T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI

OSMANLI DÖNEMİ HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN MANZUMELERDE DİNÎ-EDEBÎ MUHTEVA

RALE ZEHRA CENGİZ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. MURAT AK

KONYA-2024

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rale Zehra CENGİZ		
	Numarası	18811001102		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları / Türk İslâm Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tezin Adı	Osmanlı Dönemi Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Dinî-Edebî Muhteva		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riâyet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Rale Zehra CENGİZ

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Rale Zehra CENGİZ		
	Numarası	18811001102		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları / Türk İslâm Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Murat AK		
	Tezin Adı	Osmanlı Dönemi Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Dinî-Edebî Muhteva		

Bu çalışma, Osmanlı dönemi hüsn-i hat levhalarında yer alan manzumeleri ve bu manzumelerin muhtevalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Hüsn-i hat sanatı, İslâm sanatları arasında önemli bir yere sahiptir; estetik değeri yüksek olmasının yanı sıra dinî ve edebî değerlerin ifadesine de aracılık etmiştir. Çalışmada, Osmanlı toplumunun edebî zevkini ve estetik anlayışını yansıtan Türkçe ve Farsça manzume levhaları, içerik, dil ve estetik özellikleri açısından ele alınmıştır. Birinci bölümde, bu konulara dair yazılmış levhalarda yer alan manzumelerin muhtevası incelenmiştir. İkinci ve üçüncü bölümlerde tespit edilen manzume levhaları yüzyıl, dil ve hattatlarına göre tasnif edilmiş; ardından içerik analizi yapılmıştır. Her bir manzume levhası için levhanın bulunduğu yer, yazı çeşidi, hattatı, tarihi, seçilen manzumenin şairi, bulunduğu eser, transkripsiyonlu metni, vezni, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış manzumelerin günümüz Türkçesine aktarılmış hâli ve Farsça manzumelerin tercümesi gibi genel bilgileri içeren tablolar hazırlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden veri toplama ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda hüsn-i hat levhalarının, Osmanlı toplumunun dinî ve kültürel hayatında önemli bir rol oynadığı, manevî değerlerin yayılmasında ve korunmasında etkili olduğu, geçmişten günümüze dinî-tasavvufî mesajları ile edebî zenginlikleri aktardığı görülmektedir. Osmanlı'daki edebî faaliyetleri yansıtan Türkçe ve Farsça manzumelerin hüsn-i hat levhalarında yer alması, aynı zamanda dönemin dil ve kültür zenginliğine de işaret etmektedir. Dolayısıyla şiir ve hüsn-i hattı birleştiren bu levhaların tespiti, bir araya getirilmesi ve değerlendirilmesi Osmanlı dönemi kültürel mirasının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Edebiyat, Manzume, Hüsn-i Hat, Osmanlı.

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Rale Zehra CENGİZ		
	Student Number	18811001102		
	Department	Islamic History and Arts / Turkish Islamic Literature		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	X	
	Supervisor	Prof. Dr. Murat AK		
	Title of the Thesis / Dissertation	Religious-Literary Content of the Hüsn-i Hat Panels Manzumes in the Ottoman Period		

This study aims to analyze the manzumes in the hüsn-ı hat (traditional calligraphy) panels, and their contents during the Ottoman period. The art of traditional calligraphy has an important place among Islamic arts; in addition to its high aesthetic value, it has also mediated the expression of religious and literary values. In this study, Turkish and Persian manzume panels reflecting the literary taste and aesthetic understanding of Ottoman society are analyzed in terms of their content, language and aesthetic features. In the first section, the content of the manzumes on the panels written on these subjects is analyzed. In the second and third chapters, the identified manzume panels are classified according to their century, language and calligraphers, followed by a content analysis. For each mazume panels, tables containing general information such as the location of the sheets, type of writing, calligrapher, date, the poet of the selected manzume, the work in which it is found, the transcribed text, the meter, the translation of the manzume written in Ottoman Turkish into modern Turkish, and the translation of the Persian manzumes were prepared. Data collection and content analysis techniques from qualitative research methods were used in the study. As a result of the research, it is seen that hüsn-i hat panels played an important role in the religious and cultural life of the Ottoman society, were effective in the spread and protection of spiritual values, and conveyed religious-sufic messages and literary richness from the past to the present. The presence of Turkish and Persian poems reflecting the literary activities in the Ottoman Empire on the hüsn-i hat panels also points to the linguistic and cultural richness of the period. Therefore, the identification, gathering and evaluation of these sheets that combine poetry and traditional calligraphy contribute to a better understanding of the cultural heritage of the Ottoman period.

Keywords: Art, Literature, Manzume, Calligraphy, Ottoman.

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ ..... **i**

KISALTMALAR ..... **ii**

ÖN SÖZ ..... **iv**

TRANSKRİPSİYON TABLOSU ..... **vii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN MANZUMELERDE MUHTEVA

1.1. Osmanlı Dönemi Sosyal Hayatının Hüsn-i Hat Levhalarındaki Manzumelere Etkisi 16

1.1.1. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hattın Kaynağı ve Önemi 18

1.1.2. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hat Levhalarında Âyet, Hadis ve Manzume Levhalarının Yeri 21

1.1.3. Sosyal Hayatın Hüsn-i Hat Levhaları İçin Seçilen Manzumelere Etkisi 22

1.1.4. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Türkçe ve Farsça'nın Konumu 24

1.1.5. Yüzyıllara Göre Manzume Levhaları 27

1.1.6. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhaları İçin Yeri ve Önemi 29

1.1.7. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları İmzalar 34

1.1.8. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları Yazı Çeşitleri 37

1.1.9. Mâil Kıta Formunda Yazılan Manzume Levhaları 40

1.1.10. Zer-endûd Manzume Levhaları 41

1.1.11. Osmanlı Padişahlarının Hüsn-i Hat ile Meşguliyetleri ve Manzume Levhası Yazmış Olduğu Tespit Edilen Padişahlar 42

1.2. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Konularına Göre Dinî Muhteva 43

1.2.1. Cenâb-ı Allah'ı Konu Edinen Manzume Levhaları 45

1.2.2. Hz. Peygamber'i Konu Edinen Manzume Levhaları 51

1.2.3. Diğer Konularla İlgili Manzume Levhaları 60

1.3. Manzume Levhalarında Önemli Şahıs ve Kavramlar 100

1.3.1. Manzume Levhalarında Yer Alan Melekler 100

1.3.2. Manzume Levhalarında Yer Alan Kitaplar 102

1.3.3. Manzume Levhalarında Yer Alan Peygamberler 102

1.3.4. Manzume Levhalarında Ahiretle İlgili Mefhumlar 105

1.3.5. Manzume Levhalarında Yer Alan Önemli Şahsiyetler 107

1.3.6. Manzume Levhalarında Yer Alan Önemli Gün ve Geceler 115
1.3.7. Manzume Levhalarında Kutsal Mekânlar 116
1.3.8. Manzume Levhalarında Yer İsimleri 119
1.4. Manzume Levhalarında Yer Alan Âyet ve Hadisler 123
1.5. Manzume Levhalarında Yer Alan Atasözleri ve Kelâm-ı Kibârlar 129
1.6. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Edebî Muhteva 131
1.6.1. Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Şairler 131
1.6.2. Manzume Levhalarında Vezinler 132
1.6.3. Manzume Levhalarında Nazım Şekilleri 136
1.7. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Tasavvufî Muhteva 137
1.7.1. Levhalar İçin Seçilen Manzumelerde Tasavvufî Kavramlar 137
1.8. Metin Kuruluşunda İzlenen Yol 179

İKİNCİ BÖLÜM

2. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN TÜRKÇE MANZUMELER

2.1. Türkçe Manzumelerin Bulunduğu Hüsn-i Hat Levhaları 182
2.2. XVIII. Yüzyılda Yaşayan Osmanlı Hattatlarının Levhalarında Türkçe Manzumeler 182
2.2.1. Mehmed Esʿad Yesârî 184
2.2.2. Veliyyüddin Efendi 194
2.2.3. Lütfullah Efendi 196
2.2.4. Nakşî Efendi 197
2.2.5. İmzasız Bir Levha 199
2.3. XVIII - XIX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Osmanlı Hattatlarının Levhalarında Türkçe Manzumeler 200
2.3.1. İsmail Zühdü 201
2.3.2. Şerif İhyâ Yahyâ Efendi 209
2.3.3. Mustafa Vehbî Efendi 211
2.3.4. Mehmed Sâlih Efendi 213
2.3.5. Mehmed Sâlih Rifʿat Efendi 214
2.3.6. Mustafa Râkım 216
2.3.7. Mahmud Celâleddin 228
2.3.8. Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi 260
2.3.9. Sultan II. Mahmud 262
2.3.10. Arabzâde Mehmed Saʿdullâh 264
2.3.11. Seyyid Ahmed Necib 268

2.3.12. Mehmed Tâhir Efendi 269
2.3.13. Mustafa Hilmî Efendi 279
2.3.14. Çörekçizâde Ahmed Vehbi Efendi 280
2.3.15. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi 281
2.3.16. Arnavut Mehmed Ali Ulvi Efendi 303
2.3.17. Arabzâde Mehmed Behcet Efendi 306
2.3.18. Mehmed Emin Zihnî Efendi 307
2.3.19. Mehmed Bâhir Efendi 309
2.3.20. Seyyid Hâfız Mahmud Esʿad Efendi 310
2.3.21. Câzim Efendi 311
2.3.22. Halifezâde Mehmed Şakir Efendi 313
2.4. XIX. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Türkçe Manzumeler 314
2.4.1. Ali Haydar Bey 315
2.4.2. Kazasker Mustafa İzzet Efendi 324
2.4.3. Mehmed Şefik Bey 336
2.4.4. Mehmed Şevket Vahdetî Efendi 350
2.4.5. Mehmed Rifʿat Efendi 351
2.4.6. Çavuş Ahmed Şükrî Efendi 352
2.4.7. Abdullah Zühdî Efendi 353
2.4.8. Seyyid Mehmed Zeki Mevlevî Efendi 357
2.4.9. İbrahim Alâeddin Bey 358
2.4.10. Mehmed Şevkî Efendi 365
2.4.11. Abbas Kemal Efendi 367
2.4.12. Çarşambalı Ârif Bey 368
2.4.13. Mehmed Râşid Efendi 375
2.4.14. Abdülfettah Efendi 377
2.4.15. Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey 381
2.4.16. Muhsinzâde Seyyid Abdullah Bey 384
2.4.17. Mehmed Nûrî Efendi 388
2.4.18. Fahri Rüstem Efendi 391
2.4.19. Eyyûbîzâde Şeyh Mehmed Nevâ Efendi 392
2.4.20. Hâfız Hasan Rifʿat Trabzonî Efendi 393
2.4.21. Hâfız Hasan Rüşdî Trabzonî Efendi 394
2.4.22. Mehmed Şâkir Nâ'ilî Efendi 395
2.4.23. Seyyid Ahmed Zühdî Efendi 397

2.4.24. Ahmed Re'fet Efendi....398
2.4.25. Hâfız Mehmed Ârif Vehbî Efendi....399
2.4.26. Mehmed Abdünnâfi' Efendi....401
2.4.27. İmzasız Bir Levha....402
2.4.28. Cemile Câriyeleri....403
2.4.29. İsmâil Sâdık Kemâl Paşa....404
2.4.30. Ahmed Râkım Efendi....414
2.4.31. Abdurrahman Nâcim....416
2.5. XIX – XX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Yer Alan Türkçe Manzumeler....417
2.5.1. Yusuf Sabri Efendi....419
2.5.2. İmzasız Bir Levha....420
2.5.3. İmzasız Bir Levha....421
2.5.4. İmzasız Bir Levha....422
2.5.5. İmzası Okunamayan Bir Levha....423
2.5.6. İmzası Okunamayan Bir Levha....425
2.5.7. İmzası Okunamayan Bir Levha....426
2.5.8. İmzası Okunamayan Bir Levha....427
2.5.9. İmzası Okunamayan Bir Levha....428
2.5.10. İmzasız Bir Levha....429
2.5.11. Mustafa Seyfî Efendi....430
2.5.12. İmzası Okunamayan Bir Levha....431
2.5.13. Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi....432
2.5.14. Ahmed Ferhad Efendi....434
2.5.15. Bedri Efendi....436
2.5.16. Nâmık Kemâlzâde Ali Efendi....437
2.5.17. Çırçırlı Ali Efendi....439
2.5.18. Hasan Sırrî Efendi....461
2.5.19. Hüseyin Efendi....462
2.5.20. Hüseyin Keşfî Efendi....463
2.5.21. Filibeli Bakkal Ârif Bey....464
2.5.22. Şeyh Mehmed Atâ'ullah Dede Efendi....476
2.5.23. Sâmi Efendi....477
2.5.24. Mehmed Nazif Bey....486
2.5.25. Hasan Tahsin Hilmi Efendi....504

2.5.26. Hâfız Hasan Tahsin Efendi 506
2.5.27. Şeyh Ali Sırrî Efendi 511
2.5.28. Mehmed Fehmî Efendi 513
2.5.29. Mehmed Ali Kastamonî 519
2.5.30. Mehmed Bâhir Yesârî 526
2.5.31. Muhiddin Tanır 528
2.5.32. Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi 529
2.5.33. Ömer Lütfî Efendi 532
2.5.34. Hâlid Bey 533
2.5.35. Mehmed Ârif Hikmet Bey 534
2.5.36. Hasan Rızâ Efendi 535
2.5.37. Ahmed Cenâb Efendi 546
2.5.38. Süleyman Vasfi Efendi 547
2.5.39. Bursalı Mehmed Râşid Efendi 549
2.5.40. Ömer Vasfi Efendi 556
2.5.41. Ferid Bey 557
2.5.42. Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî 559
2.5.43. Aziz Rifâî 564
2.5.44. Hulûsi Yazgan 578
2.5.45. Kâmil Akdik 594
2.5.46. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır 605
2.5.47. Mehmed Emin Yazıcı 607
2.5.48. İsmâil Hakkı Altunbezer 609
2.5.49. Ahmed Re'fet Efendi 613
2.5.50. Mahmud Bedreddin Yazır 617
2.5.51. Nûri Korman 622
2.5.52. Mâcid Ayral 635
2.5.53. Mustafa Halîm Özyazıcı 655
2.5.54. Abdülkadir Saynaç 706
2.5.55. Feyhaman Duran 708
2.5.56. Şeref Akdik 714
2.5.57. Necmeddin Okyay 718
2.5.58. Saʿdî Belger 835
2.5.59. Mustafa Râgıb Tuğtekin 837
2.5.60. Kemâl Batanay 838

2.5.61. Hâmid Aytaç 876
2.5.62. Behçet Arabî 921
2.5.63. İmzasız Bir Levha 922

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN FARSÇA MANZUMELER

3.1. Farsça Manzumelerin Bulunduğu Hüsn-i Hat Levhaları 924
3.2. XVIII. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler 924
3.2.1. İbrahim Vahdî 926
3.2.2. Lütfullah Efendi 928
3.2.3. İsmâil Refîk Efendi 929
3.2.4. Dedezâde Mehmed Saîd Efendi 930
3.2.5. Mehmed Esʿad Yesârî 934
3.2.6. Kâtibzâde Mehmed Refîʿ 954
3.2.7. Veliyyüddîn Efendi 961
3.2.8. İmamzâde Ahmed Efendi 963
3.2.9. Seyyid Şükrullah Efendi 964
3.2.10. Mehmed Abdülbâkî 967
3.2.11. Ahmed el-Kâtib 969
3.2.12. Kadı Mehmed Efendi 972
3.2.13. Pir Mehmed Efendi 974
3.2.14. Abdurrahim Medhîzâde Efendi 976
3.2.15. Abdülbâkî Ârif Efendi 978
3.2.16. Sultan III. Mustafa 979
3.3. XVIII - XIX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler 981
3.3.1. İsmâil Zühdü Efendi 982
3.3.2. Dürrîzâde Mehmed Râşid Efendi 986
3.3.3. Mehmed Hocazâde Efendi 988
3.3.4. Şerif İhyâ Yahyâ Efendi 989
3.3.5. Mehmed Sâlih Efendi 991
3.3.6. Mahmud Celâleddin 993
3.3.7. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi 996
3.3.8. Arabzâde Mehmed Saʿdullâh Efendi 1001
3.3.9. Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi 1002
3.3.10. Osman Şâkir Efendi 1003

3.3.11. Seyyid Abdülvehhab Efendi 1005
3.3.12. Mehmed Behcet Efendi 1006
3.3.13. Seyyid Mehmed Bâhir Efendi 1008
3.3.14. Esʿad Muhlis Paşa 1010
3.4. XIX. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler 1013
3.4.1. Ali Haydar Bey 1014
3.4.2. Sultan Abdülmecid 1022
3.4.3. Mehmed Rifʿat Efendi 1023
3.4.4. Recâî Efendi 1026
3.4.5. Kazasker Mustafa İzzet Efendi 1027
3.4.6. Mehmed Şefik Bey 1030
3.4.7. Çarşambalı Ârif Bey 1035
3.4.8. Abdurrahman Nâcim 1038
3.4.9. Zâhide Selmâ Hanım 1039
3.4.10. Eşrefzâde (İncirli) Dergâhı Şeyhi Nazîf Efendi 1040
3.4.11. Eyyûbî Mehmed Râşid Efendi 1041
3.4.12. Abbas Kemal Efendi 1042
3.4.13. Muhsinzâde Abdullah Efendi 1043
3.4.14. Nâsiye Câriyeleri 1045
3.4.15. İmzasız Bir Levha 1047
3.5. XIX - XX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler 1048
3.5.1. Sâmi Efendi 1050
3.5.2. Mehmed Nazif Bey 1052
3.5.3. Mehmed Ali Kastamonî 1057
3.5.4. Hâlid Bey 1058
3.5.5. Abdullah Hâşim Bey 1059
3.5.6. Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi 1066
3.5.7. Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî 1067
3.5.8. Aziz Rifâî 1073
3.5.9. Ali Sırrî Efendi 1079
3.5.10. Hasan Tahsin Hilmi Efendi 1082
3.5.11. Seyyid Mehmed Mecdî Efendi 1083
3.5.12. Mehmed Rıza Bey 1085
3.5.13. Mehmed Saîd Fennî 1089

3.5.14. Celâl Bey 1090
3.5.15. Hulûsi Yazgan 1091
3.5.16. Rıfat Yazgan 1102
3.5.17. Mehmed İhsan Efendi 1103
3.5.18. Mehmed Emin Yazıcı 1104
3.5.19. İsmâil Hakkı Altunbezer 1106
3.5.20. Hâfız Mehmed Vehbî Efendi 1107
3.5.21. Mahmud Bedreddîn Yazır 1108
3.5.22. Kâmil Ülgen 1109
3.5.23. Mâcid Ayral 1110
3.5.24. Mustafa Halîm Özyazıcı 1111
3.5.25. Murtaza Elker 1118
3.5.26. Feyhaman Duran 1119
3.5.27. Necmeddin Okyay 1120
3.5.28. Kemâl Batanay 1142
3.5.29. Hâmid Aytaç 1151
SONUÇ 1159
DİZİN 1164
KAYNAKÇA 1176

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkçe ve Farsça Manzumelerin Yüzyıllara Göre Dağılımı..... 29
Tablo 2: En Çok Türkçe ve Farsça Manzume Levhası Tespit Edilen Hattatlar..... 34
Tablo 3: Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları Yazı Çeşitleri40
Tablo 4: Manzume Levhalarının Konularına Göre Dağılımı..... 45
Tablo 5: Manzume Levhalarında diğer Konuların Dağılımı..... 61
Tablo 6: Manzume Levhaları için Manzumeleri En Çok Tercih Edilen Şairler 132
Tablo 7: Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Vezinler 135
Tablo 8: Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Nazım Şekilleri 137

KISALTMALAR

A.Ü.	Atatürk Üniversitesi
bk.	Bakınız
bs.	Baskı
çev.	Çeviren
ed.	Editör
EKEV	Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı Akademi Dergisi
GY	Güzel Yazı
H.	Hicrî
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazreti
IRCICA	İslâm Konferansı Teşkilâtı Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İLEM	İlmi Etüdler Derneği
İSAM	İslâm Araştırmaları Merkezi
İÜNEK	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MESTAP	Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
MİL YZ	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu
MSGSÜ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
nşr.	Neşreden
No.	Numara
s.a.v.	Sallallâhü aleyhi ve sellem

SDÜ	Süleyman Demirel Üniversitesi
r.a.	Radıyallâhu anh
TAED	Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
ts.	Tarihsiz
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TÜRKDED	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
vd.	ve diğerleri
vb.	ve benzerleri
Yay.	Yayınları

ÖN SÖZ

Osmanlı Dönemi Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Dinî-Edebî Muhteva şeklinde isimlendirilen bu çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte manzume levhalarının tespiti ve çalışmanın kapsamı hakkında bilgiler verilecek olup hüsn-i hattın edebiyat ile ilişkisi, manzumelerin levha formunda yazılmasının sebepleri ve sosyal hayata etkileri, manzume levhası yazımının yüzyıllara göre dağılımı, Osmanlı hattat ve padişahlarının hüsn-i hat sanatındaki yeri ve önemi, bu levhalarda Türkçe ve Farsçanın konumu ele alınacaktır.

Bu çalışmanın bir amacı, XVIII. ve XX. yüzyıllar arasında yaşayan Osmanlı hattatlarıyla beraber Osmanlı döneminde yetişip, eserlerinin çoğunu Türkiye Cumhuriyeti döneminde vermiş son dönem Osmanlı hattatlarının yazmış oldukları manzume levhalarını tespit edebilmek ve bu levhaları incelemektir. Bir diğer amacı ise manzume levhalarının tespitiyle beraber edebiyat ve hüsn-i hat sanatının birbirleri ile etkileşimli iki alan olduğunu ortaya koymaktır. Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne devreden süreçte ve belirli tezkirelerde yer almış olan hattatların döneminde manzume yazımı daha da arttığı için XX. yüzyılda yaşamış belli isimlerin eserleri de çalışmaya dahil edilmiştir.

Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Muhteva adı verilen birinci bölümde levhalara yazılmak üzere seçilmiş manzumelerde dinî, edebî ve tasavvufî muhteva ele alınmıştır. İlgili bölüm başlıklarında levhaları oluşturan manzumelerin muhtevasına dair örnekler verilmiş ve manzume levhalarında tespit edilen konuların her biri genel hatlarıyla sunulmuştur. Önce, levhalarda yer alan manzumelerin muhtevası hakkında her biri için hazırlanan tabloların hemen altında değerlendirilmesi düşünülmüştür. Ancak baştan sona bir tasnif yapıldığında levhalarda benzer içerikli manzumelerin çoğunluğu teşkil etmesi ve hemen her konuda manzume yazılmış olması sebebiyle bu bahsi müstakil bir bölüm olarak ele almanın daha sağlıklı olacağı kanaatine varılmıştır. Ayrıca tüm manzume levhaları hakkında genel bilgileri ihtiva eden bir excel tablosu oluşturulmuş ve muhtevaya dair çeşitli tablo ve grafikler hazırlanmıştır.

İkinci ve üçüncü bölümlerde ise konuyu daha da somutlaştırmak için XVIII. ve XX. yüzyıllar arasında yaşamış olan hattatların Türkçe ve Farsça manzume levhaları, her biri için hazırlanan tablolara yerleştirilmiştir. Bu tablolarda levhanın hattı, hattatı, tarihiyle ilgili genel bilgileri, manzumelerin transkripsiyonlu metni, tespit edilebilenlerin şairi, Türkçe manzumelerin günümüz Türkçesine aktarılmış hâlleri ve Farsça manzumelerin tercümeleri verilmiştir. Tablonun hemen altına da levhalara yazılmak üzere seçilen manzumelerin konuları hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışma; konunun kapsamlı bir değerlendirmesi, konuyla ilgili tespitlerin yer aldığı sonuç kısmı, kaynakça ve ardından araştırmacıların ve okuyucuların istifadesini kolaylaştıracak özel isimler, yer isimleri ve belirli kavramların yer aldığı bir dizinle son bulmuştur. Tarihî bir öneme sahip olan, şiir ve hüsn-i hat sanatlarının yakın ilişkisini gösteren ve günümüze kadar ulaşan manzume levhalarını tespit edip bir araya getirmek, tasnif yapmak ve araştırmacıların istifadesine sunmak önemli bir vazifeyi yerine getirmek açısından ayrı bir kıymet taşımaktadır. Bununla birlikte insan elinden çıkan her çalışmada eksikliklerin bulunması tabiidir. Bu çalışmada da bilgi eksikliği ya da sehven yapılan hataların olması muhtemeldir; tüm eksikliklerin yapıcı ve iyi niyetli eleştirilerle giderilmesi ümit edilmektedir.

Tez çalışmam boyunca beni teşvik eden, desteklerini esirgemeyen ve her zaman güler yüzle karşılayan kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Murat Ak'a; lisansüstü eğitim sürecimde bilgi ve yönlendirmeleriyle bana rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. Hikmet Atik'e; çalışmama yol gösterici katkılarından dolayı değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Olcay Kocatürk ve Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Muaz Güven'e; doktora çalışmam boyunca yanımda olarak değerli yönlendirmeleri ve katkılarıyla akademik yolculuğuma ışık tutan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Büküm'e; koleksiyonunda bulunan eserleri benimle paylaşan ve tezin ilerleyişine dair önemli katkılarda bulunan ve zamanını ayırıp titizlikle rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. Mustafa İsmet Uzun'a; çalışmama zaman ayırarak değerli düzeltmeleriyle katkı sunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Çiftci'ye; bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Doç. Dr. Raşit Çavuşoğlu'na; çalışmalarımda desteklerini esirgemeyen kıymetli hocalarım ve arkadaşlarım Asiye Taşbent Türkoğlu, Hatice Aksoy Karakaya, Hilal Omay, Zeynep Kızılyar, Doç. Dr. Hatice Merve Çalışkan Başer, Zahra Khiavi ve Halime Arlı'ya; her

zaman yanımda olarak sevgilerini ve desteklerini esirgemeyen canım annem ve babama, biricik kardeşlerim Ayşenur ve Beyza Burcu'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Rale Zehra Cengiz

İzmir 2024

TRANSKRİPSİYON TABLOSU

ÜNLÜLER			
KISA		**UZUN**	
ا	a, e, ı, i, u, ü	آ ,ا	ā , Ā
ـَ ,ه	a, e	ی	ī, Ī
ی	ı, i	و	ū, Ū
ـُ ,و ,او	u, ü, o, ö		

ÜNSÜZLER							
ء	ʾ	خ	ḫ, Ḫ	ص	ṣ, Ṣ	ك	k, K, g, G, ñ, Ñ
ب	b, B, p, P	د	d, D	ض	ḍ, Ḍ, ż, Ż	گ	g, G
پ	p, P	ذ	ẕ, Ẕ	ط	ṭ, Ṭ	ل	l, L
ت	t, T	ر	r, R	ظ	ẓ, Ẓ	م	m, M
ث	s̲, S̲	ز	z, Z	ع	ʿ	ن	n, N
ج	c, C, ç, Ç	ژ	j, J	غ	ġ, Ġ	و	v, V
چ	ç, Ç	س	s, S	ف	f, F	ه	h, H
ح	ḥ, Ḥ	ش	ş, Ş	ق	ḳ, Ḳ	ی	y, Y

GİRİŞ

1. Amaç, Yöntem, Kapsam ve Kaynakların Değerlendirilmesi

Bu çalışma için kullandığımız araştırma yöntemleri, nitel araştırma yöntemlerinden şunlar olmuştur: Belgesel Tarama Yöntemi (Doküman Analizi), İçerik Analizi, Tasnif Yöntemi (Sınıflandırma), Metin Çözümleme Yöntemi, Betimsel Analiz.

• Hüsn-i hat levhalarının tespitinde Doküman Analizi yöntemi kullanılmıştır. Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu Türkçe ve Farsça manzume levhaları araştırılmış, bu levhalar belirli koleksiyon eserlerinden, müzelerden, kataloglardan, elektronik kaynaklardan veya arşivlerden tespit edilip toplanmıştır.

• Manzumelerin dinî ve edebî temalarının incelenmesinde İçerik Analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi ile levhalar için seçilen manzumelerin ana temalarını ve muhtevalarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

• Levhaların bulunduğu yer, hattatları, levhanın yazım tarihi, manzumenin şairi, geçtiği eseri ve tercümeleri gibi genel bilgileri içeren şablonları oluşturmak, Tasnif yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

• Manzumelerin transkripsiyonlu metninin verilmesi, günümüz Türkçesine aktarılması ve tercüme edilmesinde Metin Çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile levhaya seçilen bir manzumeyi anlamak amaçlanmıştır.

• Levhalardaki manzumeler hakkında kısa ve genel değerlendirmeler yaparken ise Betimsel Analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz ile levhalarda yer alan manzumelerin muhtevalarının sistematik ve objektif bir biçimde incelenmesi sağlanmıştır.

Bu yöntemler, çalışmamızın farklı aşamalarında uygulanmış ve levhaların tespitinden analizine kadar geniş bir yelpazede kullanılmıştır.

Yapılan bu çalışma ile Osmanlı dönemi hüsn-i hat levhalarında yer alan manzumeler mümkün ölçüde tespit edilecek, hüsn-i hat ve edebiyatın ilişkisi incelenecektir. Çalışmamızın amacı, Osmanlı dönemi hüsn-i hat sanatının şiirle

birleştiği noktada estetik ve edebî değerlerini keşfetmek, bu eserlerin kültürel mirasımızdaki yerini daha iyi kavramak ve ilgili olanlarla buluşturmaktır. Hüsn-i hat levhalarında kullanılan şiirlerin, estetik birer unsur olmalarının yanı sıra dönemlerinin sosyal, kültürel ve dinî yapısını da yansıttığı bilinmektedir. Bu bağlamda Osmanlı şiirlerinin hüsn-i hat levhalarında nasıl yer aldığı, levhalarda hangi temaların öne çıktığı ve bu eserlerin ne tür amaçlarla hazırlandığı gibi sorulara yanıtlar aranacaktır. Bir başka deyişle hüsn-i hat levhalarında yer alan şiirlerin edebî ve estetik özelliklerini inceleyerek bu eserlerin sanatsal değerlerini ortaya koymak, levhalarda kullanılan şiirlerin üretildikleri dönemin sosyal ve kültürel yapısıyla olan ilişkilerini araştırmak, hüsn-i hat ve şiirin bir arada, etkileşimde bulunduğunu hüsn-i hat ile yazılmış İslâm edebiyatı manzumeleri üzerinden incelemek hedeflenmiştir. Bu amaçlara ulaşabilmek için öncelikle Osmanlı dönemi hüsn-i hat levhalarının bulunduğu kütüphaneler, müzeler ve özel koleksiyonlar belirlenmiş, hat sanatı ile ilgili kaynaklar incelenmiş ve manzume içeren levhalar taranmıştır. Ayrıca alanında uzman akademisyenler ve sanat tarihçileri ile görüşmeler yapılmış ve çalışma konusu hakkında derinlemesine bilgi edinilmiştir.

XV., XVI. ve XVII. yüzyıllarda manzume içeren levhaların daha az yazıldığı, sonraki yüzyıllarda ise bu sayının arttığı gözlemlenmiştir. Bu dönemlerde manzume levhalarının azlığı, titiz ve derinlemesine bir grup çalışması gerektirdiğinden, bu yüzyıllarda ortaya konan eserlerin incelenmesi ayrıca bir çalışmanın konusu olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla çalışmamızda, XVIII-XX. yüzyıllar arasında manzume yazdıkları tespit edilebilen Osmanlı hattatlarının hüsn-i hat levhaları esas alınmıştır. Bu süreçte asıl amacımız çalışmaların konu bağlamında tasnifini ve değerlendirmesini yapmak olduğu için belirlenen kaynaklarda gözden kaçan veya incelediğimiz döneme ait tespit edilemeyen daha birçok manzume levhasının olabileceğini de belirtmek isteriz.

Bu çalışmanın kapsamı, Osmanlı tarihinin zevk, eğlence, barış, yenileşme ve sivil reform dönemi olarak kabul edilen, Batı ile siyasî, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine çabalanan ve levhalarda manzume yazımının artış gösterdiği Lâle Devri ile başlamaktadır. Lâle Devri'nde başlayan yenileşme hareketi, edebiyat ve çeşitli sanat dalları başta olmak üzere dönemin kültürel özelliklerini etkilemiştir. Bu

süreçte Topkapı Sarayı, Yeni Camii ve Damat İbrâhim Paşa'nın Şehzadebaşı'ndaki külliyesi bünyesinde kütüphaneler inşa edilmiş; çiniciliği geliştirmek amacıyla Tekfur Sarayı'nda çini imalathaneleri restore edilmiş ve dokuma atölyeleri açılmıştır. İstanbul'da, mimarî başta olmak üzere pek çok alanda Fransız etkisi, süsleme sanatlarında ise barok ve rokoko tarzları kendini göstermiştir.[1] Kısa süreli bir dönem olan Lâle Devri, yenileşme ve Batı'ya yönelme faaliyetleriyle Osmanlı'nın sonuna kadar sürecek bir dönüşümün başlangıcı olmuştur.[2] Yenileşmenin edebiyata etki ve katkıları da Osmanlı tarihi içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Şiir her dönemden daha fazla, çeşitli toplum kesimleri arasında ve gündelik hayat içerisinde yaygın olarak okunagelmiştir. Bunda Osmanlı Devleti'nin güzel sanatlara ve edebiyata gösterdiği teşvik edici rolün tesiri büyüktür. Dönemin padişahlarının şiire ve hüsn-i hatta ilgisi sanatçıların saray çevresinde toplanmasına ve estetik duyarlılığa sahip bireylerin yetişmesine vesile olmuştur.[3] Önceki yüzyılın sonlarında başlayan mahallîleşme akımı da bilhassa bu dönemde şiire halkın sosyal hayatından izler kazandırmış, şiiri Türkçe halk deyimleri ile zenginleştirerek sade bir güzelliğe kavuşturmuştur.[4]

Hattatların levhalarında yazmak için seçtikleri manzumeler, genellikle halkın estetik zevkine hitap eden, Allah'ı ve resûlünü hatırlatıcı öğüt ve tavsiye içeren, devrin önde gelen şairlerinin eserlerinden oluşmuştur. Böylelikle edebiyat ve hüsn-i hat sanatı Osmanlı'nın son 200 yılında birbirlerini besleyen iki ayrı önemli konu başlığı olmuştur. Öyle ki halk; evlerine, dükkânlarına, mensubu oldukları tekke ve dergâhlara, ince nüanslar barındıran bu manzumeleri asmış ve bunları hayatlarının merkezine taşımışlardır. Dolayısıyla incelemeye esas alınan devirlerdeki bu manzume içerikli levhalar, halkın sanat ve estetik anlayışını da yansıtmaktadır.

İslâm'ın resim ve heykel sanatına karşı kısıtlayıcı tutumu sebebiyle sanatkârlar, bilhassa sûret çiziminden kaçınarak hat ve minyatür gibi sanat dallarına yönelmişlerdir. Bu sebeple hattatlar, levhalara işledikleri manzumeleri sadece seyirlik

---

[1] Abdülkadir Özcan, "Lâle Devri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/82.
[2] Özcan, "Lâle Devri", 27/84.
[3] İskender Pala, "Lâle Devri (Edebiyat)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/84.
[4] Pala, "Lâle Devri", 27/84.

olsun diye değil aynı zamanda bulundukları ortamı İslâm'a göre süsleme arzusu ile de kaleme almışlardır. XVIII. yüzyılda estetiğin daha ön plana çıkması ile yeni bir hüviyete bürünen hat sanatını şiirden ayırmak elbette mümkün değildir. Hat ve edebiyat, birbirleri ile mezcedilmiş iki alan olmuştur.

Bu çalışmaya, Osmanlı toplumunda Türkçe, Farsça ve Arapça yazılmış manzume levhalarının tespiti ve incelenmesiyle başlanmış, bu üç dilde yazılmış manzumeler titizlikle araştırılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda şu tespit yapılmıştır: Divan şiirinin, Türk edebiyatına Fars şiirinden aldığı belirli semboller, temalar, mecazlar ve estetik imgeler dizisini barındıran hazır bir imaj kadrosuyla geçtiği bilinmektedir. Ayrıca, Arap şiiri, divan edebiyatı için ilk kaynak olma ve Fars şiirini etkileme yönleriyle önem arz etmektedir. Bu süreçte millî unsurların katkısıyla Türk kültürü de belirleyici bir faktör olarak öne çıkmıştır. Daha geniş bir bakış açısıyla ifade etmek gerekirse, divan şiiri, ortak İslâm kültürü, İran mitolojisi ve yerel unsurların birleşiminden oluşan bir yapının ürünüdür.[5]

Osmanlı dönemi levhalarında yazılan Farsça manzumeler, barındırdığı anlam itibarıyla dönemin estetik anlayışını ve kültürel etkileşimlerini hüsn-i hat levhalarına yansıtan bir diğer önemli unsur olmuştur. Osmanlı'da hüsn-i hat sanatı, İslâm dünyasının diğer bölgeleriyle sürekli bir etkileşim içinde kalmasını sağlamıştır. Bu dönemde Farsça, Osmanlı sarayında ve eğitim kurumlarında edebiyat ve şiir dili olarak büyük bir saygınlığa erişmiştir. Dolayısıyla Farsça manzumeler, özellikle tasavvufî içerikler ve öğüt verici mısralarıyla hüsn-i hat levhalarına derin bir anlam kazandırmıştır.

Türkler ve Farslar; hattat tezkireleri, hüsn-i hattın gelişmesi ve manzume levhası yazımı gibi pek çok konuda benzerlik gösterirken Araplarla Türkler arasında bu tarz bir benzerlik daha sınırlı kalmıştır. Araplar, İslam yazısının ilk kullanıcıları olmalarına rağmen, hüsn-i hat sanatı Arap dünyasında Türkler ve İranlılar kadar popüler olmamıştır. Türk İslâm edebiyatı nasıl İran edebiyatından etkilenmişse Osmanlı hat sanatı da İran hat sanatından benzer şekilde etkilenmiştir. Her iki kültürün de ortak özelliği, Arap şiiri ve hattından esinlenip kendi üslûplarını bu sanatlara

[5] Hüseyin Gönel, "Divan Şiirinde Sevgiliye Dair", *Turkish Studies* 5/3 (2010), 209.

yansıtmış olmalarıdır. Türk hattatlar, levha formunda manzume yazarken daha çok Türkçe ve Farsça manzumeleri tercih etmişler, özellikle Farsça manzumelerde İran hattatlarının başlatmış olduğu mâil kıta formunu[6] yoğun olarak kullanmışlardır. Mâil kıta formunda yazılmış levhaların sayısı oldukça fazladır ve Osmanlı'da manzume levhası yazımında Türkçeden sonra en çok tercih edilen dilin Farsça olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı hattatları, Arap şiirine dayalı levha yazımlarında ise belli başlı şiirlerle sınırlı kalmış; Arap şiirinin levha formunda işlenmesi Türkçe ve Farsça'ya göre daha az ilgi görmüştür. Hüsn-i hat ve edebiyat alanlarının uzmanlarıyla yapılan değerlendirmeler sonucunda, çalışmanın kapsamın dikkate alınarak Arap şiirinin incelenmesinde belirgin bir sınırlandırmaya gidilmesi gerektiği; Türkçe ve Farsça manzume levhalarına odaklanmanın ise daha verimli olacağı sonucuna varılmıştır. Arap şiirinin nesir ve kelâm-ı kibârdan ayrımını tespit etmenin daha fazla uzmanlık gerektirmesi, konunun tez sınırlarını aşacak kadar genişlemesi ve Arap şiirinin Türk şiirinden oldukça farklı bir yapıda olması gibi nedenlerle Arapça levhaların çalışmaya dahil edilmemesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda Arapça levhaların müstakil bir araştırma konusu olarak ilerleyen bir dönemde ele alınması planlanmıştır. Türklerin, İslâmiyeti kabul sürecinde dinlerini büyük oranda İran'dan öğrenmeleri, temel dinî eserleri İran kaynaklarından çeviriler yoluyla benimsemeleri ve iki kültür arasında yakın bir dil ve komşuluk ilişkisinin bulunması bu kültürel yakınlığın en önemli sebepleridir. Bu ilişki, şiirde kullanılan vezinlerde de kendini göstermiştir. Dolayısıyla Türk ve İran şiirleri sanat açısından da birbirlerini tamamlayan iki unsur olarak dikkat çekmektedir. Bu benzerlik, hat sanatının gelişiminde de etkili olmuştur. Çalışmada bir bütünsellik sağlamak amacıyla Türk şiiri ve İran Şiirinin yakınlığı göz önünde bulundurulmuş ve manzume levhaları dillerine göre Türkçe ve Farsça olarak iki ayrı bölümde ele alınmıştır.

İranlı hattatların levhalarında işledikleri Farsça manzumeler, Türklerin bu sanatı öğrenip geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Tarih boyunca Fârisîlerin, Türklerin İslâmiyet'i kabulündeki etkisi ve şairlerinin Türk şairleri üzerindeki tesiri gibi, İranlı hattatlar da Osmanlı hattatlarını hat sanatı alanında derinden

[6] Bir tarafa eğilmiş yatay olarak oluşturulan kıtalara "bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmiş" anlamına gelen mâil kıta denilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, mali kıta formunda düzenlenmiş levhalara ilişkin daha ayrıntılı bilgilere yer verilecektir.

etkilemişlerdir. Osmanlı hattatları onlardan öğrenmiş oldukları bilgilerle hat sanatını kendilerine uyarlamışlar ve bu sanat zevkini hüsn-i hatta en üst düzeye taşımışlardır. Yazmış oldukları Farsça manzumeleri, toplumumuzda etkisini ve önemini hâlâ muhafaza eden Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Ömer Hayyâm, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Saʿdî-i Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî ve Molla Câmî gibi isimlerden seçmişlerdir.

Araştırmaya konu edilen manzume levhalarının tespiti konusunda şöyle bir yöntem izlenmiştir: Çeşitli eserler, müzeler ve belirlenen dijital kaynaklar taranıp tespit edilmiş ve bir araya getirilmiştir. Belirlenen bazı anahtar kelimelerle dijital kaynaklarda manzume levhaları taranmıştır. Bu manzume levhaları, çalışmayla ilgili literatür kısmında verilen çeşitli eserler, müzeler ve 2019-2023 yılları arasında belirli elektronik kaynaklarda yayınlanmış olan Osmanlı hattatlarının yazdıkları eserler ile sınırlandırılmıştır. Dijital kaynaklarda levhaların bulunduğu linklerin daha sonra kırık linklere dönüşmesi riskini ortadan kaldırmak, internet ortamındaki görsellerin varlığını kalıcı hâle getirmek ve görüntü kirliliğine sebep olan uzun linkleri kısaltmak amacıyla tüm görseller osf.io'ya aktarılmış ve proje için doi numarası alınmıştır. Elektronik ortamdaki görselleri barındıran web sitelerinin dönem dönem erişime kapatılması, linklerin kırılması ve bu elektronik kaynakların geçerliliğini yitirmesi gibi sorunlarla karşılaşılmaması amacıyla eserlerin alındığı kaynaklar hiç kaybolmayacak bir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede görsellerin linklere erişiminin kaybolması önlenmiş ve levhaların kalıcılığı sağlanmış olacaktır. Verilen bu osf.io linklerine erişildiğinde görselin nereden ne zaman temin edildiği de gözükmektedir. Çalışma yayınlandıktan sonra halka açık hâle getirildiğinde isteyen her araştırmacı bu kısa linklerle, görselin nereden temin edildiğine dair bilgiye ve ulaştığımız bu görsellerin asıl bağlantısına da ulaşacaktır.

Levhalar için hazırlanan tablolarda Türkçe ve Farsça manzume levhalarının tespitinden sonra, manzumeler sırayla dillerine, yüzyıllarına, şairlerine ve hattatlarına göre tasnif edilmiştir. Daha sonra levhalarda yer alan manzumeler transkripsiyonlu metne aktarılmıştır. Bu manzumelerin şairleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkçe manzumelerin günümüz Türkçesi'ne aktarılmış hâlleri verilmiş ve Farsça manzumeler tercüme edilmiştir. Hattatların levhalara yazmak için hangi konularda, hangi vezinlerde ve hangi nazım şekillerinde yazılan şiirleri tercih ettikleri tespit edilmeye

çalışılmıştır. Böylelikle çalışmamızın sınırları belirlenmiş, genel muhteva ortaya konmuştur.

Konunun detaylandırılması ve alt başlıklar hâlinde sıralandırılması esnasında önce muhteva odaklı bir yaklaşım planlanmıştır. Manzume levhalarının kendi içerisinde yüzyıllarına ve hattatlarına göre özel bir tasnif gerektirmesi ve manzume konularının iç içe giriyor olması, muhteva merkezli bir içindekiler oluşumunu zorlaştırmıştır. Birbirini kapsayan genelden özele bir başlıklandırma düşünüldüğünde karmaşıklığa sebep olacak daha çok alt başlık ortaya çıkmıştır. Sonrasında şairlerine göre bir başlıklandırma düşünülmüş ve tekrar benzer bir sorunla karşılaşılmıştır. Bu sebepten manzume levhalarının sadece yüzyıllarına ve manzume levhası yazmış olduğu tespit edilen hattatların isimleri altında levhaların birleştirilmesine göre tasnifi ile problem çözülmüştür. Manzume levhası yazmış olan hattatların vefat tarihleri de göz önünde bulundurularak yaşadıkları yüzyıl aralıkları ve isimlerine göre alt başlıklandırmalar hazırlanmıştır. Buna göre Türkçe ve Farsça manzume levhaları, XVIII. yüzyıl, XVIII - XIX. yüzyıl, XIX. yüzyıl ve XIX - XX. yüzyıl olacak şekilde dört ana başlığa yerleştirilmiştir.

Çalışmanın neticesinde Türkçe manzumelerden oluşan levha sayısı 540, Farsça manzumelerden oluşan levha sayısı 173 olarak tespit edilmiştir. Böylelikle çalışmanın ana sınırları olarak belirlenen XVIII-XX. yüzyıllar arasında sadece Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu toplam 713 manzume levhası belirlenmiştir. Belirlenen eserler, müze ve dijital kaynaklar incelendiğinde manzume içerikli levhalara ilişkin bu veriler tespit edilmiştir. Daha geniş kapsamlı başka bir çalışmayla bu sayının daha da artacağı olasıdır.

Hattatlar, levhalarına konu edindikleri manzumelere dair bilgileri çoğunlukla belirtmemişlerdir. Manzumeyi hangi kaynaktan aldıklarını, manzumelerin şairlerini ifade etmemişlerdir. Dolayısıyla manzumelerin, levhayı konu edinen koleksiyonlarda, ilgili çeşitli eserlerde bazen yanlış şairlere atfedildiği olmuştur. Levhalara işlenen manzumelerin şairleri, çalışmamızda titizlikle tespit edilmeye çalışılmıştır. Farsça manzumelerde bu durum Türkçe manzumelere göre daha erişilebilir olmuştur. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış dîvân, mesnevî, mecmua gibi eserlerin bir araya getirilip

derlendiği erişilebilir bir kaynak bulunmadığından Türkçe manzumelerin şairlerinin tespiti daha zor olmuştur.

Temel üç ana başlık altında toplanan manzumelerin konuları şunlardır:

Cenâb-ı Allah'ı konu edinen manzume levhaları: Tevhid, Münâcât, Esmâ-i Hüsnâ,

Hz. Peygamber'i konu edinen manzume levhaları: Naʿt, Mevlid, Hilye,

Diğer konularla ilgili manzume levhaları: Çoğunluğu nasihat içerikli manzumeler olmakla beraber, döneminin ileri gelenlerine yazılmış medhiyeler, mersiyeler, sevgili için yazılmış manzumeler, tarih manzumeleri gibi çeşitli konular.

Levhalar ile ilgili genel tüm bilgiler bir Excel dosyası olarak hazırlanmış, ilgili konu başlıkları hakkında grafikler ve tablolar oluşturulmuş ve gerekli bölümlere yerleştirilmiştir.

Bu çalışma ile Osmanlı dönemi hattatları tarafından yazılmış manzume levhalarının bir bütün olarak günümüze aktarılması ve yorumlanması yoluyla tarihî ve kültürel mirasımızın bugünle buluşmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Çalışma bu açıdan mecmualarla da benzerlik göstermektedir. Şöyle ki "mecmua", "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" anlamındaki *cemʿ* masdarından türeyen "*mecmuʿ*(bir araya getirilmiş, toplanmış)*"*dan gelmektedir. Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.[7]

Benzer şekilde, hüsn-i hat sanatında yer alan manzumelerin bir araya getirilerek kaydedilmesi, bu çalışma aracılığıyla aynı toplama ve derleme işlevini üstlenmektedir. Hüsn-i hat levhalarındaki manzumeler, her ne kadar farklı hattatlar ve şairler tarafından yazılmış olsa da, bu çalışma onların ortak kültürel ve sanatsal mirasımızı yansıtan tek bir kaynakta birleştirilmesini sağlamaktadır. Böylece, tarihî mecmuaların yaptığı gibi, dağınık hâldeki bu değerli manzumelerin toplanması yoluyla bir bütünlük içinde aktarılması hedeflenmektedir.

[7] Mustafa İsmet Uzun, "Mecmua", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/265.

Çalışmanın kapsamını belirlemek amacıyla, manzume levhası taraması, ‘Çalışma İçin Taranan Literatür’ başlığında belirtilen kaynaklar ve levha formunda manzume yazdığı tespit edilen Osmanlı hattatlarıyla sınırlı tutulmuştur.

2. Çalışma İçin Taranan Literatür

Çalışmanın ana kaynakları olarak çeşitli kütüphanelerde, müzelerde ve bazı koleksiyonerlerin yayınlarında, sergilerde, elektronik kaynaklarda ve müzayede şirketlerinin kataloglarında yer alan manzumelerden oluşan hüsn-i hat levhaları belirlenmiştir. Türk kültür ve edebiyatında hüsn-i hat levhaları üzerine yapılmış bu yayınlar incelenmiş ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular “Kitap ve Kitap Bölümü”, “Tezler”, “Makaleler”, “Bildiriler”, “Koleksiyon ve Sergi Yayınları”, “Müze ve Kütüphaneler” ve “Elektronik Kaynaklar” şeklinde sınıflandırılarak çalışmaların künye bilgileri sıralanmıştır. Bu kaynaklar şunlardır:

2.1. Kitaplar

Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999).

Ali Alparslan, *Ünlü Türk Hattatları* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992).

Ayşen Anadol, *Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu* (İstanbul, Kitap Yayınevi, 2012).

Fatih Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı’dan Bugüne* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2023).

İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Hattatlar* (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021).

M. Uğur Derman, *Medresetü’l-Hattâtîn Yüz Yaşında* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2015).

M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi: 1* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2017).

M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi: 2* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019).

M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi: 3* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019).

M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi: 4* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2021).

M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler* (İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi, 2017).

M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990).

M. Uğur Derman, *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu* (İstanbul: MSGSÜ-IRCICA, 2023).

M. Uğur Derman, *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)* (İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Topkapı Sarayı Müzesi, 2015).

Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 1* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1972).

Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 2* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1974).

Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 3* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1989).

Muammer Ülker, *Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı* (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987).

Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1999).

Muhittin Serin, *Türk Hat Üstadları 3, Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2006).

Muhittin Serin, *Târîhu Fenni'l-Hat Medârisühü ve Ruvvāduhu* (İstanbul: IRCICA, 2020).

Muhittin Serin, *Hattat Şeyh Hamdullah: Hayatı, Talebeleri, Eserleri* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1992).

Süleyman Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2013).

Şevket Rado, *Türk Hattatları* (İstanbul: Tifdruk Matbaacılık,1984).

2.2.Koleksiyon ve Sergi Yayınları

Abdullah Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal* (İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021).

Ali Rıza Özcan, *İstanbul'un 100 Kitabesi* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011).

Fatih Ömeroğlu-Nurullah Özdemir, *Âsâr, Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi-Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu* (İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021).

Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu* (Konya: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1999).

Hüseyin Gündüz - Faruk Taşkale, *Harflerin Sanata Yansıması Hüsn-i Hat Sergisi* (İstanbul: DEMSA Group, 2017).

Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi (İstanbul: Vehbi Koç Vakfı, 2000).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Topkapı Sarayı Müzesi, *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*.

Mahmud Sami Kanbaş, *Harflerin Aşkı, Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından* (İstanbul: Korpus Kültür Sanat Yayıncılık, 2014).

Mehmet Baha Tanman, *Büyük Mecidiye Camii ve Ortaköy* (İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları, 2014).

Mehmet Mermi Haksan, *Eyüplü Hattatlar* (İstanbul: Eyüp Belediyesi, 2004).

Murat Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet* ((İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları, 2020).

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler, (İstanbul: Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 2002).

Süleyman Berk, *Vefatının 35. Yılında Hattat Necmeddin Okyay* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011).

Zafer İhtiyar, *Bir Hüsn-i Hat Sergisi Bursa Ulu Cami* (İstanbul: Kaynak Kitaplığı, 2005).

Yavuz Özdemir, *Galata Mevlevîhânesi Müzesi* (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 2018).

2.3.Tezler

Ayşe Reyhan Şengül, *19. yüzyıl Türk Kadın Hattatları* (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

Coşkun Dağdeler, *Bursa Vakıf Kültürü Müzesi Hat Levhaları* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

Fatih Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007).

Fatma Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023).

Füsun Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009).

Gülsüm Tuba Acar, *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014).

Halime Arlı, *Hüsn-i Hat Levhalarında Edebî Hikemî Muhteva (Türkçe Levhalar)* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

Hatice Kübra Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

Hümeyra Uludağ, *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2005).

Kadir Sakoğlu, *Keçiören Estergon Kalesi Kültür Merkezi Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Hat Levhaları* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2018).

Lokman Koçak, *Hüsn-i Hat ile Divan şiirinin Müşterekleri ve Hüsn-i Hattın Divan şiirine Tesirleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016).

Mikdat Kasap, *Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi Hayatı ve Eserleri* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

Muhammed Tarık Ablak, *Hattat Hâfız Kemâl Batanay'ın Târih Manzumeleri* (İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi, 2016).

Ömer Faruk Kaygısız, Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

Raziye Yılmaz, *Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonundaki Hat Levhaları* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

Süleyman Berk, *Hattat Hâmid Aytaç Hayatı, Sanatı ve Eserleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994).

Uğur Karataş, *Hattat İsmâil Zühdü Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

Vali Mahboubi, *İran Coğrafyası ve Osmanlı Coğrafyasında Nestalik Hat Yazısının Karşılaştırılması* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021).

Yasemin Sönmez, *Ayasofya Külliyesi'nin Hat Levhaları ve Kitabeleri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

2.4. Kitap Bölümü

M. Hüsrev Subaşı, “Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”, *Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî (Tarihte - Günümüzde Ayaş ve Bünyâmin Ayaşî Sempozyumu) Ayaş, 2-4 Temmuz 1993) -Bildiriler-* (Ankara: Ayaş Belediyesi Yayınları, 2018).

M. Uğur Derman, “Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali”, *Tarihten Teolojiye: İslâm İnançlarında Hz. Ali* (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005).

M. Uğur Derman, “Osmanlı Hat Sanatında Tarikat Pirleri”, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler Kaynaklar – Doktrin – Ayin ve Erkan – Tarikatler – Edebiyat – Mimari – İkonografi – Modernizm* (Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005).

M. Uğur Derman, “Medresetü'l-Hattâtîn’in Açılışına Dâir Mühim Bir Belge”, *XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11-15 Eylül 2006* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010).

M. Uğur Derman, “Ondokuzuncu Yüzyılda Türk Hat Sanatı”, *Türk Hattatları* (İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, 1984).

2.5. Makaleler

Aynur Maktal Erbaş, “Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı (2021).

Berrin Yapar Ünal, “Hat Sanatında Müselsel Yazılar”, *Sanat ve Tasarım Dergisi* 10/1 (Haziran 2020).

Beşir Ayvazoğlu, “Bir Hazine: Türk Hat Sanatından Seçmeler”, Karar Yayıncılık.

Hilal Kazan, “Hüsn-i Hat Sanatında Ehl-i Beyt”, *Din ve Hayat TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi*, 23 (Ekim 2014).

Hilal Kazan, “19. Asırda Bir Kadın Hattat Şerife Fatıma Zehra Hanım”, *Toplumsal Tarih Dergisi* 252 (Aralık 2014).

M. Uğur Derman, “Bir Levhanın Hatırlattıkları”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 413 (Mart 2008).

M. Uğur Derman, “Tarîkatler ve Hat Sanatı 1”, *Fikriyat* (28 Temmuz 2023).

Süheyl Ünver, “Geçen Yüzyılın Dükkân İçi Levhaları”, *Turing Dergisi*, 35 (ts.).

2.6. Müze ve Kütüphaneler

Galata Mevlevihanesi.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi.

İSAM

Mevlana Müzesi.

Sadberk Hanım Müzesi.

Sakıp Sabancı Müzesi.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi.

Türk İslâm Eserleri Müzesi.

Türk Petrol Vakfı Müzesi.

2.7. Elektronik Kaynaklar

https://www.facebook.com/Divan.Edebiyat vb.

http://www.kalemgüzeli.org.

https://www.ketebe.org.

Çeşitli Müzayedeler

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN MANZUMELERDE MUHTEVA

1.1. Osmanlı Dönemi Sosyal Hayatının Hüsn-i Hat Levhalarındaki Manzumelere Etkisi

Levhalar için seçilen manzumeler ağırlıklı olarak din, kültür, edebiyat, tasavvuf, aşk ve medhiye gibi konuları kapsamaktadır. Bu sebeple, manzume levhalarının edebiyatla olan ilişkisi ve çeşitli alanlarla olan bağlantısı nedeniyle disiplinlerarası bir yaklaşım benimsenmiştir. Osmanlı hattatları, bir medeniyet olarak, şiir ve hüsn-i hat sanatını bir arada, kendine özgü bir yorum olarak sunmaktadırlar; kimliğimiz ise bu medeniyetin yorumunda saklı bulunmaktadır. Bu bağlamda, manzume levhalarının disiplinlerarası yaklaşımı, sadece içeriğiyle değil, aynı zamanda hattatların eğitimi ve tasavvufla olan ilişkisiyle de belirgin hâle gelmektedir. Hat sanatının taʿlîm serüveni (yazı taʿlîmi) ile müridlik âdâbı (seyr u sülûk) arasında ise bazı yönlerden yakın bir ilişki vardır. Tasavvuftan sanata yansıyan önemli ilkelerden biri, ‘Bir eteğe pek yapışan, maksuda tez erer’ ifadesinde görüldüğü üzere bağlılık ve sadakate vurgudur. Tasavvufta olduğu gibi hüsn-i hat sanatında da bu iki değer sanatkârın yolculuğunda önemli bir rehber niteliğindedir. Hattat, kendisini yetiştiren hocasının öğretilerini dikkatle öğrenmeli, öğrendiklerini büyük bir özenle tatbik ve taklit etmelidir.[8]

Hat sanatı literatüründe “tekke yazıları” denince, ekseriyetle amatör veya mahallî hattatların ketebeli/ketebesiz yazılarını da içine alan, tekke ve tasavvuf kültürünün mahsulü olan levhalar anlaşılmaktadır. Bunlardan birçoğunun hattatı pek tanınmamış olup bazılarında imza dahi yoktur. Muhabbet ürünü olan ve sanat eseri

[8] Fatih Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı’dan Bugüne* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2023), 64.

vasfı taşımayan levhalardır. Bazıları resim-yazı grubuna girmekte olup birtakım rivâyetleri, kıssaları biraz da mitolojik bir üslûpla anlatan levhalardır.[9]

Tekke levhalarıyla ilgili bir başka husus da duvara seyirlik levha asma geleneğidir. Duvara bir çerçeve içinde yazı asma âdeti, çok eski bir gelenek değildir ve muhtemelen XVII. yüzyıldan daha öncesine uzanmamaktadır. Bu yüzyıldan itibaren Hâfız Osman tarafından geliştirilen bir tertiple yazılmaya başlanan Hilye-i Saâdet levhaları ile duvara yazı asma geleneği yaygınlaşmıştır. Batı kaynaklı bu yeni dekorasyon anlayışıyla birlikte yaşamın merkezi kabul edilen mekânlara levha asma modası zamanla yaygınlaşmış ve bu durum doğal olarak tekkelerde de görülmüştür. Özellikle şeyhin tasviri yerine onun ismini ve ona duyulan sevgiyi ifade eden "Yâ Hazret-i Pîr" levhaları asılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, "Yâ Hazret-i Pîr" levhaları Osmanlı'da özellikle XVIII. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, XIX. yüzyıl ise bu tür eserlerin en yoğun şekilde üretildiği dönem olmuştur.[10]

Levhalara manzume yazımının artmasıyla birlikte Osmanlı'da esnaf dükkânlarının duvarlarına da esnaflar hangi işle meşgul oluyorlarsa onunla ilgili levhalar asılmıştır. Bu durumu esnafın görsel olarak müşteriyi etkilemesi veya döneminin bir reklam kültürü olarak düşünmek mümkündür. Aşçı, helvacı, şekerci, hamam, marangoz, bakkal, berber dükkânları ve kahvecilerde bu tür levhaların asılması bir âhîlik kültürü olarak da görülmektedir.

Osmanlı'da sosyal hayatın manzume levhalarına etkilerinden bir diğeri de Hz. Ali ile ilgili olan manzumelerdir. Osmanlı hattatları, ilgili manzumeleri yazarken, önceleri Fars hattatları taklit etmiştir. Sonrasında kendileri de bir üslûp oluşturmuş ve levhalara Hz. Ali ile ilgili çokça manzume işlemişlerdir. Hz. Ali, hat sanatında, dinî inanışlarda farklı fikirler benimseyen Şia ve Ehl-i sünnet arasında ortak bir çizgi olmuştur. Ayrıca bunun etkisiyle Kerbelâ ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi ile ilgili yazdıkları birçok mersiye de bulunmaktadır. Sünnî olan Osmanlı hattatları, Hz. Ali'ye ve Hz. Hüseyin'e duyulan sevgi ile onlara dair yazılmış manzumeleri levhalaştırmada

[9] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne,* 69.
[10] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*, 70.

seçici davranmışlardır. Bu levhalardan bazıları da Şii anlayışını benimseyen manzume levhaları olmuştur.

Manzume levhası yazımında Sultan III. Selim devrinden itibaren medhiye mahiyetindeki Türkçe manzumelerin de icazet kıtası olarak kabulüne tesadüf edilmektedir. Sonraki dönemlerde manzume levhalarından oluşan icazet kıtalarında artış görülmüştür. Meselâ Mihrişah Valide Sultan hakkındaki:

"Māder-i pādişeh-i ʿadl-efzā
Ḥażret-i Vālide Sulṭān-ı Ḫudā
Nūr-ı ʿaynı Şeh-i Cem-cāh ile
Müstedām-ı ebedī ʿömr ide tā"[11] (Görsel 17)

medhiyesini Taʿlîk ile yazan saray ağalarından Mîr Mehmed Sâlih Rifʿat, bu manzumesiyle Yesârîzâde'den icazet almıştır. Tarihimizde "beşik ulemalığı" benzeri uygulamalar gibi, hat kabiliyeti olmayan kimselere hatır için icazetnâme verilmesi, özellikle XVIII. yüzyıl sonlarından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durum, manzume levhalarının birinde Şair Sürûrî tarafından şöyle ele alınmıştır:

"Şimdi çoḳdur "ketebe" ṣāḥibi cāhil ḥaṭṭāṭ
Lākin esrār-ı ḥurūfa kanı vāṣıl ḥaṭṭāṭ"

beyti herhalde bu gibiler için söylenmiştir.[12] "Küllü hattâtîn câhilün" sözü de bu sebeple söylenmiş olabilir.

1.1.1. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hattın Kaynağı ve Önemi

Kurʾân-ı Kerîm'de insana kalemle yazma bilgisinin Allah tarafından öğretildiği bildirilmiş; hokka, kalem ve kalemle yazılana yemin edilmiştir.[13] Bu ilâhî yemin, İslâm dünyasında yazıya ve kaleme olan ilginin yoğun biçimde artmasına zemin hazırlamıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) güzel yazıyı teşvik etmesi de yazının, aslî fonksiyonunun ötesinde bir ifade aracı olarak kullanılmasına imkân sağlamış;. böylece

[11] Kıt'anın görseli için bk. M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi 3* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019), 3/128.
[12] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/129.
[13] Kalem 68/1-2. "Nûn. Kaleme ve (yazanların) onunla yazdıklarına and olsun ki sen – Rabbinin lütfu sayesinde – asla deli değilsin".

Arap alfabesi, Müslüman sanatkârlar için tükenmez bir ilham kaynağı hâline gelmiştir.[14]

Hat sanatının temelinde "Arap yazısı" bulunsa da bu sanat zamanla İslâm ümmetinin ortak bir değeri hâline gelmiş ve "İslâm hattı" niteliğini kazanmıştır.[15] Arap yazısı, kökeni Fenike yazısına dayanan ve bitişik karakterlerle yazılan Nabat yazısının devamı olarak gelişmiştir.[16] Sanılanın aksine, İslâmiyet öncesinde de Araplar yazıyı yaygın olarak kullanmıştır. O dönemlerden kalan dinî ve hikemî metinler, ticârî hesaplar, köle mülkiyet senetleri, emân belgeleri, önemli mektuplar, mühürler ve mezar kitâbeleri, yazının farklı alanlarda kullanımını ortaya koymaktadır. Milâdî VII. yüzyıl başlarında Enbâr ve Hîre bölgelerinden sonra Hicaz'da Arap yazısı belirgin bir üslûp farklılığı kazanmış; İslâmiyetin kabulu ile yazı, yeni ve aydınlık bir döneme girmiştir. İslâm, yazıyı ve hat sanatını gerekli kılan yeni kullanım alanları yaratmış; vahiy ile yazı ilâhî bir kaynakla ilişkilendirilmiştir. Vahyin yazıya aktarılması ve Hz. Peygamber'in bilginin yazı ile korunmasını emretmesi, yazının kutsiyetini daha da arttırmıştır.[17] Kurʾân'ın yazıya geçirilme süreci ise hem Arapça'nın diğer toplumlar tarafından öğrenilmesine katkı sağlamış hem de Arap yazısının tarihi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur.[18]

Emevî, Abbâsî, Fâtımî, Eyyûbî, Memlük, Selçuklu, İlhanlı, Timur, Safevî, Akkoyunlu gibi devletler ile hânedânlar döneminde ilgi çekici bir sanat dalı olarak görülen hüsn-i hat, hükümdarların ve devlet büyüklerinin himayesiyle gelişmiş, bu himaye sanata olan ilgiyi sürekli kılmıştır. Örneğin Yâkût el-Mustaʿsımî'nin hâmisi olan son Abbâsî halifesi Mustaʿsım-Billâh, kitap sanatlarının önde gelen kırk ustasını saray atölyelerinde, "kitâbhâne" adıyla, bir araya getiren Timur'un torunlarından sanatkâr Gıyâseddin Baysungur; Herat sultanı Hüseyin Baykara ve onun veziri Ali Şîr Nevâî, hat sanatına himaye ve katkılarıyla tanınmışlardır. İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı Devleti, hüsn-i hat sanatında lider konumuna gelmiş ve bu geleneği beş asır

[14] Beşir Ayvazoğlu, "Bir hazine: Türk Hat Sanatından Seçmeler", *Karar Yayıncılık* (21 Ocak 2018).
[15] M. Uğur Derman, "Hat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 427.
[16] Nihad M. Çetin, "Arap (Yazı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/276.
[17] Çetin, "Arap", 3/276.
[18] Çetin, "Arap", 3/279.

boyunca sürdürmüştür. Osmanlı'da yetişen birçok ünlü hattatın yanı sıra, bazı Osmanlı padişahları da hat sanatıyla ilgilenmişlerdir. İstanbul'un hat sanatındaki ayrıcalıklı konumu, İslâm dünyasında "Kurʾân-ı Kerîm, Hicaz'da nâzil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı" ifadesiyle öne çıkmıştır.[19] Bu bağlamda hat sanatı, tasvirden kaçınan Müslüman sanatkârlar için dehâlarını özgürce ifade edebilecekleri bir araç sunmuştur. Müslüman sanatkârlar, bu sanatı kullanarak estetik açıdan takdir gören ve etkisini tarih boyunca sürdüren eserler ortaya koymuşlardır. Böylece yazı, aslî işlevi olan mesaj iletmenin ötesine geçerek sanatla bütünleşmiş ve okuma yazma bilmeyenlere dahi derin bir estetik haz sunmuştur.[20]

Osmanlıların son döneminde mimarî, mûsikî ve tezyînî sanatlar, Batı etkisi altında kalmışken hat sanatı gerileme yaşamamış aksine bir yükseliş dönemine geçmiştir. Bu durum, Avrupa'da hat sanatına benzer bir sanat dalının bulunmayışı, üslûp sahibi hattatların bu sanatı usta-çırak ilişkisiyle sağlam kaideler çerçevesinde nesilden nesile aktarması ve zamanla kendi içinde yenilenme kabiliyetine sahip olmasıyla açıklanabilir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş dönemine şahitlik eden ve bu süreçte köprü görevi üstlenen hattatlar, 1 Kasım 1928 Harf Devrimi'nden sonra hızlı bir unutulma sürecine giren hat sanatını devam ettirebilmek için büyük çaba göstermişlerdir. Bu süreçte hat sanatı, kısa bir dönem yalnızca az sayıda meraklısı tarafından ilgi görmüştür. Yeni nesillerin bir süre bu sanattan uzak kalmasına karşın aynı dönemde Batı'da hat sanatına olan ilginin arttığı gözlemlenmiştir. Günümüzde ise hat sanatı, İslâm dünyasında yaşanan sanatsal, kültürel ve siyasî buhranlara rağmen geçmişteki ihtişamını korumuş, Türk sanatında tarihî bir belge niteliği taşımaya devam etmiş ve yeniden parlak bir döneme yönelmiştir.[21]

Yukarıda belirtildiği üzere hat sanatı, tasvirden kaçan sanatkârların sığındıkları bir liman olmuştur. Dehalarını özgürce kullanabilen Müslüman sanatkârlar, tarih boyunca olağanüstü güzellikte eserlere imza atmıştır. Tasvirin yasaklanması, yazının yüceltilerek kudsî bir anlam kazanmasına yol açmış ve bu durum medeniyet tarihinin en ilgi çekici gelişmelerinden birini oluşturmuştur. Böylece İslâm yazısı, Batı

[19] Derman, "Hat", 431.
[20] Ayvazoğlu, "Bir hazine: Türk Hat Sanatından Seçmeler".
[21] Derman, "Hat", 436.

medeniyetinde, resmin üstlendiği fonksiyonu İslâm medeniyetinde icra etmiştir. Kurʾân-ı Kerîm'de kalemle yazmanın Allah tarafından öğretildiği ve onunla yazılana yemin edildiği belirtilmiş olması, İslâm dünyasında kalem ve yazıya duyulan ilginin son derece yüksek olmasını sağlamıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.v.) güzel yazıyı teşvik etmesi, yazının aslî fonksiyonunun ötesinde farklı bir ifade aracı olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Arap alfabesi, böylelikle Müslüman sanatkârlar için tükenmez bir ilham kaynağı haline gelmiştir.[22]

1.1.2. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hat Levhalarında Âyet, Hadis ve Manzume Levhalarının Yeri

Osmanlı Devleti'nde levha geleneğinin benimsenmesi ve yaygın olarak kullanılması, dönemlerinin özelliklerini yansıtan ve günümüze kadar ulaşan birçok hat levhasının korunmasına olanak sağlamıştır.[23]

XVIII. yüzyılın Lâle Devri etkileri ve XIX. yüzyılda Osmanlı'nın Batı'ya yönelmesi ile birlikte yenileşme süreci, Doğu kültürünün önemli bir unsuru olan hat sanatına da yeni yorumlar kazandıran dönemler olmuştur. Bu dönemin ardından, kitapların içindeki minyatür tekniği ile yer alan manzaralar ve portreler, zamanla kitap sayfalarından çıkarak evlerin, dükkânların ve tekkelerin duvarlarını süslemeye başlamıştır. Hattatların da benzer bir yaklaşımı benimsedikleri gözlemlenmektedir. Yüzyıllar boyunca Mushaf ve dua kitapları istinsah eden üstat hattatlar, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren âyet, hadis ve bazı hikmetli sözleri duvara asılacak şekilde büyük boyutlarda, farklı yazı çeşitleriyle ve genellikle istifler yaparak levhalar yazmaya başlamışlardır. Bu tarzın önde gelen isimlerinden bir tanesi Mustafa Râkım Efendi'dir. Mustafa Râkım, büyük mekânlara asılmak üzere padişah tuğrası tasarlamış ve anıtsal yapıların yazılarını yazmıştır. Bu yüzyılda büyük boy yazılar tasarlayan diğer bir hattat ise Kazasker Mustafa İzzet Efendi olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte, yazı, geleneksel kitap sayfasındaki konumunu aşarak duvara asılabilen ve yer değiştirilebilen kompozisyonlara dönüşmüştür. Levhalar, hattatların yaratıcılığının sınırlarını yansıtan özgün sanat eserleri hâline gelmiştir. XVIII. yüzyılda Osmanlı

[22] Ayvazoğlu, "Bir hazine: Türk Hat Sanatından Seçmeler".
[23] Coşkun Dağdeler, *Bursa Vakıf Kültürü Müzesi Hat Levhaları* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 118.

Devleti'nde yaşanan sosyo-ekonomik olayların ve hat sanatına getirilen yeni yorumların, hüsn-i hat sanatının levhalardaki gelişimine doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunduğu açıktır. Çünkü sanatkârlar, yaratıcı ve orijinal olmalarına rağmen, yetiştikleri toplumun düşüncelerini de içinde barındırmaktadır. Matbaanın kuruluşu, ehl-i hıref teşkilatının zayıflaması gibi olaylar, başlangıçta dönemin sanatkârlarını olumsuz etkilemiştir. Yazma eserlere sahip olmanın çok zorlaşması gibi sebepler, levhalara olan ilgiyi arttırmıştır. XIX. ve XX. yüzyıllarda özellikle Osmanlılar arasında Celî yazıların popülarite kazandığı levhacılık, hüsn-i hattın, çerçevelenerek çeşitli mekânlarda duvarlarda yer almasını arttırmış, böylece estetik bir deneyim sunmuştur.[24] Âyetlerin, hadislerin ve hikmetli sözlerin yazmalarda saklı kalmaktan çıkarak sürekli gözlemlenebilir bir hâle gelmesi, insanların evlerinde kendi kültürlerini ve inandıkları değerleri yansıtan hat levhalarını bulundurma eğilimlerini arttırmıştır. Önceleri cami, türbe ve tekkeleri süsleyen hat levhaları, zamanla evlerin duvarlarına kadar yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. İnsanlar, evlerinin duvarlarını bu levhalarla süsleyerek yaşadıkları mekânlara manevî bir atmosfer katmayı hedeflemişlerdir. Böylece toplumun her katmanı, zengin veya yoksul fark etmeksizin, evlerini imkânları ölçüsünde tezhip edilmiş levhalarla süslemiştir. Her biri derin anlamlar içeren bu yazılar, ruhlara dokunmuş ve güzellikleriyle gözleri aydınlatmıştır. Özellikle zer-endûd levhalar, yüksek Osmanlı estetiğinin bir nişanesi olarak XIX. yüzyıla damgasını vurmuştur. Süleymaniye, Sultan Ahmed, Bayezid, Nuruosmâniye gibi pek çok selâtin camide ve sultanlar, paşalar ve hayırseverler tarafından yaptırılan cami, türbe ve mescitlerde, ekâbir konaklarında bu tarz eserler gözlemlenmiştir.[25]

1.1.3. Sosyal Hayatın Hüsn-i Hat Levhaları İçin Seçilen Manzumelere Etkisi

Hat sanatında, âyet ve hadislerden sonra önemli bir konuma sahip olan manzumeler, levhaların yazımında öne çıkmıştır. Göze ve gönle hitap eden manzumeler, her dönemin hattatları tarafından estetik ve edebî bir zevk sunma amacıyla özenle levhalara işlenmiştir.

---

[24] Derman, "Hat", 435.
[25] Gülsüm Tuba Acar, *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 16.

Manzume yazımı, İranlılardan Osmanlılara uzanan çeşitli kültürlerde tercih edilen bir gelenek hâline gelmiş ve günümüzde âyet ve hadislerin levha formunda yazılmasına kıyasla daha fazla talep görmeye başlamıştır.

Şiirin kökenine inildiğinde, Câhiliye dönemi olarak adlandırılan İslâm öncesi dönemde şiirin toplumsal hayatta önemli bir yere ve etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde, şiiri teşvik eden çeşitli nedenler ve sanatkârların birbirleriyle yarıştığı müsabakalar bulunmaktaydı. İslâmiyet'in gelişiyle şiir yeni bir aşamaya geçmiş; Hz. Peygamber'in takdirini kazanmış olan Kaʿb b. Züheyr'in ünlü kasidesi ve özellikle Hasan b. Sâbit gibi şairlerin çalışmaları sayesinde, bu eski sanat, İslâmiyet'in himayesinde gelişimini sürdürmüştür. İlk halifelerin de şiir alanında bilgi sahibi şahsiyetler oldukları bilinmektedir. Bu bağlamda Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) de anılmaya değerdir. İslâmiyet'le birlikte, Kurʾân ve hadislerin dil inceliklerini anlamak, gramer ve sözcük zorluklarını çözmek amacıyla eski Arap şiirlerinden yararlanma ihtiyacı doğmuş ve şiir önemini korumaya devam etmiştir. Ancak toplumsal şartların değişmesiyle şairlerin meslekleri ve toplumdaki konumları dönüşüm geçirmiş; bu da, eski dönemlerdeki siyasal nüfûzlarını kaybetmelerine neden olmuştur.[26]

İslâmî yazının ilk kullanıcıları olan Araplar, hat sanatında ve levha yazımında Türk ve İranlılara kıyasla geri planda kalmıştır. Türk hattatlar, levha formunda manzume yazımında Arapça manzumelerden ziyade Türkçe ve Farsça manzumeleri tercih etmiştir. Arapça manzume levhalarında ise kelâm-ı kibar kabul edilen özlü sözler, Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Emâli, Kasîde-i Münferice, Kasîde-i Elfiye gibi ünlü şiirlerden alıntılar; Hz. Ali'ye atfedilen sözler öne çıkmış ve hattatlar tarafından levhalara işlenmiştir.

Türk hat sanatı, XV. yüzyılda Şeyh Hamdullah ile başlamış, XVII. yüzyılda Hâfız Osman gibi önemli isimlerle büyük bir gelişim göstermiştir. Şeyh Hamdullah'tan Hâfız Osman'a kadar olan dönemde levhalara daha çok âyet ve hadis yazılmış; manzume levhaları ise görece sınırlı kalmıştır. Bu yüzyıllarda âyet ve

[26] Çetin, "Arap", 3/286-287.

hadislerin levhalarda öne çıkmasına karşın, XVIII. yüzyıldan itibaren manzume yazımında gözle görülür bir artış yaşanmıştır.

Manzume levhalarında özellikle Farsça manzumelerde İran hattatlarının başlattığı "Mâil kıta" formu, Osmanlı hattatları tarafından da sıkça kullanılmıştır. Mâil kıta formunda yazılmış levhalar sayısı azımsanamayacak derecededir. Ayrıca mâil kıtanın, icazet kıtalarında başlangıçta sadece âyet ve hadis yazımında tercih edilirken XVII. yüzyılın sonlarından itibaren manzume yazımında da arttığı gözlenmiştir. Hüsn-i hat sanatını öğrenmek ve devam ettirebilmek ile ilgili levhalara işlenen manzumelerden bir tanesi şöyledir:

"Ḫaṭṭım felekde böyle bir naẓmı buldı ammā
Ḳaddim de dāle döndü ʿömrümce meşḳ yüzünden

Maʿnī iken murādım naḳşında derde düşdüm
Gönlüm ne çekdi bilseñ dünyāda ʿaşḳ yüzünden" (Görsel 313)

1.1.4. Sosyal Hayat İçerisinde Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Türkçe ve Farsça'nın Konumu

Türkler ve Farslar, tarih boyunca zaman zaman birbirleriyle bölgesel savaşlara girmiş olsalar da sahip oldukları tarihî, coğrafî, siyasî, sosyal, fikrî ve kültürel benzerlikler nedeniyle birbirinin etkisinde kalan iki komşu ülke olmuşlardır. Bu etkileşim, özellikle dil ve edebiyat alanında, geçmişi İslâmiyet öncesi dönemlere kadar uzanan bir süreci kapsamaktadır. Türklerin İslâm'ı kabul etmeleriyle birlikte bu etkileşimler yeni bir boyut kazanmış; Fars dili ve edebiyatı, Türk edebiyatı üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Bu bağlamda, XIV. yüzyıldan itibaren Sâʿdî-i Şîrâzî, Ferîdüddîn Attâr ve Nizâmî gibi İranlı şairlerin eserleri Türkçe'ye çevrilmeye başlamış ve bu durum, Türk edebiyatında biçim ve içerik açısından yeni bir edebî geleneğin kurulmasına yol açmıştır.[27]

[27] Haleh Estekanchi, *Türk ve Fars Edebiyatlarının Modernleşme Süreci (Benzerlikler-Etkileşimler)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014), 2; Ahmet Çelik, "Osmanlılar Döneminde Fars Edebiyatının Türk Edebiyatı Üzerindeki Etkisi", *I. Uluslararası Türk-İran Dil ve Edebiyat İlişkileri Sempozyumu* (İstanbul: Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü, 2012), 241.

Uzun bir geçmişe sahip olan Türkiye ve İran, bölgenin iki büyük gücü olmasının yanı sıra ortak tarih, coğrafya, din, yaşam tarzı ve kültür paylaşımıyla da birbirleriyle derin bir bağ kurmuşlardır. Geniş bir perspektiften bakıldığında bu iki ülke arasındaki etkileşimler, kendini farklı şekillerde göstermektedir. Sosyal, siyasî ve kültürel alanlardaki karşılıklı ilişkiler, çeşitli alanlarda birtakım etkileşimleri de beraberinde getirmiştir. Edebiyat, bu etkileşimlerin en belirgin şekilde yaşandığı alan olmuştur. XIII. yüzyılın sonlarından XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar İran edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisi belirgin bir şekilde hissedilmiştir.[28] Türk şairleri, İranlı şairlerin yazdığı şiirleri ve kullandıkları nazım şekillerini benimseyip, bu eserler için geliştirdikleri hikâyeleri zenginleştirerek kendilerine özgü bir üslûp oluşturmuşlardır.

Hat sanatının, İslâm sanatları içerisinde Müslümanlar arasında kültür ayırt etmeksizin daima ayrı bir yeri ve önemi vardır. Tüm iniş çıkışlara rağmen ara ara parlak dönemler geçiren hüsn-i hat sanatı, çeşitli İslâm ülkeleri arasında oldukça meşhur olmuştur.

Hüsn-i hat sanatı, temelde, bilgi ve fikir alışverişi aracı olmasının yanında aynı zamanda Müslümanların estetik yönüne hitap eden bir sanat dalı olmuştur. İran tarihinin farklı dönemlerinde hat sanatı, farklı evrelerden geçerek, Mîr İmâdu'l-Hasenî gibi büyük sanatçılar tarafından geliştirilmiş ve başta Osmanlı olmak üzere diğer ülkelere aktarılmıştır. Hat yazısı sadece İran'da değil diğer İslâm ülkelerinde özellikle de Osmanlı Devleti'nde önemli bir gelişme göstermiştir. Osmanlı'da farklı üslûpların varlığına rağmen hattatlar uzun süre İranlı Mîr İmâd üslûbunu benimsemişler ve onun eserlerini taklit etmişlerdir.

Osmanlıların Arap yazısını benimsemelerinin, hat sanatının öğrenilmesini ve yazılmasını kolaylaştırdığı da muhakkaktır. İslâm dinini kabul eden toplumlardan olan Türklerin, Osmanlı ile birlikte İslâm sanatlarına katkısı yadsınamayacak derecede önemlidir. Müslüman Türklerde yazı, bir iletişim kurma ve kendini ifade etme aracı olmasının dışında bambaşka bir sanat dalı hâline gelmiştir. Osmanlılar, İslâm tarihi boyunca yazıya büyük önem vermiş ve hat sanatını daha üst bir konuma yükseltmiştir.

---

[28] Estekanchi, *Türk ve Fars Edebiyatlarının Modernleşme Süreci (Benzerlikler-Etkileşimler)*, 5.

Nitekim "Kurʾân, Hicaz'da nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı" şeklinde şöhrete kavuşmuş bir ifade vardır ki bu cümle, hakikati dile getirmektedir. Başlangıçta Arap ve İran etkisinde kalan Türkler, çok geçmeden kendi üslûplarını bulmuşlar ve kendilerini geliştirmişlerdir. Aslen Amasyalı bir Türk olan Yâkût el-Mustaʿsımî, Aklâm-ı Sitte'nin tüm kaide ve özelliklerini ortaya koyarak Türk yazı sanatının sağlam temellerini atmış ve hat sanatı, Yâkût Ekolü olarak Şeyh Hamdullah'a kadar hâkimiyetini sürdürmüştür.

Manzumeleri levha formunda yazmak için çokça tercih edilen Nestaʿlîk yazı çeşidi, X. yüzyıl başlarında İran'da geliştikten sonra, Osmanlı İmparatorluğu dahil diğer İslâm ülkelerinde de yayılmıştır. Nestaʿlîk, XI. yüzyıla kadar İran üslûbuyla yazılmıştır. Türklerin bu yazıya kendi görüş ve anlayışlarını da ekleyerek yeni bir üslûp meydana getirmeleri Osmanlı ile olmuştur.

Hat sanatının bir türü olan İran kökenli Nestaʿlîk yazısı İran'dan Osmanlı Devleti'ne geçmiştir. Derviş Abdî-i Buhârî adlı hattat, Nestaʿlîk yazı üslûbunu Mîr İmâdü'l-Hasenî'den öğrenerek Osmanlı Devleti'ne getirmiştir. Derviş Abdî yaşadığı dönemde birçok öğrenci yetiştirmiş, bunlardan en önemlisi de Mehmed Esʿad Yesârî olmuştur. Mehmed Esʿad Yesârî'nin ardından oğlu Mustafa İzzet babasının üslubu üzerinde değişiklikler yaparak yazı üslûbunu değiştirmiş, bu da Osmanlı üslûbu denilen bir başka üslûbun kurulmasına yol açmıştır. Mustafa İzzet'in ve Sâmi Efendi'nin de dahil olduğu öğrencilerle Osmanlı üslûbu daha da gelişmiştir. Böylelikle Osmanlı hattatları, dikkat çekici eserler ortaya koymuşlardır.

İmâd tarafından kemâle erdirilen İran Nestaʿlîk üslûbunun yanında Türklerde de Yesârî'nin öncülüğü ve oğlu Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin gayretiyle "Türk Nestaʿlîk üslûbu" gelişmiştir. Türk hattatları, İmâd derecesinde yazı yazdıkları hâlde İmâd'a ve diğer İranlı Nestaʿlîk hattatlarına karşı daima hürmet duymuşlardır. Türk hattatları, icazet alırken İmâd'ın yazılarını örnek alıp hocalarından icazet almışlardır. Özetle, Türkler, İslâm'ı kabul ederken etkilendikleri Fârisî üslûptan siyasî, sosyal ve edebî alanların her birinden etkilenmişlerdir.

Edebiyat alanında Ebû Said Ebu'l-Hayr, Ömer Hayyâm, Saʿdî-i Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî gibi şairler Türk edebiyatında da daima önemli bir konuma sahip

olmuşlardır. Bu şairlerden etkilenen ve üslûplarını benimseyen Türk şairler sayılamayacak kadar çoktur. Hatta zamanla kimisi Anadolu'nun Câmî'si, Hâfız'ı şeklinde anılmıştır. Osmanlı hattatları, hüsn-i hat alanında da edebiyatta olduğu gibi Fârisîlerden etkilenmişlerdir. Özellikle İran hattatlarının ürettiği Taʿlîk (Nestaʿlîk), onlardan etkilenen Türk hattatlarının manzume yazımında en çok tercih ettikleri yazı çeşidi olmuştur. Sonuç olarak Mîr İmâd ve Mîr Ali gibi İranlı hattatlardan etkilenen Türk hattatlar, zamanla kendi üslûplarını oluşturmuşlar ve daha ileriye taşımışlardır.

1.1.5. Yüzyıllara Göre Manzume Levhaları

Türk hattatlarının, hüsn-i hat ile levha formunda manzume yazımını arttırmaya başladıkları yüzyıl, XVIII. yüzyıl olmuş; manzume yazımının yükselişe geçtiği yüzyıllar ise XIX. ve XX. yüzyıllar olmuştur. XVIII. yüzyılda Türkçe manzumelerde manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı beş, manzume levhası sayısı sekiz; XVIII - XIX. yüzyıl aralığında manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı yirmi iki, manzume levhası sayısı altmış dokuz; XIX. yüzyılda manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı otuz bir, manzume levhası sayısı seksen iki adet; XIX-XX. yüzyıl aralığında manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı altmış üç, manzume levhası sayısı üç yüz yetmiş sekizdir. XVIII. yüzyılda, Farsça manzumelerde manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı on altı, manzume levhası sayısı kırk; XVIII - XIX. yüzyıl aralığında manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı on dört, manzume levhası sayısı yirmi; XIX. yüzyılda manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı on beş, manzume levhası sayısı yirmi üç; XIX - XX. yüzyıl aralığında manzume levhası tespit edilebilen hattatların sayısı yirmi dokuz, manzume levhası sayısı seksen altıdır. Buna göre Türkçe levha yazımında manzume yazdığı tespit edilen hattatlar en fazla XIX. yüzyıldadır. Manzume levhası sayısı XIX. yüzyılın başlarında artmaya başlamış, XIX - XX. yüzyıl aralığında diğer yüzyıllara göre çok daha fazla olmuştur. Farsça levha yazımında manzume yazdığı tespit edilen hattatlar ve manzume levhası sayısı en fazla XIX - XX. yüzyıl aralığındadır. Bu tablo, yüzyıllara göre Türkçe ve Farsça manzume levhalarının sayısal dağılımını göstermektedir. Aşağıda verilmiş olan tablodan şu çıkarımlar yapılabilir:

En yoğun manzume levhası üretimi, XIX. ve XX. yüzyıllar arasında Türkçe levhalarda görülmektedir. Bu dönemde toplam 379 levha üretilmiştir ve bu sayı diğer

dönemlerle kıyaslandığında oldukça yüksektir. Bu, XIX. yüzyıldan itibaren Türkçe manzumelerin hat sanatı levhalarında daha çok tercih edildiğini göstermektedir.

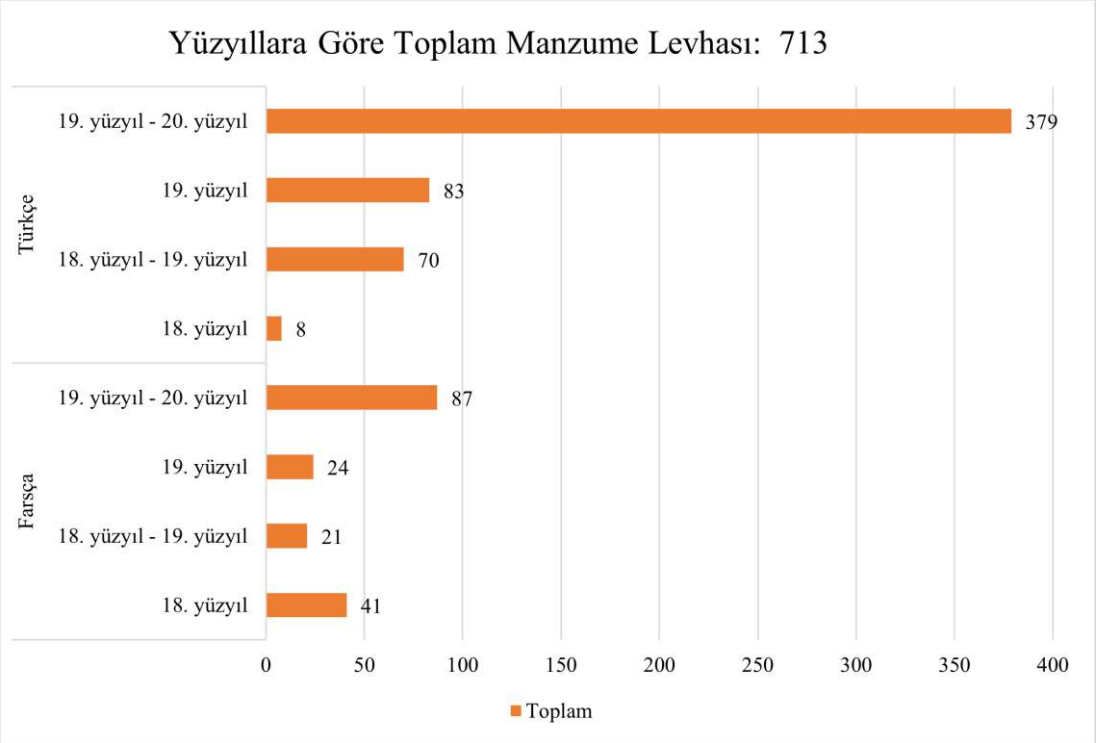
XIX. yüzyıl özelinde Türkçe manzume levhalarının sayısı 83'tür. Bu, bu dönemde Türkçe levhaların hat sanatında dikkate değer bir yere sahip olduğunu gösterir.

Farsça manzume levhalarının en yoğun olduğu dönem de XIX. ve XX. yüzyıllardır, toplam 87 levha ile öne çıkmaktadır. Bu, Farsça levhaların da bu dönemde önemli bir konumda olduğunu gösterir, ancak Türkçe levhalar kadar yaygın değildir.

XVIII. yüzyılda, Farsça manzume levhalarının sayısı 41'dir. Türkçe levhalara göre daha fazladır. Bu, XVIII. yüzyılda Farsça manzumelerin hat sanatında daha yaygın bir şekilde kullanıldığını işaret etmektedir.

XVIII. yüzyıl ile XIX. yüzyıl arasında Türkçe manzumelerin daha fazla tercih edilmeye başlandığı, XIX. ve XX. yüzyıllarda ise Türkçe levhaların belirgin şekilde arttığı gözlemlenmektedir. Farsça levhaların ise her dönemde belirli bir sayıda varlığını koruduğu, ancak özellikle XVIII. yüzyılda ön planda olduğu görülmektedir.

Bu tablo, manzume levhalarında kullanılan dil tercihinin yüzyıllara göre nasıl değiştiğini ve özellikle XIX. ve XX. yüzyıllarda Türkçe levhaların popülerleştiğini göstermektedir. Bu, dönemin sosyokültürel dinamikleriyle ilişkili olarak, Türkçe'nin daha fazla kabul gördüğüne dair bir işaret olabilir.

Tablo 1: Türkçe ve Farsça Manzumelerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

1.1.6. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhaları İçin Yeri ve Önemi

Hattatların hayatlarına dair bilgiler içeren tezkireler, çoğunlukla İran ve Türk kaynaklarına dayanmaktadır. Araplarda hattatlara yönelik müstakil bir eser kaleme alınmamıştır.[29]

XIII. yüzyılda Türk veya Rum asıllı olduğu iddia edilen[30] Yâkût el-Mustaʿsımî, "Aklâm-ı Sitte" adı verilen Sülüs, Nesih, Muhakkak, Reyhânî, Tevkiʿ ve Rikʿa hatlarını en gelişmiş biçimde tanımlamıştır. Yâkût'un vefatının ardından onun ünü ve "Aklâm-ı Sitte" anlayışı, yetiştirdiği üstatlar aracılığıyla Bağdat'tan Anadolu'ya, Mısır'dan, Suriye'ye, İran'dan Mâverâünnehir'e kadar yayılmıştır.[31]

İstanbul'un fethinden sonraki süreçte, Osmanlı Devleti, kültür ve sanat açısından önemli bir gelişim göstermiştir. Hat sanatında dönemin önde gelen

[29] M. Uğur Derman, "Hattat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 499.
[30] Muhittin Serin, "Yâkūt el-Müsta'Sımî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/291.
[31] Derman, "Hat", 429.

hattatlarından Şeyh Hamdullah, başlangıçta Yâkût üslûbunu en güzel ve mükemmel biçimde sürdürmüş, hâmisi ve talebesi Sultan II. Bayezid'in teşvik ve tavsiyesi ile Yâkût'un eserlerini estetik bir değerlendirmeye tâbi tutarak, kendi sanat zevkini de katarak yeni bir tarz oluşturmuştur. Böylece Osmanlı-Türk hat sanatında Yâkût devri sona ermiş ve XV. ve XVI. yüzyıllarda etkisini sürdüren Şeyh Hamdullah Mektebi ortaya çıkmıştır. Şehzâde Bayezid'in bir sorusu üzerine Şeyh Hamdulllah'ın inzivaya çekilip çilesini doldurarak yepyeni bir üslûp ortaya çıkarmasıyla hat sanatında Türk üslûbu teşekkül etmeye başlamıştır. Cihan hâkimi olan Osmanlı Devleti, İslâm sanatlarının merkezinde yer alan hat sanatında kendine özgü bir üslûp geliştirerek kültür ve sanat alanındaki hakimiyetini tüm İslâm coğrafyasında pekiştirmiştir.[32] Sonraki dönemlerde, Kânûnî Sultan Süleyman'ın saltanatı sırasında XVI. yüzyılda Yâkût tavrını yeniden canlandırmaya çalışan Ahmed Şemseddin Karahisârî'nin hat anlayışı, bir nesil sonra unutulmuştur. XVII. yüzyılın ikinci yarısında ise Hâfız Osman, Şeyh Hamdullah'ın üslûbunu gözden geçirerek kendine özgü bir hat mektebi oluşturmuş, bu süreçte Şeyh üslûbu yerini Hâfız Osman üslûbuna bırakmıştır. Hâfız Osman'ın hat sanatında açtığı çığır bütün haşmetiyle sürerken XVIII. yüzyılda İsmâil Zühdü ve XIX. yüzyılda kardeşi Mustafa Râkım, onun yazılarından ilham alarak Mahmud Celâleddin, Kazasker Mustafa İzzet ve Mehmed Şevkî gibi isimlerle kendi mekteplerini oluşturmuşlardır. Râkım'dan sonra Sâmi Efendi, Çarşambalı Ârif Bey, Mehmed Nazif Bey, Ömer Vasfî ve kardeşi Mehmed Emin Yazıcı, İsmâil Hakkı Altunbezer, Mâcid Ayral, Mustafa Halîm Özyazıcı ve Hâmid Aytaç gibi hattatlar, Celî Sülüs üslûbuna sadık kalmaya özen göstermişlerdir. Râkım ile aynı dönemde yaşayan Mahmud Celâleddin Efendi, Sülüs ve Nesih yazılarında Hâfız Osman'ın üslûbunu geliştirmeyi hedeflemiştir. Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve onun yetiştirdiği Mehmed Şefik Bey, Abdullah Zühdî Efendi, Çırçırlı Ali Efendi ve Muhsinzâde Abdullah Hamdi Bey, "Hâfız Osman – Celâleddin – Râkım" karışımı bir üslûpta karar kılmışlardır. Onlarla çağdaş olan Mehmed Şevkî Efendi, Sülüs ve Nesih yazılarını Hâfız Osman ve Râkım'dan aldığı ilhamla, o döneme kadar görülen en mükemmel seviyeye taşımış ve bu yazılarda zirve noktası olmuştur. Mehmed Şevkî Efendi'nin

[32] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*, 169.

talebeleri olan Bakkal Ârif ve Fehmî Efendilerle Sâmi Efendi'nin yetiştirdiği Kâmil Akdik, bu geleneksel hattatlığın seçkin temsilcileri arasında yer almışlardır.[33]

Hattatlar arasında muhtelif tarikatlere müntesip isimlerin olduğu kaynaklarda zikredilmektedir. Hatta bazen yazmış oldukları manzumelerde imzalarını atarken mensubu oldukları tarikatleri ifade etmişlerdir.[34]

Üslûp mektepleri yönünden en parlak devir XIX. yüzyıl olmuştur. Bu üstatların yetiştirdiği emsalsiz hattatlarla her mektep çeşitli şubelere ayrılmıştır.[35] Hat sanatı, XIX. yüzyılla birlikte en yüksek seviyesine ulaşmıştır.[36]

Şeyh Hamdullah'la başlayan Osmanlı hat sanatı, Hâfız Osman, İsmail Zühdü, Mustafa Râkım, Mehmed Esʿad Yesârî, Yesârîzâde Mehmed İzzet, Şevki Efendi, Kazasker Mustafa İzzet, Sâmi Efendi gibi isimlerle parlamıştır. Osmanlının son dönemlerine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna şahitlik eden, hat sanatını Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne aktarmada köprü görevi gören, geç dönem Osmanlı hattatlarından Kâmil Akdik, Tuğrakeş Hakkı Bey, Hâmid Aytaç, Hulûsi Yazgan, Kemâl Batanay, Necmeddin Okyay gibi önemli şahıslarla da zirveye ulaşmıştır. Uğur Derman'ın, *Türk Hat Sanatından Seçmeler* eserinde, Mustafa Halîm Özyazıcı hakkında ifade ettiği şu sözleri, geçiş dönemi kabul edilen bu yüzyıl aralığında yaşamış olan diğer dönemdaşları ve son devrin hat üstatları için de geçerli görülebilir: "Osmanlı Devleti'nin son yıllarında yetişip eserlerinin çoğunu Cumhuriyet devrinde vermiş olan hattatlar." [37] Bu nitelendirme, dönemin hattatlarını tanımlamak için genel bir çerçeve sunmaktadır.

Osmanlı eğitim sisteminde hüsn-i hat, sıbyan mekteplerinden itibaren çocuklara öğretilmeye başlanmış ve bu sayede talebelerin gözü ve eli çok erken yaşlarda güzel yazıya alıştırılmıştır. Rüşdiye ve idâdîlerin müfredatında da yer alan hüsn-i hat ayrıca Enderûn-ı Hümâyun, Hasbahçe, Eski Saray, Galata Sarayı ve Muzıka-i Hümâyun gibi kurumlarda devrin tanınmış üstatları tarafından öğretilmiştir.

---

[33] Derman, "Hat", 429-430; Derman, "Hattat", 497.
[34] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*, 68.
[35] Derman, "Hattat", 497.
[36] M. Uğur Derman, "Ondokuzuncu Yüzyılda Türk Hat Sanatı", *Türk Hattatları* (İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, 1984), 191.
[37] M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler* (İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi, 2017), 661.

Son dönemlerde ise Medresetü'l-Hattâtîn, hüsn-i hat ve İslâm kitap sanatlarının eğitim ve öğretimi amacıyla 31 Mayıs 1914'te kurulmuş bir Osmanlı müessesesi olmuştur.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Hattat Ârif Hikmet Bey, hat eğitimi veren resmî bir kurumun bulunmamasından yakınarak müstakil bir hat mektebi açılması gerektiğine dair talepte bulunmuş ve bu doğrultuda Medresetü'l-Hattâtîn isimli mektebin kuruluşu için çalışmalara başlanmıştır. Medresetü'l-Hattâtîn'in kuruluşuna dair yazılmış bir manzume levhası ise çalışmamızda mevcut bulunmaktadır:

"Levḥ-i maḥfūẓa çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ
Maʿrifet erbābı maḥzūnāne eylerdi enīn

Eyledi iḥyā bu Dāru'l-Feyżi Müftiyyü'l-Enām
Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete Rūḥu'l-emīn

Şeyḫu'l-İslām Ḥażret-i Ḫayrī-yi ʿālī himmetiñ
Saʿyini meşkūr ider elbette Rabbü'l-ʿālemīn

Bu binā-yı dil-güşāyı āsumāndan seyr ider
Çeşm-i encümle melekler ʿayn-i ḥayretle zemīn

Devr-i Meşrūṭiyyet'iñ işte budur pırlanṭası
Vecde geldi seyr iden ehl-i ḳalem aṣḥāb-ı dīn

ʿĀcizāne hem de mesʿūdāne tebrīk eylerim
Pāyidār olsun İlāhī bu binā-yı bihterīn

Geldi bir cümle anuñ iḥyāsına tārīḫ-i tām
Bārekallāhu teʿālā *ḫayru'l-ebrār-ı güzīn"* (Görsel 293)

Medresetü'l-Hattâtîn'de, devrin en önde gelen üstatları arasından Kâmil Akdik, İsmâil Hakkı Altunbezer, Hulûsi Yazgan gibi isimler hocalık yapmıştır. Kurum, açıldığı dönemde büyük talep görmüş, söz ve üslûp sahibi birçok tanınmış öğrenci yetiştirmiştir. Medresetü'l-Hattâtîn'den mezun olan ilk on üç kişiden ikisi 1916 yılında

burada ebrû hocalığına atanmış olan Necmeddin Okyay ve Mustafa Halîm Özyazıcı'dır. 1923 yılında verilen ikinci mezunlarda ise Mâcid Ayral ve Süheyl Ünver bulunmaktadır. Bu tarihten sonra, I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti'nin maddî açıdan sıkıntıya düşmesi nedeniyle gelirleri ve masrafları karşılayamadığı için bir daha icazet merasimi yapılmamıştır. Ancak, burada çalışan hocaların gayret ve çabalarıyla kapatılma süreci önlenmiştir.

Medresetü'l-Hattâtîn, Cumhuriyet'in ilanından sonra 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle isminde "medrese" kavramını taşıması sebebiyle kapatılması düşünülene kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Kapatılmasından sekiz ay sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki müzakerelerin sonucunda Hattat Mektebi adıyla tekrar açılmıştır. 1 Kasım 1928'de yürürlüğe giren Harf İnkılabı ile yeniden kapatılma kararı alınmış, ancak dört ay sonra Şark Tezyînî Sanatlar Mektebi adıyla tekrar açılmıştır. Bu kurum, 1936 yılına kadar aynı binada Şark Tezyînî Sanatlar Mektebi adıyla faaliyetini sürdürmüş ve ardından Maarif Vekâleti tarafından Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlanarak Türk Tezyînî Sanatlar adıyla anılmaya başlamıştır. Günümüzde Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Medresetü'l-Hattâtîn'in devamı niteliğindedir.[38]

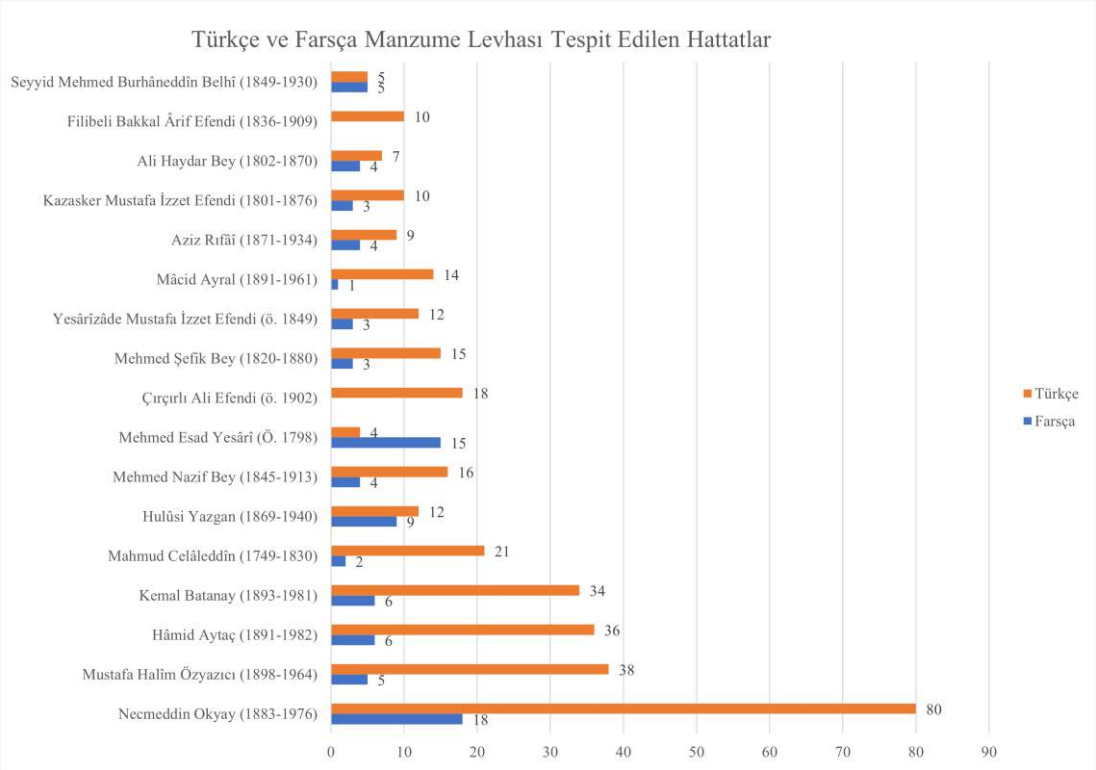
Bu sebeple geniş bir çerçeveden bakıldığında çalışmamız, XVIII. yüzyıl hattatlarından manzume levhası yazmış olan Mehmed Esʿad Yesârî, Mahmud Celâleddin, Mustafa Râkım, İsmail Zühdü ile başlayıp XIX - XX. yüzyıl aralığında yaşamış son Osmanlı hattatları olarak da tezkirelerde yer bulan köprü vazifesi üstlenmiş yukarıda isimleri geçen hattatlar ile son bulmuştur. Bu hattatlarımız için Osmanlı hattatlar silsilesinin son büyük halkaları ve Cumhuriyet'e intikal eden Osmanlı hattatları denilmiştir.[39] *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da bu hattatları Muhittin Serin, "Osmanlı Döneminde Yetişen Meşhur Hattatlar" şeklinde tanımlamıştır.

---

[38] M. Uğur Derman, "Medresetü'l-Hattâtîn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003).

[39] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, haz. Fevzi Günüç (Konya: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1999), 92.

Osmanlı döneminde estetik kudreti ve zirvede kalış süresi ile en üst mertebeye ulaşan Türk Hat Sanatı, kendine özgü bir kimlik kazanmıştır. Bu sanat, yenilenme kabiliyeti, içinde bulunduğu şartlar, benzeri bir sanatın bulunmayışı ve üslûp sahibi hattatlar eliyle usta-çırak ilişkisi çerçevesinde sağlam kurallarla nesilden nesile aktarılması sayesinde sürekli gelişmiş ve günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.[40]

Tablo 2: En Çok Türkçe ve Farsça Manzume Levhası Tespit Edilen Hattatlar

1.1.7. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları İmzalar

Hattın metni Türk, Arap ve Fars dillerinden hangisiyle olursa olsun imza ibaresinin Arapça olması gelenek hâline gelmiştir.

Çeşitli nüanslar barındıran imzalar genellikle "bunu yazdı" anlamına gelen "ketebehū, nemmeḳahū, ḥarrerahū, sevvede/sevvedehū, raḳamehū, meşşeḳahū, çekīde şud, naẓmuhū" gibi ibarelerle başlamaktadır. Aynı zamanda imzalarında "faḳīr, ḥaḳīr,

[40] Füsun Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 8-9.

müẕnib" gibi mütevazı vasıflar kullanmışlardır. Hattatlar, bu imzalarında, kendilerinin, babalarının ve genellikle bir şükran vesilesi olarak hocalarının isimlerini ve hatta yazı şeceresini sıralamışlardır. Bazı hattatlar, anneleri de dahil olmak üzere tüm aile üyelerinin günahlarının affını dile getirmişlerdir. Zamanla bu durum bir gelenek hâline gelmiştir.

Meşk ve karalama yazılarında imzalar, genellikle "meşşeḳahū" (bunu meşk etti) ile; taklit veya nakledilmiş hat örneklerinde ise "ḳalledehū" (bunu taklit etti) ile; başlamaktadır. Eğer yazan, esere kendisinden bir söz, bir üslûp katmışsa, yazılan esere dair bir tasarrufta bulunmuşsa "nemmeḳahū" yahut "naḳalehū" (bunu nakletti) ibarelerini kullanmaktadır. Bazı yazılarda ise hattatın doğrudan kendi adını yazdığı veya imza atmadığı durumlar da gözlemlenmektedir.[41]

Hattatların Levhalarda Kullandıkları İmza Tabirleri	**Sayı**
Ketebehū	223
Nemmeḳahū	74
Ḥarrerahū	32
Sevvede/Sevvedehū	20
Meşşeḳahū	11
Raḳamehū	2
Naẓmuhū	2
Çekīde şud	1

Türk hat sanatında sürekli olarak ihmal edilmemiş bir gelenek, her hattatın yazdığı eserin altına adını koyarken hangi hocadan ders aldığını hatta bazen onun hocasının da kim olduğunu belirtme geleneğidir. Bu uygulama, hattatların kendilerini yetiştirenlere duyduğu saygı ve vefa duygusunun doğal bir gereği olarak kabul edilmektedir. Bu güzel gelenek sayesinde levhayı yazan kişinin hangi tarihte doğup ne zaman öldüğü bilinmese bile bazı hattatların yazılarının altına düştükleri kayıttan bugün çoğunun hangi hocadan ders alıp da hattat unvanını kazandığı ve dolayısıyla

[41] Derman, "Hattat", 498.

hangi hattatlardan eğitim aldıkları, silsileleri öğrenilmiştir. Böylelikle hattat tezkireleri ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifadeyle hat hocalarının kimleri yetiştirdiklerini öğrenmek ve böylelikle ekollerin akışını tespit etmek gayreti hat sanatı alanında hattat silsilenâmelerinin doğmasına sebep olmuştur.

Fatih Özkafa, hazırlamış olduğu *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne* adlı kitabının "Tasavvuf Kültürü ve Hat Sanatı" başlığında, hat ve tasavvufî hayat hakkında şunlara değinmiştir: Hat sanatı tekkeler ile olan sıkı ilişkisi sebebiyle tasavvufî kavramlardan ve prensiplerden çok etkilenmiştir. Hat sanatındaki eğitim usulleri, hoca-talebe ilişkisi, alçakgönüllülük, sabır, icazet geleneği gibi birçok konuda tasavvuf kültürü ile hüsn-i hat arasında ilişki kurmak mümkündür. Örneğin hattatlar imza satırlarında genellikle tevazu ifadelerine yer vermişlerdir ve bunların başında da "el-faḳīr" kelimesi gelmektedir. Ayrıca "el-ḥaḳīr", "el-müẕnib (günahkâr)", "ʿadʾafu'l-küttāb (katiplerin en zayıfı), "el-muḥtāc ilā rahmeti Rabbihi'l-Ġafūr (Gafûr olan Rabbinin merhametine muhtaç), "ḫāk-i pāy-i evliyā (evliyânın ayağının tozu), "pür ḫaṭā (hatalarla dolu)" gibi ifadeler de kullanmışlardır. Eserlerine imza koyarken kendileri, hocaları, anne-babaları ve eski üstatları için çeşitli dua ifadelerine yer vermişlerdir. Dolayısıyla tasavvuftaki mürşit-mürit ilişkileri, tekke âdâbı gibi hususlar ile hüsn-i hat meşk usûlü arasında çok büyük benzerlikler bulunmaktadır. Türk İslâm sanatlarının bilhassa Mevlevî tekkeleri ve dergâhları bünyesinde öğretilmesi, tasavvufî hayat tarzının bu sanatlarla meşgul olanlara sirâyet etmesinde etkili olmuştur.[42]

Yukarıda da değinildiği gibi hattatlar eserlerinin bazılarında intisap ettikleri veya muhibbanından oldukları tarikatlerin pîrini, Hz. Ali'ye bağlılıklarını zikrederek de ketebe koymuşlardır. Bu gibi ifadelere, Hazret-i pîr ismini yazdıkları levhalarda daha çok rastlanmaktadır. Pîr isimleriyle kafiyeli olan dua cümleleri birçok levhanın sonuna eklenmiştir.[43] Hattatlar yazmış oldukları manzumelerin altına imzalarını bazen de kafiyeli bir şekilde atmışlardır. Çalışmamızda bu tür imzalar da bulunmaktadır:

"Sāye-i Pīr'de alsun nāmı
Eṣer-i kilk-i **Mehemmed Sāmī**"

[42] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*, 63-64.
[43] M. Uğur Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Tarikat Pirleri", *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sûfîler*, haz. Ahmet Yaşar Ocak (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005), 503.

"Feyż alur dergeh-i Mevlānā'da
Eşer-i kilk-i **Yesārīzāde**" (Görsel 58)

"Ḫāk-i pāy-i pīş-i vāy-i evliyā
Bende-i Vaṣfī ʿAliyy-i bī-nevā"

"Ḫāk-i pāy-i evliyā
Seyyid ʿAlī pür ḫaṭā" (Çırçırlı Haydarlı Ali Efendi) (Görsel 193)

"Ḫāk-i pāyi evliyā
Mehmed Naẓīf-i pür ḫaṭā" (Görsel 221)

"Ḫāk-i pāyi evliyā
Mehmed Şefīḳ-i pür ḫaṭā" (Görsel 99)

Bazı hattatların isimlerinin önüne severek ekledikleri "bende-i âl-i abâ" gibi ifadeler ise o hattatın ehl-i beyte muhabbeti kadar o neşvedeki tarikatlerle irtibatına da işaret etmektedir. Bu irtibat için eserlerde destar, kılıç gibi birtakım sembollere yer verildiği de görülmektedir. (bk. Görsel 195)

1.1.8. Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları Yazı Çeşitleri

Manzume levhalarında kullanılan yazı çeşitleri hattatların ustalığını ve estetik anlayışını yansıtan önemli unsurlardandır. Öteden beri kullanılagelen Arap yazısı, İslâmiyet'ten sonra Hicret'i takip eden bir asır içinde büyük gelişmeler kaydetmiştir ve tedricen güzelleşerek sanat yazısı seviyesine yükselmiştir. Meşk tarzı Arap hattı günlük yazılarda kullanılmıştır. Emevîler devrinde Şam'da gelişmesi ile de yeni hat çeşitleri doğmaya başlamıştır. VIII. yüzyılın sonlarından itibaren hattatların insanın içine yerleştirilmiş olan güzeli arama gayretinin neticesinde ölçülü olarak şekillenmeye başlayan yazılar, "aslî" ve "mevzûn hat" ismiyle anılmıştır.[44]

[44] Derman, "Hat", 427-428.

Sert köşeli ve düz hatların hâkim olduğu tarz, Kûfe'deki gelişme devresinden sonra Kûfî diye anılmış, ilk zamanlarda özellikle mushaflarda kullanılmış daha sonra da başlık yazısı olarak kitaplarda, kitâbe yazısı olarak mimarî eserlerde, muhtelif eşyalar üzerinde tezyîn unsuru olarak da kullanılmıştır. Bu tarzda birbirine bağlı olarak ortaya çıkan üslûplar İslâm medeniyetinin bir sanat şubesinin ana unsurunu teşkil etmiştir.[45]

Aklâm-ı sitteden ayrı üslûpta gelişen Taʿlîk, Nestaʿlîk, Dîvânî, Celî Dîvânî, Rikʿa ve Siyâkat da önemli yazı türleri olmuşlardır. Taʿlîk, Tevkiʿ hattının XVI. yüzyılda İran'da kazandığı değişiklikle ortaya çıkmış hâli olup önceleri daha çok resmî yazışmalarda kullanılmıştır. Taʿlîkin hükmünü kaldıran, bir görüşe göre de Taʿlîke Nesih karakteri kazandıran "Nesh-Taʿlîk" denilen bir yazı türü doğmuş, daha kolay bir söylenişle buna "Nestaʿlîk" denilmiştir. XV. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'a Taʿlîk adıyla gelen Nestaʿlîk, Sülüs yazının yanında ince, kavisli, narin yapısı ile hoş ve şiir gibi bir görünüşe sahiptir ve edebî eserlerin ve dîvânların yazımında kullanılmıştır. Celî şekliyle de Celî Sülüsten sonra Osmanlı âbidelerinde en ziyade Celî Taʿlîk görülmektedir.

Hat eğitimi ve öğretimi konusunda XV. yüzyıldan öncesine ait bilgiler oldukça kısıtlıysa da bu yüzyılın sonlarından itibaren hat sanatının merkezi haline gelmiş olan İstanbul'daki uygulamalar bu konuda yeterli fikir verecek seviyededir.

Hat eğitimi alan talebeler harfleri bitirdiklerinde, hocaları Sülüs-Nesih meşkinin altına "Temmeti'l-ḥurūf bi-ʿavnillāhi meliki'r-raʾūf" (Allah'ın yardımıyla harfler tamamlandı) ibaresini Arapça, Taʿlîkte ise "Çūn ḫalāṣī zi-müfredāt āmed / Vaḳt-i meşk-i mürekkebāt āmed" (Müfredattan kurtulunca mürekkebat meşkinin vakti geldi) beytini Farsça, ilk mürekkebat meşki mahiyyetinde yazmaktadır.[46]

Çalışmamızda bulunan levhaların yazı çeşidi oranı yüzyıldan yüzyıla değişiklik göstermiştir. Ele almaya başladığımız dönemin sonlarında kadar Sülüs ve Celî Sülüs ön plandayken sonraki dönemlerde Taʿlîk ve Celî Taʿlîk ile önce eşitlenmiş, sonrasında ise Taʿlîk ve Celî Taʿlîk manzume yazımında daha çok tercih edilmiştir.

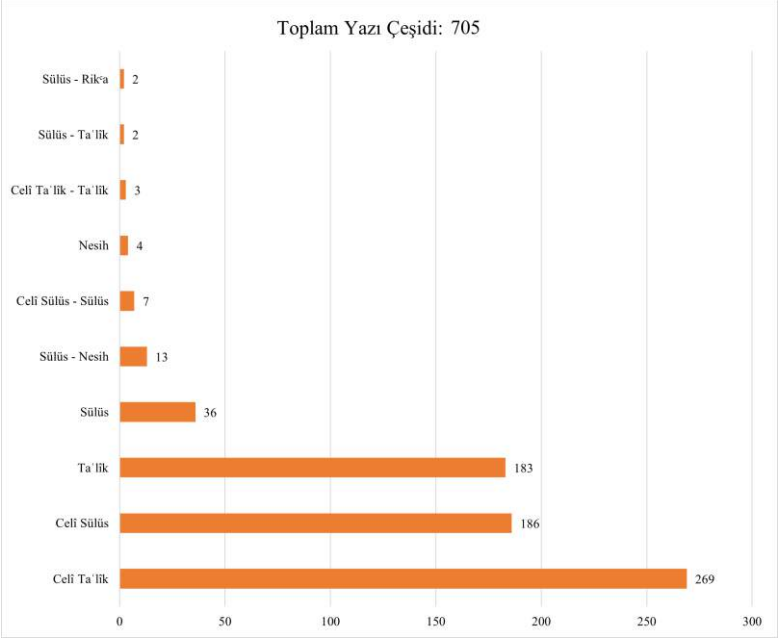
[45] Çetin, "Arap", 3/280.
[46] Derman, "Hattat", 496.

Taʿlîk'in İran doğuşlu bir hat olması ve genellikle manzumelerin yazılışında tercih edilmesi bir yana, Taʿlîk hattı harflerinin bitiminde hocanın talebesine harfleri bitirdiğine dair bir beyti yazması da dikkat çeken diğer bir husus olmuştur.

İran Nestaʿlîkinin İstanbul'a intikalinden sonra Osmanlılar arasında önceleri İmâd el-Hasenî mektebi hâkim iken Yesârî Mehmed Esʿad Mektebi ile Türk Taʿlîki doğmuş, oğlu Yesârîzâde Mustafa İzzet Mektebi ile gelişerek Sâmi Efendi'de zirve noktasını bulmuştur.[47]

Dîvân-ı Hümâyun'da öğretilen Dîvânî ve Celî Dîvânî'nin ise XIX. yüzyıldaki itibarlı isimleri Nâsıh, Vahdetî ve Sâmi Efendilerdir. Aynı zamanda Tuğrakeş de olan bu üstatlar, sanatlarını geçmiş yüzyıllara göre en üst seviyeye çıkarmışlardır. Bu yolun XX. yüzyıldaki son büyük temsilcisi de Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey olmuştur. Taʿlîk ve Celî Taʿlîk yazı çeşidinde XIX. yüzyılın ilk yarısı itibarıyla Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin Türk üslubundaki hakimiyeti görülmüştür. Onun talebesi olan Ali Haydar Bey, Kazasker Mustafa İzzet ve Abdülfettah Efendilerden sonra Sâmi Efendi ve Çarşambalı Arif Bey bu üslûbun takipçisi olmuşlardır. Sâmi Efendi diğer Celî yazılarda olduğu kadar Celî Taʿlîkte de son zirve olarak kalmıştır. Taʿlîk ve Celî Taʿlîk, XX. yüzyılda Sâmi Efendi'nin talebelerinden Nazif Bey, Hulûsi Yazgan, Ömer Vasfi Efendi ve Necmeddin Okyay tarafından en latif hâli ile yazılmıştır. Daha sonraki nesilden Mustafa Halîm Özyazıcı, Kemâl Batanay ve Hâmid Aytaç da Taʿlîk'i Hulûsi Yazgan'dan öğrenmişlerdir.[48] Tüm bu öncü isimlerin manzume levhaları, çalışmamızda mevcuttur. Her bir yazı çeşidi, manzumenin içeriği ve levhanın estetik yapısıyla da uyumlu olacak şekilde seçilmiş ve uygulanmıştır. Böylece manzume levhaları sadece edebî içerikleriyle değil aynı zamanda kullanılan yazı çeşitlerinin etkisiyle de halka görsel bir şölen sunmuş ve dikkat çekici sanat eserlerine dönüşmüşlerdir.

[47] Derman, "Hattat", 498.
[48] Şevket Rado, *Türk Hattatları* (İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, 1984), 247.

Tablo 3: Osmanlı Hattatlarının Manzume Levhalarında Kullandıkları Yazı Çeşitleri

1.1.9. Mâil Kıta Formunda Yazılan Manzume Levhaları

Hat sanatında belirli ölçülerde dikdörtgen kâğıtlara Sülüs-Nesih, Muhakkak-Reyhânî, Nesta'lîk, Tevkî', Rik'a hatlarıyla yazılmış yazılar kıta adıyla anılmaktadırlar. Kıta geleneği Araplarda başlamışsa da İranlılar, gelişmekte olan hattı ön plana almışlar, onu belirli bir hendesî şekil içinde kullanmayı önemli saymamışlardır. Eldeki örneklerinden şekil ve ölçü bakımından kıtanın İranlı hattatlar tarafından geliştirildiği anlaşılmaktadır.[49] İran ve bilhassa Türk edebiyatında kullanılan bir nazım şekli de olan kıta nazım şekli başta olmak üzere çoğunlukla dört mısra olan manzumeler, mâil formda kaleme alınmaya İranlı hattatlar ile başlamıştır. Yazıdaki eğim ile estetik bir görünüm de oluşturan mâil kıta formu, özellikle manzume levhası yazımında hattatlar tarafından sıkça tercih edilmiştir. Çalışmada daha çok Farsça manzumelerde tercih edilmiş olup, İranlı hattatların Türk hattatları üzerindeki etkisiyle Türkçe manzumelerde de sıkça kullanılmıştır. Çalışmadaki levhaların dörtte birini mâil kıta formunda yazılmış manzumeler oluşturmaktadır.

[49] Ali Alparslan, "Kıta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

1.1.10. Zer-endûd Manzume Levhaları

XVIII. ve XIX. yüzyıllar, Osmanlı dönemi hüsn-i hat sanatında zer-endûd levhaların ortaya çıkıp yaygınlaştığı yüzyıllar olmuştur. Estetik değeri yüksek olan ve XIX - XX. yüzyıllarda Osmanlı sanatının gözdesi konumuna gelen zer-endûd levhalar, kendilerine hat sanatında önemli bir yer edinmişlerdir. Osmanlı elitinin estetik anlayışının bir göstergesi olarak genellikle koyu zemin üzerine, altınla bezenmiş harfler, gören gözler için yazının içeriğinin en güzel şekilde sunulmasını sağlamıştır. Müzelerde, camilerde, türbelerde, özel koleksiyonlarda karşılaşılan bu paha biçilemez kıymetteki eserler, o devirlerin gözdesi olmuştur.[50]

Zer-endûd levhalar, Türk hat ve tezhip sanatının en güzel örneklerini sergileyerek, içerikleriyle insanlara doğru mesajlar vermek, doğruluğa, iyiliğe, ibadete ve tevekküle çağırmak gibi önemli bir işlev üstlenmişlerdir. Yüksek yerlere asılmak üzere özellikle Celî Sülüs ve Celî Taʿlîk gibi yazı çeşitleri kullanılarak yaşanılan alanları süslemek amacıyla tasarlanmışlardır. Kişiyi doğru ve güzel işler yapmaya teşvik eden manzumeler ve güzel sözlerin yer aldığı bu levhalar, yüzyıllardır evlerin ve çeşitli mekânların manevî atmosferine katkıda bulunarak duvarları süslemektedir.[51]

Acar, zer-endûd levhaları ele aldığı çalışmasında, şöyle bir tespitte bulunmuştur: Celî yazıların XVIII. yüzyılda Mustafa Râkım ile birlikte olgunlaşmış olması, zer-endûd levhaların bu dönemden itibaren yaygınlaşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla Avrupa'dan gelen Rokoko akımının sanatımıza etki ettiği dönemle zer-endûd eserlerin yaygınlaştığı dönemin birbirleriyle örtüşmesi tesâdüfî değildir.[52]

Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu 58 adet zer-endûd manzume levhası tespit edilmiştir. Zer-endûd manzume levhaları, Osmanlı kültürel mirasının en değerli parçaları arasında sayılmakta ve hüsn-i hattın zirve noktalarından birisi olarak hem estetik hem dinî bir simge niteliği taşımaktadır.

---

[50] Acar, *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar*, V.
[51] Acar, *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar*, 25.
[52] Acar, *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar*, 25.

1.1.11. Osmanlı Padişahlarının Hüsn-i Hat ile Meşguliyetleri ve Manzume Levhası Yazmış Olduğu Tespit Edilen Padişahlar

Osmanlı Devleti, İstanbul'un fethinden sonra hat sanatının liderliğini alarak bunu beş asra yakın bir süre devam ettirmiştir. Osmanlı padişahlarının her birisi de yaradılışlarına uygun olan bir sanat dalıyla muhakkak meşgul olmuştur. Şehzâdelikleri esnasında almış oldukları üst seviye eğitim içerisinde yazı sanatı da mühim bir konumda yerini almıştır. Padişahlardan bazıları bu eğitimle yetinmeyip mizaçlarına uygun buldukları hüsn-i hattı daha çok severek kendilerini bu sanat dalında ilerletmeye ve bu sahada eser vermeye çalışmışlardır. Onların sanatla meşgul olmaları hem devlet işlerinin yükünü bir nebze hafifletmeye hem de sanatkârlara daha çok değer vermelerine, onları himaye etmelerine vesile olmuştur. II. Murad, Fatih Sultan Mehmed, oğlu II. Bayezid[53], Şehzâde Korkut, III. Murad, IV. Murad, II. Süleyman, II. Mustafa, III. Ahmed, oğullarından Sultan III. Mustafa, Şehzâde Mehmed, II. Mahmud, Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz, V. Mehmed Reşad ve Sultan Vahdeddin fiilen hat sanatı ile meşgul olmuşlardır. Hatta birkaçının manzume levhası da bulunmaktadır ve çalışmaya dahil edilmiştir. Padişahlar için yazılmış manzume levhaları "Devlet Büyüklerine Medhiye" başlığı altında gösterilmiştir. Hattat padişahların yazmış olduğu manzume levhalarına örnekler ise şöyledir:

1.1.11.1. Sultan III. Mustafa'nın Levhalara Yazmış Olduğu Manzumeler

"Men şāḫ-ı dıraḫt sāye-i perverd niyem

Men hīç ḥarīṣ ... nerd niyem

Ger ber-ser pür keşān bāzūr bāzu...

Muʿciz nehem hemçü zenān-ı merd niyem" (Görsel 580)

"Ān Ḫudāyī ki mālik-i mulkest

[53] II. Bayezid, hat sanatı için önemli bir konumdadır. Şehzâde Bayezid'in Şeyh Hamdullah'ı teşvikiyle Osmanlı hat sanatında Türk tavrı başlamıştır.

Leyse fi'l-mulki ġayrihī mālik" (Görsel 581)

1.1.12.2. Sultan II. Mahmud'un Levhalara Yazmış Olduğu Manzumeler

"Ol Resūl-i Müctebā hem Raḥmeten li'l-ʿālemīn
Bende medfūndur deyu eflāke faḫr eyler zemīn

Ravżasun idüp ziyāret didi Cibrīl-i Emīn
Hāẕihī Cennātü ʿAdnin fe'dḫulūhā ḫālidīn[54]" (Görsel 46)

1.5.12.3. Sultan Abdülmecid'in Levhalara Yazmış Olduğu Manzumeler

"Ḫᵛast ki Mecnūn esīr-i silsile bāşed" (Görsel 607)

1.2. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Konularına Göre Dinî Muhteva

Osmanlı döneminde, evlerde, dükkânlarda ve özellikle dergâhlarda Allah'a, Peygamber'e ve tarikat pîrlerine duyulan sevgi ve bağlılığı hatırlatıcı ve nasihat içerikli manzume levhaları önemli bir yer tutmuştur. Bu levhalar, hüsn-i hat sanatı ve süsleme unsurlarıyla görsel bir estetik sunarken, içerdikleri manzumeler yoluyla okuyuculara edebî ve ahlakî değerler de aktarmaktadır. Bu bağlamda, hem görsel hem de manevî bir etki yaratmayı amaçlayan hattatlar, levhaları için özenle seçtikleri bu manzumeleri kullanmıştır. Levhalarda yer alan nasihat ve tembihlerin, doğrudan yüz yüze yapılan uyarıların yerine, bireyi incitmeden ve rencide etmeden öğüt almasını sağladığı düşünülmektedir. Bu yönüyle levhaların toplumsal etkisinin daha güçlü olduğu ve bireylerin dolaylı uyarıları daha kolay benimsediği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, Osmanlı toplumunda bu tür levhalar, yalnızca dinî mekânlarda değil, günlük yaşamın geçtiği pek çok alanda hem kültürel hem de estetik değeri yüksek unsurlar olarak önemli bir işlev üstlenmiştir.

Osmanlı döneminde levhacılık kültürünün gelişmesi ve levhalara manzume yazmanın yaygınlaşmasıyla birlikte, esnaflar da dükkânlarının duvarlarına çeşitli levhalar asmıştır. Esnaflar, icra ettikleri meslekle veya müşterilerine iletmek istedikleri mesajla uyumlu içeriklere sahip levhaları dükkânlarına asmak için tercih etmişlerdir.

[54] Zümer 39/73. "… Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!..."

Bu bağlamda, esnafın müşteriyi etkilemek amacıyla görsel unsurlarla süslenmiş levhalara başvurması ve levhacılık geleneğinin dönemin esnafları arasında bir tür reklam kültürü olarak benimsenmiş olması dikkate değerdir. Aşçı, helvacı, şekerci, hamam, marangoz, bakkal, berber ve kahvehane gibi farklı iş kollarında faaliyet gösteren dükkânlarda, o mesleğin değerleriyle uyumlu manzumelerin asılması, aynı zamanda Osmanlı toplumunda ahîlik kültürünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ahîlik kültürü, toplumsal sorumluluk, dürüstlük, meslekî dayanışma ve ahlâkî olgunluk gibi değerleri merkeze alırken, bu levhalar da esnafların ticarî faaliyetlerini bu ilkeler çerçevesinde yürüttüğünü sembolik olarak ifade etmektedir. Bu anlamda, levhaların meslek ahlakı ve toplumsal uyumu teşvik etmesi, Osmanlı esnafının ahîlik prensipleriyle olan bağını güçlendirmiştir. Tüm bu unsurlar dikkate alındığında, Osmanlı toplumunun her tabakasının şiirle uzaktan ya da yakından ilişkili olduğu ve estetik duyarlılığının yüksek olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Esnaf dükkânlarına asılan bazı manzumeler şu şekildedir:

"Her seḥerde besmeleyle açılur dükkānumuz
Ḥażret-i Şeyḫ Şāzelī'dür pīrimiz sulṭānumuz" (Görsel 53)

"Besmeleyle açılur her rūz u şeb dükkānumuz
Yevm-i Cumʿa mā-ḥaṣal icrā olur erkānumuz" (Görsel 166)

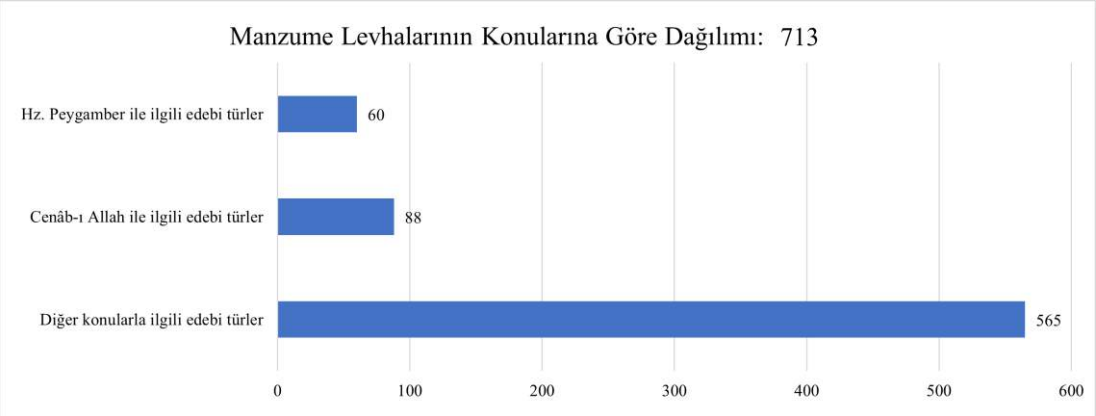
"Ṭurfe dükkān-ı ḥikemdür bu kühen ṭāḳ-ı felek
Ne ararsañ bulunur derde devādan ġayrı" (Görsel 364)

"Lāfla dükkān açılmaz, boş yere itme telāş
Selmān-ı Pāk de gelse parasuz olmaz ṭırāş"

Osmanlı esnafının günlük yaşamında önemli bir yer tutan bu manzumeler, dükkân duvarlarına asılarak hem manevî bir hatırlatma hem de estetik bir süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Bu tarz manzumelerin yanı sıra çeşitli mekânlara asılmak üzere hazırlanmış farklı konulardaki manzumeler de çalışmada incelenmiştir.

Dükkânlar ve farklı mekânlar için hazırlanan bu manzumeler, içerikleri açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu zenginliği daha iyi değerlendirebilmek ve genel muhtevayı tespit edebilmek için manzumeler üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır: "Cenâb-ı Allah'ı konu edinen edebî türler", "Hz. Peygamber'i konu edinen edebî türler" ve "Diğer konularla ilgili edebî türler". Manzume levhaları için oluşturulmuş her bir tablonun altına da hangi konuyu içerdiğine dair bilgiler kısaca verilmiştir.

Levhalara işlenen manzumelerde Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerden en çok münâcât, Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerden ise en çok naʿt tercih edilmiştir. Diğer konularla ilgili edebî türlerden ise en çok nasihat, medhiye, mersiye, dükkân içi levhalar, ahlâka ve sevgiliye dair konular ve tarih manzumeleri levhalara işlenmiştir. Levhaların çoğunluğu nasihat konulu manzumelerden oluşmuştur.

Tablo 4: Manzume Levhalarının Konularına Göre Dağılımı

1.2.1. Cenâb-ı Allah'ı Konu Edinen Manzume Levhaları

Tevhid, münâcât ve esmâ-i hüsnâyı kapsayan manzumeler hüsn-i hat levhalarında işlenen edebî türlerdendir. Sözlükte "tek ve bir olmak" anlamındaki vahd kökünden türemiş olan tevhid, "bir şeyin bir ve tek olduğunu kabul etmek" demektir. Edebiyatta tevhid, Allah'ın zatı, sıfatı ve fiilleri üzerinden O'nun birliğini, tek ve eşsiz oluşunu, kudretinin sonsuzluğunu, zatının yüceliğini, bütün kâinatın ve mahlukatın, özellikle insanın aczini, yaratıcısına, O'nun lütfuna olan ihtiyacını, dolayısıyla

yalnızca O'na sığınması gerektiğini çeşitli nazım şekilleri ile anlatan eserlere verilen isimdir.[55] Hüsn-i hat levhalarında, tevhid türünden manzumeler ve vahdet-i vücûd düşüncesini ele alan manzumeler çokça yer almaktadır. Levhalarda, tevhid türündeki manzumelerden örnekler şöyledir:

"Āyinedür bu ʿālem her şey Ḥaḳ ile ḳāʾim
Mirʾāt-ı Muḥammed'den Allāh görinür dāʾim" (Görsel 24)

"Ẕikr u fikrüm benüm budur her gāh
Ḥaḳ Muḥammed belī Resūlullāh

Dūzaḫı cennet eyler ʿAbdü'l-Ḥaḳ
Ḳuvvet-i lā ilāhe illallāh" (Görsel 65)

"Bāde-i tevḥīdi Miṣlīnā'ya işrāb itdiler
Bī-tekellüf içdi Mernūş u Debernūş Şāẕenūş" (Görsel 264)

"Cenāb-ı Kibriyā el-ḥaḳ sezāvār-ı ʿibādetdür
ʿİbādet aña ẕikr ü fikr-i ḫālişden ʿibaretdür

Ġaraż bundan mücerred iʿtirāf-ı ẕāt-ı vaḥdetdür
Ne ḫavf-i nār-ı dūzaḫdur ne şevḳ u ẕevḳ-i cennetdür" (Görsel 310)

"Ḥaḳ-perestüm ʿarż-ı iḫlāṣ itdigüm dergāh bir
Bir nefes tevḥīdden ayrılmadum Allāh bir" (Görsel 348)

"Ān Ḫudāyī ki mālik-i mulkest

[55] Mustafa İsmet Uzun, "Tevhid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41/24; Tevhidler hakkında detaylı bilgi için bk. Mehmet Akkuş, "Eski Edebiyatımızda Tevhid Manzumeleri", *İlahiyat Ekseni* 3/5 (2000), 14-15; Sadice Akcan Karagöz, *XVII. Yüzyıl Tasavvuf Edebiyatında Tevhidler* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013); Şerife Uzun, *16. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı'nda Tevhid* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013); Ahmet Karataş, "Türk-İslâm Edebiyatında Anahatlarıyla Tevhid Anlayışı Mende Olan Âşikâr Sensin", *Din ve Hayat Dergisi* 21 (2014), 126-129.

Leyse fi'l-mulki ġayrihī mālik" (Görsel 581)

"Tīġ-i lā der-ḳatl-i ġayr-ı Ḥaḳ be-rānd
Der-niger z'ān pes ki baʿd ez-lā çi mānd

Mānd illāllāh bāḳī cumle reft
Şād bāş ey ʿışḳ-ı şirket-sūz-i zeft" (Görsel 600)

"Berg-i dıraḫtān-ı sebz der-naẓar-ı hūş-yār
Her varaḳī defterī'st maʿrifet-i Kirdgār" (Görsel 647)

"Muʾminān bisyār līk īmān yekī
Cism-i şān maʿdūd līken cān yekī" (Görsel 648)

"Kufr u dīn her du der-rehet pūyān
Vahdehū lā şerīke leh gūyān" (Görsel 664)

"Ez-girye zi-her cā ki guẕeştīm çemen şud
V'ez-żaʿf be-her cā ki nişestīm vaṭan şud
Her seng ki ber-sīne zedem naḳş-ı tu bi-grift
Ān hem ṣanemī behr-i perestīden-i men şud" (Görsel 699)

"Her giyāhī ki ez -zemīn rūyed
Vaḥdehū lā şerīke leh gūyed" (Görsel 710)

Hüsn-i hat levhalarında tevhid türündeki manzumeler bu şekildedir. Tevhid türüne ait manzumelerin yanı sıra, hüsn-i hat levhalarında, özellikle münâcât konulu manzumelerin de önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Fısıldaşmak, gizlice söyleşmek ve kulun yüce Mevlâsına yalvarması, yakarması, dua ve niyaz etmesi, dileklerini O'na arz etmesi, övmesi ve bağlılığını bildirmesi anlamlarına gelen münâcât[56], manzum hat

[56] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2012), 261; Münâcât hakkında detaylı bilgi için bk. Abdulhakim Koçin, *Türk Edebiyatında Münâcât* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011).

levhalarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Hattatlar, levhaları için nasihat içerikli manzumelerden sonra en çok münâcât konulu manzume yazmayı tercih etmiştir. XVIII. yüzyılda ve XIX. yüzyılın başlarında Cenâb-ı Allah'a dair manzumelerin levhalara aktarılmasına az rastlanırken bu durumun XIX. yüzyılın ortalarına doğru daha fazla revaç bulduğu görülmüştür.

Türkçe manzumelerde, hattatlar, Yûnus Emre, Şeyhî, Necâti Bey, Nevʿî, Azmîzâde Hâletî, Kethüdâzâde Ârif Efendi, Hasan Âkif Efendi, Ketencizâde Mehmed Rüşdî, Edirneli Ahmed Rüşdî, Mehmed Emîn Hümâyî, Üsküplü Ahmed Vâlihî Efendi, Mustafa Selâmî, Ziyâ Paşa, Abdurrahîm Nizâmeddîn Merzifonî, Süleyman Nazif ve Alvarlı Muhammed Lütfi gibi şairlerin çeşitli nazım şekilleriyle yazmış oldukları şiirlerinden kısımlar seçerek bunları levha formuna aktarmışlardır. Farsça manzumelerde ise Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Zahîr Faryâbî, Saʿdî-i Şîrâzî, Nizâmî-i Gencevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hâfız-ı Şîrâzî, Emir Hüsrev Dihlevî, Molla Câmî, Örfî-i Şîrâzî, Şeyh Bahâyî gibi şairlerin çeşitli nazım şekilleriyle yazmış oldukları şiirlerinden bazı kesitleri seçerek levha formuna aktarmışlardır. Bu şiirlerin çoğu Allah'tan afv ve mağfiret talebinde bulunmak amacıyla kaleme alınmıştır. Münâcât türünde levhaların bir kısmı, ev, cami, dergâh ve dükkân içlerine asılmak ve Allah'ı her daim hatırlayıp ziyaretçilere de hatırlatmak amacıyla yazılmıştır.

"Yā İlāhī bi-ḥürmeti nūru'l-Ḥarameyn
Bu żaʿiflere eyle saʿādet-i dāreyn" (Görsel 16)

"Varup bir bāba mensūb oldı herkes ey göñül sen de
Der-i devlet-meʿāb-ı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a intisāb eyle

Kilīd-i ḳufl-i ümmīdüm ḳoma keffinde maḫlūḳıñ
İlāhī kendü dest-i ḳudretüñle feṭḥ-i bāb eyle" (Görsel 22)

"Eyle tevfīḳiñi bu bendeñe yā Rabbi refīḳ
Ḳıl ʿināyet baña kim *ente veliyyu't-tevfīḳ*" (Görsel 80)

“Baḳma ya Rab sevād-ı defterüme
Anı yaḳ āteşe benüm yerüme” (Görsel 112)

“Kimseden ümmīd-i istimdād gelmez yādıma
Ey benüm feryād-res Rabbüm yetiş imdādıma” (Görsel 152)

“ʿAẓīm it cismümi yā Rab cehennem ṭopṭolu olsun
Ḳamu ʿuṣātı ʿafv eyle hemān tenhā yanayum ben” (Görsel 201)

“Yā Rab ne esīr-i nemed u tāc olayum
Manṣūbe-i devletde ne Leclāc olayum

Yā Rab beni muḥtācuna muḥtāc itme
Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayum” (Görsel 299)

“Dilerüm baḳmaya Rabbüm yüzimüñ ḳarasına
Merhem-i raḥmet ura maʿṣiyetüm yarasına” (Görsel 326)

“Tevbe yā Rabbī ḫaṭā rāhına gitdüklerüme
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerüme” (Görsel 469)

“Yā Rab īn sāye-i İlāhī-rā
Āfitāb-ı sipihr-i şāhī-rā

Ber-serīr-i beḳā mumkin dār
Ber-sipihr-i ḫulūd rūşen dār” (Görsel 558)

“Yā Rab be-ʿibādāt-ı Resūlü’s-Seḳaleyn
Yā Rab be-ġazā kunende-i Bedr u Ḥuneyn
ʿIşyān-ı me-rā du nīm kun der-ʿAraṣāt
Nışfeş be-Ḥasan be-baḫş u nışfeş be-Ḥuseyn” (Görsel 590)

“Ey heme hestī zi-tu peydā şude
Ḫāk-i żaʿīf ez-tu tevānā şude

Zīr-nişīn-i ʿalemet-i kāʾināt
Mā-be-tu ḳāʾim çu tu ḳāʾim be-ẕāt” (Görsel 599)

“Pādişāhā men be-dergāhet penāh āverdeem
Der-ḥarīm-i ḥażretet rūy-ı siyāh āverdeem

Çār çīz āverdeem şāhā ki der-kunc-i tu nīst
Nīstīyy u ḥācet u ʿacz u gunāh āverdeem” (Görsel 609)

“Allāh be-feryād-ı men-i bī-kes res
Fazl u keremet yār-i men-i bī-kes bes
Herkes be-kesī vu hazretī mī-nāzed
Cuz hazret-i tu ne-dāred īn bī-kes kes” (Görsel 612)

“Ey Ḫālıḳ-ı ẕü’l-Celāl u ey Bār-ı Ḫudāy
Tā çend revem der-be-der-u cāy-ı be-cāy
Yā ḫāne-i ümmīd me-rā der ber-bend
Yā ḳufl-i muhimmāt me-rā der be’gşāy” (Görsel 617)

“Ey nuh felek zi-ḫırmen-i şunʿ-ı tu dāne-ī
V’ez-ḳaşr-ı kibriyā-yı tu ʿarş āsitāne-ī

Pervāzgāh-ı ṭāʾir-i şanʿat kucā buved
Murġī ki dāred ez-du cihān āşiyāne-ī” (Görsel 619)

“Derdā! Derdā! Hezār derdā! Derdā!
K’imrūz ne-dārem ḫaberī ez-ferdā
Ferdā ki şevem ferd zi-bīgāne vu ḫᵛīş

Rabbi erḥam lī ve lā teẕernī ferdā[57]" (Görsel 676)

"Ḥācī be-reh-i Kaʿbe vu men ṭālib-i dīdār
Ū ḫāne hemī-cūyed u men ṣāḥib-i ḫāne" (Görsel 688)

"Allāh tu-rā ʿazīz mī-dārem bes
Bā ʿizzet-i ān ki nīst mānend-i tu kes
Allāh der-īn vāḳıʿa destem-gīr
Allāh hemīn zamān be-feryādem res" (Görsel 703)

"Be-feth-i ṭılsım-ı ism-i Celāl-i ẕāt-ı ecel
Be-keşf-i kenz-i nihān-ı Cemāl-i ḥüsn-i ezel

Be-dih fenā-yı beḳā-yı taʿayyünem yā Rab
Ki tā şevem be-hevā-yı tu maḥv-ı ke'l-evvel" (Görsel 593)

1.2.2. Hz. Peygamber'i Konu Edinen Manzume Levhaları

Hz. Muhammed (s.a.v.), Osmanlı topraklarında dinî inancın merkezinde yer almaktadır. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) duyulan sınırsız sevgi ile doğru orantılı bir şekilde Türk edebiyatında Hz. Peygamber'i (s.a.v.) konu edinen manzumelerde onun isim ve sıfatları, güzel ahlâkı, doğumu, hayatı, vefatı, risaleti, miracı, fizikî vasıfları, rûhî ve ahlâkî özellikleri, aile yaşantısı, savaşları, hicreti ve mucizeleri işlenmiştir. Hz. Peygamber'e gönülden bir sevgiyle bağlı olan Müslümanlar, bu sevgiyi kaleme aldıkları edebî eserlere yansıtmışlardır.[58]

Hz. Peygamber'i konu edinen edebî türlerin içerisinde naʿtların hem edebiyat alanında hem de hüsn-i hat sahasında kendine has bir yeri bulunmaktadır. Naʿt, şairin Hz. Peygamber'e olan sevgisini, özlemini ve şefaatine nâil olma ümidini dile getirdiği

[57] Enbiya, 21/89. "… Rabbim, beni yalnız bırakma!".
[58] Murat Ak, *Şair ve Peygamber Naʿt Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi* (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019), 19.

edebî bir türdür.[59] Naʿt, mevlid, miraç ve esmâ-i nebîyi kapsayan manzumeler hat levhalarında özellikle işlenen edebî türlerdendir.

Türk edebiyatında naʿt yazımı yaygın bir şekilde tercih edilmiş; Osmanlı döneminde neredeyse her şair naʿt türünde manzumeler kaleme almıştır. Ancak, hüsn-i hat levhaları açısından bakıldığında, hattatların Hz. Peygamber'i (s.a.v.)konu edinen edebî türlere ve özellikle naʿtlara, münâcât ve didaktik metinlere kıyasla daha az yer verdikleri gözlemlenmiştir. Halbuki Türk edebiyatında naʿt, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilişkin olarak kaleme alınan esmâ-i nebî, siyer, mevlid, miʿracnâme, muʿcizât-ı nebî, hilye ve kırk hadis gibi türler arasında en çok eser verilen edebî tür olmuştur.[60] Bu bağlamda, Hz. Peygamber (s.a.v.) için kaleme alınan mısraların estetik bir şekilde levhalara yansıması dikkate değerdir.[61] Özellikle hilye, konusu itibarıyla hat levhalarında daima özel bir yere sahip olmuş; hattatlar ve şairler bu türün inceliklerini hüsn-i hat levhalarında işlemekten büyük bir itina göstermiştir. Manzum hilyeler üzerine birçok çalışma yapılmıştır.[62] Kırk hadis, mevlid ve miraç konularında yazılmış manzumeler ise naʿtlara ve hilyelere göre sayıca oldukça sınırlıdır. Hattatlar, levhaları için Hz. Peygamberle ilgili edebî türlerde, en çok naʿt manzumelerinden seçimler yapmışlardır. Bu durum, Peygamber sevgisini şiirlere aktaran şairlerle, bu tarz manzumeleri levhalara aktaran hattatların maksatlarının aynı olduğunu göstermektedir. Hz. Peygamber'in şefaatine mazhar olma ve geride kalıcı bir eser bırakarak hayırla yâd edilme arzusu, hattatları ve şairleri ortak bir paydada birleştirmiştir. Hattatlar, yazılmış naʿt manzumelerinden kendilerini ve toplumu en çok etkileyeceğini düşündükleri kısımları seçerek levhalaştırmışlardır.

Osmanlı hattatlarının levhalarında, Hz. Peygamber'e duyulan sevgi ve saygıyı ifade etmek için kullanılan isim ve sıfatlar dikkat çekicidir. Bu isim ve sıfatlar, hem

---

[59] Ak, *Şair ve Peygamber Naʿt Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi*, 11.
[60] Emine Yeniterzi, "Na't (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/436; Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993).
[61] Ak, *Şair ve Peygamber Naʿt Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi*, 49.
[62] Detaylı bilgi için bk. Zülfikar Güngör, *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebeviler ve Nesimi Mehmed`in Gülistan-ı Şemail`i* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2000); Mehtap Erdoğan, *Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013). Hilye levhalarının ana konusunu oluşturan manzum hilyeler bu çalışmaya dahil edilmemiştir. Ancak, hattatların hilye temasını içeren yalnızca bir beyit veya bend seçip levha formuna aktardıkları hüsn-i hat levhaları çalışmanın kapsamına alınmıştır.

Hz. Peygamber'in yüceliğini vurgulamakta hem de ona duyulan bağlılığı estetik bir üslûpla ortaya koymaktadır. Levhalardaki manzumelerde Hz. Peygamber için kullanılan isim ve sıfatlara şu şiirlerden örnekler verilebilir:

Ahmed

"Nām-ı **Aḥmed** nüsḫa-i īcāda Bismillāh'dur
İki şaḳḳ olmuş yed-i iʿcāz ile bir māhdur (Görsel 259)

"Ḥaremgāh-ı viṣāle **Aḥmed**'i tenhā alup Mevlā
O ḥalvet oldı maḫṣūṣ Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn'e" (Görsel 309)

"**Aḥmed**-i Mursel ki ḫıred ḫāk-i ū'st
Her du cihān beste-i fitrāk-ı ū'st" (Görsel 643)

Fahr-i Rusül

"İki ʿālem āfitābı sensün ey **Faḫr-i Rusül**
Pertev-i mihr-i Nübüvvet iledür ḫatmiyyetün" (Görsel 3)

Sultân-ı Rusül

"**Sulṭān-ı Rusül** Şeh-i ʿArafnāk
Hādī-i Sübül Delīl-i Süllāk
Der-ḥaḳḳ-ı tū guft Ḥaḳ Teʿālā
Levlāke lemā ḫalaḳtü'l-eflāk[63]" (Görsel 663)

Sultân-ı Risâlet

"O **sulṭān-ı Risālet** seyf ile mebʿūṯ olup bi'l-ḥaḳ
Ser-i küffārı bu tīġ atmış idi zīr u bālāya" (Görsel 68)

Sultân-ı Enbiyâ

"Düşdi Ḥüseyn atundan ṣaḥrā-yı Kerbelā'ya
Cibrīl var ḫaber ver **Sulṭān-ı Enbiyā**'ya" (Görsel 214)

İmâm-ı Enbiyâ

[63] Faik Akcaoğlu (ed.), *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, çev. Mustafa Genç (Beka Yayınları, 2019), 3/389.

"Şeh-i iḳlīm-i evḥā pādişāh-ı ḫıṭṭa-i levlāk
ʿAdālet-baḫş-i mülk-i māsivā **sulṭān-ı *Erselnāk***

İmām-ı enbiyā Refref-süvār-ı leyle-i İsrā
Münevver-sāz-ı Sidre şeb-çerāġ-ı meclis-i eflāk" (Görsel 262)

Resûl-i Kibriyâ

"N'ola faḫr itse yazarken ḫāme naʿt ü midḥatün
Ol **Resūl-i Kibriyā**nuñ vaṣf-ı ẕāt-ı devletün" (Görsel 3)

"Yā **Resūl-i Kibriyā** yā Ṣādıḳa'l-Vaʿdi'l-Emīn
Yā Şefīʿa'l-Müẕnibīn yā Raḥmeten li'l-ʿālemīn

İtme red Zülfī ḳulıñdur bāb-ı luṭfından ki sen
Ḫāzin-i genc-i Ḫudā'sun hem Şefīʿa'l-Mücrimīn" (Görsel 121)

Resûl-i Müctebâ

"Şānuna lāyıḳ nice evṣāfa olsun ḳudretüm
Yā **Resūl-i Müctebā** ʿālemden aʿẓam ḳıymetün" (Görsel 3)

"Ol **Resūl-i Müctebā** hem Raḥmeten li'l-ʿālemīn
Bende medfūndur deyu eflāke faḫr eyler zemīn" (Görsel 46)

Muhammed-i Muhtâr

"Men bende-i Ḳurʾānem eger cān dārem
Men ḫāk-i reh-i **Muḥammed-i Muḫtār**em" (Görsel 711)

Sultân-ı Kevneyn

Ḥaremgāh-ı viṣāle Aḥmed'i tenhā alup Mevlā
O ḫalvet oldı maḫṣūṣ **Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn**'e (Görsel 309)

Yaratılışın sebebi olarak bilinen Kenz-i Mahfî hadîs-i şerîfinden, Hz. Peygamber'in zikredildiği ve yaratılmanın yegâne sebebi olarak ifade edilen "Levlâk" hadîs-i şerîfinden ve Hz. Âdem yaratılmazdan evvel Hz. Peygamber'in nebi olduğunu

dile getiren hadîs-i şerîften naʿtlarda sıkça iktibas ve telmih yapılmaktadır.[64] Naʿt türünde manzume levhalarında da bu hadislerle sıkça karşılaşılmaktadır. Âyet ve Hadis İktibasları bölümünde bu hususlara yer verilecektir.

Naʿt türünde Türkçe manzume levhaları XVII. ve XVIII – XIX. yüzyılın başlarında sayıca azken XIX. yüzyılda artmaya başlamış ve XIX – XX. yüzyıllarda diğer yüzyıllara göre daha fazla tercih edilmiştir.

Türk edebiyatında çeşitli nazım şekilleri ile naʿtlar kaleme alınmıştır. Bununla birlikte naʿtlarda en çok kullanılan nazım şekli kaside, gazel ve mesnevi olmuştur.[65] Levhalarda ise çoğunlukla gazel nazım şeklinde beyitler kaleme alınmıştır.

Levha formunda yazmak için naʿt türünde manzumeleri tercih edilen şairler, Yûnus Emre, Vankulu Mehmed Efendi, Zâtî, Fuzûlî, Gelibolulu Mustafa Âlî, Mehmed Vânî, Bahtî (I. Ahmed), Ebubekir Kânî, Nâbî, Saʿdî (İsazâde Seyyid Mehmed Saʿdeddîn Efendi), Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi, Pertev Paşa, Nâdirî, Yenişehirli Avnî Bey, Nevres-i Kadim, Şeyh Gâlib, III. Selim (İlhâmî), Abdurrahman Sami Paşa, Diyarbakırlı Şeyh Mustafa Sâfî, Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ, Hâfız Mehmed Ârif Vehbî, Balıkesirli Abdülaziz Mecdî, İsmâil Sadık Paşa, Zülfî, Nâmık Kemâl, Muallim Nâcî, Serbestzâde Ahmed Hamdî İskilibî, Ali Rûhî Bey, Ömer Ferid Kam, Neyzen Tevfik, Yaman Dede, Harputlu Abdülhamid Hamdî Efendi ve Alvarlı Muhammed Lütfî, gibi isimlerdir. Şairi tespit edilememiş olanlar da mevcuttur.

Naʿt türündeki Farsça manzumeler Türkçe manzumelere göre daha azdır. Manzumeleri tercih edilen şairler, Senâyî-i Gaznevî, Nizâmî-i Gencevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hâfız-ı Şîrâzî ve Molla Câmî'dir. XVIII. yüzyılda naʿt türündeki levha sayısı iki, XIX. yüzyılda bir, XIX – XX. yüzyılda altı tanedir. Naʿt türünde Farsça manzumeler levhalara yazılmak üzere daha az tercih edilmiştir.

Levhalarda naʿt konulu manzumelere örnekler şöyledir:

"İftirāḳuñla efendüm bende ṭāḳat ḳalmadı
Yeḫ-pāre oldı bu dil ʿaşḳda meḥabbet ḳalmadı

[64] Ak, *Şair ve Peygamber Naʿt Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi*, 66.
[65] Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, 89.

Şol ḳadar aġlatdı ben bī-çāreyi ḥükm-i ḳażā
Giryeden hīç Ḥażret-i Yaʿḳūb'a nevbet ḳalmadı" (Görsel 2)

"Ey cemālüñ şemʿ-i bezm-ārā-yı ḳurb-ı Kirdgār
Cebrāʾīl āvāre-i şemʿ-i rūḫuñ pervāne-vār

Şemʿ-i ẕātuñ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Bunca eşkāl ü ṣuver ḳandan olurdı āşikār" (Görsel 7)

"Ġubār-ı pāyüñe almam cihānı yā Resūlallāh
Degişmem mūyına heft āsumānı yā Resūlallāh

Duyunca maḳdem-i teşrīfüñ Ādem ṣulb-i pāküñden
Degişdi ḥabbeye bāġ-ı cinānı yā Resūlallāh" (Görsel 9)

"Başmasa mübārek ḳademüñ rūy-ı zemīne
Pāk itmez idi kimseyi ḫāk ile teyemmüm" (Görsel 21)

"Ol Resūl-i Müctebā hem Raḥmeten li'l-ʿālemīn
Bende medfūndur deyu eflāke faḫr eyler zemīn

"Ey maḥrem-i bī-müşterek ḳurb-ı Ḫudā
Dilden eserüñ itmesün Allāh cüdā
Her ẕerre-i ḫāk-i ḳadem-i ḥażretüñe
Cānum da fedā ten de fedā ben de fedā" (Görsel 62)

"Ey mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i ezelī
V'ey māh-ı münīr-i felek-i lem-yezelī
Pervāne gibi şemʿine cemʿ oldı senüñ
Bū Bekr u ʿÖmer Ḥażret-i ʿOsmān u ʿAlī" (Görsel 70)

“Eyā ḥabīb-i Ḫudā sen görür müsün lāyıḳ
Ki ümmetüñ dem-i ḥaşr olmaya selāmetde
Şefāʿat itseñ eger ʿāṣiyān-ı küffārı
Yerinde yeller eser dūzaḫuñ ḳıyāmetde” (Görsel 89)

“Serīr-ārā-yı ʿ*amrük* zīver-i dīhīm-i *erselnāk*
Ḫidivv-i lā-mekān fermān-revā-yı ḫıṭṭa-i eflāk

N’ola gül-miḫ-i bāb-ı aḳdesüñ tāc olsa şāhāna
Ki sensün pādişāhlar pādişāhı ey şeh-i *levlāk*” (Görsel 90)

“Gül ü lāle ʿiẕār-ı tāb-dāruñdan kināyetdür
Saña mānend olur mı verd-i aḥmer yā Resūlallāh

Rıżā bāġ-ı belāġatde ʿaceb şūrīde bülbüldür
İder her şeb kitāb-ı naʿtuñ ezber yā Resūlallāh” (Görsel 99)

“Amān lafẓı senüñ ism-i şerīfüñle müsāvīdür
Anuñçün ʿāşıḳuñ ẕārı amāndur yā Resūlallāh” (Görsel 113)

“Ḳapuñdur melceʾ-i ḥācāt-ı ümmet yā Resūlallāh
Odur her ḥālde cāyī-i selāmet yā Resūlallāh

Ṭutan dāmān-ı pāküñ ṣıdḳ u iḫlāṣ ile bir kerre
İki dünyāda da görmez nedāmet yā Resūlallāh” (Görsel 125)

“Budur āyīn-i ʿArab bir ḳavmüñ ölse seyyidi
Az olur kim ḳabri üzre bende āzād olmaya

Sen ki Şāh-ı Mürselīn ü Seyyid-i Kevneynsün
Ḫāşe lillāh ḳabrüñe yüz süren āzād olmaya” (Görsel 138)

“Ey nebīler ḫātemi v’ey fevz-i mühri mihr-i dīn
Ṣāḥib-i mühr-i nübüvvet mihribān-ı bī-miṯāl

Ḥüccetüñ iʿlām buyruldı biri Furḳān’dur
Anda her ʿilm ü ḫaber mektūbdur miṯli muḥal” (Görsel 155)

“Faḫr-i ʿālem enbiyānuñ ẕāt-ı müsteṯnāsıdur
Sırr-ı āyāt-ı nübüvvet lafẓınuñ maʿnāsıdur

Oldılar bir ḥüccet-i pākīze cümle enbiyā
Ḫatm olup ẕāt-ı Muḥammed Muṣṭafā imżāsıdur” (Görsel 188)

“İki ʿālem güneşi burc-ı saʿādetde iken
Vālideynine nice virmeye Mevlā şerefi

Çeşm-i inṣāf ile bir kez naẓar it ġavvāṣa
Alıcaḳ dürrini yabana atar mı ṣadefi” (Görsel 292)

“Dest-būsī ārzūsuyla ger ölsem dostlar
Kūze eyleñ ṭopraġum ṣunuñ anuñla yāre ṣu” (Görsel 514)

“Ṣaḳın terk-i edebden kūy-ı maḥbūb-ı Ḫudā’dur bu
Naẓargāh-ı İlāhī’dür maḳām-ı Muṣṭafā’dur bu …” (Görsel 523)

“Tā dilem-rā pā der-ān kū beste şud
Rāh-ı reftārem zi-her sū beste şud

Nāḳa-i ʿazm-i cihān peymāy-rā
Ber-ser-i ān kūy zānū beste şud” (Görsel 570)

“Ey dil-i men çun besī dārī ṭamaʿ z’ān şāh-ı dīn

Naḳş-ı ān gul çun nigīn pinhān miyān cān-ı nigīn

Ey ki mī-cūyī be-cān ān ḥüsn u ān şemʿ-i cemāl
Çun ney āteş-zen be-cān mān cān-ı ḳurbān-ı nigīn" (Görsel 606)

"Mujde ey dil ki Mesīḥā-nefesī mī-āyed
Ki zi-enfās-ı ḫoşeş būy-ı kesī mī-āyed

Curʿaī dih ki be-meyḫāne-i erbāb-ı kerem
Her ḥarīfī zi-pey-i multemisī mī-āyed" (Görsel 630)

"Aḥmed-i Mursel ki ḫıred ḫāk-i ū'st
Her du cihān beste-i fitrāk-ı ū'st" (Görsel 643)

"Sulṭān-ı Rusül Şeh-i ʿArafnāk
Hādī-i Sübül Delīl-i Süllāk
Der-ḥaḳḳ-ı tū guft Ḥaḳ Teʿālā
Levlāke lemā ḫalaḳtü'l-eflāk[66]" (Görsel 663)

"Muṣṭafā bāz be-y-āmed heme īmān ārīd" (Görsel 704)

Gözlerini, bakışlarını ve kaşlarını harfler ile ifade eden ve dolayısıyla hilyesini barındıran bir manzûme ise şöyledir:

"Bīnī-i pāküñ elif çeşmüñle ḳaşuñ nūndur
Sende ān var anuñçün dil saña meftūndur

Muḥabbetden Muḥammed oldı ḥāṣıl
Muḥammedsiz muḥabbetden ne ḥāṣıl" (Görsel 26)

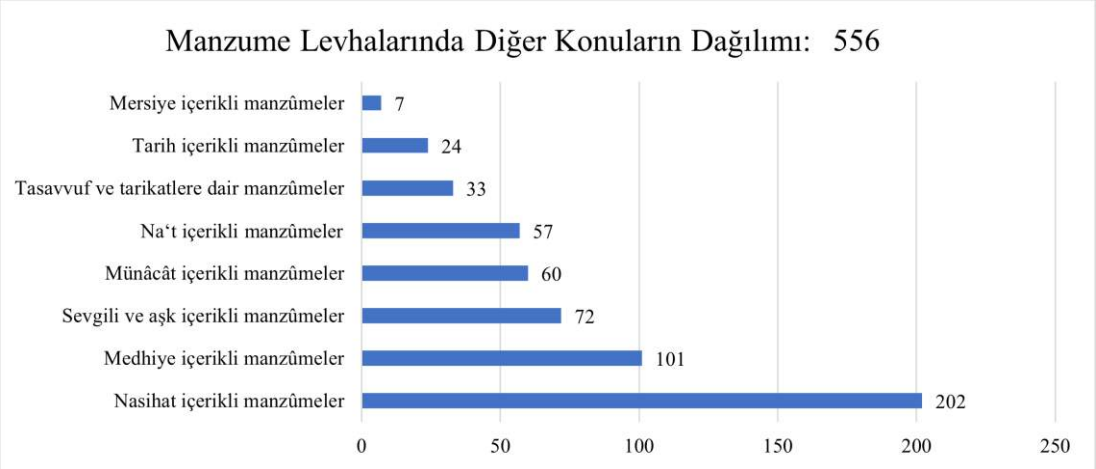
[66] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.

1.2.3. Diğer Konularla İlgili Manzume Levhaları

Hüsn-i hat levhalarında ele alınan diğer konular arasında nasihatler, sevgiliye ve aşka dair manzumeler, tarih manzumeleri, Hz. Ali ve Hz. Hüseyin için yazılan medhiyeler ve mersiyeler, dört halife, tarikat büyükleri, din ve tasavvuf önderlerine (örneğin Abdülkadir Geylânî, Mevlânâ ve Hâlid-i Nakşibendî gibi isimlere) ithaf edilen medhiyeler yer almaktadır. Ayrıca tekke, dergâh ve dükkân içlerine asılan manzumeler, dünyanın geçiciliğini vurgulayan beyitler, insanın dertli yapısını anlatan dizeler, Ashâb-ı Kehf, rind ve zâhid, melâmet ehli, Fenâ ve Bekâ, kader ve takdir, âlemin düzeni ve zamaneden şikâyet gibi temalar da bu levhalarda işlenen önemli konulardandır.

Osmanlı döneminde hattatların levhalara yazmış oldukları manzumeler, yazı sanatının şaheserleri olmasının yanı sıra aynı zamanda kültürel ve ahlâkî değerlerin taşıyıcıları olarak da önemli bir rol oynamıştır. Dönemin hattatları tarafından yazılan manzume levhaları, hem estetik hem de içerik açısından derin anlamlar barındırmaktadır. Manzumeler içeren bu hüsn-i hat levhaları, yalnızca estetik değere sahip sanat eserleri olarak değil, aynı zamanda ahlakî ve sosyal mesajlar taşıyan kültürel miras unsurları olarak değerlendirilmektedir. Levhalardaki manzumelerde, münâcât ve naʿtın yanı sıra nasihat, medhiye ve aşk gibi konular işlenmiş; Allah'a ve Resûlü'ne duyulan sevginin aktarımı, toplumsal düzeni koruma ile ahlakî ve dinî değerleri yayma gibi çeşitli amaçlar gözetilmiştir. Bu levhalar; cami, medrese ve konak gibi toplum için inşa edilen çeşitli mekânların duvarlarını süslerken topluma rehberlik eden mesajları da aktarmaktadır.

Türkçe ve Farsça manzume levhaları birlikte düşünüldüğünde, levhalara yazılmak üzere manzumelerde en çok nasihatler tercih edilmiştir. Manzume levhalarının günümüze aktarımı ve yorumu, bireysel ve toplumsal yaşamda ahlâkî değerlerin yeniden hatırlanması ve uygulanması açısından önemlidir. Bu bağlamda, Osmanlı hattatlarının eserleri, geçmişin mirasını günümüze taşıyan değerli kaynaklar olarak görülmelidir.

Tablo 5: Manzume Levhalarında Diğer Konuların Dağılımı

1.2.3.1. Nasihat İçerikli Manzumeler

"Nasihat", özlükte "halis olmak, kötülük, kötülük ve bozukluktan uzak bulunmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek" gibi anlamlara gelmektedir. "Nush" kökünden türeyen "nasihat" kelimesi kişinin samimiyetini ifade edecek şekilde "başkasının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen çaba; iyiliği teşvik, kötülükten sakındırmak üzere verilen öğüt; başkasının faydasına ya da zararına olan hususlarda bir kimsenin onu aydınlatması ve bu yönde gösterdiği gayret" anlamlarında kullanılmaktadır.[67] "Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend" olarak açıklanmaktadır.

Hz. Âdem'den bu yana nasihat etme ve öğüt verme yoluyla nesilden nesile aktarılan insanî tecrübe hemen her millette yazılı bir gelenek hâline gelmiştir. Her toplum, bireylerin iyi insanlar olmasını sağlamak ve yaşamı daha iyi bir hâle getirmek amacıyla nasihatler içeren eserler kaleme almıştır. Bu doğrultuda ahlâkî hasletlerin gelişimine katkı sağlayarak dürüst ve vicdanlı fertlerin yetişmesine yardımcı olmayı

[67] Mustafa Çağrıcı, "Nasihat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/408.

hedefleyen nasihat ile ilgili eserler, Türk İslâm kültüründe ‘nasihatnâme’ olarak isimlendirilmişlerdir.[68]

[68] Murat Ak, *Osmanlı'nın Son Döneminde Manzum Bir Nasihatnâme Maksûd-ı Nasihat* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2018), 9; İskender Pala, “Nasihatnâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006); Çağrıcı, “Nasihat”; Faruk Doğan, “Türk Kültür ve Edebiyatında Nasihat ve Nasihat ile İlgili Bir Bibliyografya Denemesi”, *JASSS Studies-The Journal of Academic Social Science Studies* 17/99 (2024), 161-176; Alim Yıldız, “İbrahim Gülşenî’nin Pendnâmesi”, *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2002), 57-95; Mehmet Sait Çalka, “Safî Mustafa Efendi’nin Gülşen-i Pend Mesnevisinde Din Görevlilerine Nasihatleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/1 (2008), 242-250; Mustafa Durdu, *Türk Edebiyatında Nasihat* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008); İbrahim Kaya, “Kemal Paşazade’nin Pendname’si”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/2 (2010), 65-79; Reyhan Keleş, “Türk Edebiyatı’nda Nasihat”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 44 (2010), 183-209; Reyhan Keleş, “Türk Edebiyatı’nda Nasihat / Advice in Turkish Literature”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 44 (2011), 183-209; İbrahim Kaya, “Paşazade’nin Siyasetname Özelliği Gösteren Pendname’si ve Bu Eserdeki Yönetimle İlgili Görüşler”, *Dil ve Edebiyat Dergisi* 1/2 (2012), 48-58; İbrahim Gültekin, “Taşlıcalı Yahyâ Bey’in Divanı’nda Nasihatname Türünde Yazılmış Şiirler ve Bu Şiirlerin Konuları, Dili ve Üslûbuna Dair Bazı Hususiyetler”, *Turkish Studies* 8/9 (2013), 1525-1552; M. Hanefi Palabıyık - Reyhan Keleş, “Şeyh Ebü’l-Hasan-i Harakânî nin Nûru’l-Ulûm Adlı Eserinde Nasihat”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2014), 21-45; Alim Yıldız, “Şemseddin Sivasî’nin Bilinmeyen Bir Eseri: Pendnâme”, *Erdem* 69 (2015), 101-112; Ayşe Hilal Kalkandelen, “Pendnâmeler Işığında İnsânî Değerler”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (2015), 286-305; Yusuf Ziya Sümbüllü, “Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2/2 (Mart 2015), 1-7; Melek Dikmen, “Nasihat Edebiyatına Dair Bir Eser: Sa’dî’nin Pendnâmesi”, *Journal of International Social Research* 9/43 (Nisan 2016), 166-166; Ahmet Aslan, “Sabık el-Berberî’nin Hayatı ve Ömer b. Abdülaziz’e Yazdığı Nasihat İçerikli Kasidesi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36/36 (2016), 143-163; Abdullah Aydın, “Nâbî ve Vehbî’nin Nasihat Ederken Çocuklara Yaklaşım Tarzları”, *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 3/5 (Mart 2016), 1-11; Ferdi Kiremitçi, “Klasik Türk Edebiyatı Manzum Nasihatname Geleneğinin Son Hacimli Örneği: Muhammed Şerîfî ve Pend-i Gülistân Mesnevisi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 8/19 (2017), 176-206; Musa Balcı, “Sıbyân Mektepleri’nde Farsça ve Nasîhat-ı Hukemâ Adlı Risale/Persian And Book of Nasihat-i Hokema at Sibyan Schools”, *Şarkiyat Mecmuası* 28 (Temmuz 2017), 1-42; Esma Polat - Abdulmecit İslamoğlu, “17. Yüzyıl Dîvânlarında Dünyanın Geçiciliğine Dair Nasihatler”, *Turkish Studies* 13/9 (2018), 213-238; Musa Balcı, “Attâr ve Pendnâme’si Üzerine”, *Akademik-Us* 2/1 (2018), 33-63; Abdullah Muaz Güven, “Osmanlı’nın Son Döneminde Manzum Bir Nasihatnâme: Maksûd-ı Nasihat - Murat AK”, *Hadis ve Siyer Araştırmaları* 4/2 (2018), 165-170; Şeyma Benli, “Dört Dörtlük Öğütler: Dört Sayısı Üzerine Kurulmuş Türkçe Mensur Nasihatnamelerin Mukayesesi ve Kâtip Ali Efendi’nin Pendnâme’si”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 4/4 (Aralık 2020), 1069-1092; Ayşe Parlakkılıç Mucan, *Türk İslâm Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler ve Urlalı Ya’kûb Oğlu Hüseyin’in Miftâh-ı Cennet’i* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020); Ayşe Parlakkılıç Mucan, “IV. Murad İçin Yazılmış Manzum Bir Nasihat-nâme: Kâdirî Hüseyin’in Miftâh-ı Cennet’i”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 53 (2021), 231-245; Faruk Sönmez, “Hayriyye ve Lutfiyye Tesirinde Yazılmış Bir Mesnevi: Kilisli Hâmî’nin Nasihat-nâme’si”, *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/1 (2021), 104-121; Faruk Sönmez, “Abdülmecîd Sîvâsî’nin İmâm Ebû Hanîfe’ye İsnad Edilen Nasihat-nâme Tercümesi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (2022), 119-143; Duygu Kayalık Şahin, “Gencü’l-Esrâr İsimli Manzum Nasihatnamede Cehennem Tasvirleri”, *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (2022), 79-112; Faruk Sönmez, “Şair Emre’nin Tercüme-i Pend-nâme-i Attâr Adlı Tercümesi’nde Allah İsimlerinin Kullanım Biçimleri”, *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10 (2023), 63-89; Mustafa Sarıbıyık, *Mâverdî’nin Nasihatü’l-Mülûk’ü ve Siyâsî Görüşleri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996); Mehmet Sait Mermutlu, *Ahmed*

Âyetler, hadisler, atasözleri ve deyimler nasihatin ana kaynaklarını oluşturmaktadır. Kurʾân-ı Kerîm'de "İşte bu Kurʾân, insanlar için bir açıklama, takva sahipleri için bir doğru yol rehberi ve öğüttür." âyeti[69] ile "İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."[70] âyeti gibi birçok âyet, nasihati tavsiye etmektedir. "Din nasihattir" hadis-i şerîfi, sahih bir tevhid inancına sahip olmanın yanı sıra Allah'a samimi bir bağlılıkla kulluk etmeyi, her türlü fenalıktan kaçınmayı ve kişinin öncelikle kendi kendisinin nasihatçi olması gerektiğini ifade etmektedir. Allah'ın kitabı için nasihat, Kurʾân'ın Allah kelamı olduğunu tasdik etmeyi, Allah'ın emirlerini uygulamayı, insanları bu emirlere davet etmeyi vurgulamaktadır; Allah resûlü için nasihat, Hz. Peygamber'in nübüvvetine ve risaletine inanmayı, emirlerine ve yasaklarına uymayı ifade etmektedir. Yöneticiler için nasihat hak yolda olanlara itaat etmeyi, destek vermeyi, gerektiğinde hatalarını göstermeyi ve onlara nasihat ve uyarıda bulunarak iyiliğe çağırmayı içermektedir. Müslümanlar için nasihat ise din ve dünya ile ilgili konularda onları iyi ve faydalı işlere yönlendirmeyi, dinleriyle ilgili bilmedikleri konularda onları eğitmeyi ve onlara iyiliği emredip kötülükten alıkoymayı ifade etmektedir, şeklinde yorumlanmıştır.[71]

Levhalar için seçilmiş manzumelerdeki nasihatler de çoğunlukla insanlara doğru yolu göstermeyi, ahlâkî ve manevî değerleri hatırlatmayı amaçlamaktadır. Hat

---

Murşidi'nin Pendnamesi (Tenkitli Metin) (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1996); Durdu, *Türk Edebiyatında Nasihat*; İsmail Ak, *Nasihatnâme-i Sıdkî: İnceleme-Metin* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012); Ömer Faruk Yiğiterol, "18. Yüzyılda Yazılmış Bir Nasihat Kitabı: Levhnâme", *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 4/1 (Haziran 2019), 100-122; Esma Polat, *XVII. Yüzyıl Divanlarında Nasihat* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018); Ayşe Parlakkılıç Mucan, *Türk İslâm Edebiyatında Manzum Nasihatnâmeler ve Urlalı Ya'kûb Oğlu Hüseyin'in Miftâh-ı Cennet'i* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020); Talha Terkin, *Geleneğin İntikali Açısından Türkülerde Nasihat: TRT Türkü Repertuvarı Örneği* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022); Fatma Mollahaliloğlu, *XVI. Yüzyıl Divanlarında Nasihat* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2023); Ali Çavuşoğlu, *İrşat Ekseninde Pendname (Türkçe-Farsça)* (Kayseri: Laçin Yayınları, 2011); Ahmed Mürşidî, *Diyarbekirli Ahmed Mürşidî Pendnâme*, haz. Mehmet Sait Mermutlu (İstanbul: Büyüyenay, 2012); Kadızâde Mehmed İlmî, *Kadızâde Mehmed İlmî'nin Siyasi Nasihatnâmesi*, çev. Recep Yiğit - Sibel Özil Erdağı (İstanbul: Klasik Yayınları, 2023); Bilal Kemikli, "Öğüt Almak Nasihatname Geleneğine Dair", *Peygamberimiz ve Gençlik*, ed. Elif Erdem - Hale Şahin (Ankara: DİB Yayınları, 2018), 167-173; İdris Söylemez, "Ahlâki İlkelerin Klasik Türk Şiirindeki Yansımaları 'Pendnâme-i Sa'îd' Örneği", *Din, Düşünce ve Ahlâk II*, ed. Bayram Kanarya vd. (İstanbul: Nida Yayıncılık, 2022), 779-807.

[69] Âl-i İmrân 3/138.

[70] Âl-i İmrân 3/104.

[71] Çağrıcı, "Nasihat", 32/408.

sanatı ile yazılan bu manzumeler sadece görsel olarak değil aynı zamanda içerikleri açısından da toplum üzerinde etkili olmaktadır. Hat sanatının güzelliğiyle birleşen hikmetli sözler, insanların ruhlarına dokunmakta ve topluma ilham vermektedir. Nasihat içeren bu levhalar özellikle camiler, evler, dükkânlar ve diğer toplumsal alanlarda kullanılarak daha geniş bir kitleye ulaşır. Dolayısıyla hüsn-i hat ile birleşmiş manzumeler, çeşitli erdemlerden bahseden öğütlerin kalıcı olmasını sağlamaktadır.

Hattatlar, levhalarını büyük bir titizlik ve sabırla oluşturmaktadır. Bu süreç hat sanatında eğitimin bir parçasıdır ve hattatın içsel yolculuğunu ve manevî gelişimini desteklemektedir. Bu sebeple hüsn-i hat sanatında nasihatler, birer yazı olmaktan öte topluma rehberlik eden, onlara doğru yolu gösteren, manevî dünyalarını zenginleştiren, sanatı ve manevî değerleri birleştiren önemli unsurlardır.

Levhalarda, kanaatkâr olabilmeyi, kimseye minnet etmemeyi, tevekkül etmeyi, kadere güvenmeyi, hevâ ve nefsin arzularına kapılmamayı, dedikodudan sakınmayı, dua etmeyi, dünyanın süsüne aldanmamayı, dünyanın geçiciliğini unutmamayı, rızka razı olmayı, gamı def edebilmeyi, zorluklara tahammül etmeyi, her zorlukla birlikte bir kolaylık olduğuna inanmayı, benliği terk etmeyi, sırrı gözetmeyi, sabretmeyi, tevbe etmeyi, verilen nimetlere şükretmeyi, bâtılı terk etmeyi, daima hayır yapmayı, çalışıp çabalamayı, meslek ve hüner sahibi olmayı, edebi korumayı, kıymet bilmeyi, kimseyi incitmemeyi, itidalli olmayı ve kin beslememeyi öğütleyen manzumeler işlenmiştir. Bu nasihat içerikli manzumelerden bazı örnekler şöyledir:

“Ey göñül bir cān içün her cāna minnet eyleme
ʿİşret-i dünyā içün sulṭāna minnet eyleme

Bu cihānuñ varluġına yoḳ diyüp de aġlama
Gir ḳanāʿat evine nādāna minnet eyleme” (Görsel 10)

“Rıżā-yı Bārī’yi gözle ḫilāfından ḥaẕer eyle
Muḳadderde ḫaṭā olmaz hemān yan gel ṣafā eyle” (Görsel 15)

“Hevāya düşdüñ ey dil meclis-i taḳvāya gelmezsün
Gözüñ aç ġāfil olma bir daḫı dünyāya gelmezsün” (Görsel 19)

“Ey göñül itme ġurūr dünyā fenādur ʿāḳıbet
Kām-yāb olsan cihānda yine hicrān ʿāḳıbet

Çün fenādur ġam u endīş itmege mūcib nedür
Şād u ḥurrem hem ġam u miḥnet yegāndur ʿāḳıbet

Gel tevekkül kūşesinde ey göñül ḳıl vaḥdeti
Görelüm Allāh n’iderse pür keremdür ʿāḳıbet” (Görsel 28)

“Ḫazāʾin kim aña ṭālibdür ervāḥ
Duʿā-yı ṣubḥdur fetḥine miftāḥ” (Görsel 33)

“Ārāyīş-i elfāẓı ẓarāfet ṣanma
ʿĀlemde iylik gibi sermāye yoḳdur
Taḳsīm-i Ḫudāda taḫalluf yoḳdur
Erzāḳ-ı muḳadderde tevaḳḳuf yoḳdur” (Görsel 50)

“Saña ben bir naṣīḥat eyleyeyim
ʿĀmil olup pür iʿtibār olasın

İşleme ol işi nihānīce
Āşikār olsa şerm-sār olasın” (Görsel 81)

“Çekilenler ḳalur ancaḳ bu cihān içre hemān
Vaḳt-i şādī de gelür mevsīm-i miḥnet de geçer” (Görsel 83)

“Ḫālıḳdan utan rızḳıñı ḫalḳdan ṣaḳın umma
Bil Rabbiñi *er-rızḳu alallāh*ı unutma” (Görsel 146)

“Ṣabrımuñdur dānesi miftāh-ı bāb-ı feyż olur
Ṣabr iden elbetde bir gün feyż-i iḳbāliñ bulur” (Görsel 171)

“Müşkil iş imiş ʿaşḳı nihān eylemek olmaz
Müşkil bu ki her sırrı beyān eylemek olmaz

Aġzum ne ararsun beni mestāne mi ṣanduñ
Ser virmek olur sırrı ʿayān eylemek olmaz” (Görsel 188)

“Lāyıḳ-ı feyż olamaz düşmeyicek ḫāke nebāt
Mütevāżıʿ olanı raḥmet-i Raḥmān büyütür” (Görsel 196)

“Ḳıl tevbe seyyiʾātıña gözler ḳapanmadan
Vaḳtiyle gör ḥisābıñı defter ḳapanmadan” (Görsel 204)

“Şükr-i niʿmet niʿmeti müzdād ider
Küfr-i niʿmet ḥāli dīger-gūn ider” (Görsel 207)

“Bu sekiz şeydür belā-yı ehl-i dünyā bil yaḳīn
Ḥırṣ u şehvet faḫr u zīnet luʿb u ġaflet kibr u kīn” (Görsel 216)

“Fāriġ ol ʿaybın gözetme kimsenüñ
Tā ki Ḥaḳ setr eyleye ʿaybuñ senüñ” (Görsel 226)

“Tevekkül bād-bānıñ ḳıl güşāde fülk-i iḫlāṣa
Eser baḥr-i emelde bir müsāʿid rūzigār elbet” (Görsel 228)

“Müreccaḥdur ḳanāʿat her zamān her dürlü iḳbāle
Baḳup mā-dūna insan dāʾimā şükr itmeli ḥāle

Tekāsül ʿaybdur insana her meslekde her yerde
Çalışmaḳdur medār-ı maẕhariyyet cümle āmāle” (Görsel 246)

“Ḫalvet-i ḥammāma girdüm deyu terk itme edeb

Cāmlar gözler seni gözler durur her kūşeden” (Görsel 261)

“Ehl-i diller arasında aradum ḳıldum ṭaleb
Her hüner maḳbūl imiş illā edeb illā edeb” (Görsel 263)

“Kimse-yi dil-teng-i āzār itme sulṭānluḳ budur
Ḳalb-i mūrı taḫtgāh eyle Süleymānluḳ budur

Gerçi her bir derde vardur bir ṭabīb-i çāre-sāz
Nabż-gīr-i ḳalb-i maḫzūn ol ki Loḳmānluḳ budur” (Görsel 290)

“Cihān bāġında ey ʿāḳil budur maḳbūl-i ins ü cin
Ne kimse senden incinsin ne sen bir kimseden incin” (Görsel 294)

“Kesb-i hüner ʿālemde degüldür hüner ancaḳ
Ehl-i hünerüñ ḳadrini bilmek de hünerdür” (Görsel 296)

“Bil elsine-i ḫalḳı
Aḳlām-ı Ḥaḳ ey Haḳḳı
Öğren edeb-i ḫulḳı
Allāh görelüm n’eyler
N’eylerse güzel eyler” (Görsel 319)

“Māsivādan el çeküp maḫlūḳdan ümmīdi kes
Virdüñ olsun her nefes Allāhu bes bāḳī heves” (Görsel 321)

“Miḥneti kendüne ẕevḳ itmedür ʿālemde hüner
Ġam u şādī-i felek böyle gelür böyle gider” (Görsel 328)

“Ne ḳahrı dest-i aʿdādan ne luṭfı āşınādan bil
Ḳanāʿat ehli derviş ol ḳamu kārı Ḫudā’dan bil” (Görsel 329)

“Ṣaḳın kendüñi şaḫs-ı ḥalīmüñ ġażabından
Zīrā yumuşaḳ ḫuylu atuñ çiftesi pekdür” (Görsel 354)

“Çeşm-i inṣāf gibi ʿāḳıle mīzān olmaz
Kişi noḳṣānını bilmek gibi ʿirfān olmaz” (Görsel 411)

“Ṣoran yoḳ söyleme başında biñ belā olsa
İnanma hiçbir ferde ḥattā evliyā olsa
Ṣoḳar ʿaḳreb gibi furṣat bulursa aḳrabā daḫı olsa
Bütün ebnā-yı ʿālem zehirli bir yılana dönmüşdür” (Görsel 426)

“Ḳābiliyyetdür ḥuṣūl-i maṭlabuñ sermāyesi
Elde istiʿdād olunca kār kendün gösterür” (Görsel 447)

“Ḫoşça baḳ ẕātuña kim zübde-i ʿālemsiñ sen
Merdüm-i dīde-i ekvān olan ādemsiñ sen” (Görsel 493)

“Mānend-i şecer nābit olur s̱ābit olanlar
Herhangi işüñ ehli iseñ anda devām it” (Görsel 500)

“ʿĀḳil iseñ ḳıl namāzı çün saʿādet tācıdur
Sen namāzı şöyle bil ki Müʾminüñ Miʿrācıdur[72]” (Görsel 504)

“Ehl-i ḥācete luṭf ile söyle
Kerem it gösterüp eyü yüzler
Didi geçer Resūl-i Rabb-i Kerīm
Ṣadaḳa yerine eyü sözler[73]” (Görsel 519)

[72] Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ* (Kahire: Mektebetü’l-Kudsî, 1932), 2/235.
[73] Mehmed Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1989), 13/6013, “Kitâbu’l-Edeb”, 34. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6013, “Kitâbu’l-Edeb”, 34.

Farsça Levhalarda Nasihat Konulu Manzumeler

“Bā-nefs cedel cihād-ı ekber āmed
Bā-kāfir-i dīn cihād-ı eṣġar āmed
Īn naḳl zi-Ḥażret-i Peygamber āmed
K’ender du cihān rehrev u rehber āmed” (Görsel 545)

“Yār āmed guft ḫāste mī-dār dilet
Dāʾim be-umīd beste mī-dār dilet
Mā-rā be-şikestegān naẓarhā bāşed
Mā-rā ḫᵛāhī şikeste mī-dār dilet” [74] (Görsel 555)

“Ḫaṭ-ı ḫūb ey birāder dil-peẕīrest
Çu rūḥ ender-ten-i bernā vu pīrest

Eger munʿım buved ārāyiş-i ū’st
Ve ger muflis mer-ū-rā dest-gīrest” (Görsel 569)

“Ser rişte-i devlet ey birāder be-kef ār
V’in omr-i girāmi be-ḫasāret me-guzār
Dāʾim heme cā bā-heme kes der-heme kār
Mīdār nuhufte çeşm-i dil cānib-i yār” (Görsel 572)

“Der-ān ki çehār çīz nişān-ı bed-baḫtī’st
Kāhilī, cāhilī, nā-kesī, bī-kesī” (Görsel 584)

“Ādemī-zāde-i ki bī-hünerest
Ne-berī ẓan ki bih zi-gāv u ḫarest

[74] Faik Akcaoğlu (ed.), *Keşfü’l-Hafâ Aclûnî*, çev. Mustafa Genç (Beka Yayınları, 2019), 1/501.

Hunerī bāyedet k’ez-ān lāfī
Buved ān ger çi būriyā bāfī” (Görsel 587)

“Bī-edeb merd key buzurg şeved
Ne buzurgī celālet-i nesebest

Bā-edeb bāş tā buzurg şevī
Ki buzurgī netīce-i edebest” (Görsel 604)

“Dil ez-aġyār ḫālī kun çu ʿazm-ı kūy-ı mā dārī
Naẓar ber-ġayr-ı mā me’fken çu ḳaṣd-ı rūy-ı mā dārī” (Görsel 628)

“Yek ḫaṭ be-huner yekī be-ʿayb ender-keş
V’angeh tutuḳ ez-Cemāl-i ġayb ender-keş
Çun cilve-i ān Cemāl bīrūn zi-tu nīst
Pā der-dāmen u ser-be-ceyb ender-keş” (Görsel 629)

“Key ḥāl-i futāde herze-gerdī dāned
Bī-derd kucā leẕẕet-i derdī dāned
Nāmerd kuned ṭaʿne civān-merdān-rā
Merdī bāyed ki ḳadr-i merdī dāned” (Görsel 675)

“Be-deryā der-menāfīʿ bī-şumārest
Ve ger ḫᵛāhī selāmet der-kenārest” (Görsel 685)

“Dil be-dest āver ki Ḥacc-ı Ekberest
Ez-hezārān Kaʿbe yek-dil bihterest

Kaʿbe bunyād-ı Ḫalīl-i Āzerest
Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekberest” (Görsel 692)

"Der-dehr her ān ki nīm nānī dāred
V'ez-behr-i nişest āşiyānī dāred
Ne ḫādim-i kes buved ne maḫdūm-ı kesī
Gū şād be-zī ki ḫoş cihānī dāred" (Görsel 698)

1.2.3.2. Medhiye İçerikli Manzumeler

Sözlükte "övmek, birinin meziyetlerini dile getirmek" anlamlarına gelen medhiye, "medh" kelimesinin sonuna nispet eki eklenerek oluşturulmuştur. Türkçe'de "övgü şiiri" anlamında kullanılan bir edebiyat terimidir.[75] Medhiye, şairlerin genellikle kabilelerini ve kendilerini tehdit ve tehlikelerden korumak amacıyla devlet başkanlarına hitaben yazdıkları özür beyanı, afv ve mağfiret dileyen şiirlerdir ve en eski metinler arasında yer almaktadır.[76] Medhiye, Arap edebiyatından İran edebiyatına, oradan da Türk edebiyatına geçmiştir. Halk edebiyatı ve âşık edebiyatında "güzelleme" olarak adlandırılan medhiyeler, Dîvân edebiyatında övgü amacıyla kaleme alınan kasidelerin genel adıdır. Bu şiirler, bir yerin veya tabiatın güzelliğini, sevilen bir kadını, beğenilen bir şahsı, sahip olunan varlıkları övmek için yazılmıştır. Dinî-tasavvufî edebiyatta ise din ve tarikat ulularını övmek için kaleme alınmıştır.[77] Medhiyenin dîvân şiirinde en çok işlenen türler arasında yer almasının nedeni, şairin övdüğü kişiden câize ummasıdır. Din büyüklerine, mersiyelerde ölen kimselere, sultanlar başta olmak üzere çeşitli devlet adamlarına yönelik övgüler, medhiyenin alt başlıkları arasında sayılmaktadır.

XVIII. yüzyılda medhiye içerikli Farsça manzume levhası çok azken XIX. yüzyılda çeşitli konularda medhiye içerikli manzume levhası sayısı artmıştır. Farsça'da çeşitli kişi, konu, mekân ve günlere (İslâm'a, sultanlara, Hz. Ali'ye, Mevlânâ'ya, Nevruz'a, Mevlânâ dergâhına, Geylânî dergâhına) medhiyeler levha formunda kaleme alınmışlardır. Bu medhiyeler genellikle Hâfız-ı Şîrâzî'den, Molla Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den ve Câmî'den manzumelerdir. Türkçe manzume

[75] Tarihî süreci ve Araplarda kullamı hakkında geniş bilgi için bk. İsmail Durmuş, "Methiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/406.
[76] Durmuş, "Methiye", 29/406.
[77] Yaşar Aydemir, "Methiye (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/410.

levhası sayısı Farsça'ya oranla daha yüksektir. XVIII. ve XIX. yüzyılda birbirlerine yakın ve daha az sayılardayken XIX. ve XX. yüzyıllar arası yaşamış hattatların medhiye konulu manzume levhası sayısı daha çoktur. Türkçe'de de Hz. Âdem'e, Dört Halifeye, besmeleye, sultanlara, Hz. Ömer'e, Hz. Alî'ye, Hz. Hüseyin'e, Ashâb-ı Kehf'e, Mevlânâ'ya, Hâfız-ı Şîrazî'ye, Farâbî'ye, Abdülkâdir Geylânî'ye, Hâlid-i Nakşibendî'ye, Emîr Sultan'a, çeşitli konu ve şahıslara medhiyeler levha formunda işlenmişlerdir. Bu medhiyelerin çoğunluğu Şeyh Gâlib'den olmak üzere Fuzûlî, Yenişehirli Avnî Bey, Ebûbekir Kânî, Şemseddîn Sivâsî, Keçecizâde İzzet Molla, Fâsih Ahmed Dede, Erzurumlu İbrâhim Hakkı, III. Selim, Abdülhak Hâmid Tarhan, Yahyâ Kemâl Beyatlı gibi isimlerin manzumeleridir. Bu manzumelerin nazım şekilleri ise kaside, gazel, mesnevi ve rubai başta olmak üzere kıta, müseddes, tercîbendler de mevcuttur.

1.2.3.2.1. Din ve Tasavvuf Büyüklerine Medhiye İçerikli Manzumeler

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve Osmanlı Devleti'nin tarihinde tarikatler ve tekkeler önemli bir konuma sahiptir. Osmanlı'nın siyasî ve sosyal yaşamındaki etkisi muhakkak olan bu kültür, sanat ortamında da etkisini göstermiş ve ortaya tasavvuf ve tarikat kökenli birçok sanat eseri çıkmıştır.[78] Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda III. Ahmed dönemi (1703-1730) ile başlayan ve XIX. yüzyıl boyunca devam eden süreç "Batılılaşma Dönemi" olarak adlandırılmıştır. Bu süreçte siyasî, iktisâdî, askerî ve sosyal değişimlerin etkisi altında farklı bir sanat anlayışının oluşmaya başladığı görülmüştür. Sanattaki bu değişiklik, Osmanlı'da sosyal yaşamın bütün sahalarında etkisi ve katkısı olan tekkelerin sanat faaliyetlerine de yansımıştır. Bu durumun bir sonucu olarak içeriği ve görsel estetiği açısından hat sanatının klasik örneklerinden farklı ve günümüze kadar etkisini devam ettiren "tekke yazıları" ortaya çıkmıştır.[79] Tekkeler, hat sanatını ileri bir noktaya taşımada etken bir rol oynamıştır. Bu konu hakkında Muhittin Serin, İslâm tefekkürü ve hayat anlayışının, fizikî âhenk içinde ifade edilmesinin yazıya önem kazandıran bir diğer önemli bir unsur olduğunu dile getirmiştir. Ona göre hüsn-i hat levhalarını etkileyen bu dinî motifler, hattatın ruhsal

[78] Hümeyra Uludağ, *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005), IV.
[79] Uludağ, *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları*, 1.

ve düşünsel özellikleriyle birleşerek yazının manevî değerini oluşturmaktadır.[80] Bu bağlamda, tekkelere yazılmak üzere hazırlanan levhalarda kullanan figürler de hat sanatında görsel estetiği arttıran önemli unsurlardan biridir ve manzume levhalarında da bu figürlerin örneklerine rastlanmaktadır.

Uğur Derman'ın ifadeleri de hat sanatı ve tarikat ilişkisini derinlemesine ele alarak Serin'in görüşlerini desteklemektedir. Ona göre, geçmiş yüzyıllarda dergâh terbiyesinin etkisi altında olan toplum hayatında, bir tarikat mensubunun gözünün önünde bulunan bir ism-i pîr levhası, "Mürşid önünde mürid, gassal önünde meyyit gibidir" anlayışını benimseyenler için rehberlik teşkil etmiştir. Bu bağlamda Osmanlı tarihinde hattı, sanat ve meslek olarak benimseyenlerin çoğunun bir tarikate mensup olması dikkat çekicidir.[81]

Hat sanatı ile yalnızca tarikat şeyhleri değil, onlardan ders ve icazet alan vâris ve halefler de ilgilenmiş; Mevlevîlerin hat sanatında daha ön planda oldukları görülmüştür.[82] Nitekim manzume levhalarında da Mevlânâ'ya ve Mevlevîliğe dair manzumeler, diğer temalara göre daha belirgin bir yer tutmaktadır.

1925 yılına kadar faaliyetini sürdüren dergâhlarda pîr isimlerini ve manzumeleri içeren levhalar oldukça fazlayken 1925 yılı sonrası ortadan yok olanların da hayli yekûn tuttuğu bilinmektedir.[83] Sadece pîr isimlerinin yazılı olduğu levhalar bulunduğu gibi bu pîrlere ve tarikatlerine yazılmış manzume levhaları da mevcuttur.

Toplumun gönlünde derin bir yer edinmiş ve haklarında manzume levhaları yazılmış Abdülkadir Geylânî, Ahmed Rıfâî, Bahâüddîn Nakşibend, Mevlânâ Celâleleddîn-i Rûmî, Sadeddîn el-Cibâvî ve Aziz Mahmud Hüdâyî gibi isimler, bu dönemin öne çıkan şahsiyetleri arasında yer almaktadır. Aşağıda bu isimlerin yer aldığı levha örneklerinin bir kısmı şöyledir:

1.2.3.2.1.1. Veysel Karânî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Nūr-ı bostān-ı vilāyet gül-i bāġ-ı Yemenī
ʿĀrif-i sırr-ı Nebī **Ḥażret-i Veys el-Ḳarānī**" (Görsel 54)

---

[80] Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2003), 31.
[81] M. Uğur Derman, "Tarîkatler ve Hat Sanatı 1", *Fikriyat* (28 Temmuz 2023).
[82] Uludağ, *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları*, 14.
[83] Derman, "Tarîkatler ve Hat Sanatı 1".

1.2.3.2.1.2. Abdülkadir Geylânî Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Nedendür çöl kenārunda şeref-yāb olduġı Baġdād
Cenāb-ı Ḥażret-i Şeyḫüñ mekānı olduġındandur

Gülüñ her dem hümā-veş sāye-endāz olduġı başda
Ṭarīḳ-i Ḳādirīnüñ gül-nişānı olduġındandur" (Görsel 40)

"Ḳuddūs-i Sübḥānī maḥbūb-ı Rabbānī
Sulṭān ʿAbdülḳādir el-Geylānī" (Görsel 109)

"Bende oldum çoḳ şükür **Sulṭān ʿAbdülḳādir**'e
Mültecīyüm şübhesiz her ān ʿ**Abdülḳādir**'e

…
Maẓhar-ı iḥsān ider ceddüñ *Edīb* şübhesiz
Bendegān muḥtāc olur dermān-ı ʿ**Abdülḳādir**'e" (Görsel 455)

1.2.3.2.1.3. Ahmed Rıfâî Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Faḫr-i sādāt-ı kirām u pīşvā-yı ʿārifīn
Maẓhar-ı sırr-ı ḫalīl ü nuḫbe-i ehl-i yaḳīn

Bülbül-i gülzār-ı āteşgāh-ı ʿaşḳ-ı lā-yezāl
Ḥażret-i Aḥmed Rıfāʿī rāfiʿ-i aʿlām-ı dīn" (Görsel 119)

1.2.3.2.1.4. Şeyh Şâzelî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Her seḥerde besmeleyle açılur dükkānumuz
Ḥażret-i Şeyḫ Şāzelīdür pīrimiz sulṭānumuz" (Görsel 53)

1.2.3.2.1.5. Mevlânâ Celâleleddîn-i Rûmî Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

Tarikat pirleri için yazılmış levhaların içerisinde en çok Mevlânâ Celâleleddîn-i Rûmî hakkında yazılmış manzume levhası tespit edilmiştir. Örnekleri şöyledir:

"Dü cihānda eger altun ola dirseñ nāmuñ
Sikkesi altına gir **Ḥażret-i Mevlānā**'nun" (Görsel 116)

"ʿAşḳ itmededür ḥażretiñe böyle ḫiṭāb
Mevlā-yı gürūh-ı evliyā **Mevlānā**" (Görsel 59)

"Ey kāşif-i esrār-ı Ḫüdā **Mevlānā**
Sulṭān-ı fenā şāh-ı beḳā **Mevlānā**
ʿAşḳ itmededür ḥażretüñe böyle ḫiṭāb
Mevlā-yı gürūh-ı evliyā **Mevlānā**" (Görsel 60)

"Ḫünkār-ı velāyetsün yā **Ḥażret-i Mevlānā**
Sulṭān-ı kerāmetsün yā **Ḥażret-i Mevlānā**

Zīver ḳuluñı itme bāb-ı kereminden dūr
Sen şāh-ı ʿināyetsün yā **Ḥażret-i Mevlānā**" (Görsel 63)

"Evliyā bendelerin itse cihānda taḳsīm
Ben de elbet düşerüm pāyüne **Mevlānā**'nun

Devlet el virmek eger ister iseñ ʿālemde
Sür *Şefīḳ*ā yüzünü pāyına **Mevlānā**'nun" (Görsel 75)

"Ey naġme-i nāy-ı kibriyā **Mevlānā**
Sūz-ı dil-i iḫvān-ı ṣafā **Mevlānā**
Maḳṣūd bize nāy u nevādan sensüñ
Āvāze-i Ḥaḳ bang-ı Ḫudā **Mevlānā**" (Görsel 173)

“Biz vāḳıf-ı esrār-ı nevā-yı nāyız
Mihmān-ı maḳām-ı *ḳurb-ı ev ednā*yız

Tāc-ı ser-i şāhān-ı cihānuz ammā
Ḫāk-i ḳadem-i **Cenāb-ı Mevlānā**yuz” (Görsel 289)

“Muḥammed ümmetine Muṣṭafā-yı s̱ānīdür
ʿUḳūlden müteʿālī-i kemāl-i **Mevlānā**” (Görsel 376)

“Ey pādişeh-i pādişāhān-ı **Mevlānā**
Âyine-i esrār-ı nihān-ı **Mevlānā**

Yüz sürmeye geldik ulu dergāhıña hep
Ey vāriş̱-i faḫr-i dü cihān-ı **Mevlānā**” (Görsel 475)

“Gerçi uşşāḳ içre çoḳ Mecnūn olan Leylā diye
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ o kim Leylā degül Mevlā diye

Evliyā burcunda gördüm bir saʿādet yıldızı
Bir İlāhī ses işitdüm işte **Mevlānā** diye” (Görsel 477)

“Hangi ʿāşıḳdur o kim mevlāsı **Mevlānā** degül” (Görsel 538)

1.2.3.2.1.5.1. Şems ve Mevlânâ Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

“**Şems ü Mevlānā** naṣılsa sen ü merkez yek-vücūd
Virdi sizden hem Muḥammedle ʿAlī nūr-ı żiyā” (Görsel 274)

“**Şems-i Tebrīzī** arar destine almış meşʿal
Gice gündüz ṭolaşır pīr-i felek dünyāyı

Dīde-i encüm ile tā be-ḳıyāmet arasa

Ne bulur bir daha **Şems**'i ne de **Mevlānā**'yı" (Görsel 427)

"Yeter ḥikāyet-i ḥālāṭ-ı **Şems ü Mevlānā**
Ne rütbe mihr-i dıraḫşān olur gönül gönüle" (Görsel 498)

"Hemān ʿayn-ı Muḥammed'le ʿAlī'dür **Şems ü Mevlānā**" (Görsel 537)

1.2.3.2.1.6. Saʿdeddîn el-Cibâvî Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Ḥażret-i server Muḥammed mürşid-i āgāhumuz
Şeyḫ Saʿdüddīn el-ḥaḳ pīrimiz sulṭānumuz" (Görsel 166)

"Zīver-i tāc-ı faḫr-i ehl-i yaḳīn
Ẕāt-ı pāk-i **Cenāb-ı Saʿdüddīn**" (Görsel 636)

1.2.3.2.1.7. Muhammed Bahâüddîn Nakşibend Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Temennā-yı ḳabūleş dārem u dānem ki nā-ehlem
Meded yā rūḥ-ı **Şāh-ı Nakşibend** u Ġavṣ-ı Geylānī" (Görsel 637)

1.2.3.2.1.8. Şeyh Şaʿbân-ı Velî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Vāriṣ-i ʿilm-i Nebī maḥzen-i sırr u ʿirfān
Ḳuṭbu'l-aḳṭāb-ı cihān **Ḥażret-i Sulṭān Şaʿbān**" (Görsel 105)

1.2.3.2.1.9. Emir Sultan Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Veliyyullāh-ı ekberdür **Emīr Sulṭān-ı ʿĀlīşān**
Diyār-ı Rūm'a ḳuṭb oldur ʿaleyhi'r-raḥmeti'r-Raḥmān" (Görsel 161)

"Āsitān-ı **Ḥażret-i Sulṭān Emīr**'e yüz sürer
Naʾil-i maṭlab olup ʿālemde maḳṣūdın bulur" (Görsel 164)

"Yüzüñ sür ḫāk-i pāy-i **Ḥażret-i Sulṭān Emīr**'e gel
Yuyam dirseñ dil-i ālūdeden çirkāb-ı ḫāṣākı" (Görsel 266)

1.2.3.2.1.10. Ümmî Sinan Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Mürīd-i rāh-ı Ḥaḳḳ'a ḳıblegāh-ı ʿāşıḳāndur bu
Edeble gir gözün aç türbe-i **Ümmī Sinān**'dur bu" (Görsel 129)

Sünbül Sinân

"Merḥabā yā **Ḥażret-i Sünbül Sinān** yā Müctebā
Merḥabā ey zübde-i kevn ü mekān ey Murtażā" (Görsel 274)

1.2.3.2.1.11. Aziz Mahmud Hüdâyî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Ḫulūṣ-ı ḳalb ile *Kāmil* yüzüñ sür ḫāk-i pāyine
Teʾeddüble niyāz eyle maḳām-ı ʿārifānīdür

Cenāb-ı ḳuṭb-ı aʿẓamdur bu bir ẕāt-ı mükerremdür
Ṭarīḳ-i Celvetī pīri ʿ**Azīz Maḥmūd Hüdāyī**'dür" (Görsel 454)

1.2.3.2.1.12. Bünyamin Ayâşî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

Türbe-i **Ḥażret-i Bünyāmin Ayāşī**'ye
Oldı raʿnā eşer-i pāk-i Vecīhī Paşa (Görsel 156)

1.2.3.2.1.13. Hâlid-i Nakşibendî Hakkında Yazılmış Olan Bir Manzume

"Yüz sürüp bürde-i feyż-āver-i **Ḫālid**'e biz
Çıḳduḳ ey ḫᵛāce şebāt gör ne güzel ḥālde biz" (Görsel 198)

1.2.3.2.2. Devlet Büyüklerine Medhiye İçerikli Manzumeler

Medhiyeler, öncelikle Allah'a, Hz. Peygamber'e ve din büyüklerine, ardından saray ve çevresindeki yöneticilere, ahlâkî ve dinî özelliklere sahip devlet adamlarına yazılmaktadırlar. Genellikle kendilerini ve yaşadıkları toplumu tehdit ve tehlikelerden korumak, yapılan bir hareketten dolayı özür dilemek, afv ve mağfiret talebinde bulunmak, övmek ve ödüllendirilmeyi ummak amaçlarıyla yazılan manzumeler, Türkçe manzume levhalarında da yerini bulmuştur.

Levhalarda devlet büyüklerine medhiye konulu manzumelerden örnekler şöyledir:

1.2.3.2.2.1. Sultan Mahmud Hakkında Yazılmış Olan Manzume Levhaları

“Mübārek ide Ḥaḳ sāḥilsarāy-ı cennet-ābādı
Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı ẕīşāna (Görsel 69)

Sultan II. Mahmud’un kılıç kuşanması hakkında

“Şeh-i zī-seyf ü ḫāme pādişāh-ı maʿdelet-cāme
Cihānbān-ı ẓafernāme Ḫudāvend-i hümāsāye

…
Cenāb-ı Ḫusrev-i kişver-ṭırāz Sulṭān Maḥmūd Ḫān
Ki fer u şevketi ḥasret-fikendür cān-ı Dārā’ya

…
Mübārek tīġ-i zīb-i menkib itdikde didüm tārīḫ
Ḳuşandı seyf-i pāk-i ʿAdlī Maḥmūd şāh-ı cem pāye” (Görsel 68)

1.2.3.2.2.2. Sultan II. Mahmud’un sır kâtibi Mustafa Nuri Paşa Yazılmış Olan Manzume Levhaları

“Semiyy-i faḫr-i ʿālem kātib-i esrār-ı sulṭānī
Ki olmuş ẕāt-ı pāki zīver-i dergāh-ı Ḥāḳānī

Anı ḳuṭb-ı cihān çün devletünde ıṣṭıfā itmiş
Anuñçün **Muṣṭafā** olmuş mübārek nām-ı ẕīşānı

Muʿammer ide Ḥaḳ ẓıllullāh-ı devrānıñ
Yesārīzāde olmuşdur ḫulūṣ üzre ṣenā-hᵛānı” (Görsel 66).

1.2.3.2.2.3. Sultan Abdülmecid Yazılmış Olan Manzume Levhaları

“**Ḥażret-i ʿAbdülmecīd Ḫān**-ı meḥāsin menḳabet
Kim odur ʿālemde el-ḥaḳ sāye-i Rabb-i Celīl” (Görsel 67)

1.2.3.2.2.4. Sultan Abdülaziz Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"Şāh-ı sulṭān-ı cihān **Ḥażret-i ʿAbdülʿazīz**
Tīġini āvīze-i ʿarş-ı berīn itsün Ḫudā

…
Şevḳ ile sāl-i cülūsa fikr idüp tārīḫ-i tām
Ẓāhir oldı birle esrār-ı *tüʿizzü men teşā*[84]" (Görsel 92)

1.2.3.2.2.5. Sultan II. Abdülhamid Yazılmış Olan Manzume Levhaları

"…
Revāc buldı ticāret zamān-ı ʿadlinde
Açıldı mülkde yer yer teraḳḳī bāzārı

Hemīşe Ḥażret-i ʿAbdülḥamīd Ḫānī-i Ḫudā
O ḫusrev eyledi ṭarz-ı bedīʿ ile inşā
…" (Görsel 209)

"Teʿālallāh zihī nuṣret ki ol şāh-ı cihān-bānı
Geçirdi seyf-i ṣārumdan nice biñ reʾs-i düşmānı

…
Ḳulı Sabrī ider bu mışraʿı vird-i zebān dāʾim
Muẓaffer eyle yā Rab **Ḥażret-i ʿAbdülḥamīd Ḫānı**

İdince pençe-i āl-i ʿabā imdād didüm tārīḫ
Müyesser oldı feṭḥ-i Dömeke bi'l-luṭf-ı Rabbānī" (Görsel 212)

"**Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd**'i maẓhar itmişdür Ḫudā
Āyet-i İnnā feṭaḥnā sırrına bī-iştibāh

[84] Âl-i İmrân 3/26. "… Dilediğini yüceltirsin…"

…
Üçler imdādıyla tārīḫin didi vaḳʿa-nüvis
Eski mülküyken Yeñişehr'in yeñiden aldı şāh" (Görsel 213)

"Bu **Ḫāḳān-ı Ḫamīd**ü'l-ḫaṣlet ü fārūḳ-ı iclāliñ
Reşād-ı ṣādıḳın baḳ eyledi māliyyeye nāẓır

Mehāmm-ı emri tevdīʿ ehline itdi şeh-i māhım
İder *Burhān-ı Belḫī* gevherīn tārīḫ ile tebrīk" (Görsel 271)

1.2.3.2.3. Hz. Ali'ye Medhiye İçerikli Manzumeler

Ehl-i beyt sevgisi, hüsn-i hat sanatında önemli bir yere sahiptir. Geleneksel olarak İslâm dünyasında, mabetlerin kubbeye yakın kısımlarında Hz. Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve onun iki oğlu Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in isimleri Celî Sülüs hattıyla yazılarak öne çıkarılmıştır. Bu uygulama, hat sanatının mimarîdeki yansıması olarak öne çıkmakla birlikte söz konusu bu isimlerin kutsiyetini vurgulayan estetik bir ifade biçimi hâline gelmiştir. Özellikle Hz. Ali'ye ve dört halifeye duyulan sevgi, manzume levhalarına da benzer şekilde yansıtılmıştır.[85] Ayrıca mimarîde olduğu gibi Aşere-i mübeşşere ve Hz. Fatıma da manzume levhalarında işlenen konular arasında yer almıştır. Başlangıçta hilye levhalarında ele alınan bu isimler, zamanla hilye levhaları dışında müstakil olarak manzume levhalarına da işlenmiştir.

Ehl-i beyt ifadesi, ilk kez Kurʾân-ı Kerîm'de Ahzab sûresi 33. âyette geçmiş[86] ve bu âyeti de Osmanlı Devleti'nin tanınmış önemli hattatları levhalaştırmışlardır. Yine Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) gerek Hz. Ali gerekse ehl-i beyti hakkında hadisleri mevcuttur. Hattatlar, "Ben ilmin şehriyim, Ali de onun kapısıdır" gibi çeşitli hadisleri de levhalaştırmışlardır.[87]

---

[85] Hilal Kazan, "Hüsn-i Hat Sanatında Ehl-i Beyt", *Din ve Hayat TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 23 (Ekim 2014), 93.
[86] "… Ey peygamber ailesi! Allah sizi sadece günah kirlerinden arındırmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor." Ahzâb 33/33.
[87] Kazan, "Hüsn-i Hat Sanatında Ehl-i Beyt", 93.

Hz. Peygamber'in amcasının oğlu, damadı ve dört halifeden biri olan Hz. Ali, seçkin kişiliği, yiğitliği, cesareti, ilmi, ahlâkı, cömertliği gibi özellikleriyle İslâm dünyasında önemli bir konuma sahiptir. Hz. Ali, tarihin ve geleneğin kendisine sunduğu ünvan ve lakaplarıyla şiirlere kaynaklık etmiş ve şairlere ilham vermiştir.[88] Ahmet Talat Onay, Hz. Ali'ye atfedilen unvanları "Allah'ın arslanı (Şîr-i Yezdân, Esedullah, Şîr-i Hudâ); Hayder (Hayder-i Kerrâr, Sâki-i Kevser); Şâh-ı Velâyet; Şâh-ı Necef, Sultan-ı Necef; Dürr-i Necef; Padişah-ı Necef; Sâhib-i Necef; Ebû Turâb; İmâm-ı Evliyâ; Emîru'l-Mü'minîn; Murtazâ" şeklinde sıralamıştır.[89] Bu sıfatların bazıları, Hz. Ali'ye dair yazılmış manzume levhalarında da yer almaktadır. Hz. Ali'nin, velâyeti ve imamlığı, cesareti ve kahramanlık hâli, hat levhalarında sıkça tercih edilen şiirlerin temel konularından biri olmuştur. Levhalarda yer alan manzumelerde Hz. Ali için kullanılan çeşitli sıfatlar şunlardır:

Murtazâ

"**Murtażā** bir dürr-i deryā-yı velāyetdür kim
Ḥarem-i Kaʿbedür ol dürr-i yetīmüñ ṣadefi
…" (Görsel 111)

Fâtih-i Hayber ve Aliyyü'l-Murtazâ

Yā İlāhī Faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nun ʿaşḳına
Fātiḥ-i Ḫayber ʿ**Aliyyü'l-Murtażā**'nun ʿaşḳına
Ser-be-teslīm-i rıżā īmānumuz taḳdīredür
Eyle tevfīḳiñ refīḳ āl-i ʿabānuñ ʿaşḳına (Görsel 429)

Haydar

"Her ʿAlī **Ḫaydar** degül her seyfe denmez Ẕülfiḳār
Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā Ẕülfiḳār" (Görsel 114)

[88] İbrahim Gültekin, "Kasidelerde Hz. Ali ve Hz. Ali'ye Dair Unsurların Kullanımına Yönelik Tespit ve Değerlendirmeler", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 62 (Ocak 2013), 17.
[89] Gültekin, "Kasidelerde Hz. Ali ve Hz. Ali'ye Dair Unsurların Kullanımına Yönelik Tespit ve Değerlendirmeler", 19.

Safder-i Dîn ve Şâh-ı Velâyet

"Be-meydān ender ā ey **Ṣafder-i Dīn**
Be-kun cevlān çun **Şāh-ı Velāyet**
Cihādī kun cihādī kun cihādī
Be-kef dārī tu çun seyf-i celādet" (Görsel 658)

Şâh-ı Merdân, Şîr-i Yezdân, Hudâ'nın Arslanı

"Ẕülfiḳār-ı tīz ile ṣāḥib-ḳırānsuñ yā ʿAlī
Şāh-ı merdān şīr-i Yezdān ḳahramānsuñ yā ʿAlī" (Görsel 23)

"Şāh-ı iḳlīm-i velāyetsüñ **Ḫudā'nuñ arslanı**
Menbaʿ-ı sırr-ı Ḫudāsuñ hem ḥabīb-i Muṣṭafā" (Görsel 274)

Hazret-i Kerrâr

Rūḥ-ı pāk-i **Ḥażret-i Kerrār**'ı şādān eyledi
Lemʿa-pāş oldıḳca seyf-i şevketi mānend-i māh (Görsel 213)

Örneğin Hz. Ali ile ilgili bir manzume, ilgili hat levhasında Hz. Peygamber tarafından Hz. Ali'ye hediye edilen ve ağzı çift çatallı olduğu için zülfikâr denilen kılıca işlenmiştir.[90] Üstünde "Lâ fetâ illâ ʿAlî lâ seyfe illâ zülfikâr" cümlesinin yer aldığı çifte kılıçlar estetik değerlerdendir. Hz. Ali'ye dair manzumelere diğer örnekler şöyledir:

"Ẕülfiḳār-ı tīz ile ṣāḥib-ḳırānsıñ yā ʿAlī
Şāh-ı merdān şīr-i Yezdān ḳahramānsıñ yā ʿAlī" (Görsel 23)

"Ger vücūdum yüzseler ḳalmasa tende deri
Dönmezem ḥubb-ı ʿAlī'den Ḥaydarī'yem Ḥaydarī" (Görsel 184)

[90] M. Uğur Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", *Tarihten Teolojiye: İslam İnançlarında Hz. Ali*, haz. Ahmet Yaşar Ocak (Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005), 281. Bk. Görsel 23.

“Ey munkirān, ey munkirān! Ḥaḳḳā ki men ez-cān u dil
Tā bende-ī Ḥaydar şudem mulk-i Süleymān yāftem” (Görsel 696)

“Sırr-ı Ḥaḳḳı maḥrem olmaḳ ʿārifiñ ʿirfānıdur
Tīġ-i ʿaşḳa sīne açmaḳ sālikānuñ kārıdur

Ey Yezīdī bī-beṣāret bu ʿAlī meydānıdur
Fetḥu’l-maʿārif ʿAliyyü’s-sābit vāriṣ-i esrārıdur” (Görsel 97)

Verilen son manzumenin hat levhasına aktarılması ile ilgili Uğur Derman tarafından şu yorum yapılmıştır: “Mustafa Râkım Efendi, bu beyte o kadar hareket vermiştir ki sanki Hz. Ali elinde zülfikârı ile Hayber cengini bitirmek üzeredir; bunu fark etmek için mısraların sonundaki Ali isimlerine bakmak yeterlidir.”[91] Hz. Ali’ye “velîliğin şâhı” ve “Allah’ın daima gâlip gelen arslanı”, “Haydar” sıfatlarıyla seslenilmiş manzumelere de yer verilmiştir. Osmanlı hat sanatında Hz. Ali’ye medhiye içerikli manzumelerin yanı sıra Şiî esintisi içeren manzumeler de mevcuttur. Örneğin Şia’nın anlayışına ve Şiî inanışlarına göre Kelime-i Tevhid’e dair bir manzume şöyledir:

“İslām ki lā ilāhe illallāhest
Ez-ḳavl-i Muḥammed Resūlullāhest

Muʾmin bāşī be-şarṭ-ı īn ḳavl ki tū
Gūyī be-yaḳīn ʿAlī veliyyullāhest” (Görsel 649)

“Der-ʿayn-ı ʿAlī sırr-ı ʿaliyyü’l-ālā’st
Der-lām-ı ʿAlī remz-i veliyyü’l-evlā’st
Der-yā-yı ʿAlī nükte-i Ḥayyu’l-Ḳayyūm
Ez nūr-ı Ḫudā nūr-ı ʿAlī hem peydā’st” (Görsel 645)

[91] Derman, “Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali”, 286. Bk. Görsel 97.

1.2.3.3. Mersiye İçerikli Manzumeler

Sözlükte "ölenin iyiliklerini anıp ardından ağlamak, onun hakkında ağıt söylemek" anlamına gelen Arapça mastar olan "mersiye" "bu amaçla söylenen sözler" anlamında da kullanılmaktadır. Kaynaklar, insanoğlunun ilk söylediği şiirin mersiye olduğunu ve en eski mersiyenin Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi üzerine Hz. Âdem tarafından söylendiğini kaydetmektedir.[92] Bütün eski kültürlerde yaygın olan mersiye geleneği, Müslüman olmadan önce ve olduktan sonra Türklerin halk ve âşık edebiyatında, "yuğ, ağıt, sagu" gibi adlarla devam etmiş, klasik edebiyatta ise müstakil bir tür hâlinde gelişmiştir. Türk edebiyatında ölenin kaybından duyulan üzüntüyü dile getirmek, o kişinin iyi taraflarını anlatmak, ona karşı şairin ilgisini ifade etmek, kadere rıza göstermek, dünyanın geçiciliğini vurgulamak, ölünün yakınlarını sabır ve metanete davet etmek gibi hususların ele alındığı lirik şiirlerin din ve devlet büyükleriyle yakın akrabalar yanında özellikle Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitleri için yazıldığı görülmektedir. Dinî-tasavvufî Türk edebiyatında bilhassa Alevî-Bektâşî şiirinde mevcut mersiyelerde, bir taraftan Ehl-i Beyt sevgisi anlatılmakta, diğer taraftan Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'daki şehâdetinin ıstırabı, ona duyulan sevgiyi ifade eden örnekler yer almaktadır. Bu tür mersiyelere Kerbelâ veya âl-i abâ mersiyeleri de denilmektedir.[93] Mersiyelerde ölen kimsenin cömertlik, konukseverlik, güçsüzleri koruma, cesaret ve kahramanlık gibi çeşitli meziyetleri ile ilim ve irfanı anlatılarak geride kalanlara sabır tavsiye edilmekte ve konu, hikmetli sözlerle desteklenmektedir.[94] Ayrıca ağıt yakılan kişinin adının aynı mersiye içinde defalarca tekrarlanması, Câhiliye devrinden beri süregelen bir gelenektir.[95]

1.2.3.3.1. Hz. Hüseyin'e Mersiyeler

Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin küçük oğlu olan Hz. Hüseyin, İslâm tarihinin en önemli olaylarından biri sayılan Kerbelâ'da şehit edilmesi

---

[92] Târihî süreci ve Araplardaki hâli hakkında geniş bilgi için bk. M. Faruk Toprak, "Mersiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/215.
[93] Mustafa İsen, "Mersiye (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/218-219.
[94] Toprak, "Mersiye", 29/215.
[95] Toprak, "Mersiye", 29/217.

nedeniyle hakkında geniş bir literatür oluşturulmuştur.[96] Bu durum, edebiyata da konu olmasına yol açmıştır. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da siyasî amaçlar uğruna hunharca şehit edilmesi, Müslüman kamuoyunun vicdanında derin yaralar açmış ve konuyla ilgili çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerin başında "maktel-i Hüseyin"ler gelmektedir. Hz. Hüseyin'in şehit edilişini anlatan bu eserler, özellikle Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında önemli bir yer tutmaktadır.[97]

Şiîliğin temel şahsiyeti Hz. Ali olmakla birlikte, Hz. Hüseyin'in şehit edilişi, Şiîliğe anlam ve derinlik kazandıran önemli bir kaynak haline gelmiştir. Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'e duyulan sevgi, İsnâaşeriyye İmâmiyyesi'nin duygusal ve manevî dünyasını şekillendirmektedir. Özellikle Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesinin anısına düzenlenen ve 'taziye' olarak adlandırılan yas merasimleri, Şiî dünyasında büyük bir önem taşıyan kültürel ve dini bir törendir.[98]

Manzume levhalarında Hz. Hüseyin için Hüseyn-i Kerbelâ (Görsel 12; 118; 279) sıfatı kullanılmıştır. Çoğunlukla kendi ismi ile anılmıştır.

Hz. Hüseyin'e yazılmış levhalarda yer alan mersiye konulu manzumeler şöyledir:

"**Ḥüseyn-i Kerbelā**'nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi
Zebān-ı ḫāme-i ṣavt u ḥurūf ile edā olmaz

*Faṣīḥ*ā nüh felek yāḳūt-ı rummān ile pür olsa
O mihr-i ʿālemüñ bir ḳaṭre ḳanına bahā olmaz" (Görsel 12)

"Ḳıblem ebrū-yı cenāb-ı ḥażretüñdür yā **Ḥüseyn**
Secdegāhum ḫāk-i pāy-i devletüñdür yā **Ḥüseyn**

ʿĀşıḳuñ yevmen-fe-yevmen şevḳini müzdād iden
Āfitāb-ı evc-i ḥüsn-i ṭalʿatıñdur yā **Ḥüseyn**

[96] İlyas Üzüm, "Hüseyin (Literatür)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/521.
[97] Üzüm, "Hüseyin", 18/522.
[98] Ethem Ruhi Fığlalı, "Hüseyin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/521.

Pādişāhum ḥāṣılı sensüñ dü ʿālemde benüm
Kişver-i sīnem maḳarr-ı ḥikmetiñdür yā **Ḥüseyn**

Ḥubb-ı pākindir ḫarābe göñlümi maʿmūr iden
Bāʿiṯ-i fevz ü necātum şefḳatiñdür yā **Ḥüseyn**

Derd-mendiñ *Kemterī* geldi ṣıġındı bābına
Çāre-sāz olmaḳ żaʿīfe ʿādetiñdür yā **Ḥüseyn**" (Görsel 118)

"Ṣanma ol sürḫ-i seḥer mihr-i felekdür görinen
Her şafaḳ ḥūn-ı **Ḥüseyn** ile güneş ḳan ağlar" (Görsel 120)

"Düşdi **Ḥüseyn** atından ṣaḥrā-yı Kerbelā'ya
Cibrīl var ḫaber ver Sulṭān-ı Enbiyā'ya" (Görsel 214)

"Ḳurretü'l-ʿayn-ı Ḫalīl'i itdiler nā-ḥaḳḳ şehīd
Bir alay ḫod-bīn kāfir ḳorḳmayup Allāh'dan

Ṣanma ey *Ṣafvet* Muḥarrem'de ḫusūf itdi ḳamer
Perde geldi dīde-i çarḫa hücūm-ı āhdan" (Görsel 225)

"**Ḥüseyn-i Kerbelā**'nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi
Zamānī ḫāme-i ṣavt-ı ḥurūfıyle edā olmaz" (Görsel 279).

1.2.3.3.2. Hakkında Mersiye Yazılan Diğer Şahsiyetler

Devletin ileri gelenlerine, din büyüklerine mersiye yazılması Osmanlı Devleti'nin güçlenmesine paralel olarak bir gelenek hâlini almıştır. XVI ve XVII. yüzyıllarda çokça yazılan mersiye içerikli manzumeler, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda bir

önceki yüzyıllara göre iyice azalmıştır.[99] Manzume levhalarında Hz. Hüseyin'e yazılmış mersiyelerin dışında başkalarına mersiye yazımı çok tercih edilmemiştir. Diğer kimselere yazıldığı tespit edilen mersiye örnekleri şöyle verilebilir:

Necmeddin Okyay'dan Kanûnî türbesine asılmak maksadıyla levha formunda yazılması özellikle istenilen manzume şöyledir:

"Ol şehsüvār-ı mülk-i saʿādet ki raḫşına
Cevlān deminde ʿarṣa-i ʿālem gelürdi teng

Baş egdi āb-ı tīġine küffār-ı Üngürūs
Şimşīr-i gevherini pesend eyledi Freng

Ḥaḳḳā ki zīb u zīnet-i iḳbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü Dārā sipāh idi

Gerdūn ayaġı tozına eylerdi ser-fürū
Dünyāya ḫāk-i bārgehī secdegāh idi" (Görsel 436).

Hayrî-i Nakşibendî'ye yazılmış bir mersiye ise şöyledir:

"Sır oldı gözden eyvāh ḳuṭb-ı zamāne nā-gāh
Şeyḫ-i ʿazīz ü kāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Nūr oldı ḫāk-i ḳabri setr itdi cism-i pākün
Ol aḥsenü'ş-şemāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Ḫayfā dirīġ eyvāh göçdi cemālün itdi
Her sīnede ḥamāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Kāmil ṭoġup anadan ol mürşid-i ṭarīḳat
Esrār-ı Ḥaḳḳı ḥāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī

[99] M. Zeliha Stebler Çavuş, "Türk Edebiyatında Mersiyeler", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 38 (3008), 136.

Lafẓ-ı duʿādur ʿömri her an idi anuñçün
Deʿavāt-ı ẖayra māʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Oldı ḳuʿūd-ı posta irşād-ı ẖalḳa mebdeʾ
Ser-ẖalḳa-i efāẓıl Ḫayrī-i Naḳşibendī

Olmışdı ḳırḳ ṭoḳuz yıl mesned-nişīn-i irşād
Şerʿ-i şerīfle ʿāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Fermān-ı irciʿīden oldı ẖabīr-i vuṣlat
Dānā-yı ẕī-feżāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Ẕilḥiccenüñ birinde gitdi cināna oldı
ʿĪd ü viṣāle nāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Dostıyla itdi bayram maḥbūb-ı Ẕāt-ı Muṭlaḳ
Oldı ẖużura dāẖil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Ẕātıydı her cihetle bir melceʾ-i ġarībān
Müşkil-güşā-yı sāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī

Mevti ẖayātı birdür sabrı hemīşe işte
Maṭlūbıñ eyler ẖāṣıl Ḫayrī-i Naḳşibendī" (Görsel 324)

1.2.3.4. Tarih Manzumeleri

Ebced sistemi oldukça eski bir yöntem olmasına rağmen tarih düşürme sanatının ilk defa kim tarafından icat edildiği kesin olarak bilinmemektedir. Mevcut bilgilere göre tarih düşürme sanatı, XII. yüzyıldan önce Fars edebiyatında ortaya çıkmış ve İslâm kültürünün etkisiyle Arap harflerini kullanan İranlılardan Türklere ve

Türklerden de Araplara geçmiştir. Türkler de bu sanata "tarih düşürme, tarih yazma, tarih söyleme" isimlerini vermişlerdir.[100]

Tarih düşürme sanatı, Türk edebiyatında XIV. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış ve özellikle XVIII. yüzyılda en parlak dönemine ulaşmıştır. İlk dönemlerde tek kelime ya da terkipten oluşan mensur tarihler yaygınken zamanla manzum tarihler daha fazla ilgi görmüştür. Başlangıçta öğrenme ve ezberlemeyi kolaylaştırma amacıyla ortaya çıktığı tahmin edilen tarih düşürme, zamanla şairlik yeteneğinin bir göstergesi hâline gelmiş ve şairlerin sanatsal becerilerini sergileme aracı olmuştur.[101] XVIII. yüzyıldan sonra ise tarih düşürme, bir tür hüner gösterme yarışına dönüşmüş; şairler, muamma, lugaz ya da kinaye gibi anlaşılması zor ve sanatlı tarihler söylemeye başlamışlardır.[102]

Çalışmada hüsn-i hat levhalarına yazılmak üzere Farsça'da bir tek Seyyid Şerif Cürcânî'nin tarih manzumesi, Türkçe'de ise Pertev Paşa, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi, Osman Nevres, Şerîf İhyâ Yahyâ Efendi, Ahmed Nazîf, Kalkandelenli Sabrî, Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî, Necmeddin Okyay, Kemâl Batanay gibi şairlerin tarih manzumeleri bulunmaktadır.

Bir tarih manzumesinde ebced hesabının yanı sıra vezin, kafiye ve anlam da büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, şair önce ebced sistemini kullanarak hadisenin gerçekleştiği yılı belirten bir mısra yazar, ardından tarihini düşürdüğü olayla ilgili kişi adları, gerekli remizler ve mazmunları da ekleyerek şiirini tamamlar. Önemli toplumsal olayların yanı sıra bazen en önemsiz konular hakkında da örnekler verilmiştir. Genellikle doğum, ölüm, tahta çıkış, sünnet, evlenme, mimarî yapılar, seferler, barış antlaşmaları, zaferler gibi konular üzerine yazılmışlardır. Dîvân edebiyatının hemen hemen bütün nazım birimleriyle kaleme alınmalarına rağmen çoğunlukla kıta şeklinde düzenlenmişlerdir.[103]

---

[100] Turgut Karabey, "Tarih Düşürme", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/80.
[101] Karabey, "Tarih Düşürme", 40/80.
[102] Karabey, "Tarih Düşürme", 40/81.
[103] Karabey, "Tarih Düşürme", 40/80.

Hat levhalarında da daha çok kıta şeklinde olmak üzere çeşitli nazım şekilleri ile yazılmış tarih manzumelerinden örnekler şöyledir:

"Ḳıldı İḥyā levḥa-i mühr üzre tārīḫun raḳam
Mālik-i Mıṣr oldı manṣūru'l-livā Sulṭān Selīm" (Görsel 13)

"İki tārīḫe mülhem oldı *Pertev* maṭlaʿ-ı dilden
Sezādur benzedilse firḳateyn-i şems-i işrāḳa

Yapıldı dergeh-i Monlā budur çün Kaʿbe uşşāḳa
Ṭavāfa gel duʿā it yapdıran Sulṭān-ı Āfāḳa" (Görsel 58)

Sultan Abdülmecid'in oğullarına düzenlenen sünnet merasimi ve bu merasim sebebiyle yapılan bir kasır hakkındaki manzume şöyledir:

"Söyledüm inşāsına tārīḫ-i bā-ʿacz ü ḳuṣūr
Oldı bu ḳaṣr-ı laṭīf ü nüzhet-efzā bī-ʿadīl" (Görsel 67)

"Mübārek tīġ-i zīb-i menkib itdikde didüm tārīḫ
Ḳuşandı seyf-i pāk-i ʿadli Maḥmūd şāh-ı cem pāye" (Görsel 68)

"Şevḳ ile sāl-i cülūsa fikr idüp tārīḫ-i tām
Ẓāhir oldı birle esrār-ı *tüʿizzü men teşā'*[104]" (Görsel 92)

"Dāyesi menkūş-ı cevher eylesün tārīḫini
Ṭoġdı ʿābid zīb-i iḳbāl-i ḳumaṭ olsun da gör" (Görsel 130)

"*Nevres* ḳulı yazdı metīn cevherle tārīḫ-i bihīn
Baḳ tīr ile deldi hemīn bu çāki Ḫān ʿAbdülʿazīz" (Görsel 134)

"İntiḳāl-i Emīr Sulṭān'a

[104] Âl-i İmrân 3/26. "… Dilediğini yüceltirsin…"

Oldı tārīḫ intiḳāl-i Emīr” (Görsel 169)

“Ḫitāmına didi *Muḫtār* böyle bir tārīḫ
Raṣīn yapıldı bu vāsiʿ emānet anbārı” (Görsel 209)

“İdince pençe-i āl-i ʿabā imdād didüm tārīḫ
Müyesser oldı feṭḥ-i Dömeke bi’l-luṭf-ı Rabbānī” (Görsel 212)

“Üçler imdādıyla tārīḫin didi vaḳʿa-nüvis
Eski mülküyken Yeñişehr’in yeñiden aldı şāh” (Görsel 213)

“Ḫāk-i pāy-i Mevlevī *ʿİsmet* didi tārīḫi
Ṭāliʿ-i Oṣmān Celāleddīn yā Rab saʿd ola” (Görsel 236)

“Mehāmm-ı emri tevdīʿ ehline itdi şeh-i māhum
İder *Burhān-ı Belḫī* gevherīn tārīḫ ile tebrīk” (Görsel 271)

“Didüm ihdāsına tārīḫ-i mühmel sāl-i şemsīden
Bu ḳaṣr-ı bī-bedel dāru’s-sürūr u inşirāḥ olsun” (Görsel 287)

“Geldi bir cümle anuñ iḥyāsına tārīḫ-i tām
Bārekallāhu teʿālā ḫayru’l-ebrār-ı güzīn” (Görsel 293)

“Çek bā-i besmeleyle yaz *Necmī* tārīḫ-i tām
Ḫaṭṭaṭ Ḥacı Ḥalīm Beg şānla muʿallim oldı” (Görsel 400)

“Yazdı *Ḥāfiẓ* ṭalʿat-i tārīḫ-i güherdārını
Virdi şenlik dehre Kāẓım zīb-i mehd oldı bu yıl” (Görsel 428)

“Pāy-i ḥuccāca sürüp yüz *Necmī* tārīḫin didi
Saʿyüñüz meşkūr olup hem ḥaccuñuz mebrūr ola” (Görsel 437)

"Evlenmege tam yazdı bu tārīḫini *Mesʿūd*
Bir nazlı Çiçek açdı da ʿömründe Uġur'uñ" (Görsel 472)

"Aḳl-rā pursīdem ez-tārīḫ-i sāl-i rıḫleteş
Guft tārīḫeş yekī kem *ṭayyeballāhu ş̱erāh*" (Görsel 583)

1.2.3.5. Sevgili ve Aşk İçerikli Manzumeler

Dîvân şiirinin temel unsurlarından biri olan sevgili, bu şiirin kendine özgü aşk kurgusu içerisinde şekillenen, değişken özellikler gösteren en önemli tip ve ana karakterdir. Sevgili, bazen soyut ve ulaşılmaz bir varlık bazen de gerçek hayattan izler taşıyan bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Güç, kudret ve otorite sahibi olup, sultanların dahi kapısında beklediği sevgili, bu özellikleriyle dîvân şiirinin sultanı olarak nitelendirilir. Aynı zamanda gökler katında makamı bulunan, güzellikte eşi benzeri olmayan ve ulaşılmaz olduğu için âşığın yalnızca hayaliyle yetinebildiği soyut bir tiptir. Sevgilinin âşığa karşı acımasız olması, ona sürekli cefalar çektirmesi, âşığı âh ve gözyaşı içinde bırakması, bu aşk kurgusunun başka bir boyutunu oluşturmaktadır.[105] Aşk ise İslâmî literatürde özellikle mutasavvıfların dilinde, çeşitli tanımlar ve tariflerle anlatılmıştır. Temelde ilâhî aşk ve beşerî aşk olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmıştır. İlâhî aşka "hakîkî aşk", beşerî aşka ise "mecâzî aşk" denilmiştir. Bu bağlamda, aşk ve dolayısıyla sevgili, iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Dîvân şiirinde aşk, beşerî aşktan ilâhî aşka doğru bir gelişim gösterir ve bu iki aşk çoğunlukla iç içe, yan yana anlatılır.[106]

Hüsn-i hat levhalarında da sevgili ve aşk konulu manzumeler çokça tercih edilmiştir. Gerek ilâhî aşk olsun gerek beşerî aşk, manzume levhalarında nasihat, münâcât ve naʿt konularından hemen sonra gelmektedir. Saʿdî-i Şîrâzî, Fahreddîn Irâkî, Molla Câmî, Fuzûlî, Nâbî, Yahyâ Nazîm, Nedîm, İsmail Zühdü… gibi birçok şairin aşk konulu şiirlerinden parçalar levha formunda yazılmıştır. Örnekleri şöyledir:

"Ey muṭrib-i ḫoş-tekellüm-i nāz
Ṣal güş-i dile terennüm-i nāz

[105] Gönel, "Divan Şiirinde Sevgiliye Dair", 208-209.
[106] Gönel, "Divan Şiirinde Sevgiliye Dair", 210.

Çeşm-i siyehüñ mükaḥḥal eyle
İtsün nigehüñ teyemmüm-i nāz” (Görsel 1)

“Her dem ḫayāl-i ʿārıżı çeşm-i terümdedür
Ḳayd-ı hevā-yı zülf-i siyāhı serümdedür

Ġayruñ metāʿ-ı vaṣlı dile eylemez ḫuṭūr
ʿAḳlum benüm o şūḫ-ı melek-peykerümdedür” (Görsel 6)

“Çıḳ ṣalıñ ey serv-i nāzum görsün ʿālemler seni
Āşinālar ṣaf ṣaf olsun beklesin yer yer seni” (Görsel 8)

“Ḳadd-i yāre kimisi ʿarʿar dimiş kimi elif
Cümlenüñ maḳṣūdı bir ammā rivāyet muḫtelif” (Görsel 35)

“Cemāl-i yāri seyrān eylemiş her yüzden ʿāşıḳlar
Baña nūr-ı tecellī dāʾimā vech-i ḥasendendür” (Görsel 179)

“ʿAşḳ imiş her ne var ʿālemde
ʿİlim bir ḳīl ü ḳāl imiş ancaḳ” (Görsel 295)

“ʿAşḳ ile riyā degül muvāfıḳ
Rüsvāy gerek hemīşe ʿāşıḳ” (Görsel 346)

“Gitdüñ ammā ki ḳoduñ ḥasret ile cānı bile
İstemem sensüz olan ṣoḥbet-i yārānı bile” (Görsel 410)

“Olsamdı ben semāʾ olsañdı sen hevā
Alsamdı ben seni dem dem nefes nefes
Olsamdı ben zamān olsañdı sen mekān
Eflākı dolduran bir ʿaşḳ olurdı bes” (Görsel 417)

“Perīşān ḥālüñ oldum ṣormaduñ ḥāl-i perīşānum
Ġamuñdan derde düşdüm ḳılmaduñ tedbīr-i dermānum
Ne dirsün rūzigārum böyle mi geçsün güzel ḫānum
Gözüm cānum efendüm sevdügüm devletlü sulṭānum” (Görsel 420)

“Şīrler pençe-i ḳahrımda olurken lerzān
Beni bir gözleri āhūya zebūn itdi felek” (Görsel 531)

“Ey muṭrib-i ʿaşḳ sāz be’nvāz
Kān yār ne-şud be-ġayr demsāz

Düşnām dehed be-cāy-ı būse
Ān nīz be-ṣad kirişme vu nāz” (Görsel 551)

“Şūḥī be-kirişme ġāret-i cānem kerd
Tārāc-ı dil-i bī-ser u sāmānem kerd
Derdi dārem ki pīş-i kes ne-tevān guft
Ḥālī’st me-rā ki şerḥ ne-tevānem kerd” (Görsel 573)

“Ġamet imrūz ġam-gusār-ı menest
ʿIşḳ-ı tū ʿayş-ı rūzgār-ı menest

Ger esīrem kunī vu ger be-kuşī
İḫtiyār-ı tu iḫtiyār-ı menest” (Görsel 585)

“Eger miḥrāb-ı ṭāʿat ṭāḳ-ı ebrū-yī butān būdī
Ne-geştī fevt tā rūz-ı Ḳıyāmet yek-nemāz ārem” (Görsel 588)

“Ey firāḳ-ı tu yār-i dīrīne
Ġam-ı tū ġam-gusār-ı dīrīne

Derd-i tū mīhmān-ı her rūze
Dāġ-ı tū yādgār-ı dīrīne” (Görsel 601)

“Ey geşte dilem hezār yāre
Ez-tīġ-i ġamet hezār pāre

Nezdīk be-murdenem zi-şevḳet
Be’gzār zi-dūr yek neẓāre” (Görsel 610)

“Nergis be-firīb-i çeşm-i cādū-yı tu nīst
Naḫlī çu nihāl-i ḳadd-i dil-cūy-ı tu nīst

Dūr ez-tu be-mihneti ṣabūrī sāzem
K’īn dīde sezā-yı dīden-i rūy-ı tu nīst” (Görsel 627)

“Ez-cevr-i tu ey şūḫ ne murdeem ne zinde
Feryād ez-īn nevʿ vucūd-ı ʿadem-ālūd” (Görsel 694)

1.2.3.6. Dünyanın Geçiciliğini Vurgulayan Manzumeler

Nasihat konusunun bir alt başlığı gibi dursa da dünyanın geçiciliğini vurgulayan manzumeler, İslâm sanatının derin estetik ve felsefî değerlerini yansıtan önemli unsurlardır. Bu manzume levhaları dünya hayatının geçici olduğunu hatırlatarak, insanların manevî hayatlarına yönelmelerini teşvik eder. İslâm kültüründe sıkça rastlanan bu tür metinler, insanları ahiret hayatına hazırlanmaya ve dünyevî arzuların peşinden gitmekten kaçınmaya ve derinlemesine düşünmeye davet etmektedir. Levhalarda yer alan manzumeler genellikle sade bir üslûpla yazılarak okuyucunun dikkatini yazının içeriğine çekmeye çalışır.

Levhalarda dünyanın geçiciliği konulu manzumelere örnekler şöyledir:

“Sāḳiyā mey ṣun ki bir dem lāle-zār elden gider
İrişür vaḳt-i ḥazān faṣl-ı bahār elden gider” (Görsel 51)

“İnsāndur memerr-i vuḳūʿāt-ı nīk ü bed
Ṣabr it Kemāl miḥnete īn nīz b’ugzered” (Görsel 71)

“Çeşm-i ʿibretle baḳuñ dünyā misāfirḫānedür
Bir muḳīm ādem bulunmaz neʿaceb kāşānedür

Bir kefendür ʿāḳıbet sermāye-i şāh u gedā
Pes buña maġrūr olan mecnūn degüldür yā nedür” (Görsel 76)

“Geçdi ʿömrüñ diyerek herkesi eyler āgāh” (Görsel 131)

“O nihāl-i bāġ-ı devlet saña da ider temāyül
A göñül ne āh idersün buña rüzgār dirler” (Görsel 136)

“Geçüp bahār ṣabāvetle ḥikem-i ṣayf-ı şebāb
Ḫazān-ı şīb irişdi gelür şitā-yı memāt

Kemāl-i ġayret idüp ḳış tedārikātını gör
Hevāya baḳma fuṣūlüñ birinde var mı necāt” (Görsel 158)

“Dünyānuñ varına aldanup dime var mı ben gibi
Bir muḫalif yel eser ṣavurur ḫarman gibi” (Görsel 200)

“Cihānda görmedi rāḥat ne şāh u ne gedā aṣlā
Ümīdvār olma dünyā-yı denī-i bī-vefādur bu” (Görsel 219)

“Doġuşumdan ne ḳazandı gerdūn
Göçmem artırmadı ʿulviyyetini

Duymadum kimseden aṣlā bir gün
Şu gelüp geçdügimüñ ḥikmetini” (Görsel 245)

“Āb-ı ḥayāt aḳar gider ṭaġı ṭaşı yıḳar gider
Bu dünyā bir penceredür her gelen baḳar gider” (Görsel 317)

“Miḥneti kendine ẕevḳ itmedür ʿālemde hüner
Ġam u şādī-i felek böyle gelür böyle gider” (Görsel 328)

“Dünyāda ne var kendine derd eyliyecek
Bir gün gelecek ki can bedenden gidecek
Zümrüd çayır üstünde ṣafā sür iki gün
Zīrā senüñ üstünde de otlar bitecek” (Görsel 330)

“Bāġ-ı dehrüñ hem ḫazānın hem bahārın görmüşüz
Biz neşāṭuñ da ġamuñ da rūzigārın görmüşüz
…
Kāse-i deryūzeye tebdīl olur cām-ı murād
Biz bu bezmüñ *Nābi*yā çoḳ bāde-ḫᵛārın görmişüz” (Görsel 335)

“Ḫazān irişdi bahāruñ yirinde yeller eser” (Görsel 350)

“Ecel geldi cihāna
Baş aġrısı bahāne” (Görsel 374)

“Bāḳī ḳalan bu ḳubbede bir ḫoş ṣadā imiş” (Görsel 378)

“Ölmek ḳaderde var yaşayup köhnemek ḫazīn
Bir çāre yoḳ mıdır buña yā Rabbe’l-ʿālemīn” (Görsel 419)

“Çıḳ bāġa temāşā idegör āb-ı revānı
Seyr eyle nedür sürʿat-i ʿömr-i güzerānı” (Görsel 466)

“Dānī ki çīst ġulġule-i kūs-i ḫusrevī
Devrān-ı ġanīmet be-ġaflet çi mī-revī

Dānī çi-rā kunend nihān genc zīr-i ḥāk
Yaʿnī ki ḫāk ber-ser-i esbâb-ı dünyevī” (Görsel 548)

“Īn kuhne ribāṭ-rā ki ʿālem nāmest
Ārāmgeh-i eblaḳ-ı ṣubḥ u şāmest
Bezmī’st ki vāmānde-i ṣad Cemşīdest
Gūrī’st ki tekyegāh-i ṣad Behrāmest (Görsel 554)

“Şenīdem ki Cemşīd-i ferrūḫ-sirişt
Be-ser çeşme-ber be-sengī nüvişt

Ber-īn çeşme çun mā besī dem zedend
Be-reftend tā çeşm ber-hem zedend” (Görsel 565)

“Īn ʿālem fānī’st vefā nīst der-ū
Īn kohne cihānī’st çihā nīst der-ū
Ḫᵛāhī ki der-īn ḫāne imāret sāzī
Īn āb-ı revānī’st rivā nīst der-ū” (Görsel 602)

“ʿOmrem be-hevā-yı leb-i mey-gūn bu’gẕeşt
V’ez-dil be-ġam-ı hecr besī ḫūn bu’gẕeşt
Bu’gẕeşt civānī be-ṣad efsūs u henūz
Āgeh ne-şudem k’īn du se dem çun bu’gẕeşt” (Görsel 638)

“Beḳā beḳā-yı Ḫudā’st mulk mulk-i Ḫudā” (Görsel 653)

“Derdā! Derdā! Hezār derdā! Derdā!
K’imrūz ne-dārem ḫaberī ez-ferdā
Ferdā ki şevem ferd zi-bīgāne vu ḫᵛīş
Rabbi erḥam lī ve lā teẕernī ferdā[107]” (Görsel 676)

[107] Enbiya, 21/89. “… Rabbim, beni yalnız bırakma!”.

"Key Cumʿa-i men be-şād-kāmī ber-ḫā'st
Key Şenbe-i men bezm-i neşāṭī ārā'st
Ḫūbest ki eyyām ber-ufted v'er ne
Tā Cumʿa vu Şenbeest īn ġam ber-ḫā'st" (Görsel 678)

"Būm-ı nevbet mī-zened ber ṭārem-i Efrāsiyāb
Perde-dārī mī-kuned der-ḳaṣr-ı Ḳayṣer ʿankebūt" (Görsel 708)

1.3. Manzume Levhalarında Önemli Şahıs ve Kavramlar

Bu başlık altında, levhalar için seçilen manzumelerde geçen melekler, kitaplar, peygamberler, ahiret ile ilgili mefhumlar, şöhret bulmuş önemli şahsiyetler, önemli gün ve geceler, kutsal mekânlar hakkında örnekler verilecektir.

1.3.1. Manzume Levhalarında Yer Alan Melekler

Melekler, İslâm inancının önemli unsurlarını yansıtan ve şiire manevî bir derinlik katan temalardan bir tanesidir. Allah'ın emirlerini yerine getiren, vahiy getiren ve insanları koruyan çeşitli özelliklere sahip kutsal varlıklar olarak kabul edilirler. Kurʾân-ı Kerîm'de ve hadislerde melekler inanç esasları arasında sayılmaktadır.[108] Dolayısıyla hattatların manzume levhalarında da işlenmişlerdir.

Levhalarda yer alan manzumelerde melekler hakkında örnekler şöyledir:

Nüh feleklerde **melekler** ins ü cin hep bendedür
On sekiz biñ ʿālemi[109] ṭoldurdı şān u şevketün (Görsel 3)

"Ey ḫāk-i pāyi sürme-zen-i dīde **melek**
Vʸey naʿl-i pāki tāc-ı ser-i neyyir felek

[108] M. Sait Özervarlı, "Melek (İslâm İnancında Melek)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/40.
[109] Edebiyatımızda On sekiz bin âlem çokluk arz eden her durum için kullanılan bir mefhumdur. Bu mefhum, evrenin yaratılışı, genişliği, mecâzî olarak insanın iç dünyası, varlıkların kendilerine özgü yapıları, nizam ve çevre şartları, evrende var olan her şeyi içine alır. Tasavvufî olarak insan kalbinin evrendeki âlemleri algılama yeteneğini izah etmek için kullanılır. Miraciyelerde çokça yer alan evrenin genişliği için de on sekiz bin âlem kullanılır. bk. Saadet Karaköse, "Klasik Edebiyatımızda On Sekiz Bin Âlem Mefhumu", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 5/2 (2016), 687-704.

Olsun fedā-yı ḫāk-i ḥarīm-i muḳaddesüñ
Cān u cihān u kevn ü mekān cümle mā-melek" (Görsel 61)

"Lâhûtiyân" şeklinde geçen bir örnek şöyledir:

"ʿAlem ḳaldursa bir yerde ḳaçan sulṭān-ı Bismillāh
Olur **lāhūtiyān** ārāyiş-i dīvān-ı Bismillāh (Görsel 36)

Manzumelerde Cebrâil için Cebrâil, Cibrîl-i Emîn, Cibrîl, Sürûş, Rûhu'l-Emîn gibi çeşitli sıfatlar kullanılmıştır. Örnekleri şöyledir:

"Ey cemālüñ şemʿ-i bezm-ārā-yı ḳurb-ı Kirdgār
Cebrāʾīl āvāre-i şemʿ-i rūḫuñ pervāne-vār" (Görsel 7)

"Ravżasun idüp ziyāret didi **Cibrīl-i Emīn**
Hāẕihī Cennātü ʿAdnin feʾdḫulūhā ḫālidīn[110]" (Görsel 46)

"Düşdi Ḥüseyn atından ṣaḥrā-yı Kerbelā'ya
Cibrīl var ḫaber ver Sulṭān-ı Enbiyā'ya" (Görsel 214)

"Sırr-ı ʿaşḳı ṭuydı Yemlīḫā olup lāl ü ḫamūş
Mekşelīnā oldı hem-rāz-ı mezāyā-yı **Sürūş**" (Görsel 264)

"Eyledi iḥyā bu dāru'l-feyżi müftiyyü'l-enām
Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete **Rūḥu'l-emīn**" (Görsel 293)

"Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete **Rūḥu'l-emīn**
Levḥ-i maḥfūẓa çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ" (Görsel 362)

[110] Zümer 39/73. "… Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!..."

Rûhu'l-Kudüs ve İsrâfil

Levhalarda Cebrail ile beraber bir de sadece İsrafil hakkında bir beyit bulunmaktadır.

"Ḳadr ü şeref-i şāʿiri şāʿir bilür ancaḳ
Rūḥu'l-ḳudüs'üñ sırrı **Sirāfīl**'e ʿıyāndur (Görsel 450)

1.3.2. Manzume Levhalarında Yer Alan Kitaplar

Levhalarda yer alan manzumelerde kutsal kitaplar ile ilgili örneklere Kurʾân-ı Kerîm haricinde rastlanılmamıştır. Kurʾân'a dair örnekler ise şöyledir:

"Ey nebīler ḫātemi v'ey fevz-i mühri mihr-i dīn
Ṣāḥib-i mühr-i nübüvvet mihribān-ı bī-miṯāl

Ḥüccetüñ iʿlām buyruldı biri **Furḳān**'dur
Anda her ʿilm ü ḫaber mektūbdur miṯli muḥal (Görsel 155)

"Ḥüsn-i **Ḳurʾān**'ı görür insān olur ḥayrān saña
Dest-i ḳudretle yazılmuş ḥilyedür **Ḳurʾān** saña" (Görsel 249)

"Ceddesi ceddi gibi Ḥaḳ ide **Ḳurʾān**-āşinā
ʿUlemā ola ḫüccetü'l-İslām u Beyżāvī miṯil" (Görsel 428)

"Men bende-i **Ḳurʾān**em eger cān dārem
Men ḫāk-i reh-i Muḥammed-i Muḫtārem
Ger naḳl kuned cuz īn kes ez-guftārem
Bīzārem ez-ū v'ez-ān suḫan bīzārem" (Görsel 711)

1.3.3. Manzume Levhalarında Yer Alan Peygamberler

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde peygamberler, İslâm'ın kutsal ve manevî değerlerini yansıtan önemli temalardan bir tanesidir. Peygamberler, İslâm inancında Allah'ın mesajlarını insanlara ileten, onları doğru yola yönlendiren ve

toplum için örnek teşkil eden seçilmiş kişiler olarak saygı ve hürmetle anılmaktadırlar. Levhalarda yer alan bu tür manzumeler, peygamberlerin hayatlarından, ahlaklarından ve öğretilerinden kesitler sunmaktadır. Peygamberlerin sabrı, adaleti, merhameti gibi çeşitli birçok özellikleri manzumelerde de sıkça vurgulanmaktadır.

Levhalarda yer alan manzumelerde peygamberlerle ilgili örnekler şöyledir:

"ʿAfv u maġfūr eyleye zivārını Rabb-i Ġafūr
Enbiyā vü evliyā vü etḳıyā-yı ḥürmeti" (Görsel 159)

"Faḫr-i ʿālem **enbiyā**nuñ ẕāt-ı müsteṣnāsıdur
Sırr-ı āyāt-ı nübüvvet lafẓınuñ maʿnāsıdur

Oldılar bir ḥüccet-i pākīze cümle **enbiyā**
Ḫatm olup ẕāt-ı Muḥammed Muṣṭafā imżāsıdur" (Görsel 180)

"Muḥammed'den diger yoḳ dāḫil olmuş *ḳāb-ı ḳavseyn*e
Gürūh-ı enbiyādan girmemiş bir ferd o mābeyne

Ḫaremgāh-ı viṣāle **Aḥmed'i** tenhā alup Mevlā
O ḥalvet oldı maḫṣūṣ **Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn**'e" (Görsel 309)

Hz. Âdem'e medhiye içerikli bir manzume şöyledir:

"Ḫāk ile ülfetden aḳdesken ṣıfāt-ı **Ādem**i
Ḫāk ile ol nūr-ı pāki Ḥaḳ muṭalsam eylemiş

Bil ki **Ādem** maẓhar-ı ẕāt u ṣıfātullāhdur
Ḥaḳ sevüp öz ṣūretinde **Ādem**i resm eylemiş" Görsel 283)

Halil, Hz. İbrahim'in (a.s.) lakabıdır. Babası Nemrud ile yaşadıkları olay ve Hz. İbrahim'in Kâbe'yi inşâsı şöyle ifade edilmiştir:

"Dil-āzār olma cān yaḳma **Ḫalīl** ol görme Nemrūd'ı

Çemen-ẕār-ı rıżāda ẕevḳe baḳ Ḥaḳ nārı nūr eyler” (Görsel 311)

“Kaʿbe bunyād-ı **Ḫalīl-i Āzer**est
Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekberest” (Görsel 692)

Hz. Yakub’un (a.s.) Hz. Yusuf (a.s.) kaybolduğunda ağlamaktan kendinden geçmesi ve Hz. Yusuf’a (a.s.) olan hasreti bir manzume levhasında şöyle ifade edilmiştir:

“Şol ḳadar aġlatdı ben bī-çāreyi ḥükm-i ḳażā
Giryeden hīç **Ḥażret-i Yaʿḳūb**’a nevbet ḳalmadı” (Görsel 2)

“Ṭutardı ḫūn-ı ḥasret dāmen-i ferzend-i **Yaʿḳūb**’ı
Geçeydi sāye-i verd-i ruḫuñ fikr-i Züleyḫā’dan” (Görsel 494)

Hz. Davud’un (a.s.) gür ve güzel sesi bir manzume levhasında şöyledir:

“Ger be-ser dārī hevā-yı ʿışḳ-ı ū bā-gūş-i hūş
Naġme-i **Dāvūd** kun ey ḫᵛāce ez-ney istimaʿ
Ez-ser ʿişret-gīr-i bürhān pāy-i ḫod mīkūb ḫoş
Hemçu merdān enderā bī-ḫod be-meydān-ı semāʿ” (Görsel 640)

Hz. Süleyman (a.s.) ve onun veziri Âsaf’a, karınca ile olan hikâyesi, sultanlığı manzume levhalarında şöyle geçmiştir:

“Āṣaf’uñ miḳdārını bilmez **Süleymān** olmayan
Bilmez insān ḳadrini dünyāda insān olmayan” (Görsel 149)

“Kimse-yi dil-teng-i āzār itme sulṭānluḳ budur
Ḳalb-i mūrı taḫtgāh eyle **Süleymān**luḳ budur

Gerçi her bir derde vardır bir ṭabīb-i çāre-sāz
Nabż-gīr-i ḳalb-i maḫzūn ol ki **Loḳmān**luḳ budur” (Görsel 290)

“Gedā şāh-ı cihāndur ḫānesinde

Süleymān'dur ḳarınca lānesinde" (Görsel 476)

"Mülk-i dünyā kimseye ḳalmaz soñu ber-bād olur
Ey *Muḥibbī* şöyle farż et kim **Süleymān** olmuşuz" (Görsel 484)

"Ey munkirān, ey munkirān! Ḥaḳḳā ki men ez-cān u dil
Tā bende-ī Ḥaydar şudem mulk-i **Süleymān** yāftem" (Görsel 696)

"Mūr der-ḫāne-i ḫod ḥukm-i **Süleymān** dāred" (Görsel 709)

Hz. Yunus'un (a.s) içinde barındığı balığa bir manzumede şöyle değinilmiştir:

"Çıḳduñ şeb-i Miʿrāc'da eflāke ey reşk-i melek
Yūnus'la farḳ-ı rifʿatiñ beyne's-semāʾi ve's-semek" (Görsel 211)

Hz. İsa'nın nefesinin mucize olarak ölüye hayat vermesi, şifa verici etkili bir nefesi olması manzumelerde şöyle geçmektedir:

"Mujde ey dil ki **Mesīḥ**ā-nefesī mī-āyed
Ki zi-enfās-ı ḫoşeş būy-ı kesī mī-āyed

Curʿaī dih ki be-meyḫāne-i erbāb-ı kerem
Her ḥarīfī zi-pey-i multemisī mī-āyed" (Görsel 630)

"Meryem dehenī dilberimüñ lebleri ʿ**Īsā**
Ölmüşleri Miʿrāc-ı vişāliyle ider gün gibi iḥyā" (Görsel 645)

1.3.4. Manzume Levhalarında Ahiretle İlgili Mefhumlar

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde, ahiret olgusu İslâm inancının temel bir unsuru olarak ele alınmış ve bu manzumelerde sıklıkla dünya hayatının geçiciliği ile ebedî hayatın önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda, insanlara dünya hayatının fânîliğini hatırlatarak onları ahirete hazırlanmaya teşvik etmektedir. İslâm inancında ahiret, ölümden sonra başlayacak olan sonsuz yaşamı ifade etmekte ve Müslümanlar için bu yaşamın mutluluğu, dünya hayatında gerçekleştirilen amellere

dayandırılmaktadır. “Her nefis ölümü tadacaktır…”[111] gibi ölümü hatırlatıcı âyetler bu manzumelerde sıkça kullanılmaktadır.

Levhalarda yer alan manzumelerde ahiret ile ilgili örnekler şöyledir:

“Cevher-i ḫāk-i ḳudūmı tūtiyādur çeşmüme
Belki **maḥşer**de olur taḫlīṣe elde ḥuccetün” (Görsel 3)

“Buyurdıñ yā Resūlallāh kebāʾir ehline müjde
Umarum kim baña cürm ü günāhum olmaya perde

Beyaż üzre elümde ṭuġralu fermān ḥadīṯüñdür
Şefāʿatle kerem ḳıl çākerüñ Vehbī’ye **maḥşer**de” (Görsel 150)

“Sevdāya bilā-ḥudūd meydān virdük
Dünyā gibi bir sāḥa-i cevlān virdük
Kām almaḳ içün ṣabāḥ-ı **maḥşer**de bile
Rindān ile peymāneye peymān virdük” (Görsel 423)

“Eyā ḥabīb-i Ḫudā sen görür müsün lāyıḳ
Ki ümmetüñ dem-i ḥaşr olmaya selāmetde
Şefāʿat itseñ eger ʿāṣiyān-ı küffārı
Yerinde yeller eser dūzaḫuñ **ḳıyāmet**de” (Görsel 89)

“Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete **Rūḥ**u’l-emīn
Levḥ-i maḥfūẓ’a çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ” (Görsel 362)

“Şems-i Tebrīzī arar destine almış meşʿal
Gice gündüz ṭolaşır pīr-i felek dünyāyı

Dīde-i encüm ile tā be-**ḳıyāmet** arasa

[111] Âl-i İmrân 3/185.

Ne bulur bir daha Şems'i ne de Mevlānā'yı" (Görsel 427)

"Eger miḥrāb-ı ṭāʿat ṭāḳ-ı ebrū-yı butān būdī
Ne-geştī fevt tā **rūz-i ḳıyāmet** yek-nemāz ārem" (Görsel 588)

"Yā Rab be-ʿibādāt-ı Resūlü'ş-Şeḳaleyn
Yā Rab be-ġazā kunende-i Bedr u Ḥuneyn
ʿIşyān-ı me-rā du nīm kun der-ʿ**Araşāt**
Nışfeş be-Ḥasan be-baḫş u nışfeş be-Ḥuseyn" (Görsel 590)

"**Rūz-ı maḥşer** buved siyāh çu ḳīr
Çehre-i munkirān rūz-ı Ġadr" (Görsel 598)

1.3.5. Manzume Levhalarında Yer Alan Önemli Şahsiyetler

Manzume levhalarında yer alan önemli şahsiyetler, hüsn-i hat sanatında hem edebî hem manevî derinlikleriyle öne çıkan isimlerdir. Bu levhalarda sıkça karşılaşılan şairler arasında ehl-i beyt, dört halife, sahabiler, Ashab-ı Kehf, Hz. Meryem, Hacı Bayram Veli, Mevlânâ, Cemşid ve Behram, Hızır, Efrasiyab, İskender, Leyla ve Mecnun, Ömer Hayyâm, Mihrişah Valide Sultan gibi büyük isimler bulunmaktadır. Levhalarda yer alan bu önemli şahsiyetler aynı zamanda manevî rehber olarak kabul edilmişlerdir ve Osmanlı kültüründe derin izler bırakmışlardır.

1.3.5.1. Ehl-i Beyt

Ehl-i beyt, Peygamber Efendimiz'in ailesi ve yakın akrabalarını ifade etmektedir ve İslâm dünyasında büyük bir saygı ve sevgiyle anılmaktadırlar. Bu sevgi hüsn-i hat sanatında da manzume levhaları ile kendini göstermektedir. Levhalarda yer alan bu manzumeler, ehl-i beytin faziletlerini, ahlakını ve İslâm'a olan hizmetlerini vurgulamaktadır. Bu manzumeler, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi ehl-i beyt üyelerinin hayatlarından kesitler sunar, onların cesaretlerini, fedakârlığını ve Allah'a olan bağlılıklarını dile getirir. Özellikle Kerbelâ olayı ve Hz. Hüseyin'in şehadetine levhalardaki manzumelerde sıkça rastlanmaktadır.

Levhalarda yer alan manzumelerde Ehl-i beyt ile ilgili örnekler şöyledir:

"Yā Rab beni dūr eyleme **evlād-ı ʿAlī**'den
Tā bendesiyem ben anuñ *ḳālū belī*den (Görsel 195)

"İdünce pençe-i **āl-i ʿabā** imdād didüm tārīḫ
Müyesser oldı fetḥ-i Dömeke bi'l-luṭf-ı Rabbānī" (Görsel 212)

"Yā İlāhī Faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nun ʿaşḳına
Fātiḥ-i Ḫayber ʿAliyyü'l-Murtażā'nun ʿaşḳına
Ser-be-teslīm-i rıżā īmānumuz taḳdīredür
Eyle tevfīḳüñ refīḳ **āl-i ʿabā**nuñ ʿaşḳına" (Görsel 429)

"Yoḳluġumla āşikārum **Ehl-i Beyt**'e ʿāʾidüm
Secdemüñ şekliñdeki ism-i Muḥammed şāhidüm" (Görsel 435)

"Yā Rab be-Muḥammed u ʿAlī vu Zehrā
Yā Rab be-Ḥuseyn u Ḥasan-ı **āl-i ʿabā**
Ez-luṭf ber-ār ḥācetem der-du serā
Bī-minnet-i ḫalḳ yā ʿaliyye'l-aʿlā" (Görsel 608)

"Der-ḥarīm-i Ḥarem-i Kaʿbe-i vaṣleş ne-resī
Dest der-dāmen-i **evlād-ı ʿAlī** tā ne-zenī" (Görsel 620)

1.3.5.2. Dört Halife

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde, dört halife ve İslâm'ın erken dönem figürleri, üstün ahlâkî ve liderlik özellikleriyle öne çıkmaktadır. Bu levhalarda dört halifeye dair manzumeler aracılığıyla adalet, cesaret, bilgelik ve takva gibi erdemleri vurgulanmaktadır. Dört halifenin örnek yaşamları ve liderlik vasıfları, estetik bir üslûpla işlenerek, topluma adalet, doğruluk ve Allah'a bağlılık gibi değerler konusunda ilham vermeyi amaçlamaktadır.

Levhalarda yer alan manzumelerde Dört Halife ile ilgili örnekler şöyledir:

“Oḳudı **Ṣıddīḳ** Kitāb-ı Münzeli
Dikdi ʿ**Ömer** cild ü şīrāzesini

Yazdı tertīb üzre ḥıfẓ itdi ʿ**Oṯmān**
Levḥasun teẕhīb ü naḳş itdi ʿ**Alī**” (Görsel 57)

“Ey mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i ezelī
V’ey māh-ı münīr-i felek-i lem-yezelī
Pervāne gibi şemʿine cemʿ oldı senüñ
Bū Bekr u ʿ**Ömer Ḥażret-i** ʿ**Oṯmān** u ʿ**Alī**” (Görsel 70)

“Muḥibb-i çār-i yārüm öz vücūdum ṣadrıdur **Ṣıddīḳ**
ʿ**Ömer**dür cismümüñ cānı degül dirsem olam zındīḳ

Söven ʿ**Oṯmān**’ı buġż ile Ḫudā’dan bulmasun tevfīḳ
Yezīd ibni Yezīd olsun ʿ**Alī**’yi eyleyen tefrīḳ” (Görsel 72)

“El-meded ḳaldum esīr-i nefs-i bed-ter el-meded
Yā **Ebābekr** u ʿ**Ömer** u ʿ**Oṯmān** u **Ḥaydar** el-meded” (Görsel 157)

“Muḥammed’üñ dört maḥbūbıdur hem velī
Ebūbekr u ʿ**Ömer** ʿ**Oṯmān** u ʿ**Alī**” (Görsel 194)

“ʿAdl-i **Fārūḳī** ile pertev-feşānsuñ yā ʿ**Ömer**
ʿİlm-i Sübḥān naṣṣ-ı Furḳān maḥż-ı şānsuñ yā ʿ**Ömer**” (Görsel 305)

1.3.5.3. Sahabiler

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde sahabiler, İslâm’ın ilk döneminde Peygamber Efendimiz’i görmüş, O’na iman etmiş ve onunla birlikte İslâm’ın yayılmasında büyük rol oynamış olan kişileri yücelten önemli kimselerdir. Sahabiler, İslâm’ın ilk öğretilerini aktaran ve yaşayışlarıyla da bu öğretileri aktaran

kimselerdir. Sahabiler ile ilgili manzumeler, genellikle okuyucunun dikkatini çekmek, onların örnek yaşamlarını ve İslâm'a bağlılıklarını düşünmek amacıyla kaleme alınmışlardır. Sahabilerin faziletlerini anlatan bu manzumelere hüsn-i hat sanatında levha formunda az rastlanılmaktadır. Örnekleri şöyledir:

Cennetle müjdelenen on sahabenin isimleri manzum bir forma aktarılmış ve levhalaştırılmıştır:

"Deh yār-ı Nebī mubeşşir āmed be-cinān
Hestend **Ebū Bekr** u ʿ**Ömer** hem ʿ**Oṣmān**

Dīger ʿ**Alī** vu **Saʿd** u **Saʿīd**est u **Zübeyr**
Bā-**Ṭalḥa Ebū** ʿ**Ubeyde** ʿ**Abdurraḥmān Bilāl-i Ḥabeşī** rıḍvānullāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn" (Görsel 654)

Saʿdî Bey, sahabenin en çok hadis rivâyet edenlerinden olarak bilinen ve Milâdî 697'de Medine'de vefat eden Câbir b. Abdullah ile Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin alemdarı Câbir b. Abdullah'ı karıştırmış, Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin alemdarı olan Hz. Câbir'e şöyle bir manzume kaleme almış ve sonrasında bu manzume levha formuna aktarılmıştır:

"Muḥaḳḳaḳ muḳtebesdür nūrı ḫurşīd-i nübüvvetden
Semā-yı dīnde bir necm-i Hüdādur **Ḥażret-i Cābir**

…
Yüzüñ sür ḫāk-i pāk-i ḳabrine ādāb ile *Saʿdī*
Bu mülke luṭf u iḥsān-ı Ḫudā'dur **Ḥażret-i Cābir**" (Görsel 127)

"*Selīm İlhāmī* her dem yüz sürer bu ravża-i pāke
Şefāʿatle kerem ḳıl yā **Ebā Eyyüb-i Enṣārī**" (Görsel 536)

1.3.5.4. Diğer Şahıslar

Hüsn-i hat levhalarında yer alan manzumelerde diğer şahıslar, tarihin önemli figürlerini yücelten ve onların hayatlarından örnekler içeren manzumelerden

oluşmaktadır. Bu şahıslar arasında İslâm âlimleri, evliyalar, sûfîler ve tarihte ve İslâm tarihinde önemli liderler bulunmaktadır. Levhalarda yer alan manzumelerde diğer şahıslarla ilgili örnekler şöyledir:

1.3.5.4.1. Manzume Levhalarında Ashâb-ı Kehf

"Sırr-ı ʿaşḳı ṭuydı **Yemlīḫā** olup lāl ü ḫamūş
Mekşelīnā oldı hem-rāz-ı mezāyā-yı Sürūş

Bāde-i tevḥīdi **Mişlīnā**'ya işrāb itdiler
Bī-tekellüf içdi **Mernūş** u **Debernūş Şāẕenūş**

Cürʿa ḳalmışdı meger cām-ı **Kefeşṭaṭyuş'**dan
Kāselīs-i bezm olup **Ḳıṭmīr** daḫı ḳalmadı boş" (Görsel 264)

1.3.5.4.2. Manzume Levhalarında Hızır

"Bir kişi darlıġa düşse söylese yā Müsteʿān
Ḫızr'ı iḥżār eyler ol-demde aña Allāh hemān" (Görsel 522)

1.3.5.4.3. Manzume Levhalarında Cemşîd ve Behrâm

"Bezmī'st ki vāmānde-i ṣad **Cemşīd**est
Gūrī'st ki tekyegāh-ı ṣad **Behrām**est" (Görsel 554)

"Şenīdem ki **Cemşīd**-i ferrūḫ-sirişt
Be-ser çeşme-ber be-sengī nüvişt

Ber-īn çeşme çun mā besī dem zedend
Be-reftend tā çeşm ber-hem zedend" (Görsel 565)

1.3.5.4.4. Manzume Levhalarında Efrâsiyâb ve Kayser

"Būm-ı nevbet mī-zened ber ṭārem-i **Efrāsiyāb**
Perde-dārī mī-kuned der-ḳaṣr-ı **Ḳayşer** ʿankebūt" (Görsel 708)

1.3.5.4.5. Manzume Levhalarında Hz. Meryem

"**Meryem** dehenī dilberimüñ lebleri ʿĪsā

Ölmüşleri Miʿrāc-ı viṣāliyle ider gün gibi iḥyā” (Görsel 645)

1.3.5.4.6. Manzume Levhalarında Aristo, Platon ve Fârâbî

“Cihān ṭolmuş idi ṣīt-i kemālāt-ı **Arisṭo’**yla
Yeri boş ḳalmadı **Fārābī**-veş üstād-ı ümmetden

Maḳālāt-ı **Felāṭun** u **Arisṭo**’ya o ʿallāme
Kütübler ṭolısı reddiyyeler yazdı feṭānetden” (Görsel 272)

“Taḳdīre ʿilāc eyleyemez olsa Felāṭun
Elbetde olur hem ne ise emr-i muḳadder” (Görsel 55)

1.3.5.4.7. Manzume Levhalarında İskender

“İtdi şermende selāṭīn-i ʿiẓāmı devletüñ
ʿAdl ü dāduñ daḫı **İskender**le **Dārā**’yı şehā” (Görsel 92)

“Ḥaḳḳā ki zīb u zīnet-i iḳbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü **Dārā** sipāh idi” (Görsel 436)

1.3.5.4.8. Manzume Levhalarında Hüsrev ve Dârâ

“Kim ki mālikdür *ḳanāʿat kenz-i lā-yefnā*sına
Eylemez minnet cihānuñ **Ḫusrev ü Dārā**’sına” (Görsel 483)

“Cenāb-ı **Ḫusrev**-i kişver-ṭırāz Sulṭān Maḥmūd Ḫān
Ki fer u şevketi ḥasret-fikendür cān-ı **Dārā**’ya” (Görsel 68)

“İtdi şermende selāṭīn-i ʿiẓāmı devletüñ
ʿAdl ü dāduñ daḫı İskenderle **Dārā**’yı şehā” (Görsel 92)

“Ḥaḳḳā ki zīb u zīnet-i iḳbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü **Dārā** sipāh idi” (Görsel 436)

1.3.5.4.9. Manzume Levhalarında Hacı Bayrâm-ı Velî

"**Ḥācı Bayrām-ı Velī** kim serfirāz-ı **evliyā**
İttifāḳīdur zamānında anuñ ḳuṭbiyyeti
…
Esʿad aḥsen edeble ḳıl ziyāretle duʿā
Evliyānuñ dāʾimīdür feyż-i rūḥāniyyeti

ʿAfv u maġfūr eyleye zivārını Rabb-i Ġafūr
Enbiyā vu **evliyā** vu etḳıyā-yı ḥürmeti" (Görsel 159)

Evliyâ

"**Evliyā** bendelerin itse cihānda taḳsīm
Ben de elbet düşerüm pāyına Mevlānā'nun

Devlet el virmek eger ister iseñ ʿālemde
Sür *Şefīḳ*ā yüzünü pāyına Mevlānā'nun" (Görsel 75)

"Maḳām-ı **evliyā**dur menbaʿı feyż-i fütūḥīdür
Edeble dāḫil ol ṣūfī bu dergāh-ı Naṣūḥīdür" (Görsel 250)

"Ṣoran yoḳ söyleme başında biñ belā olsa
İnanma hiçbir ferde ḥattā **evliyā** olsa
Ṣoḳar ʿaḳreb gibi furṣat bulursa aḳrabā daḫı olsa
Bütün ebnā-yı ʿālem zehirli bir yılana dönmüşdür" (Görsel 426)

1.3.5.4.10. Manzume Levhalarında Leyla ve Mecnun

"Şeb-i yeldā'da uzar fecre ḳadar ḳıṣṣa-i ʿaşḳ
Tā ki **Mecnūn** bitirür nuṭḳunu **Leylā** söyler" (Görsel 366)

"Gerçi uşşāḳ içre çoḳ **Mecnūn** olan **Leylā** diye
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ o kim **Leylā** degül Mevlā diye

Evliyā burcunda gördüm bir saʿādet yıldızı

Bir İlāhī ses işitdüm işte Mevlānā diye” (Görsel 477)

“Ḫᵛast ki **Mecnūn** esīr-i silsile bāşed” (Görsel 607)

1.3.5.4.11. Manzume Levhalarında Ömer Hayyâm

“Būdest ki mest-i mey-i gulgūn **Ḫayyām**
Be’stūde ez-ān-mey zi-ḥad fuzūn **Ḫayyām**
Ez-cām-ı tevellā-yı ʿAlī men mestem
Mest-i mey-i engūr nīyem çūn **Ḫayyām**” (Görsel 644)

1.3.5.4.12. Manzume Levhalarında Mihrişâh Vâlide Sultan

“Māder-i pādişeh-i ʿadl-efzā
Ḥażret-i Vālide Sulṭān’ı Ḫudā
Nūr-ı ʿaynı Şeh-i Cem-cāh ile
Müstedām-ı ebedī ʿömr ide tā” (Görsel 17)

1.3.5.4.13. Manzume Levhalarında İbnülemin Mahmud Kemâl İnal

“**Ḥażret-i Maḥmūd Kemāl**’üñ nezd-i ʿālīsinde de
Lāne-i ʿirfānına taʿlīḳa şāyed yer bula” (Görsel 437)

1.3.5.4.14. Manzume Levhalarında Yezîd

“Muḥibb-i çār-i yārüm öz vücūdum ṣadrıdur Ṣıddīḳ
ʿÖmerdür cismümüñ cānı degül dirsem olam zındīḳ

Söven ʿOs̱mān’ı buġż ile Ḫudā’dan bulmasun tevfīḳ
Yezīd ibni Yezīd olsun ʿAlī’yi eyleyen tefrīḳ” (Görsel 72)

“Sırr-ı Ḥaḳḳ’ı maḥrem olmaḳ ʿārifiñ ʿirfānıdur
Tīġ-i ʿaşḳa sīne açmaḳ sālikānuñ kārıdur

Ey **Yezīdī** bī-beṣāret bu ʿAlī meydānıdur
Fetḥu’l-maʿārif ʿAliyyü’s̱-s̱ābit vāris̱-i esrārıdur” (Görsel 97)

1.3.6. Manzume Levhalarında Yer Alan Önemli Gün ve Geceler

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde önemli günler ve geceler, İslâm'ın kutsal ve manevî derinliğini yansıtmaktadır. Müslümanlar için büyük öneme sahip olan Kadir Gecesi, İsrâ ve Miraç Gecesi, Şeb-i Yeldâ, Nevruz, mahşer günü gibi kutsal kabul edilen zamanları konu edinirler. Levhalarda yer alan manzumelerde örnekleri şöyledir:

1.3.6.1. İsrâ ve Miraç Gecesi

"İmām-ı enbiyā Refref-süvār-ı **Leyle-i İsrā**
Münevver-sāz-ı Sidre şeb-çerāġ-ı meclis-i eflāk" (Görsel 262)

"Eyā feyż-i Ḫudā mehtāb-ı şām-ı ʿālem-i **İsrā**
Tebāşīr-i ṣabāḥ-ı āferīneş nūr-ı fıṭrat-zā" (Görsel 88)

"Açılup dīde-i dil seyr-i ʿurūca daldum
Şeb-i mehtāb mı bu yā **Leyle-i Miʿrāc** mıdur" (Görsel 341)

"Çıḳduñ **şeb-i Miʿrāc**'da eflāke ey reşk-i melek
Yūnusla farḳ-ı rifʿatiñ beyne's-semāʾi ve's-semek" (Görsel 211)

"Muḥammed'den diger yoḳ dāḫil olmuş *ḳāb-ı ḳavseyn*e
Gürūh-ı enbiyādan girmemiş bir ferd o mābeyne

Ḫaremgāh-ı viṣāle Aḥmed'i tenhā alup Mevlā
O ḫalvet oldı maḫṣūṣ Ḫażret-i Sulṭān-ı Kevneyn'e" (Görsel 309)

"Meryem dehenī dilberimüñ lebleri ʿĪsā
Ölmüşleri **Miʿrāc**-ı viṣāliyle ider gün gibi iḥyā" (Görsel 645)

1.3.6.2. Kadir Gecesi

"Ẕikr-i evvel oḳunur evrād ile ezkārumuz
Leyle-i Ḳadr'e müşābih ẕikr ile meydānumuz" (Görsel 166)

1.3.6.3. Şeb-i Yeldâ

"**Şeb-i yeldā**'da uzar fecre ḳadar ḳıṣṣa-i ʿaşḳ
Tā ki Mecnūn bitirür nuṭḳunu Leylā söyler" (Görsel 366)

1.3.6.4. Nevrûz

"'**Īd-i cihān** ʿīd-i tu ferḫunde bād
Sāye-i iḳbāl-i tu pāyende bād" (Görsel 553)

"Her sāl ki tāft mihr-i **Nevrūz**
Baḫt-ı tu bulend bād u fīrūz

Bā-evc-i şeref seret ḳarīn bād
Ḫaṣm-ı tu çu ḫāk teh-nişīn bād" (Görsel 634)

1.3.6.5. Rûz-ı Kıyâmet, Rûz-ı Mahşer, Rûz-ı Ezel

"Eger miḥrāb-ı ṭāʿat ṭāḳ-ı ebrū-yı butān būdī
Ne-geştī fevt tā **rūz-i ḳıyāmet** yek-nemāz ārem" (Görsel 588)

"**Rūz-ı maḥşer** buved siyāh çu ḳīr
Çehre-i munkirān **rūz-ı Ġadr**" (Görsel 598)

Der-**rūz-ı ezel** men be-tu dil dādem u bes
Maḥbūb-ı menī ḫūb-ı menī ḫūb-ı menī (Görsel 660)

1.3.7. Manzume Levhalarında Kutsal Mekânlar

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde önemli mekân ve yerler, İslâm'ın kutsal ve tarihî değerlerini yansıtmaktadır. Bu levhalarda mekânlardan Kâbe, Mescid-i Haram'ın belli bölümleri ve Mescid-i Nebevî işlenmektedir. Bu şehirler ve mekânlar, Müslümanlar için büyük bir manevî değere sahip olup ibadetlerin ve duaların yoğunlaştığı yerlerdir. Şairlerin bu manzumeleri yazmalarının ve hattatların bu türde manzumeleri seçmelerinin bir diğer sebebi de Müslümanların bu kutsal mekânları ziyaret etmeleri ve oralarda ibadet etmeleri için teşvik içindir.

Levhalarda yer alan manzumelerde geçen şehir isimleri, kutsal mekânlar ve kavramlar ile ilgili örnekler şöyledir:

1.3.7.1. Kâbe, Beyt-i Maʿmûr, Harem-i Kâbe, Hâne-i Hudâ, Bâbü's-Selâm

"Kime kim **Kaʿbe** naṣīb olsa Ḥaḳ aña raḥmet ider
Her kişi sevdügiñi ḫānesine daʿvet ider" (Görsel 27)

"Göñül yıḳmaḳ ḫarāb itmek gibidür **Beyt-i Maʿmūr**'ı
Velī yapmaḳ hezārān **Kaʿbe** bünyād itmeden yegdür" (Görsel 52)

"Murtażā bir dürr-i deryā-yı velāyetdür kim
Ḥarem-i Kaʿbedür ol dürr-i yetīmüñ ṣadefi

Ġayrudan eşref eger olsa anuñçündür o kim
Ḥarem-i Kaʿbeden ol kesb ḳılupdur şerefi" (Görsel 111)

"Der-ḥarīm-i **Ḥarem-i Kaʿbe**-i vaṣleş ne-resī
Dest der-dāmen-i evlād-ı ʿAlī tā ne-zenī" (Görsel 620)

"Ḥācī be-reh-i **Kaʿbe** vu men ṭālib-i dīdār
Ū ḫāne hemī-cūyed u men ṣāḥib-i ḫāne" (Görsel 688)

"Dil be-dest āver ki Ḥacc-ı Ekberest
Ez-hezārān **Kaʿbe** yek-dil bihterest

"Vā ḥasretā [ki] cudā şudem ez-**ḥāne-i Ḫudā**
Ez-ġuṣṣa vaḳt geşt şeved dil zi-hem cudā" (Görsel 702)

"Felekde māh-ı nev **Bābü's-Selām**'uñ sīne-çākıdur
Bunuñ ḳandīli cevzā maṭlaʿ-ı nūr u żiyādur bu" (Görsel 523)

1.3.7.2. Mabed (Puthâne, Mihrâb, Kenîsâ)

"**Putẖāne** vu **Kaʿbe** ḫāne-i bendegī'st
Nāḳūs zeden terāne-i bendegī'st
Miḥrāb u **kenīsā** vu tesbīḥ u ṣalīb
Ḥaḳḳā ki heme nişāne-i bendegī'st" (Görsel 690)

1.3.7.3. Safâ, Merve ve Kâbe'nin Belirli Bölümleri

"Saʿy-i **Merve** şurb-i **zemzem** vaḳfe hem ṭavf-ı **Ḥarem**
Ṣaçdı bu erkān-ı dīni nurlar ṣāġa ṣola" (Görsel 437)

"Ehl-i **Ṣafā** be-dāġ-ı ġam-ı **Merve** murdeem
Men şād çun ziem ki şudem dūr ez-**Ṣafā**

1.3.7.4. Hicr u **Maḳām** u **Zemzem** u **Erḳān-ı Mültezem**

Gūyend bāz gerd kucā mī-revī kucā" (Görsel 702)

1.3.7.5. Harameyn

"Yā İlāhī bi-ḥürmeti nūru'l-**Ḥarameyn**
Bu żaʿiflere eyle saʿādet-i dāreyn" (Görsel 16)

1.3.7.6. Mescid-i Nebevî, Hannâne, Ravza, Mihrâb-ı Mustafâ, Kubbe-i Hadrâ

"Dāmān-ı dil girift burīde keşān keşān
Hannāne vu **Ravża** vu **Miḥrāb-ı Muṣṭafā**

Ez-işti yāḳ-ı **Yesrib** derd-i firāḳ-ı ū [**beyt**]
Kāhī'st dil futāde miyān-ı du kehrubā" (Görsel 702)

Mevlânâ Dergâhı'nın yeşil kubbesinin Mescid-i Nebevî'nin kubbesine benzetildiği bir beyit şöyledir:

"Bu meşhed nūrdan deryā o ḥażret dürre-i beyżā
Ḥabābı **Ḳubbe-i Ḫaḍrā** disem ḥaml itme iġrāḳa" (Görsel 58)

1.3.8. Manzume Levhalarında Yer İsimleri

Manzume levhalarında şehirlerden Medine, Bedir, Huneyn, Hayber, Arasat, Mısır, Bağdat, İran, Şiraz, Turan, Buhara, Semerkand, Yemen, Dömeke, Yenişehir, Kerbelâ, Konya ve İstanbul işlenmektedir.

1.3.8.1. Medine

Ez-iştiyāḳ-ı **Yesrib** derd-i firāḳ-ı ū [**beyt**]
Kāhī'st dil futāde miyān-ı du kehrubā" (Görsel 702)

1.3.8.2. Bedir, Huneyn, Hayber ve Arasat

"Yā Rab be-ʿibādāt-ı Resūlü'ş-Şeḳaleyn
Yā Rab be-ġazā kunende-i **Bedr** u **Ḥuneyn**

ʿIşyān-ı me-rā du nīm kun der-ʿ**Araṣāt**
Nışfeş be-Ḥasan be-baḫş u nışfeş be-Ḥuseyn" (Görsel 590)

"Yā İlāhī Faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nun ʿaşḳına
Fātiḥ-i **Ḫayber** ʿAliyyü'l-Murtażā'nun ʿaşḳına" (Görsel 429)

1.3.8.3. Diyâr-ı Rûm

"**Diyār-ı Rūm'a** faḫr-i enbiyānuñ yādigārıdur
Sitanbul şehrine revnaḳ-fezādur Ḥażret-i Cābir" (Görsel 127)

"Veliyyullāh-ı ekberdür Emīr Sulṭān-ı ʿĀlīşān
Diyār-ı Rūm'a ḳuṭb oldur ʿaleyhi'r-raḥmeti'r-Raḥmān" (Görsel 161)

1.3.8.4. Bağdat

"Nedendür çöl kenārunda şeref-yāb oldıġı **Baġdād**
Cenāb-ı Ḥażret-i Şeyḫüñ mekānı oldıġındandur" (Görsel 40)

1.3.8.5. Buhârâ ve Semerkand

"Eger ān Türk-i **Şīrāzī** be-dest āred dil-i mā-rā
Be-ḫāl-i Hindūyeş baḫşem **Semerḳand** u **Buḫārā**-rā" (Görsel 695)

1.3.8.6. Yemen

"Nūr-ı bostān-ı vilāyet gül-i bāġ-ı **Yemen**ī
ʿĀrif-i sırr-ı Nebī Ḥażret-i Veys el-Ḳarānī" (Görsel 54)

"Der-**Yemen**ī pīş-i menī
Pīş-i menī der-**Yemen**ī" (Görsel 705)

1.3.8.7. Dömeke

"Cünūd u şevket-aʿdā perīşān oldı vaḳtā ki
Alındı **Dömeke** aʿlā ḳılındı devletüñ şānı
…
İdince pençe-i āl-i ʿabā imdād didüm tārīḫ
Müyesser oldı feṭḥ-i **Dömeke** bi'l-luṭf-ı Rabbānī" (Görsel 212)

1.3.8.8. Yenişehir

"İşte ez-cümle **Yeñişehr**'i daḫı feṭḥ eyledi
Seyf-i ḳahr u ṣavletiyle ol şeh-i encüm sipāh
…
Üçler imdādıyla tārīḫun didi vaḳʿa-nüvis
Eski mülküyken **Yeñişehr**'in yeñiden aldı şāh" (Görsel 213)

1.3.8.9. Mısır

"Ḳahramān ṣavlet Selīm Ḫān-ı meġāzī menḳabet
Aldı **Mışr**'ı ʿavn-i Bārī'yle o Sulṭān-ı Kerīm

Ḳıldı İḥyā levḥa-i mühr üzre tārīḫun raḳam
Mālik-i **Mışr** oldı manṣūru'l-livā Sulṭān Selīm" (Görsel 13)

"Ḫidiv-i **Mışr**a ihdā eylenen ḳaṣr-ı muʿallānuñ
Fürūġ-ı neşʾeden her şāmı hem-reng-i ṣabāḥ olsun" (Görsel 287)

1.3.8.10. Şiraz

"Ḥāfıẓ'uñ ḳabri olan baġçede bir gül varmış

Yeñiden her gün açarmış ḳanayan rengiyle
Gece bülbül aġaran vaḳte kadar aġlarmış
Eski **Şīrāz**'ı ḫayāl itdüren āhengiyle" (Görsel 534)

"Eger ān Türk-i **Şīrāzī** be-dest āred dil-i mā-rā
Be-ḫāl-i Hindūyeş baḫşem **Semerḳand** u **Buḫārā**-rā" (Görsel 695)

1.3.8.11. İran, Tûrân ve Konya

"Bununñla şehr-i **Ḳonya** faḫr ider **İrān** u **Tūrān**'a
Bu buḳʿa ḳıblegāh-ı ārzūdur bunca ʿuşşāḳa" (Görsel 58)

1.3.8.12. Kerbelâ

"Ḥüseyn-i **Kerbelā**'nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi
Zebān-ı ḫāme-i ṣavt u ḥurūf ile edā olmaz" (Görsel 12)

"Düşdi Ḥüseyn atından ṣaḥrā-yı **Kerbelā**'ya
Cibrīl var ḫaber ver Sulṭān-ı Enbiyā'ya" (Görsel 214)

1.3.8.13. İstanbul

"Diyār-ı Rūm'a faḫr-i enbiyānuñ yādigārıdur
Sitanbul şehrine revnaḳ-fezādur Ḥażret-i Cābir" (Görsel 127)

"Mevʿid-i mehtāba saʿd açmış gümüşden şāh-rāh
Şeb nedür Körfez'de Mihrābād'dan görmüş o māh
…
Sebḳ iden mehtāblar bir bir uyanmış ḫᵛābdan
Şeb nedür Körfez'de Mihrābād'dan görmüşüz o māh" (Görsel 333)

"Bir yer o, māder-i vaṭanuñ eñ güzel yeri
Yıldızlı **Çamlıca**; vaṭanuñ mihr-i māderi" (Görsel 297)

İstanbul fetḥini gören Üsküdār

"**Üsküdār** bir ulu rüʾyāyı görenler şehri

Seni ġıbṭayla ḫatırlar vaṭanuñ her şehri

Hepsi dir hangi şehir görmüş onuñ gördügiñi
Bizüm **İstanbul**'ı feṭḥ itdügimiz muṭlu güni
…
Gürlemiş **Ṭopḳapı**'dan bir yeni şiddetle daha
Şanlı nāmuyla büyük ṭop denilen ejderha

Ṣarf idilmiş nice ḳol ḳuvveti gündüz ve gice
Ḳaradan sevḳ idilen yüz gemi geçmiş **Ḫalic**'e

Ṣoñ günüñ cengi olurken ne şafaḳmış o şafaḳ
Üsküdār gözleri dolmuş tepelerden baḳaraḳ

Görmüş **İstanbul**'a yüz biñ meleğiñ uçdugını
Ṣaḳlamış durmuş ʿaṣırlarca ḫayālinde bunu" (Görsel 497)

Ḫayāl Şehri
"Git bu mevsīmde, ġurūb vaḳti, **Cihāngīr**'den baḳ
Bir zamān kendüñi ḳarşuñdaki rüʾyāya bıraḳ
…
Nice yüz biñ senedür Şarḳ'uñ ışıḳ miʿmārı
Böyle maʿmūr ider itdükce ḫayāl **Üsküdār**'ı

O İlāh'uñ bütün ilhāmı faḳat ānīdür
Bu ateşden yaradılmuş yapılar fānīdür

Ḳaybolur hepsi de bir anda ḳararmaḳla batı
Az sürer gerçi faḳīr **Üsküdār**'uñ salṭanatı

…

Gice birçoḳ fuḳarā evlerinüñ lāmbāları
Eñ ṣaḥīḥ aynadan ʿaks itdiriyor **Üsküdār**'ı" (Görsel 516)

1.4. Manzume Levhalarında Yer Alan Âyet ve Hadisler

Levhalara yazılmak için seçilen manzumelerde âyet iktibası daha çok tercih edilmiştir. Hattatlar hadislerde ise bazen bir manzumede hadisten bir iktibas yapmışlar bazen de önce bir hadisi, altına da o hadisin manzum tercümesini yazmışlardır. Çalışmada manzumelerde geçen âyet ve hadisler, önce âyetler sonra hadisler şeklinde bu başlık altında gösterilmiştir.

1.4.1. Âyetler

"Ol Resūl-i Müctebā hem Raḥmeten li'l-ʿālemīn
Bende medfūndur deyu eflāke faḫr eyler zemīn

Ravżasun idüp ziyāret didi Cibrīl-i Emīn
Hāẕihī Cennātü ʿAdnin *fe'dḫulūhā ḫālidīn*[112]" (Görsel 46)

"Cemāl-i şevketi tenvīr-i sırr-ı Sūre-*i ve'ş-Şems*[113]
Cebīn-i ṭalʿatı teşbīh-i rūşen ṣubḥ-ı berrāḳa" (Görsel 58)

"Ey göñül bāb-ı rıżā-yı çün gözet şām u seḥer
Sen ẓuhūra tābiʿ ol ġayrı ne lāzımdur keder

Ehl-i ʿirfān şu cihānda miḥnet-i pür zevḳ ider
Her bir ʿusrün yüsrine[114] vāḳıf olan ġam mı çeker

Yār küser aġyār güler itmek taḥammüldür hüner
Āsiyāb-ı ṭāliʿim bir gün murād üzre döner" (Görsel 77)

[112] Zümer 39/73. "… Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!..."
[113] Şems 91/1. "… güneşe yemin olsun!"
[114] İnşirah 94/5-6.

"Serīr-ārā-yı ʿ*amrük*[115] zīver-i dīhīm-i *erselnāk*[116]
Ḫidivv-i lā-mekān fermān-revā-yı ḫıṭṭa-i eflāk

N'ola gül-mīḫ-i bāb-ı aḳdesüñ tāc olsa şāhāna
Ki sensün pādişahlar pādişāhı ey şeh-i *levlāk*" (Görsel 90)

"Şevḳ ile sāl-i cülūsa fikr idüp tārīḫ-i tām
Ẓāhir oldı birle esrār-ı *tü ʿizzü men teşā*'[117]" (Görsel 92)

"Şükr-i niʿmet niʿmeti müzdād ider[118]
Küfr-i niʿmet ḥāli dīger-gūn ider" (Görsel 207)

"Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd'i maẓhar itmişdür Ḫudā
Āyet-i *İnnā fetaḥnā*[119] sırrına bī-iştibāh

"Āyet-i *Ẕā'iḳatü'l-mevt*[120]e cevāb ne dimeli
Saña rızḳuñ yitişürken yā niçün ġam yimeli" (Görsel 217)

"Kelām-ı sırr-ı '*lā ḫavfün ʿaleyhim*'[121] bunda ẓāhir
İder iḥsānı ehlullāh ḳulına eylemez bāḳī" (Görsel 266)

"Biz vāḳıf-ı esrār-ı nevā-yı nāyuz
Mihmān-ı maḳām-ı ḳurb-ı *ev ednā*[122]yuz" (Görsel 289)

---

[115] Hicr 15/72. "Ömrüne and olsun ki"
[116] Enbiya 21/107. "Biz seni alemlere ancak rahmet olarak gönderdik."
[117] Âl-i İmrân 3/26. "… Dilediğini yüceltirsin…"
[118] İbrahim, 14/7. "Hani Rabbiniz, 'Eğer şükrederseniz size (nimetimi) daha çok vereceğim, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir!' diye bildirmişti."
[119] Fetih 48/1. "… fetih verdik."
[120] Ankebût 29/57. "Her canlı ölümü tadacak…"
[121] Yûnus 10/62. "… Allah dostlarına asla korku yoktur…"
[122] Necm 53/9. "daha da yakın" anlamına gelen bu kelimeyi şairler şiirlerinde çok kez kullanmışlardır.

“Muḥammed’den diger yoḳ dāḫil olmuş *ḳāb-ı ḳavseyn*e[123]
Gürūh-ı enbiyādan girmemiş bir ferd o mābeyne

Ḥaremgāh-ı viṣāle Aḥmed’i tenhā alup Mevlā
O ḥalvet oldı maḫṣūṣ Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn’e” (Görsel 309)

“Ṣanma ey ḫāce ki senden ẕer u sīm isterler
Yevme lā yenfeʿu[124]da ḳalb-i selīm isterler” (Görsel 315)

“Fermān-ı *irciʿī*[125]den oldı ḫabīr-i vuṣlat
Dānā-yı ẕī-feżāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī” (Görsel 324)

“Ne ḳadar müẕnib isem de yine olmam ġam-nāk
Ḥüccet-i raḥmet iken elde *ve mā erselnāk*[126]” (Görsel 360)

“Saʿy-i ġayretdür medār-ı iʿtilā
Saʿye maḳrūndur füyūż-ı kibriyā

Saʿyi terġīb ider elbette Ḫudā
‘*Ve en leyse li’l-insāni illā mā seʿā*’[127]” (Görsel 526)

“ʿAkl ḳurbān kun be-pīş-i Muṣṭafā
Ḥasbiyallāh gū ki Allāh*em kefā*[128]” (Görsel 639)

---

[123] Necm 53/9. Hz. Peygamber’in Allâh’a çok yakın olduğunu ifade eden bir terimdir. “Aradaki mesafe (üst üste getirilen) iki yay kadar, hatta daha yakın oldu”
[124] Şuarâ 26/88. “İnsanların diriltileceği o gün…”
[125] Fecr 89/28. “… Rabbine dön”.
[126] Enbiyâ 21/107. “Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”
[127] Necm 53/39. “İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder.”
[128] Tevbe 9/128-129. “And olsun size içinizden *öyle bir peygamber* gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir, size çok düşkündür, Mü’minlere karşı şefkat ve merhamet doludur. Buna rağmen yüz çevirirlerse *de ki: “Allah bana yeter, O’ndan başka ilah yoktur, ben yalnız O’na güvenip dayanırım***;** O, büyük arşın sahibidir.”; Nisâ 4/81. “… Allah yeter.”

"Sepīde-dem ki şudem dāḫil-i serāy-ı surūr
Şenīdem āyet-i *tūbū ilallāh*[129] ez-leb-i ḥūr" (Görsel 666)

"Derdā! Derdā! Hezār derdā! Derdā!
K'imrūz ne-dārem ḫaberī ez-ferdā
Ferdā ki şevem ferd zi-bīgāne vu ḫᵛīş
Rabbi erḥam lī ve lā teẕernī ferdā[130]" (Görsel 676)

"Niyem ān şāh ki ez-taḫt be-tābūt revem
Ḫālidīne ebeden[131] şud raḳam-ı menşūrem" (Görsel 679)

"Çeşme-i mīmeş zi-zulāl-i ḥayāt
Mī-kuned iḥyā-yı *ʿıẓām-ı ramīm*[132]

Her elifeş-rā pey-i cādūveşān
Şīve-i iʿcāz-ı ʿaṣā-yı kelīm" (Görsel 713)

1.4.2. Hadisler

"*Men ʿaref*le *ḳad ʿaref* sırrını bildüñse eger[133]
Ḥırz-ı cān it söyleme ẓann ü şükūk erbābuna" (Görsel 93)

"Bu ḳadar cürm-i bī-şumārem ile
Raḥmet ümmīdimüñ budur sebebi

Ki buyurmuş Ḫudā-yı ʿazze ve cell
Sebaḳat raḥmetī ʿalā ġażabī[134]" (Görsel 232)

---

[129] Tahrim 66/8. "Tevbe ederek Allah'a dönün".
[130] Enbiya, 21/89. "… Rabbim, beni yalnız bırakma!".
[131] Tevbe 9/22. "Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır"; Beyyine 98/8. "…İçinde devamlı kalacakları…".
[132] Yâsîn 36/78. "çürümüş kemikler".
[133] Faik Akcaoğlu (ed.), *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, çev. Mustafa Genç (Beka Yayınları, 2019), 4/52.
[134] Mehmed Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1989), 16/7291 Kitâbu't-Tevhîd, 22. (No. 50). "Rahmetim, gazâbımı geçti"

"*Men lehū kīnün leyse lehū dīnün*"
"Ṣāf ḳalb ol kimseye ṭutma saḳın ḳalbinde kīn
Didi ṭurmaz faḫr-i ʿālem kīn ile bir yerde dīn" (Görsel 260)

"Şeh-i iḳlīm-i evḥā pādişāh-ı ḫıṭṭa-i *levlāk*[135]
ʿAdālet-baḫş-i mülk-i māsivā sulṭān-ı *erselnāk*[136]

İmām-ı enbiyā Refref-süvār-ı Leyle-i İsrā
Münevver-sāz-ı Sidre şeb-çerāġ-ı meclis-i eflāk" (Görsel 262)

"Ḫāk ile ülfetden aḳdesken ṣıfāt-ı Ādem'i
Ḫāk ile ol nūr-ı pāki Ḥaḳ muṭalsam eylemiş

Bil ki Ādem maẓhar-ı ẕāt u ṣıfātullāhdur
Ḥaḳ sevüp öz ṣūretinde Ādemi resm eylemiş"[137] (Görsel 283)

"Kim ki mālikdür *ḳanāʿat kenz-i lā-yefnā*[138]sına
Eylemez minnet cihānuñ Ḫusrev ü Dārā'sına" (Görsel 483)

"ʿĀḳil iseñ ḳıl namāzı çün saʿādet tācıdur
Sen namāzı şöyle bil ki Müʾminiñ Miʿrācıdur[139]" (Görsel 504)

"Baḫt anuñ kim hemīşe vālīdesin
Ola taṭyīb itmege ḳādir

---

[135] "Eğer sen olmasaydın felekleri (âlemleri) yaratmazdım." sözünden iktibas bulunmaktadır. Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.
[136] "Erselnâk" ile Enbiyâ sûresi 107. âyetten bir iktibas bulunmaktadır. " وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ " "Ve seni âlemlere rahmet olarak gönderdik".
[137] "Allah, Âdem'i kendi sûretinde yarattı..." hadisinden bir iktibas bulunmaktadır. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6185 Kitâbu'l-İstîzân, 1.
[138] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/235. "Kanaat tükenmez bir hazinedir".
[139] Fahreddîn er-Râzî, *Tefsîr-i Kebîr: Mefâtihu'l-Gayb*, çev. Suat Yıldırım vd. (İstanbul: Huzur Yayınevi, 2002), 1/371.

Faḫr-i ʿālem buyurdı kim cennet
Taḥte aḳdāmi'l-ümmehātdadur" (Görsel 509)

"Ehl-i ḥācete luṭf ile söyle
Kerem it gösterüp eyü yüzler
Didi geçer Resūl-i Rabb-i Kerīm
Ṣadaḳa yerine eyü sözler[140]" (Görsel 519)

"Ey nusḫe-i nāme-i İlāhī ki tuyī[141]
V'ey āyine-i cemāl-i şāhī ki tuyī
Bīrūn zi-tu nīst her çi der-ʿālem hest
Ez-ḫod be-ṭaleb her ān çi hᵛāhī ki tuyī" (Görsel 574)

"Sulṭān-ı Rusül Şeh-i ʿArafnāk
Hādī-i Sübül Delīl-i Süllāk
Der-ḥaḳḳ-ı tū guft Ḥaḳ Teʿālā
Levlāke lemā ḫalaḳtü'l-eflāk[142]" (Görsel 663)

"Buyurdıñ yā Resūlallāh kebāʾir ehline müjde
Umarum kim baña cürm ü günāhum olmaya perde

Beyaż üzre elümde ṭuġralı fermān ḥadīṯiñdür
Şefāʿatle kerem ḳıl çākerüñ Vehbī'ye maḥşerde"[143] (Görsel 150)

[140] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6013, "Kitâbu'l-Edeb", 34. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6013, "Kitâbu'l-Edeb", 34. "Güzel söz, sadakadır."
[141] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6185"Allah, Âdem'i kendi sûreti üzere yarattı..." hadisinden bir iktibas bulunmaktadır. Kitâbu'l-İstîzân, 1.
[142] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389. "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım"
[143] "Benim şefâatim ümmetimin günahkarları, büyük günah işleyenler için olacaktır."

“Bā-nefs cedel cihād-ı ekber āmed
Bā-kāfir-i dīn cihād-ı eṣġar āmed[144]
Īn naḳl zi-Ḥażret-i Peygamber āmed
K’ender du cihān rehrev u rehber āmed” (Görsel 545)

“Yār āmed guft ḫāste mī-dār dilet
Dāʾim be-umīd beste mī-dār dilet
Mā-rā be-şikestegān naẓarhā bāşed
Mā-rā ḫᵛāhī şikeste mī-dār dilet” [145] (Görsel 555)

1.5. Manzume Levhalarında Yer Alan Atasözleri ve Kelâm-ı Kibârlar

Levhalara yazılmak için seçilen manzumelerde atasözleri ve kelâm-ı kibârlar anlamı kuvvetlendirmek için sıkça kullanılmıştır. Çalışmada bu manzume levhalarında geçen atasözleri ve kelâm-ı kibârlar şöyledir:

“Bir ḳapuyı bend iderse biñ ḳapu eyler güşād
Ḥażret-i Mevlā Efendi fātiḥu’l-ebvābdur” (Görsel 14)

“Yüri deryā dil olup eyle taḥammül zīrā
Rūzigārun öñüne düşmeyen ādem yorulur” (Görsel 44)

“Aġyār elemün çekme göñül nāfile ġamdur
Ḫaşmuñ sitemin añlamamaḳ ḫaşma sitemdür” (Görsel 85)

“Fehm olunmaz ḥükm-i sırr-ı ḫafiyyü’l-Bārī
Çāre yoḳ şīve-i taḳdīre rıżādan ġayrı” (Görsel 141)

“Ḫālıḳdan utan rızḳıñı ḫalḳdan ṣaḳın umma
Bil Rabbiñi *er-rızḳu alallāh*ı unutma ” (Görsel 146)

---

[144] Faik Akcaoğlu (ed.), *Keşfü’l-Hafâ Aclûnî*, çev. Mustafa Genç (Beka Yayınları, 2019), 2/447. “Nefisle mücadele büyük cihâddır. Dini inkâr edenlerle mücâdele ise küçük cihâddır.”
[145] Akcaoğlu, *Keşfü’l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 1/501. “Kırık kalplerdeyim.”

“Tekye-i ṣıdḳ-ı rıżāda ḳıl maḳām
El-muḳadder lā yuġayyer[146] ve’s-selām” (Görsel 147)

“İstiḳāmet bir selāmet rāhıdur
Ṭoġrınıñ yardımcısı [Ḥażret-i] Allāh’dur” (Görsel 148)

“Aġzum ne ararsun beni mestāne mi ṣanduñ
Ser virmek olur sırrı ʿayān eylemek olmaz” (Görsel 188)

“Lāyıḳ-ı feyż olamaz düşmeyicek ḫāke nebāt
Mütevāżıʿ olanı raḥmet-i Raḥmān büyütür” (Görsel 196)

“Bāb-ı Ḥaḳ meftūḥ iken her lahẓa ehl-i ḥācete
İlticā lāyıḳ mıdur maġrūr-ı cāh-ı devlete” (Görsel 197)

“Dünyānuñ varına aldanup dime var mı ben gibi
Bir muḫalif yel eser ṣavurur ḫarman gibi” (Görsel 200)

“Ḳıl tevbe seyyiʾātıña gözler ḳapanmadan
Vaḳtiyle gör ḥisābıñı defter ḳapanmadan” (Görsel 204)

“Elde altun bilezikdür sanʿat
Ki virür ehline feyż u rifʿat” (Görsel 307)

“Ṣaḳın kendüñi şaḫs-ı ḥalīmüñ ġażabından
Zīrā yumuşaḳ ḫuylu atıñ çiftesi pekdür” (Görsel 354)

“Külāhıñ ṣat yine sen yoġuncul olma nā-merde
Kelle ṣaġ olsun külāh eksük degül merde” (Görsel 357)

[146] “Kaderde ne yazılı ise o değiştirilemez.”

“Ecel geldi cihāna
Baş aġrısı bahāne” (Görsel 374)

“Āyinesi işdür kişinüñ lāfa baḳılmaz
Şaḫṣuñ görinür rütbe-i ʿaḳlı eserinde” (Görsel 382)

“Atarlar ṭaşı elbette dıraḫt-ı meyve-dār üzre” (Görsel 386)

“Çeşm-i inṣāf gibi ʿāḳıle mīzān olmaz
Kişi noḳṣānını bilmek gibi ʿirfān olmaz” (Görsel 411)

“Maʿrifet iltifāta tābiʿdür
Müşterīsiz metāʿ żāyiʿdür” (Görsel 412)

“Mülk-i dünyā kimseye ḳalmaz soñu ber-bād olur
Ey *Muḥibbī* şöyle farż et kim Süleymān olmuşuz” (Görsel 484)

“Der-Yemenī pīş-i menī
Pīş-i menī der-Yemenī” (Görsel 705)

1.6. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Edebî Muhteva

Bu başlık altında, levhalar için manzumeleri seçilen şairler, manzumelerde kullanılan vezinler ve nazım şekilleri hakkında örnekler verilecektir.

1.6.1. Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Şairler

Genel bir değerlendirme ile yaklaşıldığında çalışmada şairi tespit edilebilen manzumeler kadar şairi tespit edilememiş manzumeler de bulunmaktadır. Farsça manzumelerin şairlerinin tamamına yakını tespit edilmiş, şairlerinin tespit edilmesi üzerine manzumenin geçtiği eserlerine ulaşılmış ve manzumelere kaynak gösterilebilmiştir. Fakat Türkçe manzumelerde durum aynı değildir. Türkçe manzumelerin şairlerinin tespiti daha zor olmuştur. Şairleri tespit edilebilenler

arasında manzumeleri levhalara yazılmak için özellikle tercih edilen şairler, Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Yûnus Emre, Saʿdî-i Şîrâzî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hâfız-ı Şîrâzî, Süleyman Çelebi, Molla Câmî, Fâtih Sultan Mehmed, Kemâlpaşazâde, Fuzûlî, Kânûnî Sultan Süleymân, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Azîz Mahmûd Hüdâyî, Şemseddîn Sivasî, Bâkî, Azmîzâde Hâletî, Nâbî, Nedîm, Koca Râgıb Paşa, Ebûbekir Kânî, III. Selim, Şeyh Gâlib, Keçecizâde İzzet Molla, Yahyâ Nazîm, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Abdurrahman Sami Paşa, Nâmık Kemâl, Ziyâ Paşa, Yahyâ Kemal Beyatlı, Yaman Dede ve Alvarlı Muhammed Lütfi gibi isimler olmuşlardır.

Tablo 6: Manzume Levhaları için Manzumeleri En Çok Tercih Edilen Şairler[147]

1.6.2. Manzume Levhalarında Vezinler

Hüsn-i hat sanatında levhalarda yer alan manzumelerde vezinler, edebiyatta da olduğu gibi metinlerin estetik ve ritmik yapısını belirleyen önemli unsurlardır. Levhalarda kullanılan bu şiirlerin çoğunluğu Aruz vezni ile yazılan şiirlerden müteşekkildir. Az sayıda hece ölçüsü ve serbest ölçü ile yazılmış manzumeler de bulunmaktadır. Hattatların, seçtikleri şiirleri levha formuna aktarırken vezinlerin bu

[147] Tabloda "?" ile belirtilenler, şairi tespit edilemeyenlerdir.

ritmik yapısını korumaya özen göstermeleri gerekir. Çoğu hattat da buna dikkat ederek manzumeleri levhalara işlemiştir. Fakat bir kısmı, manzumenin estetik değerini arttırmak maksadıyla ya da kendisine verilen yanlış bir nüshayı aktarmak sebebiyle manzume üzerinde değişiklikler yaparak vezni bozmuşlardır. Aslına bakıldığında vezni korumaya çalışmak, sadece yazının estetik değerini arttırmakla kalmamış, aynı zamanda manzumenin anlamını ve duygusunu daha etkili bir şekilde sunmayı da sağlamıştır. Vezin, estetik ve anlamın mükemmel bir uyum içinde olmasının ana sebeplerinden bir tanesidir. Levhalarda yer alan manzumelerde vezinlerin doğru kullanımı, yazının akıcılığını ve okunabilirliğini arttırmaktadır. Böylece okuyucunun metni içselleştirmesine yardımcı olmuştur. Vezinlerin titizlikle seçilmesi ve uygulanması metnin sanatsal bütünlüğünü korurken hat sanatının inceliklerini ve ustalığını da gözler önüne sermektedir. Levhalarda buna rağmen imâle ve zihaf yapılan manzumeler mevcuttur.

Osmanlı döneminde yazılmış olan levhalarda yer alan manzumelerde en çok kullanılan vezinler Türk edebiyatında da sıkça tercih edilen vezinlerdir.

- Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
- Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün
- Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün
- Rubai vezinleri
- Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

Vezinlerle ilgili dikkat çeken bir diğer husus da hattatlardan bazılarının, örneğin Mehmed Nazif Bey, Mahmud Celâleddin, Ali Haydar Bey, Aziz Rıfâî, Çırçırlı Ali Efendi, Filibeli Bakkal Ârif Efendi, Hâmid Aytaç ve Kemâl Batanay, çoğunlukla aynı vezinde yazılmış olan manzumeleri levha formuna aktarmış olmalarıdır. Bu isimler, belirlemiş oldukları aynı vezinlerdeki manzumeleri levha formuna aktarmayı tercih etmişlerdir. Bunun yanı sıra başka vezinlerde yazılmış olan manzumeler de kaleme almışlardır. Bu konunun üzerine düşünüldüğünde levhaları için aynı vezinlerde manzumeler seçmelerinin bir sebebinin, belirledikleri istifi, ellerinin alıştığı formu tüm eserlerinde uygulamak istemeleri olduğu kanısına varılmıştır. O yüzden hattatlar, levha

yazımında belirledikleri istife uymak isterken bazen manzumelerin kelimelerinde yer değişikliği, kelimenin aslını bozma gibi manzumede çeşitli oynamalar yapmışlardır. En kıymetli hüsn-i hat örneklerinde bile, bazen hattata yazdırılması istenen manzumedeki eksiklikler veya verilen yanlış nüsha sebebiyle bazen de hattatların inisiyatif alarak kendilerince bir düzeltme yapmak istemeleri sebebiyle bu tür hatalar görülmüştür. Hattatların tasarrufu sebebiyle manzumeyi hazırladıkları forma uygun hale getirmek için birtakım vezin kopukluğu, kelime hatası gibi yanlışlıklar ortaya çıkmıştır. Bu sebeple de toplum içerisinde yaygın bir şekilde kullanılagelen "Küllü hattâtîn câhilün/Her hattat cahildir" sözü ortaya çıkmıştır. Bu durum, hattatlar arasında ve toplumda da bilinen genel bir problemdir. Bazı hattatlar hem şair ruhludur hem de hat sanatında üst seviyede eğitim almıştır; bazıları ise yalnızca bir alanda yetkindir. Bu grupta azımsanamayacak sayıda hattat bulunmaktadır. Çalışmamızda manzumelerin harflerinde ve kelimelerinde bu tarz değişikliklerin yapılmış olduğu, manzumenin aslının bozulmuş olduğu örnekler mevcuttur. Değişiklik yapıldığı tespit edilen kısımlar dipnotlarla belirtilmiştir. Manzumelerde yapılan bu değişiklikler sonucunda da doğal olarak vezinlerde bozukluklar meydana gelmiştir.

Süheyl Ünver, bir çalışmasında, bir levhaya yazılması için seçilmiş olan manzume hakkında beyitlerin vezninin bozuk olduğuna hususen dikkat çekmiştir ve vezinleri bozuk bu gibi hatların birisinin XIX. yüzyılın meşhur hattatlarından Şefik Bey'in dosyasından çıkmış olmasına rağmen bunların, levha haline getirilmesini talep eden kişinin müsveddesi olabileceği tahmininde bulunmuştur.[148] Bu durum, bizi yazılması istenen manzumelerin hattatlara verilen müsveddelerde yanlışlıklarının olma ihtimaline götürmektedir.

Çalışmamızda, bu konu hakkında uyarı içerikli bir manzume levhası da bulunmaktadır. Manzumenin şairi belirlenememiştir. Hüsn-i hat yazımı ile ilgili Arabzâde Mehmed'in yazmış olduğu bu şiir şöyledir:

"Ey kitābet zaḥmetinden bī-ḫaber nāḳıṣ ḫıred
Bilmiş ol maḫż-ı meşaḳḳatdür ḳalemle meşḳ-i ḫaṭ

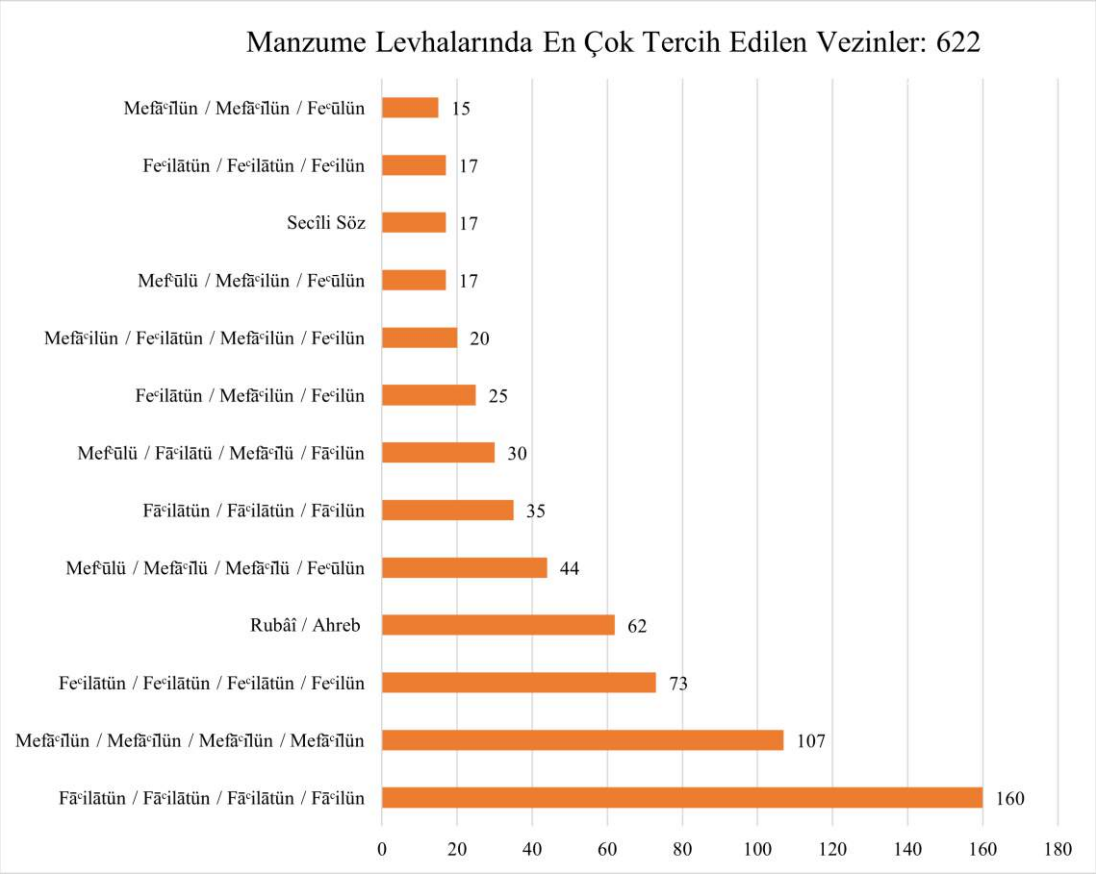
[148] Aynur Maktal Erbaş, "Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı (2021), 861.

Sehv ile ġafletle eṣnā-yı kitābetde eger
Sāḳıṭ olsa baʿżı elfāẓ-ı ḥurūf-ı bā-nuḳaṭ

Ḥarf atup ḳondurma noḳṭa kātibe yañlış deyu
Bil ki maḳbūli degüldür ehl-i ṭabʿıñ bū nemaṭ

Yañlış oldur kim ḳuṣūr-ı fehm ile kātib yaza
ʿAcz-i istiḥrācdan her lafẓ u terkībi ġalaṭ

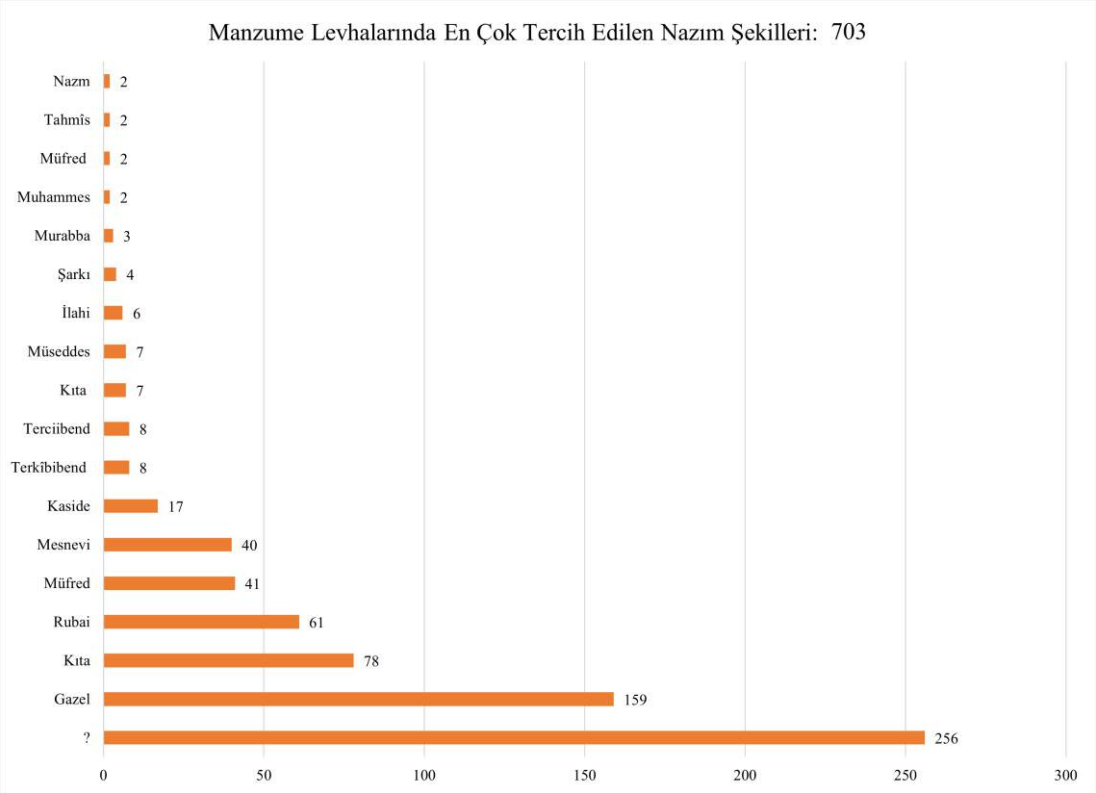
Kim dimiş zīrā kitābet ʿilminüñ māhirleri
Noḳṭa vü ḥarfüñ süḳūṭıyla kitāb olmaz saḳaṭ” (Görsel 48)

Tablo 7: Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Vezinler

1.6.3. Manzume Levhalarında Nazım Şekilleri

Levhalarda kullanılan çeşitli nazım şekilleri, sanatın çok yönlülüğünü ve kültürel zenginliğini yansıtarak topluma hem görsel hem de düşünsel bir ziyafet sunmaktadır. Bu yüzden hattatlar, levhaları için çeşitli nazım şekillerinden manzumeler seçmişlerdir. Çalışmamızda incelediğimiz manzume levhalarında tercih edilen nazım şekilleri çoktan aza doğru şöyledir: gazel, kıta, rubai, mesnevi, kaside, murabba, muhammes, müseddes, müsebba, muaşşer… Gazeller, aşk ve tasavvuf temalarını işlerken, kasideler daha çok övgü ve medhiye içerikleri ile öne çıkmaktadır. Mesnevilerin ise en etkileyici kısımları özenle seçilmiştir. Rubaileri bazen tam hali ile bazen bölerek bazen beyit bazen tek mısra bazen de üç mısrası olacak şekilde yazmayı tercih etmişlerdir. Levhalarda rubai, kısa ve öz yapısıyla derin anlamlar barındırdığı için manzumelerde en çok tercih edilenler arasında olmuştur. Müfredler de aynı şekilde özlü ve vurucu ifadeler sunduğu için hattatlar tarafından levhalara yazılmak üzere sıkça tercih edilmiştir. Bend nazım birimiyle yazılmış manzumelerin bazen sadece iki ya da üç mısrasını yazmışlar bazen de münferit olarak mütekerrir beyitleri yazmışlardır. Hattatlar levhalarına yazmak için seçtikleri manzumeleri en çok gazel ve kasidelerin matlaʿ, maktaʿ, hüsn-i matlaʿ ve hüsn-i maktaʿ beyitlerinden seçmişlerdir. Daha sonra ise daha çok kıta nazım şekli ile yazılan manzumeler gelmektedir.

Tablo 8: Manzume Levhalarında En Çok Tercih Edilen Nazım Şekilleri[149]

1.7. Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumelerde Tasavvufî Muhteva

Bu bölümde *Osmanlı Dönemi Hüsn-i Hat Levhalarında Yer Alan Manzumeler*'in tasavvufî muhtevası ele alınmıştır. Levhalarda yer alan manzumelerde geçen tasavvufî kavramlar tespit edilmiş, örnekleri verilmiştir.

1.7.1. Levhalar İçin Seçilen Manzumelerde Tasavvufî Kavramlar

Levhalar için seçilen manzumelerde tasavvufî kavramlar, derin manevî anlamlar barındırmaktadır. Tasavvuf, genel bir ifadeyle Allah'a yakınlaşma ve manevî bir arınma yolculuğunu ifade etmektedir. Bu nedenle hüsn-i hat sanatında levhalara yazılmak üzere seçilen manzumelerde tasavvufî kavramlar önemli bir yekûn tutmaktadır. Hattatlar, tasavvufî kavramlar barındıran manzumeleri levhalarına işlerken yazının estetik kısmı ile birlikte içeriğinin derinliğini de ön planda tutmaktadırlar. Bu minval üzere olan levhalar, okuyanlara Allah'a olan derin aşkı,

[149] Tabloda "?" ile belirtilenler, nazım şekilleri tespit edilemeyenlerdir.

teslimiyeti, manevî yolculuğu ve içsel huzuru hatırlatarak onların ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Tasavvufî kavramlar arasında aşk, sabır, tevekkül, fakr, fenâ ve bekâ, ârif, bâde, bezm, dergâh, hikmet, melâmet, marifet, meyhane, mürşid ve mürid, nefis, rind ve zâhid, sır, şeriat, hakikat, tarikat, tecellî, vuslat gibi önemli unsurlar bulunmaktadır. Tevekkül, sûfînin manevî yolculuğundaki dayanıklılığını ve Allah'a olan teslimiyetini ifade ederken, fakr, dünyevî her şeyden vazgeçip Allah'a yönelmeyi, fenâ ve bekâ ise nefsin yok oluşunu ve Allah'ta ebedî varoluşu simgelemektedir. Hüsn-i hat levhalarındaki manzumelerde sıkça kullanılan ve öne çıkan tasavvufî kavramlar şu şekilde seçilmiş ve örnekleri verilmiştir:

1.7.1.1. Âl-i Abâ

Sözlükte âl-i abâ, "aba ehli, abalılar" anlamına gelmektedir. Tasavvufta ise Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin olmak üzere bu beş kişiyi ifade etmektedir. Ehl-i beyt, ehl-i kisd, penç-i âl-i abâ, penç-ten-i âl-i abâ, hamse-i âl-i abâ ve beşler gibi isimler de alabilen âl-i abâ kavramı, özellikle Bektâşîlikte, Alevîlikte ve Mevlevîlikte önemlidir. Bazı hattatlardan âl-i abâ hayranları levhalarına imza atarken kendilerine "bende-i âl-i abâ" demişlerdir.[150] Manzumelerde ehl-i beyt ve evlâd-ı Alî şeklinde geçenler, *Önemli Şahıs ve Topluluklar* başlığı altında ele alınmıştır. Levhalarda yer alan manzumelerde "âl-i abâ" kavramı ile ilgili örnekler şöyledir:

"İdince pençe-i **āl-i ʿabā** imdād didüm tārīḫ
Müyesser oldı feṯḥ-i Dömeke bi'l-luṭf-ı Rabbānī" (Görsel 212)

Yā İlāhī Faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nun ʿaşḳına
Fātiḥ-i Ḫayber ʿAliyyü'l-Murtażā'nun ʿaşḳına
Ser-be-teslīm-i rıżā īmānumuz taḳdīredür
Eyle tevfīḳıñ refīḳ **āl-i ʿabā**nuñ ʿaşḳına (Görsel 429)

"Yā Rab be-Muḥammed u ʿAlī vu Zehrā
Yā Rab be-Ḥuseyn u Ḥasan-ı āl-i ʿabā

[150] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 36.

Ez-luṭf ber-ār ḥācetem der-du serā
Bī-minnet-i ḫalḳ yā ʿaliyye'l-aʿlā" (Görsel 608)

1.7.1.2. Ârif

Sözlükte, "Bilen, vâkıf, âşinâ, tanıyan, anlayışlı, kavrayışı mükemmel, irfan ve marifet sahibi" anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta ise "Allah Teala'nın kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini müşahede ettirdiği kimse" anlamındadır.[151] Bu başlık altında levhalarda geçen "ârif" kavramına örnekler verilmiştir.

"Nūr-ı bostān-ı vilāyet gül-i bāġ-ı Yemenī
ʿ**Ārif**-i sırr-ı Nebī Ḥażret-i Veys el-Ḳarānī" (Görsel 54)

"Sırr-ı Ḥaḳḳ'ı maḥrem olmaḳ ʿ**ārif**iñ ʿirfānıdur
Tīġ-i ʿaşḳa sīne açmaḳ sālikānuñ kārıdur" (Görsel 97)

"Faḫr-i sādāt-ı kirām u pīşvā-yı ʿ**ārifīn**
Maẓhar-ı sırr-ı ḫalīl ü nuḥbe-i ehl-i yaḳīn" (Görsel 119)

"Naḳḳaşa irer ʿ**ārif** olan naḳşından
Bu naḳş-ı ġarībi Naḳş-bendān añlar" (Görsel 193)

"Ḫulūṣ-ı ḳalb ile *Kāmil* yüzüñ sür ḫāk-i pāyine
Teʾeddüble niyāz eyle maḳām-ı ʿ**ārifān**īdür" (Görsel 454)

"Baʿd ez-vefāt zi-turbet-i men der-zemīn me-cūy
Der-sīnehā-yı merdum-i ʿ**ārif** mezār-ı māst" (Görsel 668)

1.7.1.3. Ayna / Mir'ât

Sözlükte "insan-ı kâmilin kalbi, yokluk, Allah'ın zat, sıfat, isim ve fiillerine mazhar ve tecelligâh olması itibariyle genel anlamda insana, özel anlamda kâmil insana ayna, âyine, mir'ât ve mir'ât-ı Hak, âyîne-i Rahman" denilmektedir. Hakk'a nazaran bütün kâinat ayna mesabesindedir. Ancak bu aynanın cilası insandır. Aynı

[151] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 44.

şekilde Mü'minin kalbi ayna kabul edilmektedir ve bu ayna ne kadar iyi cilalanırsa yani kalp ne kadar temizlenir ve saflaştırılırsa oraya ilâhî feyz ve inâyet, o nispette fazlaca akar.[152] Bu başlık altında levhalarda geçen "ayna/mir'ât" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"**Āyine**dür bu ʿālem her şey Ḥaḳ ile ḳāʾim
Mirʾ**āt**-ı Muḥammed'den Allāh görünür dāʾim" (Görsel 24)

"İtme **mir**ʾ**āt**ı şikeste seni yüz ṣūrete ḳor" (Görsel 86)

"Cevher yüreginden de o üstād-ı kerīmüñ
Envār-ı ṣafā nūş ider **āyine**-i cānuñ" (Görsel 178)

"Zāʾil olur mı dīdeden eşkümle naḳş-ı ʿārıżuñ
Ḳābil degüldür eylemek **āyine**den timsāl-i ḥak" (Görsel 211)

"**Āyine**si işdür kişinüñ lāfa baḳılmaz
Ṣaḥṣuñ görinür rütbe-i ʿaḳlı eseründe" (Görsel 382)

"Ḥüsn-i yār **āyine**-i dilde görünmezse eger
ʿ*Avni*yā bāde-i nābi aña **mir**ʾ**āt** idelüm" (Görsel 434)

"Sen çalış sīneye ṣıġmaz dime āsār-ı ʿulūm
Bir küçük **āyine**de ʿaks-i semā ẓāhir olur" (Görsel 449)

"İtdük o ḳadar refʿ-i taʿayyün ki *Neşāṭī*
Āyine-i pür tāb-ı mücellāda nihānuz" (Görsel 487)

"Görince **āyine**-i neşvesünde lāhūtı
Kemāl-i vecd ile ḳurbān olur gönül gönüle" (Görsel 498)

[152] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 56, 250.

"Baḫt-ı **āyine** ne-dārem ki der-ū mī-nigerī
Ḫāk-i bāzār ne-yerzem ki ber-ū mī-güzerī" (Görsel 544)

"Ey nusḫe-i nāme-i İlāhī ki tuyī
V'ey **āyine**-i cemāl-i şāhī ki tuyī
Bīrūn zi-tu nīst her çi der-ʿālem hest
Ez-ḫod be-ṭaleb her ān çi hᵛāhī ki tuyī" (Görsel 574)

"Būd cihān yek-be-yek **āyine**hā[153]
Belki ser-ā-ser heme gencīnehā" (Görsel 576)

"Dil serā-perde-i muḥabbet-i ū'st
Dīde **āyine**-dār-ı ṭalʿat-i ū'st ū'st" (Görsel 656)

1.7.1.4. Bâde / Şarap / Mey

Sözlükte "meşrubat, şarap, içki, bade" anlamlarına gelen birbiriyle eş anlamlı bu kavramlar, tasavvufta "Sülûkun başlangıcındaki zayıf aşk; avâmda da bulunan aşk, ilâhî inâyet, ilâhî aşk, coşkun aşk hâlleri, aşkın galebe çalması, heyecanı ve coşkusu" anlamındadır.[154] Bu başlık altında levhalarda geçen "bâde, şarap, mey" kavramlarına örnekler verilmiştir.

Bâde İle İlgili Örnekler

"**Bāde-i tevḥīd**i Miṣlīnā'ya işrāb itdiler
Bī-tekellüf içdi Mernūş u Debernūş Şāẕenūş" (Görsel 264)

"İç **bāde** güzel sev var ise ʿaḳl u şuʿūruñ
Dünyā var imiş yā ki yoḳ olmuş ne umūruñ" (Görsel 291)

"Kāse-i deryūzeye tebdīl olur cām-ı murād
Biz bu bezmüñ *Nābi*yā çoḳ **bāde**-ḫᵛārun görmüşüz" (Görsel 335)

[153] Anlam itibarı ile "Mahlukâtı yarattım ki, bana bir ayna olsun..." sözünü anımsatmaktadır. Şair bu söze işaret etmiş olabilir.
[154] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 63, 247, 327.

“Ṭaʿn idüp ḥālete bīze eger inkār ide
Bāde vü beng şühụdī bile iṯbāt idelüm

Ḥüsn-i yār āyine-i dilde görünmezse eger
ʿ*Avni*yā **bāde**-i nābi aña mirʾāt idelüm” (Görsel 434)

“**Bāde**-yi bezm-i buzurgān hāvi-yi derd-i serest
Ger be-ʿişret māyilī hem meclis-i ḫammār bāş
…
Aḥḳar er ḫ^{v}āhī ki sāzī bā-felek dūlāb-vār
Bāde ḫ^{v}ār u eşk bār u nāledār u zār bāş” (Görsel 635)

Şarap İle İlgili Örnekler

“Olmaz **şarāb**-ı sāġar-ı şādī ḫumārsız
Gülzār-ı dehrde güli kim gördi ḫārsız” (Görsel 102)

“Göñül ḥarāreti sönmez **şarāb-ı Kevṯer**’le
Ḥayātı gel içelüm būseden ḳadeḥlerle” (Görsel 402)

“Şu kim **vaḥdet şarāb**un hażm ide bezm-i şerīʿatde
Ṭarīḳatde odur kāmil ḥaḳīḳatde odur vāṣıl” (Görsel 502)

“Mest olup içdügi **altun şarābu**ñ ẕevḳinden
Elde bir ḳırmızı kāseyle ufuḳdan çekilen” (Görsel 516)

Mey İle İlgili Örnekler

“ʿAzm-i gülzār idelüm ki nevbahār eyyāmıdur
Mey içüp maḥbūb ile pûse-kenār eyyāmıdur” (Görsel 11)

“Sāḳiyā **mey** ṣun ki bir dem lāle-zār elden gider
İrişür vaḳt-i ḥazān faṣl-ı bahār elden gider” (Görsel 51)

"**Mey** gibi her bir ḥarāmu sekri olsaydı eger
Ol zamān maʿlūm olurdı mest kim huşyār kim" (Görsel 340)

"**Mey** menʿini eyleyüp şiʿār ey vāʿiẓ
Ṭutduñ reh-i ṭaʿn-ı ʿaşḳ-ı yār ey vāʿiẓ
Terk-i **mey** u maḥbūb iderüz cennet içün
Şerḥ eyle ki cennetde ne var ey vāʿiẓ" (Görsel 464)

"ʿOmrem be-hevā-yı leb-i **mey**-gūn bu'gz̲eşt
V'ez-dil be-ġam-ı hecr besī̄ ḫūn bu'gz̲eşt" (Görsel 638)

"Būdest ki mest-i **mey**-i gulgūn Ḫayyām
Be'stūde ez-ān-**mey** zi-ḥad fuzūn Ḫayyām
Ez-cām-ı tevellā-yı ʿAlī̄ men mestem
Mest-i **mey**-i engūr nī̄yem çūn Ḫayyām" (Görsel 644)

"Ḫall-i her nukte ki ber-pī̄r-i ḫıred muşkil būd
Āzmūdī̄m be-yek curʿa-i **mey** ḥāṣıl būd

Guftem ez-medrese porsem sebeb-i ḥurmet-i **mey**
Der-i her kes ki zedem bī̄-ḫod u lā-yaʿḳıl būd" (Görsel 712)
"Derd-i ḫumār-ı neşʾe-yi **ṣahbā**-yı cāh içün
Asī̄b-i dehre ġam yime īn nī̄z b'ugzered" (Görsel 79)

1.7.1.5. Bezm / İşret

Sözlükte, "meclis, mahabbet ve sohbet toplantısı, içki âlemi" anlamlarına gelmektedirler. Tasavvufta ise Hak'la olmanın verdiği haz, bu hâlde bulunan kalbin terennümü" anlamlarındadır.[155] Bu başlık altında levhalarda geçen "bezm, işret" kavramlarına örnekler verilmiştir.

[155] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 75, 196.

Bezm İle İlgili Örnekler

“Ey cemālüñ şemʿ-i **bezm**-ārā-yı ḳurb-ı Kirdgār
Cebrāʾīl āvāre-i şemʿ-i rūḫuñ pervāne-vār (Görsel 7)

“Fürūġ-ı dūdmān-ı şemʿ-i **bezm**-i āl-i ʿOṯmānī
Ẓiyā-yı mihr-i gerdūn-ı ḫilāfet salṭanat-rāye” (Görsel 68)

“ʿUlüvv-i menziletle **bezm**-i ḫāṣṣu’l-ḫāṣṣa dāḫildür
Kemer-bend-i ḥabīb-i kibriyādur Ḥażret-i Cābir” (Görsel 127)

“Çoḳ heyʾete girdüm geleli **bezm**-i cihāna
Biñ ṣūrete ḳoydu beni evżāʿ-ı zamāna” (Görsel 137)

“Cürʿa ḳalmışdı meger cām-ı Kefeṣṭaṭyuşdan
Kāselīs-i **bezm** olup Ḳıṭmīr daḫı ḳalmadı boş” (Görsel 264)

“Girenler naḳd-i cān īṯār iderler bāb-ı teslīme
Erenler **bezm**üne bir başḳa dürlü armaġan olmaz” (Görsel 304)

“Ne himmet kār-gerdür ne ṭaleb ne ḥüsn-i istiʿdād
Sezā-yı **bezm**-i yār olmaġa da ādemde baḫt ister” (Görsel 468)

“Īn kuhne ribāṭ-rā ki ʿālem nāmest
Ārāmgeh-i eblaḳ-ı ṣubḥ u şāmest
Bezmī’st ki vāmānde-i ṣad Cemşīdest
Gūrī’st ki tekyegāh-i ṣad Behrāmest” (Görsel 554)

“Meşʿal-i **bezm**-i ġamest āh-ı şerer-fiken-i mā
Hest çūn sīne-i pur-āteş-i mā gulşen-i mā” (Görsel 642)

“Key Cumʿa-i men be-şād-kāmī ber-ḫā’st

Key Şenbe-i men **bezm**-i neşāṭī ārā'st" (Görsel 678)

"Şemʿ-i **bezm** efrūz-rā ez-ḫᵛīşten-sūzī çi bāk
Ū cemāl-i cemʿ cūyed der-zevāl-i ḫᵛīşten" (Görsel 707)

İşret İle İlgili Örnekler

"Her ki sebū-yı tu keşed ʿāḳıbet
Der-ḥarem-i ʿ**işret-i sulṭān** şeved" (Görsel 616)

"Ez-ser ʿ**işret-gīr**-i bürhān pāy-i ḫod mīkūb ḫoş
Hemçu merdān enderā bī-ḫod be-meydān-ı semāʿ" (Görsel 640)

1.7.1.6. Dergâh

Sözlükte "eşik, atebe"; tasavvufta "tekke, âsitâne ve zaviye" anlamlarına gelmektedir.[156] Bu başlık altında levhalarda geçen "dergâh" kavramına örnekler verilmiştir.

Mescid-i Nebevî için "dergâh" kavramının kullanımı bir manzumede şöyledir:

Mürāʿāt-ı edeb şarṭiyle gir *Nābī* bu **dergāh**a
Meṭāf-ı ḳudsiyāndur būsegāh-ı enbiyādur bu" (Görsel 523)

Kâdirî tarikatine ait tekke için kullanımı şöyledir:

"Seg-i **dergāh-ı pīrān** şev ki ḫᵛāhī luṭf-i Rabbānī
Ki ber-şīrān şeref dāred seg-i **dergāh-ı Geylānī**" (Görsel 706)

Mevlânâ dergâhı için kullanımı şöyledir:

"Budur **dergāh-ı Mevlānā Celāleddīni ve'd-dünyā**
Bu **dergāh** Kaʿbe-i cān u cināndur cümle uşşāḳa
…

[156] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 102.

Yapıldı **dergeh-i Monlā** budur çün Kaʿbe uşşāḳa

Ṭavāfa gel duʿā it yapdıran Sulṭān-ı Āfāḳa” (Görsel 58)

“Āh u efġān u enīnüm nāydür sīnem ḳudūm

Oldı cismüm ser-te-ser bir **dergeh-i Mollā-yı Rūm**” (Görsel 375)

“Yüz sürmeye geldik **ulu dergāh**ıña hep

Ey vāriṣ-i faḫr-i dü cihān-ı Mevlānā” (Görsel 475)

“Bāz ā bāz ā her ān çi hestī bāz ā

Ger kāfir u gebr u put-peresti bāz ā

Īn **dergeh-i mā dergeh-i nevmīdī** nīst

Ṣad bār eger tovbe şikestī bāz ā” (Görsel 662)

II. Mahmud’un huzuru için kullanımı şöyledir:

“Semiyy-i faḫr-i ʿālem kātib-i esrār-ı sulṭānī

Ki olmuş ẕāt-ı pāki zīver-i **dergāh-ı Ḫāḳānī**” (Görsel 66)

Nasûhî tekkesi için kullanımı şöyledir:

“Maḳām-ı evliyādur menbaʿı feyż-i fütūḥīdür

Edeble dāḫil ol ṣūfī bu **dergāh-ı Naṣūḥī**dür” (Görsel 250)

Dergâh kavramının çeşitli tekke ve dükkânlar için kullanımı ise şöyledir:

“ʿĀzim-i **dergāh**-ı bāḳī olıcaḳ ʿizzet ile

Meymenet-baḫş oldı bu cā içre Yemīn türbeti” (Görsel 159)

"Dāmen-i Sulṭān Emīr'e *Nūri*yā ruḫsūde ol

Kim anuñ ehl-i recāya mültecādur **dergeh**i" (Görsel 168)

"Ẓuhūrāt u cevāba tāb u ṭāḳatsiz ḳalup ḥayrān

Ṣığındum **dergeh-i luṭf-ı Ḫudā**'ya her çi bād-ā-bād" (Görsel 189)

"Guşāde bād dem-ā-dem be-şādi īn **dergāh**

Be-fażl-ı eşhedü en lā ilāhe illallāh" (Görsel 596)

"Pādişāhā men be-**dergāh**et penāh āverdeem

Der-ḥarīm-i ḥażretet rūy-ı siyāh āverdeem" (Görsel 609)

1.7.1.7. Enallâh

Hallâc'a ait "Ene'l-Hak/Ben Hakk'ım" sözünün bir başka ifadeyle söylenmiş hâlidir. Bu başlık altında bir manzume levhasında geçen "enallâh" kavramına bir örnek verilmiştir.

"Ben nār-ı **enallāh**'ı görüp eyledim īmān
Cānānımuñ ʿaynı ile ḳaşuñda nümāyān" (Görsel 645)

1.7.1.8. Fakr

Sözlükte, "yoksulluk"; tasavvufta, "dervişlik, sâlikin hiçbir şeye malik ve sahip olmadığının, her şeyin gerçek malik ve sahibinin Allah olduğunun şuurunda olması, sâlikin kendisini daima Allah'a muhtaç bilmesi, Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı olmadığını kavraması, fenâ, fenâfillâh" anlamlarına gelmektedir.[157] Bu başlık altında levhalarda geçen "fakr" kavramına örnekler verilmiştir.

"*Ḥayālī* **faḳr** şālına çekenler cism-i ʿüryānı

[157] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 131.

Anuñla faḫr iderler Aṭlas u Dībā'yı bilmezler" (Görsel 334)

"Ehl-i dehre ʿālemüñ maʿmūresin ʿarż itseler
Ehl-i **faḳr**uñ ḥişşesine mülk-i istiġnā düşer" (Görsel 513)

"**Faḳr**-ı ẓāhir me-bīn ki *Ḥāfıẓ*-rā
Sīne gencīne-i muḥabbet-i ū'st" (Görsel 656)

1.7.1.9. Fenâ ve Bekâ

Sözlükte fenâ, "yokluk, hiçlik"; tasavvufta "kulun fiilini görmemesi hâli" anlamlarına gelmektedir.[158] Bekâ ve fenâ kavramları, "kalıcı ve geçici olma" anlamlarında da kullanılmaktadır. Tasavvufta, kötü huyların, yok olması fenâ; bu kötü davranışların yerini güzel huyların ve iyi davranışların alması ise bekâdır. Kulun kendi sıfat ve niteliklerinden sıyrılıp çıkması fenâ, Allah'ın sıfat ve nitelikleriyle süslenmesi durumu da bekâdır. Ayrıca insanın kendisini, etrafındaki halkı ve eşyayı görmemesi bekâdır.[159] Sûfîler fenâ kelimesi ile insanın kötü sıfatlarının yok olmasına, bekâ kelimesi ile de insanın güzel vasıflar edinerek bu hâlde devam etmesine işaret etmektedir.[160] Bu başlık altında levhalarda geçen "fenâ-bekâ" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Ey göñül itme ġurūr dünyā **fenā**dur ʿāḳıbet
Kām-yāb olsan cihānda yine hicrān ʿāḳıbet

Çün **fenā**dur ġam u endīş itmege mūcib nedür
Şād u ḥurrem hem ġam u miḥnet yegāndur ʿāḳıbet" (Görsel 28)

"Ey kāşif-i esrār-ı Ḫüdā Mevlānā
Sulṭān-ı **fenā** şāh-ı **beḳā** Mevlānā
ʿAşḳ itmededür ḥażretüñe böyle ḫiṭāb
Mevlā-yı gürūh-ı evliyā Mevlānā" (Görsel 60)

---

[158] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 134.
[159] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 70.
[160] *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*, haz. Süleyman Uludağ (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1999), 160.

"Be-dih **fenā**-yı **beḳā**-yı taʿayyünem yā Rab
Ki tā şevem be-hevā-yı tu maḥv-ı ke'l-evvel" (Görsel 593)

"Ey nāşir-i envār-ı hüdā Nūreddīn
Ḫurşīd-i **beḳā** ḳuṭb-ı verāʿ Nūreddīn" (Görsel 87)

"Rūḥ naşılsa cisme ḳarşı āleme sen de osuñ
Kime kim āb-ı ḥayātı virdiyseñ buldı **beḳā**" (Görsel 274)

"Yā Rab īn sāye-i İlāhī-rā
Āfitāb-ı sipihr-i şāhī-rā

Ber-serīr-i **beḳā** mumkin dār
Ber-sipihr-i ḫulūd rūşen dār" (Görsel 558)

"**Beḳā beḳā**-yı Ḫudā'st mulk mulk-i Ḫudā" (Görsel 653)

1.7.1.10. Gönül / Kalp

Sözlükte, "gönül" ve "vicdan" anlamlarına gelen bu terim, tasavvufta ise "İlâhî hitabın mahalli ve muhatabı, marifet ve irfan denilen tasavvufî bilginin kaynağı, keşf ve ilham mahalli, ilâhî genişlik mahalli, Allah'ın evi, yere ve göğe sığmayan Allah'ın içine sığdığı yer, tecellî aynası ilâhî isim ve sıfatların en mükemmel şekilde tecellî ettiği yer, kalp gözü" gibi anlamlar taşımaktadır.[161] Bu başlık altında levhalarda geçen "gönül/kalp" kavramlarına örnekler verilmiştir.

Gönül İle İlgili Örnekler

"Ey **gönül** bir cān içün her cāna minnet eyleme
ʿİşret-i dünyā içün sulṭāna minnet eyleme" (Görsel 10)

[161] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 205.

“Varup bir bāba mensūb oldı herkes ey **göñül** sen de
Der-i devlet-meʿāb-ı luṭf-ı Ḥaḳḳ’a intisāb eyle” (Görsel 22)

“Ey **göñül** itme ġurūr dünyā fenādur ʿāḳıbet
Kām-yāb olsan cihānda yine hicrān ʿāḳıbet

…
Gel tevekkül kūşesinde ey **göñül** ḳıl vaḥdeti
Görelüm Allāh n’iderse pür keremdür ʿāḳıbet” (Görsel 28)

“**Göñül** yıḳmaḳ ḫarāb itmek gibidür Beyt-i Maʿmūr’ı
Velī yapmaḳ hezārān Kaʿbe bünyād itmeden yegdür” (Görsel 52)

“Kimseye bāḳī degüldür mülk-i dünyā sīm u zer
Bir ḫarāb olmuş **göñül** taʿmīr itmekdür hüner” (Görsel 74)

“Ey **göñül** bāb-ı rıżā-yı çün gözet şām u seḥer
Sen ẓuhūra tābiʿ ol ġayrı ne lāzımdur keder” (Görsel 77)

“Aġyār elemin çekme **göñül** nāfile ġamdur
Ḫaşmuñ sitemin añlamamaḳ ḫaşma sitemdür” (Görsel 85)

“Söylesem ʿālem güler ketm eylesem **göñl**üm yanar
Söylenilmez ketm olunmaz böyle bir ḥāletdeyim” (Görsel 106)

“Ḥubb-ı pākindür ḫarābe **göñl**ümi maʿmūr iden
Bāʿiṣ-i fevz ü necātum şefḳatiñdür yā Ḥüseyn” (Görsel 118)

“O nihāl-i bāġ-ı devlet saña da ider temāyül
A **göñül** ne āh idersün buña rüzgār dirler” (Görsel 136)

“Lāzımsa da esbāba **gönül** rabt itmem
Lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh” (Görsel 145)

“Cevr-i **gönl**ümdür çeken gözdür gören ruḫsārıñı
Allāh Allāh kām alan kim bu çeken kimdür taʿab” (Görsel 183)

“Tefvīż-i umūr eyleyeli Ḥażret-i Ḥaḳḳ’a
Ṣāf oldı **gönül** maḥv olup āṣār-ı meşaḳḳa” (Görsel 235)

“Şerīʿatsiz kişi uçsa havāya
Gönül virme o gibi ḫōd-nümāya” (Görsel 239)

“Ziyāret eyleyüp gel dergehinden eyle istimdād
Vücūduñ maḥv u müstaġraḳ **gönül**den eyle idrāki” (Görsel 266)

“Maʿnī iken murādum naḳşında derde düşdüm
Gönlüm ne çekdi bilseñ dünyāda ʿaşḳ yüzünden” (Görsel 313)

“Ṭurur **gönl**ümde mübhem bir emel ʿömr-i nizārumdan
Elimde bir gül-i pejmürde ḳaldı nev-hilālümden” (Görsel 343)

“Ṭaş gibiydüñ çoḳ **gönül** ḳırduñ yeter
Ṭopraḳ ol üstünde ḫoş güller biter” (Görsel 363)

“**Gönül** bir şīşedür cānā ḳırıldıḳda kened ṭutmaz” (Görsel 401)

“**Gönül** ḥarāreti sönmez şarāb-ı Kevṣer’le
Ḥayātı gel içelüm būseden ḳadeḥlerle” (Görsel 402)

“Gerden-i tevsen-i zībāda ḳoṭās-ı dil-bend
Baġladı **gönl**ümüzi zülf ile gīsū yerine

Gönlümüz şāhid-i zībā-yı cihāda virdük
Dilber-i māh-ruḫ u yār-ı perī-rū yerine” (Görsel 422)

“Cān vir **gönül** ol ġamzeye kim bunca zamāndur
Cān içre seni ṣaḳladıġum anıñ içündür” (Görsel 456)

“Herkesüñ **gönl**inde vardur bir kemāl endīşesi
Vardur aṣḥāb-ı kemāliñ de zevāl endīşesi” (Görsel 482)

“Ölüm āsūde bahār ülkesidür bir rinde
Gönli her yerde buḫūrdān gibi yıllarca tüter” (Görsel 534)

Kalp İle İlgili Örnekler

“Fuḳarā **ḳalb**ine her kim ṭoḳuna
Ṭoḳuna sīnesi Allāh oḳuna” (Görsel 73)

“Ḫulūṣ-ı **ḳalb** ile eyle ziyāret Şems-i Sulṭānı
Var ise maḳṣadun *ʿĀhid* gibi ey dīn iḫvānı” (Görsel 170)

“Şaḫṣiyyetinüñ ʿāşıḳıdur fikr u cenānum
Fenniyle de ekmeldür o **ḳalb**iyle de ekmel” (Görsel 178)

“Ḥased-i **ḳalb**-i ʿadüv luṭf ile zāʾil olmaz
Seng-i mismārda olan āteşe āb itmez eṯer” (Görsel 223)

“Bu misāfirḫānenüñ fānīligüñ fehm eyleyen
Ḫāne-i **ḳalb**inde Ḥaḳ’dan ġayrı mihmān istemez” (Görsel 238)

“Nūr-ı īmāndur nücūmından dem-ā-dem berḳ uran
Āsmān itmiş hezārān **ḳalb** ile īmān saña” (Görsel 249)

"Cāy-gīr eyledi beyt-i dilimi ḥubb-ı ʿAlī
Herkesüñ ḫāne-i **ḳalb**inde bir arslan yatur" (Görsel 253)

"Ṣāf ḳalb ol kimseye ṭutma saḳın **ḳalb**inde kīn
Didi ṭurmaz faḫr-i ʿālem kīn ile bir yerde dīn" (Görsel 260)

"Geçer **ḳalb**-i züyūfātı anuñ dergāh-ı feyżinde
Eger iksīr ararsañ işte bu altun ider ḫāki" (Görsel 266)

"Ṣanma ey ḫāce ki senden ẕer u sīm isterler
*Yevme lā yenfeʿu*da **ḳalb**-i selīm isterler" (Görsel 315)

"Ḫulūṣ-ı **ḳalb** ile *Kāmil* yüzüñ sür ḫāk-i pāyine
Teʾeddüble niyāz eyle maḳām-ı ʿārifānīdür" (Görsel 454)

"Ezelī maġfiretüñ böyle bir iḳlīminde
Altunuñ göz boyamaz **ḳalbi** ḳadar ḫāliṣi de" (Görsel 516)

1.7.1.11. Hakikat

Sözlükte, "gerçek, var olduğu kesin ve açık olarak bilinen şey, bir şeyi o şey yapan husus, mahiyet" anlamındadır. Tasavvufta ise "Hakk'ın sâlikten vasıflarını alarak yerine kendi vasıflarını koyması, ilm-i tasavvuf, Hz. Âdem'den kıyamete kadar değişmeyen hükümler" anlamlarına gelmektedir.[162] Bu başlık altında levhalarda geçen "hakikat" kavramına örnekler verilmiştir.

"Bunuñ her evc-i pāki evc virür şems-i **ḥaḳīḳat**den
Mecāzī her biri maʿnīde ṭāḳ-ı çarḫ-ı bī-sāka" (Görsel 58)

"N'ola ẕerrātuñ olsa neyyirāt-ı nüh ṭıbāḳu'l-Ḥaḳ
Tecellī-yi ruḫuñ mihr-i **ḥaḳīḳat** eylemiş Mevlā" (Görsel 88)

[162] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 153.

"**Ḥaḳīḳat** şāhid-i maʿnā-yı cāmiʿ maḥfil-i ünsi
Meşābīḥ-i Hüdā'dan bir mücessem rūḥ-ı nūrānī" (Görsel 265)

"Şerīʿatde şu senüñdür bu benüm
Ṭarīḳatde hem senüñdür hem benüm
Ḥaḳīḳatde ne senüñdür ne benüm" (Görsel 332)

"Şudur cihānda benim eñ begendügüm meslek
Sözüm odun gibi olsun **ḥaḳīḳat** olsun tek" (Görsel 448)

"Şu kim vaḥdet şarābun haẓm ide bezm-i şerīʿatde
Ṭarīḳatde odur kāmil **ḥaḳīḳat**de odur vāṣıl" (Görsel 502)

"Du cihān yek **ḥaḳīḳat**est ey şāh
Ẓāhireş ḫalḳ bāṭıneş Allāh" (Görsel 681)

1.7.1.12. Harf/Hurûf

Sözlükte harf, "Hakk'ın kula hitap ettiği ifade, ilâhî hitap, harfler" anlamındadır. Tasavvufta ise "akıl ve nefs gibi dış âlemde var olan basit (yalın) hakikatler" anlamlarına gelmektedir.[163] Bu başlık altında levhalarda geçen "harf/hurûf" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Eyle żamīme üstüne yek **ḥarf** iltifāt
Sāde nigāh ʿāşıḳ-ı zāra kerem degül" (Görsel 29)

"Ḥaṭṭı da ġāyet güzel resmi gibi bī-bedel
Ḥarfi bütün bī-ḫalel noḳṭası ʿaynı dürer" (Görsel 377)

"Pursed ez-Mīr ʿİmād ʿAlī bend
Be-çi **ḥarf** ḫāme tecrube bihter

[163] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 159, 174.

Guft be-sin kerd Mīr ʿAlī vu Ḥuseyn
Līk be-yā vu ʿayn ez-u bihter" (Görsel 597)

"Tā ne-bīnī rūy-ı zişt u ne'şnevī **ḥarf**-i duruşt
Rūzhā der-ḫ^{v}āb u şebhā tā seḥer bīdār bāş" (Görsel 635)

"Āsāyiş-i du gītī tefsīr-i īn du **ḥarf**est
Bā-dustān muruvvet bā-düşmenān mudārā" (Görsel 684)

"Sehv ile ġafletle eşnā-yı kitābetde eger
Sāḳıṭ olsa baʿżı elfāẓ-ı **ḥurūf**-ı bā-nuḳaṭ

Ḥarf atup ḳondurma noḳṭa kātibe yañlış deyu
Bil ki maḳbūli degüldür ehl-i ṭabʿıñ bū nemaṭ

…

Kim dimiş zīrā kitābet ʿilminüñ māhirleri
Noḳṭa vu **ḥarf**üñ süḳūṭıyla kitāb olmaz saḳaṭ" (Görsel 48)

"Ḥüseyn-i Kerbelā'nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi
Zebān-ı ḫāme-i ṣavt u **ḥurūf** ile edā olmaz" (Görsel 12)

1.7.1.13. Hikmet

Sözlükte hikmet, "felsefe, düşünme melekesinin itidal hâlinde olması, uygulamayla birlikte olan bilgi, tecrübeyle kazanılan doğru bilgi, Hakk'a uygun düşen söz, söz ve davranıştaki isabet, her şeyin mükemmeli, olanı olduğu gibi bilmek" anlamlarına gelmektedir.[164] Bu başlık altında levhalarda geçen "hikmet" kavramına örnekler verilmiştir.

[164] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 169.

"Pādişāhum ḥāṣılı sensiñ dü ʿālemde benüm
Kişver-i sīnem maḳarr-ı **ḥikmet**iñdür yā Ḥüseyn" (Görsel 118)

"Sen gülüñ ben bülbülüyem hey Nebiyy-i Muʿteber
Ḥikmet-i ʿilmüñ senüñ ḳılmış şehüm şaḳḳ-ı ḳamer" (Görsel 280)

"**Ḥikmet**-āmūz idi evżāʿ-ı Resūl
Ḳābil-i vaṣf degüldür ṣıfatı" (Görsel 351)

"Nedür yā Rab şu ʿālī **ḥikmet**üñ ki nezd-i z̲ātuñda
Duʿāmuz beddu'ā olmazsa aṣlā müstecāb olmaz" (Görsel 353)

"Muvāfıḳdur yine elbet mīzāca ṣīve-i **ḥikmet**
Ṭabībüñ olsa da kiz̲bi marīżüñ ṣıḥḥatin söyler" (Görsel 413)

"ʿ**İlm-i ḥikmet** sırr-ı vaḥdet būyı her ān münkeşif
Gir de gör ol ravża-i rıḍvān-ı ʿAbdülḳādir'e" (Görsel 455)

"Muṣaddaḳdur bu aʿlām tā ezelden mühr-i **ḥikmet**le
Cihāna gelmeden maḳṣad bu tatbīḳātı görmekdür" (Görsel 525)

1.7.1.14. Hüsn

Sözlükte, "güzellik" anlamındadır. Tasavvufta ise "zattaki kemâl ki, Hak'tan başkasında bulunmayan ilâhî güzellik" anlamına gelmektedir.[166] Bu başlık altında levhalarda geçen "hüsn" kavramına örnekler verilmiştir.

"ʿĀşıḳuñ yevmen-fe-yevmen şevḳini müzdād iden
Āfitāb-ı evc-i **ḥüsn**-i ṭalʿatıñdur yā Ḥüseyn" (Görsel 118)

"Ümmī ṭabīʿatān ḳapılur sāde-rūlara
Ḥüsn-i ḫaṭuñ nükātını yazup çizen bilür" (Görsel 208)

[165] Kamer 54/1-3.
[166] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 176.

“**Ḥüsn**-i Ḳurʾān’ı görür insān olur ḥayrān saña
Dest-i ḳudretle yazılmış ḥilyedür Ḳurʾān saña” (Görsel 249)

“Levḥ-i maḥfūẓa çekilmişdi cihāndan **ḥüsn**-i ḫaṭ
Maʿrifet erbābı maḥzūnāne eylerdi enīn” (Görsel 293)

“Özgeler **ḥüsn**ün temāşā eylesem çıḳsun közüm
Özge bir köz hem ki **ḥüsn**üngini temāşā eylese” (Görsel 337)

“Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete Rūḥu’l-emīn
Levḥ-i maḥfūẓ’a çekilmişdi cihāndan **ḥüsn**-i ḫaṭ” (Görsel 362)

“Eylemez īrāṣ-ı **ḥüsn** ārāyiş-i bed-ṭıynetüñ
Zīnet olmaz māra endāmundaki naḳş u nigār” (Görsel 397)

“Ne himmet kār-gerdür ne ṭaleb ne **ḥüsn**-i istiʿdād
Sezā-yı bezm-i yār olmaġa da ādemde baḫt ister” (Görsel 468)

“Meşḳ-i ḫaṭı **ḥüsn**-i yār iderdi
Defʿ-i ġam-ı rūzigār iderdi” (Görsel 490)

“**Ḥüsn**-i İslām’ı anda gördi ʿayān
Ṣūret-i meʿānīyi ḳılup idrāk” (Görsel 518)

“Be-feṯḥ-i ṭılsım-ı ism-i Celāl-i ẕāt-ı ecel
Be-keşf-i kenz-i nihān-ı Cemāl-i **ḥüsn**-i ezel” (Görsel 593)

“Ey ki mī-cūyī be-cān ān **ḥüsn** u ān şemʿ-i cemāl
Çun ney āteş-zen be-cān mān cān-ı ḳurbān-ı nigīn” (Görsel 606)

1.7.1.15. İlm-i Ledün

Sözlükte ilm-i ledün, "Hakk'ın katından gelen bilgi, ilham, kişiye özgü mahrem ve gizemli bir bilgi" anlamındadır.[167] Bu başlık altında levhalarda geçen "ilm-i ledün" kavramına örnekler verilmiştir.

"Ḫālıḳ intiḳāmuñ dest-i ʿabdiyle alur
ʿ**İlm-i ledün** bilmeyenler ʿabd itdi ṣanur" (Görsel 349)

"Ḥaḳ ḳulundan intiḳāmun yine ḳul ile alur
Bilmeyen ʿ**ilm-i ledün**ni onu ʿabd itdi ṣanur" (Görsel 540)

1.7.1.16. İnsan-ı Kâmil

Sözlükte, "olgun ve yetkin kişi" anlamındadır. Tasavvufta ise "Allah'ın yeryüzündeki halifesi olması itibariyle onun bütün isim ve sıfatlarına mazhar olan ve varlığın esas mertebelerini tümüyle kendisinde toplayan insan, Hz. Muhammed'in nuru, hakikat-i Muhammediye, gavs, kutup, hakîkî mürşit" anlamlarına gelmektedir.[168] Bu başlık altında levhalarda geçen "insan-ı kâmil, şeyh-i kâmil, Müʾmin-i kâmil" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Murād-ı ḥażret-i ʿaşḳum ʿazīzüm ben mürīd olmam
Beni ey **şeyḫ-i kāmil** eyleyüp irşād n'eylersün" (Görsel 38)

"Nice yüz biñ dil-rübā var ʿāşıḳ ammā biñde bir
ʿĀleme **insān-ı kāmil** gelmez illā biñde bir" (Görsel 176)

"Nādir bulunur **ṭıynet-i kāmil**de ḳuṣūr
Kem māyeden eyler ne kim eylerse ẓuhūr" (Görsel 316)

[167] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 185.
[168] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 188.

1.7.1.17. Marifet

Sözlükte, "bilgi, tecrübî ve amelî bilgi, tanımak, âşinâlık" anlamındadır. Tasavvufta ise "sûfîlerin rûhânî halleri yaşayarak, manevî ve ilâhî hakikatleri tadarak (iç tecrübeyle vasıtasız olarak) elde ettikleri bilgi, irfan" anlamına gelmektedir.[169] Bu başlık altında levhalarda geçen "marifet" kavramına örnekler verilmiştir.

"Levḥ-i maḥfūẓa çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ
Maʿrifet erbābı maḥzūnāne eylerdi enīn" (Görsel 293)

"**Maʿrifet** iltifāta tābiʿdür
Müşterīsiz metāʿ żāyiʿdür" (Görsel 412)

"Berg-i dıraḫtān-ı sebz der-naẓar-ı hūş-yār
Her varaḳī defterī'st **maʿrifet**-i Kirdgār" (Görsel 647)

1.7.1.18. Melâmet

Sözlükte, "kınama, ayıplama, kötüleme, karalama" anlamındadır. Tasavvufta ise "selâmeti terk etmek, kınayanların kınamasından çekinmeden doğru yolda yürümek" anlamlarına gelmektedir.[170] Bu başlık altında levhalarda geçen "melâmet" kavramına örnekler verilmiştir.

"Yine mestāne gelüñ ʿazm-i ḫarābāt idelüm
Ḫidmet-i pīr-i muġan ile mübāhāt idelüm

Ḫum-ı meyden götüre ʿālemi seyrān idelüm
Ṭūr-ı ʿışḳa çıḳalum yine münācāt idelüm

Ṭaʿn idüp ḥālete bīze eger inkār ide
Bāde vü beng şühụdī bile iṩbāt idelüm

[169] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 236.
[170] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 241.

Ḫüsn-i yār āyine-i dilde görünmezse eger
ʿ*Avni*yā bāde-i nābi aña mirʾāt idelüm" (Görsel 434)

"Açıldı defter-i **ehl-i melāmet** ḳayd olan gelsün
Çekenler nām-ı ḳaydun gelmesün lā-ḳayd olan gelsün" (Görsel 443)

"Men-i miskīn-rā maʿşūḳ-ı men[171] mest-i maḥabbet kerd
Miṣāl-i merdum-i Mecnūn **meşḫūr-i melāmet** kerd" (Görsel 615)

"Ez-hīç kesī ḫᵛīş [zi]-ten bā-ḫaberem
Ez-hīç kesī bih niyem illā beterem
Her çend be-ḥāl-i ḫᵛīş der mī-nigerem
Yek ḥabbe ne-y-erzed zi-ḳadem tā be-serem" (Görsel 661)

1.7.1.19. Meyhane

Sözlükte, "harâbât, dostların sohbet meclisi, tekke, kulun aşk ve şevkle Rabbine münâcât mahalli, kâmil mürşidin kalbi, lâhûtî âlem" anlamlarına gelmektedir.[172] Bu başlık altında levhalarda geçen "meyhane" kavramına örnekler verilmiştir.

"**Ḫarābāt** ehliñe dūzāḫ ʿaẕābun añma ey zāhid
Ki bunlar ibni vaḳt oldı ġam-ı ferdāyı bilmezler" (Görsel 334)

"Çoḳ da maġrūr olma kim **meyḫāne**-i iḳbālde
Biz hezārān mest-i maġrūruñ ḫumārın görmüşüz" (Görsel 335)

"Yine mestāne gelüñ ʿazm-i **ḫarābāt** idelüm
Ḫidmet-i pīr-i muġan ile mübāhāt idelüm" (Görsel 434)

[171] Aslında bazı yerlerde "sermest" şeklinde geçmektedir.
[172] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 248.

"*Fużūlī* buldı genc-i ʿāfiyet **meyḫāne** küncinde
Mübārek mülkdür ol mülk virān olmasun yā Rab" (Görsel 459)

"Mescidde riyā-pīşeler ḳo itsün riyāyı
Meyḫāneye gel gör kim ne riyā var ne mürāʾī" (Görsel 530)

"Curʿaī dih ki be-**meyḫāne**-i erbāb-ı kerem
Her ḥarīfī zi-pey-i multemisī mī-āyed" (Görsel 630)

1.7.1.20. Mürşid ve Mürid

Sözlükte mürşit, "rehber, delil, kılavuz, yol gösteren" anlamındadır. Tasavvufta, "Sırât-ı müstakîmi gösteren, dalâletten önce hak yola ileten, şeyh, veli, er, eren, pîr" anlamlarına gelmektedir. Sözlükte mürit, "irade ve talep eden, ehl-i irade, isteyen, arzu eden" anlamındadır. Tasavvufta ise, "iradesi olmayan, iradesinden soyutlanan, iradesini kullanmayan, kendisine semanın kapısı açılan ve isimle Hakk'a erenler arasına katılıp ona eren, tarikate giren ve şeyhe bağlanan, derviş, bende, efendisi olan şeyhin kulu, kendisi için Hakk'ın irade ettiğinden başka bir şey irade etmeyen, Hakk'ın iradesi karşısında kendi iradesini hiçe sayan" anlamlarına gelmektedir.[173] Bu başlık altında levhalarda geçen "mürşit-mürid" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Murād-ı ḥażret-i ʿaşḳum ʿazīzüm ben **mürīd** olmam
Beni ey şeyḫ-i kāmil eyleyüp irşād n'eylersün" (Görsel 38)

"**Mürīd**-i rāh-ı Ḥaḳḳ'a ḳıblegāh-ı ʿāşıḳāndur bu
Edeble gir gözün aç türbe-i Ümmī Sinān'dur bu" (Görsel 129)

"Dil ʿışḳ-ı tu-rā **mürīd** bādā heme omr
Der-dīd-i tu nā-pedīd bādā heme omr
Luṭfī kerdī zemāre handī mā-rā

[173] Mürşit ve mürit kavramlarının anlamı için bk. Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 263.

Elṭāf-ı tu ber-**mürīd** bādā heme omr" (Görsel 622)

"Hüner itmez sezā-yı rütbe vü cāh
Eger itmezse iʿtibār-ı mülūk

İremez sırr-ı Ḥaḳḳ'a feyż alamaz
Himmet itmezse **mürşid** ehl-i sülūk" (Görsel 47)

"Ḥażret-i server Muḥammed **mürşid**-i āgāhumuz
Şeyḫ Saʿdüddīn el-ḥaḳ pīrimiz sulṭānumuz" (Görsel 166)

"Kāmil ṭoġup anadan ol **mürşid**-i ṭarīḳatı
Esrār-ı Ḥaḳḳı ḥāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī" (Görsel 324)

1.7.1.21. Nefis

Sözlükte nefs, "can, benlik, ruh, aşağı duygular, bir şeyin nefsi, o şeyin varlığı (ve kendisi)" anlamındadır. Tasavvufta ise "kulun kötü huyları ve çirkin vasıfları, kötü his ve huyların mahalli olan latife, cism-i latif, insanın zatı, mahiyeti" anlamındadır.[174] Bu başlık altında levhalarda geçen "nefs" kavramına örnekler verilmiştir.

"Üştür-i **nef**si zebūn eyle eger ṣāliḥ iseñ
Kūçek midür diye tā kim saña Veys el-Ḳarānī" (Görsel 104)

"El-meded ḳaldum esīr-i **nefs**-i bed-ter el-meded
Yā Ebābekr u ʿÖmer u ʿOs̱mān u Ḥaydar el-meded" (Görsel 157)

"Ḥikmet-āmūz idi evżāʿ-ı Resūl
Ḳābil-i vaṣf degüldür ṣıfatı
Ḳuvve-i bāṣıra-i Muṣṭafaviyye
Gice gündüz gibi olurdı ḳavī
Kendü **nefs**i içün ol pāk-i neseb" (Görsel 351)

[174] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 274; *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*, 181.

"Bā-**nefs** cedel cihād-ı ekber āmed
Bā-kāfir-i dīn cihād-ı eṣġar āmed
Īn naḳl zi-Ḥażret-i Peygamber āmed
K'ender du cihān rehrev u rehber āmed" (Görsel 545)

1.7.1.22. Pîr

Sözlükte, "yaşlı kişi, ihtiyar", tasavvufta ise "şeyh, mürşit, aşk şarabını sunan hakîkî ve kâmil mürşid, kutb-ı âlem, rehber, tarikatin ilk kurucusu" anlamlarına gelmektedir.[175] Bu başlık altında levhalarda geçen "pîr, pîr-i muallâ, pîr-i mugan, pîr-i felek" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Bāb-ı rızḳum itdi bu yüzden güşād
İbn-i Mesʿūd **pīrimiz**dür eyle yād" (Görsel 56)

"Ḥażret-i server Muḥammed mürşid-i āgāhumuz
Şeyḫ Saʿdüddīn el-ḥaḳ **pīrimiz** sulṭānumuz" (Görsel 166)

"Bir iḫtiyār melek ki bugün ṭāʾir-i irem
Üstādumuz o **pīr-i muʿallā** vu muḥterem" (Görsel 297)

"Şems-i Tebrīzī arar destine almış meşʿal
Gice gündüz ṭolaşır **pīr-i felek** dünyāyı" (Görsel 427)

"Yine mestāne gelüñ ʿazm-i ḫarābāt idelüm
Ḫidmet-i **pīr-i muġan** ile mübāhāt idelüm" (Görsel 434)

"Cenāb-ı ḳuṭb-ı aʿẓamdur bu bir ẕāt-ı mükerremdür
Ṭarīḳ-i Celvetī **pīr**i ʿAzīz Maḥmūd Hüdāyī'dür" (Görsel 454)

[175] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 286.

"Ḫaṭ-ı ḫūb ey birāder dil-peẕīrest
Çu rūḥ ender-ten-i bernā vu **pīr**est" (Görsel 569)

"Seg-i **dergāh-ı pīrān** şev ki ḫᵛāhī luṭf-i Rabbānī
Ki ber-şīrān şeref dāred seg-i dergāh-ı Geylānī" (Görsel 706)

"Ḥall-i her nukte ki ber-**pīr-i ḫıred** muşkil būd
Āzmūdīm be-yek curʿa-i mey ḥāṣıl būd" (Görsel 712)

1.7.1.23. Rind ve Zâhid

Sözlükte rind, "halkın hakkındaki söylediklerine aldırmadan gönlünce hareket eden, keyfince davranan, içi irfanla süslü, ilimle dolu olduğu hâlde halktan biri gibi sade yaşayan hakîm, bilge kişi, rıza mertebesine erdiği için her şeyin ilâhî takdire göre meydana geldiğini bilen, bunun şuur ve idrakine eren kâmil insan, tefviz ve tevekkül ehli, zâhid ve âbidler gibi dinin şeklî yanıyla sınırlı kalmayıp özüne ve içine nüfûz ettiğini iddia eden mutasavvıf" anlamlarına gelmektedir. Rindler daha çok Melâmîler ve Kalenderler gibi gelenek ve göreneklere aldırmadan geniş bir hürriyet ve gönül rahatlığı içinde yaşayan kimselerdir.[176] Sözlükte zâhid ise "dünyaya rağbet etmeyen, dünyadan yüz çeviren, el etek çeken, kendini bütünüyle ahirete ve Hakk'a veren, mala, mülke, makama ve şöhrete değer vermeyen, dünyayla ahiret arasında tercih yapmak gerektiği zaman ağırlığını daima ahiretten yana koyan, ham sofu, ham ruhlu, pişmemiş, olgunlaşmamış, dinin özünden habersiz, şekilci ve zahirci kişi, ârif ve âşık olamayan kimse" anlamlarındadır.[177] Bu başlık altında levhalarda geçen "rind ve zâhid" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Sevdāya bilā-ḥudūd meydān virdük
Dünyā gibi bir sāḥa-i cevlān virdük
Kām almaḳ içün ṣabāḥ-ı maḥşerde bile
Rindān ile peymāneye peymān virdük" (Görsel 423)

[176] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 297.
[177] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 389.

“Her **rind** bu bezmüñ nedür encāmı bilür
Dünyāmuzı nāgāh ẓalām örtebilür
Bir bitmeyicek şevḳ virürken beste
Bir tel ḳopar āhenk ebediyyen kesilür” (Görsel 432)

“İç bāde güzel sev var ise ʿaḳl u şuʿūruñ
Dünyā var imiş yā ki yoḳ olmuş ne umūruñ” (Görsel 291)

“Mey menʿini eyleyüp şiʿār ey vāʿiẓ
Ṭutduñ reh-i ṭaʿn-ı ʿaşḳ-ı yār ey vāʿiẓ
Terk-i mey ü maḥbūb iderüz cennet içün
Şerḥ eyle ki cennetde ne var ey vāʿiẓ” (Görsel 464)

“Mescidde riyā-pīşeler ḳo itsün riyāyı
Meyḫāneye gel gör kim ne riyā var ne mürāʾī” (Görsel 530)

“Ölüm āsūde bahār ülkesidür bir **rind**e
Göñli her yerde buḫūrdān gibi yıllarca tüter
Ve serin serviler altında yatan ḳabrinde
Her seḥer bir gül açar her gece bir bülbül öter” (Görsel 534)

“İsm-i Ḥayy’la ḍarb olınur ẓarb-i tīġ-i destümüz
Dāʾimā ẕikr-i Ḫudā’dur **zāhid**-i efġānumuz” (Görsel 166)

“Ḫarābāt ehliñe dūzāḫ ʿaẕābın añma ey **zāhid**
Ki bunlar ibni vaḳt oldı ġam-ı ferdāyı bilmezler” (Görsel 334)

“Ne ez-behr-i Ḫudā taʿmīr-i mescid mī-kuned **zāhid**
Berā-yı ḫod-fürūşī-hā’st īn tezyīn-i dukkāneş

Me-gū tesbīḥ gerdānest enguşt-i riyā pīşe
Pey-i dunyā ḫarīden mī-şumāred naḳd-i īmāneş” (Görsel 693)

1.7.1.24. Ruh

Sözlükte, "can, nefs, hayat, Cebrail" anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta ise "mücerret insan latifesi, insandaki hayvanî ruh" anlamlarına gelmektedir.[178] Bu başlık altında levhalarda geçen "ruh" kavramına örnekler verilmiştir.

"Ḥürmet-i pākiñe ḫalḳ oldı ten ü **rūḥ** u *Kemāl*
Fażl-ı Bārī olaraḳ her ne ki var bende senüñ" (Görsel 154)

"*Esʿad* aḥsen edeble ḳıl ziyāretle duʿā
Evliyānuñ dāʾimīdür feyż-i **rūḥāniyyeti**" (Görsel 159)

"**Rūḥ**-ı pāk-i Ḥażret-i Kerrār'ı şādān eyledi
Lemʿa-pāş olduḳca seyf-i şevketi mānend-i māh" (Görsel 213)

"Ḥaḳīḳat şāhid-i maʿnā-yı cāmiʿ maḥfil-i ünsi
Meṣābīḥ-i Hüdā'dan bir mücessem **rūḥ-ı nūrānī**" (Görsel 265)

"Niṣār it naḳd-i cānı āsitānundan **nūr-ı feyż** al
Ṣafā-yı ʿ**aşḳ-ı rūḥānī** virür bu türbe-i pāki" (Görsel 266)

"Eyledi iḥyā bu dāru'l-feyżi müftiyyü'l-enām
Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete **Rūḥ**u'l-emīn" (Görsel 293)

"Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete **Rūḥ**u'l-emīn
Levḥ-i maḥfūẓ'a çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ" (Görsel 362)

"Ḳadr ü şeref-i şāʿiri şāʿir bilür ancaḳ
Rūḥu'l-ḳudüs'üñ sırrı Sirāfīl'e ʿıyāndur" (Görsel 450)

[178] *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*, 182.

"Ḫaṭ-ı ḫūb ey birāder dil-peẕīrest
Çu **rūḥ** ender-ten-i bernā vu pīrest" (Görsel 569)

"Temennā-yı ḳabūleş dārem u dānem ki nā-ehlem
Meded yā **rūḥ**-ı Şāh-ı Naḳşibend u Ġavṯ-ı Geylānī" (Görsel 637)

1.7.1.25. Sır/Esrar

Sözlükte, "gizem, esrar, sırlar" anlamındadır. Tasavvufta ise "mana itibariyle mevcut olan var-yok arası kapalılık, Hakk'ın gâib hâle getirip halka bildirmediği şey, ruh gibi insan bedenine tevdi edilen bir latife, gönül ehlinden ve keşf sahiplerinden başkasının idrak edemediği hususlar, tasavvufî duygular ve bilgiler, irade sıfatı, ilâhî irade, ilâhî cezbe" anlamlarına gelmektedir. Sûfîlerin esasları ve prensipleri, sırrın müşâhede mahalli olduğunu icap ve ifade etmektedir.[179] Bir başka deyişle tasavvufta "sır" kelimesi, en temel anlamıyla Allah'ın ya da varlığın gizli yönlerini, insan idrakinin ötesindeki sırları ifade etmektedir. "Sır", ilâhî hakikatlere vakıf olanların yalnızca kendi içsel sezgi ve deneyimleriyle kavrayabileceği, genellikle de açıklanamaz ve başkalarına tam anlamıyla aktarılmaz olan bilgidir. Aşağıda levhalarda örnekleri verilen beyitlerde "sır", Allah'ın kudreti, sevgisi, vahdet gibi hakikatler bağlamında kullanılmaktadır ve sıklıkla ariflere, evliyaya veya peygamberlere özel bir bilgi ya da mertebe olarak sunulur. Beyitlerde "sır", ya Allah'ın bilgisi ve iradesine dair ulaşılamayan yönlerini ya da Allah'a daha yakın olan, O'nun sevgisine ve bilgisine mazhar olmuş kimselerin maneviyatını anlatan sembollerle dile getirilmiştir.

Hüsn-i hat levhalarındaki manzumelerde geçen "sır/esrar" kavramlarına örnekler şöyledir:

"Nūr-ı Ḥaḳ **sırr**-ı Muḥammed Esedullāh-ı Velī
Ve ʿAliyyün ve ʿAliyyün ve ʿAliyyün ve ʿAlī" (Görsel 41)

"İremez **sırr**-ı Ḥaḳḳ'a feyż alamaz
Himmet itmezse mürşid ehl-i sülūk" (Görsel 47)

[179] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 317; *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*, 182.

“Nūr-ı bostān-ı vilāyet gül-i bāġ-ı Yemenī
ʿĀrif-i **sırr**-ı Nebī Ḥażret-i Veys el-Ḳarānī” (Görsel 54)

“Cemāl-i şevketi tenvīr-i **sırr**-ı Sūre-i *ve’ş-Şems*[180]
Cebīn-i ṭalʿatı teşbīh-i rūşen ṣubḥ-ı berrāḳa

O şāh-ı muʿciz-āyīnün nevā-yı feyżidür her dem
İden bu nāy-i kilki böyle maẓhar **sırr**-ı inṭāḳa” (Görsel 58)

“*Men ʿaref*le *ḳad ʿaref* **sırr**ını bildüñse eger
Ḥırz-ı cān it söyleme ẓann u şükūk erbābına” (Görsel 93)

“Terk eyle māsivāyı gözet **sırr**-ı vaḥdeti
Benlük ḫayālün eyleme zinhār sen sen ol” (Görsel 95)

“Faḫr-i sādāt-ı kirām u pīşvā-yı ʿārifīn
Maẓhar-ı **sırr**-ı ḫalīl ü nuḥbe-i ehl-i yaḳīn” (Görsel 119)

“Fehm olunmaz ḥükm-i **sırr**-ı ḫafiyyü’l-Bārī
Çāre yoḳ şīve-i taḳdīre rıżādan ġayrı” (Görsel 141)

“Bir kimse degül **sırr**-ı ḳaderden āgāh
Mānīʿ de ve muʿṭī de Cenāb-ı Allāh” (Görsel 145)

“Faḫr-i ʿālem enbiyānuñ ẕāt-ı müsteşnāsıdur
Sırr-ı āyāt-ı nübüvvet lafẓınuñ maʿnāsıdur” (Görsel 180)

“Müşkil iş imiş ʿaşḳı nihān eylemek olmaz
Müşkil bu ki her sırrı beyān eylemek olmaz

[180] Şems 91/1. “… güneşe yemin olsun!”

Aġzum ne ararsun beni mestāne mi ṣanduñ
Ser virmek olur **sırr**ı ʿayān eylemek olmaz” (Görsel 188)

“**Sırr**-ı ġam-ı ʿaşḳı derd-mendān añlar
Ṣanma dil-i serd-i ḫod-pesendān añlar” (Görsel 193)

“Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd’i maẓhar itmişdür Ḫudā
Āyet-i *İnnā fetaḥnā* **sırr**ına bī-iştibāh” (Görsel 213)

“**Sırr**-ı ʿaşḳı ṭuydı Yemlīḫā olup lāl ü ḫamūş
Mekşelīnā oldı hem-rāz-ı mezāyā-yı Sürūş” (Görsel 264)

“Kelām-ı **sırr**-ı ‘*lā ḫavfün ʿaleyhim*’[181] bunda ẓāhir
İder iḥsānı ehlullāh ḳulına eylemez bāḳī” (Görsel 266)

“Şāh-ı iḳlīm-i velāyetsüñ Ḫudānuñ arslanı
Menbaʿ-ı **sırr**-ı Ḫudāsuñ hem ḥabīb-i Muṣṭafā” (Görsel 274)

“**Sırr**-ı Aʿẓam Cenāb-ı Mevlānā
Ki odur rāzdān-ı her dü cihān
İderüm **sırr**ını anuñ taḳdīs
Vaḥdehū lā şerīke leh gūyān” (Görsel 425)

“Ḳadr ü şeref-i şāʿiri şāʿir bilür ancaḳ
Rūḥu’l-ḳudüs’üñ **sırr**ı Sirāfīl’e ʿıyāndur” (Görsel 450)

“**Sırr**-ı men ez-nāle-i men dūr nīst
Līk çeşm u gūş-rā ān nūr nīst” (Görsel 582)

“Der-ʿayn-ı ʿAlī **sırr**-ı ʿaliyü’l-ālāest” (Görsel 645)

[181] Yûnus 10/62. “… Allah dostlarına asla korku yoktur…”

"**Sırr**-ı ḥubb-ı ezelī der-heme eşyā sārī'st
V'er ne ber-gul ne-zedî bulbul-i bī-dil feryād" (Görsel 665)

"**Sır** oldı gözden eyvāh ḳuṭb-ı zamāne nāgāh
Şeyḫ-i ʿazīz ü kāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī
…
Kāmil ṭoġup anadan ol mürşid-i ṭarīḳatı
Esrār-ı Ḥaḳḳ'ı ḥāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī" (Görsel 324)

"Ey pādişeh-i pādişāhān-ı Mevlānā
Âyine-i **esrār**-ı nihān-ı Mevlānā" (Görsel 475)

"Ger ne-mī-ḫᵛāhī esīr u mubtelā-yı ġam şevī
Rāz-ı ḫod ne fāş kun ne maḥrem-i **esrār** bāş" (Görsel 635)

"Dānī semāʿ çi būd aḥvāl-i dūst dīden
Ez-perdehā-yı lāhūt **esrār**-ı Ḥaḳ şenīden" (Görsel 667)

"Herkesī ez-ẓann-ı ḫod şud yār-i men
Ez-derūn-ı men ne-cust **esrār**-ı men" (Görsel 582)

"Ey kāşif-i **esrār**-ı Ḫudā Mevlānā" (Görsel 60)

"Semiyy-i faḫr-i ʿālem kātib-i **esrār**-ı sulṭānī
Ki olmuş ẕāt-ı pāki zīver-i dergāh-ı Ḥāḳānī" (Görsel 66)

"Şevḳ ile sāl-i cülūsa fikr idüp tārīḫ-i tām
Ẓāhir oldı birle **esrār**-ı *tü ʿizzü men teşā'*[182]" (Görsel 92)

[182] Âl-i İmrân 3/26. "… Dilediğini yüceltirsin…"

Ey Yezīdī bī-beṣāret bu ʿAlī meydānıdur
Fetḥu'l-maʿārif ʿAliyyü'ş-ṣābit vāriṣ-i **esrār**ıdur" (Görsel 97)

"Buḫār-ı feyż-i **esrār**-ı tecellīye varur zāʾir
Velī dergāhı āgāhun maḳām-ı ẕevḳ-i vicdānı" (Görsel 265)

"Biz vāḳıf-ı **esrār**-ı nevā-yı nāyuz
Mihmān-ı maḳām-ı ḳurb-ı *ev ednā*[183]yuz" (Görsel 289)

1.7.1.26. Şeriat

Sözlükte şeriat, "yol, su kanalı, ark, develerin su içmek için tuttukları yol" anlamındadır. Tasavvufta ise "zâhirî hükümler, fıkıh kaideleri, hukukî kurallar, insanın bedeni ve dünyasıyla ilgili dinî hususlar, Peygamberler aracılığıyla Allah tarafından konulan kanunlar, mükellefin dünya ve ahiret hayatını düzene koyması için konulan cüz'î hükümler" anlamlarına gelmektedir. Şeriat, ubûdiyyete sımsıkı sarılmak hakkındaki emirdir. Hakikat rubûbiyeti temâşâ etmektir.[184] Bu başlık altında levhalarda geçen "şeriat" kavramına örnekler verilmiştir.

"Yürür baş üzre dāʾim ḫidmetüñde her gice gündüz
Ḳıyām-ı ḥaşre dek kilk-i **şerīʿat** yā Resūlallāh" (Görsel 82)

"**Şerīʿat**siz kişi uçsa havāya
Göñül virme o gibi ḫōd-nümāya" (Görsel 239)

"**Şerīʿat**de şu senüñdür bu benüm
Ṭarīḳatde hem senüñdür hem benüm
Ḥaḳīḳatde ne senüñdür ne benüm" (Görsel 332)

"Şu kim vaḥdet şarābun hażm ide bezm-i **şerīʿat**de
Ṭarīḳatde odur kāmil ḥaḳīḳatde odur vāṣıl" (Görsel 502)

[183] Necm 53/9. "daha da yakın" anlamına gelen bu kelimeyi şairler şiirlerinde çok kez kullanmışlardır.
[184] *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*, 176.

1.7.1.27. Tarikat

Sözlükte, "yol" anlamındadır. Tasavvufta ise "Hakk'a ermek için tutulan, birtakım kuralları ve ayinleri bulunan yol" anlamlarına gelmektedir. Tarikat pirlerine yazılmış manzume levhaları *Din ve Tasavvuf Büyüklerine Medhiye* başlığının altında incelenmiştir. Tarikatlere dair manzumeler de bu başlık altında ele alınacaktır. Levhalara konu olmuş tarikatlerden en çok dikkat çekenler Kâdirî, Gülşenî, Mevlevî, Nakşibendî, Rifâî tarikatleridir. Bu başlık altında levhalarda geçen "tarikat" kavramına örnekler verilmiştir.

1.7.1.27.1. Kâdirî Tarikati ile İlgili Örnekler

Abdülkadir Geylânî'nin kurucusu olduğu Kâdiriyye tarikatinin manzumelerde geçişi şöyledir:

"Nedendür çöl kenārunda şeref-yāb oldıġı Baġdād
Cenāb-ı Ḥażret-i Şeyḫüñ mekānı oldıġındandur

Gülüñ her dem hümā-veş sāye-endāz oldıġı başda
Ṭarīḳ-i Ḳādirī'nüñ gül-nişānı oldıġındandur" (Görsel 40)

"Girenler naḳd-i cān īs̱ār iderler bāb-ı teslīme
Erenler bezmine bir başḳa dürlü armaġan olmaz" (Görsel 304)

"Seg-i dergāh-ı pīrān şev ki ḫ^{v}āhī luṭf-i Rabbānī
Ki ber-şīrān şeref dāred seg-i **dergāh-ı Geylānī**" (Görsel 706)

1.7.1.27.2. Nakşibendî Tarikati ile İlgili Örnekler

"Sırr-ı ġam-ı ʿaşḳı derd-mendān añlar
Ṣanma dil-i serd-i ḫod-pesendān añlar

Naḳḳaşa irer ʿārif olan naḳşından
Bū naḳş-ı ġarībi **Naḳş-bendān** añlar" (Görsel 193)

1.7.1.27.3. Mevlevîlik Tarikati ile İlgili Örnekler

Sultan Selim, II. Mahmud, Aziz ve Reşad gibi Osmanlı padişahları ile Neşâtî, Nefʿî, Şeyh Gâlib gibi tanınmış şairler ve devlet adamları, Mevlevîlik tarikatına mensup olmuşlardır. Kuruluşundan beri daha ziyade aydın kesim arasında kendine yer eden Mevlevîlik güzel sanatların birçok dalında muvaffak olmuştur. Tarikata mensup birçok ünlü isim Mevlevîlik'in öğretilerini benimsemiş ve onun etkisi altına girmiştir. Osmanlı hattatlarının bu tarikate mensubiyeti de bu tarikatin sosyal ve kültürel dokuya olan derin etkisini ve farklı kesimlerden insanları bir araya getirdiğini göstermektedir. Osmanlı hattatlarına örnek manzume levhaları da bulunan isimler, Lütfullah Efendi, Mahmud Celâleddîn, Seyyid Mehmed Zeki el-Mevlevî, Hasan Sırrî Efendi, Neyzen Emin Dede, Mehmed Bâhir, Hulûsi Efendi, Necmeddin Okyay gibi isimlerdir. Bu hattatlar bazen Mevlevîlik temalı eserleri levha formunda kaleme almışlardır bazen de levhalara imzalarını atarlarken Mevlevî olduklarını belirtmişlerdir.

"Dü cihānda eger altun ola dirseñ nāmuñ
Sikkesi altına gir Ḥażret-i Mevlānā'nun" (Görsel 116)

Tārīḫ-i Dergāh-ı Şerīf Ḥażret-i Mevlānā

"Budur dergāh-ı Mevlānā Celāleddīni ve'd-dünyā
Bu dergāh Kaʿbe-i cān u cināndur cümle uşşāḳa

Bu meşhed nūrdan deryā o ḥażret dürre-i beyżā
Ḥabābı Ḳubbe-i Ḫaḍrā disem ḥaml itme iġrāḳa
…
Bunuñla şehr-i Ḳonya faḫr ider Īrān u Tūrāna
Bu buḳʿa ḳıblegāh-ı ārzūdur bunca ʿuşşāḳa
…
Yapıldı dergeh-i Monlā budur çün Kaʿbe uşşāḳa
Ṭavāfa gel duʿā it yapdıran Sulṭān-ı Āfāḳa" (Görsel 58)

"Bāz ā bāz ā her ān çi hestī bāz ā
Ger kāfir u gebr u put-peresti bāz ā

Īn dergeh-i mā dergeh-i nevmīdī nīst
Ṣad bār eger tovbe şikestī bāz ā” (Görsel 662)

“Çille-i Mollā Celāleddīn gibi biñbir hemān
Çıḳmayınca ayrılur mı yār hīç aġyārdan” (Görsel 278)

1.7.1.27.4. Gülşenî Tarikati ile İlgili Örnekler

“Gülşende oḳur güllere bülbül bunı her bār
Yā Gülşenī yā Rūşenī yā Aḥmed-i Muḫtār” (Görsel 31)

1.7.1.27.5. Celvetî Tarikati ile İlgili Örnekler

“Ḫulūṣ-ı ḳalb ile Kāmil yüzüñ sür ḫāk-i pāyine
Teʾeddüble niyāz eyle maḳām-ı ʿārifānīdür

Cenāb-ı ḳuṭb-ı aʿẓamdur bu bir ẕāt-ı mükerremdür
Ṭarīḳ-i Celvetī pīri ʿAzīz Maḥmūd Hüdāyī’dür” (Görsel 454)

Tarikatlere farklı bakış açıları ise levhalara şöyle aktarılmıştır:

“Varup bir bāba mensūb oldı herkes ey göñül sen de
Der-i devlet-meʿāb-ı luṭf-ı Ḥaḳḳ’a intisāb eyle

Kilīd-i ḳufl-i ümmīdüm ḳoma keffinde maḫlūḳuñ
İlāhī kendü dest-i ḳudretüñle feṭḥ-i bāb eyle” (Görsel 22)

“Murād-ı ḥażret-i ʿaşḳum ʿazīzüm ben mürīd olmam
Beni ey şeyḫ-i kāmil eyleyüp irşād n’eylersün” (Görsel 38)

“Hüner itmez sezā-yı rütbe vü cāh
Eger itmezse iʿtibār-ı mülūk

İremez sırr-ı Ḥaḳḳ’a feyż alamaz
Himmet itmezse mürşid ehl-i sülūk” (Görsel 47)

"Dünyāyı fikr itme dervīş Ḥaḳḳ'a bıraḳ
Ḥaḳ ḥaḳdur ḥaḳḳı gören ḥaḳḳı bilen Ḥaḳ Ḥaḳ
İşte **ṭarīḳ-i müstaḳīm** añla bunı ṣafāya baḳ" (Görsel 110)

"Şu kim vaḥdet şarābun hażm ide bezm-i şerīʿatde
Ṭarīḳatde odur kāmil ḥaḳīḳatde odur vāṣıl" (Görsel 502)

1.7.1.28. Tecellî

Sözlükte, "âşikâr olmak, açığa çıkmak, görünmek, zuhur etmek" anlamındadır. Tasavvufta ise "Gaybdan gelen ve zahir olan nurlar, görünmeyenin kalplerde görünür hâle gelmesi" anlamlarına gelmektedir. Bu başlık altında levhalarda geçen "tecellî" kavramına örnekler verilmiştir.

"N'ola ẕerrātuñ olsa neyyirāt-ı nüh ṭıbāḳu'l-Ḥaḳ
Tecellī-yi ruḫuñ mihr-i ḥaḳīḳat eylemiş Mevlā" (Görsel 88)

"Ḥaḳ **tecellī** eyleyince her işi āsān ider
Ḫalḳ ider esbābını bir laḥẓada iḥsān ider" (Görsel 172)

"Cemāl-i yāri seyrān eylemiş her yüzden ʿāşıḳlar
Baña nūr-ı **tecellī** dāʾimā vech-i ḥasendendür" (Görsel 179)

"Buḫār-ı feyż-i esrār-ı **tecellī**ye varur zāʾir
Velī dergāhı āgāhun maḳām-ı ẕevḳ-i vicdānı" (Görsel 265)

1.7.1.29. Tevekkül

Sözlükte, "güvenme, bel bağlama, vekil tayin etme, havale etme" anlamlarına gelen "tevekkül" tasavvufta ise Allah'a güvenip halkın elinde bulunan şeylere göz dikmemek, vaat edilenlere güvenmek, her durumda yalnızca Allah'a sığınmak, kalbin Hakk'a itimat etmesi, vesvese, endişe ve rızık kaygısını ortadan kaldırarak insanı huzura ve rahata kavuşturan bir hâl olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Mevlâ'ya güven hâlini, Hakk'ın inâyetini ve vaadini yeterli görerek nefsin tedbirini terk etme

anlamlarını da içermektedir.[185] Bu başlık altında levhalarda geçen "tevekkül" kavramına örnekler verilmiştir.

"Gel **tevekkül** kūşesinde ey göñül ḳıl vaḥdeti
Görelüm Allāh n'iderse pür keremdür ʿāḳıbet

Ṣal keştī-i umūrı baḥr-i **tevekkül**e aḳ
Aç bād-bān-ı himmeti yan gel de seyre baḳ" (Görsel 28)

"**Tevekkül** bād-bānuñ ḳıl güşāde fülk-i iḫlāṣa
Eser baḥr-i emelde bir müsāʿid rūzigār elbet" (Görsel 228)

"Tīz olma teemmül ḳıl her ḥāle taḥammül ḳıl
Tedbīri bozar taḳdīr Allāh'a **tevekkül** ḳıl" (Görsel 479)

"Ḥakka çalış şübhe gelürse dile
Tīġ-i ***tevekkeltü ʿalallāh*** ile" (Görsel 32)

1.7.1.30. Vahdet-i Vücûd

Sözlükte vahdet, "birlik", tasavvufta "hakîkî anlamda bir (vâhid), Hak" anlamındadır.[186] Vahdet-i vücûd da, "Allah'ı bir bilmek, Allah'tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuruna sahip olmak, gerçek varlığın bir tane olduğunu, bunun da Hakk'ın varlığından ibaret bulunduğunu, Hak ve O'nun tecellilerinden başka hiçbir şeyin hakîkî bir varlığı olmadığını bilmek" anlamlarındadır.[187] Bu başlık altında levhalarda geçen "vahdet, vahdet-i vücûd" kavramlarına örnekler verilmiştir.

"Gel tevekkül kūşesinde ey göñül ḳıl **vaḥdet**i
Görelüm Allāh n'iderse pür keremdür ʿāḳıbet" (Görsel 28)

"Allāh birdür iki cihān **vaḥdet** üzredür
ʿİbret gözüyle baḳ hele bir kerre yek tez ol

[185] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 357.
[186] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 370.
[187] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 370, 371.

“Māsivādan devr idüp meyl-i derūn-ı pākini
Gūşe **vaḥdet**de buldı leẕẕet-i ḳurbiyyeti” (Görsel 159)

“Ġaraż bundan mücerred iʿtirāf-ı ẕāt-ı **vaḥdet**dür
Ne ḫavf-i nār-ı dūzaḫdur ne şevḳ u ẕevḳ-i cennetdür” (Görsel 310)

“Āyinedür bu ʿālem her şey Ḥaḳ ile ḳāʾim
Mirʾāt-ı Muḥammed’den Allāh görünür dāʾim” (Görsel 24)

“Senlük de yoḳdur benlük de bizde
Ẕerrāt-ı ābuz bir tek deñizde” (Görsel 331)

“Vāṣıl-ı vuṣlat-serāy-ı **vaḥdet**em naʿleyn-vār
Ṣaff-ı naʿla terk ḳıldum küfri de īmānı da” (Görsel 439)

“ʿİlm-i ḥikmet sırr-ı **vaḥdet** būyı her an münkeşif
Gir de gör ol ravża-i rıḍvān-ı ʿAbdülḳādir’e” (Görsel 455)

“Muḥīṭ-i baḥr-i tevḥīdi bulup ʿummān-ı bī-sāḥil
Vücūduñ ḳaṭresün maḥv it eger olduñsa ehl-i dil

Hüdāyī **vaḥdet**e baḳ kim aña mānīʿ degül keṣret
Ola mı āfitāba hiç vücūdı ẕerrenüñ ḫāʾil” (Görsel 501)

“Şu kim **vaḥdet** şarābun hażm ide bezm-i şerīʿatde
Ṭarīḳatde odur kāmil ḥaḳīḳatde odur vāṣıl” (Görsel 502)

“Pīş ki ez-ebr-i ṣafā nem ne-būd
Ruste-i gil safvet-i Ādem ne-būd

Būd cihān yek-be-yek āyinehā

Belki ser-ā-ser heme gencīnehā” (Görsel 576)

“Ben nār-ı enallāh’ı görüp eyledüm īmān
Cānānımuñ ʿaynı ile ḳaşuñda nümāyān

Meryem dehenī dilberimüñ lebleri ʿĪsā
Ölmüşleri Miʿrāc-ı vişāliyle ider gün gibi iḥyā” (Görsel 645)

“Muʾminān bisyār līk īmān yekī
Cism-i şān maʿdūd līken cān yekī” (Görsel 648)

“Mī-ḫurūşed baḥr mī-gūyed be-āvāz-ı bulend
Her ki der-mā ġarḳa gerded ʿāḳıbet hem mā şeved” (Görsel 669)

“Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekbere’st” (Görsel 677)

“Du cihān yek ḥaḳīḳatest ey şāh
Ẓāhireş ḫalḳ bāṭıneş Allāh” (Görsel 681)

1.7.1.31. Vuslat

Sözlükte vuslat, “vusûl, ulaşmak, erişmek, ermek” anlamındadır. Tasavvufta ise “Hakk’a ermek, kemâle ermek, olgunlaşmak, seyr ve sülûku tamamlamak” anlamlarına gelmektedir.[188] Bu başlık altında levhalarda geçen “vuslat, vasl” kavramlarına örnekler verilmiştir.

“Fermān-ı *irciʿī*[189]den oldı ḫabīr-i **vuṣlat**
Dānā-yı ẕī-feżāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī” (Görsel 324)

“**Vāṣıl-ı vuṣlat**-serāy-ı vaḥdetem naʿleyn-vār
Ṣaff-ı naʿla terk ḳıldum küfri de īmānı da” (Görsel 439)

[188] Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 382.
[189] Fecr 89/28.

“Ṣıḥḥat ṣoñı derd olmasa **vuṣlat** ṣoñı hicrān
Nūş āḫiri nīş olmasa sūr aḫiri mātem” (Görsel 452)

“Açılur bāb-ı ʿAlī’den Ḥaḳḳ’a **vuṣlat** perdesi” (Görsel 470)

“Ġayruñ metāʿ-ı **vaṣl**ı dile eylemez ḫuṭūr
ʿAḳlum benüm o ṣūḫ-ı melek-peykerümdedür” (Görsel 6)

“Ṭoymam ṣeb-i **vaṣl**uña ṣeb-i rūze gibi
Ey sīm-beden ṣabāḥ ḳoynuñda mıdur” (Görsel 421)

“Ber-mā der-i **vaṣl** beste mī-dāred dūst
Cān-rā be-firāk ḫᵛaste mī-dāred dūst” (Görsel 547)

“ʿIşḳ-ı tu nihāl-i ḥayret āmed
Vaṣl-ı tu kemāl-i ḥayret āmed

Bes ġarḳa-i baḥr-i **vaṣl** k’āḫer
Hem ber-ser-i ḥāl-i ḥayret āmed” (Görsel 595)

“Der-ḥarīm-i Ḥarem-i Kaʿbe-i **vaṣl**eş ne-resī
Dest der-dāmen-i evlād-ı ʿAlī tā ne-zenī” (Görsel 620)

“Dānī semāʿ çi būd ṣavt-ı belī şenīden
Ez-ḫᵛīşten burīden bā-**vaṣl**-ı ū resīden” (Görsel 667)

1.8. Metin Kuruluşunda İzlenen Yol

Metinlerin yeni yazıya aktarılmasında transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Metindeki her manzume “…” içinde gösterilmiştir. Levhalarda yer alan Osmanlı Türkçesi manzumelerin, her biri için oluşturulan tablolarda günümüz Türkçesine aktarılmış hâlleri verilmiş, Farsça manzumeler ise tercüme edilmiştir. Metne dahil

edilecek ve dipnotlarda gösterilecek ibareler arasında seçim yapılırken anlam tutarlılığı göz önünde bulundurulmuştur.

Farsça manzumeler okunurken bilim dünyasında Farsça imlâ üzerinde henüz bir birlik sağlanmamış olduğundan yazımda tutarlılığın sağlanabilmesi için vokallerin yuvarlaklığı açısından tek bir kullanım tercih edilmiştir.

Metinde yer alan âyetlerin meali, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın internet sitesinde bulunan *Kurʾân-ı Kerîm Meâli*'nden alınmıştır. Hadis ve diğer ibarelerin kaynakları tespit edilmiş olanlar, dipnotta belirtilmiştir.

Farsça kelimelerde kullanılan ön ve son ekler (der, ez, zi, ber, bā, rā, be vs.) tire kullanılarak kelimelere eklenmiştir. Farsça vâv-ı maʿdûleler (ᵛ) işareti ile gösterilmiştir. Farsça'da isim veya fiillerden önce gelen ek görevindeki olumsuzluk ekleri (bī, nā, me, ne) tire kullanılarak kelimelere eklenmiştir. Farsça iki kelime arasına giren ekler (ā, be) tire işaretiyle yazılmıştır. Arapça ve Farsça tamlamalar ile eklerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda İmlâ Birliği Üzerine Öneriler" isimli makalesindeki[190] ilkeler dikkate alınmıştır.

Vezin gereği uzun yazılması gereken bazı vokaller kısa okunmuş, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde vezin sebebiyle hece türetildiği durumlarda kelimeler vezne uygun olarak yazılmıştır. Şeddeli kelimelerin imlâsında vezne bağlı kalınmıştır. Vezinde görülen eksiklikler ve bozukluklar mümkün olduğunca düzeltilmiştir. Vezin ve anlam gereği metinde yapılan değişiklikler dipnotta gösterilmiştir. Farklı nazım şekillerinden oluşan manzumelerden tespit edilebilenler tablolarda belirtilmiştir.

Manzumelerin hat levhalarındaki yazımına büyük ölçüde sadık kalınmış, ancak istinsah sırasında unutulan, hattatı tarafından kelime değişikliği veya düşüklüğü gibi inisiyatifler doğrultusunda vezin ya da anlam gereği müdahale edilen yerler köşeli parantez [ ] içerisine alınarak yazılmıştır. Yapılan müdahaleler ile ilgili açıklamalar, gerekçeleri ile birlikte dipnotlarda sunulmuştur. Eserlerde tespit edilen manzumelerin, levhalara aktarımında büyük ölçüde değişiklik gözlemlenmişse, bu durum dipnot ve açıklama kısımlarında aslına göre verilmiştir. Kelime düzeyinde farklılıklar, dipnotta

[190] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi* 11/1 (1993), 51-89.

gösterilmiş; mısra ve manzumenin çoğunluğu düzeyindeki farklılıkların tamamı dipnotlarda belirtilmiş, anlam verilirken asılları esas alınmıştır.

Manzumelerin yazımında sonları "b" ile biten ekler, aktarılırken "-ıp, -ip, -up, -üp" şeklinde yazılmıştır. "Ne" ile yapılan birleşimlerde düşen ünlüyü göstermek amacıyla kesme işareti kullanılmıştır. "N'eylesün, n'içün, n'ola vb." gibi ifadelerde, "içün, ile, ise" edatlarının yazımında iki yöntem izlenmiştir. Eğer yazıldığı metinde eklendiği kelimeden ayrı yazılmışsa, transkripsiyonlu metinde de ayrı yazılmıştır. Eklendiği kelimeye bitişik yazılmış ise transkripsiyonlu metinde de bitişik olarak yazılmıştır.

Metinde yer alan özel isimler büyük harfle başlatılmış ve anlam karışıklığını önlemek amacıyla kendilerinden sonra gelen ekler, kesme işareti ile ayrılmıştır. Manzumelerde yer alan âyet ve hadis iktibasları italik olarak yazılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN TÜRKÇE MANZUMELER

2.1. Türkçe Manzumelerin Bulunduğu Hüsn-i Hat Levhaları

Hüsn-i hat levhalarında Türkçe manzumeler, İslâm sanatının estetik zarafetini Türk edebiyatının derinliği ile birleştirerek okuyanları hem görsel hem duygusal anlamda etkilemektedir. Levhalara işlenen manzumelerde Allah'a ve Hz. Peygamber'e olan aşkını, insanın manevî yolculuğunu, ahlâkî değerlerini ifade eden çeşitli konular yer almaktadır. Hattatlar, derin anlamlar barındıran manzumeler seçerek okuyan kimseleri yazının estetiği ile de etkilemek istemişlerdir. Dolayısıyla seçilen bu manzumeler sadece bir sanat eseri değil aynı zamanda Türk İslâm edebiyatının zenginliğini ve İslâm'ın manevî derinliğini yansıtan, tarihte önemli bir yeri olan nadide parçalardır. Çalışmanın ana sınırları olarak belirlenen XVIII - XX. yüzyıllar arasında tespit edilebildiği kadarıyla levhalara işlenen Türkçe manzumelerin sayısı 540'tır. Belirlenen kaynaklar incelendiğinde ortaya çıkan sayı, daha geniş kapsamlı bir araştırma yapıldığında muhakkak artacaktır. Tespit edilen bu manzumeler, araştırmacılara kolaylık sağlaması ve karışık bir görüntü ortaya koymaması için ellişer yıl aralıklarla önce yüzyıllarına sonra hattatlarına göre; XVIII. Yüzyılda Yaşayan Osmanlı hattatları, XVIII-XIX Yüzyıl Aralığında Yaşayan Osmanlı hattatları, XIX. Yüzyılda Yaşayan Osmanlı hattatları ve XIX-XX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Osmanlı hattatları şeklinde dört ana başlıkta incelenmiştir.

2.2. XVIII. Yüzyılda Yaşayan Osmanlı Hattatlarının Levhalarında Türkçe Manzumeler

XVIII. yüzyılda yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu sekiz adet Türkçe manzume levhası tespit edilmiştir. Sadece XVIII. yüzyıl içerisinde doğup vefat eden hattatların yazmış olduğu manzume levhaları bu başlık altında incelenmiştir. Manzumeleri, bu yüzyılda Lütfullah Efendi, Mehmed Esʿad Yesârî, Mehmed Nakşî

Nâdirî ve Veliyyüddîn Efendi levha formuna aktarmıştır. Bu manzumelerin yazı çeşidi Taʿlîk ve Celî Taʿlîk olmuştur. Bu yüzyılda levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Yahyâ Nazîm, I. Ahmed, III. Selim ve Nâdirî. Seçilen manzumelerin konuları ise genel hatlarıyla şunlardır: Münâcât türünde bir, medhiye türünde üç, sevgili ve aşk içeriklilerde üç, naʿt türünde dört tanedir. Levhalara yazmak için seçmiş oldukları manzumelerin bir tanesi bir gazelin matlaʿ beytinden oluşmaktadır. Üçü gazellerden, biri şarkılardan seçilmiştir. Dördünün nazım şekilleri tespit edilememiştir.

2.2.1. Mehmed Esʿad Yesârî

Görsel 1: Divan Edebiyatı[1]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî[2]	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yahyâ Nazîm[3]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yahyâ Nazîm Dîvânı*[4]			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey muṭrib-i ḫoş-tekellüm-i nāz Şal güş-i dile terennüm-i nāz Çeşm-i siyehüñ mükaḥḥal eyle İtsün nigehüñ teyemmüm[5]-i nāz"[6]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey nazlı ve hoş konuşan çalgıcı Kalp kulağına nazlı nağmeler fısılda O kara gözünü sürmeyle bezeyip Bakışların nazla yönelsin (beni kendine hayran bıraksın)"			

[1] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 1: https://osf.io/h6srf/.
[2] Hayatı hakkında bilgi için bk. M. Uğur Derman, "Yesârî Mehmed Esad", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013).
[3] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa İsmet Uzun - Nuri Özcan, "Nazîm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[4] bk. Mustafa Sefa Çakır, *Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin)* (Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018), 788.
[5] *Mecmûa-yı Letâif Fî Sandukati'l-Meᶜârif* adlı eserde, kelime; "şemîm" şeklinde geçmektedir.
[6] Erdal Kılıç, *Mecmûa-yı Letâif Fî Sandukati'l-Meᶜârif (Metin ve Değerlendirme)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 1593.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Gazelin matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beyitlerinden oluşmaktadır. Bu beyitte, nazlı bir tavra sahip olan çalgıcıya hitap edilerek, onun kalpleri etkileyen nağmeleri ve çekici bakışları betimlenmektedir. Şair, sevgilinin sürmeli gözleri ve naz dolu bakışlarıyla hayranlık uyandırmasını talep eder. Aynı zamanda bestelenmiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Mehmed Esʿad Yesârî, Yahyâ Nazîm'in mûsikî mazmunlarını kullanarak hazırladığı bu gazelinin iki beytini levhalaştırmıştır.

Görsel 2: Son Hattatlar[7]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	I. Ahmed[8] (Bahtî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bahtî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İftirāḳuñla efendüm bende ṭāḳat ḳalmadı Yeḫ-pāre oldı bu dil ʿaşḳda meḥabbet ḳalmadı Şol ḳadr aġlatdı ben bī-çāreyi ḥükm-i ḳażā Giryeden hīç Ḥażret-i Yaʿḳūb'a nevbet ḳalmadı"[9]			
Nazım Şekli	Şarkı			
Günümüz Türkçesi	"Ayrılığınla, efendim, bende hiç güç kalmadı Bu gönül parça parça oldu, aşkta sevgi kalmadı Alın yazım beni öylesine ağlattı ki Yakup Peygamber'e gözyaşı dökme sırası bile kalmadı"[10]			

[7] Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999), 170; İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Hattatlar*, haz. Mahmut Sami Kanbaş (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021), 409.

[8] Hayatı hakkında bilgi için bk. Mücteba İlgürel, "Ahmed I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989).

[9] Bahtî mahlasıyla şiirler yazan Sultan Ahmed'in küçük bir Dîvânı vardır. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Koleksiyonu, Manzum Bölümü Numara 53'te mevcuttur. İsa Kayaalp, Sultan Ahmed'in Dîvânında bulunmayan fakat ona ait olduğu belirtilen bu dörtlüğü de hazırladığı esere almıştır. bk. Sultan I. Ahmed, *Bahtî Dîvânı*, haz. İsa Kayaalp (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019), 11.

[10] İsmail Güleç - Erdal Kılıç, *Osmanlı Şiirinden Bir Demet Şarkı* (İzmir: Duvar Yayınları, 2023), 81.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitte, sevgiliden ayrılık nedeniyle çekilen acının şiddeti dile getirilir. Şair, ayrılığın kendisini güçsüz bıraktığını ve gönlünün parçalandığını ifade eder. Gözyaşlarının bolluğundan, Hz. Yakup gibi yas tutması dillere destan olan bir kimsenin bile ağlamaya fırsat bulamadığını söyler. Hz. Yûsuf kaybolduğu vakit Hz. Yakub'un ağlamaktan gözlerinin görmez olduğu kıssasına telmih bulundurmaktadır. Sultan I. Ahmed'in bu mısraları zamanla bir atasözü haline gelmiş, hüsn-i hat sanatında murakka' halinde sıkça yazılmış ve Cevdet Çağla tarafından nişâburek makamında bestelenmiştir.[11] Levha, Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda, Milli Saraylar koleksiyonundadır. Aynı zamanda *Türk Hattatları*'nda bulunmaktadır. Ali Alparslan Fotoğraf koleksiyonundadır.[12] Mâil kıta formundadır. Yesârî'nin meşhur levhalarından bir tanesidir.

[11] bk. Mustafa İsmet Uzun, "Ya'kūb (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/276.
[12] Rado, *Türk Hattatları*, 183.

Görsel 3: Harflerin Sanata Yansıması Hüsn-i Hat Sergisi [13]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	III. Selim[14] (İlhâmî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*İlhâmî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"N'ola faḫr itse yazarken ḫāme naʿt ü midḥatün Ol Resūl-i Kibriyānuñ vaṣf-ı ẕāt-ı devletün Bī-naẓīr maḥbūb-ı Ḥaḳdur görmemiş miṣlüñ felek Nūrdan bir serve beñzetmiş nihāl-i[15] ḳāmetün Ḫilḳat-i dünyāya bāʿiṣ ẕāt-ı pākündür senüñ ʿArşdan aʿlā Yā Resūlallāh ḳadr ü rifʿatün Ḥamd ola Ḥaḳḳ'a bizi çün ümmetinden eyledi Şükrin itmek nice mümkindür bu ʿuẓmā niʿmetün Daʿvī-i küfr ü cehālet eyleyen bed-meşrebān Geldiler īmāna gördükde ẓuhūr-ı şevketün Cevher-i ḫāk-i ḳudūmı tūtiyādur çeşmüme Belki maḥşerde olur taḫlīṣe elde ḥuccetün				

[13] *Harflerin Sanata Yansıması Hüsn-i Hat Sergisi*, haz. Hüseyin Gündüz - Faruk Taşkale (DEMSA Group, 2017), 6.
[14] Hayatı ve Dîvânı hakkında bilgi için bk. Kemal Beydilli, "Selim III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009).
[15] Hazırlanan çalışmada "görenler" şeklindedir.

	İki ʿālem āfitābı sensün ey Faḫr-i Rusül Pertev-i mihr-i Nübüvvet iledür ḫatmiyyetün Eylemezseñ ben ḳulıñdan luṭf u iḥsānuñ dirīġ Ey Şehinşāh-ı dü ʿālem var kemāl-i reʾfetün Ey Kerem-kānı ẓalām-ı ġamdan āzād it beni Maẓhar-ı feyż-i şefāʿat ḳıl bu nā-çār ümmetün Şemʿ-i şevḳüñ pertevi her dem derūnumda niyāz[16] Bāʿiṯ-i ẕevḳ u feraḥdur sīnede germiyyetün Nüh feleklerde melekler ins ü cin hep bendedür On sekiz biñ ʿālemi[17] ṭoldurdı şān u şevketün[18] Dāʾimā ẕikr-i ṣalāṭuñ ola evrādum benüm Olur ise ey şeh-i taḫt-ı risālet himmetün Mülhem olduñ yazmaġa bu nüsḫa-i vaṣṣāfı[19] çün Tā şefāʿat eyleye bu naʿt-ı pāke ḫidmetün Şānuna lāyıḳ nice evṣāfa olsun ḳudretüm Yā Resūl-i Müctebā ʿālemden aʿẓam ḳıymetün Biñ ṣalāt ile selām eyler revān-ı pāküne Eyler *İlhāmī* recā naḳd-ı şefāʿat ruḫṣatun Ḳoyma yā Rabbī dili tāb u teb-i ʿiṣyānda Ebr-i luṭfundan baña neşr eyle āb-ı raḥmetün”[20]
Nazım Şekli	Kaside
Günümüz Türkçesi	“Kalemim yüce Peygamber’in övgüsünü yazarken nasıl da gurur duyar O, Allah’ın elçisinin yüce şahsının vasfını O, Allah’ın eşi benzeri olmayan sevgilisidir, felek onun bir benzerini görmemiştir Aydınlıktan oluşmuş bir serviye benzetmiştir fidan boyunu

[16] Hazırlanan çalışmada “yanar” şeklindedir.
[17] Edebiyatımızda On sekiz bin âlem çokluk arz eden her durum için kullanılan bir mefhumdur. Bu mefhum, evrenin yaratılışı, genişliği, mecâzî olarak insanın iç dünyası, varlıkların kendilerine özgü yapıları, nizam ve çevre şartları, evrende var olan her şeyi içine alır. Tasavvufî olarak insan kalbinin evrendeki âlemleri algılama yeteneğini izah etmek için kullanılır. Miraciyelerde çokça yer alan evrenin genişliği için de on sekiz bin âlem kullanılır. bk. Karaköse, “Klasik Edebiyatımızda On Sekiz Bin Âlem Mefhumu”.
[18] Hazırlanan çalışmada “şöhretin” kelimesi geçmektedir.
[19] Hazırlanan çalışmada “evṣāfı” şeklindedir.
[20] Kaşif Yılmaz, *III. Selim (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni* (Edirne: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2001), 10-11.

	Ey Allah'ın Resulü! Senin yüce varlığın, dünyanın yaratılma sebebidir Arş'tan daha yücedir değerin ve şerefin Allah'a şükürler olsun ki bizi senin ümmetinden kıldı Şükrünü etmek nasıl mümkün olsun bu yüce ihsanın Allah'ın varlığını kabul etmeyen ve bilgisizlik davası eyleyen kötü tabiatlılar Onun ululuğunun meydana çıkmasını görünce imana geldiler Ayağını bastığı toprağın özü gözüme sürme tozudur Belki mahşer yerinde kurtarılışa elde delilin olur İki âlem güneşi sensin ey peygamberlerin övünç kaynağı Peygamberlik güneşinin aydınlığı senin mührün iledir Ben kulundan iyilik ve bağışını esirgemezsen Ey mükemmel bir merhamete sâhip olan iki dünyanın şâhı Ey cömertlik kaynağı, keder karanlığından beni salıver Bu çaresiz ümmetini, bağışlanma nimetine eriştir Ey istek mumunun ışık saçanı, her an içimde dua ve tazarru Yürekte sıcaklığını hissetmek, sevinç ve hoşluk sebebidir Dokuz kat semâda melekler, insanlar ve cinler hep kul ve köledir Senin şanın ve şerefinle ihtişamın on sekiz bin âlemi doldurur Daima salâtını zikretmek benim sürekli okuduğum dua olsun Ey Peygamberlik tahtının padişahı eğer yardımın olursa Bu vasıfları anlatan nüshayı yazmaya ilham kaynağı oldun (Ey İlhâmî) Umulur ki bağışlasın bu pâk naʿti yazdığın için Şânına yaraşır çokça özelliği anlatmaya gücüm yetsin Ey seçilmiş Peygamber kâinattan daha büyük değerin Tertemiz rûhun için binlerce salât ile selam eyler *İlhâmî* bağışlanma izninin belgesini alabilmeyi ümid eder Ey Allah'ım bu dili karşı gelip, itâatsizlik eden ateşin sıcaklığında bırakma İhsan bulutunun rahmet suyundan bana da saç"

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. İlhâmî mahlasıyla şiirler yazan III. Selim'in, esmâ-i nebîyi sıkça kullandığı, Hz. Peygamber'in şefâatine nâil olmayı ümit ederek kaleme aldığı meşhur bir kasidesidir. Her beyitte peygamberin yüceliği, evrensel sevgisi ve insanlık için sağladığı rehberliğe duyulan minnet belirtilmektedir. Ayrıca, onun eşi benzeri olmayan bir varlık, "kainatın yaratılmasına sebep olan" bir zât olarak tasvir edilmesi, şairin inancına göre peygamberin sadece bu dünyada değil, ahiret âleminde de bir şefaat kaynağı olarak görüldüğünü yansıtmaktadır. Mehmed Esʿad Yesârî de, şairi ile aynı amaçla, Resûlullâh'ın şefâatine nâil olabilmek ve manzumenin daha çok insana ulaşmasını sağlayabilmek için levhalaştırmıştır.

<table>
<tr><td colspan="5">
Görsel 4: Osmanlı Hat Sanatı Tarihi[21]</td></tr>
<tr><td>Levha Hakkında Genel Bilgiler</td><td>Dil: Türkçe</td><td>Yazı Çeşidi: Taʿlîk</td><td>Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî</td><td>Yazıldığı Tarih: 1191/1777</td></tr>
<tr><td>Manzumenin Şairi</td><td colspan="4">Şairi tespit edilememiştir.</td></tr>
<tr><td>Manzumenin Bulunduğu Eser</td><td colspan="4">?</td></tr>
<tr><td>Vezni</td><td colspan="4">Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün</td></tr>
<tr><td>Transkripsiyonlu Metin</td><td colspan="4">“Ey levḥ-i żamīrüñ raḳam-ı luṭf ile merḳūm
Mażmūn-ı kerem ḫāṭır-ı feyyāżıña maʿlūm

Dest-i emelüm dāmen-i iḥsānıñı ṭutdı
Ḫāṣā ki kemāl-i keremüñden ola maḥrūm”</td></tr>
<tr><td>Nazım Şekli</td><td colspan="4">?</td></tr>
<tr><td>Günümüz Türkçesi</td><td colspan="4">“Ey gönül levhası ilâhî lütuf kalemiyle yazılmış kişi
Cömert ve bereketli zihnin bu niyetlere mâlumdur

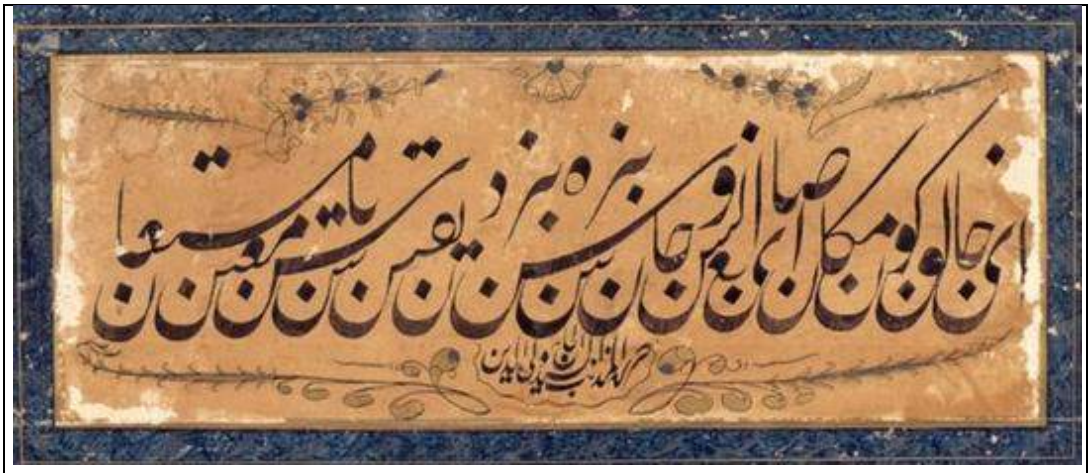
Arzu dolu ellerim, bağışlayıcı eteğine uzandı
Senin lütufkâr cömertliğinden mahrûm kalması mümkün müdür”[22]</td></tr>
</table>

[21] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 169.
[22] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 348.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. şair, yüreğinin derinliklerinden çıkan düşüncelerinin, ilâhî bir lütufla işlenmiş gibi olduğunu ifade eder. İlâhî kerem, cömert ve bereketli bir zihinle tüm niyetleri bilir ve ona şahit olur. Şair burada, arzu dolu elini ihsan dolu bir varlığın eteğine uzatmış, ümit doludur ve o yüce keremden mahrum kalmayacağına dair bir inanç taşımaktadır. Ketebe kaydı, "el-Faḳīr el-ḥaḳīr Mehmed Esʿad Yesārī ġaferallāhu ẕünūbehū ve'stur ʿuyūbehū" şeklinde düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Ayrıca bu manzume *Türk Hat Sanatından Seçmeler*[23] ve *Ömrümün Bereketi 4*[24]'te de bulunmaktadır. Veliyyüddîn Efendi de yazmıştır.

[23] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 349.
[24] M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi 4* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2021), 4/86.

2.2.2. Veliyyüddin Efendi

Görsel 5: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 1[25]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Veliyyüddîn Efendi[26]	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müstef ilün / Müstef ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey Ḫālıḳ-ı Kevn [ü] Mekān Ey Ṣāniʿ-i ins ü cān Sensün bize bizden yaḳīn Sensün Muʿīn yā Müsteʿān"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey kâinatın ve mekânın yaratıcısı Ey insanların ve cinlerin yaratıcısı (olan Allah!ım) Sensin bize bizden yakın olan Sensin bizlere yardım eden ve sığınılan, ey kendisinden yardım istenen"			

[25] Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, nşr. Uğur Derman (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1972), 1/167; "Divan edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 5: https://osf.io/yf9ns.

[26] Hayatı hakkında bilgi için bk. Tahsin Özcan, "Veliyyüddin Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013).

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitlerde şair, Cenâb-ı Allah'a yakarışla hitap ederken O'nun her şeyin yaratıcısı ve insana yakın bir yardımcı olduğunu dile getirir. Şair, Allah'a olan yakınlığı ve O'nun yardımını içtenlikle ifade etmektedir. Ketebe kaydı, "ḥarrerahū…" ile düşülmüştür. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır. Mail Nestaʿlîk kıta formundadır. Şeyhülislâm Veliyyüddîn Efendi'nin İmâd üslûbunu takip ederek yazmış olduğu Taʿlîk bir kıtadır.

2.2.3. Lütfullah Efendi

Görsel 6: Ketebe[27]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Lütfullah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1138/1725-1726
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hüve'l-ferdü'l-eḥad" "Her dem ḫayāl-i ʿārıżı çeşm-i terümdedür Ḳayd-ı hevā-yı zülf-i siyāhı serümdedür Ġayruñ metāʿ-ı vaşlı dile eylemez ḫuṭūr ʿAḳlum benüm o şūḫ-ı melek-peykerümdedür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Sevgilinin yanağının hayali her daim yaşlı gözlerimdedir Onun siyah saçlarının arzusu aklımda, zihnimdedir Başkalarının varlığına kavuşma düşüncesi gönlümünn hatırına bile gelmez Aklım o melek yüzlü güzel sevgilimdedir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu manzumede şair, sevgilinin yüzünün hayaliyle dolup taşmakta ve aklının daima sevgilide olduğunu içtenlikle ifade etmektedir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū…" şeklindedir. Kerem Kıyak koleksiyonundadır. Mâil kıta formundadır. Lale Devri'nin hangi şairinin inşâdı olduğu belirlenmemiştir.[28]

[27] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 6: https://osf.io/4wj3h/.
[28] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, haz. Mahmud Sami Kanbaş (İstanbul: Korpus Kültür Sanat Yayıncılık, 2014), 168-169.

2.2.4. Nakşî Efendi

Görsel 7: Harflerin Aşkı[29]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Nakşî Efendi[30]	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ganîzâde Mehmed Nâdirî[31]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Nâdirî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey cemālüñ şemʿ-i bezm-ārā-yı ḳurb-ı Kirdgār Cebrāʾīl āvāre-i şemʿ-i rūḫuñ pervāne-vār Şemʿ-i ẕātuñ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek Bunca eşkāl ü ṣuver ḳandan olurdı āşikār"[32]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey güzel yüzü Allah'a yakınlık meclisini süsleyen İlâhî nur Cebrail bile ruhunun ışığı etrafında pervane gibi dolaşmaktadır Eğer zâtının nuru olmasaydı âlemin lambası dönmezdi Bu kadar şekil ve suretler nereden gün yüzüne çıkardı"			

[29] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 191.
[30] Nakşî isimli hattatın kimliği tespit edilememiştir. Ganîzâde Nâdirî'nin de hattatlığı göz önünde bulundurulduğunda ona ait olma ihtimali mevcuttur. Bunun haricinde Mustafa Nakşî veya Nakşî Mustafa Dedeye'de ait olabilir. bk. Nuri Özcan, "Nakşî Mustafa Dede", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[31] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa İsmet Uzun, "Ganîzâde Mehmed Nâdirî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996).
[32] Esma Polat, "Nâdirî Dîvânı'nda Yer Alan Naʿt Vasıflı Gazeller", *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/19 (2020), 76.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitlerde, Hz. Peygamber'in güzelliği ve varlığı, etrafındaki her şeyi etkileyen bir ışık olarak tasvir edilmektedir. Onun çekiciliği, hem ruhları aydınlatmakta hem de varoluşu anlamlandırmaktadır. Nâdirî, bu beyitlerde, böylesi şerefli bir meleğin dahi Hz. Peygamber'e ne denli tutkun olduğunu şemʿ ve pervâne mazmunlarını kullanarak ifade etmiştir. Hz. Peygamber'in varlık âlemindeki yerinin yüceliğini ortaya koymuştur. Şair bu beyitlerde, divan şiirinde aşk ve iştiyakın büyüklüğünü ifade eden birer mazmun halini almış olan teşbih unsurlarını kullanmıştır. Mâil kıta formundadır.

Nâdirî beyitte Hz. Peygamber'e içtenlikle seslenmektedir ve

"Eğer senin güneş mesabesindeki varlığın olmasa felekler
Sen olmasan yeryüzündeki bunca varlık nereden meydana gelirdi"

diyerek kâinatın Hz. Peygamber'in varlığı hürmetine yaratıldığını dile getirmektedir.[33] "Eğer sen olmasaydın felekleri (âlemleri) yaratmazdım." sözüne telmih bulundurmaktadır.[34]

Gazelin matlaʿ beyti ve üçüncü beytinden oluşmuş bir levhadır. Şiirin aslına göre bazı kelimelerde değişiklikler mevcuttur. Ya hattat inisiyatif alarak kelimeler üzerinde değişikliklerde bulunmuştur ya da bu kelimelerdeki değişiklikler hattata yazması için verilen nüsha farklılığından kaynaklıdır.

[33] Polat, "Nâdirî Dîvânı'nda Yer Alan Naʿt Vasıflı Gazeller", 74.
[34] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.

2.2.5. İmzasız Bir Levha

Görsel 8: Sakıp Sabancı Müzesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Çıḳ ṣalıñ ey serv-i nāzım görsün ʿālemler seni Āṣinālar ṣaf ṣaf olsun beklesin yer yer seni”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Çık, salın ey nazlı güzellik âlemler seni bir görsün Tanıdıklar yer yer toplanmış, seni beklesinler”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, sevgilinin güzelliğinin herkes tarafından tanınmasını ve sevgiliye duyulan özlemi dile getirir. Sevgili, herkesin gözünde bir ışıltı ve hayranlık kaynağı olarak tasvir edilmektedir. Zer-endûd levhalardandır. İmza ve tarih bulunmamaktadır. Levhanın XVIII. yüzyıl levhalarından olduğu Sakıp Sabancı Müzesi’nde eser yanı bilgilerinde ve müzenin ilgili koleksiyon kitabında yazmaktadır.

2.3. XVIII - XIX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Osmanlı Hattatlarının Levhalarında Türkçe Manzumeler

XVIII-XIX. yüzyıl aralığında yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu yetmiş bir adet Türkçe manzume levhası tespit edilmiştir. Levhalara manzume yazımının artmaya başladığı dönem, bu iki yüzyıl aralığıdır. Manzumeleri, Mahmud Celâleddin, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi, Mustafa Râkım ve İsmail Zühdü başta olmak üzere, Arapzâde Mehmed Saʿdullâh, Arapzâde Mehmed Behcet Efendi, Ahmed Necib Efendi, Arnavut Mehmed Ali Ulvî Efendi, Çörekçizâde Ahmed Vehbi Efendi, Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi, Mehmed Tâhir Efendi, Mehmed Emin Zihni Efendi, Sultan II. Mahmud, Şerife Emine Safvet binti Mustafa el-Kütâhî, Çemşîr Hâfız Mehmed Sâlih Efendi gibi hattatlar levha formuna aktarmıştır. XVIII-XIX. yüzyıl aralığında Türkçe manzumelerin yazı çeşidi daha çok Sülüs ve Celî Sülüs olmuştur. Yetmiş bir levhanın on sekizi Taʿlîk ve Celî Taʿlîktir. Bu yüzyılda levhalara manzumeleri yazılan şairler şunlardır: Fâtih Sultan Mehmed, Kemâlpaşazâde, Zâtî, Fuzûlî, Kânûnî Sultan Süleyman, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Aziz Mahmud Hüdâyî, Şemseddîn Sivasî, Bosnalı Dimetokalı Vahdetî, Şâhidî İbrâhim Dede, Bağdatlı Rûhî, Nâbî, Azmîzâde Hâletî, Saʿdî Abdülbâkî, Ebûbekir Kânî ve Hoca Neş'et. Şairini tespit edemediğimiz manzumeler bu yüzyılda yirmi iki tanedir. Seçilen manzumelerin konuları ise çeşitliliğini arttırmıştır. Manzume konuları genel hatlarıyla şunlardır: Münâcât ve tevhid türünde üç, naʿt türünde yedi, nasihat içeriklilerde on dokuz, medhiye türünde beş, sevgili ve aşk içeriklilerde beş, Hz. Ali'ye medhiye türünde iki ve dünyanın geçiciliğini vurgulayan manzumelerde üç levha bulunmaktadır. Naʿtlardan seçilen manzumelerde artış meydana gelmiştir. Dükkân içi levhalarda din ve tasavvuf büyüklerine dair medhiye içerikli levhalar da kendini göstermeye başlamıştır. Levhalara yazmak için seçmiş oldukları manzumelerin ikisi gazellerin matlaʿ beyitlerinden oluşmaktadır. Seçilen manzumelerin nazım şekillerinde çeşitliliğin artmaya başlaması bu süreçte olmuştur. Yirmisinin nazım şekli tespit edilememiştir. Onu gazellerden, ikisi kasidelerden, dördü kıtalardan, altısı rubai, altısı müfred, birer tane mesnevi, müseddes, müsebba ve terkîbibendlerden seçilmiştir.

2.3.1. İsmail Zühdü

Görsel 9: Ömrümün Bereketi 1[35]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi[36]	Yazıldığı Tarih: 1214/1799
Manzumenin Şairi	Ebûbekir Kânî[37]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kânî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ġubār-ı pāyüñe almam cihānı yā Resūlallāh Degişmem mūyuna heft āsumānı yā Resūlallāh Duyunca maḳdem-i teşrīfüñ Ādem ṣulb-i pāküñden Degişdi ḥabbeye bāġ-ı cinānı yā Resūlallāh"[38]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Ayağının tozuna karşılık dünyayı verseler almam ya Resûlallâh Saçının telini yedi göğe değişmem ya Resûlallâh Hz. Âdem, kendi temiz soyundan geleceğini ve şereflendireceğini duyunca Bir tohuma cennet bahçelerini değişti yâ Resûlallâh"			

[35] M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi 1* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2017), 1/449.
[36] Yeni ve Eski lakaplı iki İsmâil Zühdü mevcuttur. Tarihler göz önünde bulundurulduğunda Yeni lakabıyla tanınan Osmanlı hattatı olduğu düşünülmektedir. Hayatı hakkında bk. M. Uğur Derman, "İsmâil Zühdü, Yeni", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001).
[37] Hayatı hakkında bilgi için bk. İsa Kayaalp, "Kânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001).
[38] Ebû Bekir Kâni, *Kâni Dîvânı*, haz. İlyaz Yazar (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017), 46; Muhittin Eliaçık, *Tokatlı Kânî Dîvânı'nın Tenkitli Metni (Hayatı, Kişiliği, Vazifeleri, Eserleri, Dili, Sanatı ve Üslubu)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, ts.), 11.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu manzume, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) varlığının, insanlık için ne kadar büyük bir değer taşıdığını ve onun şerefi karşısında her şeyin ne kadar önemsiz olduğunu dile getirmektedir. Buna göre sevgilinin varlığı, cennet gibi en güzel yerleri bile daha değerli kılmaktadır. Ketebe kaydı, "Ketebehû el-faḳīr el-muhtāc ilā şefāʿat-i sulṭāni'l-enbiyāʾ-i ve'l-mürselīn İsmāʿil ez-Zühdī fi Çeşme-i Çörekçi 1212" şeklinde düşülmüştür. Levhanın ketebe satırında İsmail Zühdü'nin bu hattı yazmış olduğu mesire yerinin "Çörekçi Çeşmesi" olduğu da zikredilmiştir.[39] Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlı olduğu söylenen ve envanter numarası "TSMK GY-309 / 51" olan bu esere ulaşılamamıştır.

[39] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/449.

Görsel 10: Hattat İsmâil Zühdü Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri[40]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi	Yazıldığı Tarih: 1215/1800
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey göñül bir cān içün her cāna minnet eyleme ʿİşret-i dünyā içün sulṭāna minnet eyleme Bu cihānuñ varlığına yoḳ diyüp de ağlama Gir ḳanāʿat evine nādāna minnet eyleme"[41]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül, bir can için her cana minnet etme Dünyanın eğlencesi için de sultana minnet etme Bu dünyanın varlığına "yok" diyerek de üzülme Kanaat evine gir, cahile minnet etme"			

[40] bk. Uğur Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 126-127.

[41] Nazlı'nın ifadesine göre kaynaklarda bu beyitler Eba Müslim Horasani adına kayıtlı olarak gösterilmektedir. bk. Atiye Nazlı, "Cemal Sürey[y]a'nın Yazın Dünyasında Folklor İronisi", *Frankofoni* 41 (2022), 94.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu manzumede, şair gönle, dünyanın geçici güzelliklerine ve saltanatına değer vermemesi gerektiğini öğütlemektedir. Gerçek mutluluğun ve huzurun kanaatte aranması gerektiğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı, "ketebehū …" ile düşülmüştür.

Mâcid Ayral'ın da İsmâil Zühdü Efendi'yi takliden Sülüs-Nesihle yazdığı levhası *Ömrümün Bereketi 1*'de mevcuttur.[42] Ayrıca manzumeyi Şeref Akdik de yazmıştır.

[42] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/225.

Görsel 11: Hattat İsmâil Zühdü Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri[43]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi	Yazıldığı Tarih: 1218/1803
Manzumenin Şairi	İsmâil Zühdü Efendi[44]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAzm-i gülzār idelüm ki nevbahār eyyāmıdur Mey içüp maḥbūb ile püse kenār eyyāmıdur Naḫl-i gül destüne almış güllerini ʿarż ider Ḫāk-i pāy-i şehr-i yāre ber-güzār eyyāmıdur" Temmetü'l-ḳıṭʿati'l-maḥbūbiyyeti "Güzeller māʾildür elbet ʿāşıḳ-ı şeydāsına Dilber-i ʿālī-cenābuñ baḳma istiġnāsına Baḳmaz ammā sendedür gül gibi güşı n'eylesün Kuḥl-i istiġnā çekilmiş nergis-i şehlāsına"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gül bahçesine gidelim ki ilkbahar günleridir Şarap içip sevgiliyle birlikte olma günleridir Gül ağaçları ellerinde güllerini sunmaktadır Sevgilinin ayağını bastığı toprak bu günlerde güzelleşmiştir"			

[43] Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 169.

[44] Hayatı hakkında bilgi için bk. Derman, "İsmâil Zühdü, Yeni"; "Cuma günü, sene 1218" yazılı Ketebe satırında imza ile beraber yazıldığı yeri "Yedikule Bostanı" şeklinde belirtmiştir. Şiirlerinin de olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu nota istinaden şairinin İsmâil Zühdî olduğu düşünülmektedir. bk. Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 169.

	Sevgililik Kıtası tamamlandı. “Güzeller elbette âşık olan sevgilisine meyleder Yüce güzelin nazlı davranmasına bakma Sana bakmaz ama gülün bülbülü dinlediği gibi kulağı sendedir, n’eylesin Nergise benzeyen hafif şaşı bakışlarına naz sürmesi çekilmiş”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu manzumelerde, şair, baharın güzellikleriyle dolu olan bir zamanı ve bu dönemde yaşanan aşkı tasvir etmektedir. Şairin bakışları üzerinde yoğunlaşan bir güzellik tasviri bulunmaktadır. Güzellerin, aşıklarının ilgisini çekmek için doğal bir isteği olduğu, ancak sevgilinin bakışlarına kayıtsız kalmasının bir anlamda güzelliğine olan güveninden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Şair, sevgilinin güzelliğini, gül ve nergis çiçeği gibi zarif ve çekici bir şekilde betimleyerek, aşka duyulan derin hayranlığı dile getirmiştir. Gül ve nergis mazmunları kullanılmıştır. Ketebe kaydı, “Ketebehû İsmail Zühdü fî Bostân-ı Yedikuke” şeklinde düşülmüştür. “ʿAzm-i gülzār idelüm” kıtasını aynı zamanda Mâcid Ayral da Sülüs ile yazmıştır.[45]

[45] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, haz. M. Uğur Derman (İstanbul: MSGSÜ-IRCICA, 2023), 234.

Görsel 12: Türk Hattatları[46]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi	Yazıldığı Tarih: 1219/1804
Manzumenin Şairi	Fasîh Ahmed Dede[47]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥüseyn-i Kerbelā’nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi Zebān-ı ḫāme-i ṣavt u ḥurūf ile edā olmaz *Faṣīḥā* nüh felek yāḳūt-ı rummān ile pür olsa O mihr-i ʿālemüñ bir ḳaṭre ḳanuna bahā olmaz”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Kerbelâ’da Hüseyin’in yaşadığı acı olaylar Sözlü ve yazılı bir şekilde sıradan kelimelerle kalemin konuşmasıyla anlatılamaz Ey Fasîh, dokuz kat gök, nar taneleri kadar yakut ile dolu olsa da O âlemin güneşi Hz. Hüseyin’in bir damla kanına bedel olmaz” “Ali’nin temiz soyundan İsmail Zühdü yazdı. Allah Onlarla beraber diriltsin. Âmîn”			

[46] Rado, *Türk Hattatları*, 177.

[47] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa Çıpan, “Fasîh Ahmed Dede”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995); Mustafa Çıpan, *Fasîh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, ts.).

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e mersiye içeriklidir. Bu manzumede, Hz. Hüseyin'in Kerbela'daki acılarının ve şehitliğinin derin etkisi vurgulanmaktadır. Şair, bu olayların ve duyguların ifade edilmesinin zorluğuna dikkat çeker; ne kadar güzel sözler yazılsa da, Hz. Hüseyin'in acılarının karşısında yetersiz kalacağını belirtir. Dolayısıyla, bu derin acının sadece kelimelerle değil, duygu ve düşünce derinliğiyle anlaşılabileceğini vurgular. Fasîh Ahmed Dede, Kerbelâ olayı hakkında dîvânında birçok mersiye kaleme almıştır. Dîvânında bulunmayan bir mersiyesidir.[48] İsmail Zühdü, imzasını "Nemmeḳahū el-fakīr ḫāk-i pāy-i evlād-ı ʿAlī İsmāʿīl ez-Zühdī ḥaşerallāhu meʿahüm, āmīn" şeklinde düşürmüştür.

Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda gösterime açılmış levhalardan bir tanesidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Özel bir koleksiyon'da[49] ve Ares Müzayede'de[50] de bulunmaktadır.

[48] Mustafa Hakan Alvan, "Âşıkların Matemi: Kerbelâ", *Sabah Ülkesi Kültür - Sanat ve Felsefe Dergisi* 53 (2017), 99.
[49] Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 174-175.
[50] Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 176-177.

2.3.2. Şerif İhyâ Yahyâ Efendi

Görsel 13: Son Hattatlar[51]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Şerif İhyâ Yahyâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1216/1801
Manzumenin Şairi	Şerif İhyâ Yahyâ Efendi[52]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳahramān ṣavlet Selīm Ḫān-ı meġāzī menḳabet Aldı Mıṣr'ı ʿavn-i Bārī'yle o Sulṭān-ı Kerīm Ḳıldı *İḥyā* levḥa-i mühr üzre tārīḫun raḳam Mālik-i Mıṣr oldı manṣūru'l-livā Sulṭān Selīm[53]"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Yiğitçe dövüşen Selîm Hân'ın destansı gazâ hikâyeleri O cömert sultan, Mısır'ı Allah'ın yardımı ile aldı İhyâ, bir levha üzerine tarihini damgaladı Sancağı zafere ulaşan Sultan Selîm, Mısır'a mâlik oldu"			

[51] İnal, *Son Hattatlar*, 431.
[52] Hayatı ve Dîvânı hakkında bilgi için bk. Mehmet Halil Erzen, *İhyâ Dîvânı ve Tahlîli: İnceleme-Tahlil-Tenkitli Metin* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012).
[53] Manzumenin diğer üç mısrası Dîvânda geçmemektedir. Sadece bu mısrası, Erzen'in çalışmasında Tarihler bölümünde geçmektedir: Erzen, *İhyâ Dîvânı ve Tahlîli: İnceleme-Tahlil-Tenkitli Metin*, 571.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Bu ve benzeri manzumeler tarihî bir vesika niteliğindedir. Bu manzumede anlatılan Mısır'ın fethinin tarihî süreci şöyledir: Napolyon Bonapart'ın kumandasında, Mısır'ı işgal eden Fransa ile 1213/1799'dan itibaren süregelen harp, 1216/1801'de sona ermiş ve Mısır vilâyeti yeniden Osmanlı toprağı hüviyetini kazanmıştır. Hem şair hem de hattat kimliği ile tanınan İhyâ Efendi de Mısır'ın fethine böyle tarih düşürmüştür.[54] Kerem Kıyak koleksiyonundadır. Mâil kıta formundadır.

[54] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 218.

2.3.3. Mustafa Vehbî Efendi

Görsel 14: Alif Art[55]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Vehbî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Mehmed Şemsî Efendi[56]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şemsî Dîvânı*			
Vezni	Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bir ḳapuyı bend iderse biñ ḳapu eyler güşād Ḥażret-i Mevlā Efendi fātiḥu’l-ebvābdur”[57] “Yā müfettiḥa’l-ebvāb iftaḥ lenā ḫayra’l-bāb”			
Nazım Şekli	Müseddes			
Günümüz Türkçesi	“Bir kapıyı kapatırsa bin kapıyı da açar Efendi, Hazret-i Allah kapıların açıcısıdır” “Ey kapıları açan Allahım, bize hayır kapıları aç”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Hattatın nadir bulunan yazılarındandır. Bir müseddesinin mütekerrir beytidir. Kapı mazmunu etkileyici bir şekilde kullanılmıştır. “Bir ḳapuyı bend iderse biñ ḳapu eyler güşād” kısmı zamanla atasözü olmuştur, halen de kullanılmaktadır.

[55] “Alif Art Müzayede” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 14: https://osf.io/fkmry/.
[56] Hayatı hakkında bilgi için bk. Rıfat Kütük, “Kayserili Mutasavvıf Şair Seyyid Mehmed Şemsî (Şemseddîn) Efendi ve Dîvânı”, *Turkish Studies* 3/2 (2008), 487-514.
[57] Kütük, “Kayserili Mutasavvıf Şair Seyyid Mehmed Şemsî (Şemseddîn) Efendi ve Dîvânı”, 502-504.

Görsel 15: Divan Edebiyatı[58]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Vehbî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1273/1856
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Rıżā-yı Bārī'yi gözle ḫilāfından ḥaẕer eyle Muḳadderde ḫaṭā olmaz hemān yan gel ṣafā eyle"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın rızasını kazanmaya çalış ve O'nun rızasına ters düşmekten sakın Çünkü kaderde hata olmaz, sen de rahatlıkla tevekkül et"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyitte, kişinin ilahi iradenin dışına çıkmaktan kaçınması gerektiği ifade edilmektedir. Kişiye kadere dair bir teslimiyet ve güven önerilir; burada hata olmayacağı, ilâhî kaderin mükemmelliği anlatılır. İkinci mısrada geçen "yan gel ṣafā eyle" ifadesi, tevekkül ile sükûnet içinde, gönül huzuruyla yaşamanın önemini vurgulamaktadır. Zer-endûd levhalardandır. Türk hat sanatında hem hattatı hem de müzehhibi tarafından çift imzalı olan ve nadir tesadüf edilen koleksiyonluk bir levha örneğidir.

[58] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 15: https://osf.io/25aq4/.

2.3.4. Mehmed Sâlih Efendi

Görsel 16: Divan Edebiyatı[59]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çemşîr Hâfız Mehmed Sâlih Efendi[60]	Yazıldığı Tarih: 1306/1888-1889
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā İlāhī bi-ḥürmeti nūru'l-Ḥarameyn Bu żaʿīflere eyle saʿādet-i dāreyn"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, Mekke ve Medine'nin nurunun hürmetine Bu âciz kullarına iki dünyada da mutluluk ver"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türünde secîli sözlerdendir. Beyitte, şair, Allah'a samimi bir yakarışla seslenir ve kutsal Haremeyn (Mekke ve Medine) nurunun hatırı için hem bu dünyada hem de ahirette mutluluk talep eder. Buradaki "bu zayıflar" ifadesi, insanın âcizliğini ve Allah'ın rahmetine olan ihtiyaç hissini ortaya koymaktadır. "Saadet-i dareyn" ifadesi, hem dünyada hem de ahirette huzur, mutluluk ve esenlik içinde olmayı dile getiren bir dua niteliğindedir. Ketebe kaydı "ketebehū …" ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[59] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 16: https://osf.io/n7j8y/.
[60] Muhittin Serin, "Sâlih Efendi, Çemşîr Hâfız", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009).

2.3.5. Mehmed Sâlih Rifʿat Efendi

Görsel 17: Ömrümün Bereketi 3[61]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Sâlih Rifʿat Efendi	Yazıldığı Tarih: 1214/1799
Manzumenin Şairi	Mehmed Sâlih Rifʿat			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Māder-i pādişeh-i ʿadl-efzā Ḥażret-i Vālide Sulṭānı Ḫudā Nūr-ı ʿaynı Şeh-i Cem-cāh ile Müstedām-ı ebedī ʿömr ide tā"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Adalet arttırıcı padişahın annesi Allah sevgili Sultan Validesi Göz nuru olan o yüce taht sahibi şehzadesi ile birlikte Ona ebedî bir ömür vere"			

[61] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/128.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerinden III. Mustafa'nın eşi, III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sutan'a bir medhiyedir. Manzumede, Mihrişah Valide Sultan'a duyulan derin saygı ve ona yapılan bir dua dile getirilmektedir. "Mader-i padişah" ifadesi, padişahın annesi olarak Valide Sultan'ı yüceltirken, "adalet artırıcı" ifadesi, Osmanlı padişahının halk için adalet sağlama ve yayma görevini vurgulamaktadır. Beyitte ayrıca Valide Sultan'ın, oğluyla beraber uzun ve bereketli bir ömür sürmesi için yapılan dua yer alır. Bu dualar, Osmanlı sarayındaki derin bağlılık ve saygı ifadesinin bir yansımasıdır. Ketebe kaydındaki ifadeye göre Mehmed Sâlih Rifʿat'in Yesârîzâde'den aldığı icazetnâmesidir. 1214/1799'da bu kıta Türkçe olarak yazılmış, eski bir kıta taklit edilmemiştir. Mâil kıta formundadır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde "TSMK-GY, 322-23a" envanter numarası ile kayıtlıdır.[62]

[62] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/128.

2.3.6. Mustafa Râkım

Görsel 18: Osmanlıca Lisanı Blog[63]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım[64]	Yazıldığı Tarih: 1229/1814
Manzumenin Şairi	?			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kimsenüñ luṭfuna olma ṭālib Bedeli cevher-i ḥürriyyetdür"[65]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Hiç kimsenin lütfuna talip olma Bedeli özgürlüğünün cevheridir"			

[63] "Osmanlıca Lisanı Blog" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 18: https://osf.io/9ng5t/.
[64] Hayatı hakkında bilgi için bk. Süleyman Berk, "Râkım Efendi, Mustafa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[65] Vasfi Mahir Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler* (Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1963), 75; Necip Fazıl Kısakürek, *Doğumunun Yüzüncü Yıl Dönümü Dolayısıyla Namık Kemal Şahsı - Eseri - Tesiri* (Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi, 1940), 193.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Şair, insanlara bağımsızlık ve özgürlük konusunda öğüt vererek, başkalarının iyiliğine veya yardımına ihtiyaç duymamayı önermektedir. Beyitte, başkalarından bir şey istemenin veya onların lütfunu talep etmenin, kişinin kendi özgürlüğünden ödün vermesine neden olabileceği anlatılmaktadır. "Cevher-i hürriyyet" ifadesi, özgürlüğün değerli bir mücevher gibi görülmesi gerektiğini vurgularken, bireyin kendi onurunu ve bağımsızlığını koruma tavsiyesini içerir. *Doğumunun Yüzüncü Yıl Dönümü Dolayısiyle Nâmık Kemâl Şahsı - Eseri - Tesiri* adıyla yapılan bir çalışmada beytin Nâmık Kemâl'e ait olduğu söylenmektedir. Râkım'ın levhalarından bir tanesi olduğu ifade edilmektedir. Fakat Mustafa Râkım 1758-1826 yılları arasında yaşamış; Nâmık Kemâl ise 1840-1880 yılları arasında yaşamıştır. Râkım'ın 1814 yılında yazmış olduğu düşünüldüğünde yıllar arasında tutarsızlık bulunmaktadır. Şeyh Mehmed Aziz Rifâî de bu manzumeyi levha formunda 1335 senesinde yazmıştır.

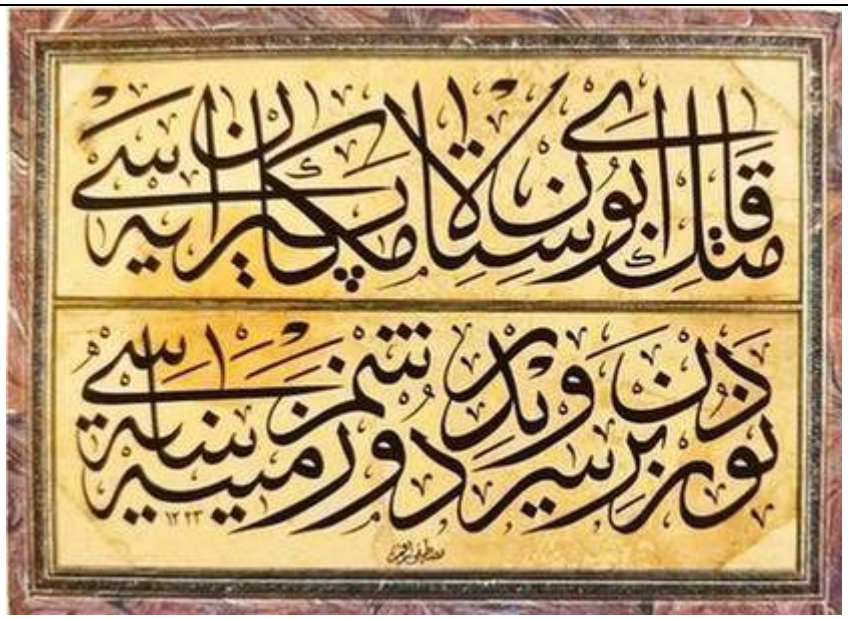
Görsel 19: Divan Edebiyatı[66]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım	Yazıldığı Tarih: 1221/1806
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hevāya düşdüñ ey dil meclis-i taḳvāya gelmezsin Gözüñ aç ġāfil olma bir daḫı dünyāya gelmezsin"[67]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül, nefsin arzularına uydun, takva meclisine uğramaz oldun Gözünü aç, gafil olma bir daha dünyaya gelmeyeceksin"			

[66] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 19: https://osf.io/mc7ty/.

[67] Bir şiir mecmûasında şairi bilinmeyen müfredler kısmında ilk mısraʿında "Ḍalāle düşdüñ ey dil meclis-i taḳvāya gelmezsin", ikinci mısrâı aynı şekilde gözükmektedir. bk. Şerife Akpınar, "Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi '3469' Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası", *Turkish Studies* 10/8 (2015), 370.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, nefsin arzularına kapılan gönüle seslenerek, takva ve erdem yolundan uzaklaştığını dile getirmektedir. “Hevaya düşmek”, dünyevî arzulara kapılmayı ifade ederken, “meclis-i takva” ifadesi, takva sahibi insanların bulunduğu yüce bir meclisi, yani manevî bir topluluğu temsil etmektedir. Beyitin ikinci mısrasında ise, hayatın geçiciliğine vurgu yapılarak, insanın bu dünyaya bir daha gelmeyeceği hatırlatılmakta; gafletin, dünyevî zevklere dalmanın, ölümle birlikte geri dönülmez bir pişmanlığa yol açacağı öğütlenmektedir. Ketebe kaydı “ḥarrerahū...” ile düşülmüştür.

Görsel 20: Osmanlı Hat Sanatı Tarihi[68]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım	Yazıldığı Tarih: 1223/1808-1809
Manzumenin Şairi	Zâtî[69]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Zâtî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳāmetüñ ey būstān-ı lā-mekān pīrāyesi Nūrdan bir servdür düşmez zemīne sāyesi" [70]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey mekânsızlık bahçesinin süsü (Hz. Muhammed) olan güzel boyun Nurdan bir servi gibidir, gölgesi yere düşmez"			

[68] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi,* 118.
[69] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Vildan S. Coşkun, "Zâtî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013).
[70] Zâtî, *Zâtî Dîvânı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*, nşr. Mehmed Çavuşoğlu - M. Ali Tanyeri (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1987), 3/399.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, burada ideal güzelliği ve ilâhî bir varlığı, metafizik bir bahçede yetişen ve maddî dünyaya bağlı olmayan bir servi ağacına benzetmektedir. “Būstān-ı lā-mekān” ifadesi, mekânın ötesindeki, yani maddî dünyaya ait olmayan, manevî bir bahçeyi temsil eder. “Işıktan bir servi” benzetmesi, hem zarafeti hem de bu varlığın dünyevî sınırların ötesinde olduğunu anlatmaktadır. Son mısradaki “gölgesi yere düşmez” ifadesi ise bu ilâhî varlığın, dünyevî ağırlığı olmayan, aşkın bir güzellik taşıdığını ve maddî varlıklardan farklı bir mahiyete sahip olduğunu vurgular. Gazelin matlaʿ beytidir.

Görsel 21: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım	Yazıldığı Tarih: 1231/1816
Manzumenin Şairi	Kazasker Mustafa İzzet Efendi[71]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Başmasa mübārek ḳademüñ rūy-ı zemīne Pāk itmez idi kimseyi ḫāk ile teyemmüm"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Mübarek ayakların yeryüzüne basmasaydı Toprakla teyemmüm, kimseyi temizleyemezdi"[72]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Na ʿt türündedir. Şair, burada ilâhî veya kutsal bir şahsiyetin varlığını yücelterek, onun mübarek ayaklarının yeryüzüne temasının, toprağın dahi kutsallık kazanmasına sebep olduğunu ifade etmektedir. "Mübarek kadem" ifadesi, saygı duyulan bir kişiliğin ayak izlerini sembolize ederken, toprak ile teyemmümün ancak bu kutsal varlık sayesinde bir anlam taşıdığı ima edilmektedir. Beyit, yüceltilen şahsiyetin varlığının bile yeryüzünü arındırdığına, onun sayesinde dünyevî unsurların manevî bir temizlik kaynağı olduğuna vurgu yapar. Bu kıtanın tamamı şöyledir:

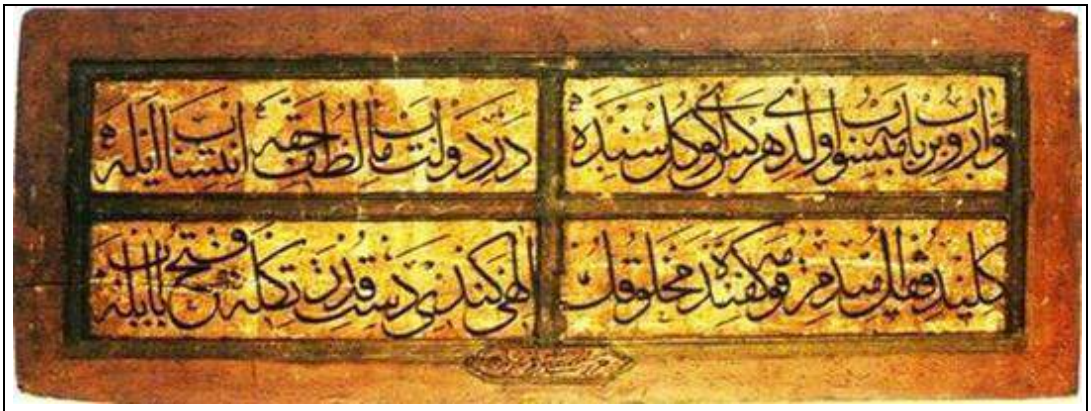
[71] Kaygısız, kaynaklarda geçmemekle beraber herkesçe Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye atfedildiğini ifade etmektedir. bk. Ömer Faruk Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 24.
[72] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler,* 386.

"Ey bāʿiṯ-i kevn olmasa ẕātuñ olamazdı
Ḳandīl-i sipihr içre fürūzān meh ü encüm
Başmasa mübārek ḳademüñ rūy-ı zemīne
Pāk itmez idi kimseyi ḫāk ile teyemmüm"

Uğur Derman'dan aktarıldığına göre, Mustafa Râkım Efendi, 1816 yılında levha olarak yazmak için bu kıtanın ikinci beytini kâfî bulmuştur. Kazasker Mustafa İzzet Efendi de eline geçen bu levhayı konağında -1849'dan sonra ise Bebek'teki yalısında- daima seyredebilmek üzere oturduğu sedirin başucu duvarına astırmıştır. Daha sonrasında komşusu Mehmed Şevki Efendi'nin isteği üzerine ona hediye etmiştir. Şevki Efendi'nin torunu Hâfız Hakkı Efendi bir gün evlerindeki yazıları göstermek üzere mekteb arkadaşı olan Râkım yazılarının tutkunu Necmeddin Okyay'ı evlerine davet etmiştir ve Okyay da Râkım'ın bu yazısını görünce aklı başından gitmiştir. Hakkı Efendi'nin babasına büyük bir cesaretle bu levhayı kendisine verip veremeyeceklerini sormuş, ondaki samimi aşkı gören bu zat da levhayı yerinden indirip verirken Necmeddin Okyay'a yaşanan bu hadiseyi anlatmıştır. Uğur Derman da Necmeddin Okyay'dan işittiklerini bu şekilde günümüze aktarmıştır. Bu levha, 1961 yılında Topkapı Sarayı Müzesi'ne intikal eden hat koleksiyonu içerisinde millete emanet edilmiştir.[73] Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin yazmış olduğu beytin bir nüshası da Necmeddin Okyay koleksiyonundan Topkapı Sarayı Müzesi'ne intikal etmiştir.[74] Envanter numarası "TSMK-GY 1319"'dur. Levha, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı* adlı eserde de mevcuttur.[75] Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan 1264/1848 yılında yazdığı Celî Sülüs levhasını Mahmud Bedreddin Yazır, *Kalem Güzeli*'ne de almıştır.[76] Ketebe, Kalem Güzeli; *Son Hattatlar*[77] ve *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de mevcuttur.[78]

---

[73] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, haz. M. Uğur Derman (İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Topkapı Sarayı Müzesi, 2015), 44.
[74] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 46.
[75] Süleyman Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2013), 38.
[76] Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, nşr. Uğur Derman (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1974), 2/287.
[77] İnal, *Son Hattatlar*, 229.
[78] M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, haz. M. Uğur Derman (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 21.

Görsel 22: Divan Edebiyatı[79]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Azmîzâde Hâletî[80]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Azmîzâde Hâletî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Varup bir bāba mensūb oldı herkes ey göñül sen de Der-i devlet-meʾāb-ı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a intisāb eyle Kilīd-i ḳufl-i ümmīdüm ḳoma keffünde maḥlūḳuñ İlāhī kendü dest-i ḳudretüñle feṯḥ-i bāb eyle"[81]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül, herkes bir kapıya mensup oldu; Sen de gidip Hak Teâlâ'nın lütuf kapısına bağlan Umut kapısının kilidini mahlûkatın eline bırakma Ey Allahım, kapıyı kendi kudret elinle aç"			

[79] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 22: https://osf.io/v6sez/.

[80] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Halûk İpekten, "Azmîzâde Mustafa Hâletî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991).

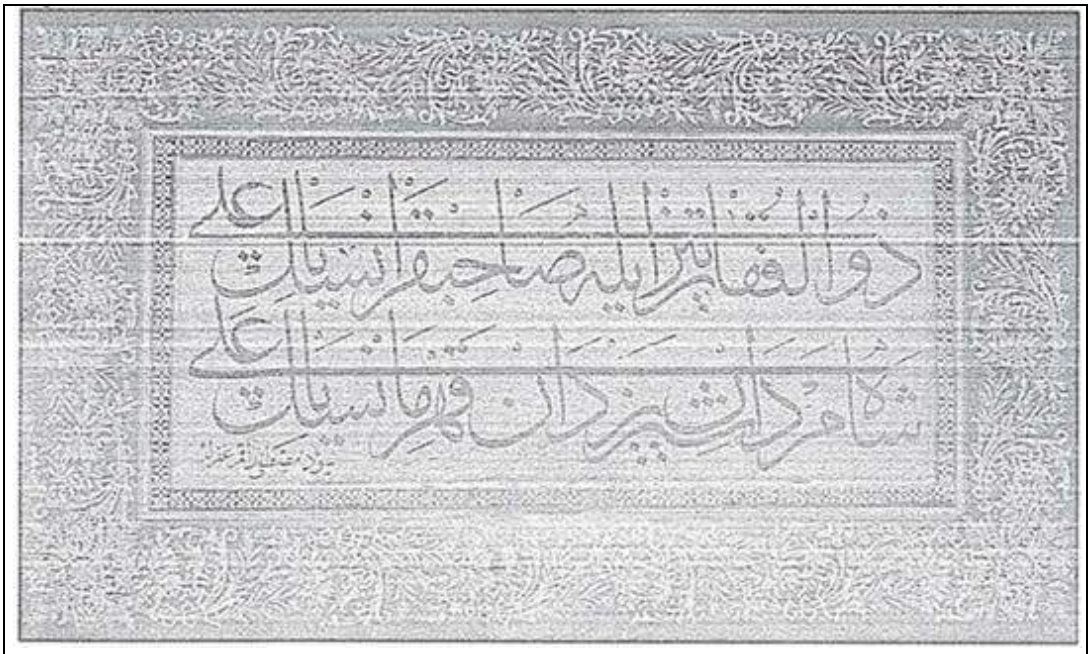
[81] Azmî-zâde Hâletî, *Azmî-zâde Hâletî Dîvânı (Giriş ve Dîvân'ın Tıpkıbasımı; Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*, haz. Bayram Ali Kaya (Harvard: Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003), 298; Kâşif Yılmaz, *Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni* (Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996), 761; Mühürdâr Ali Efendi, *Vakʿanâme-i Caʿfer Paşa Koca Cafer Paşa'nın Serhad Yılları (1688-1697) (İnceleme - Tenkitli Metin)*, haz. Abdülhadi Uysal (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021), 92.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, insanın bir rehber veya bağlılık duyacağı bir kapıya ihtiyaç duyduğunu ifade eder. “Der-i devlet-meʾâb-ı lutuf-ı Hak” ifadesi, Allah’ın lütuf ve ihsan kapısını simgeler; bu kapıya bağlanmayı, gerçek huzur ve güvenin orada bulunabileceğini vurgular.

İkinci beyitte ise, insanın umutlarını yaratılmışların ellerine bırakmaması gerektiği öğütlenir. “Kilid-i ümmid” ifadesi, ümit kapısının kilidi olarak kullanılmış; yani, umudun gerçekleşmesi için başvurulacak tek merciin Allah olduğu belirtilmiştir. Şair, Allah’tan, bu kapıyı bizzat kendi kudretiyle açmasını niyaz etmektedir. Bu, kulun teslimiyetini ve doğrudan Allah'a yönelmenin önemini anlatır.Ketebe kaydı “ḥarrerahū...” ile düşülmüştür.

Bu manzumeyi Mühürdar Ali Efendi Vak‘anâme-i Ca‘fer Paşa adıyla hazırladığı eserinin mukaddimesine de almıştır ve yapılan bir çalışmada ifade edildiğine göre mısralar tersinden yorumlanırsa Ali Efendi’nin 1720’li yılların başında İstanbul’da bir vazifeye tayin edilmeyi beklediği söylenilebilir.[82]

[82] Mühürdâr Ali Efendi, *Vakᶜanâme-i Caᶜfer Paşa Koca Cafer Paşa’nın Serhad Yılları (1688-1697) (İnceleme - Tenkitli Metin)*, 27.

Görsel 23: Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali[83]

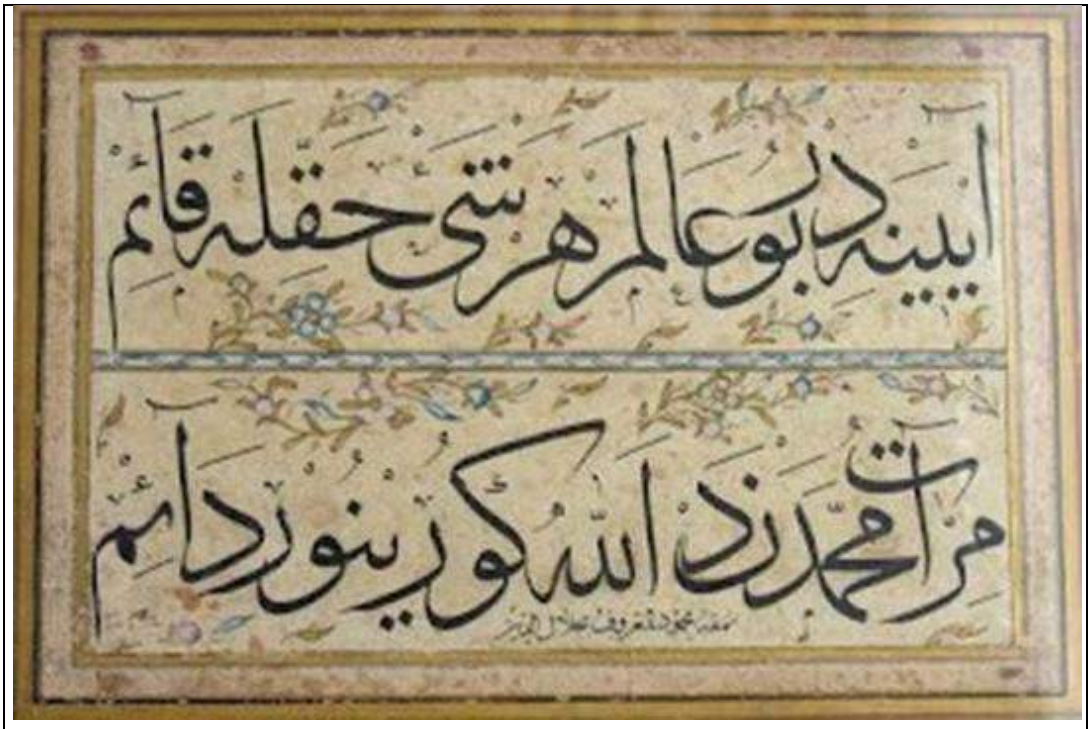
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râkım	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ẕülfiḳār-ı tīz ile ṣāḥib-ḳırānsıñ yā ʿAlī Ṣāh-ı merdān şīr-i Yezdān ḳahramānsıñ yā ʿAlī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Keskin kılıcınla kahramanların efendisisin ey Ali Ey mertlerin şahı, Allah'ın aslanı, kahramansın ey Ali"			

[83] Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 304.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Beyitte, Hz. Ali'nin cesareti ve yiğitliği yüceltilmektedir. "Zülfikâr-ı tîz" ile Hz. Ali'nin meşhur kılıcı Zülfikar'a atıfta bulunulmaktadır. "Sâhib-kırân" ifadesi, kahramanların en büyüğü anlamında kullanılmıştır. İkinci mısrada "Şâh-ı merdân" (mertlerin şahı) ve "Şîr-i Yezdân" (Allah'ın aslanı) ifadeleri, Hz. Ali'nin cesaretini, adaletini ve manevî gücünü övmek için kullanılmıştır. Bu beyitte, Hz. Ali'nin hem savaş meydanındaki gücü hem de manevi büyüklüğü vurgulanarak ona duyulan saygı ve hayranlık dile getirilir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Derman'ın yorumuna göre, Mustafa Râkım Efendi, şairi belirlenemeyen bu beyte o kadar hareket vermiştir ki, sanki Hz. Ali elinde zülfikârı ile Hayber Cengini bitirmek üzeredir; bunu fark etmek için sondaki Ali isimlerine bakmak yeterlidir. Levhanın bezemesi, Osmanlılar'da tezyînâtın Batı tesirine girdiği XIX. yüzyıla aittir.[84] *Ömrümün Bereketi 4*'te de mevcuttur.[85]

[84] Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 286.
[85] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/326.

2.3.7. Mahmud Celâleddin

Görsel 24: BİKSAD[86]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Āyīnedür bu ʿālem her şey Ḥaḳ ile ḳāʾim Mirʾāt-ı Muḥammed'den Allāh görinür dāʾim"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bu kâinat bir aynadır ve her şey Allah ile kâimdir Muhammed'in aynasından daima Allah görünür"			

[86] "BİKSAD Sanat" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 24: https://osf.io/w3ckp/.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türünde secîli sözlerdendir. Anlamı itibariyle vahdet-i vücûdu da ifade etmektedir. Tasavvufî bir bakış açısıyla evrenin, ilâhî hakikati yansıtan bir ayna olduğu ifade edilmektedir. "Ayna" mecazı, yaratılan her şeyin aslında Allah'ın bir tecellisi olduğunu anlatır. "Mir'ât-ı Muhammed" ifadesi, Hz. Muhammed'in hakikati en mükemmel şekilde yansıtan bir ayna olduğunu simgeler; yani, onun varlığında Allah'ın yüceliği ve ilâhî hakikat görünmektedir. Beyit, İslam tasavvufundaki "vahdet-i vücûd" anlayışını yansıtarak her şeyin Hak ile var olduğunu ve Hz. Muhammed'in, bu ilâhî gerçeğin en parlak aynası olduğunu vurgular. Ketebe kaydı, "nemmeḳahū" ile düşürülmüştür. Aziz Mahmud Hüdâyî'ye atfedilmektedir fakat dîvânında bulunamıştır. Mehmed Cevdet Eyyûbî de Sülüs hattıyla 1297/1880 yılında yazmıştır.[87]

[87] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu* (İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021), 96.

Görsel 25: Ketebe[88]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1216/1801-1802
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Āteş-i ʿaşḳumı teskīn idemez baḥr-i muḥīṭ Mācerāmızı bizüm ey dil daḫı çoḳ şu götürür”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Aşkımın ateşini okyanuslar dahi dindiremez Ey gönül, bizim başımızdan geçen olaylar bile daha çok yoruma açıktır”			

[88] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 25: https://osf.io/39weh/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya yazılmış medhiyelerden bir tanesidir. Şair, aşkının yoğunluğunu ve derinliğini anlatmak için ateş ve deniz imgelerini kullanır. "Âteş-i aşk" ifadesi, aşkın yakıcı ve tutkulu doğasını simgelerken; "bahr-i muhît" yani engin deniz, bu aşkın ateşini bile dindiremeyecek kadar güçlü bir duygusal yoğunluk ifade eder. İkinci mısrada "su götürmek" deyimiyle, aşk yolculuğunun henüz bitmediği, daha çok zorluk ve maceranın yaşanacağı ima edilir. Bu beyit, aşkın derin ve yorucu bir yolculuk olduğunu, bu yolda yaşananların basit bir hikaye olmadığını vurgular. Ketebe kaydı "ʿAşḳ-ı Mevlānā eyler ḥayret-zede Mevlevī Maḥmūd Celāleddīn şude 1216 Taḥrīren fī māhı Ramażān 18 yevm" şeklindedir.

Muhammed Hazmî Uşşâkî'ye ait bir gazelden olduğu ifade edilmiştir fakat bu beyte ve Muhammed Hazmî Uşşâkî'nin eserlerine ulaşılamamıştır. Muhammed Hazmî Uşşâkî'ye ait olduğu, hayatına dair bilgi paylaşıldıktan hemen sonra Muhammed Hazmî'den birebir duyulduğu alıntılanmıştır.[89] Levha Albayrak Hat koleksiyonundadır.

[89] "Muhammed Hazmî Uşşâkî", *Facebook* (04 Temmuz 2016).

Görsel 26: Divan Edebiyatı[90]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Bīnī-i pāküñ elif çeşmüñle ḳaşuñ nūndur Sende ān var anuñçün dil saña meftūndur Muḥabbetden Muḥammed oldı ḥāṣıl Muḥammedsiz muḥabbetden ne ḥāṣıl"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Temiz alın çizgin elif harfi gibidir, gözlerinle kaşların nun harfi gibidir Sende ikisi de mevcut olduğu için gönül sana vurgundur Aşktan Muhammed yaratıldı Onsuz aşktan ne olur çıkar"			

[90] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 26: https://osf.io/42g8w/.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türünde secîli sözlerdendir. Gözlerini, bakışlarını ve kaşlarını harflere benzeterek ifade etmektedir ve dolayısıyla hilyesini de barındırmaktadır. Şair, ilk beyitte, sevgilinin güzellik özelliklerini zarif bir şekilde tasvir eder. "Elif gibi alın" benzetmesi, sevgilinin düz ve zarif alnını ifade ederken; "gözler" ve "kaşlar" nurdan yapılmış gibi betimlenerek sevgilinin yüzündeki aydınlık ve çekiciliğe vurgu yapılır. Beyitte, sevgilideki eşsiz ve hayranlık uyandıran güzelliğin, gönlün ona bağlı olmasının nedeni olduğu anlatılmaktadır. İkinci beyitte ise tasavvufî bir anlam işlenmiştir. Şair, sevginin en yüksek tezahürü olarak Hz. Muhammed'i görür ve onun, sevgi ile doğmuş olduğunu ifade eder. Hz. Muhammed'in varlığının, muhabbetin (ilâhî aşkın) en büyük yansıması olduğu, onsuz bir sevginin eksik ve yetersiz kalacağı dile getirilir. Bu beyit, aşkın en üst düzeydeki yansımasının Hz. Muhammed olduğunu vurgulayan bir tasavvufî anlayışa işaret etmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." şeklindedir. Levha, *Uzluk Ailesi Armağanı*'nda da mevcuttur.[91] Son beyti, Bezm-i âlem Valide Sultan'a da atfedenler bulunmaktadır.

[91] *Uzluk Ailesi Armağanı*, haz. Haşim Karpuz - Ahmet Çaycı - Serdar Ceylan (Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, 2017), 215.

Görsel 27: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[92]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1237/1822
Manzumenin Şairi	Taşlıcalı Yahyâ Bey[93]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kime kim Kaʿbe naṣīb olsa Ḥaḳ[94] aña[95] raḥmet ider Her kişi sevdügiñi ḫānesine daʿvet ider"[96]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Kime Kâbe'ye varmak nasip olursa Allah ona merhamet eder Çünkü herkes sevdiğini evine davet eder"			

[92] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 221.
[93] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Bayram Ali Kaya, "Taşlıcalı Yahyâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011); Esra Bozyiğit, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin - Nesre Çeviri - Sözlük)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021).
[94] Bu kelime, beytin aslında "Hüda"'dır. Aynı beyti Çırçırlı Ali Efendi de Hüda'yı değiştirmeden yazmıştır. bk. Görsel 186.
[95] Gazelin aslında "aña" kelimesi yoktur, hattatın levhaya aktarırken eklemiş olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir.
[96] Bozyiğit, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin - Nesre Çeviri - Sözlük)*, 465.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, burada Kâbe'yi ziyaret etmenin, Allah tarafından rahmete mazhar olmanın bir işareti olduğunu ifade eder. Kâbe, İslâm'ın en kutsal mekânı olup, Allah'a yakınlık arayışını ve O'nun tarafından davet edilme şerefini temsil eder. İkinci mısrada, insanların sevdiklerini evlerine davet etmeleri örneği verilerek, Allah'ın da sevdiklerini Kâbe'ye davet ettiği düşüncesi işlenmiştir. Bu beyit, Allah'ın sevdiği kullarını Kâbe'ye çağırdığına ve onlara rahmetini sunduğuna dair bir tasavvufî anlayışı yansıtır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytidir. Daha sonra Çırçırlı Ali Efendi, Halim Özyazıcı ve Hâmid Aytaç da bu beyti yazmışlardır.

Görsel 28: Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu[97]

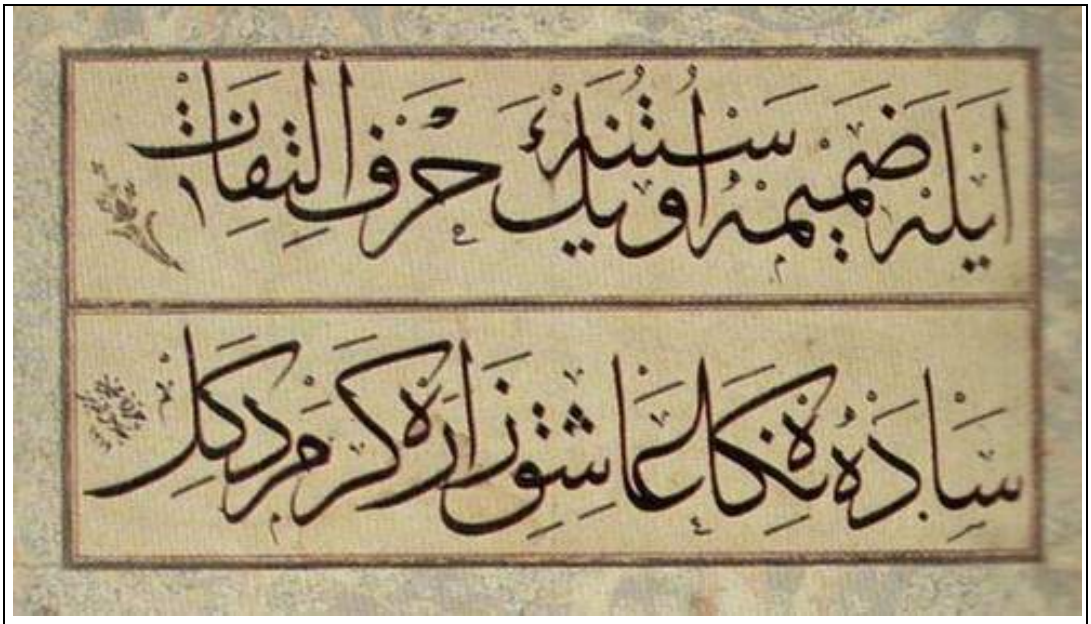
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey göñül itme ġurūr dünyā fenādur ʿāḳıbet Kām-yāb olsan cihānda yine hicrān ʿāḳıbet Çün fenādur ġam u endīş itmege mūcib nedür Şād u ḥurrem hem ġam u miḥnet yegāndur ʿāḳıbet Gel tevekkül kūşesinde ey göñül ḳıl vaḥdeti Görelüm Allāh n’iderse pür keremdür ʿāḳıbet Şal keştī-i umūrı baḥr-i tevekküle aḳ Aç bād-bān-ı himmeti yan gel de seyre baḳ”			
Nazım Şekli	Gazel			

[97] Ayşen Anadol (ed.), *Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2012), 268-269.

Günümüz Türkçesi	"Ey gönül dünyalıkla gururlanma, sonu fenâdır Dünyada her ne kadar arzularına erişmiş olsan da sonu ayrılıktır Çünkü fenadır, kaygıya ve kedere sebep olan ne ise Sevinçli ve gönül açıcı olan da keder ve sıkıntı da sonunda birdir Ey gönül gel, vahdeti düşün tevekkül köşesinde (işlerini Allah'a bırak) Allah'ın ne yapacağını görelim, nihayetinde o kerem sahibidir Umut gemisini tevekkül denizine bırak Gayret ve emek rüzgarıyla yelkenlerini aç ve geri çekilip seyret"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Dünya hayatının geçici ve aldatıcı doğası hatırlatılmakta, gurura kapılmanın, kaygı ve kederin yersiz olduğu vurgulanmaktadır. Sonunda her şeyin ayrılıkla sonuçlanacağına dikkat çekilerek dünyevi hırslardan uzak durulması tavsiye edilmektedir. "Tevekkül köşesi", insanın dünyevî kaygılardan uzaklaşıp Allah'a yöneldiği bir iç huzuru ve teslimiyeti temsil etmektedir. Allah'ın lütuf sahibi olduğu ve her şeyin sonunda O'nun rahmetine güvenilmesi gerektiği anlatılmaktadır. "Umut gemisi" hayatın işlerini, "tevekkül denizi" ise Allah'a güvenle yol almayı simgelemektedir. Yelkenleri açıp, olayların akışını Allah'a bırakarak, güven içinde hayat yolculuğunu izlemek önerilir. *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler* adlı eserde de mevcuttur.[98]

[98] *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, haz. M. Uğur Derman (İstanbul: Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 2002), 139.

Görsel 29: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1179/1765
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Eyle żamīme üstüne yek ḥarf iltifāt Sāde nigāh ʿāşıḳ-ı zāra kerem degül”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ona bir harf kadar da olsa bir ilgi göster Sade bir bakışın aşkından ağlayıp inleyen zavallı âşık için iyilik değil”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Şair, burada sevgiliden küçük bir ilgi kırıntısı, küçük bir lütuf bekleyen bir âşığın halini anlatır. “Zamîme üstüne yek harf iltifat” ifadesi, çok az bir ilgiyi, minik bir yakınlığı bile ima eder. Ancak, şair, sadece bakışla yetinmenin, içten bir ilginin zavallı âşık için gerçek bir cömertlik, kerem olmayacağını ifade eder. Bu beyit, âşığın sevgiliden biraz daha fazla ilgi beklediğini, sadece bakışla değil, daha içten ve yakın bir davranışla karşılanmak istediğini anlatır. Ketebe kaydı “ḥarrerahū …” ile düşülmüştür.

Görsel 30: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 2[99]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1195/1770
Manzumenin Şairi	Fuzûlî[100]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî / Dâstân-ı Leylâ vü Mecnûn*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gül ġonceliginde ḫār iledür Açulsa bir özge yār iledür Aşlunda diken çeker ʿaẕābuñ Faşlunda ḥakīm alur gül-ābuñ"[101]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Gül tomurcuk iken dikeniyledir Açıldığında ise başka bir yâr iledir Aslında azabını diken çeker de Mevsimi geldiğinde gül suyunu bilge kişi alır"			

[99] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1974, 2/226.
[100] Hayatı ve eserleri hakkında bk. Abdülkadir Karahan, "Fuzûlî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996).
[101] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (İstanbul: TBMM Kütüphanesi, TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 300.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. İlk beyitte, gül ve diken arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir. Gül goncası, güzelliği ve zarafetiyle simgelenirken, yanında her zaman dikenle, yani zorlukla beraber olduğuna işaret edilir. Gül açıldığında, yani güzellik ve zarafet tam anlamıyla ortaya çıktığında, bir başka dost olarak mecazî bir anlamda gerçek değerini bulanlara sunulur.

İkinci beyitte ise, çileyi ve acıyı çekenin aslında diken olduğu ifade edilir. Gül ise olgunlaştığında, "hakîm" (bilge) olarak nitelenen kişiye, yani gerçek değerini anlayan kişiye ulaşır. Bu beyitler, zorlukların sabırla geçildiğinde güzelliğe ve değere dönüşeceği, ancak bu değeri gerçek anlamda bilge kişilerin takdir edeceğini ima eden derin bir mecazî anlam taşır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

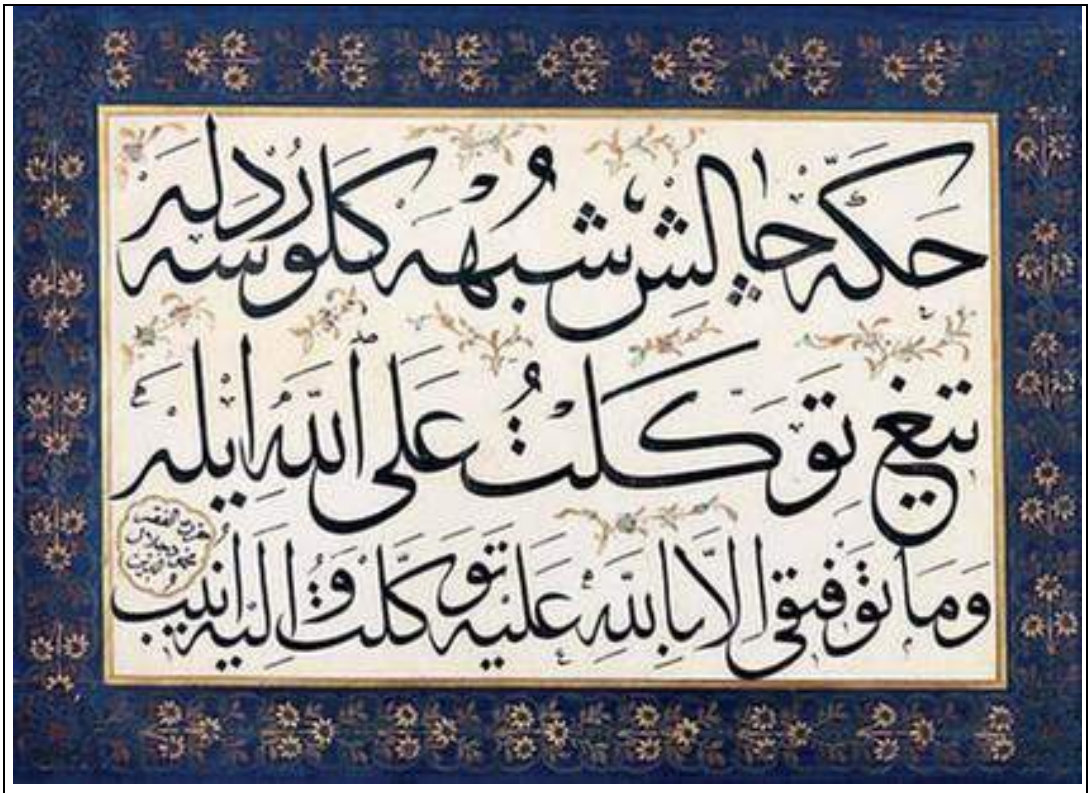

Görsel 31: Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi [102]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1231/1816
Manzumenin Şairi	Ali Rıza Erhan[103]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Ali Hoca Dîvânı*			
Vezni	Mef῾ūlü / Mefā῾īlü / Mefā῾īlü / Fe῾ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gülşende oḳur güllere bülbül bunı her bār Yā Gülşenī yā Rūşenī yā Aḥmed-i Muḫtār"[104]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bülbül her defasında gül bahçesinde güllere bunu şakır Ey Gülşenî (İbrâhim Gülşenî), ey Rûşenî (Şeyh Ömer Rûşenî), ey Ahmed-i Muhtâr"			

[102] *Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi* (İstanbul: Vehbi Koç Vakfı, 2000), 35.
[103] Hayatı ve eserleri hakkında bk. Cengiz Tosun, *Ali Rıza Erhan'ın Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi* (Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006).
[104] Tosun, *Ali Rıza Erhan'ın Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi*, 74.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Gülşenîlere yazılmış bir medhiyedir. Beyitte, bülbülün gül bahçesindeki güllere seslenişi, sevgi ve saygı ifadesi olarak ele alınır. "Gülşenî", "Rûşenî" ve "Ahmed-i Muhtar" ifadeleri, Hz. Muhammed'i yüceltmek için kullanılan sıfatlardır. Bu beyitte, bülbül, gülleri muhatap alarak Hz. Muhammed'e duyduğu sevgi ve hayranlığı dile getirmektedir. Bülbülün güllere hitaben bu sözleri tekrar etmesi, onu sevgi ve saygıyla anmaya işaret eder. Gül, burada Hz. Muhammed'i simgelerken, bülbül ise ona âşık olan bir tasavvufi sembol olarak kullanılmıştır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytinin ilk mısrası ile ikinci beytinin ikinci mısrasından oluşturmuştur. Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi koleksiyonundadır.

Görsel 32: Divan Edebiyatı[105]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥakka çalış şübhe gelürse dile Tīġ-i *tevekkeltü ʿalallāh* ile" *"Ve mā tevfīḳī illā billāh ʿaleyhi tevekkeltü ve ileyhi unīb"*[106]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gönlüne şüphe düşerse Allah'a yönel ve çalış 'Allah'a dayandım' kılıcı ile" "Başarım yalnızca Allah'tandır, ben yalnız O'na dayandım ve O'na yöneldim"			

[105] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 32: https://osf.io/8nzpf/.
[106] Hûd 11/88. "… Başarmam, Allah'ın yardımına bağlıdır. Yalnız O'na dayanır ve yönelirim."

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, çalışmanın, azmin ve Allah'a güvenmenin önemini vurgulayan bir tasavvuf anlayışını yansıtır. Kişi, hakikati ararken şüphe ve belirsizliklerle karşılaşsa bile, bu durumun onu durdurmaması gerektiği anlatılmaktadır. Manevî bir rehberlik sunarak, bireyin zorluklar karşısında Allah'a olan güveni ile ilerlemesi gerektiğini belirtir. Bu, tasavvuf edebiyatının temel değerlerinden biri olan "tevekkül" anlayışını da pekiştirir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

Görsel 33:Sirâyet-i Sanat[107]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḫazāʾin kim aña ṭālibdür ervāḥ Duʿā-yı ṣubḥdur fetḥine miftāḥ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Hazineler ki ruhlar onları isterler Açılmaları için gereken anahtar ise, seher vakti edilen duadır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, manevî zenginlik ve hakikate ulaşmanın yolu, insanın içsel bir arayışa ve ruhsal bir uyanışa sahip olmasına bağlıdır. Gerçek başarı ise, sabah duası gibi maneviyata, Allah’a yönelmeye ve içsel bir disiplini sürdürmeye dayalıdır. Bu beyit, tasavvufî anlayışın ve inancın bir yansıması olarak, içsel huzurun dua ile elde edilebileceğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı “ḥarrerahū...” ile düşülmüştür.

[107] “Sirayet-i Sanat” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 33: https://osf.io/kxdr9/.

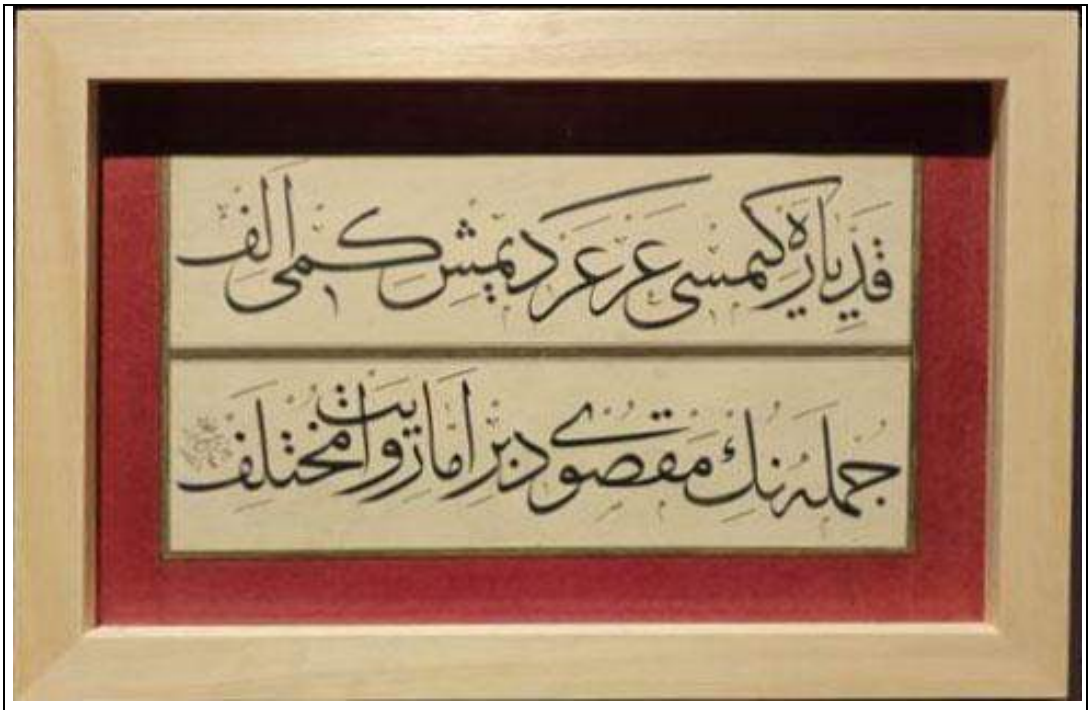
Görsel 34: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[108]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1267/1850-1851
Manzumenin Şairi	Bağdatlı Rûhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bağdatlı Rûhî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hep maġlaṭadur laḳlaḳa-i bāṭın u ẓāhir Bir noḳṭa imiş aṣl-i suḫan evvel ü āḫir"[109]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Görünen ve görünmeyen her şey iç ve dış dünyada anlamsız sözlerden ibarettir Aslında sözün özü, başlangıcı ve sonu bir noktadır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyitle anlatılmak istenen, sözlerin yüzeyine bakarak değerlendirme yapmanın yanıltıcı olabileceği, gerçekte ise her şeyin özünde bir hakikatin bulunduğu üzerinedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Bu beyit, bir terkîbibendin beşinci bendindendir.

[108] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 47.

[109] Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001), 1/189; Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)* (Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 115; Aslıhan Kaya, *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Mil Yz A 3904 Numaralı Mecmua-ı Terkib-i Bend Ve Terci-i Bend Adlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Mestap'a Göre Tasnif)* (Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 105, 175.

Görsel 35: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1200/1786
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳadd-i yāre kimisi ʿarʿar dimiş kimi elif Cümlenüñ maḳṣūdı bir ammā rivāyet muḫtelif"[110]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Yârin boyuna kimi servi demiş, kimi de elif Herkesin amacı bir olsa da anlatılanlar farklı farklı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Beyitle, sevgilinin boyunu serviye ve Elif harfine benzetenlerin olduğunu, boyu için çeşitli benzetmeler yapıldığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte insanların aynı şeyi farklı şekillerde algılayıp, farklı şekilde ifade ettikleri anlatılmaktadır. Herkesin ortak bir amacı olsa da, bu amacı anlatma tarzları değişebilir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Milli Saraylar koleksiyonundadır.

[110] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler,* 11.

Görsel 36: Ketebe[111]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1217/1802-1803
Manzumenin Şairi	Ebûbekir Kânî[112]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kânî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAlem ḳaldursa bir yerde ḳaçan sulṭān-ı Bismillāh Olur lāhūtiyān ārāyiş-i dīvān-ı Bismillāh Ṣırāṭ-ı müstaḳīmi añla ḫaṭṭ-ı istivāsından Varur Allāh'a ṭoğrı menhec-i āsān-ı Bismillāh"[113]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Besmele Sultan ne zaman bir yerde sancak kaldırsa Lâhût âlemine mensûp olan melekler, o besmele dîvânının süsü olurlar Eşit iki parçaya bölen düz çizgisinden doğru yolu (İslâmiyet'i) anla Besmele ile kolayca açılan yol Allah'a doğru varır"[114]			

[111] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 36: https://osf.io/ufg53/.
[112] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Kayaalp, "Kânî".
[113] Eliaçık, *Tokatlı Kânî Dîvânı'nın Tenkitli Metni (Hayatı, Kişiliği, Vazifeleri, Eserleri, Dili, Sanatı ve Üslubu)*, 3.
[114] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 564.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Besmele'ye medhiye içeriklidir. Bu manzume ile Bismillah kelimesinin, hem evrensel düzende hem de manevî yolda bir başlangıç, güç ve rehber olduğu vurgulanmaktadır. Bismillah, her şeyin temelinde yer almaktadır; bu kelimeyi hayatında rehber edinen kişi, doğru yolda ilerler, denilmektedir. Allah'a ulaşmak için gerekli olan doğru yolu bulmanın ve bu yolda ilerlemenin kolaylaştığı anlatılmaktadır. Bismillah, bu yolda bir anahtar işlevi görür. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda gösterime açılmış levhalardan bir tanesidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler* adlı eserde Mehmed Nazif Bey'in de 1319/1901-1902 yılında yazmış olduğu bu manzume levhası mevcuttur.[115] Yine bu manzume, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal* adıyla hazırlanan koleksiyonda hattat imzası düşülmemiş bir levha hâlinde mevcuttur. İfade edildiğine göre "Be ile mim arasındaki sin harfinin çekilen yeri, sırât-ı müstakîme benzetilmiştir ve o köprü şeklindeki çizgi Besmele'nin sonundaki Allah kelimesine varmaktadır. diğer yandan da insanın Bismillah demesi onu kısa ve kestirme bir yoldan Allah'a ulaştırmaktadır, diye düşünülmektedir."[116] Mahmud Celâleddin'i örnek alıp onu taklit ederek yazılan bu manzume çeşitli hattatlar tarafından yazılmıştır. Mahmud Celâleddin'in iki farklı şekilde yazmış olduğu hali ve Nazif Bey'in yazmış olduğu hali Ketebe.org'da da mevcuttur.

[115] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 565.
[116] Abdullah Kargılı (ed.), *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, haz. Osman Özsoy (İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021), 123.

Görsel 37: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muḥabbetden Muḥammed oldı ḥāṣıl Muḥammedsiz muḥabbetden ne ḥāṣıl”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Muhammed aşktan meydana gelmiştir Onsuz aşktan, sevgiden ne olur ki”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu ifade edebiyatta sıkça tercih edilmiştir. Buna göre Allah Teâlâ bilinmek istemiş ve habibi Hz. Muhammed’i (s.a.v.) yaratmıştır. Beyit, gerçek muhabbetin, ancak Hz. Muhammed’e (s.a.v.) duyulan sevgiyle mümkün olduğunu, Muhammed (s.a.v.) olmadan, sevginin veya aşkın gerçek anlamını bulmanın ise mümkün olmadığını ifade etmektedir. Tasavvufî bir bakış açısıyla, her şeyin özü, sevgi ve aşk olduğunda, bu sevginin en yüce şekli de Muhammed’dir. (s.a.v.) Hz. Muhammed’in yaratılışından ve ona duyulan sevgiyi ifade etmesinden dolayı akıllara “Levlāke” hadisini getirmektedir.[117]

[117] Akcaoğlu, *Keşfü’l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.

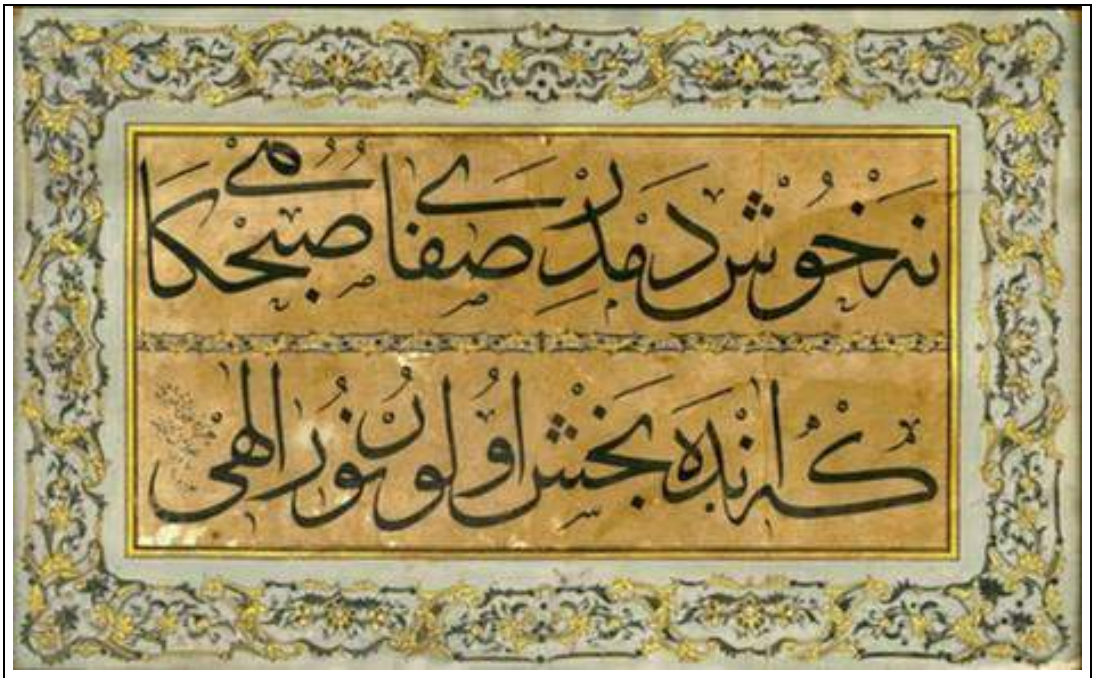

Görsel 38: Divan Edebiyatı[118]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1204/1790
Manzumenin Şairi	Hoca Neş'et			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hoca Neş'et Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Murād-ı ḥażret-i ʿaşḳum ʿazīzüm ben mürīd olmam Beni ey şeyḫ-i kāmil eyleyüp irşād n'eylersün"[119]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Aşkımın huzurundaki muradım, ey azîzim ben bir tarikate girip de bir mürşide bağlanamam Ey şeyh-i kâmil, bana doğru yolu gösterip ne edeceksin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair bilgi içeriklidir. Beyitteki anlatımı ile şair, geleneksel bir tasavvufî yolu izlemektense, doğrudan aşkı ve manevî huzuru bulmayı hedeflemektir. Kişi, bir şeyh veya mürşit tarafından yönlendirilmek, rehberlik almak isterken, bunun dışında başka bir şekilde yönlendirilmeyi istememektedir. Beyitteki "şeyh-i kamil", gerçek bir manevî önderi temsil etmektedir ve kişi, sadece bu aşk yoluyla ilerlemeyi tercih etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[118] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 38: https://osf.io/p9254/.
[119] Ekrem Bektaş, "Pertev'in Hoca Neşᵉet Biyografisi", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (2011), 198.

Görsel 39:Ketebe[120]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1234/1818-1819
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ne ḫoş demdür ṣafā-yı ṣubḥgāhī Ki anda baḫş olur nūr-ı İlāhī”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Seher vaktinin huzuru ne hoş bir andır Ki Allah’ın nuru o vakitte ihsan edilir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyitte seher vaktinin önemi, Allah’ın rızık taksiminin sabah vakti yaptığı rivâyeti vurgulanmaktadır. Sabahın o huzurlu ve sakin zamanının güzelliği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda, sabahın bu özel anında Allah’ın rahmeti ve nurunun yeryüzüne yansıdığı ifade edilmektedir. Ketebe kaydı “ḥarrerahū...” ile düşülmüştür. Albayrak Hat koleksiyonundadır.

[120] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 39: https://osf.io/mbvhj/.

Görsel 40: Keçiören Estergon Kalesi Kültür Merkezi Etnoğrafya Müzesi[121]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şemseddîn Sivasî[122]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şemseddîn Sivasî Dîvânı*			
Vezni	Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Nedendür çöl kenārunda şeref-yāb oldığı Baġdād Cenāb-ı Ḥażret-i Şeyḫüñ mekānı oldığındandur Gülüñ her dem hümā-veş sāye-endāz oldığı başda Ṭarīḳ-i Ḳādirī'nüñ gül-nişānı oldığındandur" [123]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Çöl kenarındaki Bağdat neden şerefli bir şehirdir Hz. Şeyhin (Abdülkadir Geylânî) türbesi burada olduğundandır Gülün her vakit esirgeyen ve koruyan Hümâ kuşu gibi başta oluşu Kâdirî tarikatinin sembolünün, gül olmasındandır"			

[121] Kadir Sakoğlu, *Keçiören Estergon Kalesi Kültür Merkezi Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Hat Levhaları* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 113-114.

[122] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Hasan Aksoy, "Şemseddin Sivâsî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).

[123] Süer'in hazırlamış olduğu doktora tezinde, manzûmenin birkaç kelimesi farklı olmakla beraber Şemseddin Sivâsî'nin gazellerinden bir tanesinin ilk iki beyti olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Süer bu gazele şöyle bir dipnot düşmüştür: "Bu gazel, 19. Yüzyıl şâirlerinden Osman Şems Efendi'nin (1814-1893) Dîvânı'nda da bulunmaktadır. (bk. Yusuf Yıldırım, Osman Şems Efendi, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı [Metin-İnceleme-Tahlil], Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.) Osman Şems Efendi, Kâdiriyye tarîkatına mensuptur. Dolayısıyla bu gazelin Osman Şems'e ait olma ihtimali daha yüksektir. Ancak, Süleymâniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi Bölümü Nüshasının istinsah tarihinin; 1195 (1780) olması gazelin, ihtiyâten Şemseddîn Sivâsî'ye ait olduğunun kabul edilmesinde etken olmuştur." bk. Fatih Ramazan Süer, *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı (İnceleme-Metin)* (Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015), 216; Kara'nın Gül Risalesi adlı eser üzerine hazırladığı çalışmasında ise aynı beyitler Derviş İbrahim el-Eşrefî'ye ait bir manzûme şeklinde görülmektedir. Mustafa Kara, "Gül Risalesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (1993), 13; bk. Fatma Büyükkarcı Yılmaz, "On Sekizinci Yüzyıldan Bir Kırkambar: Elîfîzâde Feyzî Mecmuası", *Turkish Studies* 8/9 (Yaz 2013), 845. Yılmaz'ın hazırladığı çalışmada ise Elîfîzâde Feyzî Efendi'ye ait bir mecmuanın 15b varak numaralı kısmında Eşrefzâde İzzeddîn Efendi'ye ait olduğu geçmektedir.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Kâdirî tarikatine ve tasavvuf büyüklerinden Abdülkadir Geylânî'ye bir medhiyedir. Bağdat, Abdülkadir Geylânî'nin yaşadığı yer olarak şeref kazanmıştır. Kadirî yolu da manevî güzelliğin sembolü olarak gül ile ilişkilendirilmiştir. Zer-endûd levhalardandır.

Dîvânda iki beytin yerleri, levhaya yazılan hâlinin tam tersi şeklindedir. Kelimelerinin birkaçında anlamı bozmayacak değişiklikler mevcuttur. Müzedeki envanter numarası "1233-05" şeklinde belirtilmiştir.

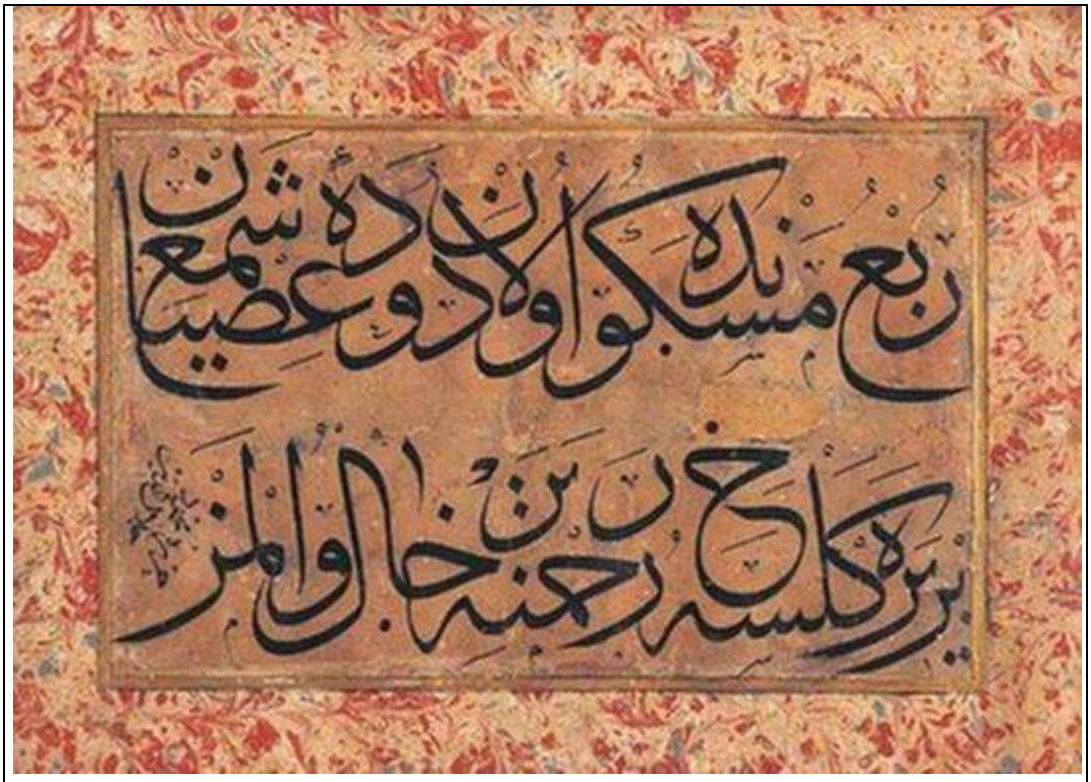

Görsel 41: Divan Edebiyatı[124]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Bosnalı Dimetokalı Vahdetî[125]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vahdetî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Nūr-ı Ḥaḳ sırr-ı Muḥammed Esedullāh-ı Velī Ve ʿAliyyün ve ʿAliyyün ve ʿAliyyün ve ʿAlī"[126]			
Nazım Şekli	Müsebba			
Günümüz Türkçesi	"Hakk'ın nuru, Hz. Muhammed'in sırrı, Allah'ın arslanı olan veli Ali'dir, Ali'dir, Ali'dir, Ali"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Beyitte, Allah'ın nuru ve Muhammed (s.a.v.) ile Ali'nin yüksek manevî dereceleri arasında bir bağ kurulmaktadır. Hazret-i Ali'nin yüceliği vurgulanmakta ve onun Allah'ın nuruyla ilişkisi anlatılmaktadır. Vahdetî'nin dîvânındaki üç müsebbanın üçüncüsünün mütekerrir olan beytidir. Fakat Müjgan Cunbur'un "Klasik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi" isimli makalesinde Vahdetî'ye ait bir müseddesten olduğu ifade edilmektedir.[127]

[124] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 41: https://osf.io/8hcte/.
[125] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Yılmaz Öztürk, *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvân'ının Tenkitli Metni* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006).
[126] Öztürk, *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvân'ının Tenkitli Metni,* 34-36.
[127] Müjgân Cunbur, "Klasik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi* 8/24 (07 Ocak 1996), 928.

Görsel 42: Kalem Güzeli[128]

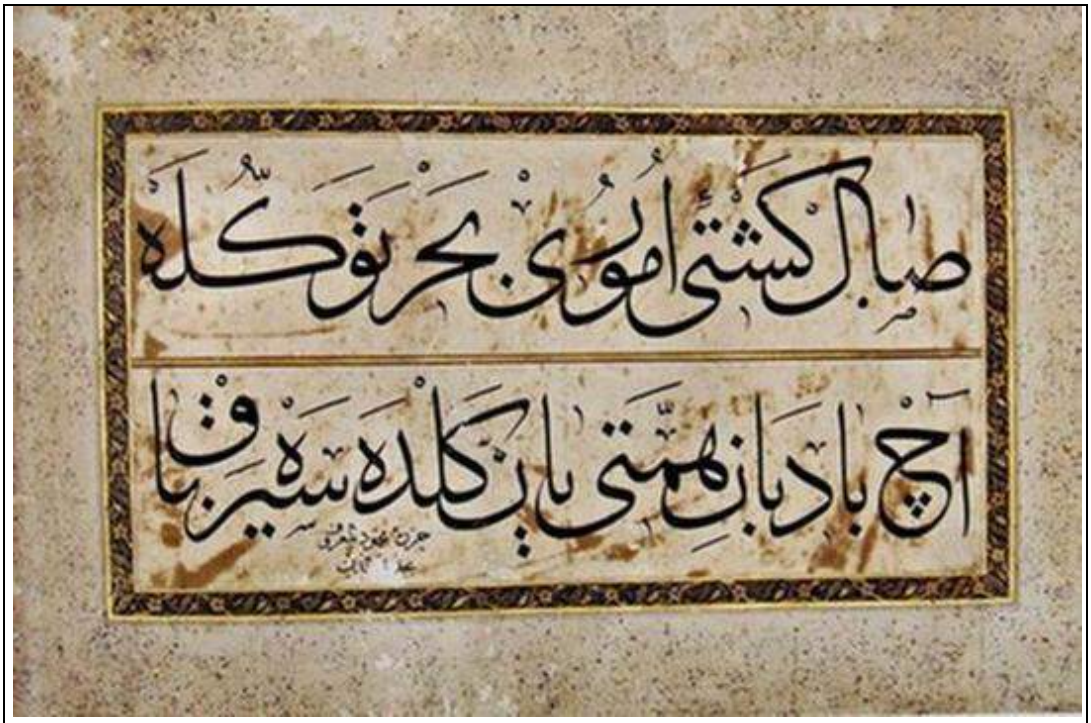
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdülbâkî Saʿdî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Rubʿ-ı meskūnda olan dūde-i şemʿ-i ʿışyān Bir yere gelse ruḫ-ı Raḥmete bir ḫāl olmaz"[129]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Dünyanın dörtte biri olan karalar üzerinde isyan mumlarından çıkan isler Bir araya gelseler dahi bağışlayıcı olan Allah'ın cevherine hiçbir zarar gelmez"			

[128] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 42: https://osf.io/s5akt/.
[129] Murat Öztürk - Tolga Öntürk, "Vanlı Dîvân Şâiri Sa'dî Abdülbâkî ve Şiirleri", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 50 (2020), 269.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyitte, bir yerde ne kadar karanlık, sapkınlık veya kötü bir durum olursa olsun, Allah'ın rahmetinin her zaman her şeyi kapsadığı anlatılmaktadır. Bu rahmet, ne kadar karanlık bir ortamda bulunursa bulunsun, etkisiz kalmaz ve hiçbir şekilde zarar görmez. İlâhî rahmetin ve Allah'ın kudretinin sonsuz ve her şeyi kuşatan bir özellik taşıdığı vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

Şairi hakkında bilgi veren kaynaklar, Abdülbâkî Saʿdî'den övgü ile bahsetmekte, nazik sözlü ve çeşitli ilimlere vakıf bir kişi olduğunu belirtmektedir. Tezkirelerde yer alan birkaç şiirinin dışında, bir dîvânı veya dîvânçesi olup olmadığı bilinmemektedir. Saʿdî'den bahseden tezkirelerde de onun şiirlerinden örnekler yer almaktadır.[130] Şiirlerinin büyük çoğunluğu kardeşi Dürrî Efendi'nin şiirlerinin de bulunduğu Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 3409 numaralı mecmuada yer almaktadır. Şiirlerinin de yer aldığı mecmuada dağınık ve çoğunlukla derkenarlarda yirmi sekiz şiiri bulunmaktadır.[131] Levhadaki yazılmış olan beyit de bu eserin "52 derkenar" numaralı gazelinin hüsn-i makta' beytidir.[132] Bu beyti, 1335/1917 yılında Celî Sülüs ile Hasan Rızâ Efendi de yazmıştır.[133]

[130] Öztürk - Öntürk, "Vanlı Dîvân Şâiri Sa'dî Abdülbâkî ve Şiirleri", 256.
[131] Bu çalışmada, bugüne kadar biyografisi ve şiirleri hakkında etraflı bir çalışma yapılmamış olan Sa'dî Efendi'nin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş ve şaire ait daha önce yayımlanmamış olan yirmi sekiz manzume çeviri yazıya aktarılmıştır. Geniş bilgi için bk. Öztürk - Öntürk, "Vanlı Dîvân Şâiri Sa'dî Abdülbâkî ve Şiirleri".
[132] Öztürk - Öntürk, "Vanlı Dîvân Şâiri Sa'dî Abdülbâkî ve Şiirleri", 269.
[133] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfi Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler,* 271.

Görsel 43: Divan Edebiyatı[134]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Şal keştī-i umūrı baḥr-i tevekküle Aç bād-bān-ı himmeti yan gel de seyre baḳ"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İşlerinin ve arzularının teknesini tevekkül denizine salıp Himmet yelkenini aç ve sonra rahatça seyret"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içerikli secîli sözlerdendir. Beyitte, kişinin dünyadaki endişelerinden ve işlerinden sıyrılarak, tevekkül denizine açılması gerektiği anlatılmaktadır. Kişi, tüm gayretlerini ve çabalarını Allah'a bırakmalı, yelkenini O'nun rüzgârına göre ayarlamalıdır. Artık huzur içinde olan kişi, güvenle ve teslimiyetle sadece Allah'ın lütfunu seyreder. Bu beyit, tevekkülün önemini ve kişinin Allah'a güvenerek iç huzur bulma sürecini anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[134] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 43: https://osf.io/s5akt/.

Görsel 44: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[135]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yürü deryā dil olup eyle taḥammül zīrā Rūzigārın öñüne düşmeyen ādem yorulur"[136]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Yürü, yüce gönüllü olup tahammül et zira Genel gidişata tabi' olmayan insan yorulur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir, levhalar için özellikle seçilen konulardan biri olan tevekkülü tavsiye etmektedir. Beyitte, insanın hayatında karşılaştığı zorluklara ve sıkıntılara sabırla, güvenle yaklaşması gerektiği anlatılmaktadır. Derya gibi sabırlı olmak, insanın zorluklarla karşılaştığında yılmadan, Allah'a güvenerek ilerlemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Hâfız Hasan Tahsîn Hilmî Efendi de levha formunda 1323 yılında yazmıştır. Şairi, ikinci mısrada bir atasözüne irsâl-i mesel yapmıştır.

[135] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 224.
[136] Akpınar, "Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi '3469' Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası", 357; Fatih Odunkıran - Bilal Alpaydın, "'Kalem Olsun Eli Ol Kâtib-i Bed-tahrîrin' yahut Lügat-ı Cûdî'de Yer Alan Manzum Şevâhid Üzerine", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 13 (2014), 188.

2.3.8. Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi

Görsel 45: Ketebe[137]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1239/1823-1824
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir. – Mehmed Vânî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳaçan aʿlā maḳāma irse ednā Ḳulaġı ṣaġır olur gözi aʿmā Unutur göz göre yār-i ḳadīmi İder belki aña buġż-ı ʿaẕīmi" *"Budur āyīn-i ʿArab bir ḳavmiñ ölse seyyīdi* *Az olur kim ḳabri üzre bende āzād olmaya* *Sen ki Faḫru'l-ʿĀlemīn Seyyidü'l-Kevneynsün* *Ḥāşe lillāh ḳabriñe yüz süren āzād olmaya"*[138]			

[137] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 45: https://osf.io/uvk7w/.

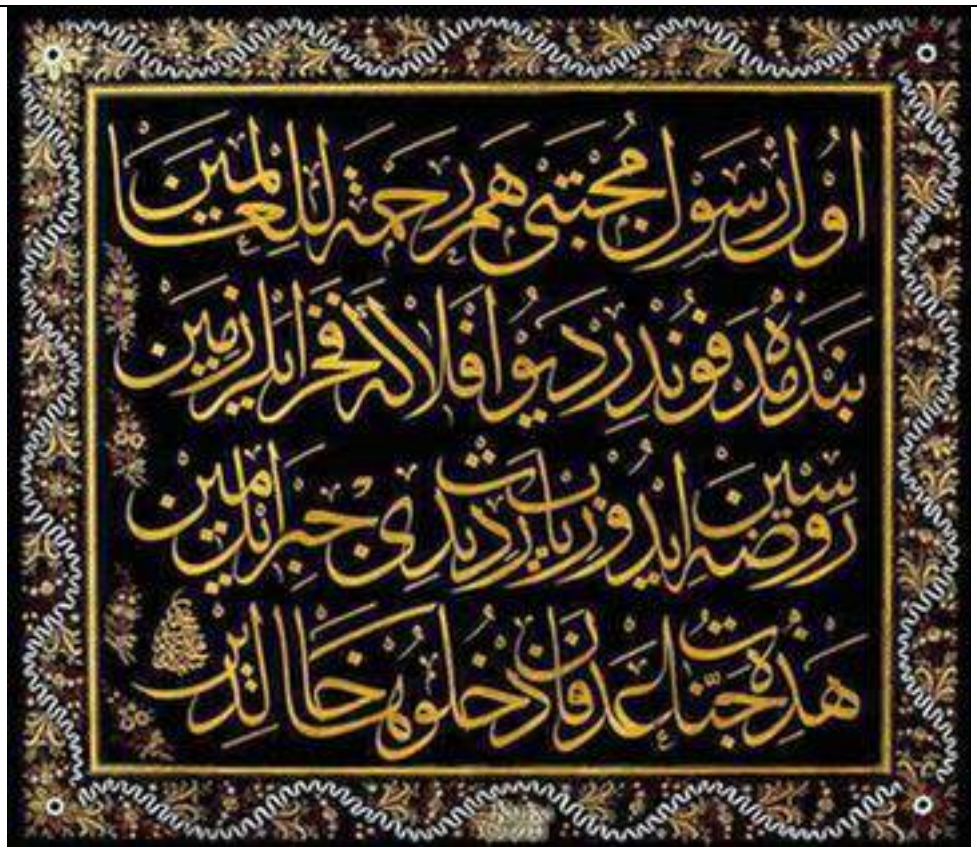
[138] İtalik olan beyitlerin şairi Mehmed Vânî'dir. bk. Ahmet İhsan Dündar, *Osmanlı Dönemi Arapça - Türkçe Sözlükleri, Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Terceme-i Sıhâh-ı Cevherî Adlı Eseri* (Bursa: Uludağ

Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	"Ne vakit ki en yüksek makama çıkan kişi daha aşağı olur Kulağı sağır gözü görmez olur Eski sevgiliyi göz görmeli ki yoksa unutur Belki de ona büyük bir düşmanlık eder" *"Arapların âdeti budur ki bir kavmin efendisi ölse* *Kabri üzere köle özgür bırakılmazsa az olur* *Sen ki âlemlerin övünç kaynağı iki âlemin önderisin* *Allah korusun ki senin kabrine yüz süren âzâd bırakılmasın*"

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. İlk manzume ile aşırı hırs ve maddî hedeflere ulaşmaya çalışmanın mânen bir kayba yol açtığı anlatılmaktadır. Yüksek makamlara ulaşma arzusu, insanı duyarsızlaştırır ve insanın manevî değerleri, ilişkileri ve geçmişi gözden kaybolur. Zamanla bu ihmalkârlığı, eski kinlerin ve kırgınlıkların yeniden ortaya çıkmasına yol açabilir. İkinci manzumede ise Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) kabrine duyulan saygı ve sevgi vurgulanmaktadır. Diğer önemli şahsiyetlerin kabrine bile insanlar saygı göstermek için gitse de, Peygamber (s.a.v.) gibi yüce bir zâtın kabrine saygısızca, sadece dünyevî fayda veya özgürleşme amacıyla yaklaşmak kabul edilemez. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) kabrine olan saygıyı ve O'na karşı duyulan manevî derinliği pekiştirmektedir. Levhada ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Albayrak Hat koleksiyonundadır.

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), 167; Yakup Civelek, "Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Vankulu Lügatı", *EKEV Akademi Dergisi* 1/3 (Kasım 1998), 359.

2.3.9. Sultan II. Mahmud

Görsel 46: Türk Hattatları[139]

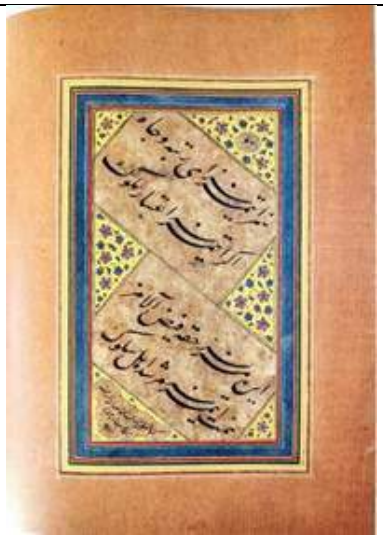
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Sultan II. Mahmud	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ol Resūl-i Müctebā hem Raḥmeten li'l-ʿālemīn Bende medfūndur deyu eflāke faḫr eyler zemīn Ravżasun idüp ziyāret didi Cibrīl-i Emīn *Hāẕihī Cennātü ʿAdnin fe'dḫulūhā ḫālidīn*[140]"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"O seçilmiş peygamber ki âlemlere rahmet olarak gönderilen Yer 'Bende yatıyor' diyerek göklere karşı övünür Cebrail onun kabrini ziyaret edip dedi ki 'Burası Adn Cennetidir; ebedî olarak oraya giriniz'[141]"			

[139] Rado, *Türk Hattatları*, 197.
[140] Tâhâ 20/76; Zümer 39/73.
[141] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 440.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu manzumede, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) yüceliği ve türbesinin kutsallığı vurgulanmaktadır. Cebrail'in (a.s.) O'nun türbesini ziyaret etmesi, Hz. Peygamber'in ne kadar üstün olduğunu ve onun türbesinin de o kadar yüce bir yer olduğunu göstermektedir. Öyle ki yeryüzü, Peygamber Efendimiz'i taşımanın gururunu yaşar. Ayrıca, Peygamber Efendimiz'in türbesi Adn Cenneti ile ilişkilendirilerek, buranın çok yüksek bir manevî değeri olduğu ifade edilmektedir. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) kabrine saygı ve sevgi, tasavvufî anlamda çok büyük bir yer tutmaktadır. Zer-endûd levhalardandır. Emin Barın koleksiyonundadır. Bu manzumeyi yazan diğer hattatlar, Mustafa Râkım'ın çok meşhur olmuş levhasını takliden yazmışlardır. Sultan II. Mahmud dahil birçok hattat tarafından tekrar tekrar yazılmıştır.[142] Hattat padişahların yazmış olduğu manzumeleri göstermek amacıyla II. Mahmud'un yazmış olduğu levha çalışmaya dahil edilmiştir. Mustafa Râkım'ın yazmış olduğu levha, Fatih Özkafa'nın hazırlamış olduğu *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne a*dlı kitapta mevcuttur.[143] Kazasker Mustafa İzzet Efendi tarafından Mustafa Râkım Efendi'yi taklid ederek yazılmıştır. Kazasker Mustafa İzzet'in yazmış olduğu 1273/1857 tarihli Celî Sülüs levhası *Son Hattatlar*'da[144], *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde[145] ve *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de[146] bulunmaktadır. Filibeli Bakkal Ârif Efendi'nin de yine Celî Sülüs ile yazılmış bir hâlde levhası bulunmaktadır. Ekrem Hakkı Ayverdi koleksiyonundandır.[147] *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da mevcuttur. Yusuf Sabri Efendi de yazmıştır. Ketebe.org'da mevcuttur.

[142] Rado, *Türk Hattatları*, 197.
[143] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*, 100.
[144] İnal, *Son Hattatlar*, 441.
[145] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 25.
[146] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 441.
[147] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 221.

2.3.10. Arabzâde Mehmed Saʿdullâh

Görsel 47: Türk Hat Sanatından Seçmeler[148]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Arabzâde Mehmed Saʿdullâh	Yazıldığı Tarih: 1230/1815
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hû Hüner itmez sezā-yı rütbe vü cāh Eger itmezse iʿtibār-ı mülūk İremez sırr-ı Ḥaḳḳ'a feyż alamaz Himmet itmezse mürşid ehl-i sülūk"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Rütbe ve makama yaraşır olmak yetenekle ölçülmez Eğer hükümdarlar uygun itibarı göstermezse Hakk'ın sırrına varıp ihsana eremez Ehl-i sülûka mürşidleri yardım etmezse"[149]			

[148] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 355.
[149] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 354.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair bilgi içeriklidir. Hükümdarların ehl-i makam olmaları ve o rütbeye layık kimseler olarak yetişmeleri, mürşid ve müridin bağına benzetilmiştir. Bu manzume, tasavvufî bir anlayışla, manevî yolculukta mürşidin rehberliğinin ve ilâhî ışığın önemini vurgulamaktadır. Dünyevî şanlar ve mevkiler, insanın manevî değerinin ölçütü olamaz. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 1*'de de mevcuttur.[150] Uğur Derman Koleksiyonundadır.

[150] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1972, 1/137.

Görsel 48: Türk Hat Sanatından Seçmeler[151]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs – Rik'a	Hattatı: Arabzâde Mehmed Saʿdullâh	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey kitābet zaḥmetünden bī-ḫaber nāḳış ḫıred Bilmiş ol maḫż-ı meşaḳḳatdür ḳalemle meşḳ-i ḫaṭ			

[151] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 249.

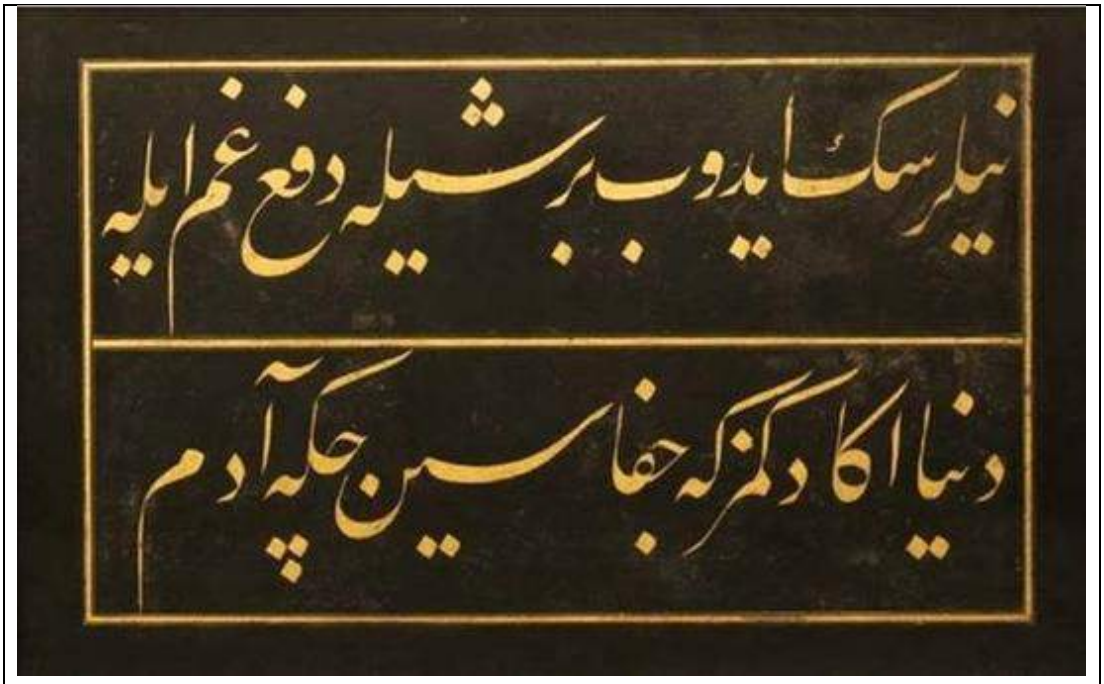
	Sehv ile ġafletle eṣnā-yı kitābetde eger Sāḳıṭ olsa baʿżı elfāẓ-ı ḥurūf-ı bā-nuḳaṭ Ḥarf atup ḳondurma noḳṭa kātibe yañlış deyu Bil ki maḳbūli degüldür ehl-i ṭabʿıñ bū nemaṭ Yañlış oldur kim ḳuṣūr-ı fehm ile kātib yaza ʿAcz-i istiḥrācdan her lafẓ u terkībi ġalaṭ Kim dimiş zīrā kitābet ʿilminüñ māhirleri Noḳṭa vü ḥarfüñ süḳūṭıyla kitāb olmaz saḳaṭ”
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Ey yazmanın zahmetinden habersiz olan kıt akıllı Bilmiş ol ki kalemle hat meşk etmek başlı başına zahmetlidir Yazma sırasında eğer yanlışlıkla veya gafletle Bazı harflerin noktaları düşmüş olsa ‘Yanlışlık var’ diye harf çıkarıp nokta eklemekten kaçın Bil ki bu tarz düzeltme tabiat sahiplerinin makbulü değildir Katip eğer anlamadan yazarsa işte bu gerçek yanlıştır Çünkü mana çıkarmanın acziyle yazdığı her kelime ve cümle hatalı olur Zira yazı ilminin ustaları şöyle demişlerdir Nokta ve harfin düşmesiyle kitap kusurlu olmaz”[152]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Hattatların bir eseri yazarken harf hatası yapmaları, insiyatif alarak kelimeler üzerinde ekleme çıkarmalarda bulunmaları hakkında bir uyarı manzumesidir. Manzumenin kim tarafından yazıldığı belirlenememiştir.

En kıymetli hat örneklerinde bile bazen hattata verilen eksik veya yanlış nüsha yüzünden bazen de kendileri düzeltme yapıp bir forma uygun hale getirmeye çalışmaları yüzünden levhalardaki manzumelerin yazımında yaygın bir şekilde yanlışlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple toplum içerisinde yaygın bir şekilde “küllü hattâtîn câhilün / her hattat cahildir” sözü genelleme yapılarak tekrarlanmaktadır.

[152] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 248.

2.3.11. Seyyid Ahmed Necib

Görsel 49: Divan Edebiyatı[153]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ahmed Necib	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Bağdatlı Rûhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bağdatlı Rûhî Dîvânı*			
Vezni	Mef`ûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"N'eylerseñ idüp bir şeyʾ ile def`-i ġam eyle Dünyā aña degmez ki cefāsun çeke ādem"[154]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Ne yaparsan yap, bir şeyle gamını def et Çünkü bu dünya insanın cefâ çekmesine değmez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İnsanın manevî huzura ulaşabilmesi için, dış dünyadaki sıkıntılarla fazla meşgul olmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Tasavvufî bir bakış açısıyla, dünyanın geçici olduğunu ve gerçek huzurun manevî derinliklerde bulunacağı anlatılmaktadır. Zer-endûd levhalardandır.

---

[153] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 49: https://osf.io/78wx4/.

[154] İlk mısrası farklı fakat ikinci mısra aynıdır. bk. Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, 118; Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*, 2001, 1/190.

2.3.12. Mehmed Tâhir Efendi

Görsel 50: Ketebe[155]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi (Cemâleddîn)	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî[156]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Faʿ (1., 3. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ārāyiş-i elfāẓı ẓarāfet ṣanma ʿĀlemde iyilik gibi sermāye[157] yoḳdur Taḳsīm-i Ḫudāda[158] taḫalluf yoḳdur Erzāḳ-ı muḳadderde tevaḳḳuf yoḳdur"[159]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Süslü sözler etmeyi zâriflik sanma Çünkü dünyada iyilik gibi değerli bir servet yoktur Allah'ın taksiminde geride kalan olmaz Takdir edilen rızıkta duraksama yoktur"			

[155] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 50: https://osf.io/vhdxg.
[156] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Abdülkadir Karahan, "Nâbî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[157] Bilkan'ın hazırladığı çalışmada "sükūtveş tazarruf" şeklinde geçmektedir.
[158] Bilkan'ın hazırladığı çalışmada "İlāhī'de" şeklinde geçmektedir.
[159] Tüm mısraların yerleri değişiktir. bk. *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin),* haz. Ali Fuat Bilkan (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993), 1075.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Süslü sözler geçici ve yanıltıcıdır; gerçek servet ise iyilikte ve maneviyatta bulunur. Ayrıca, Allah'ın yaratışı ve takdiri her zaman doğru ve uyumludur, rızıklar ise O'nun iradesine göre belirlenir ve hiçbir şey duraklamaz. Tasavvufî bir bakış açısı ile kaderin ve iyiliğin yüceltilmesi, dünyevî değerlerin geçiciliği üzerinde durur. Ketebe kaydı "ketebehū…" ile düşülmüştür.

Ya hattatın eline verilen yanlış nüsha sebebiyle ya da hattatın hazırladığı forma uygun hâle getirebilmek için inisiyatif alıp kelimeler ile oynaması sebebiyle değişiklikler bulunmaktadır. Bu da veznin bozulmasına yol açmıştır. Özel koleksiyondadır.

Görsel 51: İslâm Hat Sanatı [160]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: 1232/1817
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sāḳiyā mey ṣun ki bir dem lāle-zār elden gider İrişür vaḳt-i ḥazān faṣl-ı bahār elden gider" [161]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey sâkî, hemen bir şarap sun ki lale bahçesi elden gider Sonbahar mevsimi geldiğinde bahar faslı elden gider"			

[160] "İslam Hat Sanatı" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 51: https://osf.io/bmwv7/.
[161] Fatih Sultan Mehmed, *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*, haz. Muhammet Nur Doğan (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014), 218.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu manzumede, hayatın geçiciliği ve zamanın hızla geçmesi teması işlenmektedir. Şarap sunan kişiye, keyif ve neşe içinde olmak için hayatın kısa ve değerli anlarını değerlendirmesi gerektiği anlatılmaktadır. Lale tarlası ve bahar gibi yaşamın güzel ve canlı dönemlerinin kaybolabileceği belirtilmektedir. İnsan, hayatın bu neşeli anlarını kaçırmamak için bunları en iyi şekilde değerlendirmelidir. Aynı zamanda, hayatın her döneminin farklı bir hissiyatı vardır; hüzünlü zamanlar ve neşeli zamanlar birbiri ardına gelir. Dolayısıyla geçici olan hayatı hatırlatan bir mesaj taşımaktadır. Gazelin matlaʿ beytidir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi'nde de mevcuttur.[162]

Levha için seçilmiş olan bu beyitteki kelimelerde birtakım değişiklikler mevcuttur. Nüsha farklılığı olma ihtimali de bulunmakla beraber hazırlanan çalışmada beytin aslı şöyledir:

"Sāḳiyā mey vir ki bir gün lāle-zār elden gider
Çün irer faṣl-ı ḥazān bāġ ü bahār elden gider"

[162] Fatih Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007), 27.

Görsel 52: Divan Edebiyatı[163]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	İbn Kemâl (Kemâlpaşazâde)[164]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kemâlpaşazâde Dîvânı*			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gönül yıḳmaḳ ḫarāb itmek gibidür Beyt-i Maʿmūr'ı[165] Velī yapmaḳ hezārān Kaʿbe bünyād itmeden yegdür[166] Ḳul itmek luṭf u iḥsān ile kendüye bir āzādı Efendim nice yüz biñ bende āzād itmeden yegdür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gönül yıkmak Beyt-i Mamur'u yıkmak gibidir Ama gönül yapmak, binlerce Kabe yapmaktan yeğdir Hür birini ona iyilik yaparak kendine köle etmek Efendim, yüz bin köle azat etmekten yeğdir"			

[163] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 52: https://osf.io/vdbsy/.

[164] M. A. Yekta Saraç, "Kemalpaşazâde (Edebî Şahsiyeti)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25/Hayatı hakkında bilgi için bk.; Eserleri hakkında bilgi için bk. İlyas Çelebi, "Kemalpaşazâde (Eserleri)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

[165] "Mamur ev" veya "mamur mabed" anlamına gelen "el-Beytü'l-Maᶜmûr" Kur'ân-ı Kerîm'de (Tûr 52/4) Allah'ın üzerine yemin ettiği bir mekânın adı olarak geçmektedir. Semada içinde meleklerin ibadette bulunduğu rivayet edilen mabeddir. Hakkında hadisler de mevcuttur. Daha detaylı bilgi için bk. Abdurrahman Küçük, "Beytülma'mûr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992).

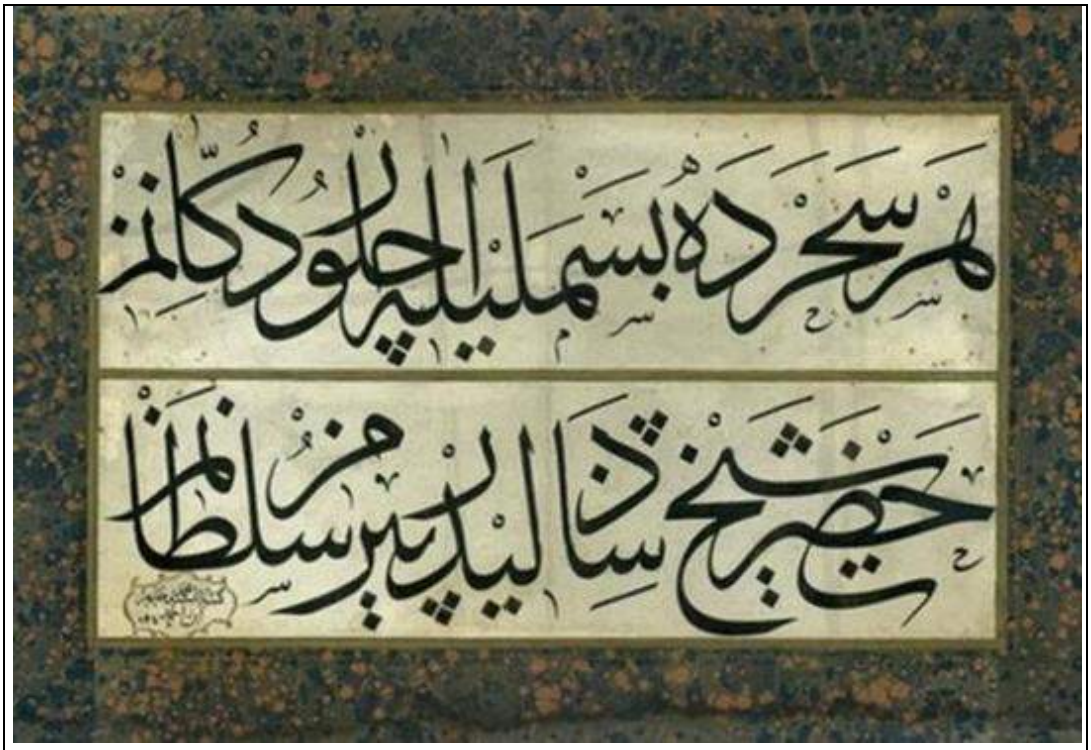
[166] Bu ilk beyit Kaçar'ın hazırlamış olduğu tezde mevcuttur. bk. Mücahit Kaçar, *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi - Belâgat - Üslûp ve Dil Özellikleri - Muhtevâ)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010), 243; Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 8.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

Beyitte tasavvufî anlayışa uygun olarak "gönlün Allah'ın evi olduğu" düşüncesi işlenmektedir. "Gönül yıkmak" ve "gönül almak" kavramları karşılaştırılmıştır. İkisi arasındaki fark belirtilmiştir. Beyitte öncelikle tasavvufî anlayışta inanılan ve şiirlerde de çokça dile getirilen "gönlün Allah'ın evi olduğu" inancı vurgulanmaktadır.[167]

İbn-i Kemâl'in sünnî düşünceye uygun olarak yazdığı tasavvufî şiirlere bu beyit de başlı başına bir örnek olabilir.

[167] Kaçar, *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi - Belâgat - Üslûp ve Dil Özellikleri - Muhtevâ)*, 299, 150, 296.

Görsel 53: Ketebe[168]

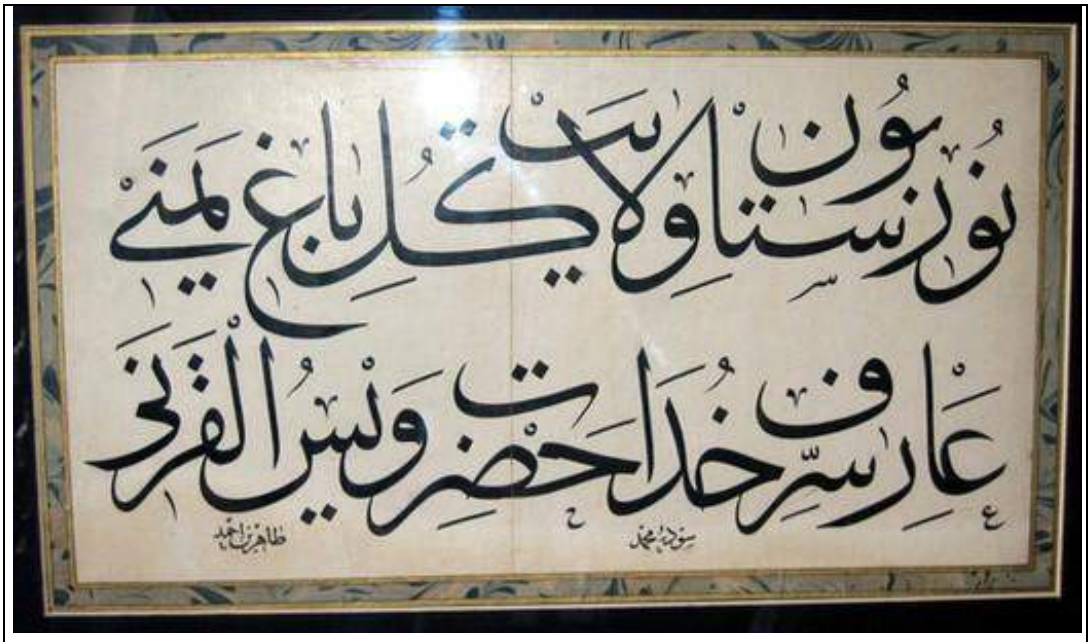
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: 1234/1818-1819
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Her seḥerde besmeleyle açılur dükkānumuz Ḥażret-i Şeyḫ Şāzelīdür pīrimiz suḷtānumuz”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Her sabah dükkânımız besmeleyle açılır Şeyh Şâzelî Hazretleri, pîrimiz ve sultanımızdır”			

[168] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 53: https://osf.io/w86qs/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içine asılan levhalardandır. Tasavvuf içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Abdurrahman Depeler koleksiyonundadır. Bir dönem kahvecilere ve kahvehanelere de asılan levhalardandır.

Şeyh Şâzelî 14. yüzyıl sonlarında Yemen'de yaşamış olması muhtemel bir sûfî ve Şâzeliyye tarikati kurucusudur. Kahve çekirdeklerini ilk defa kavurup içecek haline getiren, daha sonra uyku açıcı ve zindelik verici olduğunu anladığında daha fazla uyanık kalarak fazla ibadet edebilmek için tohumlarını ekip bu bitkiyi yetiştiren kişi olduğu rivâyet edilmektedir. Daha sonraları Şâzelî, kahvecilerin piri olarak kabul edilmiş ve kahvehanelere bu beyit levha hâlinde asılmıştır.[169] Bu beyitle, her işin besmeleyle başlaması gerektiği ve bir tarikat önderliğinin çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Aynı beyit *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 1*'de de mevcuttur. Ali Öztaylan koleksiyonundan notu düşülmüştür.[170]

[169] Osmanlıca Lisanı Blog, https://osmanlicalisani.blogspot.com/2022/12/osmanlca-hat-levha-seyh-sazeli-her.html (Erişim 10.08.2024)
[170] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1972, 1/139.

Görsel 54: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Nūr-ı bostān-ı vilāyet gül-i bāġ-ı Yemenī ʿĀrif-i sırr-ı Nebī Ḥażret-i Veys el-Ḳarānī”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Veliler bahçesinin nuru, Yemen bağının gülü Peygamberin sırrına vakıf Karanlı Veys Hazretleri”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Veysel Karânî’ye bir medhiyedir. Yemen’in gülü ve veliler bahçesinin nuru ile ifade edilen Veysel Karânî’nin Allah’a ve Peygamber’e olan sevgi ve bağlılığını, derin sezgisini ifade etmektedir. Ketebe kaydı “sevvede...” ile düşülmüştür. Abdulvehhâb isminde başka bir hattat daha 1292 tarihli hâlde bu beyti yazmıştır.

Görsel 55: Divan Edebiyatı[171]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Tâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef῾ūlü / Mefā῾īlü / Mefā῾īlü / Fe῾ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Taḳdīre ῾ilāc eyleyemez olsa Felāṭun Elbetde olur her ne ise emr-i muḳadder"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Alın yazısına Felâtun da olsa devâ olmaz Şüphesiz ezelde belirlenip takdir edilen ne ise o olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kadere iman içeriklidir. Bu beyitte, kader ve ilâhî iradenin gücü üzerinde durulmaktadır. Plato gibi büyük bir filozof bile, kaderi ve Allah'ın iradesini değiştiremez. Kader, insanın gücünün ötesindedir ve her şey Allah'ın emriyle olur. Beyitte asıl anlatılmak istenen, kaderin Allah'ın takdiriyle belirlenmesi ve bunun dışında bir şeyin gerçekleşmesinin imkansız olduğudur. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[171] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 55: https://osf.io/h6s2u/.

2.3.13. Mustafa Hilmî Efendi

Görsel 56: Divan Edebiyatı[172]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mustafa Hilmî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1270/1854
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bu cihānda cümle ḫalḳıñ rızḳını N’ice taḳsīm eyledi gör ol Ġanī Bāb-ı rızḳum itdi bu yüzden güşād İbn-i Mes‘ūd pīrimizdür eyle yād”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Bu dünyadaki tüm insanların nimetlerini Nasıl bölüştürdü Ganî olan Allah, bir gör Benim rızkımın kapısını da işte bu taraftan açtı İbn-i Mes‘ûd pîrimizdir onu da an”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içine asılan levhalardandandır. Medhiye içeriklidir. Bu beyitte, rızkın takdiri ve Allah’ın kudreti üzerine durulmaktadır. Her bireyin rızkı Allah tarafından belirlenmiş ve taksim edilmiştir; bu yüzden insanlar rızklarını ararken Allah’a güvenmeli ve bu takdire saygı duymalıdır. İbn-i Mes‘ûd da rızkın açılması ve manevî rehberlik konusunda örnek alınması gereken önemli bir şahsiyettir. Ketebe kaydı “meşşeḳahū...” ile düşülmüştür.

[172] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 56: https://osf.io/zra9f/.

2.3.14. Çörekçizâde Ahmed Vehbi Efendi

Görsel 57: Son Hattatlar[173]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çörekçizâde Ahmed Vehbi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1261/1845
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Oḳudı Ṣıddīḳ Kitāb-ı Münzeli Dikdi ʿÖmer cild ü ṣīrāzesini Yazdı tertīb üzre ḥıfẓ itdi ʿOṯmān Levḥasın teẕhīb ü naḳṣ itdi ʿAlī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hz. Ebubekir (r.a) Kurʾân-ı Kerîm'i bir araya toplayarak mushaf haline getirdi Hz. Ömer (r.a) kendisine intikâl eden nüshanın cild ve şirâzesini dikti Hz. Osman (r.a.) ashâptan belirli kişileri seçerek bir tertib üzere yazdırıp çoğalttı Hz. Ali (r.a.) de çerçevesini tezhîpletti ve nakşetti, süsledi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kurʾân'ın cem'i ve istinsahı içeriklidir. Bu beyit, Kur'an'ın korunması ve saygı gösterilmesi bağlamında ilk dört halifenin önemli katkılarını vurgulamaktadır. Altına da "Ṣad ṣalavāt şeh-i kevneyn her bār pīrimiz hem şeyḫimiz çehār yār" notu düşülmüştür. Ekrem Hakkı Ayverdi-Uğur Derman Koleksiyonundadır.

[173] İnal, *Son Hattatlar*, 357.

2.3.15. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi

Görsel 58: İslâm Hat Sanatı[174]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1251/1835
Manzumenin Şairi	Pertev Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Pertev Paşa Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	Tārīḫ-i Dergāh-ı Şerīf Ḥażret-i Mevlānā			

[174] "İslam Hat Sanatı" Görsel 58: https://osf.io/ajxwz/.

	“Budur dergāh-ı Mevlānā Celāleddīni ve’d-dünyā Bu dergāh Kaʿbe-i cān u cināndur cümle uşşāḳa Bu meşhed nūrdan deryā o ḥażret dürre-i beyżā Ḥabābı Ḳubbe-i Ḫaḍrā disem ḥaml itme iġrāḳa Bunuñ her evc-i pāki evc virür şems-i ḥaḳīḳatden Mecāzī her biri maʿnīde ṭāḳ-ı çarḫ-ı bī-sāka Eleẕẕdür ney-şekerden çūb-ı maṭbaḫ çile-keş cāna Müreccaḥ ẕevḳ-i ḫidmet yanlarında başka eẕvāḳa İderler sikke ber-ser-sikke-i zer-gerden istiġnā Olup bī-ġıll u gīş iksīr-i ḫāṣṣ-ı pūte-i fāḳa Girift-i ʿaşḳ olurlar baş keserler ṭavḳ-ı teslīme Ezelden beste gelmişler viṣāḳ-ı ʿahd ü mīṣāḳa Yanarlar şemʿ-i cānāna cihān u cān bir yana Dönerler hem-çü pervāne virürler vārun iḥrāḳa Gehī āzād olup ġamdan geçüp fikr-i dü ʿālemden Rebāb u nāyī eylerler bedel taḳyīd u ıṭlāḳa Bunuñla şehr-i Ḳonya faḫr ider Īrān u Tūrān’a Bu buḳʿa ḳıblegāh-ı ārizūdur bunca ʿuşşāḳa Mürūr-ı vaḳt ile ḥācet olup taʿmīre bu ḫayrı Müyesser ḳıldı Ḥaḳ şāhenşeh-i pākīze aḫlāḳa Zihī ḳuṭb-ı himem ṣāḥib-kerem Sulṭān Maḥmūd Ḫān Odur şems-i żiyā-baḫş-ı ʿināyet cümle āfāḳa Dil-i āgāhı māʾil biʾṭ-ṭabʿ ḫayr u müberrāta Mübārek ṭabʿı muḳbil ʿadl ü dād u raḥm u eşfāḳa Ḳalemler münḥaşır aḥkām-ı ʿadlün neşr ü taḥrīre Ḫazāʾin sū-be-sū meşġūl ʿaṭāsun beẕl ü infāḳa Cemāl-i şevketi tenvīr-i sırr-ı Sūre-i *ve’ş-Şems*[175] Cebīn-i ṭalʿatı teşbīh-i rūşen ṣubḥ-ı berrāḳa Muvaffaḳ oldıġı bī-şübhedür her kār u bārında İder her emrini tefvīż zīrā Rabb-i Ḫallāḳ’a

[175] Şems 91/1. “… güneşe yemin olsun!”

	O şāh-ı muʿciz-āyīnün nevā-yı feyżidür her dem İden bu nāy-i kilki böyle maẓhar sırr-ı inṭāḳa İki tārīḫe mülhem oldı Pertev maṭlaʿ-ı dilden Sezādur benzedilse firḳateyn-i şems-i işrāḳa Yapıldı dergeh-i Monlā budur çün Kaʿbe uşşāḳa Ṭavāfa gel duʿā it yapdıran Sulṭān-ı Āfāḳa 1251 Nuṭḳ-ı niyāz bende-i īşān Pertev-i nāçīz ü nātüvān Feyż alur dergeh-i Mevlānā'da eşer-i kilk-i Yesārīzāde"[176]
Nazım Şekli	Kaside
Günümüz Türkçesi	"Dinin ve dünyanın yücesi Mevlânâ'nın huzuru burasıdır Bu tekke canın Kâbesi ve tüm âşıklara cennettir Allah'ın tecellîsinin görüldüğü bu yer, nûrdan bir deniz; Mevlânâ da bembeyaz bir inci tanesi Yeşil kubbesine su kabarcığı desem abartılı olmaz Buranın her bir saf doruğu hakikat güneşinden en yüce yeri verir Her biri, mânada sapsız bir gökkubbe gibi mecâzîdir Mevlevî tekkelerindeki mutfakta tahta kamış, çilesini dolduran kişiye şeker kamışından daha lezzetlidir Hizmetin zevki, başka eğlencelerin yanında üstün tutulmaktadır Kuyumcunun baş üstündeki külahındansa Mevlevî külahına kanâat ederler Maden eritilen kaba mahsus ihtiyaç duyulan bir iksire temiz yürekli olup Aşka tutulurlar, teslim tasmasına boyun eğerler Ezelden bağlanmışlar söz ve yemin antlaşmasına Canı ve dünyayı bir yana koyup sevgilinin mumuna yanarlar Pervane gibi dönerler varlıklarını yakarlar Gâh kederden âzâd olup iki dünya fikrinden geçip Rebâb ve neyi kayıt takyîd ve itlâka bedel eylerler

[176] Pertev Paşa, *Dîvân-ı Pertev Paşa* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu: TBMM Kütüphanesi, 1934: 488), 52-53; Yörür'ün aktardığına göre Pertev Mehmed Sa'îd Paşa, Kasım Paşa Mevlevîhanesi, Galata Mevlevîhanesi ve Üsküdar Mevlevîhanesi'nin tamirlerine, Mevlânâ Dergâhı'nın yenilenmesine ve sikke giymesine manzum tarihler yazmıştır. Onun kaleme aldığı "Tārīḫ-i Dergāh-ı Şerīf-i Ḥażret-i Mevlānā" başlıklı bu manzume Hattat Yesârizade Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılıp Konya Mevlânâ Dergâhı'nda Gümüş Kapı'nın üzerine asılmıştır. bk. Ali Yörür, "Pertev Mehmed Sa'îd Paşa'nın Mevlevîlikle İlgili Manzum Tarihleri", *Toplum Bilimleri Dergisi* 25 (2019), 259-260.

	Bu dergâhla Konya şehri, İrân ve Tûrana övünür Bu yer, istekler için baş konulan yerdir bunca âşıka Bu hayrı vaktin geçmesi ile onarmaya ihtiyaç olduğunda Allah, temiz huylu şâhların şâhına nasip etti Ne hoştur ki kerem sahibi manevî yardımlar yapanların yücesi Sultan Mahmud Han Odur her tarafa iyilikle, lütufla ışık veren güneş Gönlü uyanığı istekli kılar elbette hayır ve hasenâta Hürmete layık gücü adalete, merhamete ve şefkate erişmiştir Kalemler adâletin hükümlerini yaymaya ve yazmaya sınırlıdır Hazineleri her tarafa, cömertçe infak etmeyle meşguldür Haşmetli güzelliği, Şems sûresinin sırrını aydınlatandır Güzel yüzünün alnı, berrak bir sabaha parlak bir benzetmedir Her işinde ve gücünde başarılı olduğu şüphesizdir Zira her işini Allah'a bırakır O âciz bırakan merâsimlerin şâhı ihsanın sesidir her an Bu kamış kalemi böyle konuşturma sırrına eriştiren İki tarihe ilham almış oldu Pertev gönlün doğuş yerinden Etrafı aydınlatan güneş firkateynine benzetilse yaraşır Yapıldı ki Mevlânâ dergâhı burasıdır, âşıklara Kâbedir Ziyaret et, dua et onu yaptıran ufukların Sultanına Dua kelamı keramet sahibinin kölesi değersiz ve güçsüz Pertev Mevlânâ Dergâhı'nda Yesârîzâde'nin kaleminden çıkan eseri feyizlenir"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih manzumelerindendir. Mevlânâ dergâhına medhiye içerikli manzumelerdendir. Mevlevîliğe ait birçok mazmun içermektedir. Zer-endûd levhalardandır.

Görsel 59: Sancak Müzayede[177]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1253/1837
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib[178]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿîlü / Mefāʿîlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿîlün / Fāʿ (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAşḳ itmededür ḥażretüñe böyle ḫiṭāb Mevlā-yı gürūh-ı evliyā Mevlānā"[179]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Aşk sevip saydığına şöyle hitap etmektir Ey velilerin mevlâsı Mevlânâ"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Mevlâna'ya duyulan sevgi, sadece sözle değil, içten gelen bir saygı ve aşk ile ifade edilir. Bu beyit, manevi olgunluk ve aşk üzerinden gerçek saygıyı anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Aynı zamanda Zekâî Dede Efendi tarafından bestelenmiştir.

[177] "Sancak Müzayede" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 59: https://osf.io/dqt34/.

[178] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. M. Muhsin Kalkışım, "Şeyh Galib", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).

[179] Abdülkadir Gürer, *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993), 667; M. Muhsin Kalkışım, *Şeyh Gâlib Dîvânı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992), 549; Bir beyti levhalaştırılmış bu manzumenin tamamı Kütahya'da Dönenler Câmîinin ortasındaki sema alanını çevreleyen kemerlerde de yazılıdır. bk. "Dönenler Camii", haz. Mustafa Kalyon (Erişim 17 Aralık 2023) https://www.kutahya.bel.tr/tarihiyerler.asp?islem=goster&id=7.

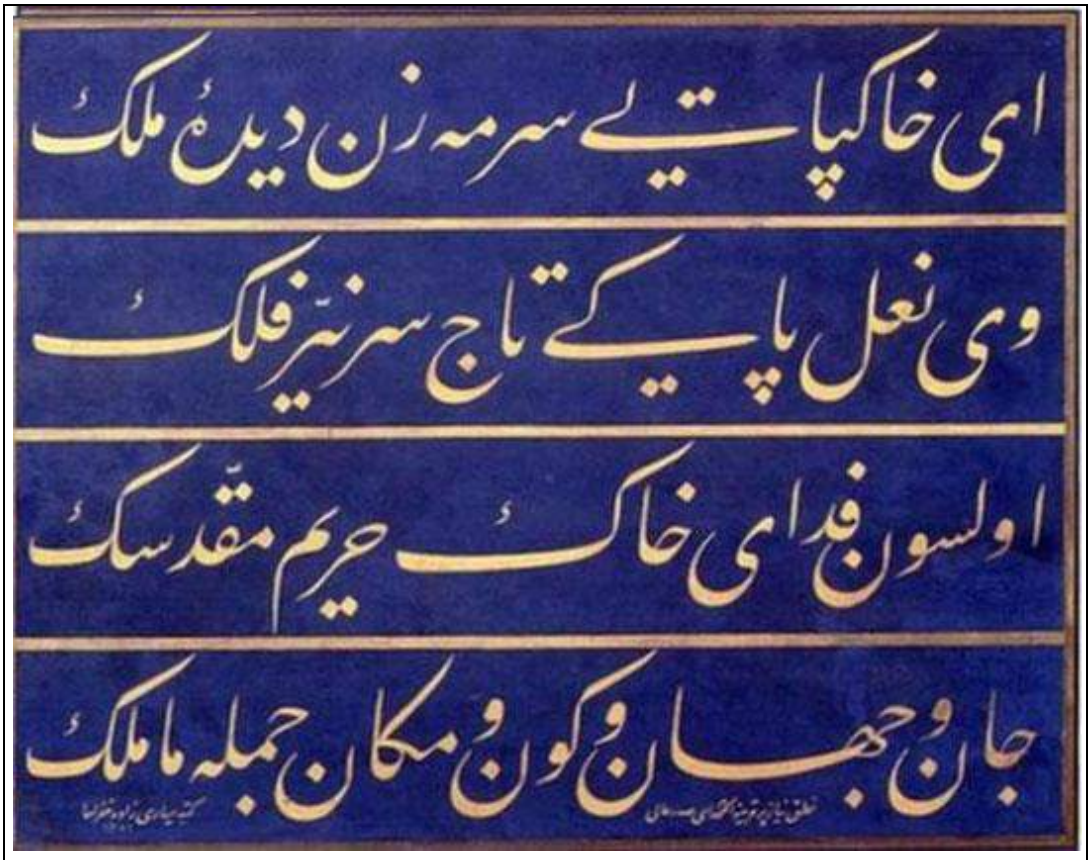

Görsel 60: Der-sanat Galeri [180]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib[181]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey kāşif-i esrār-ı Ḫüdā Mevlānā Sulṭān-ı fenā şāh-ı beḳā Mevlānā ʿAşḳ itmededür ḥażretüñe böyle ḫiṭāb Mevlā-yı gürūh-ı evliyā Mevlānā" [182]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ey İlâhî sırları açığa çıkaran Mevlânâ Fena Sultanı, beka şâhı Mevlânâ Aşk sevip saydığına şöyle hitap etmektir Ey velilerin mevlâsı Mevlânâ"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[180] "Der-sanat Galeri" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 60: https://osf.io/rxnq4/.
[181] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Kalkışım, "Şeyh Galib".
[182] Gürer, *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 667; Kalkışım, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 549; Bir beyti levhalaştırılmış bu manzumenin tamamı Kütahya'da Dönenler Câmîinin ortasındaki sema alanını çevreleyen kemerlerde de yazılıdır. bk. "Dönenler Camii" https://www.kutahya.bel.tr/tarihiyerler.asp?islem=goster&id=7.

Görsel 61: Livejournal[183]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1251/1835
Manzumenin Şairi	Pertev Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Pertev Paşa Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey ḫāk-i pāyi sürme-zen-i dīde-i melek Vʸey naʿl-i pāki tāc-ı ser-i neyyir-i felek Olsun fedā-yı ḫāk-i ḥarīm-i muḳaddesüñ Cān u cihān u kevn ü mekān cümle mā-melek"[184]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey ayağının tozunu meleklerin gözlerine sürme çektiği Ve ey temiz ayakkabısı gökteki güneşin başına taç olan Mukaddes hareminin toprağına feda olsun Can ve cihan, kâinat, bütün her ne varsa"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[183] "Livejournal" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 61: https://osf.io/a2exz.
[184] Pertev Paşa, *Dîvân-ı Pertev Paşa* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu, 1934: 488), 3.

Levhanın sağ alt köşesinde Pertev Paşa'nın bir manzumesi olduğu hattat tarafından belirtilmiştir. Yesârîzadenin yazmış olduğu 1257/1841 tarihinde yazmış olduğu bir diğer levhası da, *Türk Hat Sanatından Seçmeler* kitabında mevcuttur. Işık Yazan Koleksiyonu'ndandır.[185] Hattat Mehmed Şefik Bey de yazmıştır.

[185] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 358.

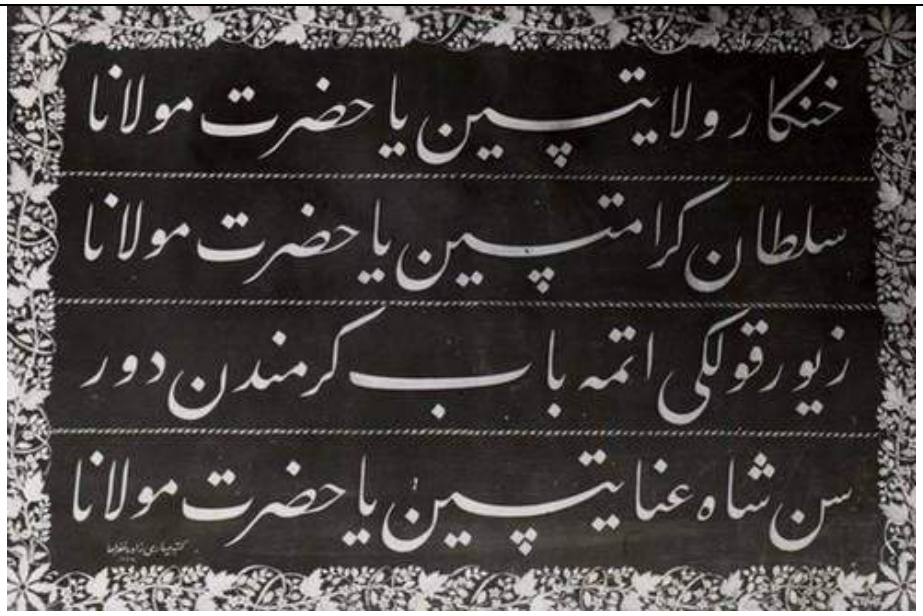

Görsel 62: Ketebe[186]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1258/1842-1843
Manzumenin Şairi	Saʿdî (Îsâzâde Seyyid Mehmed Saʿdeddîn Efendi)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvânçe-i Îsâzâde*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey maḥrem-i bī-müşterek-i ḳurb-ı Ḫudā Dilden eşerüñ itmesün Allāh cüdā Her ẕerre-i ḫāk-i ḳadem-i ḥażretüñe Cānum da fedā ten de fedā ben de fedā"[187]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'a yakınlık bakımından ortağı bulunmayan sırdaşı olan Allah gönülden izini uzaklaştırmasın Hazretinin ayağının değdiği toprağın her zerresine Canım da fedâ, vücudum da fedâ, ben de feda olayım" [188]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Manzume, tasavvufî bir bakış açısıyla, özbenliğin feda edilmesi ve Allah'a tam teslimiyetin önemini vurgular. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Sami Tokgöz koleksiyonundadır.

[186] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 62: https://osf.io/tyuex/.
[187] Fatma S. Kutlar, "Saʿdî ve Dîvânçesi", *Türkoloji Dergisi* 16/2 (Mayıs 2003), 219.
[188] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 358-359.

Görsel 63: Salt Araştırma[189]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1259/1843-1844
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefʿūlü / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫünkār-ı velāyetsin yā Ḥażret-i Mevlānā Sulṭān-ı kerāmetsin yā Ḥażret-i Mevlānā *Zīver* ḳuluñı itme bāb-ı keremünden dūr Sen şāh-ı ʿināyetsin yā Ḥażret-i Mevlānā"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey velîlik sultanı Hazret-i Mevlânâ Ey tabiatüstü işlerin hükümdarıs Hazret-i Mevlânâ Zîver kulunu lütuf kapından uzaklaştırma Lütuf padişahısın ey Hazret-i Mevlânâ"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Bu beyitle anlatılmak istenen, Mevlâna'nın manevî rehberliği ve ilâhî lütuflarla insanları Allah'a yaklaştırmasıdır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[189] "Salt Araştırma" (Erişim 04 Haziran 2024) Görsel 63: https://osf.io/7swka/.

Görsel 64: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[190]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1273/1856
Manzumenin Şairi	Kazasker Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Güfte Mecmuası*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Rūz u şeb göñlümüñ evrādı olup Tañrı adı Naḳş-ı efrādına[191] bend eyle vuḳūf-ı ʿadedi Ceẕbe-i ʿaşḳ ile farḳ idemeyüp nīk ü bedi Gözleründen silüp eşk-i terini böyle didi Varamam yārime aʿmā-ṣıfat oldum ebedī Vāṣıl it yāre beni *yā racülen ḫuẕ bi-yedī*"[192]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Gece gündüz gönlümün virdi Allah'ın adı oldu En seçkin velilerin nakşına bilinen sayıyı bağla Aşk ile kendinden geçerek iyi ve kötüyü fark edemeyip Gözlerinden yaşlarını silip şöyle dedi Varamam sevgilime, kör gibi oldum ebediyen Kavuştur beni sevgiliye, ey adam, tut elimden"			

[190] Murat Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet* (İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi: 8, 2020), 106.
[191] Kaygısız'ın hazırlamış olduğu tezinde "Nakşî dîdarına" yazılmıştır.
[192] İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 2/764; Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin,* 22.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair bilgi içeriklidir. Bu beyit, manevî aşk, ilâhî sevgiliye duyulan derin arzu ve bu arayışın insan ruhundaki yansımasını simgelemektedir. Zer-endûd levhalardandır. Bu levha, 2014 yılında büyük bir tahribata uğramış ve levha restoratör Hasan Türkmen tarafından, is mürekkebiyle yazılmış orjinal hâlinden faydalanılarak tamir edilmiştir.

Görsel 65: Türk Hat Sanatından Seçmeler[193]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1249/1833
Manzumenin Şairi	Abdülhak Molla			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ẕikr u fikrüm benüm budur her gāh Ḥaḳ Muḥammed belī Resūlullāh Dūzaḫı cennet eyler *ʿAbdü'l-Ḥaḳ* Ḳuvvet-i *lā ilāhe illallāh*"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Benim her an düşündüğüm, söylediğim Muhammed'in, Allah'ın elçisi olduğudur Ey Abdülhak! Cehennemi cennet eyler Kelime-i tevhîd'in kuvveti"[194]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ile ilgili edebî türlerdendir. Kelime-i tevhide medhiye içeriklidir. Kişi, Allah'a olan güveniyle, her türlü zorluk ve karanlık durumu aydınlığa dönüştürebilir. "La ilahe illallah" inancı, insanın manevî gücün ve ilâhî kudretin insan hayatındaki rolünü vurgulamaktadır. Zer-endûd levhalardandır. İstanbul Antik Sanat'ta da mevcuttur.[195]

[193] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 365.
[194] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 364-365.
[195] "İstanbul Antik Sanat" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 65: https://osf.io/v4zb8/.

Görsel 66: Ömrümün Bereketi 2[196]

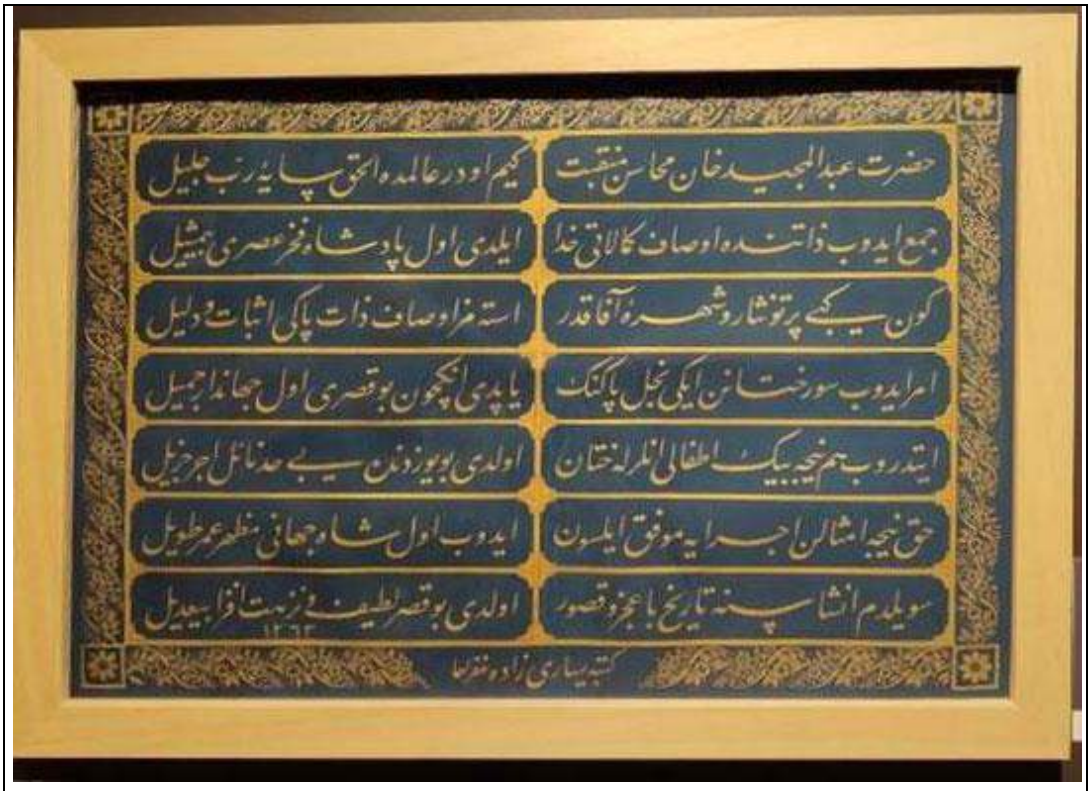
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1240/1825
Manzumenin Şairi	Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Semiyy-i faḫr-i ʿālem kātib-i esrār-ı sulṭānı Ki olmuş ẕāt-ı pāki zīver-i dergāh-ı Ḫāḳānı Anı ḳuṭb-ı cihān çün devletünde ıṣṭıfā itmiş Anuñ çün Muṣṭafā olmuş mübārek nām-ı ẕīşānı Muʿammer ide Ḫaḳ ẓıllünde ẓıllullāh-ı devrānuñ Yesārīzāde olmuşdur ḫulūṣ üzre ṣenā-hᵛānı”			

[196] M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi 2* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019), 2/449.

Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	"Kâinatın övünç kaynağının adaşı, hükümdarın sırlarının yazıcısı Hâkânın huzurunun süsü onun temiz şahsı olmuştur Âlemin kalbi onu ne vakit ki hükümetinde seçmiş Onun için hürmete lâyık şanlı ismi Mustafa olmuş Allah uzun ömürlü ede, zamanın halifesi ve hükümdarını Yesârîzâde saf bir şekilde onu öven olmuştur"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Manzume, Sultan II. Mahmud'a sır kâtibi olan Mustafa Nûri Paşa'yı tebrik için yazılmıştır. Uğur Derman'ın tespitine göre Mustafa Nûri Paşa 1240/1825 yılında Sultan II. Mahmud'a sır kâtibi tayin olunmuştur. Bu durumda levha da 1240/1825 senesine aittir.[197] Yesârîzâde'nin is mürekkebiyle yazdığı hoş levhalardan birisidir.[198] Necmeddin Okyay'ın koleksiyonunda bulunan bu levha, Okyay'ın diğer eserleriyle birlikte 1961 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ne intikal etmiştir.

[197] M. Uğur Derman, "Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi ve Osmanlı Kitâbelerine Getirdikleri-2", *Fikriyat* (Erişim 05 Haziran 2023) https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2022/06/17/yesarizade-mustafa-izzet-efendi-ve-osmanli-kitabelerine-getirdikleri-2.
[198] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/449.

Görsel 67: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1263/1847
Manzumenin Şairi	Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥażret-i ʿAbdülmecīd Ḫān-ı meḥāsin menḳabet Kim odur ʿālemde el-ḥaḳ sāye-i Rabb-i Celīl Cemʿ idüp ẕatunda evṣaf-ı kemālātı Ḫudā Eyledi ol pādiṣāh-ı faḫr-i ʿaṣrı bī-miṣil Gün gibi pertev-niṣār u ṣöhre-i āfāḳdur İstemez evṣāf-ı ẕāt-ı pāki iṣbāt u delīl Emr idüp sūr-ı ḫıtānun iki necl-i pākinüñ Yapdı anuñçün bu ḳaṣrı ol cihāndār-ı cemīl İtdirüp hem nice biñ eṭfāli anlarla ḫıtān Oldı bu yüzden de bī-ḥad nāʾil-i ecr-i cezīl Ḥaḳ nice emṣālün icrāya muvaffaḳ eylesün İdüp ol ṣāh-ı cihānı maẓhar-ı ʿömr-i ṭavīl			

	Söyledüm inşāsına tārīḫ-i bā-ʿacz ü ḳuṣūr Oldı bu ḳaṣr-ı laṭīf ü nüzhet-efzā bī-ʿadīl”
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	“Yüce Abdülmecid Hân’ı övgü sözlerinin güzelliği Ki doğrusu çok yüce olan Allah’ın dünyada gölgesi odur Allah olgunluk vasıflarını şahsında toplamış O çağın iftihar kaynağı padişahı benzersiz eyledi Güneş gibi ışık saçanı ve bütün varlık âleminin şöhreti Temiz şahsının vasıfları ispat ve delil istemez İki temiz oğlunun sünnet düğününü emredip Onun için güzel padişah bu sarayı yaptı Bin çocuğu da onlarla beraber sünnet ettirdi Bu yüzden de sınırsız bolca karşılığa erişti Allah çokça benzerini uygulamaya başarıya ulaşmasını sağlasın Cihan padişahı uzun bir ömre eriştirip Yapılışına aciz ve eksiklik ile bu tarihi söyledi Bu hoş ve neşeli köşk eşsiz oldu”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih manzumelerindendir. Devlet büyüklerine medhiye içerikli manzumelerdendir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Milli Saraylar Koleksiyonu’ndadır. Sultan Abdülmecid’in oğulları Şehzade Mehmed, Şehzade Murad ile Şehzade Abdülhamid’in sünnet merasimleri için yazılmış olan bir tarih manzumesidir.

Görsel 68: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Ta'lîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1263/1847
Manzumenin Şairi	Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün			

Transkripsiyonlu Metin	“Şeh-i zī-seyf ü ḫāme pādişāh-ı maʿdelet-cāme Cihānbān-ı ẓafernāme Ḫudāvend-i hümāsāye Fürūġ-ı dūdmān-ı şemʿ-i bezm-i āl-i ʿOṯmānī Ẓiyā-yı mihr-i gerdūn-ı ḫilāfet salṭanat-rāye Keyān ki ḫurde-i cehme ʿubeyd-i müstemendīdür Şehān-ı … çākerdür ol sulṭān-ı vālāya Cenāb-ı Ḫusrev-i kişver-ṭırāz Sulṭān Maḥmūd Ḫān Ki fer u şevketi ḥasret-fikendür cān-ı Dārā’ya Cülūs-ı dādperver ḳılduġı demden beru ʿālem Refāha meyl idüp oldı duʿāsı ḫalḳa sermāye Sütūn-ı ʿadli ile baʿd-ı zīn bī-şek ḳıbāb-ı mülk Olur pāyende vü muḥkem niẓām üzre ilā ġāye Mübārek destüne ol alup ḫoş kilk-i iḥsānı Miyān-bend eyledi bu defʿa seyf-i ḳahrı aʿdāya Odur seyf-i Resūlullāh odur tīġ-i Nebiyyullāh Odur şimşīr-i şāhenşāh-ı ʿarş u kürsi peymāya Bu tiġe virmiş idi ẓannıma ol ḫatm-i kevneynüñ Ġazā-yı Bedr u Ḫayber’de mübārek desti pirāye O sulṭān-ı Risālet seyf ile mebʿūṯ olup bi’l-ḥaḳ Ser-i küffārı bu tīġ atmış idi zīr u bālāya Olup şimdi o ṣāḥib-i seyf-i Resūlullāh-ı ẕīşānuñ Ḫilāfet mesnedi rūz-ı Ḫidiv-i devlet-ārāya Ḳılup küffārı iżmiḥlāle niyyet bā-ḫulūṣ-ı dil Tażarruʿ eyledi Ḳahhār u Ḳādir Ḫaḳ Teʿālā’ya Ser-i ḳabr-i Ebā Eyyūb’da oldı ḫamāʾil-sāz Mübārek tīġ-i ḫatemü’l-Enbiyāyı dūş-ı aʿlāya İlāhī ṣāh-ı evreng-i Nübüvvet ṣāfiʿ-i ümmet Be-cāh u ḥürmeteş hemvāre şeh Maḥmūd-ı Dānā’ya ʿİnāyet ḳıl nice feṯḥ u küşūd u nuṣret-i bisyār İdüp küffārı ḳatl ü mużmaḥil ü ġarḳ-ı deryāya O sālār-ı sipāh-ı Enbiyānuñ tīġi ʿaşḳıyçün Bütün düşmanları imdād it ey Rabbim imḥāya

	Ḳılup insā-yı nām-ı Ġaznevī fevz ü ẓaferlerle Vire hep Sūmenāt-ı şirki kesr ü nehb ü yaġmaya Ḫudāyā Meşrıḳ-ı şulb-i şerīfinden hemān olsun Nice şehzādeler pertev-fiken ecrām u ġabrāya Mübārek tīġ-i zīb-i menkib itdikde didüm tārīḫ Ḳuşandı seyf-i pāk-i ʿAdlī Maḥmūd şāh-ı cem pāye”
Nazım Şekli	Kaside
Günümüz Türkçesi	“Kalem ve kılıç sahibi şah, adalet kuşanan padişah Zafernâmelerin hükümdarı, lütuf ve iyilikleri her yanı kaplamış hüdâvend Osmanlı aile topluluğunun mumunun hanedan ışığı Saltanatta devredip duran hilafet güneşinin ışığı Hükümdarlar ki ince … dertli kullardır Şahlar … kul köledir o yüce sultana Yüce hükümdar ülkenin süsü Sultan Mahmud Han Şerefi ve haşmeti hükümdarın canına özlem düşürendir Tahta çıktığı andan beri adaletli kıldığı âlem Varlık içinde yaşamaya yöneldi ve duası halka servet bırakmak oldu Ülkenin kubbeleri adaletli desteği ile kuşkusuz süsten sonra Sonsuza kadar düzer içerisinde payidar ve sağlam olur O hoş lütuf kalemini mübarel eline alıp Galip gelen kılıcını düşmanlara bu defa kuşak eyledi Allah resulünün kılıcı odur Göğü ölçen şahlar şahının kılıcı odur Bu kılıca zannımca iki âlemin son peygamberinin Mübarek eli Bedir ve Hayber gazalarında süs vermiştir Tam mânasıyla kılıç ile gönderilen o peygamberlik sultanı Kâfirlerin başlarını bu kılıç aşağıya yukarıya atmış idi O şanlı Resûlullâh’ın kılıcının sahibi şimdi o olmuştur Devleti süsleyen Hidiv günü dayanağı hilafettir Kâfirleri mahvetmeye temiz bir kapl ile niyet edip Cenâb-ı Allah’a yalvarıp yakardı

	Ebû Eyyûb'un kabrinin başında kılıç takılan kayışı kuşandı Peygamberlerin sonuncusunun mübarek kılıcını omzunun yukarısına taktı Ey Allah'ım, Peygamberlik tahtının şahı, ümmetine şefâat eden kimse Şerefi ve makamı için her zaman âlim olan şah Sultan Mahmud'a Lütfet nice fethi ve çokça zaferi Kâfirleri öldürüp yok etmesini, denize boğmasını O peygamberler ordusunun başı kılıcı aşkı için Bütün düşmanları yok edebilmek için yardım et ey Rabbim Zaferleriyle Gaznevî'nin nâmını unutturup Allah'a ortak koşulan Sûmenât isimli puthaneyi zarar vere, yağmalaya Ey Allah'ım Doğu'nun şerefli neslinden hemen olsun Yeryüzüne ve cansız cisimlere ışık veren nice şehzadeler Mübarek kılıcı omzunu süslediğinde dedim tarih Cem şah rütbesinde Adlî Mahmud temiz kılıcını kuşandı"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih manzumelerindendir. Devlet büyüklerine medhiye içerikli manzumelerdendir. Sultan II. Mahmud'un kılıç kuşanması münasebetiyle düşürülen bir tarih manzumesidir. Milli Saraylar Koleksiyonu'ndadır.

Görsel 69: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Mübārek ide Ḥaḳ sāḥilsarāy-ı cennet-ābādı Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı ẕīşāna Yesārīzāde tebrīkün yazup ḫaṭṭ-ı yemīn ile Bu nüzhetgāha taʿlīḳün recā eyler ḥaḳīrāne”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Allah, deniz kenarına yapılmış cennetlik sarayı uğurlu eyleye Şanlı Hazret-i Sultan Mahmud Hân’a Yesârîzâde hayırlı olmasını dilediğini hatt-ı yemîin ile yazıp Bu gezinti yerine asılmasını ümit eyler hakir bir kimseye yakışır şekilde”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye ve tebrik içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Milli Saraylar Koleksiyonu’ndadır.

2.3.16. Arnavut Mehmed Ali Ulvi Efendi

Görsel 70: Divan Edebiyatı[199]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Arnavut Mehmed Ali Ulvi Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i ezelī V’ey māh-ı münīr-i felek-i lem-yezelī Pervāne gibi şemʿine cemʿ oldı senüñ Bū Bekr u ʿÖmer Ḫażret-i ʿOṯmān u ʿAlī”			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Ey dünyayı aydınlatan ezeli göğün güneşi Ve ey ölümsüzlük göğünün parlayan ayı Pervanelerin mumun etrafında toplandığı gibi toplandılar senin etrafında Hazret-i Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali”			

[199] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 70: https://osf.io/fcwnm/.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu rubai, Yesârî Mehmed Esʿad Efendi'nin yazmış olduğu hilye levhasında da mevcuttur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde, "Güzel Yazılar, nr. 479"'da bulunan ve şimdiye kadar görülen bu tek hilyesinin etek kısmına bu Rubaisi yerleştirilmiştir.[200] *Kubbealtı*'nda Abdülkadir Efendi isimli bir şaire ait olduğu geçmektedir.[201] Taʿlîk hilyenin ilk denemesine Hâfız Osman devrinden hemen sonra rastlanmaktadır. Onunla birlikte sanat vasfı kazanmış Taʿlîk hilye yazımı Yesârî Mehmed Esʿad Efendi ile başlar. XIX. yüzyıl kadın hattatlarından Şerife Fatıma Zehra Hanım'ın da hilyesinde yer almaktadır.[202]

[200] Mustafa İsmet Uzun, "Hilye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/50.
[201] http: // www.lugatim.com/s/cemolmak (Erişim 9.11.2024).
[202] Hilal Kazan, "19. Asırda Bir Kadın Hattat Şerife Fatıma Zehra Hanım", *Toplumsal Tarih Dergisi* 252 (Aralık 2014), 24.

Görsel 71: Mustafa Uzun Koleksiyonu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Arnavut Mehmed Ali Ulvi Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Kemâlpaşazâde[203]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"İnsāndur memerr-i vuḳūʿāt-ı nīk ü bed Ṣabr it *Kemāl* miḥnete īn nīz b'ugzered"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İnsan iyi ve kötü olayların cereyan ettiği geçittir Ey Kemâl zorluklara sabret ki bu da geçecek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içerikli secîli sözlerdendir. İnsan hayatının zorluklarla dolu olduğu ve sabırla bu zorlukların üstesinden gelindiğinde gerçek olgunluğa ulaşılacağı anlatılmaktadır. Zorluklar, manevî olgunluk ve gelişim için bir fırsat olarak görülmektedir. Dolayısıyla, sabır ve sıkıntılarla başa çıkma üzerine derin bir öğreti sunmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[203] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Saraç, "Kemalpaşazâde".

2.3.17. Arabzâde Mehmed Behcet Efendi

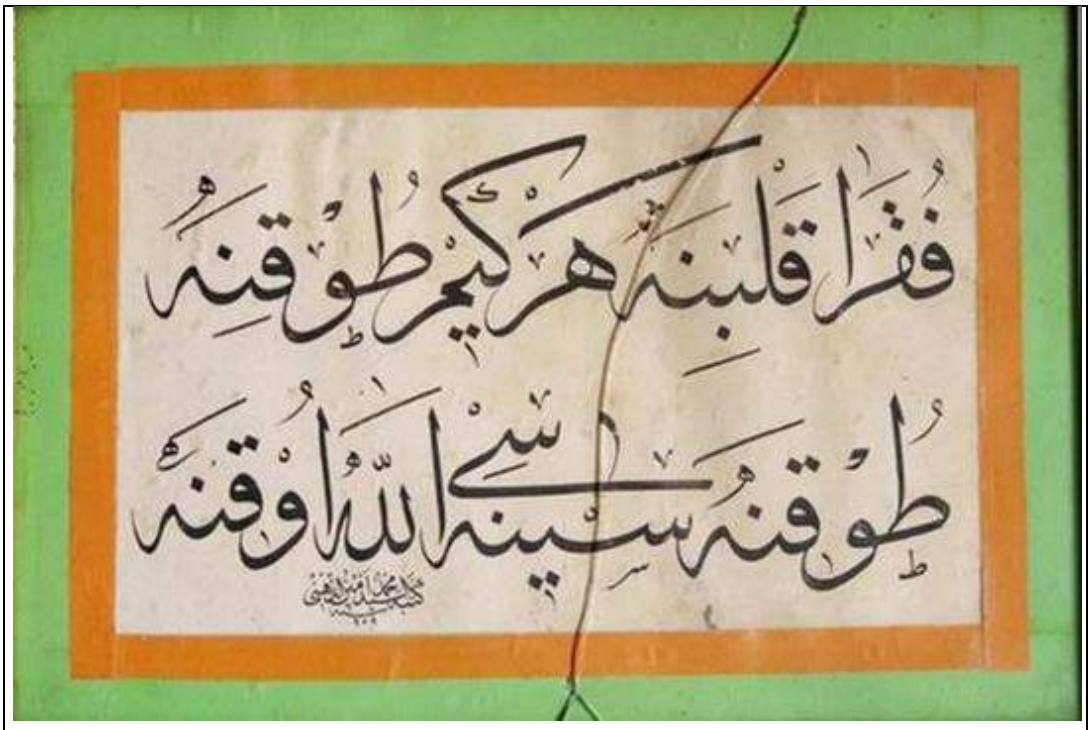

Görsel 72: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Arabzâde Mehmed Behcet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1268/1852
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muḥibb-i çār-i yārüm öz vücūdum ṣadrıdur Ṣıddīḳ ʿÖmerdür cismimüñ cānı degül dirsem olam zındīḳ Söven ʿOs̱mānı buġż ile Ḫudā’dan bulmasun tevfīḳ Yezīd ibni Yezīd olsun ʿAlī’yi eyleyen tefrīḳ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Dört halifeyi seven öz varlığımın kalbidir Ebû Bekir Ömer’dir varlığımın canı, değildir dersem zındık olayım Osman’ı nefretle söven kişi Allah’ın yardımına erişemesin Yezid oğlu Yezid olsun Ali’yi ayıran”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dört halifeye medhiye içeriklidir. Bu manzumede, Peygamber Efendimizin halifeleri olan Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’ye duyulan derin sevgi ve saygı vurgulanmaktadır. Zer-endûd levhalardandır.

2.3.18. Mehmed Emin Zihnî Efendi

Görsel 73: Divan Edebiyatı[204]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Emin Zihni Efendi	Yazıldığı Tarih: 1259/1843
Manzumenin Şairi	Şâhidî İbrâhim Dede			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Fuḳarā ḳalbine her kim ṭoḳına Ṭoḳına sīnesi Allāh oḳına"[205]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Her kim fakirlerin kalbini incitirse O kimsenin gönlü Allah'ın okuna hedef haline gelir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve niyaz içeriklidir. Kalp kırmamanın önemini vurgulamaktadır. Bu beyitte, fakirlere yapılan iyilik ve yardımın, aslında Allah'ın manevî mesajını taşımak olduğu anlatılmaktadır. Her güzel niyet ve yardım, Allah'a olan sevginin bir tezahürü olarak gösterilmiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[204] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 73: https://osf.io/svxb9/.
[205] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 15.

Görsel 74: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[206]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Zihnî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1265/1849
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kimseye bāḳī degüldür mülk-i dünyā sīm u zer Bir ḫarāb olmuş gönül taʿmīr itmekdür hüner"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	Dünya mülkü, altın ve gümüş kimseye bâkî değildir Asıl mahâret harap olmuş bir kalbi onarmaktır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve niyaz içeriklidir. Bu beyitte, dünya malının ve maddi zenginliğin gerçek bir değerinin olmadığı anlatılmaktadır. Asıl değer, bir kalbi onarmak, ona huzur kazandırmak, insanın gerçek hüneridir. Dünya zenginliği, sadece geçici bir şeyken, manevi değerler kalıcı ve gerçek zenginliktir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Bu beyit, Niyazi Mısrî de dahil birçok şaire atfedilmektedir.

[206] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 46.

2.3.19. Mehmed Bâhir Efendi

Görsel 75: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Bâhir Efendi	Yazıldığı Tarih: 1234/1818-1819
Manzumenin Şairi	Recâ'îzâde İbrahim Şefîk			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Recâ'îzâde İbrahim Şefîk Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Evliyā bendelerin itse cihānda taḳsīm Ben de elbet düşerüm pāyüne Mevlānā'nun Devlet el virmek eger ister iseñ ʿālemde Sür Şefîḳā yüzünü pāyuna Mevlānā'nun"[207]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Veliler, dünyada kendilerine bağlananları bölüşseler Ben de elbet Mevlânâ'nın payına düşerim Bu dünyada devletin sana el vermesini istersen Ey Şefîk, yüzünü Mevlânâ'nın ayağına sür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. İlk beyit, Mevlevî muhibbi hattatlarca yazılması alışkanlık hâline gelmiş bir beyittir.[208] Bu kıtanın ilk beytini Çarşambalı Ârif Bey 1295/1878 yılında yazmıştır. Çalışmaya o da dahil edilmiştir.[209]

[207] Pervin Çapan, "Recâî-zâde İbrâhim Şefîk Dîvânı'nda Mevlâna Ve Mevlevîlik", *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu 14-16 Aralık 2006 Konya* (Konya: Selçuk Üniversitesi, 2007), 69.
[208] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 301.
[209] bk. Görsel 124.

2.3.20. Seyyid Hâfız Mahmud Esʿad Efendi

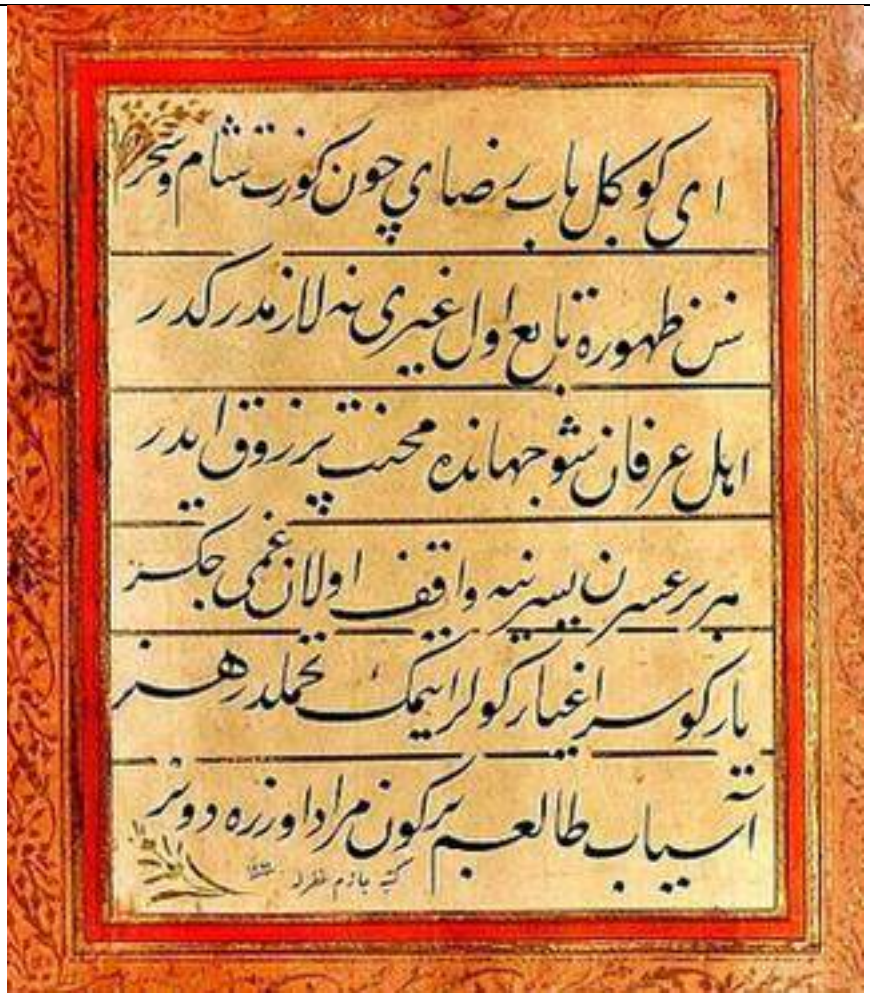
Görsel 76: Divan Edebiyatı[210]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Seyyid Hâfız Mahmud Esʿad Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çeşm-i ʿibretle baḳuñ dünyā misāfirḫānedür Bir muḳīm ādem bulunmaz ne ʿaceb kāşānedür Bir kefendür ʿāḳıbet sermāye-i şāh u gedā Pes buña maġrūr olan mecnūn degüldür yā nedür"[211]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İbret gözüyle bakın, dünya bir misafirhanedir Burada kalıcı bir insan bulunmaz, ne acayip bir köşktür Padişahın da fakirin de sermayesi sonunda bir kefendir Öyleyse bununla gururlanan, deli değil de ya nedir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyitte, dünya hayatının geçici ve aldatıcı doğasına dikkat çekilmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. İnternet kaynaklarında Ahmed Celâleddin Dede'ye ait bir manzume olduğu geçmektedir. Fakat doğruluğu tespit edilememiştir.

[210] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 76: https://osf.io/3mgep/.
[211] Maktal Erbaş, "Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler", 861.

2.3.21. Câzim Efendi

Görsel 77: Divan Edebiyatı[212]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Câzim Efendi	Yazıldığı Tarih: 1281/1864
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey göñül bāb-ı rıżā-yı çün gözet şām u seḥer Sen ẓuhūra tābiʿ ol ġayrı ne lāzımdur keder Ehl-i ʿirfān şu cihānda miḥnet-i pür zevḳ ider Her bir ʿusrün yüsrine[213] vāḳıf olan ġam mı çeker Yār küser aġyār güler itmek taḥammüldür hüner Āsiyāb-ı ṭāliʿim bir gün murād üzre döner”[214]			

[212] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 77: https://osf.io/s6597/.
[213] İnşirah 94/5-6. “Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Evet, doğrusu her güçlüğün yanında bir kolaylık vardır.”
[214] Maktal Erbaş, “Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler”, 860-861.

Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	“Ey gönül, rıza kapısını akşam sabah gözet Meydana gelene tâbi ol, artık kederlenmek neye lazımdır İrfan sahipleri şu dünyada sıkıntılarından zevk alırlar Her bir zorluğun ardından kolaylık olduğunu bilenler gam mı çeker Dost küser, düşman güler, hüner buna tahammül etmektir Talihimin çarkı bir gün gelir arzu edilen şey üzere döner”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Bu manzume, aynı zamanda Erzincan Kemaliye Adak (eski adı ile Pat) köyünde bir evde taşa oyulmuştur.

2.3.22. Halifezâde Mehmed Şakir Efendi

Görsel 78: Son Hattatlar[215]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Halîfezâde Mehmed Şâkir Efendi	Yazıldığı Tarih: 1241/1825
Manzumenin Şairi	İbn Kemâl (Kemâlpaşazâde)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dime ʿaşḳ içre beni kim ide irşād-ı ṭarīḳ Sen hemān gir yola *Allāhu veliyyu't-tevfīḳ*"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"'Eğer aşk yoluna girersem bu yolda yol göstericim kim olacak' deme Sen hemen yola koyul, muvaffakiyet Allah'tandır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, manevî arayışta olan bir kişinin, Allah'a güvenerek ve O'na yönelerek doğru yolu bulması gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

Gazelin matlaʿ beytidir. İlk kelimede değişiklik yapılmıştır. Bu beyti, aynı dönemde hatta belki daha önce Abbas Kemal Efendi de yazmıştır. Divan Edebiyatı sayfasında mevcuttur.[216] İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Envanter numarası "İÜNEK-H1462"'dir.

[215] İnal, *Son Hattatlar,* 575.
[216] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 78: https://osf.io/hqmbx/.

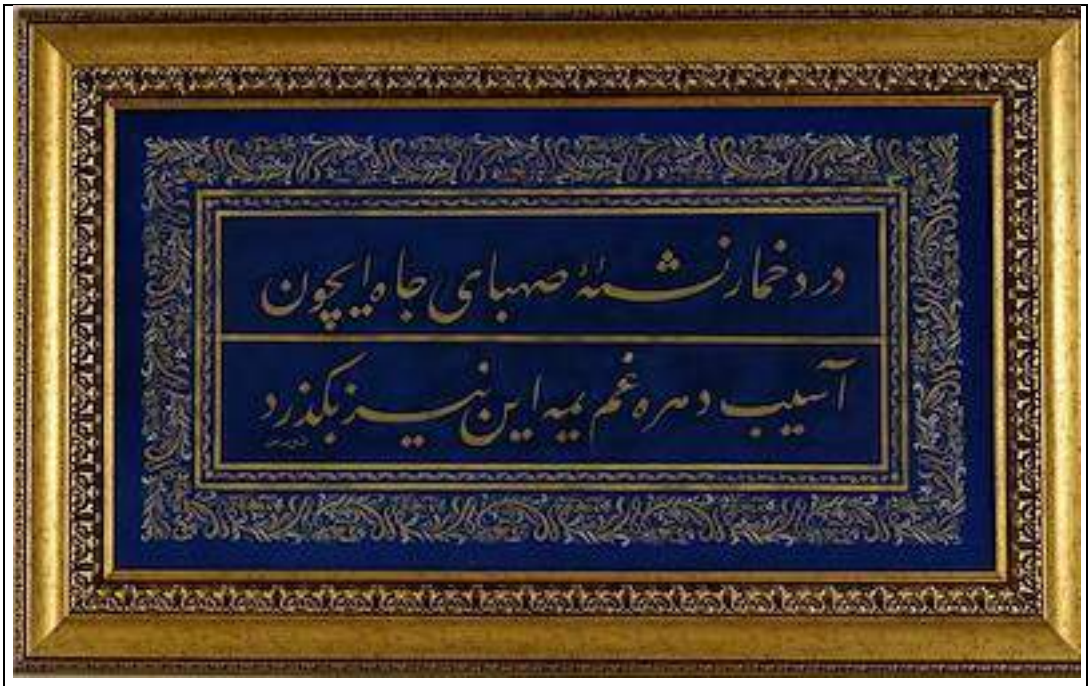
2.4. XIX. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Türkçe Manzumeler

XIX. yüzyılda yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu 89 adet Türkçe manzume levhası tespit edilmiştir. Sadece XIX. yüzyılda doğup vefat etmiş olan hattatlar bu bölüme alınmıştır. Bu yüzyılda Ali Haydar Bey, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmed Şefik Bey, İbrahim Alâeddin Bey, Çarşambalı Ârif Bey başta olmak üzere Abbas Kemal, Abdullah Zühdî Efendi, Abdülfettah Efendi, Câzim Efendi, Cemile Hanım, Hâfız Abdülahad Vahdetî, Mehmed Nuri Efendi, Muhsinzâde Seyyid Abdullah Efendi, Fahrî Rüstem, İsmâil Sâdık Kemâl Paşa gibi hattatlar, manzumeleri levha formuna aktarmıştır. Yine bu yüzyılda Türkçe manzumelerin yazı çeşidi çoğunluğu Sülüs ve Celî Sülüs olmakla birlikte Taʿlîk ve Celî Taʿlîk'tir ve Türkçe manzumelerin sayısı da artmıştır. Bu yüzyılda levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Şeyhî, Lâmiî Çelebi, Fuzûlî, Şemseddîn Sivasî, Ahdî-i Bağdâdî, Nefʿî, Azmîzâde Hâletî, Nâbî, Kemterî, Şeyh Gâlib, Keçecizâde İzzet Molla, Abdurrahman Sami Paşa, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Osman Nevres, Esʿad Muhlis Paşa, İsmâil Sâdık Kemâl Paşa, Koniçeli Musa Kazım Paşa, Lebîb Efendi, Yaman Dede, Hüdâî Dede vd.

Bu döneme ait levhalarda yer alan manzumelerin şairlerini tespit edebildiklerimiz ve edemediklerimiz arasında eşit bir dağılım söz konusudur. Seçilen manzumelerin konuları genel hatlarıyla şu şekildedir: Münâcât türünde dört, naʿt türünde beş, nasihat içerikli on bir, çeşitli kimselere medhiye türünde sekiz, hicviye türünde üç, Hz. Ali'ye medhiye türünde bir, Hz. Hüseyin'e mersiye türünde bir, dünyanın geçiciliğini vurgulayan iki, tekke ve dergâhlara asılan iki, dükkân içlerine asılan, niyaz, tebrik ve tarih içerikli bir manzume yer almaktadır.

Seçilen manzumelerde nazım şekilleri açısından bir çeşitlilik de gözlemlenmektedir. Bu manzumelerden on biri gazel, ikisi kaside, on sekizi kıta şeklindedir. Ayrıca yedisi müfred, ikisi müseddes, geri kalanlar ise mesnevi, muaşşer, tahmis, murabba ve rubai türlerinde birer örnek olarak yer almaktadır.

2.4.1. Ali Haydar Bey

Görsel 79: Nefs Antika ve Müzayedecilik[217]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Faʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Derd-i ḫumār-ı neşʾe-yi ṣahbā-yı cāh içün Āsīb-i dehre ġam yime īn nīz b’ugzered”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Makam ve mevki şarabının neşesinden sonra baş ağrısı gelecektir Dünyanın bu gibi belalarına üzülme, bu da geçer yâ hû!”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Beyitte, dünya zevklerinin ve geçici eğlencelerin, insanı manevî anlamda sarhoş edip doğru yolu görmekten alıkoyduğu anlatılmaktadır. Kişi, dünyaya ve şan-şöhretin geçici zevklerine takılmamalı, daha derin bir anlam arayışı içinde olmalıdır. Zer-endûd levhalardandır.

[217] “Nefs Antika ve Müzayedecilik” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 79: https://osf.io/zvb98/.

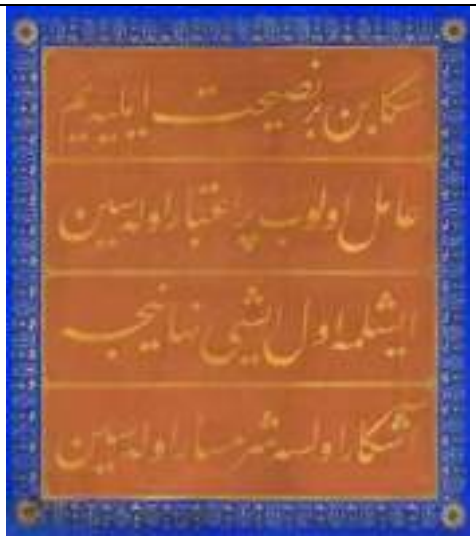

Görsel 80: Türk Hat Sanatından Seçmeler[218]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: 1269/1853
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Eyle tevfîḳiñi bu bendeñe yā Rabbi refîḳ Ḳıl ʿināyet baña kim *ente veliyyu't-tevfîḳ*"[219]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Rabbim, muvaffakiyet için yardımını bu kuluna yoldaş eyle Bana lütfet çünkü muvaffakiyet sendendir"[220]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitte, Allah'ın yardımı ve doğru yolu gösterici gücüne duyulan derin güven anlatılmaktadır. Şair, Allah'ın rahmetini ve lütfunu talep ederken, O'nun yol göstericiliğine teslimiyetini dile getirir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Bu levha, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de mevcuttur.[221] 1266/1850 yılında yazmış olduğu hali ise *Ömrümün Bereketi 3*'te[222] ve Galata Mevlevîhânesi'nde bulunmaktadır. Mustafa İhsan Bey'in 1341/1922 tarihli levhası da *Son Hattatlar*'da bulunmaktadır.[223] Hâmid Aytaç'ın yazdığı hali Ketebe.org'da, Nazif Bey'in yazmış olduğu hâli ise Kalem Güzeli'ndedir.

[218] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 471.
[219] Akpınar, "Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi '3469' Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası", 362.
[220] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*.
[221] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 39.
[222] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/504.
[223] İnal, *Son Hattatlar*, 138.

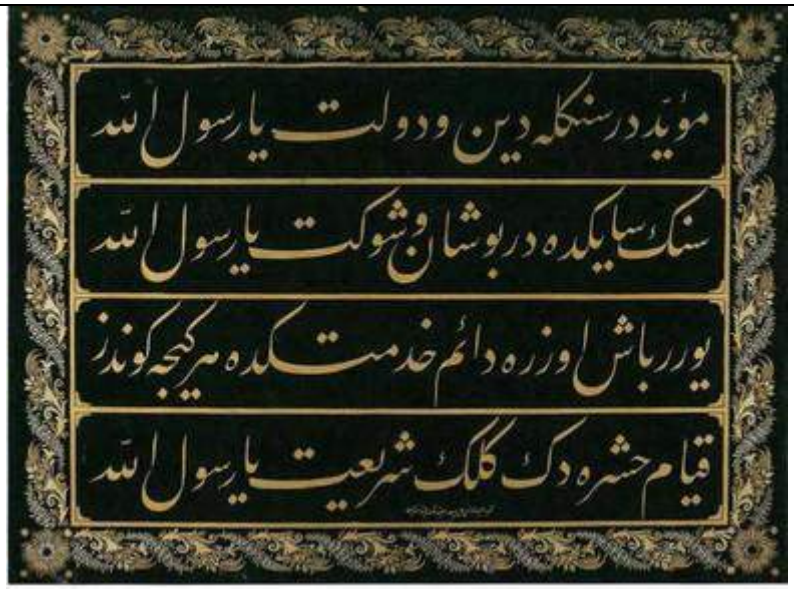

Görsel 81: Ketebe[224]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Muvakkitzâde Muhammed Pertev[225]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muvakkitzâde Muhammed Pertev Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Saña ben bir naṣīḥat eyleyeyim ʿĀmil olup pür iʿtibār olasın İşleme ol işi nihānīce Āşikār olsa şerm-sār olasın"[226]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Sana ben bir nasihat vereyim O nasihate uyduğunda itibarla dolu olasın Bir işi gizlice yapma Ortaya çıktığında mahcup olacağın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[224] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 81: https://osf.io/hpcma.
[225] Hayatı ve eserli hakkında bilgi için bk. Ekrem Bektaş, *Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı - Sanatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni* (Antalya: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004).
[226] Bektaş, *Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı - Sanatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, 517.

Görsel 82: Büyük Mecidiye Camii ve Ortaköy[227]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: 1266/1850
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Müʾeyyeddür senüñle dīn ü devlet yā Resūlallāh Senüñ sāyeñdedür bu şān u şevket yā Resūlallāh Yürür baş üzre dāʾim ḫidmetüñde her gice gündüz Ḳıyām-ı ḥaşre dek kilk-i şerīʿat yā Resūlallāh"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Din ve devlet seninle beraber güç bulur yâ Resûlallâh Azamet ve ululuk senin yardımınladır yâ Resûlallâh Her gece ve gündüz, daima baş üstünde sürekli hizmetindedir Kıyamet gününe dek şeriatini uygularım yâ Resûlallâh"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitte, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) İslâm'ı yaymadaki rolü ve şan ve şerefi vurgulanmaktadır. Zer-endûd levhalardandır. *Ömrümün Bereketi 3*'te de mevcuttur.[228]

[227] Mehmet Baha Tanman (ed.), *Büyük Mecidiye Camii ve Ortaköy* (İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları, 2014), 350.
[228] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/505.

Görsel 83: Divan Edebiyatı[229]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: 1262/1845
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çekilenler ḳalur ancaḳ bu cihān içre hemān Vaḳt-i şādī de gelür mevsīm-i miḥnet de geçer"[230]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünya içinde, ancak çekilenler kalır Mutluluk vakti de gelir geçer, sıkıntı mevsimi de"			

[229] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 83: https://osf.io/uyhwj/.
[230] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, haz. Naci Okçu (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, ts.), 276.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Beytin aslı şöyledir:

"Çekilenler ḳalur Esʿad bu cihān içre hemān
Vaḳt-i şādī de gelür mevsīm-i miḥnet de geçer"

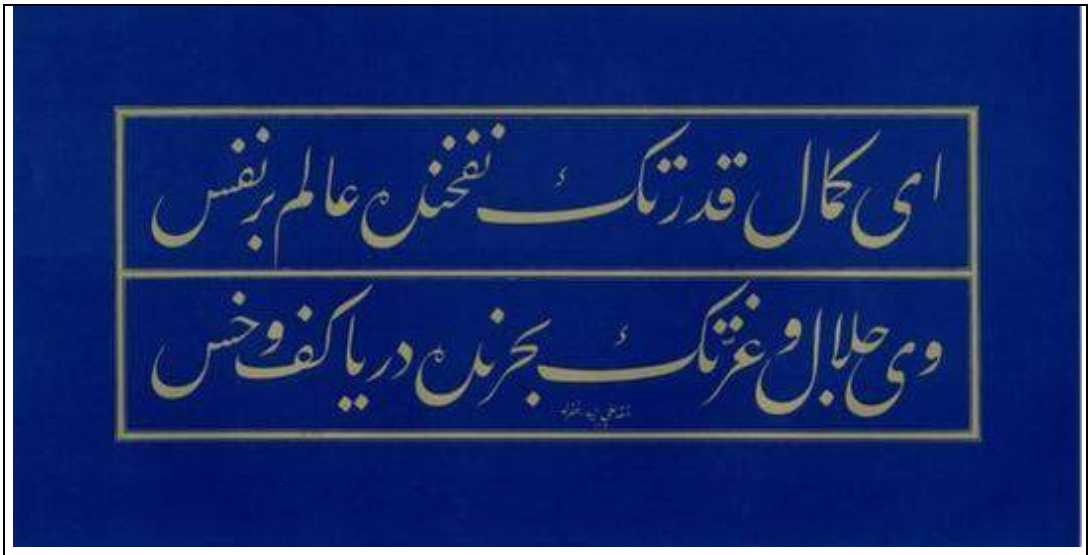
"Ey Esʿad! Bu dünyanın içinde sadece çekilenler kalır
Mutluluk vakti de sıkıntı mevsimi de gelir geçer"

Gazelin makta' beytidir. Şeyh Gâlib, "geçer" redifli bu gazelinde, insanlara ümitvar olmayı öğütlemektedir. Bu makta' beytiyle de dünya hayatının geçiciliğine vurgu yapmaktadır. "Esʿad" isminin "en mutlu" anlamına gelmesi ile beyit daha bir anlam kazanmaktadır. "Çekilenler" diye başlaması, dünya hayatının kolay geçmeyeceğine, sıkıntı ve problemlerle dolu olacağına işaret etmektedir. İkinci dizede kullandığı "vaḳt-i şādī" ve "mevsīm-i miḥnet" tamlamalarında mutluluk belli bir "vakit" ile sınırlandırılmışken, sıkıntıların daha uzun süren "mevsim" ile tamamlanması da dikkat çekicidir. Lakin sonunda hepsi geçicidir.

Ali Haydar Efendi'nin 1262/1845 yılında Celî Taʿlîk hattı ile yazdığı eseri, Antalya Etnografya Müzesi'nde bulunmaktadır. Söz konusu eser, Alanya Müzesi'nden gönderilmiş ve Antalya Müzesi envanter defterine 20 Kasım 1975 tarihinde, "18.75.75" numara ile kaydedilmiştir.[231]

Ali Haydar Efendi de eserine ketebe kaydını "Nemmeḳahū Ali Haydar ḥafīdu Melek Paşa ġufira lehümā" şeklinde düşmüştür. Hattat çoğu levhasına imzasını "nemmeḳahū" ile düşmüştür. İmza, eğer "nemmeḳahū" diye atılıyorsa, hattat, yazdığı metnin aslına kendinden bir söz katmış, anlamına gelmektedir.[232] Buna dayanarak Ali Haydar Efendi'nin, Şeyh Gâlib'e ait olan bu beytin "Esʿad" kelimesini inisiyatif alarak "ancak" şeklinde değiştirdiği görülmektedir.

[231] Necmi Atik, "Antalya Kaleiçi (Etnografya Müzesi -12- Meşhur Hattatlara Ait Hüsn-i Hat Yazıları -9-)", *Gazete Bir* (23 Ocak 2020) Görsel telif: https://www.gazetebir.com.tr/yazarlar/necmi-atik/antalya-kaleici-etnografya-muzesi-12-meshur-hattatlara-ithusn-i-hat-yazilari-9/7035/.
[232] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1972, 1/154.

Görsel 84: Turkish Islamic Calligraphy - Instagram[233]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyhî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey kemāl-i ḳudretüñ nefḫinde ʿālem bir nefes Vʿey celāl ü ʿizzetüñ baḥrinde deryā keff ü ḫas"[234]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Ey kudretinin kemâlinin bir üfleyişinde bütün âlemin tek bir nefes olduğu Ve ey yücelik ve ikram denizinin karşısında denizlerin sadece bir köpük ve çöp olduğu Allah'ım"			

[233] "Turkish Islamic Calligraphy - Instagram" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 84: https://osf.io/sjx3k/.
[234] Şeyhî, *Şeyhî Dîvânı*, haz. Halit Biltekin (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018), 22; Meheddin İspir, "Şeyhî Dîvânı'ndaki Kasidelerin Edebî Türler ve Tarzlar Açısından İncelenmesi I (Dinî Türler)", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 24 (2008), 108.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitte, Allah'ın kudreti ve izzetinin büyüklüğü anlatılmaktadır. Kasidenin matlaʿ beytidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

Meheddin İspir'in bir çalışmasında aktardığı üzere *Menâkıb-ı Akşemseddin*'de, Şeyhî dîvânında yer alan bu beyitle ilgili şu menkîbe anlatılmaktadır:

> "Rivâyet olunur ki, Şeyh birkaç sûfîsiyle halvetde sülûk idüp murâkabe ve müşâhedeyle meşgul olup otururken, nâgâh Şeyh 'Âferîn Germiyan Türkü' didi ve yine sükût eyledi. Halvetden çıkdukdan sonra Şeyh Hazretleri hoş hâtır olduğı zamânda halvetde olanlardan biri, Şeyhün 'Âferîn Germiyan Türki' didüğinden su'âl eyledi. Şeyh cevâb virüp: 'Âlem-i sülûkda merâtib-i anâsırdan merâtib-i eflâke 'urûc eyledüm; dördüncü kat göğe çıkdum; anda olan melâ'ikeye emr olınmış, bu beyti okurlar. 'Bu beyti niçün okursız?' didüm. Eyitdiler: 'Germiyan ilinde Şeyhî adlu bir şâir vardur. Bu beyti ol söyledi. Allahü Teâlâ'ya hoş geldi. Bize buyurdı; bu beyti tesbîh eyledük.[235]

Hattat, manzumenin bu menkıbesini bilerek mi yazmıştır bilinmez ama levha formuna dökerek bu anlamlı beyti ölümsüz kılmıştır.

[235] İspir, "Şeyhî Dîvânı'ndaki Kasidelerin Edebî Türler ve Tarzlar Açısından İncelenmesi I (Dinî Türler)", 108.

Görsel 85: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[236]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nefʿî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Aġyār elemin çekme göñül nāfile ġamdur Ḫaşmuñ sitemin añlamamaḳ ḫaşma sitemdür"[237]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül, başkalarının üzüntü ve kederini çekme ki bu boşuna üzülmektir Düşmanının sitemini anlamazdan gelmek düşmana sitem olarak yeter"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Türk İslâm Eserleri Müzesi'nde bulunmaktadır. Envanter numarası "TİEM, nr. 3030"'dur. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[238] Bu beytin bilhassa ikinci mısrası, darbımesel halinde daima tekrarlanan sözlerdendir.[239] Zaman içinde atasözü olmuştur.

Çırçırlı Ali Efendi'nin de 1302/1885, 1309/1892 tarihli levhası bulunmaktadır.[240]

---

[236] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 235.
[237] Necmettin Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991), 286; Eyyüp Demir, *Mecmûa-i Eşʿar Millî Kütüphane 06 MİL YZ A9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 48, 287.
[238] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 372.
[239] Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, 289.
[240] Fatma Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 108-109.

2.4.2. Kazasker Mustafa İzzet Efendi

Görsel 86: Divan Edebiyatı[241]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1292/1875
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“İtme mirʾātı şikeste seni yüz şūrete ḳor”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Kırma aynayı, seni yüz kılığa sokar”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, kırık ayna metaforu ile dış görünüme değil öze odaklanılması gerektiğini anlatmaktadır. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi’ndedir.[242] Kelâm-ı kibârlardandır. Çırçırlı Ali Efendi de yazmıştır.[243]

[241] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 86: https://osf.io/txjq8/.
[242] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 168.
[243] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi’nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 81-82.

Görsel 87: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[244]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1259/1843
Manzumenin Şairi	Abdurrahman Sami Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nûreddîn Cerrâhî Türbesi*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fâʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey nāşir-i envār-ı hüdā Nūreddīn Ḫurşīd-i beḳā ḳuṭb-ı verā Nūreddīn Bir ẕerre-i nā-çīz ṣuʿāʿ-i keremiñdür *Sāmī* ḳulıñı itme fedā Nūreddīn"			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ey hidâyet nurunu yayan Nureddin Ebediyet güneşi, vera kutbu Nureddin Naçiz bir zerre senin kereminin ışığıdır Sami kulunu feda etme Nureddin"[245]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Abdurrahman Sami Paşa'nın Cerrâhî tarikati piri Nûreddîn Cerrâhî'ye yazdığı medhiye kıtasıdır. İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü Nûreddin Cerrâhî Türbesi'nde bulunmaktadır.

[244] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 160.
[245] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 60.

Görsel 88: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[246]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1259/1843
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nûreddîn Cerrâhî Türbesi*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Eyā feyż-i Ḫudā mehtāb-ı şām-ı ʿālem-i İsrā Tebāşīr-i ṣabāḥ-ı āferīneş nūr-ı fıṭrat-zā N'ola ẕerrātuñ olsa neyyirāt-ı nüh ṭıbāḳu'l-Ḥaḳ Tecellī-yi ruḫuñ mihr-i ḥaḳīḳat eylemiş Mevlā"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ın feyzi, İsra gecesini aydınlatan ayı Yaratılış sabahının müjdesi, fıtratı doğuran nûr Dokuz katlı gökteki güneş, ay ve yıldızlar zerrelerin olsa ne olur Mevla, yüzünün tecellisini hakikat güneşi eylemiş"[247]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Zer-endûd levhalardandır. İsra gecesine, Allah'ın âlemleri Hz. Muhammed (s.a.v.) için yarattığı sözüne telmihler bulundurmaktadır. İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü, Nûreddin Cerrâhî Türbesi'ndedir.

[246] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 161.
[247] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 62.

Görsel 89: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1264/1847-1848
Manzumenin Şairi	Nevres-i Kadîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nevres-i Kadîm Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Feʿilātün / Mefāʿîlün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Eyā ḥabîb-i Ḫudā sen görür müsün lāyıḳ Ki ümmetüñ dem-i ḥaşr olmaya selāmetde Şefāʿat itseñ eger ʿāṣiyān[248]-ı küffārı Yerinde yeller eser dūzaḫuñ ḳıyāmetde"[249]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ın sevgilisi, dostu (Hz. Peygamber), layık görür müsün Ümmetine kıyamet gününde selamette olmayışını Eğer isyankâr kâfirlere şefâat edersen Kıyamet gününde cehennemin yerinde yeller eser"[250]			

[248] İlgili tez çalışmasında bu kelime, "ser-keşân" şeklindedir.
[249] Hüseyin Akkaya, *Nevres-i Kadîm ve Türkçe Dîvânı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1994), 542. Eserde Rubai adı ile verilmiştir fakat vezni ve kafiyesi rubai nazım şekline uygun değildir.
[250] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 66.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şefaatin önemine vurgu yapılmaktadır. Hattatın farklı tarihlerde sıkça yazmış olduğu bir manzumedir. Tarih olarak, ilk yazmış olduğu hali çalışmamıza dahil edilmiştir. Hattat bu manzumeyi tekrar tekrar yazmakla bu niyazını kağıda dökmüş gibidir. Ketebe.org'da mevcuttur. Bir diğeri de 1271/1854-1855 tarihlidir. *Ömrümün Bereketi 1*'de[251] ve 1279/1862 yılında yazmış olduğu yukarıdaki hâli de *Harflerin Aşkı*[252] da mevcuttur.

[251] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/168.
[252] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 265.

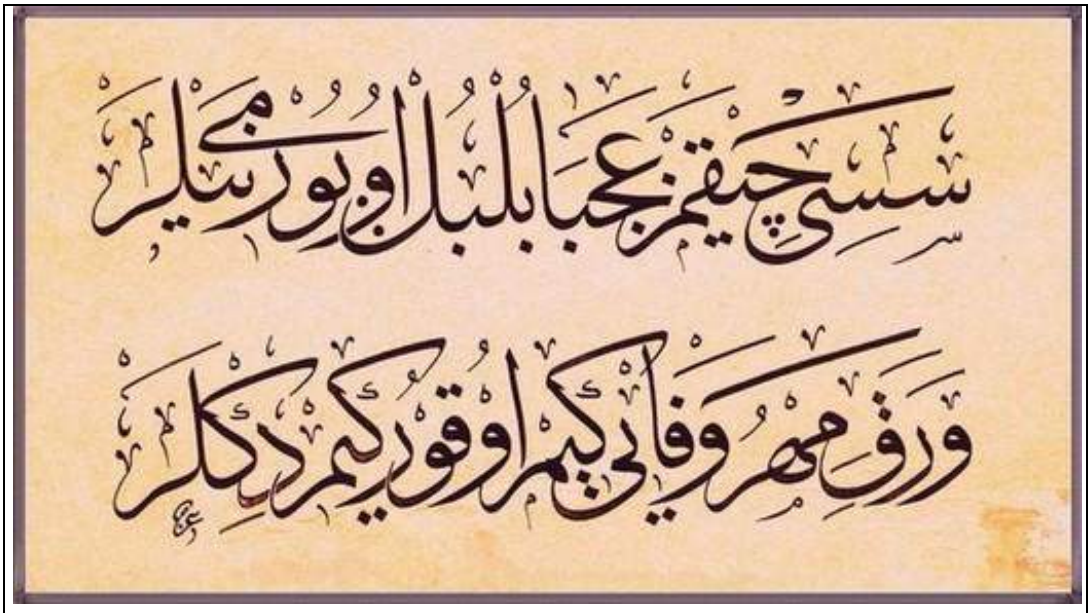

Görsel 90: Türk Hat Sanatından Seçmeler[253]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1258/1842-1843
Manzumenin Şairi	Abdurrahman Sami Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvânçe-i Abdurrahmân Sâmî*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Serīr-ārā-yı *ʿamrük*[254] zīver-i dīhīm-i *erselnāk*[255] Ḫidivv-i lā-mekān fermān-revā-yı ḫıṭṭa-i eflāk N'ola gül-mīḫ-i bāb-ı aḳdesüñ tāc olsa şāhāna Ki sensün pādişahlar pādişāhı ey şeh-i *levlāk*"[256]			
Nazım Şekli	Nazm			
Günümüz Türkçesi	"Ey 'amrük' tahtını süsleyen ve 'erselnâk' tacının süsü olan Ey mekâna ihtiyacı bulunmayan Allah'ın veziri, gökler diyarının hüküm sahibi Senin kutlu kapının etrafındaki asılı güller şâhlara bir taç olsa Çünkü padişahlar padişahı sensin ey 'levlâk' şahı" [257]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Zer-endûd levhalardandır. *Ömrümün Bereketi 1*'de de mevcuttur.[258] Muhsinzâde Abdullah Bey'in 1286/1869 tarihinde yazmış olduğu levha *Son Hattatlar*'da mevcuttur.[259]

[253] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 439.
[254] Hicr 15/72. "Ömrüne and olsun ki"
[255] Enbiya 21/107. "Biz seni alemlere ancak rahmet olarak gönderdik."
[256] Beyhan Kesik, *Abdurrahmân Sâmî Paşa ve Şiirleri (Dîvânçesi)* (Giresun: İksad Yayınevi, 2022), 15.
[257] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 438.
[258] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/402.
[259] İnal, *Son Hattatlar*, 39.

Görsel 91: Divan Edebiyatı[260]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Karamanlı Kâmî Mehmed Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sesi çıḳmaz ʿacabā bülbül uyur mı n'eyler Varaḳ-ı mihr u vefāyı kim oḳur kim diñler"[261]			
Nazım Şekli	Murabba			
Günümüz Türkçesi	"Bülbülün sesi hiç çıkmamakta, acaba uyur mu, ne yapar Sevgi ve sadakat sayfasını kimse okur, kim dinler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu sevgili ve aşk içerikli diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Bu beyitte, aşk ve sadakat gibi duyguların sessizce ve gizlice yaşandığı, bu değerlerin anlaşılmadığı vurgulanmaktadır. Gül ve bülbül mazmunlarını içermektedir. Hattat bu murabbanın ikinci ve dördüncü mısralarını seçerek kaleme almıştır.

[260] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 91: https://osf.io/za2h6.

[261] Bestelenen bu manzumenin Karamanlı Kâmî Mehmed Efendi'ye ait olduğu ifade edilmektedir. Sehî Bey Tezkiresinde geçtiği belirtilmektedir. bk. Nihat Ozan Köroğlu - Sibel Karaman, "Dâru'l-Elhân Külliyâtı, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi ve Zekâî Dede Efendi Külliyâtında 'Ney' Sazının Geçtiği Güfteler Üzerine Bir İnceleme", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 71 (2021), 104.

Görsel 92: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[262]

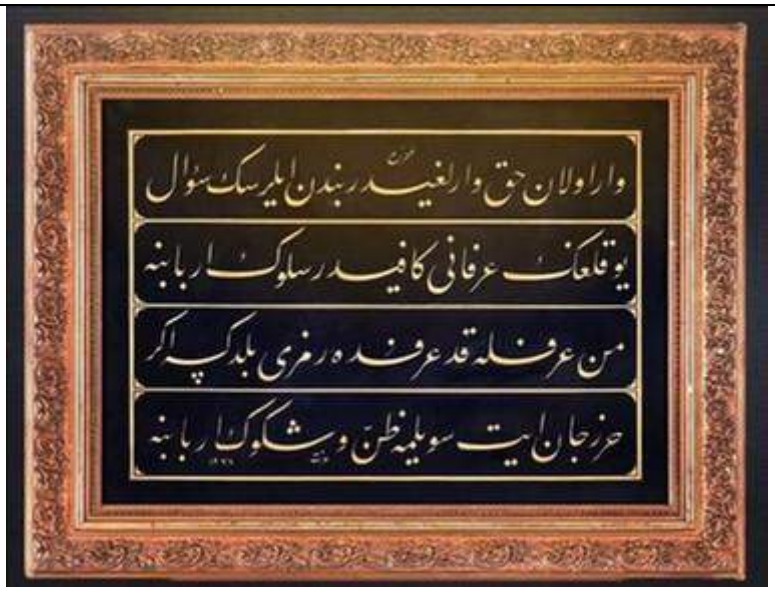
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1277/1860-61
Manzumenin Şairi	Sahaflar Şeyhîzâde Ahmed Nazif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Şāh-ı sulṭān-ı cihān Ḥażret-i ʿAbdülʿazīz Tīġini āvīze-i ʿarş-ı berīn itsün Ḫudā İtdi şermende selāṭīn-i ʿiẓāmı devletüñ ʿAdl ü dāduñ daḫı İskenderle Dārā’yı şehā Şöyle mesrūr itdi ḫāṣṣ u ʿāmmı cels-i maʿdelüñ Tehniyet-resm-i mübārek-bād ider şāh u gedā Tā seḥer taḥrīr ider naṣr u fütūḥātuñ nücūm Düşmanuñ maḳhūr ola ġālib sipihrüñ dāʾimā Ṭıynet-i pākünde erkān-ı ʿadālet āşikār Ḥaḳ muvaffaḳ eylesün tedbīr u emrüñ bā-ṣafā			

[262] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 146.

	Nuṭḳ iden naẓmuñ *Naẕīf*ā ẕāt-ı Mevlānā durur Ḫāme-i ẕerrīn ile terḳīme şāyān u sezā Şevḳ ile sāl-i cülūsa fikr idüp tārīḫ-i tām Ẓāhir oldı birle esrār-ı *tü'izzü men teşā*'[263]"
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	"Cihanın sultanı Hazret-i Abdülaziz Hudâ kılıcını arş-ı â'lânın aydınlatıcısı kılsın Senin devletin büyük sultanları bile utandırdı Ey şah, adalet ve ihsanın dahi İskenderle Dârâ'yı Adâletin tahta çıkışı herkesi sevindirdi Şahlar ve halk "Mübarek olsun" törenini îfâ eder Yıldızlar seher vaktine kadar fetih ve zaferlerini yazar Daima talihin yüksek, düşmanın helak olsun Temiz fıtratında adaletin temelleri âşikârdır Hak tedbirinde ve emrinde huzurla muvaffak etsin Ey Nazif, nazmını söyleyen bizzat Rabbimizin kendisidir Altın kalem ile yazmaya yaraşır ve layık Şevk ile cülûs yılına tam tarih düşürüp "Dilediğini azîz kılarsın" sırrı "bir"le ortaya çıktı"[264]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih manzumelerindendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi ve şair Nazif Efendi tarafından Sultan Abdülaziz'in tahta oturuşuna tarih düşürmek için yazılan bir medhiyedir. Zer-endûd levhalardandır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Envanter numarası "Güzel Yazılar 1261"'dir.

[263] Âl-i İmrân 3/26. "… Dilediğini yüceltirsin…"
[264] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 74.

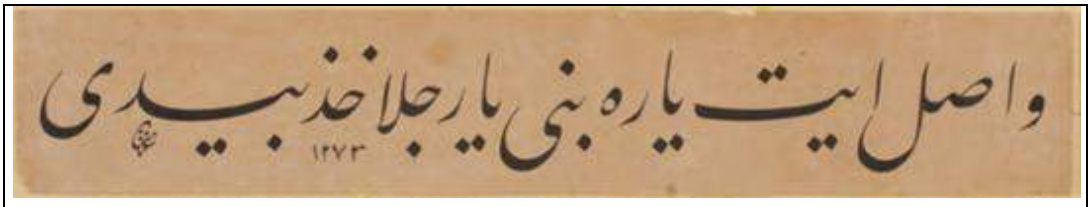
Görsel 93: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[265]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1278/1861-1862
Manzumenin Şairi	Kazasker Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Güfte Mecmuası*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Var olan Ḥaḳ varluğıdur benden eylerseñ suʾāl Yoḳluğuñ ʿirfān-ı kāfīdür sülūk erbābına *Men ʿarefle ḳad ʿaref* sırrını bildiñse eger[266] Ḥırz-ı cān it söyleme ẓann ü şükūk erbābına"[267]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Eğer bana sorarsan var olan Allah'ın varlığıdır Yokluğun yetecek güçlü seziş yeteneğidir tarikat mensuplarına Eğer kendini bilmekle, (Rabbini) biliş sırrını bildinse Canın gibi koru, kuruntu ve şüpheyi mensuplarına söyleme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyitte, Hakk'ın varlığı ve gerçek bilgiyi arayan kişinin şüphe ve zanlardan arınması gerektiği anlatılmaktadır. Zer-endûd levhalardandır.

---

[265] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 112.
[266] "Kendini bilen Rabbini bilir" sözünden bir iktibas mevcuttur. Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 4/52.
[267] İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 2/764; Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*, 22.

Görsel 94: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[268]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1273/1856
Manzumenin Şairi	Kazasker Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Güfte Mecmuası*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Vāṣıl it yāre beni *yā raculen ḫuẕ bi-yedī*"[269]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Ey insan, elimden tut da beni sevgiliye kavuştur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Allah'a kavuşma (vuslat) arzusuyla yanıp tutuşan bir kişinin, dünya işlerinden sıyrılarak ruhunu Hakk'a yöneltme arayışına, manevî bir yolculuğa çıkma isteğine işaret edilmektedir.

[268] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 273.
[269] İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 2/764; Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*, 22.

Görsel 95: Ömrümün Bereketi 1[270]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1274/1858
Manzumenin Şairi	Kazasker Mustafa İzzet Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Güfte Mecmuası*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Allāh birdür iki cihān vaḥdet üzredür ʿİbret gözüyle baḳ hele bir kerre yek tez ol Terk eyle māsivāyı gözet sırr-ı vaḥdeti Benlük ḫayālün eyleme zinhār sen sen ol"[271]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Allah birdir, iki cihan vahdet üzerinedir İbret gözüyle bak hele bir kere, çabucak, hemen Allah'tan başka her şeyi terk eyle, vahdet sırrını gözet Sen sen ol, benlik hayali kurma sakın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Tasavvufta önemli bir yer tutan "vahdet" (birlik) anlayışını yansıtmakta, Allah'ın birliğini idrak etmeye, masivayı terk etmeye ve nefsanî isteklerden arınarak kişinin özüne dönmesine davet etmektedir. Mustafa İzzet Efendi'nin hattatlığının yanı sıra az sayıda şiirleri de bulunmaktadır. Bu şiirlerinden bazılarını levha formuna aktarmıştır.[272] Zer-endûd levhalardandır. Muhsinzâde Abdullah Bey de bu manzumeyi 1291/1874 yılında Sülüs ile yazmıştır.

[270] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/172.
[271] Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*, 24; Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/168; Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, haz. M. A. Yekta Saraç (Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2016), 2/753.
[272] *Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876)*, 21.

2.4.3. Mehmed Şefik Bey

Görsel 96: Divan Edebiyatı[273]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: XIX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Ahdî-i Bağdâdî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı*			
Vezni	Mef ʿūlü / Fā ʿilātü / Mefā ʿīlü / Fā ʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“ʿĀḳıl ne şād olur [bu] cihānda ne ġam çeker Cāhil hemīşe şād olayım dir elem çeker”[274]			
Nazım Şekli	Muaşşer / Mütekerrir Beyit			
Günümüz Türkçesi	“Akıllı kimse bu dünyada ne mutlu olur ne de gam çeker Cahil kimse ise her zaman mutlu olayım der ama elem çeker”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, “akıl” ve “cehalet” kavramları üzerinde durulmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[273] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 96: https://osf.io/mus9t/.
[274] Akpınar ve Yaşar’ın yapmış olduğu çalışmada Ahdî’ye ait olduğu ifade edilmektedir. İsa Akpınar - Önder Yaşar, “Ahdî-i Bağdâdî’nin Derlediği Şiir Mecmuası”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi* 14 (2021), 159; Ayşe Bedestânî, *17. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 43-44.

Görsel 97: Seyit Ahmet Depeler

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1265/1849
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Sırr-ı Ḥaḳḳı maḥrem olmaḳ ʿārifüñ ʿirfānıdur Tīġ-i ʿaşḳa sīne açmaḳ sālikānuñ kārıdur Ey Yezīdī bī-beṣāret bu ʿAlī meydānıdur Feṭḥu’l-maʿārifʿAliyyü’s̱-s̱ābit vāris̱-i esrārıdur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Hakkın sırrına mahrem olmak irfan sahibinin seziş yeteneğidir Aşkın kılıcına göğüs açmak sâliklerin kazancıdır Ey memnuniyetsiz Yezid, burası Ali’nin meydanıdır Bilginin anahtarı, doğruluğu ortaya konmuş olan Ali, sırların vârisidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali’ye medhiye içeriklidir. Bu beyitler, ilâhî hakikati anlamanın ancak basiret, irfan ve aşk yolculuğuyla mümkün olduğunu, bu yolda basiretsiz, yani gerçeği göremeyen kimselerin yerinin olmadığını vurgulamaktadır. Hz. Ali’nin irfan kapısında ancak bilge ve aşk yoluna baş koymuş olanların varlık gösterebileceği dile getirilmiştir.

Görsel 98: Divan Edebiyatı[275]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1295/1878
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Esās-ı ḳaṣr-ı çarḫı hedm iderdüm tā zemīninden Anuñ sermāyesi bir āhdur ammā telāşum çoḳ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Feleğin köşkünün temelini tâ zemininden yıkardım Onun sermayesi sadece bir âhtır ama telaşım çok”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyit, tasavvufî bir bakışla, evrenin derinlerinde yatan gizli bir acıyı, yaratılışın “âh” ile yoğrulmuş bir yapı olduğunu anlatır. Şair, kendisinin de bu “ah”ın verdiği huzursuzlukla dolu olduğunu, evrenin düzenine karşı derin bir sarsıntı hissettiğini belirtir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür.

[275] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 98: https://osf.io/8345f/.

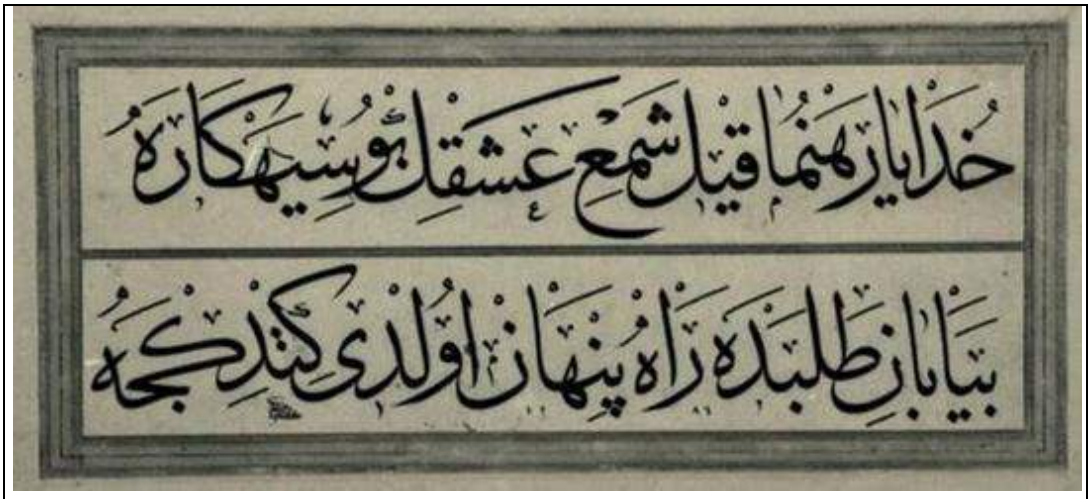

Görsel 99: Ketebe[276]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1281/1864-1865
Manzumenin Şairi	Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ[277]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gül ü lāle ʿiẕār-ı tāb-dāruñdan kināyetdür Saña mānend olur mı verd-i aḥmer yā Resūlallāh Rıżā bāġ-ı belāġatda ʿaceb şūrīde bülbüldür İder her şeb kitāb-ı naʿtuñ ezber yā Resūlallāh"[278]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Gül ve lale yanağının parlaklığının simgesidir Yoksa senin bir mislin olur mu kırmızı gül ey Allah'ın elçisi Rıza, etkili ve güzel söz söyleme bağında acaba aşık bir bülbül müdür Her gece senin naʿt kitabını ezberler ey Allah'ın elçisi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair Hz. Muhammed'e (s.a.v.) olan sevgisini ifade etmek için gül ve bülbül mazmunlarını kullanmaktadır. Gül ve lâle gibi güzel varlıklar bile onun yüzünün nuruna bir simge olarak düşünülürken, rıza halindeki insanın da belalara karşı Peygamber'e olan sevgisini bir bülbül gibi ezberden ve aşkla dile getirmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Gazelin hüsn-i makta' ve makta' beytidir. Hattat, manası derin bu manzumeyi levha formuna aktararak yaşadığı dönemden günümüze taşımıştır. Ketebe kaydı, "Ḫāk-i pāyi evliyā Mehmed Şefīḳ-i pür ḫaṭā" şeklindedir.

[276] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 99: https://osf.io/zephy/.
[277] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Halil İbrahim Şimşek, "Neccârzâde Rızâ Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[278] Mehmet Özdemir, *Neccâr-zâde Rızâ Dîvânı'nın Edisyon Kritiği* (Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999), 171.

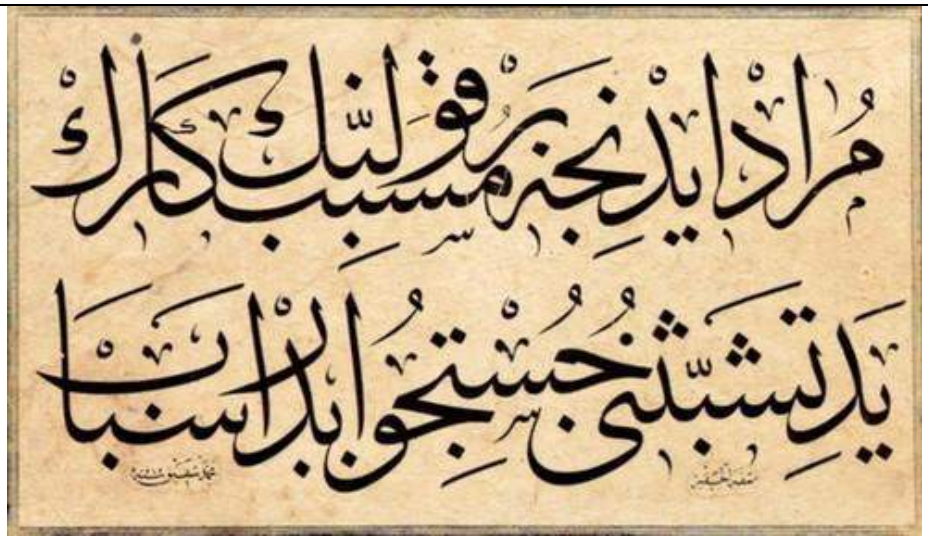

Görsel 100: Divan Edebiyatı[279]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1286/1869-1870
Manzumenin Şairi	Kethüdâzâde Ârif Efendi[280]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kethüdâzâde Ârif Efendi Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫudāyā reh-nümā ḳıl şemʿ-i ʿaşḳuñ bu siyeh-kāre Beyābān-ı ṭalebde rāh pinhān oldı gitdikce"[281]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, aşkının mumunu (ilâhî nurunu) bu günahkâra yol gösterici eyle İstekler çölünde yol gittikçe gizlenip kayboldu"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, tasavvuf yolunda çaba gösteren insanın zorluklarla dolu manevî yolculuğunu ve bu yolda Allah'ın aşkını bir ışık, bir rehber olarak dilemesini ifade etmektedir. Şair, ilahî aşkın, içsel karanlıkları aydınlatan bir mum gibi olmasını, kendisini Allah'a götüren yolda rehberlik etmesini temenni etmektedir.

[279] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 100: https://osf.io/25tj8/.
[280] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. DİA, "Kethüdâzâde Ârif Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (TDV Yayınları, ts.).
[281] Taner Gök, "Bir Osmanlı Bilgini Kethüdâzâde Ârif ve Dîvânı", *Türkiyat Mecmuası* 22/1 (2012), 29.

Görsel 101: Divan Edebiyatı[282]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Murād idince Müsebbib bir ḳulunuñ kāruñ Yed-i teşebbüsünü cüst ü cūy ider esbāb"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Müsebbibü'l-esbâb olan (sebepleri yaratan) Allah, bir kulunun muradını gerçekleştirmeyi dilerse Onun teşebbüs eline sebepleri arayıp buldurur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Bu beyit, insana düşenin kendi çabasını göstermek ve sonuç için gerekli adımları atmak olduğunu, ancak muradına ermesi için gerekli sebeplerin Allah tarafından yaratıldığını ifade etmektedir. Allah, kulunun gayretine karşılık ona istediği yolda kapılar açar, gereken sebepleri karşısına çıkarır. Dolayısıyla beyit, tasavvufta tevekkül anlayışına, yani sebeplere sarılarak Allah'a güvenmeye bir vurgu yapmaktadır. Ketebe kaydı "Nemmeḳahū …" ile düşülmüştür. Beytin aslı ise şöyledir:

"Merām idince Müsebbib bir ādemün kārun
Yed-i teşebbüsünü cüst ü cūy ider esbāb

[282] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 101: https://osf.io/ue4yw/.

Görsel 102: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[283]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1291/1874
Manzumenin Şairi	Kilârî Mehmed Nutkî Bey[284]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef῾ûlü / Fā῾ilātü / Mefā῾îlü / Fā῾ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Olmaz şarāb-ı sāġar-ı şādī ḫumārsız Gülzār-ı dehrde güli kim gördi ḫārsız"[285]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Mutluluk kadehinin şarabı, sarhoşluk olmadan olmaz Zamanın gül bahçesinde gülü dikensiz kim görmüştür"[286]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünya hayatında mutluluk ve sıkıntıların birbirine bağlı olduğunu, insanın zevk ve neşeyle birlikte zorlukları da kabul etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Tayyâr-zâde Atâ'da Sultan IV. Murad devri şairleri bölümünde kayıtlıdır ve bu şiiri orada yer almaktadır.

[283] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 128.
[284] Beyhan Kesik, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. İ. Hakkı Aksoyak vd., 26 Mart 2014, "Lütfî, Kilârî Mehmed Lütfî Bey".
[285] Tayyar-zâde Atâ, *Osmanlı Saray Tarihi Târîh-i Enderûn*, thk. Ali Şükrü Çoruk, haz. Mehmet Arslan (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2010), 4/257.
[286] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 128.

Görsel 103: Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri[287]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1294/1877
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bāb-ı Ḥaḳḳı daḳ idenler ben diyu Red olınur ben degülim sen diyu"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hakk'ın kapısını çalanlar ben derse Ben değilim sensin diye reddedilirler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, Allah yoluna giren kişinin egosundan arınması, kendisini ön planda tutmaması gerektiğini ifade etmektedir. Hakikate ulaşmak için "benlik" iddiasından vazgeçmenin, tevazu ve teslimiyetle Allah'a yönelmenin gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Envanter numarası "GY1326"'dir.

[287] Hatice Kübra Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 31.

Görsel 104: Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri[288]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1294/1877
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Üştür-i nefsi zebūn eyle eger ṣāliḥ iseñ Küçek midür diye tā kim saña Veys el-Ḳarānī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Eğer iyi amel sahibi biri isen nefsinin devesini âciz hâle getir Ki sana Veysel Karânî, deve yavrusu (yeni derviş) midir derler diye küçümseme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, manevi bir olgunluğa ulaşmak isteyen kişinin nefsini dizginlemesi, kendini küçük görme kaygısını bir kenara bırakması gerektiğini ifade etmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Envanter numarası "GY1373"'tür.

[288] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, 32.

Görsel 105: Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri[289]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1289/1872-1873
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Vāriṣ-i ʿilm-i Nebī maḫzen-i sırr u ʿirfān Ḳuṭbu'l-akṭāb-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Şaʿbān"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ilminin vârisi, sırlar hazinesi Dünyadaki manevî mertebelerin en yükseğinde olan Şaʿbân-ı Velî Hazretleri"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı kafiyeli düşülmüştür. "Ḫāk-i pāy-i evliyā Meḥmed Şefīḳ pür ḫaṭā" şeklindedir.

[289] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, 109.

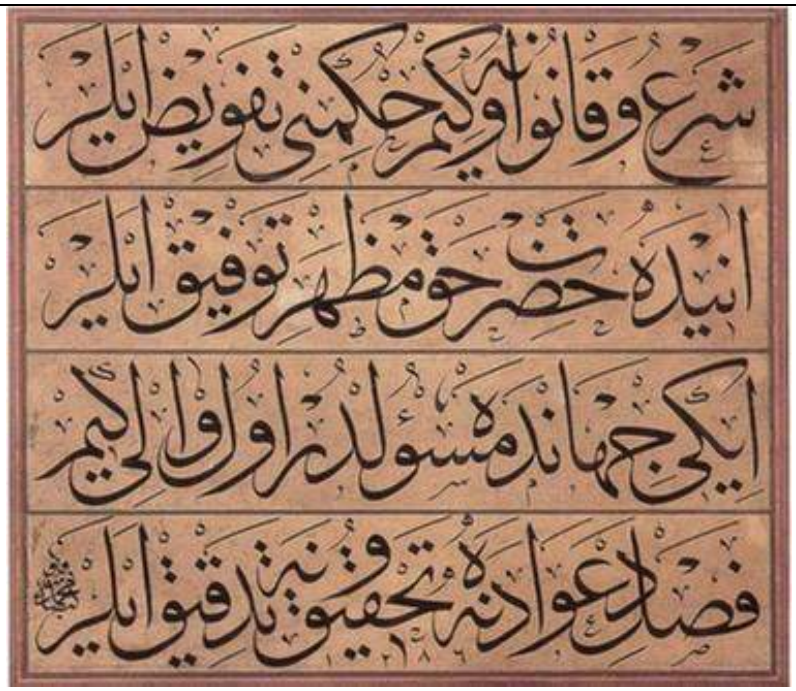

Görsel 106: Son Hattatlar[290]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1289/1872-1873
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Söylesem ʿālem güler ketm eylesem göñlüm yanar Söylenilmez ketm olunmaz böyle bir ḥāletdeyim"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Söylesem âlem güler, gizlesem gönlüm yanar Söylenilmez, gizlenilemez bir hâl içerisindeyim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Bu beyit, dertlerin veya manevî hâllerin dile dökülemeyecek kadar derin ve karmaşık olduğuna, insanın dertli bir yapıya sahip olduğuna işaret etmektedir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Tezhibi Çiçek Derman'a aittir. Uğur Derman Koleksiyonundadır. Bu eser aynı zamanda *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de mevcuttur.[291]

[290] İnal, *Son Hattatlar*, 307; "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 106: https://osf.io/8egcu.
[291] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 454.

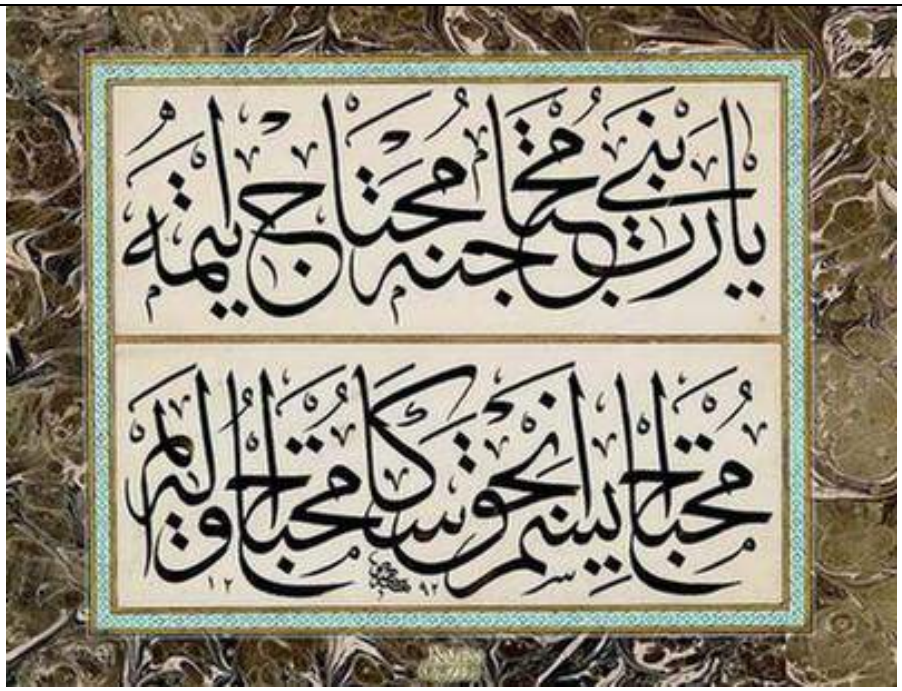

Görsel 107: Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri[292]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1286/1869-1870
Manzumenin Şairi	Esʿad Muhlis Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvânçe-i Esʿad Muhlis Paşa*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şerʿ u ḳānūna o kim ḥükmini tefvīż eyler Anı da Ḥażret-i Ḥaḳ maẓhar-ı tevfīḳ eyler İki cihānda mesʾūldür ol vālī kim Faṣl-ı daʿvāda ne taḥḳīḳ u ne tedḳīḳ eyler"[293]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kim ki hükmünü dinin kaidelerine ve kanunlarına göre Allah'ın bırakırsa Hazret-i Allah da onu muvaffak kılar İki dünyada da sorumludur o yönetici ki Dava faslında ne soruşturur ne de inceler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, adaletin önemini ve hüküm verirken titizlikle hareket edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[292] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, 162.
[293] Ali Emîrî, *Tezkire-i Şuʿarâ-yı Âmid*, haz. İdris Kadıoğlu (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018), 33-34.

Görsel 108: Kalem Güzeli[294]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1292/1875-1876
Manzumenin Şairi	Hasan Âkif Efendi[295]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlün / Fā ʿ (1. mısra) Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūl (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab beni muḥtācına muḥtāc itme Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım"[296]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ya Rab! Beni sana muhtaç kuluna muhtaç etme Muhtaç isem yalnız sana muhtaç olayım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, Allah'a karşı duyulan tam bir teslimiyet ve yalnızca O'na dayanma arzusunu dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Emin Barın Koleksiyonundadır. Mâcid Ayral da yazmıştır.

[294] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 108: https://osf.io/xaetf.
[295] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Hakan Yekbaş, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 25 Mayıs 2014, "ÂKİF/MÜŞTÂK, Hasan Âkif Efendi".
[296] Ayşe Nur Mermer, *On Dokuzuncu Yüzyıl Mevlevî Şâirleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 131.

Görsel 109: Ömrümün Bereketi 4[297]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1292/1875
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳuddūs-i Sübḥānī maḥbūb-ı Rabbānī Sulṭān ʿAbdülḳādir-i el-Geylānī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Düşünülebilecek bütün noksan sıfatlarından münezzeh olan Allah'ın sevgili kulu Sultan Abdülkadir Geylânî"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekkelere asılan tasavvuf büyüklerine medhiye içerikli secîli sözlerdendir. İmzasını "Ḫāk-i pāy-i evliyā Mehmed Şefīḳ-i pür ḫaṭā" manzum bir şekilde atmıştır.

[297] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/193.

2.4.4. Mehmed Şevket Vahdetî Efendi

Görsel 110: Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları [298]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şevket Vahdetî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Dünyāyı fikr itme dervīş Ḥaḳḳ'a bıraḳ Ḥaḳ ḥaḳdur ḥaḳḳı gören ḥaḳḳı bilen Ḥaḳ Ḥaḳ İşte ṭarīḳ-i müstaḳīm añla bunı ṣafāya baḳ"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey derviş dünyayı düşünüp durma, işini Allah'a bırak Hakkı görüp hakkı bilen Hak'tır Hak Doğru yol işte budur, bunu anla, rahatına bak"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içerikli secîli sözlerdendir. Bu beyit, tasavvuf yolunda ilerleyen dervişlerin dünya işlerinden uzaklaşarak sadece Hakk'a yönelmesi gerektiğini anlatmaktadır. Tekkelere asılan manzume levhalarındandır. Topkapı Sarayı Müzesi Güzel Yazılar Bölümü'ndedir. Envanter numarası 814'tür.

[298] Uludağ, *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları*, 246.

2.4.5. Mehmed Rifʿat Efendi

Görsel 111: İdris Mahfi [299]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Rifʿat Efendi	Yazıldığı Tarih: 1284/1867
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hadîkatü's-Sü'edâ*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Murtażā bir dürr-i deryā-yı velāyetdür kim Ḥarem-i Kaʿbedür ol dürr-i yetīmüñ[300] ṣadefi Ġayrıdan eşref eger olsa anuñçündür o kim Ḥarem-i Kaʿbe'den ol kesb ḳılupdur şerefi"[301]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Murtaza velilik denizinin bir incisidir ki O eşsiz incinin sedefi Kâbe'nin haremidir Başkalarından daha şerefli olsa onun içindir ki O, bu şerefini Kâbe'nin hareminden kazanmıştır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı "Eṣer-i ḫāme ile buldı Mehemmed Rifʿat ġufira lehû" şeklindedir. Mâil kıta formundadır.

[299] "İdris Mahfi" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 111: https://osf.io/ubjz6/.
[300] Şeyma Güngör'ün hazırlamış olduğu çalışmada kelime "ṣemīnüñ" şeklindedir. bk. Fuzûlî, *Hadîkatü's-Süedâ*, haz. Şeyma Güngör (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987), 181.
[301] Fuzûlî, *Hadîkatü's-Suadâ*, nşr. Umûm-ı Dünyâ Ehl-i Beyt Cemiyeti (Kum: Çâphâne-i Emîr, 1995), 237; Fuzûlî, *Hadîkatü's-Süedâ*, 181; Nihal İçten, *Fuzuli ve Mezhebî Görüşleri* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 47.

2.4.6. Çavuş Ahmed Şükrî Efendi

Görsel 112: Son Hattatlar[302]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Çavuş Ahmed Şükrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1322/1904
Manzumenin Şairi	Azmîzâde Hâletî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Azmîzâde Hâletî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Baḳma ya Rab sevād-ı defterime Anı yaḳ āteşe benüm yerime"[303]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, günahlarla kararmış defterime bakma Benim yerime onu yak ateşe"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, Allah'ın rahmetine sığınarak günahlardan bağışlanma dileğini ifade etmektedir.

[302] İnal, *Son Hattatlar*, 329.
[303] Azmî-zâde Hâletî, *Azmî-zâde Hâletî Dîvânı (Giriş ve Dîvân'ın Tıpkıbasımı; Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*, 35; Yılmaz, *Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni*, 86.

2.4.7. Abdullah Zühdî Efendi

Görsel 113: Türk Hat Sanatından Seçmeler[304]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Abdullah Zühdî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1273/1857
Manzumenin Şairi	Yaman Dede			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Amān lafẓı senüñ ism-i şerīfüñle müsāvīdür Anuñçün ʿāşıḳuñ ẕārı amāndur yā Resūlallāh”[305]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Amân lafzı senin mübarek isminle müsavidir Bu yüzden âşığın ağlaması “amân” diyedir ey Resûlallâh”[306]			

[304] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 476-477.
[305] İbrahim Yakıt, “Mevlevîlikte ve Mevlevîhânelerde Ebced Hesabının Rolü”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi II. Milletlerarası Osmanlı Devleti’nde Mevlevîhâneler Kongresi Özel Sayı* 2 (Mayıs 1996), 32.
[306] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 476.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir ve tarih manzumelerindendir. Zeki Cemal Özen Koleksiyonundadır. Zer-endûd levhalardandır. Beyitte geçen "aman" ve "Muhammed" kelimeleri ebced hesabıyla 92'ye tekabül etmektedir. "Aman" kelimesi ile Peygamber'in adı arasında kurulan manevi bağ, Resulullah'ın insanlara rahmet, şefkat ve kurtuluş vesilesi olarak görüldüğünü vurgulamaktadır. Abdullah Zühdî Efendi'nin Medine-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahhara yazılarını hazırlamak üzere yola düşmezden önce bu beyti yazmış olması onun bu işe samimiyet ile başladığını ifade etmektedir.[307]

[307] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 476.

Görsel 114: Divan Edebiyatı[308]

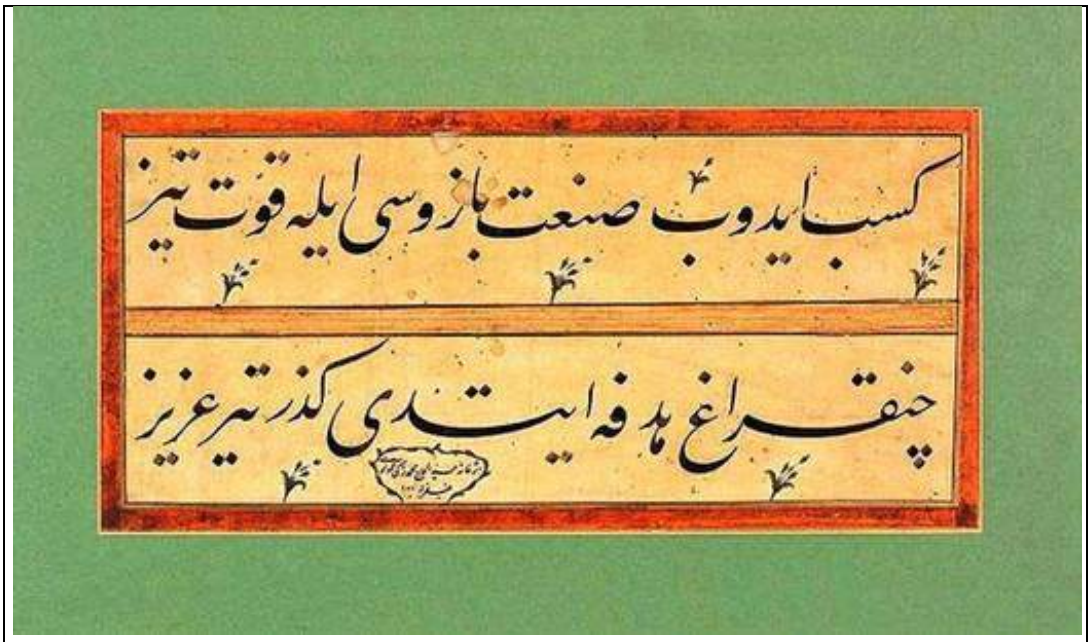
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Abdullah Zühdî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Şairi	Keçecizâde İzzet Molla			
Bulunduğu Yer	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Her ʿAlī Ḥaydar degül her seyfe denmez Ẕülfiḳār[309] Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā Ẕülfiḳār”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Her Ali, Haydar değildir, her kılıca zülfikâr denmez Zülfikardan keskin kılıç, Ali’den cesur yiğit yoktur”			

[308] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 114: https://osf.io/h3qn2/.
[309] N. Ahmet Özalp, *Bilgelikler Dîvânı* (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2012), 220; *Berceste Beyitler Zînetü’l-Mecâlis*, haz. Mehmet Atalay (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017), 106.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Hz. Ali'nin Uhud Savaşı'nda Kureyş'in önde gelen savaşçılarından dokuz kişiyi öldürdüğü, bu savaşta bedeninden yetmiş yara alarak son ana kadar Resullullah'ı (s.a.v.) savunduğu, bu sebeple de Cebrail'in, "Lâ fetâ illâ ʿAlî lâ seyfe illâ Zülfikâr / Ali gibi başka bir yiğit, Zülfikar gibi başka bir kılıç yoktur." dediği ve Resulullah (s.a.v.) tarafından bu sözün Cebrail'den aktarıldığı rivâyet edilmektedir. Hakimiyet, güç ve iktidar sembolü olan kılıcı Resûl-i Ekrem'in Hz. Ali'ye hediye etmesi Şiîler tarafından de farklı yorumlanmıştır. İmam Ali er-Rızâ'nın zülfikarın Allah'ın emriyle Cebrail tarafından semadan indirildiğini söylediği rivâyet edilmiştir.[310] Bu sebeple beyit, Hz. Ali'nin İslam tarihinde ve tasavvufta kahramanlık, cesaret ve bilgelik açısından eşsiz olduğunu ve Zülfikar'ın da onunla özdeşleşmiş özel bir sembol olduğunu ifade etmektedir. Şair, Hz. Ali gibi birinin ve Zülfikar gibi bir kılıcın eşi benzeri olmadığını dile getirerek, bu ikilinin İslâm dünyasındaki yerini ve önemini yüceltmektedir. Hz. Ali'nin cesaretini ifade etmek için bu ve buna benzer birçok beyit levha formuna aktarılmıştır.

[310] Mustafa Öz, "Zülfikar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/553.

2.4.8. Seyyid Mehmed Zeki Mevlevî Efendi

Görsel 115: İslâm Hat Sanatı [311]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyîd Mehmed Zeki Mevlevî	Yazıldığı Tarih: 1274/1857
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Kesb idüp ṣanʿat-ı bāzūsı ile ḳuvvet-i tīz Çıŋġırāk-ı hedefe itdi güzer tīr-i ʿazīz”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	Marifetli gücüyle hızlıca kuvvet kazanıp Hedef çıngırağına geçti azîz ok			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kişinin fiziksel gücü ve ustalığı ile kendini kanıtlamasını ve hedefe ulaşmadaki başarısını övmektedir. Ketebe kaydı “Eṣer-i ḫāme-i es-Seyyid el-Ḥāc Mehmed Zekīyyü’l-Mevlevī” şeklindedir.

[311] “İslam Hat Sanatı” Görsel 115: https://osf.io/rkb9f/.

2.4.9. İbrahim Alâeddin Bey

Görsel 116: Türk Hattatları[312]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İbrahim Alâeddin Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hüdâî Dede[313]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dü cihānda eger altun ola dirseñ nāmuñ Sikkesi altına gir Ḥażret-i Mevlānā'nun"[314]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Eğer iki dünyada da "namım altın değerinde olsun" istersen Mevlânâ'nın sikkesi altına gir, Mevlevî tarîkatına gir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mevlevîliğe davet içeriklidir. İstanbul Antik Sanat'ta da Hasan Sırrî Efendi'nin farklı bir yazımı daha mevcuttur.[315]

En büyük ve en önemli yatırımın 'insan' a yapılması gerektiği prensibiyle, kişi ve toplumlar üzerinde son derecede yapıcı etkiler meydana getiren Mevlevîhâneler, yüzyıllar boyunca kişi ve kitlelere yön vermiştir. Bu durum hüsn-i hat levhalarında manzumelere de yansımıştır. Tarikatlere ve Mevlânâ'ya dair manzumeler hat levhalarında diğerlerine göre daha fazla yer almıştır.

---

[312] Rado, *Türk Hattatları*, 228.
[313] Mehmet Nuri Çınarcı, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz - Sibel Üst, 09 Aralık 2014, "HUDÂYÎ/HÜDÂYÎ, Hudâyî Dede, Şeyh Sâlih Dede" https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayi-hudayi-hudayi-dede-seyh.
[314] Çınarcı, "HUDÂYÎ/HÜDÂYÎ, Hudâyî Dede, Şeyh Sâlih Dede".
[315] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 116: https://osf.io/2yu5m/.

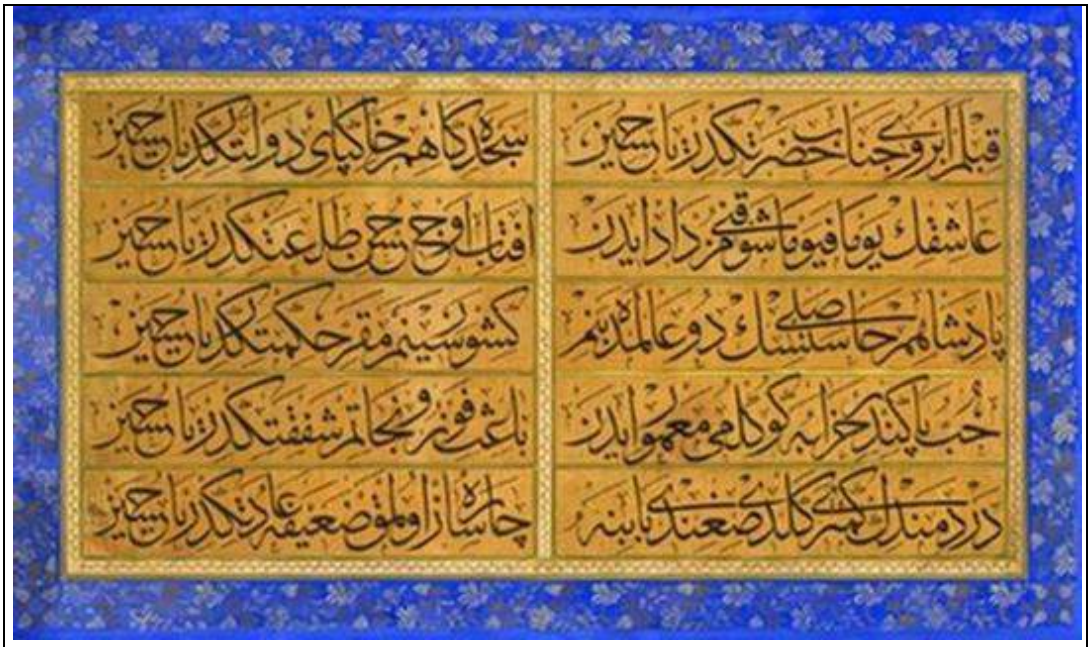

Görsel 117: Divan Edebiyatı[316]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: İbrahim Alâeddin Bey	Yazıldığı Tarih: 1288/1871
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Biz ehl-i ʿaşḳuz söylerüz Ġayruları biz neylerüz Cemālünle eglenirüz ʿAyān oldı Cemālullāh Yana yana buldum yārüm Terk eyledüm cümle ʿārum Ḥaḳ'dan artuḳ yoḳdur vārum Her ṭarafdan Kemālullāh"			
Nazım Şekli	Dörtlük			
Günümüz Türkçesi	"Biz aşk ehliyiz diye gönülden söyleriz, aşktan gayrı olanı ne yapalım Senin güzellik ve rahmetle tecellin ile seviniriz, Allah'ın güzelliği âşikâr oldu diye Sevgilimi yana yakıla buldum, tüm ayıplarımı, utançlarımı terk eyledim Her tarafta Kemâlullah vardır, Hak'tan başka varlığım yoktur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitler, ilâhî aşk yolunda ilerleyenlerin, dünya dertlerinden sıyrılarak yalnızca Allah'ın cemâlini görmeyi ve O'nun kemâline ulaşmayı arzuladığını anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[316] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 117: https://osf.io/xuks8/.

Görsel 118: Ketebe[317]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İbrahim Alâeddin Bey	Yazıldığı Tarih: 1300/1882-1883
Manzumenin Şairi	Kemterî[318]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Kemterî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳıblem ebrū-yı cenāb-ı ḥażretüñdür yā Ḥüseyn Secdegāhum ḫāk-i pāy-i devletüñdür yā Ḥüseyn ʿĀşıḳuñ yevmen-fe-yevmen şevḳini müzdād iden Āfitāb-ı evc-i ḥüsn-i ṭalʿatuñdur yā Ḥüseyn Pādişāhum ḥāşılı sensüñ dü ʿālemde benüm Kişver-i sīnem maḳarr-ı ḥikmetüñdür yā Ḥüseyn Ḥubb-ı pākündür ḫarābe gönlümi maʿmūr iden Bāʿiş-i fevz ü necātum şefḳatüñdür yā Ḥüseyn Derd-mendüñ *Kemterī* geldi ṣığındı bābuna Çāre-sāz olmaḳ ża'īfe ʿādetüñdür yā Ḥüseyn"			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Sığınıp yöneldiğim yer senin değerli kaşındır ey Hüseyin Secde ettiğim yer makamın, ayağının bastığı topraktır ey Hüseyin Âşığın günden güne şiddetli isteğini arttıran Güneşin doruk noktasına benzeyen yüzünün güzelliğidir ey Hüseyin			

[317] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 118: https://osf.io/yker4/.

[318] Hayatı hakkında bilgi için bk. Petek Ersoy İnci, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Ali Yakıcı - Emine Çakır, 27 Aralık 2014, "Kemterî, Raşid Ali".

	Sözün kısası iki âlemde benim hükümdarım sensin ey Hüseyin Gönül ülkem, hikmetinin merkezidir ey Hüseyin Harap olmuş gönlümü güzelleştiren senin tertemiz sevgindir Kurtuluş ve zaferin sebebi şefkatindir ey Hüseyin Dertlin Kemterî kapına geldi sığındı Güçsüzlere çare bulmak senin adetindir ey Hüseyin

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e medhiye içeriklidir. Şair, Hz. Hüseyin'i kendi gönül dünyasında bir kıble, bir kurtuluş ve şefkat kaynağı olarak görmektedir. Onun şefkati, yardımseverliği ve hikmeti, şairin duasında ve gönlünde derin bir yer tutmakta ve Hz. Hüseyin'e sığınma, ona teslimiyetle bağlı kalma arzusu öne çıkmaktadır. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır.

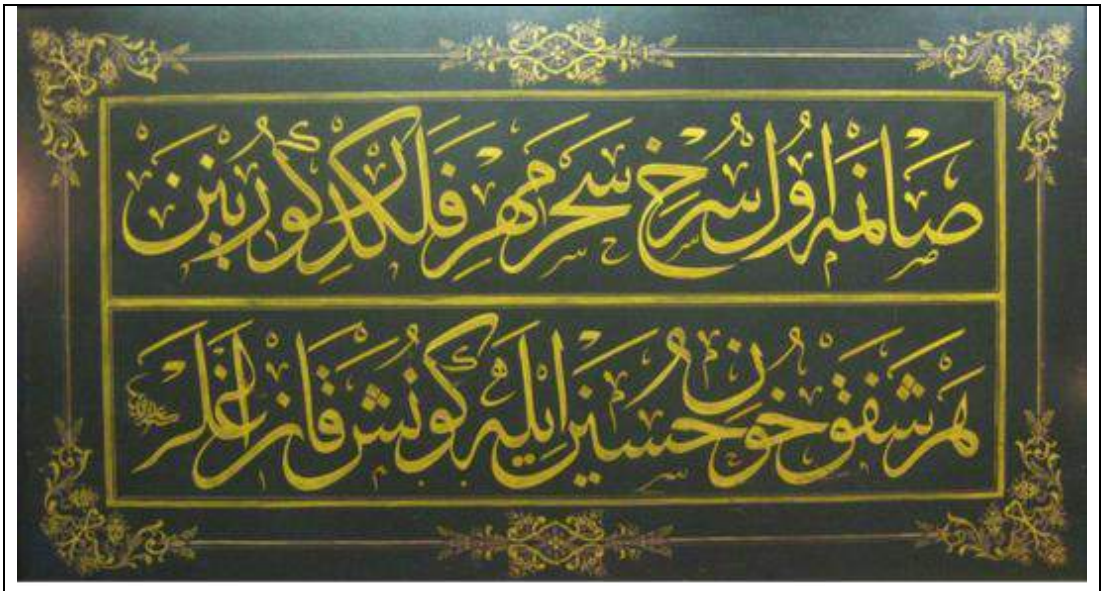

Görsel 119: Ömrümün Bereketi 4[319]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İbrahim Alâeddin Bey	Yazıldığı Tarih: 1298/1881
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Faḫr-i sādāt-ı kirām u pīşvā-yı ʿārifīn Maẓhar-ı sırr-ı Ḫalīl ü nuḫbe-i ehl-i yaḳīn Bülbül-i gülzār-ı āteşgāh-ı ʿaşḳ-ı lā-yezāl Ḥażret-i Aḥmed Rıfāʿī rāfiʿ-i aʿlām-ı dīn"[320]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Soylu ve şerefli ileri gelenlerin övünç kaynağı ve irfân sahiplerinin önderi Halil'in sırrına erişen ve ehl-i yakînin güzîdesi Ebedi aşk ateşinin yandığı yer olan gül bahçesinin bülbülü Dinin sancaklarını yücelten Ahmed Rıfâî Hazretleri"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Ahmed Rıfâî'ye yazılmış bir medhiyedir. Aziz Rifâî'nin yazmış olduğu hâli de *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*'nde mevcuttur.[321]

[319] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/206.
[320] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 434.
[321] Mahmud Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, nşr. Uğur Derman (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1989), 3/303.

Görsel 120: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[322]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İbrahim Alâeddin Bey	Yazıldığı Tarih: 1300/1883
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şanma ol sürḫ-i seḥer mihr-i felekdür görinen Her şafaḳ ḫūn-ı Ḥüseyn ile güneş ḳan ağlar"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Şafağın sökmek üzere olduğu vakitte görünen kızıllığı, gökteki güneş sanma Her şafak, Hz. Hüseyin'in kanı ile güneş kan ağlar"[323]			

[322] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 258.
[323] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 505.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e mersiye içeriklidir. Bu beyit, 680 yılında vukû' bulan Kerbelâ zulüm ve faciasına işaret olarak söylenmiştir.[324] Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesinin derin hüznünü ve bu olayın her sabah yeniden hatırlanarak evrensel bir yas gibi devam ettiğini ifade etmektedir. Şair, sabahın kızıllığını, Kerbelâ'da dökülen kanla özdeşleştirerek, Kerbelâ'nın acısının zaman ve mekân ötesi bir derinliğe sahip olduğunu anlatmaktadır. Zer-endûd levhalardandır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de mevcuttur.[325] Bursalı Mehmed Râşid Efendi'nin yazmış olduğu 1311/1893 tarihli Sülüs levhası *Son Hattatlar*[326] ve Ketebe.org'da[327] mevcuttur. Mehmed Nûrî isimli bir hattat tarafından 1325/1905 tarihinde Sülüs ile yazılı hâli ise Mevlânâ Müzesi'nde mevcuttur.[328]

[324] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 505.
[325] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 504-505.
[326] İnal, *Son Hattatlar*, 246.
[327] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 120: https://osf.io/ar86e/.
[328] *IX. Vakıf Haftası Kitabı Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerde Yer Alan Türk-İslâm Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara)*, haz. İbrahim Ateş - Sadi Bayram - Mehmet Narince (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1992), 155, 157.

2.4.10. Mehmed Şevkî Efendi

Görsel 121: Divan Edebiyatı[329]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şevkî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1263/1847
Manzumenin Şairi	Zülfî[330]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Resūl-i Kibriyā yā Ṣādıḳa'l-Vaʿdi'l-Emīn Yā Şefīʿa'l-Müẕnibīn yā Raḥmeten li'l-ʿālemīn İtme red *Zülfî* ḳulıñdur bāb-ı luṭfundan ki sen Ḫāzin-i genc-i Ḫudā'sun hem Şefīʿa'l-Mücrimīn"			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Cenâb-ı Hakk'ın elçisi, ey güvenilir ve sözüne sadık olan Ey günahkarların bağışlanmaları için aracı olan, ey âlemlere rahmet olan Zülfî kulun kölendir senin, ihsan kapından geri çevirme Hem Allah'ın hazinelerinin muhafızısın hem günâhkârların bağışlanmaları için aracısın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, Peygamber Efendimiz'e duyulan derin sevgi, saygı ve bağlılığı ifade ederken, onun ümmetine karşı olan merhameti ve bağışlayıcılığına sığınmayı dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[329] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 121: https://osf.io/4fxkj/.

[330] Hayatı ve şiirleri hakkında bilgi için bk. Ahmet İçli, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 26 Mart 2014, "Zülfî"; Ahmet İçli, "Zülfî ve Şiirleri", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan Armağan Sayısı* 2/1 (Şubat 2019), 182-204.

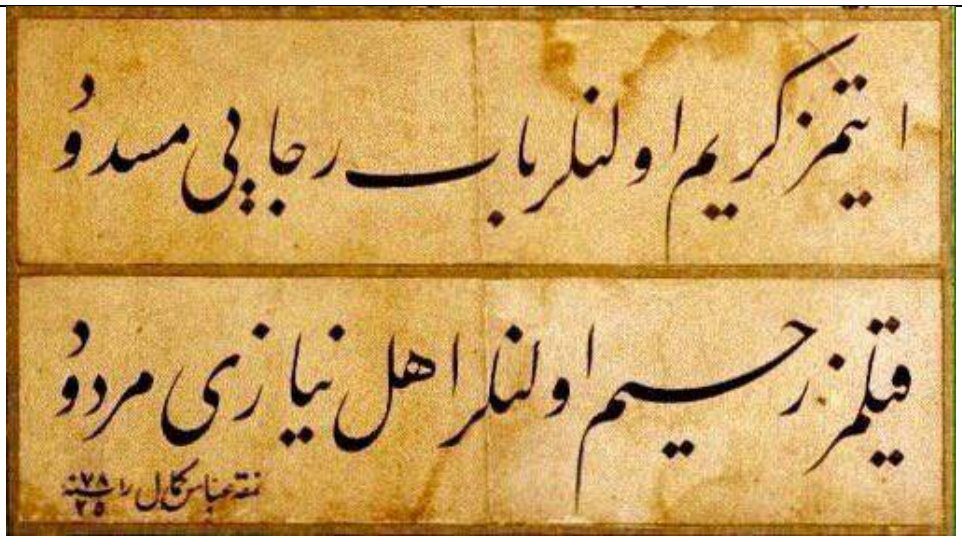
Görsel 122: Divan Edebiyatı[331]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şevkî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Üsküdarlı Şeyh Mustafa Zekâ'î Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Zekâyî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hümā-yı himmetüm bād-ı hevāya raġbetüm yoḳdur Ḳanāʿat küşesinde rūzigāra minnetüm yoḳdur Ḥam oldı ḳāmetüm bīhūde ḫalḳuñ imtinānından Kelāmuñ ṭoġrısı bār-ı girāna ṭāḳatüm yoḳdur"[332]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Gayret kuşuyum, karşılıksız gelecek hiçbir şeye rağbetim yoktur Kanaat köşesinde, rüzgara karşı minnetim yoktur Boş yere boynum büküldü, halkın imtihanından Doğrusunu söylemek gerekirse ağır yüke, keder ve üzüntüye dermanım yoktur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, kanaat, tevazu ve toplumun gereksiz övgülerine karşı bir mesafeli duruşu ifade etmektedir. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[333]

[331] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 122: https://osf.io/k6dbq/.
[332] Sinan Köseoğlu, *Zekâyî Dîvânı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 86.
[333] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 35.

2.4.11. Abbas Kemal Efendi

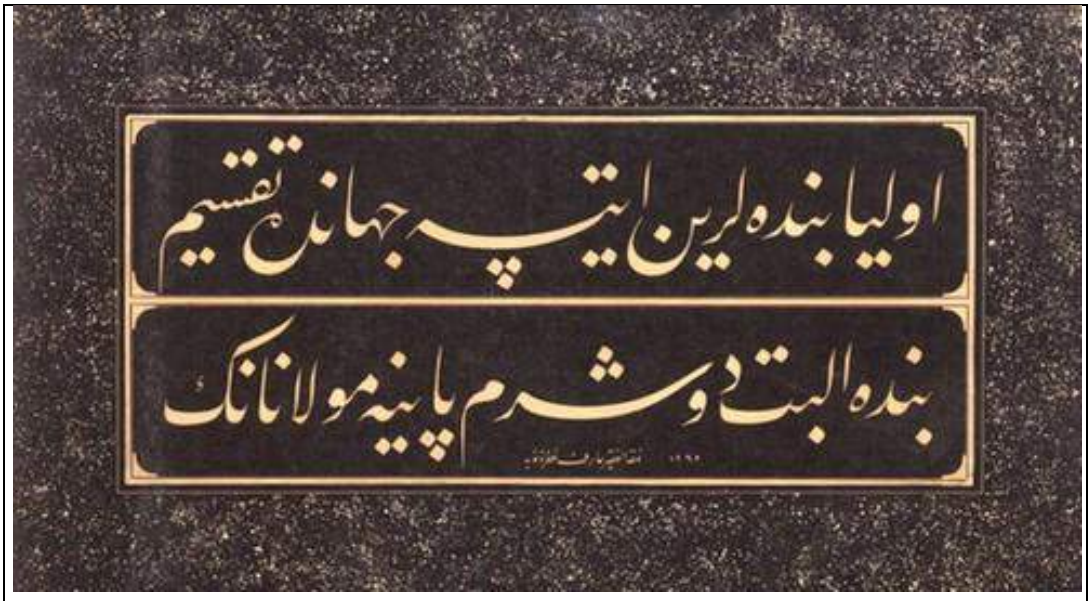
Görsel 123: İzzet Akyol [334]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abbas Kemal Efendi	Yazıldığı Tarih: 1278/1861
Manzumenin Şairi	Lâmiʿî Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Lâmiʿî Çelebi Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātün / Mefʿûlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"İtmez Kerīm olanlar bāb-ı recāyı mesdūd Ḳılmaz Raḥīm olanlar ehl-i niyāzı merdūd"[335]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Cömert olanlar ümit kapısını asla kapatmazlar Merhametli olanlar niyaz ehli kimseleri reddetmezler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, cömertlik ve merhametin yüceliğini anlatırken, Allah'ın Kerîm ve Rahîm sıfatlarının büyüklüğünü yüceltmektedir. Şair, insanların da bu sıfatları örnek alarak yardım isteyenleri geri çevirmemesi gerektiğini ve Allah'ın kendisine sığınanları da asla geri çevirmeyeceğini dile getirmektedir. Bu, insanlara hem Allah'ın rahmetine sığınmaları için bir teşvik hem de merhamet ve cömertlik konusunda bir ahlak dersi niteliğindedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[334] "İzzet Akyol" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 123: https://osf.io/3xnwc/.
[335] "Kılmaz" ve "itmez" kelimeleri yer değiştirmiştir. bk. Münire Kevser Baş, *Lâmiî Çelebi'nin Şerh-i Muammeyât Alâ Esmâ-i Hüsnâ'sı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999), 14.

2.4.12. Çarşambalı Ârif Bey

Görsel 124: İlim ve Medeniyet[336]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	**Dil:** Türkçe	**Yazı Çeşidi:** Celî Taʿlîk	**Hattatı:** Çarşambalı Ârif Bey	**Yazıldığı Tarih:** 1295/1878
Manzumenin Şairi	Recâ'îzâde İbrahim Şefîk			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Recâ'îzâde İbrahim Şefîk Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Evliyā bendelerin itse cihānda taḳsīm Ben de elbet düşerüm pāyüne Mevlānā'nun"[337]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Veliler kendilerine bağlı olan kimseleri dünyada bölüştürecek olursa Ben de elbette Mevlânâ'nın payına düşerim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[336] "İlim ve Medeniyet" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 124: https://osf.io/s2frv/.
[337] Çapan, "Recâî-zâde İbrâhim Şefîk Dîvânı'nda Mevlâna Ve Mevlevîlik", 69.

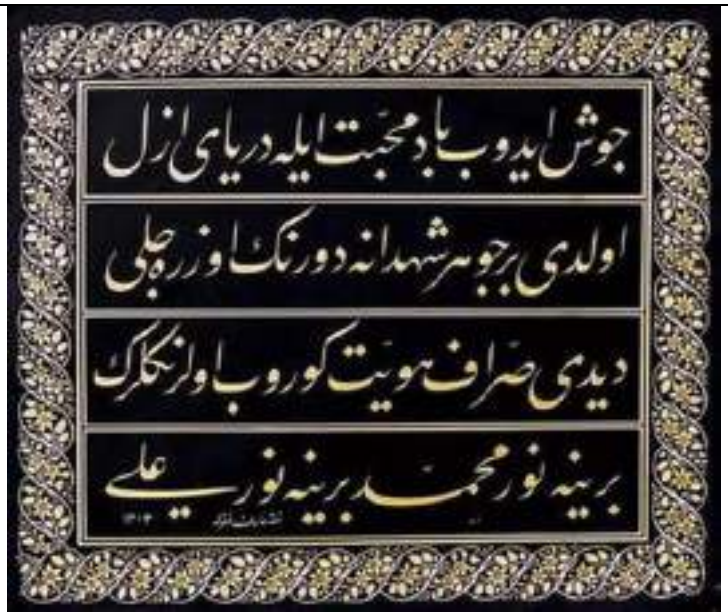

Görsel 125: Ömrümün Bereketi 1[338]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1287/1870
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳapuñdur melceʾ-i ḥācāt-ı ümmet yā Resūlallāh Odur her ḥālde cāyī-i selāmet yā Resūlallāh Ṭutan dāmān-ı pāküñ ṣıdḳ u iḫlāṣ ile bir kerre İki dünyāda da görmez nedāmet yā Resūlallāh"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ümmetinin ihtiyaç duydukları şeylerin sığınağı senin kapındır ey Allah'ın elçisi Her durumda esenlik yeri orasıdır ey Allah'ın elçisi Yürekten samimi bir bağlanma ve doğruluk ile temiz eteğini bir kere tutan eller Dünyada ve ahirette pişmanlık duymaz ey Allah'ın elçisi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, Peygamber Efendimiz'e sığınmanın, onun öğretilerine bağlanmanın insana iki dünyada da güven ve huzur sağlayacağını ifade etmektedir. Zer-endûd levhalardandır.

[338] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/38.

Görsel 126:?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1303/1885-1886
Manzumenin Şairi	Koniçeli Mûsâ Kâzım Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mûsâ Kâzım Paşa Külliyâtı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cūş idüp bād-ı maḥabbet ile deryā-yı ezel Oldı bir cevher-i şeh-dāne dü reng üzre celī Didi ṣarrāf[339]-ı hüviyyet görüp ol renkleriñ Birine nūr-ı Muḥammed birine nūr-ı ʿAlī"[340]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Ezeli deniz, aşk rüzgarı ile kendinden geçti de İki renkli iri bir inci tanesi ortaya çıktı Hakikat sarrafı görüp, o renklerin Birine Muhammed'in nuru, birine Ali'nin nuru dedi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Bu beyitler, tasavvufi bir bakışla kâinatın iki yüce önderin nuru etrafında şekillendiğine dair bir düşünceyi içermektedir. Zer-endûd levhalardandır.

[339] Eserde, "nakkâd" kelimesi geçmektedir.
[340] Ramazan Bardakçı, *Musa Kâzım Paşa (Hayatı-Sanatı ve Külliyatı)* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007), 1088.

Görsel 127: Türk Hat Sanatından Seçmeler[341]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1306/1888-1889
Manzumenin Şairi	Mehmed Saʿdî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muḥaḳḳaḳ muḳtebesdür nūrı ḫurşīd-i nübüvvetden Semā-yı dīnde bir necm-i hüdādur Ḥażret-i Cābir ʿUlüvv-i menziletle bezm-i ḫāṣṣu’l-ḫāṣṣa dāḫildür Kemer-bend-i ḥabīb-i kibriyādur Ḥażret-i Cābir Diyār-ı Rūm’a faḫr-i enbiyānuñ yādigārıdur Sitanbul şehrüne revnaḳ-fezādur Ḥażret-i Cābir Celīlü’l-ḳadr ekābirdendür aṣḥāb-ı kirām içre Şeref-yāb-ı Cenāb-ı Muṣṭafā’dur Ḥażret-i Cābir Yüzüñ sür ḫāk-i pāk-i ḳabrine ādāb ile *Saʿdī* Bu mülke luṭf u iḥsān-ı Ḫudā’dur Ḥażret-i Cābir”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Hiç şüphesiz nurunu nübüvvet güneşinden almış olan Hz. Cabir, dinin semasında bir hidâyet yıldızıdır Rütbesinin yüceliğiyle en hususî toplantılara bile dahil edilen Hz. Cabir, Allah’ın sevgilisinin kuşak bağlayanıdır Peygamberlerin övdüğü Hz. Muhammed’in Rum diyarına (Anadolu’ya) yadigarı olan Hz. Cabir, İstanbul şehrinin güzelliğini arttırır			

[341] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 508-509; “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 127: https://osf.io/pj57v.

	Hz. Peygamberin ashabı içindeki kıymeti 'yücelerin yücesi' olanlardan Hz. Cabir, Hz. Muhammed'i tanımakla şeref bulmuştur Ey Saʿdî! Hz. Câbir'in temiz kabrine edeple yüz sür çünkü o, Allah tarafından bu mülke bir lütuf ve ihsan olarak gelmiştir"[342]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Hz. Câbir'e (r.a.) yazılmıştır. Zer-endûd levhalardandır. Vakıflar Türk Hat Sanatı Müzesi'ndedir.

Bu levhada, Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin alemdarı olarak kabul edilen ve onunla birlikte İstanbul'a gelen Hz. Câbir hakkında bir medhiye yer almaktadır. *Son Asır Türk Şairleri*'nde Mehmed Sâdi Bey'in bu manzumenin şairi olabileceği tahmin edilmektedir. Mehmed Sâdi Bey, sahabenin en çok hadis rivâyet edenlerinden olarak bilinen ve M. 697'de Medine'de vefat eden Câbir b. Abdullah ile Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin alemdârı Câbir b. Abdullah'ı birbiriyle karıştırdığı için yazdığı manzumedeki hususiyetlerde de karışıklık hasıl olmuştur. Vaktiyle alemdar Hz. Cabir'in makamı olan Atik Mustafa Paşa Camii'nde asılı iken daha sonrasında Vakıflar Hat Müzesi'ne nakledilmiştir.[343]

[342] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 510.
[343] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 510.

Görsel 128: Seyit Ahmet Depeler Koleksiyonu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1291/1874
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“İḫvānıñı faẕl eyleme Allāh’ı düşün de Rāḥat göremez böyle olan belki düşünde”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Candan dostlarına fazla değer verme, üstünlük taslama Allah’ı düşün Böyle davranan belki rüyasında bile huzur bulamaz”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür.

Görsel 129: Melih Sadık[344]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mürīd-i rāh-ı Ḥaḳḳ'a ḳıblegāh-ı ʿāşıḳāndur bu Edeble gir gözün aç türbe-i Ümmî Sinān'dur bu"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Hak yolunda bir mürşide bağlanan kimseye âşıkların sığınma yeridir burası Dikkatle bak, edeple dâhil ol ki Ümmî Sinan Türbesi'dir burası"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekke ve dergâhlara asılan davet, nasihat ve medhiye içerikli manzume levhalarındandır. Ümmî Sinan Tekkesi'ne asılmak amacıyla yazılmıştır. *İslâm Ansiklopedisi*'nde yer alan bilgiye göre türbede Ümmî Sinan sokağına bakan bir niyaz penceresi niteliğindeki pencerenin üstünde -günümüze ulaşmamış bir levhada- bu beytin yazılı olduğu bilinmektedir.[345] Geçen bilgiye göre şu an târif edilen yerde bulunmamaktadır.

[344] "Melih Sadık" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 129: https://osf.io/uvnpa/.
[345] M. Baha Tanman, "Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp Ümmî Sinan Tekkesi)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012).

2.4.13. Mehmed Râşid Efendi

Görsel 130: Ketebe[346]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1283/1866-1867
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Virdi bir evlād Ḫudā Şükrî Efendi'ye hele Ṣaġ olup seni kemāl-i maṭlabı bulsun da gör Dāyesi menkūş-ı cevher eylesün tārīḫini Toġdı ʿābid zîb-i iḳbāl-i ḳumaṭ olsun da gör"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	Allah Şükrî Efendi'ye bir evlat verdi nihâyet Uzun bir ömür yaşasın da sağ olup sen de gör Sütninesi, doğum tarihini, mücevherlerle ince ince işlesin de Mutluluğun süsü, bahtı açık bir kul olsun, sen de göresin			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Yeni doğan bir bebeği tebrik içerikli tarih manzumelerdendir. Bu beyitler, Şükrü Efendi'nin evladının doğumuna duyulan sevinci ve yeni doğmuş bebeğe iyi dilekleri ifade etmektedir.

[346] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 130: https://osf.io/t84dj.

Görsel 131: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[347]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Geçdi ʿömrüñ diyerek herkesi eyler āgāh”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ömür geçiyor, diyerek herkesi haberdâr eyler, uyarır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Ömrün hızla akıp gitmesinin, insanları daha bilinçli ve sorumlu yaşamaya teşvik ettiği vurgulanmaktadır. Bu mısranın Muamma olabileceği ve cevabının da “saat” olduğu ifade edilmiştir.

[347] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 118.

2.4.14. Abdülfettah Efendi

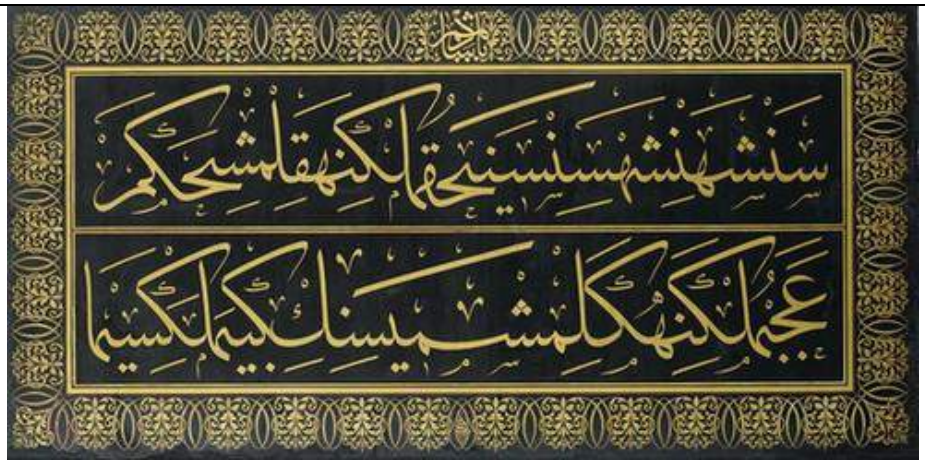

Görsel 132: Kalem Güzeli[348]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Abdülfettah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1267/1850
Manzumenin Şairi	Keçecizâde İzzet Molla[349]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İzzet Bahâr-ı Efkâr*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şeyḫ Ḫālid'dür gül-i ruḫsār-ı millet ḫālidīn Āsitānı ḫuld-i cennet *fedḫulūhā ḫālidīn*[350]"[351]			
Nazım Şekli	Müseddes / Mütekerrir Beyit			
Günümüz Türkçesi	"Daimî ve bâkî olan toplumun gül yanaklısı, Şeyh Halid'dir 'Sürekli kalmak üzere, ona (cennete) giriniz' dediği ebedî bir cennet bahçesine benzer dergâhı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekke ve dergâhlara asılan nasihat ve medhiye içerikli manzume levhalarındandır. Emin Barın Koleksiyonundadır. "Der-Menḳabet-i Mevlānā Ḫālid Ḳuddise Sırruhū" başlığı ile yazılmış bir medhiyedir.[352]

[348] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 132: https://osf.io/v968w/.
[349] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Naci Okçu, "İzzet Molla, Keçecizâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001).
[350] Zümer 39/73. "… Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!"
[351] Ebubekir Sıddık Şahin, *Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Dîvânları: Bahâr-ı Efkâr ve Hazân-ı Âsâr* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004), 622-623.
[352] Şahin, *Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Dîvânları: Bahâr-ı Efkâr ve Hazân-ı Âsâr*, 622.

Görsel 133: Osmanlı Hat Sanatı Tarihi[353]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Abdülfettah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1303/1885-1886
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Sen şehinşehsün seni Ḥaḳ mülkine ḳılmış ḥakem ʿAceb mülkine gelmiş mi senüñ gibi melek-sīmā”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Sen padişahlar padişahısın, Allah seni mülküne hakem kılmış Acaba O’nun âlemine senin gibi bir melek yüzlü daha gelmiş midir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Zer-endûd levhalardandır.[354] Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi’nde de bulunmaktadır.[355] Müselsel olarak yazılışı, bu tür levhalara güzel bir örnektir.

Arapça silsile kökünden türeyen, “zincirleme, ardı ardına, birbirine bağlı olan” anlamlarına gelen “müselsel” kelimesi, hat sanatında birleşmeyen harflerin bile birbirine bağlı olarak yazıldığı yazılara verilen isimdir. Bu yazılara ayrıca; “kesilmeden birbirini takip eden” anlamında müteselsil, “bitişik, yapışık” anlamında mülâsık ve “aralıksız, hiç durmadan” anlamında muttasıl yazı da denilmektedir. Mahmud Bedreddin Yazır, Kalem Güzeli’nde buna “bitişik yazı” denildiğini de belirtmiştir.[356]

[353] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 87.
[354] Berrin Yapar Ünal, “Hat Sanatında Müselsel Yazılar”, *Sanat ve Tasarım Dergisi* 10/1 (2020), 111.
[355] Yapar Ünal, “Hat Sanatında Müselsel Yazılar”, 111.
[356] Yapar Ünal, “Hat Sanatında Müselsel Yazılar”, 108.

Görsel 134: Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abdülfettah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1283/1866
Manzumenin Şairi	Osman Nevres[357]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Şāhenşeh-i gerdūn-vaḳār Sulṭān-ı ʿālī-iḳtidār			

[357] M. Kayahan Özgül'ün 1999 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları'ndan hazırlamış olduğu *Osman Nevres, Hayatı ve Eserleri*; 2016 yılında Kitabevi Yayınları'ndan hazırlamış olduğu *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler-IV Osman Nevres Efendi* ve Bayram Ali Kaya'nın 2017 yılında Kesit Yayınları'ndan hazırlamış olduğu *Osman Nevres Dîvânı* tarafımızdan incelenmiştir fakat bu manzume şiirleri arasında bulunamamıştır. Sultan Abdülaziz'e yazmış olduğu medhiyeler ve tarihler göz önünde bulundurulduğunda bu manzumenin Osman Nevres'e ait olduğu tahmin edilmektedir, yeri tespit edilememiştir.

	İḥyā idüp hemçü bahār Cihānı Ḫān ʿAbdülʿazīz Baḳ ol nerīmān ṣavlete Cān virdi cism-i devlete Ḥaḳḳuñ bu mülk ü millete İḥsānı Ḫān ʿAbdülʿazīz Bu köhne mülki bī-riyā Maʿmūr idüp sertāb-ı pā Gösterdi bā-luṭf-i Ḫudā Her şānı Ḫān ʿAbdülʿazīz Aldı ele bā-ʿizz ü şān Bir tīr ile zerrīn kemān Bā-ʿavn-i Ḥaḳ urdı hemān Nişānı Ḫān ʿAbdülʿazīz *Nevres* ḳulı yazdı metīn Cevherle tārīḫ-i bihīn Baḳ tīr ile deldi hemīn Bu çāki Ḫān ʿAbdülʿazīz”
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	“Pek vakarlı şahlar şahı, yüce iktidarın sultanı Cihanı bahar gibi canlandıran Han Abdülaziz Bak o yiğit, saldırıya, devletin varlığı için can verdi Bu ülkeye ve millete lütfu hakkındır Han Abdülaziz Bu gösterişsiz eskimiş memleketi baştan ayağa mamur edip Allah’ın ihsanıyla azameti gösterdi Han Abdülaziz Yücelik ve şan ile altından yapılmış yay ile oku eline aldı Allah’ın yardımıyla belirlediği hedefini vurdu hemen Nevres kulu yazdı bir metin, kıymetle çok beğenilen bir tarih Bak ok ile deldi hemen bu yarığı Han Abdülaziz”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye ve tarih içeriklidir. Zer-endûd levhalardandır. Ketebe kaydı “nemmeḳahū …” ile düşülmüştür. Sultan Abdülaziz’in öldürülmesi, iktidarı yönetmesi ve savaşçılığı gibi konulara değinen bir tarih manzumesidir.

2.4.15. Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey

Görsel 135: Son Hattatlar[358]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hacı Mustafa Sâfî[359]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Maḳarr-ı nūr-ı aʿẓam dil-güşā-yı bī-bahādur bu Menām-ı server-i ʿālem der-i ehl-i recādur bu Edeble iltecā ḳıl melceʾ-i şāh u gedādur bu[360] Naẓargāh-ı İlāhī'dür maḳām-ı Muṣṭafādur bu"[361]			
Nazım Şekli	Tahmis			
Günümüz Türkçesi	"En büyük nurun karargâhı, paha biçilemez gönülleri ferahlatan yerdir burası Âlemin efendisinin uyuduğu yer, ümit sahiplerinin geldiği kapıdır burası Edeple sığın, sultanların da yoksulların da sığınağıdır burası Allah'ın nazar ettiği yer, Hz. Muhammed Mustafâ'nın (s.a.v.) makamıdır burası"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Diyarbakırlı Safî'nin Nâbî'ye ait "Şaḳın terk-i edebden ḳūy-ı maḥbūb-ı Ḫudā'dur bu" gazeline tahmisindendir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kabrine saygı ve edep ile yaklaşılması gerektiğini, Allah'ın nazarına mazhar olduğunu ifade etmektedir. Zeki Cemal Özen Koleksiyonundadır.

---

[358] İnal, *Son Hattatlar*, 347; "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 135: https://osf.io/k8n2b.

[359] Hayatı hakkında bilgi için bk. Hakan Yekbaş, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 11 Aralık 2020, "Hacı Mustafa Sâfî".

[360] Nâbî'nin gazeline yaptığı bu tahmisin bir bendini Hattat Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey, Nâbî'nin söylemiş olduğu "Şaḳın terk-i edebden kūy-ı maḥbūb-ı Ḫudādur bu" mısrasını atlayarak levha formuna aktarmıştır.

[361] Ali Emîrî, *Tezkire-i Şuᶜarâ-yı Âmid*, 483; Ekrem Bektaş, "Nâbî Muakkibi Diyarbakırlı Şâirler", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 10/2 (Mayıs 2018), 756.

Görsel 136: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[362]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Üsküdarlı Sırrî Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Üsküdarlı Sırrî Efendi Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"O nihāl-i bāġ-ı devlet[363] saña da ider temāyül A gönül ne āh idersün buña rüzgār dirler"[364]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"O saadet bahçesinin fidanı sana da meyleder bir gün A gönül ne ah edersin! Buna zaman derler"			

[362] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 204.
[363] Hazırlanılan çalışmada bu kelime "ᶜişve" şeklinde geçmektedir.
[364] Şevkiye Kazan, *Üsküdarlı Sırrî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Dîvânı (Tenkitli Metin-İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebî* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003), 289.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kişinin karşılaştığı zorluklar karşısında sabırlı olması gerektiğini, saadet ve mutluluğun kişinin çabası ve sabrıyla kendisine yöneleceğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. *Son Hattatlar*'da da mevcuttur.[365] İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndedir. Envanter Numarası "İE 151"'dir.

[365] İnal, *Son Hattatlar*, 346.

2.4.16. Muhsinzâde Seyyid Abdullah Bey

Görsel 137: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[366]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Muhsinzâde Seyyid Abdullah	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdurrahman Sami Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvânçe-i Abdurrahmân Sâmî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çoḳ heyʾete girdüm geleli bezm-i cihāna Biñ ṣūrete ḳoydı beni evżāʿ-ı zamāna Tā ser-varaḳ-ı nüsḫa-i ḫamsīne irişdüm Üstād-ı herem başladı tefsīr ü beyāna Bildüm ki bütün işlediğüm cürm ü ḫaṭādur Ḳaldı işüm Allāhu ʿaẕīmü'ş-şāna"[367]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünya meclisine geleli birçok topluluk içine girdim Bin bir surete soktu beni zamanın hâllerine Tâ ellinci sayfanın başına ulaştım, elli yaşıma girdim İhtiyarlığın üstadı ömür kitabını tefsir edip anlatmaya başladı Anladım ki bütün yaptıklarım suç ve hata imiş Artık işim şanı yüce olan Allah'a kaldı"			

[366] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 56.

[367] Beyhan Kesik'in hazırladığı kitapta son mısrası şöyle geçmektedir: "Ḳaldı işim Allāhu bedīʿu'l-mevlāna" Kesik, *Abdurrahmân Sâmî Paşa ve Şiirleri (Dîvânçesi)*, 45.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini ve tevekkülü vurgulamaktadır. Bu beyitler, insanın hayat yolculuğunda farklı kimlikler ve hâllerle yüzleştiğini, nihayetinde kendisini yargılayarak eksikliklerini fark ettiğini ve Allah'a yönelme ihtiyacı duyduğunu ifade etmektedir. Ahmed Rif'at Efendi'nin 1289/1872 tarihinde yazmış olduğu hâli de mevcuttur. Manzumenin nazım şekli gazele benzemekle beraber şiirin başlığında şöyle yazmaktadır: "Avrupa seyahatinde sûreti anıp tahtında yazdığı rubaidir"[368]

[368] Kesik, *Abdurrahmân Sâmî Paşa ve Şiirleri (Dîvânçesi)*, 45.

Görsel 138: Alif Art[369]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Muhsinzâde Abdullah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1278/1861
Manzumenin Şairi	Vankulu Mehmed Efendi[370]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Budur āyīn-i ʿArab bir ḳavmüñ ölse seyyidi Az olur kim ḳabri üzre bende āzād olmaya Sen ki Şāh-ı Mürselīn[371] ü Seyyid-i Kevneynsün Ḥāşe lillāh ḳabrüñe yüz süren āzād olmaya"[372]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Budur ki Arapların örf ve âdetlerine göre, bir kavmin efendisi ölürse Onun kabri üzerinde köle âzâd etmemek, az olur Sen ki peygamberlerin şahı, iki cihanın efendisisin Allah korusun senin kabrine yüz sürenin âzâd olmayışını"			

[369] "Alif Art Müzayede" Görsel 138: https://osf.io/5wv37.

[370] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa S. Kaçalin, "Vankulu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012).

[371] *Osmanlı Müellifleri*'nde bu tamlama "Fahrü'l-Enbiyâ" şeklinde geçmektedir.

[372] Civelek, "Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Vankulu Lügatı", 359; Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, haz. A. Fikri Yavuz - İsmail Özen (İstanbul: Meral Yayınevi, 1972), 1/460; İlhami Danış, "Fezâil-i Cihâd Mecmuası'ndan II. Viyana Seferine Bakmak: Dördüncü Mehmed'in Nemçe Seferi Menzilnâmesi ve Osmanlı Ordusu", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 18 (Güz 2021), 41.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) manevî büyüklüğünü ve ona yönelmenin insanları özgürlüğe, huzura ve manevî kurtuluşa erdireceğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Medine-i Münevvere'ye varışında, gözyaşları içinde Resûl-i Ekrem'in mübarek kabrini ziyaret eden Vankulu Mehmed Efendi, Resûlullah'a bu şiiri ile yakarışta bulunmaktadır. Şiirin farklı formda metot ve yöntemlerle yazılmış hâli Osmaneli Rüstem Paşa Camii'nde de asılıdır.

2.4.17. Mehmed Nûrî Efendi

Görsel 139: Ankara Etnografya Müzesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nûrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1211/1796
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Mef῾ûlü / Fā῾ilātü / Mefā῾îlü / Fā῾ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çoḳ görmişüz zevālini ġaddār olanlaruñ Furṣat-ı hengāmında[373] dil-āzār olanlaruñ"[374]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Zalim olanların yok oluşlarını çok görmüşüz Fırsat buldukları anda gönülleri kıranların"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve dünyanın geçiciliği içeriklidir. Bu beyit, hayatında zalimce ve kalp kırıcı davranan kişilerin sonunda hüsrana uğradıklarını, onların sonlarının ibret verici bir şekilde geldiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Hazırlanan çalışmada 427 numaralı gazelin matla῾ beytidir. İkinci mısrasında birkaç kelimede değişiklik bulunmaktadır. Kelimelerdeki bu değişiklikler, nüsha farklılığı veya hattatın inisiyatifi sebebiyle olabilir. Nâbî merhumun Çorlulu Ali Paşa'nın gadrine uğradığı vakit söylediği bir beyittir. Anlatılana göre Çorlulu Ali Paşa, döneminde Râmî Mehmed Paşa ile rekabet halindeyken Nâbî, Râmî Mehmed Paşa taraftarı olmuştur. Meşhur "Bāġ-ı dehrün hem ḫazānun hem bahārun görmişüz" mısrasıyla başlayan gazelinin de Ali Paşa hakkında söylendiği rivâyet edilir**.**

[373] İlgili çalışmada tamlama "hengâm-ı fırsatında" şeklinde geçmektedir.
[374] 427. gazelin matla῾ beytidir. bk. Ali Fuat Bilkan, *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993), 702.

Görsel 140: Divan Edebiyatı[375]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nûrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1300/1883
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Açıldukça ḳapansun çeşm-i aʿdā Be-ḥaḳḳ-ı Sūre-i *İnnā Fetaḥnā*"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"(Bu kapı/Bizim yolumuz) açıldıkça, düşmanların gözü kapansın Fetih suresinin hakkı için"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Bu beyit, fetih ve başarı için yapılan bir duayı içerir. Şair, Fetih Suresi'nin manevi gücüne dayanarak, Allah'ın yardımıyla düşmanlarına karşı zafer elde edilmesini istemekte; kendisinin yolunun açılmasını dilerken, düşmanlarının ise yenilgiye uğramasını ummaktadır. Genellikle kapı üzerine veya giriş kitabelerine asılmak amacıyla yazılan meşhur bir beyittir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ve "tahrîran fi'l-leyli" notu ile düşülmüştür. Mehmed Bâhir el-Yesârî de yazmıştır.

[375] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 140: https://osf.io/e4z8h/.

Görsel 141: Sancak Müzayede[376]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nûrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1304/1887
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Fehm olunmaz ḥükm-i sırr-ı ḫafiyyü'l-Bārī Çāre yoḳ şīve-i taḳdīre rıżādan ġayrı"[377]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bârî olan Allah'ın gizli sırlarının hükmü anlaşılmaz Kaderin tavrına razı olmaktan başka çare yoktur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve tevekkül içeriklidir. Bu beyit, Allah'ın kaza ve kaderine teslim olmayı, ilahi takdirin karşısında sabırla rıza göstermeyi öğütlemektedir. Beytin ikinci mısrası zamanla mısra-yı berceste olmuş ve atasözü mahiyetinde kullanılır olmuştur. Atasözü haline gelmiş hâli şöyledir: "Çāre ne şīve-i taḳdīre rıżādan ġayrı". Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[376] "Sancak Müzayede" Görsel 141: https://osf.io/h4ayk/.
[377] İsmail Avcı, "Saʿdî'nin Atasözü ve Vecîze Derlemesi: Berceste Mısralar ve Güzide Beyitler", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 41 (2019), 348.

2.4.18. Fahri Rüstem Efendi

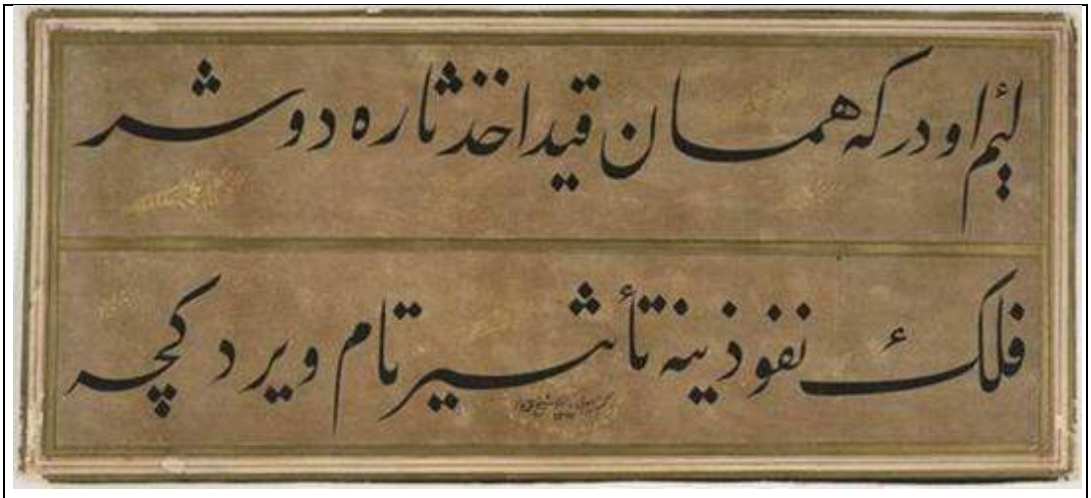
Görsel 142: Ottoman Imperial Archives [378]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Fahri Rüstem	Yazıldığı Tarih: 1266/1850
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Efḍal-i dehr oldıñ ammā fāsı yoḳ Kān-ı gevhersüñ ve lākin rāsı yoḳ Dilerüm Allāh’dan senünçün ʿan ḳarīb Giresüñ bir ḫayra ammā ḫāsı yoḳ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Devrin en fazîletlisi oldun ama fe harfi yok [efḍal>aḍall: doğru yoldan pek uzak] Cevherin kaynağısın ama ra harfi yok [gevher>gūh: pislik] Allah’tan senin için pek yakında dilerim Giresin bir ḫayra ama ha harfi yok [ḫayra>yere]”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hicviye içeriklidir. Bu beyitler, dostça bir uyarı niteliğinde olup, kişinin potansiyelini gerçekleştirmesi için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[378] “Ottoman Imperial Archives” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 142: https://osf.io/k2gzd/.

2.4.19. Eyyûbîzâde Şeyh Mehmed Nevâ Efendi

Görsel 143: Divan Edebiyatı[379]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Eyyûbîzâde Şeyh Mehmed Nevâ	Yazıldığı Tarih: 1317/1899
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Leʾīm odur ki hemān ḳayd-ı aḫẕ-ı s̄āre düşer Felek nüfūẕına teʾs̄īr-i tām virdükce"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Aşağılık kimse odur ki, hemen öç alma endişesine düşer Felek onu insanları etkileyen bir kimse hâline getirdikçe, ona tam bir şekilde tesir eder"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hicviye içerikli secîli sözlerdendir. Bu beyit, insanı hırs ve tamahkârlığın olumsuz sonuçlarına karşı uyaran bir öğüt niteliğindedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[379] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 143: https://osf.io/cbj83/.

2.4.20. Hâfız Hasan Rifʿat Trabzonî Efendi

Görsel 144: Divan Edebiyatı[380]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Celî Taʿlîk - Taʿlîk	Hattatı: Hâfız Hasan Rifʿat Trabzonî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kefāke ġammen[381] ʿilmüke bi'l-mevti"[382] "Kim ki Ḫallāḳun ḳoyup maḫlūḳdan rızḳun diler Ḫayf anuñ *āmentü billāh* didügi iḳrārına"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Öleceğini bilmenin kaygısı, hüznü sana yeter"[383] "Kim ki Yaratanını bırakıp yaratılanlardan rızkını dilerse Onun Allah'a iman ettim dediği ikrarına yazıklar olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hicviye içeriklidir. Bu beyit, insanın Allah'a olan tam güven ve teslimiyetini dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[380] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 144: https://osf.io/w27ca/.
[381] Kaynaklarda çoğunlukla "hemmen" olarak da geçmektedir.
[382] İnternette Hz. Ali'ye ait bir söz olarak geçmektedir. Kaynağı tespit edilememiştir.
[383] İbn Kennân, "Yevmiyyâtü Şâmiyye: el-Havâdîsü'l-Yevmiyyeti min Târîhi Ehade Aşra ve elfe ve Mieh", ts. (Şamileden alınmıştır. Sayfa bilgisi matbuata uygun olmayabilir. bk. https://shamela.ws/book/397).

2.4.21. Hâfız Hasan Rüşdî Trabzonî Efendi

Görsel 145: Divan Edebiyatı[384]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâfız Hasan Rüşdî Trabzonî	Yazıldığı Tarih: 1271/1854
Manzumenin Şairi	Lebîb Efendi[385]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Faʿ			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir kimse degül sırr-ı ḳaderden āgāh Mānīʿ de ve muʿṭī de Cenāb-ı Allāh Lāzımsa da esbāba gönül rabt itmem *Lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh*" [386]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Kaderin sırrından hiç kimse haberdâr değildir Engel olan da ihsan eden de Cenâb-ı Allah'tır Gerekliyse de sebeplere gönül bağlamam Allah'tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kadere iman içeriklidir. Bu beyit, kaderin gizemine ve insanın tevekkül etmesi gerektiğine ve Allah'a tam bir teslimiyetle bağlanmasına dair mesajlar içermektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

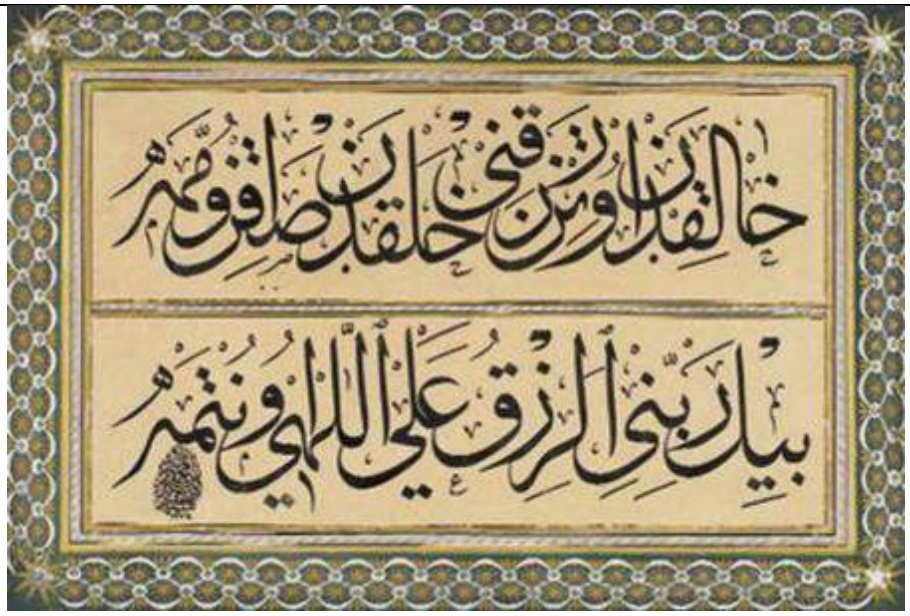
---

[384] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 145: https://osf.io/p2jf5/.

[385] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 29 Ağustos 2014, "LEBÎB, Mehmed Lebîb Efendi, İstanbullu" https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lebib-mehmed-lebib-efendi-istanbullu.

[386] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, haz. A. Fikri Yavuz - İsmail Özen (İstanbul: Meral Yayınevi, 1972), 2/215.

2.4.22. Mehmed Şâkir Nâ'ilî Efendi

Görsel 146: Hattatlarımız Blog[387]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şâkir Nâ'ilî	Yazıldığı Tarih: 1273/1856
Manzumenin Şairi	Şemseddîn Sivasî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şemseddîn Sivasî Dîvânı*			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫālıḳdan utan rızḳıñı ḫalḳdan ṣaḳın umma Bil Rabbiñi *er-rızḳu alallāh*ı unutma"[388]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Sakın rızkını halktan umma, Yaratandan utan Rabbini iyi bil ve 'Rızık Allah'tandır' gerçeğini unutma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanların rızık arayışında sadece Allah'a güvenmeleri gerektiğini ve yaratılmışlardan bir beklenti içinde olmamaları gerektiğini öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zâriyât sûresi, "Şüphesiz rızkı veren, sarsılmaz gücün sahibi olan yalnızca Allah'tır." âyetinden iktibas bulunmaktadır.[389] Gazelin dokuzuncu beytidir.

[387] "Hattatlarımız Blog" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 146: https://osf.io/wbz3v/.
[388] Süer, *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 274; Şemseddîn Sivâsî, *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı*, haz. Recep Toparlı (Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2015), 126.
[389] Zâriyât 51/58.

Görsel 147: Divan Edebiyatı[390]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şâkir Nâ'ilî	Yazıldığı Tarih: XIX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tekye-i ṣıdḳ-ı rıżāda ḳıl maḳām El-muḳadder lā yuġayyer ve's-selām"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hoşnutluğun doğruluğuna dayanıp güvenmeyi kendine makam eyle Kaderde ne yazılı ise o değiştirilemez, işte o kadar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve Allah'ın takdiri içeriklidir. Bu beyit, kaderin değişmezliğini ve insanın bu durumu kabullenip Allah'a teslimiyetle bağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Şair, Allah'ın takdirine gönülden razı olmanın, yalnızca hakîkî bir teslimiyetin ve huzurun anahtarı olduğunu belirtmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Edebiyatımızda bazı şiirlerde anlamı güçlendirmek ve zenginlik katmak için meseller ve vecizeler söylenmektedir. Bu beyitte de Arapça bir atasözüne irsâl-i mesel yapılmıştır.

[390] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 147: https://osf.io/5cd6r/.

2.4.23. Seyyid Ahmed Zühdî Efendi

Görsel 148: Divan Edebiyatı[391]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Seyyid Ahmed Zühdî	Yazıldığı Tarih: 1316/1898
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İstiḳāmet bir selāmet rāhıdur Ṭoġrınıñ yardımcısı Ḥażret-i Allāh'dur"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İstikamet bir kurtuluş yoludur Doğrunun yardımcısı Hazret-i Allah'tır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanlara dürüstlük ve doğruluk yolunda kalmayı tavsiye ederken, doğru olan kişilerin Allah'ın yardımına mazhar olacağını ifade etmektedir. Beytin ikinci mısrası berceste olmuş ve atasözü olarak kullanılagelmiştir. Bu beyti levha formunda Hasan Rızâ Efendi de yazmıştır.

[391] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 148: https://osf.io/5y7xe/.

2.4.24. Ahmed Re’fet Efendi

Görsel 149: Ketebe[392]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ahmed Re’fet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1317/1899-1900
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Āṣaf’uñ miḳdārını bilmez Süleymān olmayan Bilmez insān ḳadrini dünyāda insān olmayan”[393]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	“Hz. Süleymân (a.s.) olmayan, Âsaf’ın (vezîrin) değerini bilmez Bu dünyada insan olmayan, insanın kıymetini bilmez”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, değerlere, insanlık erdemlerine sahip olmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. Albayrak Hat Koleksiyonundadır.

[392] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 149: https://osf.io/5jqgy.
[393] Mustafa Çağlar, *Ziya Paşa’nın Harâbât’ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)* (Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 298.

2.4.25. Hâfız Mehmed Ârif Vehbî Efendi

Görsel 150: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[394]

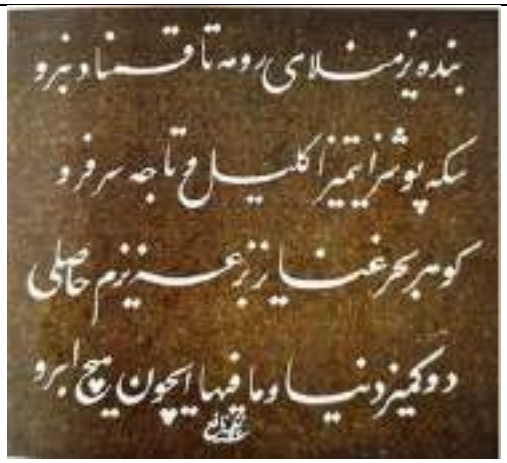
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs - Sülüs	Hattatı: Hâfız Mehmed Ârif Vehbî	Yazıldığı Tarih: 1244/1828
Manzumenin Şairi	Hâfız Mehmed Ârif Vehbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	Tuğranın sağ köşesinde ve sol alt köşesindeki yazılar Rikʻa hattıyladır. Tuğrada bir hadis yazılıdır: "Şefāʿatī li-ehli'l-kebāʾiri min ümmetī"[395] Sağda: "Buyurdıñ yā Resūlallāh kebāʾir ehline müjde Umarum kim baña cürm ü günāhım olmaya perde Beyaż üzre elimde ṭuġralu fermān ḥadīṯiñdür Şefāʿatle kerem ḳıl çākerüñ *Vehbī*'ye maḥşerde"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Benim şefâatim ümmetimin günahkarları, büyük günah işleyenler için olacaktır" "Ey Allah'ın elçisi, büyük günah işleyenlere müjde olarak buyurdun Suçlarım ve günahlarımın bana engel olmamasını umarım Elimdeki beyaz kağıda yazmış olduğum tuğralı ferman senin hadisindir Mahşer gününde kulun Vehbî'ye şefaatinle lütufla muamelede bulun"			

[394] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 226.
[395] Ebû Dâvûd, Sünnet 23; Tirmizî, Kıyâme 11; İbn Mâce, Zühd 37.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, Allah'ın merhametine ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ümmeti için şefaatte bulunacağına dair derin bir umut ve teslimiyeti dile getirmektedir. Sol alt köşede ise ketebe kaydı "Çekīde şud ez-minḳār-ı ḫāme-i Ḥāfıẓ Mehemmed Ārif Vehbī ez-ḫulefāʾ-i Mektūbī Ḥażret-i Defterī 244" şeklinde düşülmüştür. Hattat imzasında "Kaleminin ucundan damlamıştır" anlamında "çekîde şud..." ifadesini kullanmıştır. Necmeddin Okyay metrûkâtındandır.[396] Tuğra levhası diye isimlendirilmiştir.

[396] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 227.

2.4.26. Mehmed Abdünnâfi‘ Efendi

Görsel 151: Son Hattatlar[397]

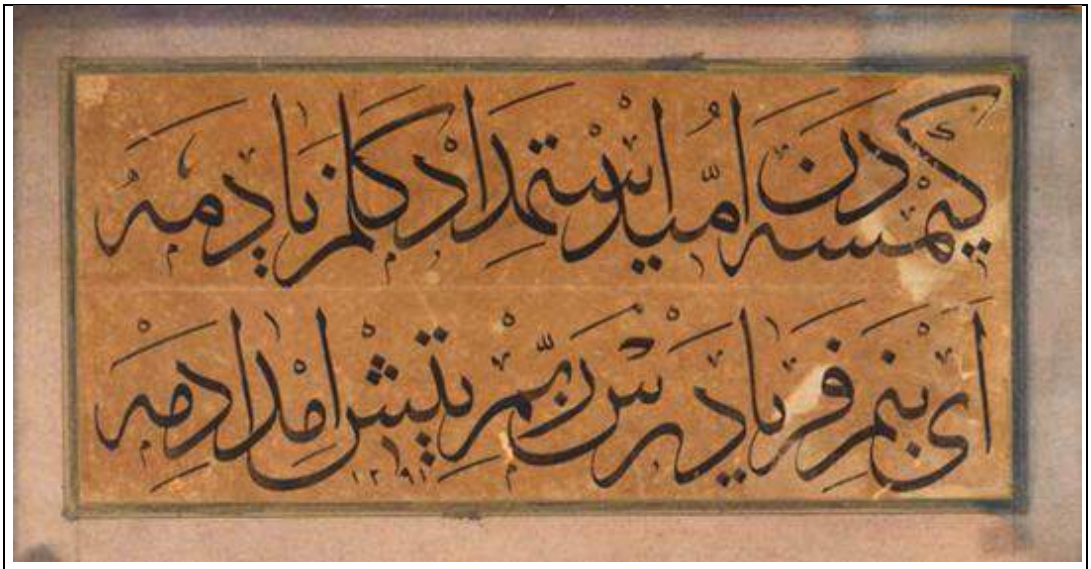
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Abdünnâfi‘ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1272/1855
Manzumenin Şairi	Mehmed Abdünnâfi‘ Efendi[398]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bendeyüz Mollā-yı Rūm’a tā *ḳasemnā*dan beru Sikke-pūşuz itmeyüz iklīl ü tāca ser-fürū Gevher-i baḥr-i ġınāyuz biz ʿazīzüm ḥāṣılı Dökmeyüz dünyā ve mā-fīhā içün hīç āb-rū”[399]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Biz ‘yemin ettik’ dediğimiz günden beri Anadolu’nun mollası Mevlânâ’ya bağlıyız Mevlevî dervişiyiz, tâca baş eğip itâat etmeyiz Ey azizim, zenginlik denizinin incisiyiz biz sözün kısası Dünya ve dünyanın içindekiler için asla yalvarmayız”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ’ya bir medhiyedir. Bu beyitlerde şair, Mevlânâ’ya olan bağlılığını ve dünyevî zenginlikleri önemsemeyen bir hayat anlayışını ifade etmektedir. Ketebe kaydı “naẓmuhū...” ile düşülmüştür.

---

[397] İnal, *Son Hattatlar*, 453.
[398] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. İncinur Atik Gürbüz, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 02 Ekim 2014, “NÂFİ‘, Yahyâ Çelebi-zâde Mehmed Abdünnâfi‘ Efendi”.
[399] Atik Gürbüz, “NÂFİ‘, Yahyâ Çelebi-zâde Mehmed Abdünnâfi‘ Efendi”.

2.4.27. İmzasız Bir Levha

Görsel 152: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[400]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: 1291/1874
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kimseden ümmīd-i istimdād gelmez yāduma Ey benüm feryād-res Rabbim yetiş imdāduma"			
Nazım Şekli	Müseddes / Mütekerrir Beyit			
Günümüz Türkçesi	"Kimseden yardım beklemek hatırıma gelmez Ey benim feryada yetişen Rabbim, sen yetiş feryadıma"[401]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, çaresizlik içinde sadece Allah'tan yardım istemeyi, nihaî dayanağın Allah olduğunu vurgulamaktadır. Allah'a duyulan tam bir teslimiyet ve sığınma duygusunu ifade etmektedir. Bir çalışmada Pir Mehmed Azmi Bey'e ait gözükmekteyken[402] Esʿad Muhlis Paşa'nın bir muhammesinde tekrar eden mütekerrir beyit şeklinde gözükmektedir.[403]

[400] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 117.
[401] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 117-118.
[402] Âdem Ceyhan, "Âlim ve Şair Bir Osmanlı Müderrisi: Pîr Mehmed Azmî Bey ve Eserleri", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 1 (1999), 259.
[403] Gülçin Serdaroğlu, *Esʿad Muhlis Paşa ve Dîvânçesi'ndeki Tasavvufî Remizler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994), 32.

2.4.28. Cemile Câriyeleri

Görsel 153: Türk İslâm Eserleri Müzesi[404]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Cemile Câriyeleri	Yazıldığı Tarih: 1312/1894-1895
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mihr-i şāhenşāh-ı aḳdesden idüp nūr-iḳtibās Ser-be-ser Şemsü'l-Mekātib buldı feyż-i bī-kıyās"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kutsal hükümdarın güneşinden ışık alıp faydalanılan Şemsü'l-Mekâtib, baştan başa eşsiz bir ilim ve mârifet buldu "			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Şemsü'l-Mekâtib isimli bir okula medhiye içeriklidir. Şemsü'l-Mekâtib, II. Meşrutiyet Döneminde II. Abdülhamid'in padişahlığında 1891 yılında İstanbul'un Tophane semtinde açılan özel bir Türk okulu idi.[405] Bu okulun öğrencilerinden Cemile Hanım da okul için bu medhiyeyi levha formunda yazmıştır.

[404] Ayşe Reyhan Şengül, *19. Yüzyıl Türk Kadın Hattatları* (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 186-187.
[405] Habibe Kazancıoğlu, "II. Meşrutiyet Döneminde Özel Bir Türk Okulunun Kayıt Kılavuzu: 'Şemsü'l-Mekâtip'", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (ts.), 26.

2.4.29. İsmâil Sâdık Kemâl Paşa

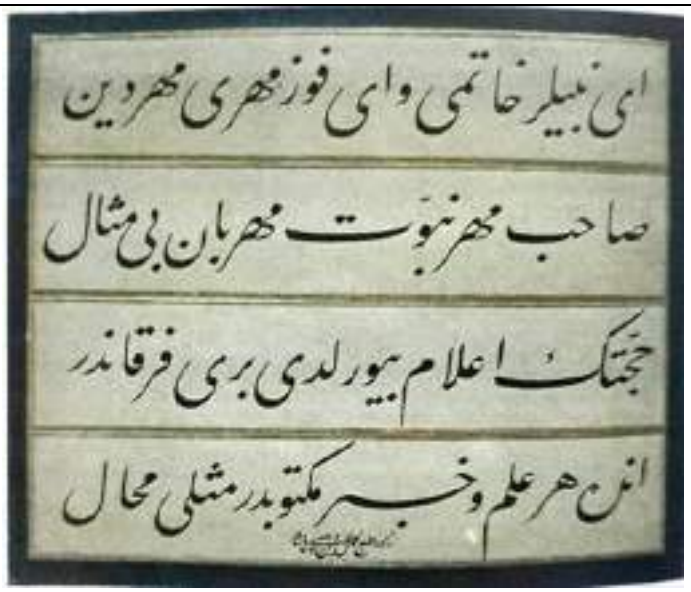
Görsel 154: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[406]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	İsmâil Sâdık Kemâl Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey Resūl-i dü serā çākeriñüm ben de senüñ Vāṣıl-ı Ḥaḳ olur ancaḳ ki ola bende senüñ Ḥüccet-i bī-ʿadedüñden biri beyne'l-kitfeyn Mühr-i ālī-i nübüvvetle benām bende senüñ Biʿsetüñ virdi dü ʿālemde ḥayāt-ı īmān Mihr-i nuṭḳuñ olaraḳ nūr-ı fezā pende senüñ Bend-i küfri himemüñ tīġi kesüp itdi ḫalāṣ İrişüp ṣaṭvet ü ḳahruñ ile ol bende senüñ Ḥürmet-i pāküñe ḫalḳ oldı ten ü rūḥ u *Kemāl* Faẓl-ı Bārī olaraḳ her ne ki var bende senüñ"			
Nazım Şekli	Gazel			

[406] M. Hüsrev Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", *Ayaş ve Bünyamin Ayaşî (Tarihte - Günümüzde Ayaş ve Bünyamin Ayaşî Sempozyumu) Ayaş, 2-4 Temmuz 1993) -Bildiriler-*, haz. Mustafa Süzen-Kâmil Şahin (Ankara: Ayaş Belediyesi Yayınları, 2018), 187, 320.

Günümüz Türkçesi	“Ey iki dünyanın elçisi ben de senin bir kulun kölenim Ancak senin hizmetinde olan kişi Hakk’a erişebilir Sayısız delillerinden biri de iki kürek kemiğinin arasında Yüce Peygamberlik mührünle meşhur olan senin hizmetinde olayım Peygamber olarak gönderilişin iki âlemde iman hayatı verdi Senin nasihatlerin güzel sözünün güneşi gibi ışık saçan bir nurdur Küfür zincirini himmetinin kılıcı kesip kurtardı O, ezici kuvvet ve perişan eden galibiyetinle senin kulun hâline geldi Senin tertemiz hürmetinin hatrına yaratıldı ten ve ruh ve Kemâl Bârî olan Allah’ın cömertliği, lütfu olarak hizmetinde olayım”

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Hz. Muhammed’in rehberliğinde, onun yoluna ve öğütlerine sımsıkı sarılarak Hakk’a ulaşabileceğini ifade ederken, onun varlığına ve rehberliğine duyulan minnettarlığı dile getirmektedir.

Görsel 155: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[407]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey Nebīler ḫātemi v'ey fevz-i mühri mihr-i dīn Ṣāḥib-i mühr-i nübüvvet mihribān-ı bī-miṣāl Ḥüccetüñ iʿlām buyruldı biri Furḳān'dur Anda her ʿilm ü ḫaber mektūbdur miṣli muḥal"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey nebilerin sonuncusu ve ey dinin güneşi olan yüce mühür Eşi benzeri olmayan, nübüvvet mührünün sahibi Delilin bildirildi ki birisi de Kurʾân-ı Kerîm'dir Onda her bilgi ve söz benzerinin yapılması mümkün olmayan şekilde yazılıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, Hz. Muhammed'in peygamberlerin sonuncusu ve Allah'ın merhametini temsil eden yüce bir elçi olduğunu, Kur'an'ın ise onun en büyük mucizesi ve insanlık için ilâhî bir rehber olduğunu ifade etmektedir.

[407] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 187, 318.

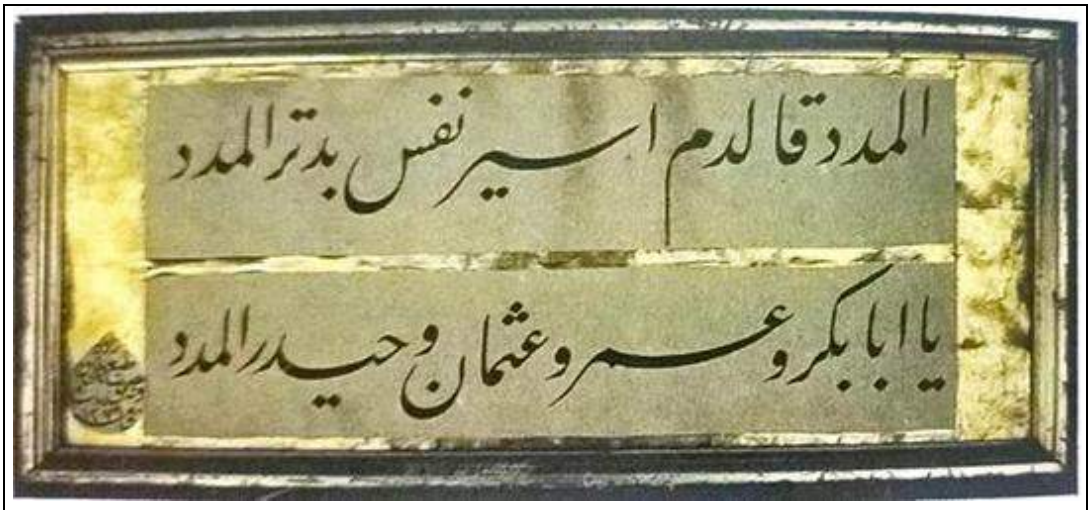
Görsel 156: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[408]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	İsmâil Sâdık Kemâl Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bundadur liḥye-i ʿulyā-yı Resūl-i dü serā Bā-taḥiyyāt u ṣalāt eyle ziyāretle duʿā Nār-ı işr eylememiş tecrübe etmiş bir kes Şoñra ol şaḫṣı bu sūʾ-i ḥareket itdi fenā İkiʿālemde de züvvārını iḥyā eyler Aña nispetle ṣudan āb-ı ḥayāt-ı dünyā Türbe-i Ḥażret-i Bünyāmin Ayāşî'ye Oldı raʿnā eşer-i pāk-i Vecîhî Paşa ʿÖmr ü iḳbāl ü füyūżāt ile meʾcūr olsun İde züvvār u *Kemāl'*i daḥi dilşād Ḫudā"			
Nazım Şekli	Kıta			

[408] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 188, 319.

Günümüz Türkçesi	“İki dünyanın da elçisi Resûlün yüce sakalı bundadır Salât ve selamlarla onu ziyaret et ve dua et Ateş ona dokunmamıştır; bunu tecrübe etmiş bir kimse Sonra o kimseyi bu hareketi kötü hâle getirmiş İki dünyada da ziyaretçilerini yaşatır Ona nispetle dünyanın can suyu olan sudan Hazret-i Bünyamin Ayâşî Türbesi’ne Vecîhî Paşa’nın tertemiz eseri pek güzel oldu Ömür, bahtı ve nimetleri ile mükâfâta nâil olsun Allah ziyaretçilerin ve dahi Kemal’in gönlünü sevinçle doldursun”

Tekkelere ve türbelere asılan medhiye içerikli manzume levhalarındandır. Bünyamin Ayâşî Türbesine olan saygı ve onu ziyaret edenlerin dünyada ve ahirette huzura kavuşacağına olan inanç dile getirilmektedir.

Görsel 157: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[409]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	İsmâil Sâdık Kemâl Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"El-meded ḳaldum esīr-i nefs-i bed-ter el-meded Yā Ebābekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān u Ḥaydar el-meded"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İmdat, kötü nefsin esiri oldum, yardım et Ey Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali, imdat"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Bu beyit, kişinin nefsiyle olan mücadelesinde zorlandığında, İslâm'ın önde gelen manevî rehberlerinden yardım dileyerek destek aradığını ifade etmektedir. Şair, ayrıca dört büyük halifenin manevî gücüne sığınarak, onlardan nefsine galip gelmesi için yardım istemektedir.

[409] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 188, 318.

Görsel 158: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[410]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	İsmâil Sâdık Kemâl Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Geçüp bahār ṣabāvetle ḥikem-i ṣayf-ı şebāb Ḥazān-ı şīb irişdi gelür şitā-yı memāt Kemāl-i ġayret idüp ḳış tedārikātını gör Hevāya baḳma fuṣūlüñ birinde var mı necāt" [411]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bahar, çocuklukla yaz mevsiminin hikmetleriyle geçip İhtiyarlık sonbaharı erişti, ölüm kışı ise yaklaşmakta Çalışıp didinme olgunluğunu gösterip kış hazırlığını yap Havaya bakma, mevsimlerin herhangi birinde kurtuluş var mı diye"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, insanın dünyadaki hayatın geçiciliğini kavraması ve ahirete yönelik hazırlık yapması gerektiğini öğütlemektedir. Şair, ömrün her döneminin fânî olduğunu hatırlatarak, asıl kurtuluşun ve huzurun ölüm sonrası hazırlıklarda olduğunu vurgulamaktadır.

[410] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 188, 323.
[411] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 188, 323.

Görsel 159: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri[412]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Sâdık Kemâl Paşa	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	İsmâil Sâdık Kemâl Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Nesl-i pāk-i mefḫar-i kevneynden İbn-i Yemīn Muṣṭafā’dur nāmı Bünyāmin Ayāşī şöhreti Ol semiyy-i faḫr-i ʿālem oldıġından dāʾimā Sünnet-i Peyġamberī idi sülūk-i sīreti Ḥacı Bayrām-ı Velī kim serfirāz-ı evliyā İttifāḳīdur zamānında anuñ ḳuṭbiyyeti Himmet-i vālāsun ol ḳuṭbuñ olup irşād ile Mesned-i fermūde-i lā ḫavfe vardı rütbeti Öyle rütbet kim Hacı Bayrām’dan şoñra anuñ Düşüne ḳuṭbiyyetüñ iksā olındı ḫilʿati			

[412] Subaşı, “Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”, 189, 324.

	Nūr-ı mihr-i Aḥmedīden lemʿa-yāb-ı feyż olup Evliyā burcunda bedr oldı anuñ māhiyyeti Māsivādan devr idüp meyl-i derūn-ı pākini Gūşe-i vaḥdetde buldı leẕẕet-i ḳurbiyyeti Yaʿnī māh-ı zīr-i ebr-āsā nihān-ı nās olup İtmedi dünyāya aṣlā ʿarż-ı rūy-ı raġbeti ʿĀzim-i dergāh-ı bāḳī olıcaḳ ʿizzet ile Meymenet-baḫş oldı bu cā içre Yemīn türbeti *Esʿad* aḥsen edeble ḳıl ziyāretle duʿā Evliyānuñ dāʿimīdür feyż-i rūḥāniyyeti ʿAfv u maġfūr eyleye züvvārını Rabb-i Ġafūr Enbiyā vu evliyā vu etḳıyā-yı ḥürmeti”
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“İki dünyanın övünç kaynağının temiz soyundan İbn-i Yemîn Mustafâ’dır ismi, Bünyamin Ayaşî ise lakabı Âlemin iftihar sebebinin adaşı olduğundan daima Ahlakının sülûku Peygamberin sünneti idi Hacı Bayram Veli ki evliyâların en seçkini Zamanında manevî mertebelerin en yükseğinde olması ittifakladır O kutbun yüce himmeti irşad ile olup Korku yok fermanının dayanağının rütbesi vardı Öyle bir rütbe ki Hacı Bayram’dan sonra onun Kutupluk elbisesi giydirildi düşünde Ahmedî’nin güneşinin nurundan kereminden parıltı bulan Veliler burcunda dolunay oldu onun özü Temizlenmiş yüreğinin yönelimini Allah dışındaki tüm varlıklardan devredip Vahdet köşesinde buldu yakınlığın tadını Yani bulutun arkasındaki ay gibi insanlardan gizlenmiş olup Asla dünyaya meyil yönünü talep etmedi Ebedî dergâhın azimlisi olacak hürmet ile Bu yer içerisinde Yemîn türbesi saadet veren bir yer oldu

	Esʿad, en güzel edeple dua ve ziyaret et Evliyânın manevî ihsanı daimîdir Affedip bağışlaya ziyaretçilerini Rabb-i Gafûr Peygamberler, veliler ve muttakî olan kimselerin hürmeti

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. İbn-i Yemîn'e yazılmış bir medhiyedir.

2.4.30. Ahmed Râkım Efendi

Görsel 160: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ahmed Râkım Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlün / Fā ʿ[413]			
Transkripsiyonlu Metin	"Hīç kimse degül sırr-ı ḳaderden āgāh Māniʿde ve muʿṭīde Cenāb-ı Allāh Lāzımsa da esbāba göñül rabṭ itmem Lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh"[414]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Kaderin sırrından hiç kimse haberdâr değildir Engel olan da ihsan eden de Cenâb-ı Allah'tır Gerekse de sebeplere gönül bağlamam Allah'tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur" Gerekliyse de sebeplere gönülden bağlanmam 'Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük olan Allah'a aittir'"			

[413] Şiir rubâî nazım şeklinde olduğu için üçüncü mısranın vezni "Mefᶜūlü/Mefāᶜilün/Mefāᶜilün/Feᶜul"dür.

[414] Gülperi Bulut, *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi 8358 Numaralı Şiir Mecmûasının Tanıtımı ve Transkripsiyonu (1-183. Sayfalar)* (Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 172.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitler, kaderin sırlarının insan tarafından anlaşılamayacağını ve insanın Allah'ın kudretine güvenerek yaşaması gerektiğini vurgulamaktadır. Şair, Allah'ın iradesine teslim olmanın önemini ifade ederek, her türlü güç ve kudretin kaynağı olarak Allah'a yönelmenin en doğru yol olduğunu dile getirmektedir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Mehmed Lebîb Efendi'ye ait olduğu söylenmektedir fakat tespit edilememiştir.

2.4.31. Abdurrahman Nâcim

Görsel 161: Bursa Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abdurrahman Nâcim	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Veliyyullāh-ı ekberdür Emīr Sulṭān-ı ʿĀlīşān Diyār-ı Rūm'a ḳuṭb oldur ʿaleyhi'r-raḥmeti'r-Raḥmān"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Şanı ve şerefi büyük Emir Sultan Allah'ın büyük velilerindendir Anadolu'da, Hakk'ın halifesi vaziyetindeki insan-ı kâmil odur, Allah'ın rahmeti üzerine olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan'a yazılmış bir medhiyedir. Bu beyit, Emir Sultan'ın Anadolu'nun manevâ liderlerinden biri olarak değerini ve ona duyulan saygıyı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

2.5. XIX – XX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Yer Alan Türkçe Manzumeler

XIX - XX. yüzyıl aralığında yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu 369 adet Türkçe manzume levhası tespit edilmiştir. Bu yüzyıl aralığı, hat levhalarına yazılmak için seçilen manzumelerin en çok arttığı dönem olmuştur. Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminde siyasî ve sosyal durum, sanatı ve bilhassa hüsn-i hat alanında levha yazımını olumsuz yönde etkilememiştir. Sanatkârlar devletin dağılma dönemindeki olumsuzlukların aksine içlerindeki duygu ve düşünceleri ifade edebilmek için daha çok sanat yoluna başvurmuşlardır. Ahmed Re'fet Efendi, Bursalı Mehmed Râşid Efendi, Çırçırlı Ali Efendi, Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî, Mehmed Nazif Bey, Mehmed Ali Kastamonî, Filibeli Bakkal Ârif Efendi, Aziz Rıfâî, Hâfız Hasan Tahsin Efendi, Ali Sırrî Efendi, Sâmi Efendi, Mehmed Fehmî Efendi, Hasan Rızâ Efendi ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e hüsn-i hat alanında köprü görevi üstlenen, iki farklı yönetime de şahitlik etmiş, medrese eğitimlerini Osmanlı'nın son dönemlerinde tamamlamış zincirin son halkaları kabul edilen Elmalılı Hamdi Yazır, Mehmed Emin Yazıcı, Mahmud Bedreddin Yazır, Kâmil Akdik, İsmâil Hakkı Altunbezer, Hulûsi Yazgan, Nûri Korman, Mâcid Ayral, Mustafa Halîm Özyazıcı, Kemâl Batanay, Hâmid Aytaç ve Necmeddin Okyay gibi hattatlar bu yüzyıl aralığında yaşamış olan hattatlardır. XIX. ve XX. yüzyıl aralığında Türkçe manzumelerin yazı çeşidi diğer yüzyıllara göre Sülüs ve Celî Sülüs'ün aksine daha çok Taʿlîk ve Celî Taʿlîk olmuştur. Az olmakla beraber Celî Dîvânî, Nesih ve Rika da tercih edilmiştir. Bu yüzyılda levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Hacı Bektâş-ı Velî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Yûnus Emre, Ali Şîr Nevâî, Fatih Sultan Mehmed, Yazıcıoğlu Mehmed, Necati Bey, Kemâlpaşazâde, Zâtî, Şâhidî İbrâhim Dede, Fuzûlî, Kânûnî Sultan Süleyman, II. Selim, Bâkî, Hayâlî Bey, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Gelibolulu Mustafa Âlî, Aziz Mahmud Hüdâyî, Şemseddîn Sivasî, Nevʿî, Bağdatlı Rûhî, Azmîzâde Hâletî, Edirneli Ahmed Neşâtî, Karamanlı Kâmî Mehmed Efendi, Nâbî, Saʿdî Abdülbâkî, Bosnalı Dimetokalı Vahdetî, Fasîh Ahmed Dede, Şeyhülislâm Yahyâ, Ebûbekir Kânî, Kemterî, Yahyâ Nazîm, Koca Râgıb Paşa, Sünbülzâde Vehbî, Zübeyde Fitnat Hanım, Yenişehirli Avnî Bey, III. Selim, Şeyh Gâlib, Sultan III. Mustafa, Müştâk Baba, Osman Nevres, Nedîm, Nâmık Kemâl, İbrahim Şinâsi, Neyzen Tevfik, Ken'an

Rıfâ‘î, Yahyâ Kemâl Beyatlı, Ziyâ Paşa, Hoca Neş’et, Abdülhak Hâmid Tarhan, Muallim Nâci ve Seyyid Nizamoğlu… Şairini tespit edebildiklerimizin yanı sıra şairini tespit edemediklerimiz bu yüzyılda yüz iki adettir. Seçilen manzumelerin bu yüzyılda konularının çeşitliliği artmıştır. Bahsi geçen konular genel hatlarıyla şunlardır: Münâcât türünde yirmi sekiz, tevhid türünde dört, naʿt türünde yirmi bir, hilye ve mevlid türünde birer, nasihat içerikli yüz yirmi altı, dünyanın geçiciliğini vurgulayan yirmi altı, medhiye türünde yirmi yedi, tarih türünde on beş, vahdet-i vücûd içerikli yedi, sevgili ve aşk içerikli otuz dokuz, kader konulu on bir, Hz. Ali ve evlâdına medhiye türünde yedi, Hz. Hüseyin’e mersiye türünde üç, Mevlânâ’ya medhiye türünde yedi, hüsn-i hat içerikli üç, tekke ve dergâhlara asılan üç, dükkân içine asılan iki manzume bulunmaktadır. Bu dönemde naʿtlardan seçilen manzumelerin sayısı artmıştır. Nasihat konulu manzumeler levha yazımı için en çok tercih edilen başlık olmuştur. Hz. Ali ve Hz. Hüseyin’e duyulan sevgi, hat sanatında Sünnî Osmanlı hattatları arasında da kendisini bariz bir şekilde göstermiştir. Medhiye içerikli manzumelerin çoğu tasavvuf ve tarikat büyüklerine yazılmış medhiyelerden oluşmuştur. Bunların içerisinde neredeyse her yüzyılda levha formunda yazılmak üzere tercih edilen Mevlânâ ve Mevlevîlik hakkındaki manzumelerin sayısında da artış olmuştur. Levhalara yazmak için seçmiş oldukları manzumelerin yirmi dokuzu gazel ve kasidelerin matlaʿ, hüsn-i matlaʿ, maktaʿ ve hüsn-i maktaʿ beyitlerinden oluşmuştur. Yirmisinin nazım şekli tespit edilememiştir. Çeşitli nazım şekillerinden seçilen manzumelerin sayısında artış olmuştur. Seksen dokuzu gazel, otuz sekizi müfred, beşi kaside, altmış biri kıta, on ikisi rubai, on biri mesnevi, altısı müfred, beşi terkîbibend, beşi tercîbend, ikisi murabba, üçü müseddes, birer tane muhammes, tahmis, tardiye, şarkı şekillerinden seçilmiştir.

2.5.1. Yusuf Sabri Efendi

Görsel 162: Divan Edebiyatı[415]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yusuf Sabri Efendi	Yazıldığı Tarih: 1310/1892
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İʿtimād eyleme pek sāmiʿaya bāṣıraya Olur anlar da nice sehv ü ḫaṭāya maẓhar İki ḫāṣṣiyyet ider bāṭıl u ḥaḳḳı temyīz Biri tedḳīḳ-i ḫaberdür biri taʿmīḳ-i naẓar"[416]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Güvenme pek duyduğuna, gördüğüne Çünkü onlar da nice yanlışa ve hataya maruz kalır İki özellik vardır, hak ve batılı ayırt eder Biri bir haberi dikkatle incelemek, diğeri ise bakışı derinleştirmek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, insanın yalnızca yüzeysel duyulara dayanarak değerlendirme yapmasının tehlikelerine dikkat çekmekte ve doğru ile yanlışı ayırt etmek için derinlemesine inceleme ve sorgulamanın önemini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[415] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 162: https://osf.io/a5xv7/.
[416] Kısakürek, *Doğumunun Yüzüncü Yıl Dönümü Dolayısıyla Namık Kemal Şahsı - Eseri - Tesiri*, 190.

2.5.2. İmzasız Bir Levha

Görsel 163: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: 1321/1903-1904
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṣādıḳāne devlete her kim iderse ḫidmeti Müddet-i ʿömrinde çekdürmez aña Ḥaḳ zaḥmeti İrtikāb u irtişāya meyl iden bī-ʿiffeti Maḥv ider elbet Ḫudā’nuñ tīġ-i ḳahr u şiddeti”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Her kim devlete sâdık olana yaraşır tarzda hizmet ederse Ömrü boyunca Allah ona zahmet çektirmez Rüşvete ve kötülüğe meyleden iffetsiz kişiyi de Allah’ın helak edici kılıcı elbette mahveder”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Helal kazancı tavsiye etmektedir. Esnaflara helal rızık konusunu hatırlatma amacıyla dükkânlarına asmaları için yazılmış olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir.

2.5.3. İmzasız Bir Levha

Görsel 164: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āsitān-ı Ḥażret-i Sulṭān Emīr'e yüz sürer Naʾil-i maṭlab olup ʿālemde maḳṣūdın bulur"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Sultan Emir Hazretlerinin eşiğine, dergâhına yüz süren Dünyada istediği her arzusuna erişip muradına ulaşır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan'a yazılmış bir medhiye olmasıyla beraber dergâhına da davet konuludur. Bu beyit, manevî bir öndere veya yüce bir zata bağlılığın, insana huzur ve arzu ettiği nimetleri sağlayabileceğini ifade etmektedir. Bu da, manevî rehberlerin insanların hayatlarına katkısına olan derin inancı yansıtan bir ifadedir.

2.5.4. İmzasız Bir Levha

Görsel 165: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey ʿālem-i velāyete sulṭān olan Emīr V’ey milk-i Rūm’a raḥmet-i Raḥmān olan Emīr”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey Allah dostlarına sultan olan Emir Ve ey Anadolu diyarına Allah’ın rahmeti olan Emir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan’a yazılmış bir medhiyedir. Zer-endûd levhalardandır.

2.5.5. İmzası Okunamayan Bir Levha

Görsel 166: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Besmeleyle açılur her rūz u şeb dükkānumuz Yevm-i Cumʿa mā-ḥaṣal icrā olur erkānumuz Ẕikr-i evvel oḳınur evrād ile ezkārumuz Leyle-i Ḳadr’e müşābih ẕikr ile meydānumuz Ḥażret-i server Muḥammed mürşid-i āgāhumuz Şeyḫ Saʿüddīn el-ḥaḳ pīrimiz sulṭānumuz İsm-i Ḥayy’la ḍarb olınur ẕarb-i tīġ-i destümüz Dāʾimā ẕikr-i Ḫudā’dur zāhid-i efgānumuz”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Her sabah ve her akşam dükkânımız besmeleyle açılır Cuma günleri, âdetlerimiz hâsıl olan varlıklarla yerine getirilir			

	Önce vird ve zikirlerimiz okunur Kadir Gecesi'ne benzer şekilde zikirlerle meydanlarımız dolar Rehberimiz, efendimiz Hz. Muhammed sırlara vâkıf mürşidimiz Doğrusu Şeyh Sadeddin pîrimiz, sultanımız Ellerimizin kılıcını Allah'ın Hayy ismi ile vururuz Daima Allah'ın zikridir zâhidâne haykırışımız"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içine asılmak amacıyla yazılan manzume levhalarındandır. Bu beyitlerde şair, günlük yaşamında Allah'ı zikretmeyi ve ibadeti esas aldığını, her işin başında besmele çekerek Allah'ın rızasını gözettiğini anlatmaktadır. Levhanın içerisinde aralarda yazan isimler, "Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Ömer (r.a.), Hz. Osman (r.a.), Hz. Ali'nin (r.a.) isimleridir. Köşelerde ise "Yâ Hazret-i Seyyid Sultan Abdülkadir Geylânî kuddise sırruhû", "Yâ Hazret-i Seyyid Sultan İbrâhim ed-Desûkî kuddise sırruhû", "Yâ Hazret-i Seyyid Sultan Ahmed el-Bedevî kuddise sırruhû", "Yâ Hazret-i Seyyid Sultan Ahmed er-Rıfâî" yazmaktadır.

2.5.6. İmzası Okunamayan Bir Levha

Görsel 167: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef‘ūlü / Mefā‘īlü / Mefā‘īlü / Fe‘ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bıḳdırdı beni cān u cihāndan felek-i dūn Cevr ü sitem u ẓulmün idüp gün-be-gün efzūn”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Alçak talih beni candan ve dünyadan bezdirdi Eziyet, haksızlık ve zulmünü günden güne artırarak”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Haksızlık ve zulmün artışından şikâyet eden ve kaderi sorgulayan manzumelerdendir. Dünyada karşılaşılan zorluklara ve haksızlıklara karşı duyulan derin üzüntü ve yılgınlık ifade edilmektedir.

2.5.7. İmzası Okunamayan Bir Levha

Görsel 168: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Dāmen-i Sulṭān Emīr’e *Nūriyā* ruḫsūde ol Kim anu ehl-i recāya mültecādur dergehi Öyle bir şehdür ki olmışdursa āzāde rütbede Nesl-i pāki Ḥażret-i Faḫr-i Cihāna müntehī”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey Nuri, Emir Sultan’ın eteğine yüzünü sür Ki onun dergâhı, dileği olanlara sığınaktır Öyle bir hükümdardır ki derecelerden hür olmuştur Onun temiz soyu, kâinatın övünç kaynağına dayanmaktadır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan’a yazılmış bir medhiyedir.

2.5.8. İmzası Okunamayan Bir Levha

Görsel 169: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: 1322/1904
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“İntiḳāl-i Emīr Sulṭān’a Oldı tārīḫ intiḳāl-i Emīr”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Emir Sultan’ın vefatına ‘intikâl-i Emîr’ tarih olmuştur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf büyüklerine medhiye ve tarih içeriklidir. “İntikâl-i Emîr”‘in karşılığı Hicrî 833 tarihidir. Emir Sultan’ın vefat tarihini ve önemini vurgulamaktadır. Bu levha günümüzde hala Emir Sultan türbesi giriş kapısı üzerindedir.

2.5.9. İmzası Okunamayan Bir Levha

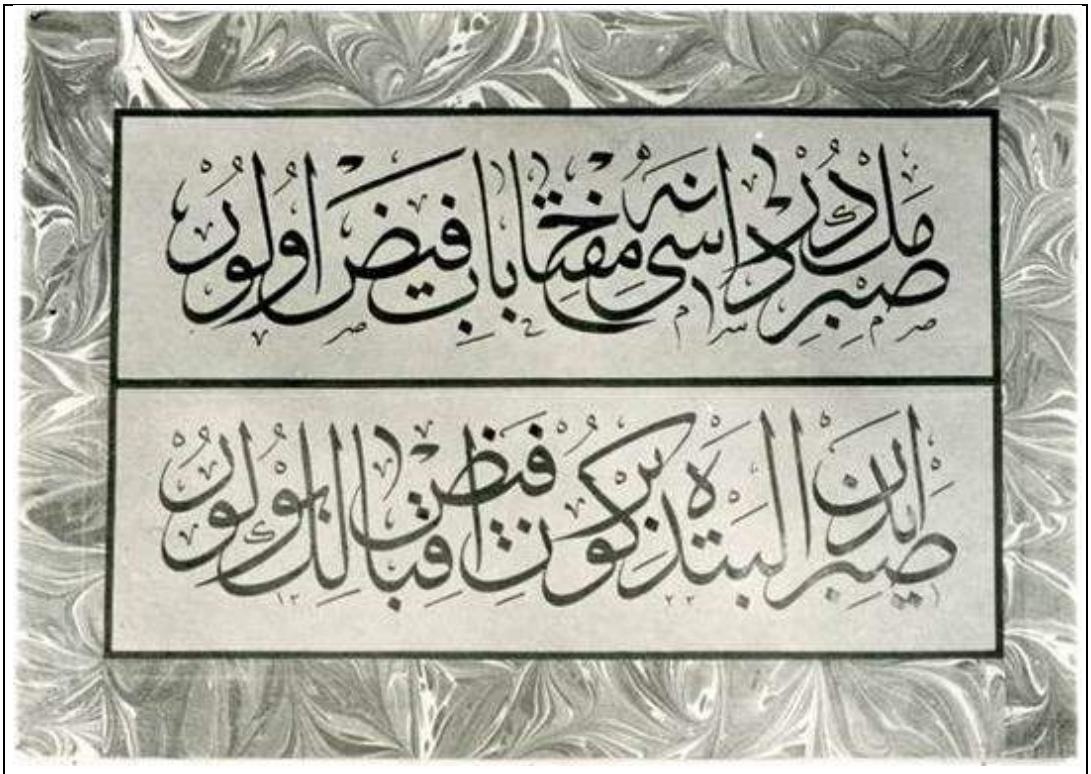

Görsel 170: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: 1322/1904
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫulūṣ-ı ḳalb ile eyle ziyāret Şems-i Sulṭānı Var ise maḳṣadun *ʿĀhid* gibi ey dīn-i iḫvānī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Samimi bir kalp ile şems-i sultan Emir Sultan'ı ziyaret et Ey din kardeşim, istediğin bir şey varsa Âhid gibi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan'a yazılmış bir medhiyedir. Tekke ve dergâhlara, insanları davet ve nasihat maksadıyla asılan manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

2.5.10. İmzasız Bir Levha

Görsel 171: Mustafa Uzun Koleksiyonu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: 1322/1904
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṣabrımıñdur dānesi miftāh-ı bāb-ı feyż olur Ṣabr iden elbetde bir gün feyż-i iḳbālüñ bulur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Sabrımın bir tanesi ihsanın kapısının anahtarıdır Sabreden kişi şüphesiz bir gün talih ve baht açıklığı nimetine erişir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın hayatında sabrın değerini vurgularken, sabırlı olmanın sonucunda mutluluk, başarı ve berekete erişileceğini anlatmaktadır.

2.5.11. Mustafa Seyfî Efendi

Görsel 172: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[417]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Seyfî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1322/1904
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥaḳ tecellî eyleyince her işi āsān ider Ḫalḳ ider esbābını bir laḥẓada iḥsān ider"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Allah olmasını dilediğinde her işi kolaylaştırır Sebeplerini yaratır ve anında istenilen o şeyi kuluna bağışlar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, Allah'a tevekkül etmenin ve O'nun yardımına güvenmenin önemini anlatmaktadır. Hâmid Aytaç'ın farklı tarihte aynı manzumeyi yazmış olduğu levhası Ketebe.org'da mevcuttur. Bir tanesi de, *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç* Koleksiyonu'ndadır.[418] Mustafa Halîm Özyazıcı'nın 1372/1953 tarihli Celî Taʿlîk ile yazmış olduğu hâli ise zer-endûd levhalardandır. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'nda mevcuttur.[419] Bazı internet kaynaklarında Ketencizâde Mehmed Rüşdî'ye atfedilmektedir. Fakat Naci Elmalı'nın hazırlamış olduğu *Erzurumlu Ketencizâde Mehmed Rüştü Efendi* isimli eserinde ve ilgili kaynaklarda aidiyeti tespit edilememiştir.

[417] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 117.
[418] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 153.
[419] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 366.

2.5.12. İmzası Okunamayan Bir Levha

Görsel 173: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hattatı tespit edilememiştir.	Yazıldığı Tarih: 1341/1922
Manzumenin Şairi	Şeyh Abdülbâkî Efendi[420]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fâʿ (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fâʿ (2., 3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey naġme-i nây-ı kibriyā Mevlānā Sūz-ı dil-i iḫvān-ı ṣafā Mevlānā Maḳṣūd bize nāy u nevādan sensüñ Āvāze-i Ḥaḳ bang-ı Ḫudā Mevlānā”[421]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Ey ululuk neyinin nağmesi Mevlânâ Candan dostlarının gönlünün ateşi Mevlânâ Bizim ney ve nağmeden muradımız sensin Hakk’ın seslenişi, Hüdâ’nın sesi Mevlânâ”			

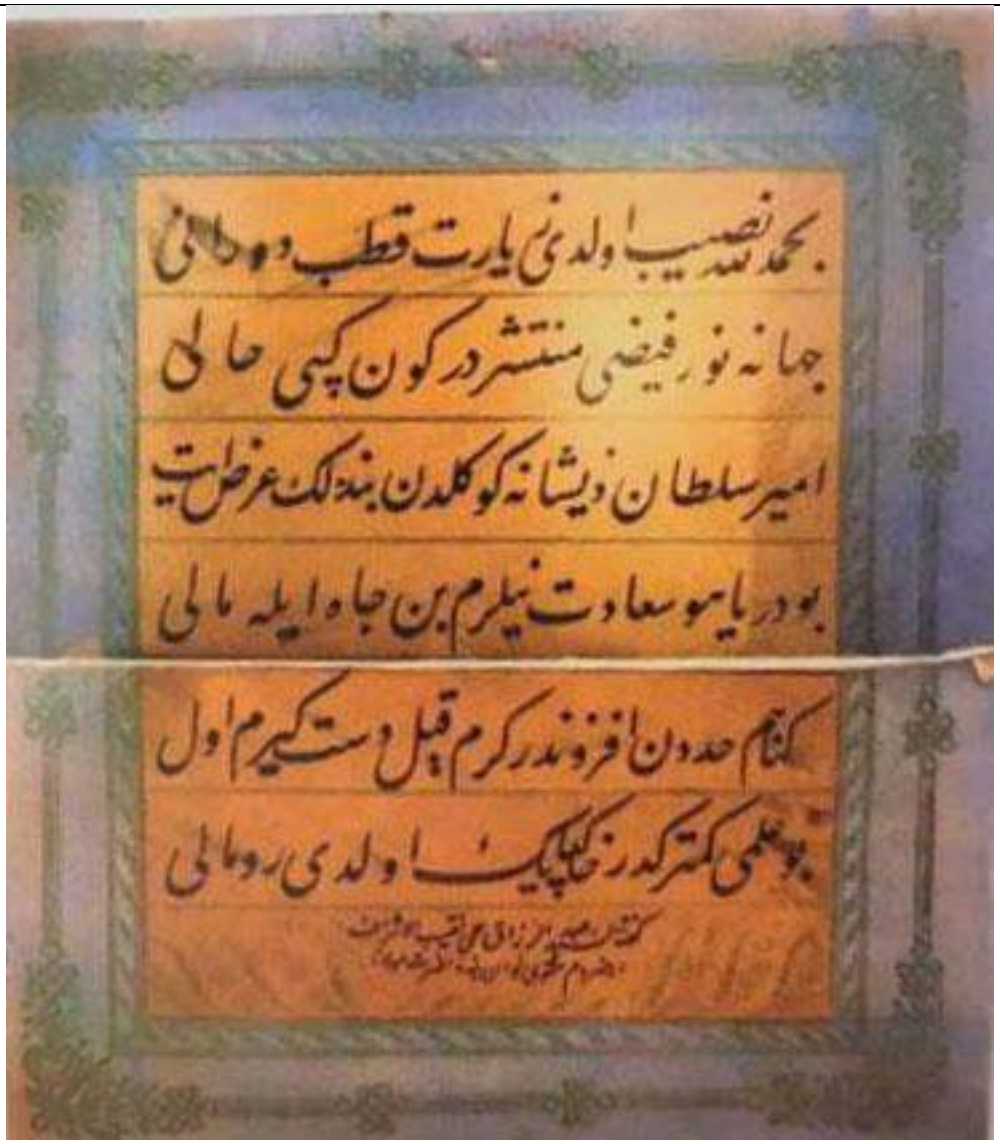
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ’ya bir medhiyedir. Neyin içli nağmeleri gibi, Mevlânâ da arayış içinde olan gönüllere rehberlik eden, Allah’a yaklaştıran ve Hakk’ın sesini duyuran bir manevi önder olarak yüceltilmektedir. Mâil kıta formundadır. Yenikapı Mevlevihanesi postnişini Abdülbaki Baykara’ya ait bir manzumedir. Yegâh âyin-i şeriften bir kısımdır.

---

[420] Hayatı hakkında bilgi için bk. Nuri Özcan, “Baykara, Abdülbaki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992).

[421] Ebru Güvenen, *Mahfil Mecmuasındaki Şiirler Üzerinde Bir İnceleme* (Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 20.

2.5.13. Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi

Görsel 174: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

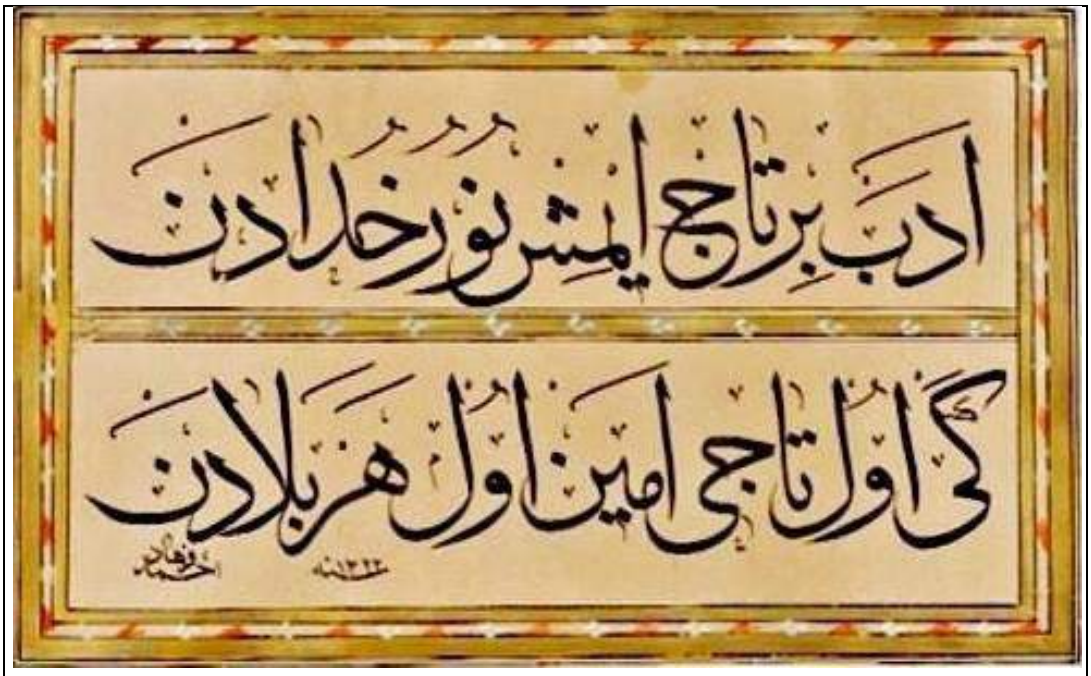
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bi-ḥamdillāh naṣīb oldı ziyāret ḳuṭb-ı devrānı Cihāna nūr-ı feyżi münteşirdür gün gibi ḥāli Emīr Sulṭān-ı zīşāna göñülden bendelik ʿarż it Budur yā hū saʿādet neylerüm ben cāh ile mālı			

	Günāhum ḥadden efzūndur kerem ḳıl dest-gīrim ol Bu *ʿİlmī* kemteriñdür ḫāk-i pāyüñ oldı rū-māli”
Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	“Allah’a şükürler olsun ki dünyanın merkezini (o insan-ı kâmili) görmek nasip oldu Ruha huzur verici mübarek nuru kâinata güneş gibi yayılmıştır Şanlı Emir Sultan’a gönülden kulluğumuzu arz et ki Mutluluk budur, ben yüksek mevki, makam ve malı neyleyeyim Günahım haddinden fazladır alicenaplık et, elimden tut Bu İlmî, huzuruna yüz süren âcizindir”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan’a bir medhiyedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi’nin manzumeyi 1218/1803 yılında yazmış olduğu bilgisi verilmiş fakat 1842-1907 yılları aralığında yaşadığı bilgisine bakıldığında tarihler birbiri ile tutarsız gözükmektedir. Levha incelendiğinde Seyyid Abdurrezzak İlmî Efendi, hem hattın hem manzumenin sahibi gibi durmaktadır fakat hat eğitimi aldığına dair bilgi bulunamamıştır.

2.5.14. Ahmed Ferhad Efendi

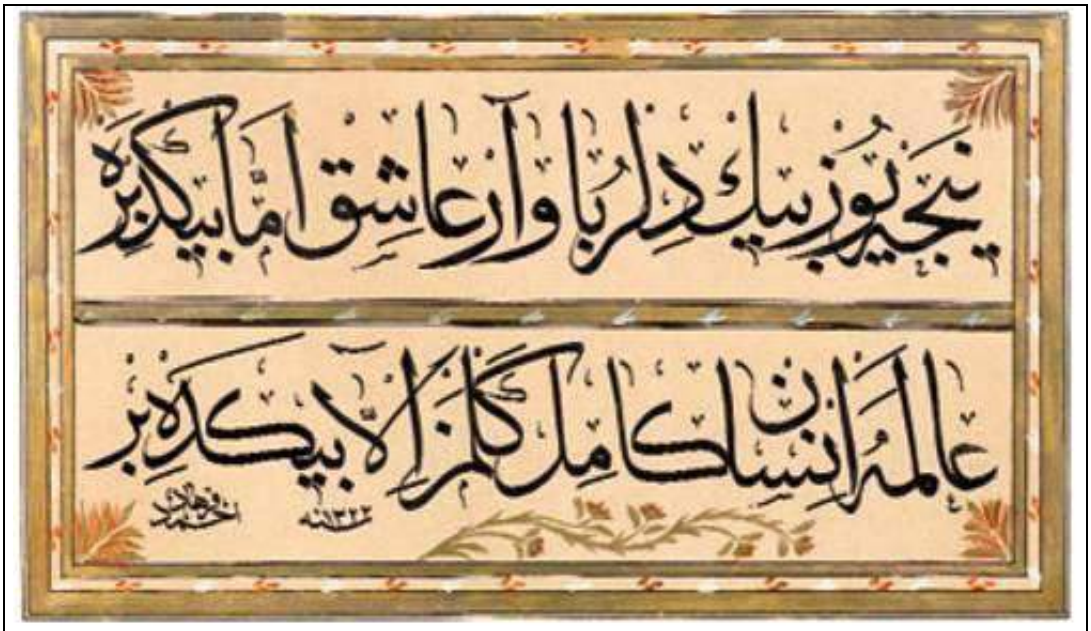

Görsel 175: Hattatlarımız Blog[422]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ahmed Ferhad Efendi	Yazıldığı Tarih: 1322/1904-1905
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Edeb bir tāc imiş nūr-ı Ḫudā’dan Giy ol tācı emīn ol her belādan”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Edep, Allah’ın nurundan bir taç imiş O tacı giy, her beladan emin ol”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Ahlakî erdemlerdem edebin insan hayatındaki değerini ve önemini vurgulayan bir manzumedir.

[422] “Hattatlarımız Blog” Görsel 175: https://osf.io/ngvfb/.

Görsel 176: Hattatlarımız Blog[423]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ahmed Ferhad Efendi	Yazıldığı Tarih: 1322/1904-1905
Manzumenin Şairi	Lârendeli Şeyh Dâlî Dede[424]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Nice yüz biñ dil-rübā var ʿāşıḳ ammā biñde bir ʿĀleme insān-ı kāmil gelmez illā biñde bir"[425]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Yüz binlerce nice âşık olunan güzel var ama âşık sayısı binde birdir Dünyaya kâmil insan gelmez, gelse de sayısı ancak binde birdir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. İnsan-ı kâmilin kıymetine vurgu yapan bir manzumedir. Gerçek âşık ve kâmil insan olmanın ne kadar zor ve ender olduğu ifade edilmektedir.

[423] "Hattatlarımız Blog" Görsel 176: https://osf.io/jh5ud/.
[424] Hayatı ve şiirleri hakkında bilgi için bk. Volkan Karagözlü, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* ed. Mustafa İsen vd., 12 Mayıs 2014, "DÂLÎ, Şeyh Dâli Dede, Kartal Dede".
[425] Karagözlü, "DÂLÎ, Şeyh Dâli Dede, Kartal Dede".

2.5.15. Bedri Efendi

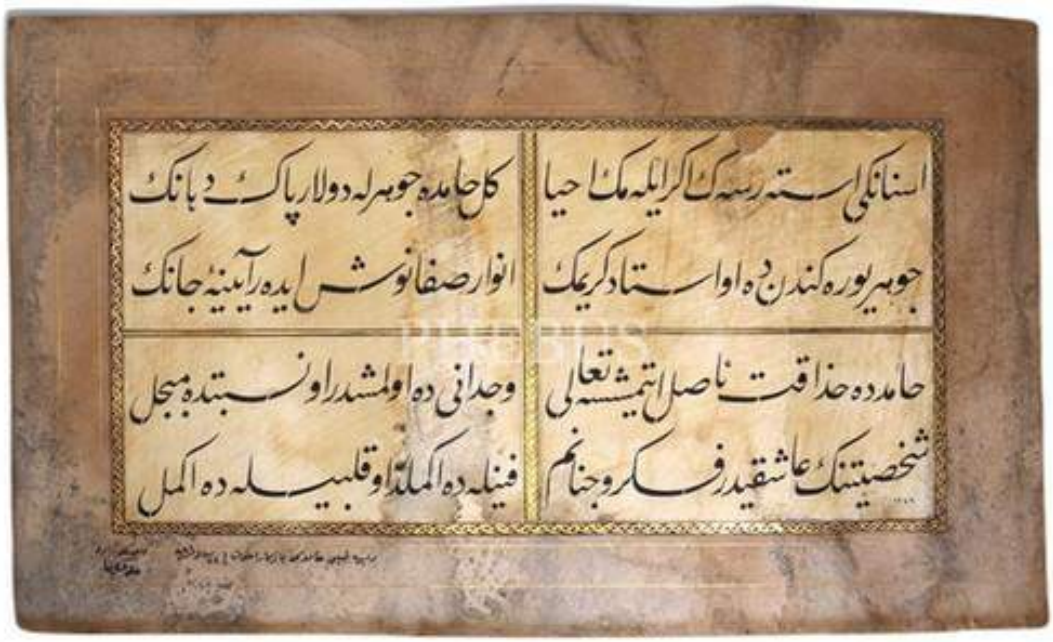
Görsel 177: Divan Edebiyatı[426]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Bedri Efendi	Yazıldığı Tarih: 1341/1922
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥāmeden eşk-i siyāhı akıdup Bir iki noḳṭa-i sevdā yazdum Varaḳ-ı dehre gözüm nūrundan Böyle bir tuḥfe-i ferdā yazdum"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kalemden daha kara göz yaşı akıtıp Bir iki aşk cümlesi yazdım Gözümün nûrundan zamanın sayfasına Böyle bir gelecek hediyesi yazdım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Sevgili ve aşk içerikli diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Şair, bu beyitlerle sevdaya dair hislerini dünya sayfasına, gelecek nesillere armağan olarak bıraktığını dile getirmektedir. Mâil kıta formundadır.

[426] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 177: https://osf.io/js7eq/.

2.5.16. Nâmık Kemâlzâde Ali Efendi

Görsel 178: Phebus Müzayede[427]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Nâmık Kemâlzâde Ali	Yazıldığı Tarih: 1349/1930
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâlzâde Ali (Ali Ekrem Bolayır)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Esnānıñı isterseñ eger eylemek iḥyā Gel Ḥāmid’e cevherle dolar pāk-i dehānuñ Cevher yüregünden de o üstād-ı kerīmüñ Envār-ı ṣafā nūş ider āyine-i cānuñ Ḥāmid’de ḥaẕāḳat naṣıl itmişse Teʿālā Vicdānı da olmışdur o nisbetde mübeccel Ṣaḥṣiyyetinüñ ʿāṣıḳıdur fikr u cenānum Fenniyle de ekmeldür o ḳalbiyle de ekmel”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Eğer dişlerini ihya etmek istersen Hamid Bey’e gel, o temiz ağzın cevherle dolsun O cömert üstadın cevher yüreğinden de Canının aynası, huzur nurları içer			

[427] “Phebus Müzayede” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 178: https://osf.io/q36hr/.

	Allah, Hamid Bey'e nasıl bir maharet vermiş ki Onun vicdanı da o derecede yüce olmuştur Aklım ve gönlüm, kişiliğinin âşığıdır Marifetiyle, bilgisiyle de mükemmeldir kalbiyle de mükemmel"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içine asılan manzume levhalarındandır. Medhiye içeriklidir. Hattat muhtemeldir ki bir diş tedavisi sonrasında şair yanını da göstererek tedavi olduğu diş doktorunun muayenehanesi için böylesi bir hediye hazırlamıştır. Alt kısmında "Diş tabîbi Hâmid Beg'e yâdigâr-ı uhuvvet" yazmaktadır.

Bu gibi birçok örneği bulunan dükkân içlerine, kütüphanelere, tekkelere, türbelere ve evlere asılması amacıyla yazılan bu tarz manzume levhaları dönemin insanının ne kadar düşünceli ve ince bir estetik zevkine sahip olduğunun göstergesidir.

2.5.17. Çırçırlı Ali Efendi

Görsel 179: Divan Edebiyatı[428]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1292/1875
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cemāl-i yāri seyrān eylemiş her yüzden ʿāşıḳlar Baña nūr-ı tecellī dāʾimā vech-i ḥasendendür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Âşıklar, sevgilinin yüzünü her yüzde seyretmişlerdir Bana ise görünen o nûr daima sevgilinin güzel yüzündendir			

Levhada yer alan manzumenin konusu sevgili ve aşk içerikli diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Şair, ilâhî nurun sevgilinin güzel yüzünden kendisine sürekli yansıdığını ve onun bu tecelli ile aydınlandığını ifade etmektedir. Kelâm-ı kibâr olarak anılmıştır. Bu manzume ayrıca rast ilahi olarak da bestelenmiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[428] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 179: https://osf.io/pwh3y/.

Görsel 180: Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları [429]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1313/1895
Manzumenin Şairi	Îsâzâde Seyyid Mehmed Saʿdeddîn Efendi[430]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Saʿdî Dîvânçesi*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Faḫr-i ʿālem enbiyānuñ ẕāt-ı müsteşnāsıdur Sırr-ı āyāt-ı nübüvvet lafẓınuñ maʿnāsıdur Oldılar bir ḥüccet-i pākīze cümle enbiyā Ḫatm olup ẕāt-ı Muḥammed Muṣṭafā imżāsıdur"[431]			
Nazım Şekli	Nazm			
Günümüz Türkçesi	"Kâinatın övünç kaynağı olan Peygamber, peygamberlerin içinden seçilmiş bir zattır Peygamberlik âyetlerinin sırrı, sözlerinin manasındadır Bütün peygamberler tertemiz bir delil oldular Hz. Muhammed'in (s.a.v.) mührüyle tamamlanmıştır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) tüm peygamberleri kapsayan manevî bir delil ve nübüvvetin tamamlayıcısı olduğunu dile getirmektedir. M. Hilmi Şenalp Koleksiyonundadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[429] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 134-135.
[430] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 22 Kasım 2013, "SA'DÎ, Îsâ-zâde Seyyid Mehmed Sa'deddîn".
[431] Kutlar, "Saʿdî ve Dîvânçesi", 218; Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 2016, 2/752.

Görsel 181: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[432]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1289/1872-1873
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Fāʾidesiz āsiyābuñ bendi nedür çarḫı ne Seḫāvetsiz aġniyānuñ çingāneden farkı ne"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Faydasız bir su değirmeninin seddi ve dönmesini sağlayan mekânizması nedir Cömert olmayan zenginlerin aç gözlü cimrilerden ne farkı vardır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, cömertlikten yoksun bir zenginliğin ve fayda sağlamayan bir varlığın değersiz olduğunu ifade etmektedir. Bu, zenginliğin yalnızca kendine değil, başkalarına da fayda sağlaması gerektiğini anlatan ince bir öğüttür. Kelâm-ı kibârdır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[432] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 237.

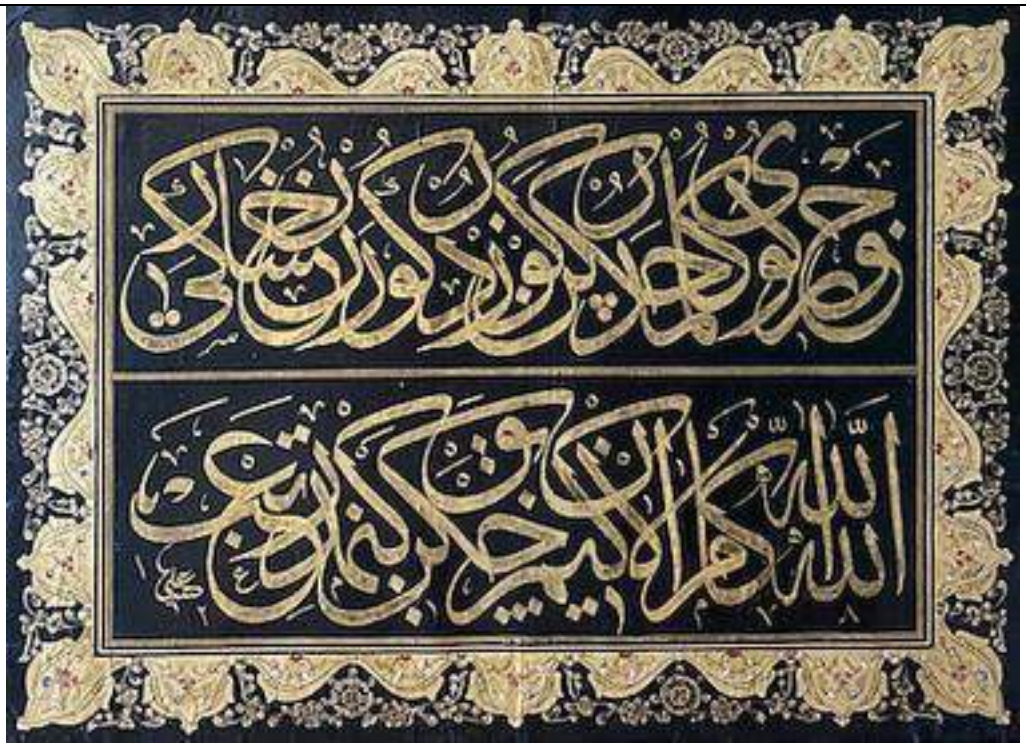

Görsel 182: Divan Edebiyatı[433]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1286/1869-1870
Manzumenin Şairi	Aziz Mahmud Hüdâyî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlâhiyât*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Feyż-i Ḥaḳ'da yoḳ buḫl her kes velî ṭālib degül Bî-ṭaleb[434] ıṣlāḥ-ı ʿālem Tañrı[435]'ya vācib degül"[436]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın ihsanında cimrilik yoktur fakat her seçkin kul ona talip değildir Talep edilmeden âlemi düzeltmek de Allah'a vâcip değildir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, Allah'tan yardım ve gelişme isteyen kişinin kendisinin de talep ve çaba içinde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Muharrem Hilmi Şenalp Koleksiyonu'nda mevcuttur.[437]

[433] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 182: https://osf.io/c6wp4/.
[434] Hazırlanan çalışmada "bî-sebeb" şeklindedir.
[435] Hazırlanan çalışmada "Bârî" şeklindedir.
[436] Azîz Mahmûd Hüdâyî, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*, haz. Mustafa Tatcı - Musa Yıldız (İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2005), 518.
[437] bk. Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 60-61.

Görsel 183: İstanbul Antik Sanat[438]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1278/1861-1862
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cevr-i gönlümdür çeken gözdür gören ruḫsārıñı Allāh Allāh kām alan kim bu çeken kimdür taʿab"[439]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Yüzünü gören gözüm, eziyeti çeken gönlümdür Allah Allah ki umduğuna erişen kimdir, sıkıntı çeken kim"[440]			

[438] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 183: https://osf.io/gxjve/.
[439] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 130.
[440] Ali Nihat Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2018), 109.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, aşkın hem mutluluk hem de acı verici yönünü dile getirmektedir. Şair, sevgiliyi görmekten duyduğu mutluluğun yanı sıra, ayrılık veya ulaşamamanın verdiği acıyı da hissetmektedir. Erdoğan Uludağ'ın makalesinde ikinci mısra "Allāh Allāh kām alan kimdir çeken kimdir taʿab" şeklindedir.[441] Şair göz ve gönül kıyaslamasını kâr-zarar ifadesiyle açıklamaktadır:[442] Zer-endûd levhalardandır. Mehmet Çebi Koleksiyonunda da mevcuttur.[443]

[441] Erdoğan Uludağ, "Fuzûlî'nin Gazellerinde Bir Güzellik Unsuru Olarak Yanak", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türk Dili ve Edebiyatı (Turgut Karabey Armağanı)* Özel Sayı-3 (2016), 21.
[442] Saadet Karaköse, "Divan Şiirinin Matematiği", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 56 (2016), 970.
[443] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 49-50.

Görsel 184: Ömrümün Bereketi 4[444]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1324/1906
Manzumenin Şairi	Kemterî[445]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kemterî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ger vücūdum yüzseler ḳalmasa tende deri Dönmezem ḥubb-ı ʿAlī'den Ḥaydarīyem Ḥaydarî"[446]			
Nazım Şekli	Müseddes / Mütekerrir Beyit			
Günümüz Türkçesi	"Eğer bedenimi yüzseler tenimde deri kalmasa Yine de Ali'nin aşkından dönmem, Haydarî'yim Haydarîliğe mensubum"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Bu beyit, sevginin derinliğini, sadakatin gücünü ve Hz. Ali'ye duyulan bağlılığı ifade etmektedir. Zer-endûd levhalardandır. Levha formunda hazırlamış olduğu bu yazı, Çırçırlı Ali Efendi'nin vefatından dört yıl sonra, kalıbından bir müzehhib eliyle işlendiği için o yılın tarihi konulmuştur. Bu beyit, Fatih'teki Haydar (Haydar) semtinde doğan Çırçırlı Ali Efendi'nin Haydarî lakabıyla da anılması sebebiyle hoş bir tevafuk oluşturmaktadır.[447]

[444] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/328.
[445] Sadeddin Nüzhet Ergun, *On Dokuzuncu Asırdan Beri Bektaşi - Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri* (İstanbul: İstanbul Maarif Kitaphanesi Matbaası, 1956), 3/144-145.
[446] Ergun, *On Dokuzuncu Asırdan Beri Bektaşi - Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*, 3/150-151.
[447] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/328; Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 287.

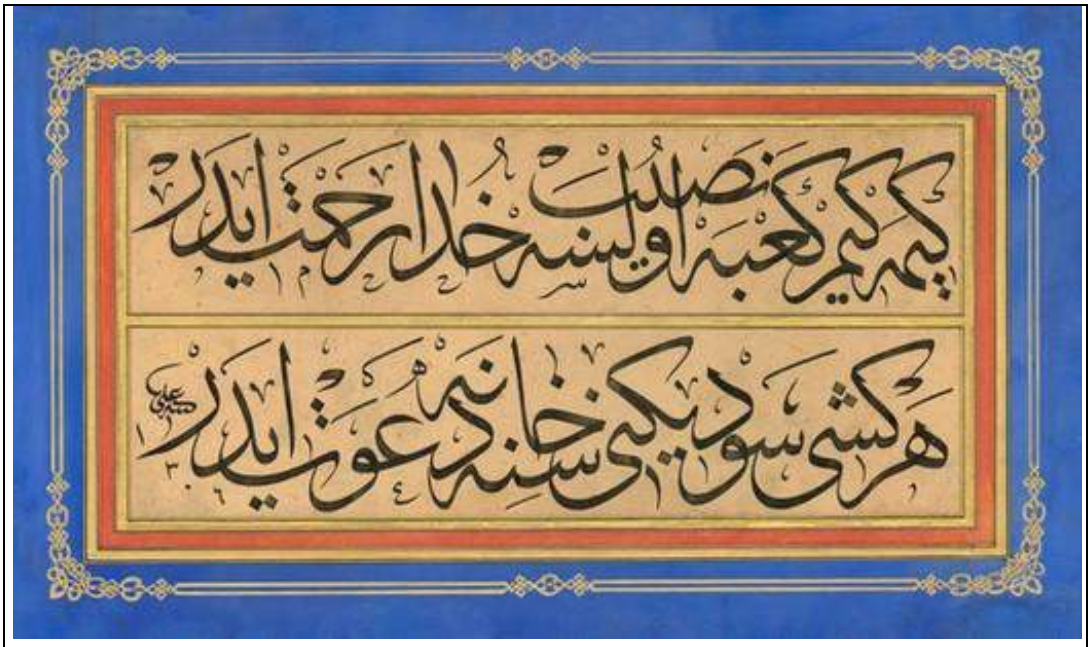

Görsel 185: Ketebe[448]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1311/1893-1894
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Gider ḳıyl ü ḳāli gideremezsin Añla me'āli añlayamazsın Fehm it ḫayāli fehm idemezsin Seyr it cemāli seyr idemezsin Bulasın kemāli bulamazsın"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	Yukarıdan aşağı doğru okunduğunda "Gider kıyl ü kâli Anla meali Fehmet hayali Seyret cemali Bulasın kemali" "Dedikoduları gider, mânayı anla, hayali kavra, Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellisini seyret, mükemmelliği bul"		Aşağıdan yukarıya doğru okunduğunda "Gideremezsin kâli Anlayamazsın meali Fehmedemezsin hayali Seyredemezsin cemali Bulamazsın kemali"[449] "Dedikoduyu gideremezsin, mânayı anlayamazsın, hayali kavrayamazsın, Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellisini göremezsin, mükemmelliği bulamazsın"	

[448] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 185: https://osf.io/fet8n/.
[449] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 113.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve niyaz içerikli secîli sözlerdendir. Bu beyitler, hakikate ulaşmanın zorluğunu, derin anlamları ve manevî olgunluğu idrak etmenin kolay olmadığını anlatmaktadır. Abdurrahman Depeler Koleksiyonundadır. Normalde soldan sağa ve yukarıdan aşağı okunduğunda aynı dizeleri veren manzumelerin aksine bu secîli söz yukarıdan aşağı ve aşağıdan yukarı okunduğunda farklı anlamlara gelmektedir.

Görsel 186: Ketebe[450]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1306/1888-1889
Manzumenin Şairi	Taşlıcalı Yahyâ Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kime kim Kaʿbe naṣīb olsa Ḫudā raḥmet ider Her kişi sevdüginiñ ḫānesine daʿvet ider" [451]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Kâbeye varmak kime nasip olursa Allah ona merhamet eder Herkes sevdiğini evine davet eder"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, Kâbe ziyaretinin Allah'ın rahmet ve sevgisinin bir işareti, Allah'ın davetine mazhar olmanın bir lütuf olduğunu ve Allah'ın sevdiği kullarını buraya davet ettiğini ifade etmektedir. Abdurrahman Depeler koleksiyonundadır.[452] Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytidir.

[450] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 186: https://osf.io/hwa7q/.
[451] Bozyiğit, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin - Nesre Çeviri - Sözlük)*, 465.
[452] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 1002-1103.

Görsel 187: Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları[453]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1312/1898
Manzumenin Şairi	Seyyid Nizamoğlu[454]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Seyyid Nizamoğlu Dîvânı*			
Vezni	Mef῾ūlü / Fā῾ilātün / Mef῾ūlü / Fā῾ilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"İster iseñ Ḫudā'yı terk eyle māsivāyı"[455]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Eğer Allah'ı istiyorsan insanı Allah'tan uzaklaştıran her şeyi terk et"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu mısra, kişinin Allah'a yakınlaşmak için dünyevî arzulardan ve O'ndan başka her şeyden uzak durması gerektiğini öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Konya Mevlânâ Müzesi'ndedir. Matla῾ beytinin bir mısrasıdır.

[453] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları,* 119.
[454] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Necdet Tosun, "Seyyid Nizamoğlu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009).
[455] Canan Özdemir, *Seyyid Nizamoğlu Dîvânı* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996), 261.

Görsel 188: Türk Hat Sanatından Seçmeler[456]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1318/1900-1901
Manzumenin Şairi	Server Dede			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef'ūlü / Mefā'īlü / Mefā'īlü / Fe'ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Müşkil iş imiş ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Müşkil bu ki her sırrı beyān eylemek olmaz Aġzum ne ararsun beni mestāne mi ṣanduñ Ser virmek olur sırrı ʿayān eylemek olmaz"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Aşkı gizlemek zor bir işmiş, mümkün değil Çözüme kavuşturulması güç olan mesele şu ki, her sırrı açıklamak da olmaz Ağzım, beni ne ararsın, sen beni sarhoşça kendinden geçmiş mi sandın Baş vermek olur da sırrı âşikâr etmek olmaz" [457]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, aşk ve sır gibi derin duyguların değerini korumanın ve onların gizemini muhafaza etmenin önemini vurgular. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ketebe.org'da de mevcuttur.[458] Zeki Cemal Özen Koleksiyonundadır.[459] Son mısra Cenâbî Paşa'ya da atfedilmektedir.[460]

[456] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 487.
[457] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 486.
[458] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 188: https://osf.io/qzpw7/.
[459] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 151-152.
[460] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 10.

Görsel 189: Ketebe[461]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1297/1879-1880
Manzumenin Şairi	III. Selim (İlhâmî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*İlhâmî Dîvânı*			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yapışdum dāmen-i pāk-i rıżāya her çi bād-ā-bād Ṣarıldum ḫāk-i pāy-i Muṣṭafā'ya her çi bād-ā-bād Ẕuhūrāt u cevāba tāb u ṭāḳatsiz ḳalup ḥayrān[462] Ṣığındum dergeh-i luṭf[463]-ı Ḫudā'ya her çi bād-ā-bād"[464]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Yapıştım tertemiz eteğine Allah'ın rızasının, artık ne olursa olsun Sarıldım Hz. Mustafa'nın (s.a.v.) ayaklarının tozuna, artık ne olursa olsun Ortaya çıkan olaylara ve cevaplara takatsiz ve dermansız bir şekilde hayran kalıp Allah'ın lütuf kapısına, huzuruna sığındım, ne olursa olsun"[465]			

[461] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 189: https://osf.io/azkx9/.
[462] Hazırlanan eserde "bī-dād" şeklindedir.
[463] Hazırlanan eserde "ẕāt" şeklindedir.
[464] Çalışmanın Ekler kısmında bulunmaktadır. Yılmaz, *III. Selim (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*, 309.
[465] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 94.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitler, şairin Allah'ın rızasına ve Hz. Muhammed'e olan bağlılığını dile getirmekte ve çaresiz kalındığı anlarda Allah'ın lütfuna sığınmayı öğütlemektedir. "Her çi bâd-â-bâd" (ne olursa olsun) ifadesi, tam bir teslimiyeti ve kadere rıza göstermeyi ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu'ndadır.[466] Envanter numarası "130-0068-CA"'dır.

[466] *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, 187.

Görsel 190: Hattat Mustafa Râkım [467]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1286/1869-1870
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥāside besdür ġam-ı beyhūdesi İntiḳāma iḥtiyāc itmez seni Hiç ṣafā-yı vaḳtiñe virme keder Derdi bed-ḫūyı helāk eyler anı" [468]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kıskanç kimseye gereksiz olan kaygısı yetip de artar Senin bir intikam almaya ihtiyacın yok Hiç o güzel vaktini üzüntü ve tasa ile geçirme Kötü huylunun derdi onu yok eder"			

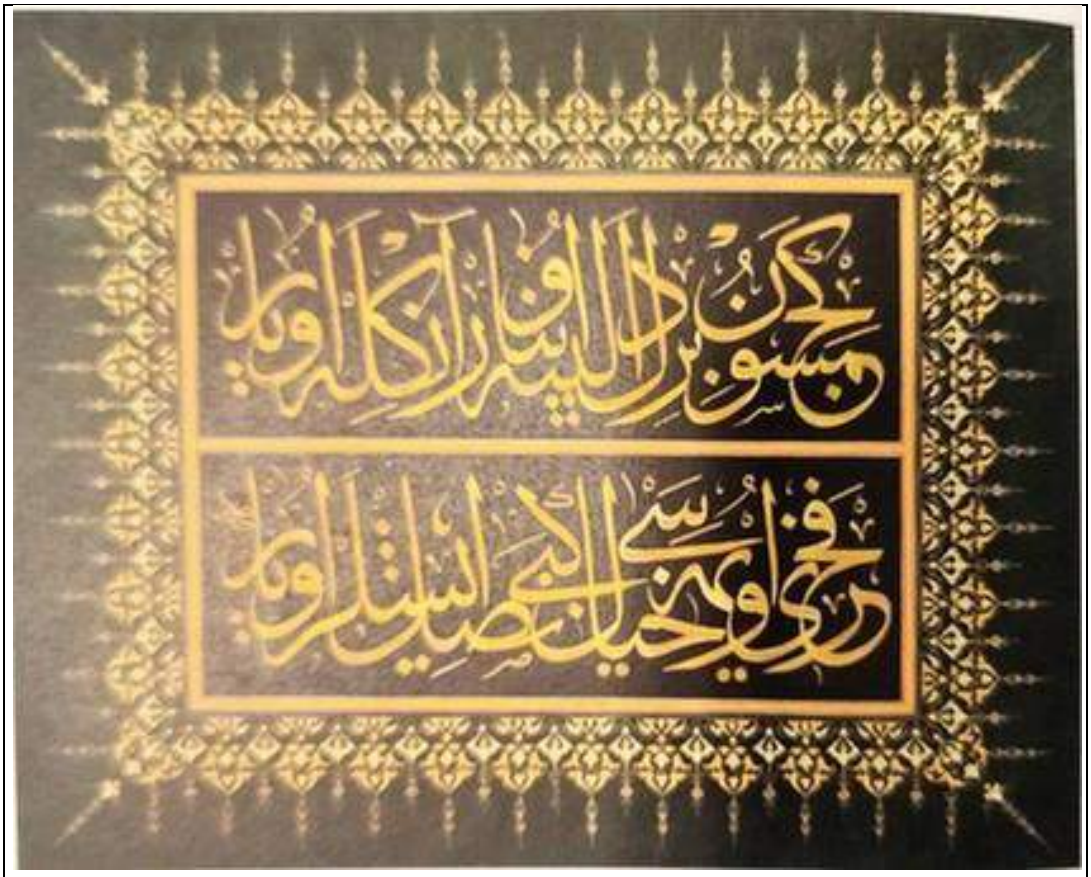
[467] "Hattat Mustafa Rakım" (Erişim 04 Haziran 2024) Görsel 190: https://osf.io/4ku86/.

[468] Fatih Odunkıran, *Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (İnceleme-Metin)* (Istanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 272, 563; Şevkiye Kazan, "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyândaki Türkçe Şiirler", *Semazen.net* (Erişim 11 Kasım 2023).

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, kıskançlık ve kötü niyetin en çok bu duyguları taşıyanlara zarar verdiğini ifade etmekte ve intikam düşüncesinden uzak durmayı öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Çırçırlı Ali Efendi, Mustafa Râkım'ı takliden yazmıştır. Bu sebeple levhada lki tarih bulunmaktadır. Mustafa Râkım'ınki bulunamadığından Çırçırlı Ali Efendi'ninki alınmıştır. Abdurrahman Depeler koleksiyonu ve Mehmet Özçay fotoğraf arşivinde mevcuttur.[469]

[469] bk. Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 57-59.

Görsel 191: Ömrümün Bereketi 2[470]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1292/1875
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Geçmesün bir dil eline oynar anuñla o yār Faḫrî oyması ḫayāl gibi naşıl işler o yār”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Sevgilinin eline bir gönül geçmesin ki onunla oynar Fahrî oyması bir hayal gibi o gönlü ince ince işler o sevgili”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitler, aşkın gücünü ve sevgilinin âşığın kalbi üzerindeki derin etkisini anlatmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır.

[470] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/408.

Görsel 192: Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları[471]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1292/1875
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Olma bir noḳṭa içün ehl-i şikem cīm gibi"[472]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bir ufak benek (lokma) için cim harfi gibi boğazından başka şey düşünmeyenlerden olma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, insana manevî değerlerine sadık kalmayı, çıkar uğruna eğilip bükülmemeyi tavsiye etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Süleyman Berk fotoğraf arşivinde mevcuttur. Gazelin matlaʿ beytinin ilk mısrasıdır.

[471] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 74.
[472] Bilkan, *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, 1067.

Görsel 193: Ömrümün Bereketi 4[473]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1293/1876
Manzumenin Şairi	Erzurumlu İbrahim Hakkı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Ma'rifetnâme / Risale-i Tarik-i Nakşibendî*			
Vezni	Mef'ûlü / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fâ' (1., 2. ve 4. mısra) Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlün / Fâ' (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Sırr-ı ġam-ı 'aşḳı derd-mendān añlar Şanma dil-serd-i ḫod-pesendān añlar Naḳḳaşa irer 'ārif olan naḳşından Bū naḳş-ı ġarîbi Naḳş-bendān añlar"[474]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Aşk kederinin sırrını ancak derdi olanlar anlar Kendini beğenmişlerin çirkin gönüllerinin anlayabileceğini sanma İrfân sahibi olan kimse, süslemesinden, süsleyen sanatkâra ulaşır Bu tuhaf süslemeleri ancak sanatkârları anlayabilirler"[475]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Tasavvuf ve tarikatlere dair bir medhiyedir. Şair, yüzeysel bir anlayışla aşkın sırrına vakıf olunamayacağını, bu derin sırra ancak hakiki âşıkların ve Nakşbendîler gibi tasavvuf yoluna gönül vermiş kişilerin erişebileceğini dile getirmektedir. İmzasını manzum bir şekilde atmıştır: "Ḫāk-i pāy-i evliyā Seyyid 'Aliyy-i pür ḫaṭā". Hattatın sulu mürekkeple ve bir mektup kaleme alır gibi süratle yazdığı bir levhasıdır.[476]

[473] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/234.
[474] Halil Kurt, "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın 'Risâle-i Tarik-i Nakşibendî' Adlı Eseri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/51 (Ağustos 2017), 1278.
[475] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 84.
[476] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/234.

Görsel 194: Ömrümün Bereketi 4[477]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1295/1879
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Muḥammed'üñ dört maḥbūbıdur hem velī Ebūbekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān u ʿAlī"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dört sevdiğidir hem de dostlarıdır Hz. Ebûbekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.), Hz. Osman (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.)"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içerikli secîli sözlerdendir. Dört halifeye yazılmış bir medhiyedir. İslam'ın dört büyük halifesini yüceltmekte ve onların manevi değerlerini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[477] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/297.

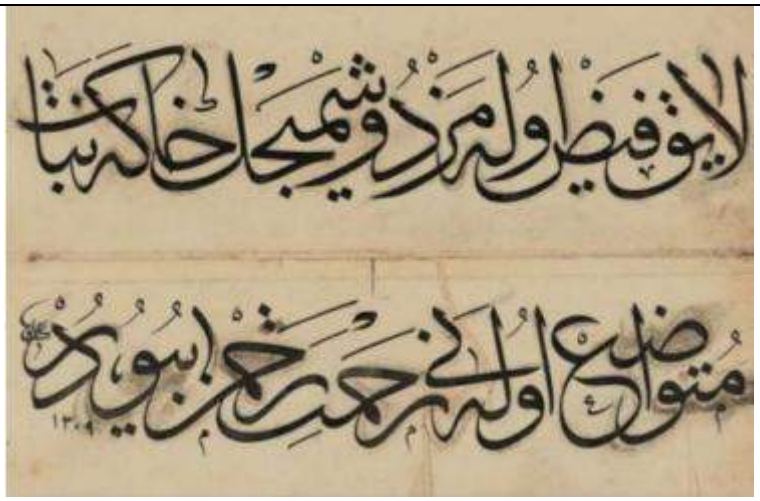
Görsel 195: Ömrümün Bereketi 4[478]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1301/1884
Manzumenin Şairi	Seyyid Nizamoğlu			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Seyyid Nizamoğlu Dîvânı*			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab beni dūr eyleme evlād-ı ʿAlī'den Tā bendesiyem ben [de] anuñ *ḳālū belī*[479]'den"[480]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Rabbim beni Hz. Ali'nin (r.a.) evlatlarından ayırma Ki ben onların tâ 'Evet, (Rabbimizsin)' denilen günden beri kulu kölesiyim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali ve nesline olan sevgiyi ve bağlılığı ifade eden manzumelerdendir.

İmzasını manzum bir şekilde atmıştır: "Bende-i āl-i ʿabā seyyid ʿAliyy-i pür ḫaṭā". Hz. Ali sevgisini belirten bu beyit ve beytin birinci mısrası birçok şair tarafından kullanılmış ve birçok hattat tarafından da levha formunda yazılagelmiştir.[481]

[478] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/327.
[479] Aʿrâf 172. "Evet, (Rabbimizsin) dediler."
[480] Özdemir, *Seyyid Nizamoğlu Divanı*, 155.
[481] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/327.

Görsel 196: Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları [482]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Çırçırlı Ali Efendi	Yazıldığı Tarih: 1309/1891-1892
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Lāyıḳ[483]-ı feyż olamaz düşmeyicek ḫāke nebāt Mütevāżıʿ olanı raḥmet-i Raḥmān büyütür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bir tohum toprağa düşmedikçe, berekete layık olamaz Tevâzu sahibi olanı Allah'ın merhameti yüceltir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, tevazunun insanı gerçek anlamda büyüten bir erdem olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[482] Yıldız, *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*, 106-107.
[483] Beytin bu ilk kelimesi kimi yerde "maẓhar" şeklinde geçmektedir.

2.5.18. Hasan Sırrî Efendi

Görsel 197: Ketebe[484]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1308/1890-1891
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.[485]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bāb-ı Ḥaḳ meftūḥ iken her laḥẓa ehl-i ḥācete İlticā lāyıḳ mıdur maġrūr-ı cāh-ı devlete"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın kapısı ihtiyaç sahiplerine her an açık iken Devletin yüksek makamları ile böbürlenenlere sığınmak layık mıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, Allah'ın her an herkese açık olan merhamet ve yardım kapısının yanında, geçici dünya makamlarına güvenmenin ve kibrin anlamsız olduğunu öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Atasözü ve kelâm-ı kibâr olmuş beyitlerdendir.[486]

[484] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 197: https://osf.io/3snjp/.
[485] Özalp, *Bilgelikler Dîvânı*, 82.
[486] Ali Emre Özyıldırım, "Sahaf Bosnalı Hâfız Mustafa'nın Derkenar-Risale Şeklinde Atasözü Ve Kelâm-ı Kibar Derlemesi", *Müteferrika* 46 (K 2014), 111.

2.5.19. Hüseyin Efendi

Görsel 198: Divan Edebiyatı[487]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hüseyin Efendi	Yazıldığı Tarih: 1309/1891
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yüz sürüp bürde-i feyż-āver-i Ḫālid'e biz Çıḳduḳ ey ḫᵛāce şebāt gör ne güzel ḥāli de biz"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Biz Halid'in ruha huzur verici, mübarek hırkasına yüz sürerek Ey hoca, bak ne güzel bir hâle çıktık, azimli ol ve kararında devam et"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Kimin yazmış olduğu ve levhanın nerede asılı olduğu bilinmemektedir. Hâlid ile kastedilen kimsenin Nakşibendiyye tarikatının Hâlidiyye kolunun kurcusu Hâlid el-Bağdâdi olması muhtemeldir.

[487] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 198: https://osf.io/8kfzw/.

2.5.20. Hüseyin Keşfî Efendi

Görsel 199: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi[488]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hüseyin Keşfî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Edirneli Ahmed Rüşdî[489]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Edirneli Ahmed Rüşdî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Pādişāhum[490] luṭf idüp mesrūr u şād eyle beni Nā-murādum bir naẓar ḳıl ber-murād eyle beni Ḫāṭırumdan bir nefes gitmez duʿā-yı devletüñ Sen de ey kān-ı kerem luṭfıñla yād eyle beni"[491]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım cömertlik edip sevinçli ve mutlu eyle beni İsteğime erişemedim, bir bakışınla arzusuna kavuşan biri eyle beni Bir an bile gönlümden devletine dua eksik olmaz Ey cömertlik kaynağı sen de ihsanınla hatırla beni"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, sürekli dua ederek Allah'a ya da yüce bir makama duyduğu derin bağlılığını ifade etmekte ve lütufla anılmayı ümit etmektedir. İlgili bazı çalışmalarda Saʿdullâh Ağa'nın Beyâtîarabân Çember bestesi şeklinde de geçmektedir.

---

[488] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 57.
[489] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. İsmail Hakkı Aksoyak, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 26 Aralık 2014, "RÜŞDÎ, Ahmed Efendi"; Melike Tunadurur, *Edirneli Ahmed Rüşdî Dîvânı* (Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012).
[490] Hazırlanan çalışmada kelime, "devletinde" şeklinde geçmektedir.
[491] Tunadurur, *Edirneli Ahmed Rüşdî Dîvânı*, 185.

2.5.21. Filibeli Bakkal Ârif Bey

Görsel 200: Süleyman Berk [492]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1315/1897
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Dünyānuñ varına aldanup dime var mı ben gibi Bir muḫalif yel eser ṣavurur ḫarmān gibi"[493]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünyanın varlığına aldanıp da benim gibisi var mı deme Bir ters rüzgar eser de seni bir ekin yığını gibi savurur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünya malına fazla değer vermenin, geçici şeylerle gururlanmanın boşuna olduğunu ifade etmektedir.

Beytin aslı bir başka çalışmaya göre şöyledir:

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
"Māl u mülke maġrūr olma dime var mı ben gibi
Bir muḫālif yel eser ṣavurur ḫarman gibi"

[492] "Hattat Berk" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 200: https://osf.io/vyjts/.
[493] Beytin aslı bir başka çalışmaya göre şöyledir:
"Māl u mülke maġrūr olma dime var mı ben gibi
Bir muḫālif /yel eser ṣa/vurur ḫarman gibi"

Görsel 201: Ketebe[494]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1310/1892
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAẕīm it cismümi yā Rab cehennem ṭopṭolu olsun Ḳamu ʿuṣātı ʿafv eyle hemān tenhā yanayum ben"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Rabbim, bedenimi öyle büyüt ki, cehennem tamamen benim bedenimle dolsun Bütün günahkarları bağışla ve yalnızca ben yanayım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, insanlık adına duyulan derin bir şefkati, kendini feda etme arzusunu ve Allah'a duyulan güçlü bağlılığı ifade etmektedir. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. Hz. Ebû Bekr'in bir sözü olduğu rivâyet edilmektedir. Türkçe manzume şeklinde kim söylemiş tespit edilememiştir. Necmeddin Okyay da bu beyti yazmıştır.

[494] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 201: https://osf.io/z4stk/.

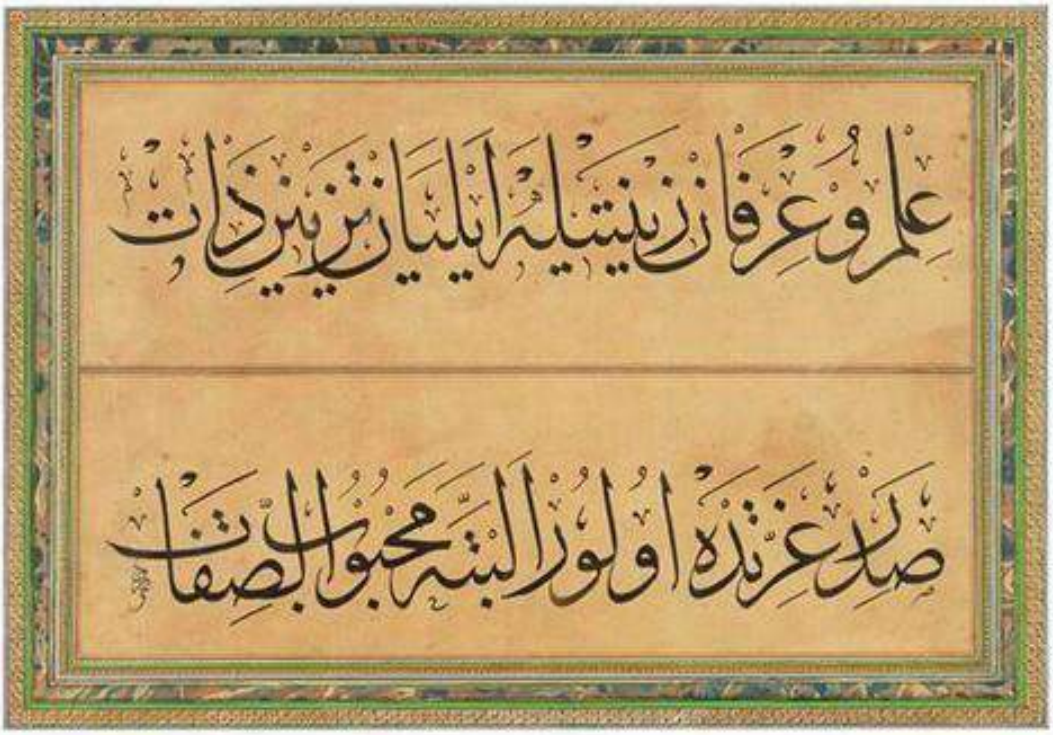

Görsel 202: Divan Edebiyatı[495]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1308/1890
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihānda bulmadum bir yār-ı ṣādıḳ Ki derdi derdüme ola muṭābıḳ Eger buldum ise bir yār-ı ṣādıḳ Ki ṣādıḳ ṣanduġum çıḳdı münāfıḳ"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünyada vefalı bir dosta denk gelmedim Ki derdi, derdim olacak Buldumsa da sadakatli bir dost Vefalı sandığım da özü sözüne uymayan biri çıktı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Sadık bir dost arzusu ve dünyada böyle bir dost bulunmayışını anlatan manzume, levha formuna aktarılmış ve bu dertten muzdarip birçok insanı levha hâliyle de etkilemeyi başarmıştır. Aynı manzume hattat imzası olmayan bir başka levha formuyla Üsküp Rıfâî Tekkesi'nde bulunmaktadır.

[495] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 202: https://osf.io/zuvfn/.

Görsel 203: Osmanlıca Lisanı Blog[496]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“ʿİlm u ʿirfān zīnetiyle eyleyen tezyīn-i ẕāt Ṣadr-ı ʿizzetde olur elbette maḥbūbu’ṣ-ṣıfāt”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“İlim ve irfan süsüyle şahsını süsleyen kişi Elbette sevilen kimseler gibi yüce gönülde olur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, ilim ve hikmetle donanmış olan kişinin toplumda saygın bir konuma yükseleceğini ifade etmektedir.

[496] “Osmanlıca Lisanı Blog” Görsel 203: https://osf.io/j49bw/.

Görsel 204: Tarih Lügati[497]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1302/1885
Manzumenin Şairi	Köprülüzâde Mahmud Cemil Bey[498]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘īlü / Fā‘ilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḳıl tevbe seyyi’ātıña gözler ḳapanmadan Vaḳtiyle gör ḥisābıñı defter ḳapanmadan”[499]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Ölmeden günahlarına tevbe et Amel defteri kapanmadan vaktinde hesabını gör”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanlara ölümden önce tevbe ederek kendi iç hesaplarını yapmalarını tavsiye etmektedir. Kaynaklarda Bursalı Mustafa Huldî’ye ait gözükse de *Son Asır Türk Şairleri*’nde Köprülüzâde Mahmud Cemil Bey’e ait bir manzume olduğu bilgisi mevcuttur.

[497] “Tarih Lügati” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 204: https://osf.io/rf9x3/.
[498] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969), 1/225-227; Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 28 Haziran 2014, “CEMÎL, Köprülü-zâde Mahmûd Cemîl Bey”.
[499] İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 1/226.

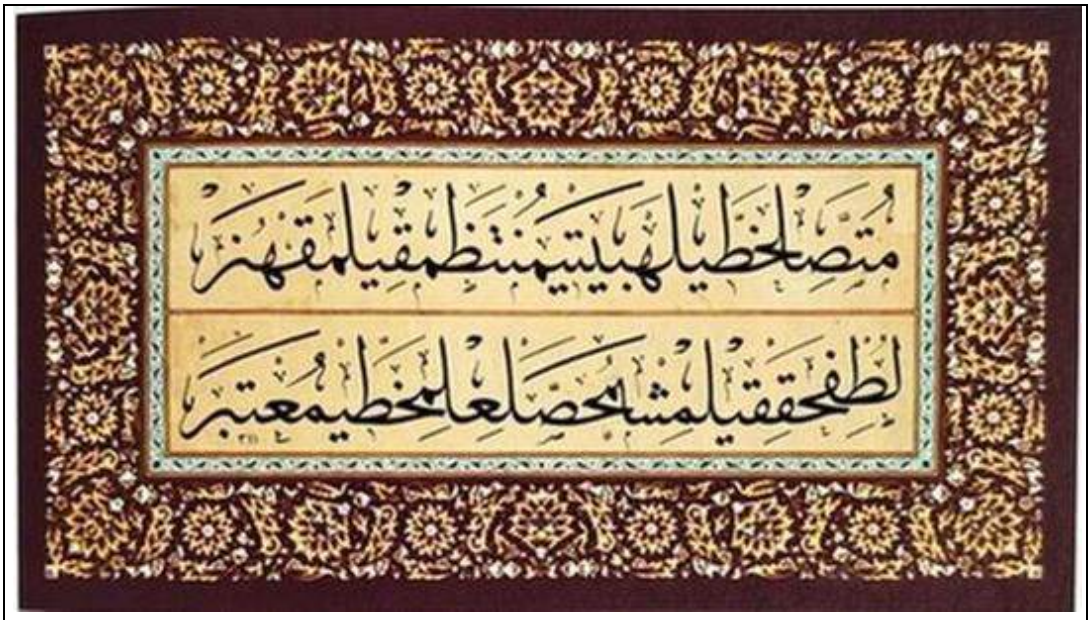

Görsel 205: Divan Edebiyatı[500]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1308/1890
Manzumenin Şairi	Şeyh Ahmed-i Muhtâr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Marīż olınca ser-āzād-ı dest-i ḳahr-ı ecel Eṣer-nümā-yı ḥaẕāḳat olur ṭabīb-i lebīb Rehīn-i devr-i tenāhī olınca ʿömr-i beşer Virür mi fāʿide āb-ı ḥayāt virse ṭabīb"[501]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Hasta, ölümün zorlayıcı eline düşen kişi hastalanınca En zeki doktor bile etkileyici maharetlerini gösterir İnsanın ömrü bitip tükenip de ahirete intikal edince Doktor, ebedî hayat suyunu verse bile bu ona fayda verir mi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyitler, ölümün kaçınılmazlığına vurgu yaparak, insanın her türlü ilim ve tedaviye rağmen ecelin elinden kaçamayacağını ifade etmektedir. Muhtâr Efendi'nin odasında asılı levhalardan olduğu rivâyet edilmektedir.

[500] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 205: https://osf.io/6tsyr/.
[501] Ahmet Molla Mehmet, "Hüseyin Vassâf'ın Sefîne-i Evliyâ'sındaki Rumelili Sufi Şairler", *4. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı -1* (İstanbul: İlem vd., 2018), 51.

Görsel 206: Son Hattatlar[502]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1311/1893-1894
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Muṭṭaṣıl ḫaṭṭıyla beyti muntaẓam ḳılmaḳ hüner Luṭf-ı Ḥaḳ ḳılmış muḥaṣṣal ʿilm-i ḫaṭṭı muʿteber"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Beyti bitişik harflerle (müselsel yazı ile) düzenli hâle getirmek bir hünerdir Sözün kısası Hakk'ın lütfu hat ilmini muteber kılmıştır"			

[502] İnal, *Son Hattatlar*, 69.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat sanatı ile ilgili manzumelerdendir. Uğur Derman Koleksiyonundadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*[503] ve *Ömrümün Bereketi 1*'de de mevcuttur.[504] 1309 yılında Aziz Efendi'nin yazmış olduğu hâli Ulu Camii'nde asılıdır.[505] Bir naʿt kıtasının son iki mısrasıdır. Çalışmamızda o hâli de mevcuttur. Hattatlar tarafından yazılmak için çokça tercih edilen bir manzume olmuştur.

Manzumenin şairinin bu levhayı yazan hattatlardan birisi olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir. Bu beyitle, hat sanatının inceliğini ve bu sanatta ustalaşmanın, Allah'ın bir lütfuyla elde edilmiş olduğu ifade edilmektedir. Hattat, bu manzumesiyle, bitişik harfleri kullanarak bir beyit yazmak hünerdir, der ve bunu müselsel yazı ile yazarak göstermek ister. Bilindiği üzere bazı Arapça harfler kendinden sonra gelen harflerle birleşmezler, bu manzumenin levha formundaki yazılışında bu sanat icra edilmiştir.

İlk beyti ile beraber düşünüldüğünde ise Hz. Peygamber'in insanlar arasındaki kıymeti, itibarı gibi hüsn-i hattın da yazı alanında çok değerli olduğu ifade edilmek istenmiştir.[506] İlk beytiyle birlikte yazılmış hâli de çalışmaya dahil edilmiştir.

"Sen gülüñ ben bülbülüyem hey Nebiyy-i Muʿteber
Ḥikmet-i ʿilmüñ senüñ ḳılmış şehüm şaḳḳ-ı ḳamer

Muttaṣıl ḫaṭṭıyla beyti muntaẓam ḳılmaḳ hüner
Luṭf-ı Ḥaḳ ḳılmış muḥaṣṣal ʿilm-i ḫaṭṭı muʿteber"[508]

[503] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 538-539.
[504] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/39.
[505] bk. Selim Karacabey, "Muhteva, Sıhhat ve Mesajları Açısından Bursa Ulucami'de Yer Alan Hadisler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (2011), 101-102.
[506] Yapar Ünal, "Hat Sanatında Müselsel Yazılar", 111.
[507] Kamer 54/1-3.
[508] bk. Görsel 280.

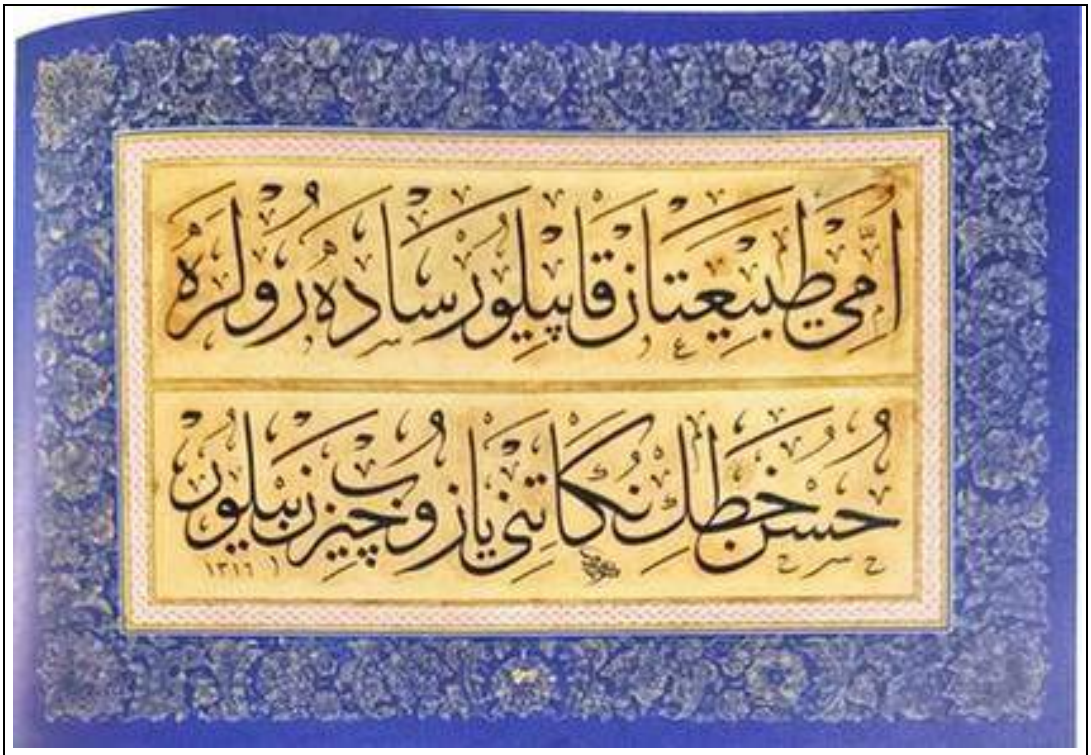
Görsel 207: Ketebe[509]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1309/1891-1892
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şükr-i niʿmet niʿmeti müzdād ider Küfr-i niʿmet ḥāli dīger-gūn ider"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Nimete şükretmek nimeti çoğaltır Nimeti inkar etmek ise olan hâli de değiştirir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Hattı Filibeli Bakkal Ârif Efendi'ye ait olan levhanın ebrusunu ise Necmeddin Okyay yapmıştır.

Kul, Allah'a şükür noktasında acizdir. Verilen bunca nimetin şükrünü eda edebilmek de bir şükürdür ve nimeti çoğaltır. Yani kulun ibadette, zikirde, şükürde aciz olduğunu bilmesi de onun şükrünü ifade etmektedir. Şair de yazmış olduğu bu beyti ile hem şükrünü dile getirmiş hem de kendine ve insanlara bir nasihatte bulunmuştur. Bu beyit ile "Eğer şükrederseniz (nimetlerinizi) arttırırım"[510] âyet-i kerimesinden de bir iktibas bulunmaktadır.

[509] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 207: https://osf.io/daeh4/.
[510] İbrahim, 14/7.

Görsel 208: Türk Hat Sanatından Seçmeler[511]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1316/1898-1899
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ümmī ṭabīʿatān ḳapılur sāde-rūlara Ḥüsn-i ḫaṭuñ nükātını yazup çizen bilür”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Yüzünde tüy bitmemiş genç delikanlılara ümmî tabiatlılar kapılır ancak Hat sanatının inceliklerini ise sadece yazıp çizenler bilir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat sanatı ile ilgili manzumelerdendir. Şair, hat sanatının güzelliklerini ve inceliklerini en iyi bu sanatı icra edenlerin bileceğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Şairi tespit edilemeyen bu beyit muhtemeldir ki levha formunda yazan hattata aittir. Bir de hat kelimesinin “yazı, çizgi” manası dışında “sakal-bıyık” karşılığı da kullanıldığını unutmamak gerekir. Şair ifadesinin daha etkili kılmak için cinası da kullanmıştır.

[511] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 537.

Görsel 209: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: Filibeli Bakkal Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: 1309/1891
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Naẓar-ṭırāz-ı temāşā olan bu āṯārı Ḳıla erīke ṭırāzende-i cihāndārı Odur memāliki maʿmūrezār-ı ṣervet iden Zülāl-ı ʿadli odur sū-be-sū ḳılan cārī Revāc buldı ticāret zamān-ı ʿadlinde Açıldı mülkde yer yer teraḳḳī bāzārı Hemīşe Ḥażret-i ʿAbdülḥamīd Ḫānī-i Ḫudā O ḫusrev eyledi ṭarz-ı bedīʿ ile inşā Yapup bu gümrüğe ġāyet raṣīn üç… Ṣıyānet itdi sarāya ḥuḳūḳ-ı ticārī Rüsūm-ı gümrük içün oldı dīdebān-ı emīn Mubaṣṣırāne bu üç göz emānet anbārı O şāh-ı ʿādile her işde müncelī olsun Cemāl-i fevz-i İlāhī ʿināyet-i Bārī Ḫitāmuna didi *Muḫtār* böyle bir tārīḫ Raṣīn yapıldı bu vāsiʿ emānet anbārı”			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	“Bakışı süsleyen görünüşte olan bu eserleri Padişahı süsleyen taht kıla Memleketleri gelişip güzelleşmeye mülk sırrı eden odur Adaletin gölgesini her tarafta geçerli kılan odur			

	Adaletli döneminde ticaret değer kazandı Memlekette yer yer kalkınma pazarları açıldı Allah her zaman Hazret-i Abdülhamid'i O şah güzel bir tarz ile inşa eyledi … Sarayı ticaret hukuku korumuş oldu Gümrük vergisi için güvenilir bir gümrük muhafaza memuru oldu Bu üç göz vergi dairesini gözetmekle görevli O adaletli padişahın her işi âşikâr olsun Allah'ın zaferinin güzelliği Yaratanın lütfu ile Bitimine Muhtâr böyle bir tarih dedi Bu geniş vergi dairesi sapasağlam yapıldı"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih manzumelerindendir. Bu kaside, dönemin padişahı II. Abdülhamid Han'a övgüler sunan bir eserdir. Padişaha duyulan bağlılık ve ona olan övgüleri anlatırken, dönemin ekonomik ve idarî gelişmelerini de yansıtan bir tarih yazımı niteliğindedir. Şiirin sonunda "Muḫtār" mahlasının kullanılması, eserin şairinin "Muhtar" mahlaslı bir kimse olduğunu göstermektedir. Ancak, Osmanlı dönemi şairleri arasında "Muhtar" mahlasını kullanan birçok isim bulunmaktadır. Bu nedenle, "Muhtar" mahlaslı şairler incelendiğinde hangisi olduğu tespit edilememiştir.

2.5.22. Şeyh Mehmed Atâ'ullah Dede Efendi

Görsel 210: Son Hattatlar[512]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeyh Mehmed Atâ'ullah Dede Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Dîvâne Mehmed Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey dil bu yeter iki cihānda saña iẕʿān Ḥaḳḳ'ı bulamaz bāṭılı terk itmeyen insān"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül bu anlayış sana iki dünyada da yeter Bâtılı terk etmeyen insan, Hakk'ı bulamaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, doğru yolu bulmak için batıl inançları, yanlış yolları terk etmenin ve Allah'a inanıp güvenmenin önemini dile getirmektedir. Kubbealtı Vakfı Koleksiyonundadır.

[512] İnal, *Son Hattatlar*, 393.

2.5.23. Sâmi Efendi

Görsel 211: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

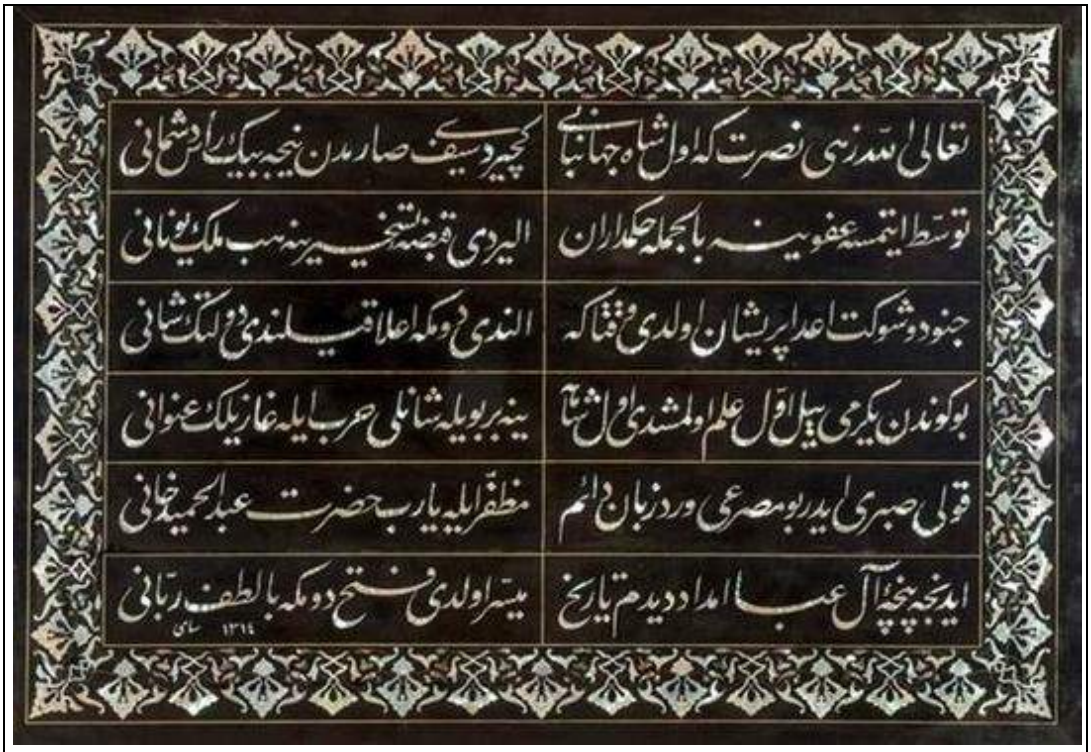
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sâmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1303/1885-1886
Manzumenin Şairi	Ali Rûhî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Lemeʿât*			
Vezni	Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çıḳduñ şeb-i Miʿrāc'da eflāke ey reşk-i melek Yūnusla farḳ-ı rifʿatüñ beyne's-semāʾi ve's-semek Envār-ı ṣubḥ-ı vuṣlatuñ vecd-āver-i ehl-i yaḳīn Deycūr-ı şām-ı firḳatüñ ẓulmet-res-i[513] erbāb-ı şek Zāʾil olur mı dīdeden eşkümle naḳş-ı ʿārıżuñ Ḳābil degüldür eylemek āyineden timṯāl-i Ḥak Maḳbūl olursa eyleyem īṯār-ı cism ü cānımı Bir çāker-i memlūk içün çoḳ mu fedā-yı mā-melek			

[513] "Bu manzumenin yer aldığı, Ali Rûhî Bey'in Lemeʿat isimli Dîvânçesinde bu terkib 'zulmet-resân-ı ehl-i şek' olarak geçmektedir ki gerek vezin gerek mânâ itibariyle böyle yazılması îcab ederdi; hattat Sami Efendi'ye yanlış bir istinsah verildiği anlaşılmaktadır." Ayrıntılı bilgi için bk. Derman, *Türk Hat Sanʿatından Seçmeler*, 550-551.

	Rūḥī ḫayāl-i Muṣṭafā olmuş sana niʿme'r-refîḳ Her ḳande ʿaẓm eyler iseñ ʿaẓm eyle Allāhu meʿak"[514]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Ey melekleri kıskandıran Muhammed, Miraç gecesi göklere çıktığında Yûnus Peygamber'le aranızdaki yükseklik farkı gökyüzüyle balık arası kadardı Senin Allah'a varışının sabahındaki ışıklar, Mirac'a şüphe duymadan inananları vecde getirdi, ayrılık akşamının karanlığı da şüphe edenleri korkutur Yanağının nakşı gözyaşlarıyla silinir mi, aynada hakikatin yansımasını görmek mümkün değil Eğer makbul olursa ruhumu ve bedenimi uğrunda saçıp dağıtayım, bir kul için her şeyini feda etmek çok mu Rûhî, Hz. Muhammed Mustafa'nın hayali sana ne güzel yoldaş olmuş, artık her nereye gitmek kararındaysan durma Allah seninle olsun"[515]

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Miraç Gecesi'ni ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eriştiği manevî zirveyi anlatarak ona olan hayranlığını dile getirmektedir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Ali Alparslan'ın *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*'nde[516] ve *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de bulunmaktadır. *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de mevcuttur.[517] Zer-endûd levhalardandır. Miraç gecesine de telmih bulundurmaktadır. Bu gazel, ilk olarak *Tercümân-ı Hakikat*'in 18 Eylül 1884 tarihindeki 1880. sayısında "Naʿt" üst başlığı altında neşredilmiştir.[518]

[514] Orçun Aydoğdu, *Zeynelâbidîn Reşîd ve Ali Rûhî'nin Hayatı, Sanatı, Eserleri (Veys Paşazâdeler)* (Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 294-295.
[515] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 551.
[516] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 180.
[517] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 31.
[518] Aydoğdu, *Zeynelâbidîn Reşîd ve Ali Rûhî'nin Hayatı, Sanatı, Eserleri (Veys Paşazâdeler)*, 294-295.

Görsel 212: Ömrümün Bereketi 4[519]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sâmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1314/1896
Manzumenin Şairi	Kalkandelenli Sabrî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Teʿālallāh zihî nuṣret ki ol şāh-ı cihān-bānı Geçirdi seyf-i ṣārumdan nice biñ reʾs-i düşmānı Tavassuṭ itmese ʿafvuna bi’l-cümle ḥükümdārān Alırdı ḳabża-i tesḫîrine hep mülk-i Yūnānî Cünūd u şevket-aʿdā perîşān oldı vaḳtā ki Alındı Dömeke aʿlā ḳılındı devletüñ şānı Bugünden yirmi yıl evvel ʿalem olmışdı ol şaha Yine bir böyle şanlı ḥarb ile ġāzîlik ʿünvānı Ḳulı *Sabrî* ider bu mıṣraʿı vird-i zebān dāʾim Muẓaffer eyle yā Rab Ḥażret-i ʿAbdülḥamîd Ḫānı İdince pençe-i āl-i ʿabā imdād didüm tārîḫ Müyesser oldı feṭḥ-i Dömeke bi’l-luṭf-ı Rabbānî”			
Nazım Şekli	Gazel			

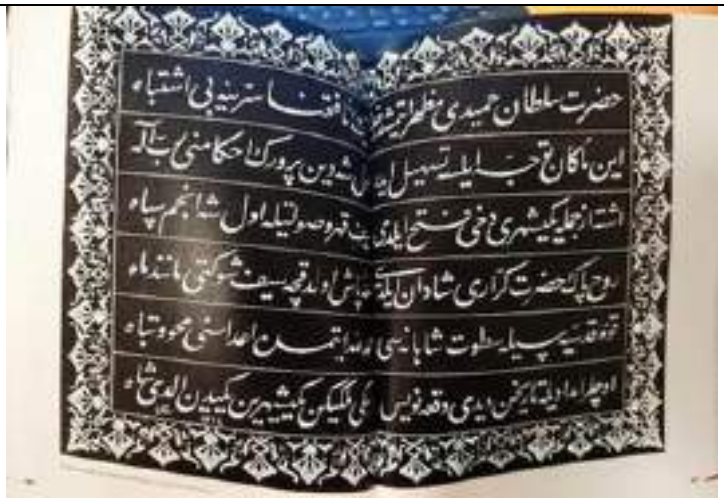
[519] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/498-499.

Günümüz Türkçesi	“Maşallah, ne güzel ki Allah’ın yardımı o hükümdar ile İntikam kılıcımdan çokça düşmanın başını geçirdi Bağışlanmak için araya bütün hükümdarlar girmese Bütün Yunan memleketini daha da emri altına alırdı Askerler ve haşmetli düşmanlar perişan olduğu zaman Dömeke alındı ve devletin itibarı pek yükseldi Bugünden yirmi yıl önce o padişaha alâmet olmuştu Yine böyle şanlı bir savaş ile gazilik ünvanı verildi Sabri kulu şu mısrayı hiçbir zaman dilinden düşürmedi Ey Allah’ım Hazret-i Abdülhamid Han’ı galip eyle Pençe-i âl-i abâ yardımıma yetişince dedim tarih Dömeke’niin fethi Allah’ın lütfu ile nasip oldu

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. *Fikriyat*'ta[520] ve *Ömrümün Bereketi 4*'te de levha hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu levhanın tezyinatı bittikten sonra Sultan II. Abdülhamid'e sunulmuştur. Bu bilgi, levhanın arkasına da yazılmıştır. Levha halen Türk ve İslâm Eserleri Müzesi 4086'da saklanmaktadır.[521] Dömeke ve Yenişehir'in fethi için yazılmış iki tarih içerikli manzume levhası da sedefkârî olarak imal edilmiştir. Bu levhada geçen savaş, 1897 yılında yapılan Osmanlı-Yunan Savaşı (diğer adıyla Otuz Gün Savaşı)dır. Yaklaşık bir ay sürmüştür ve Osmanlı ordusunun kesin zaferiyle sonuçlanmıştır. Dömeke, Yunanistan ile Osmanlı'nın o dönem yaşadıkları anlaşmazlıklardan birisi olmuştur ve büyük bir meydan muharebesine dönüşmüştür.[522] Dömeke'nin fethi için pek çok tarih yazılmıştır. Dömeke'nin fethi için tarih yazanlardan bir tanesi de Ahmed Hilmî'dir.[523] diğer bir tanesi de Yıldız Kütüphanesi hâfız-ı kütübü Sabri Bey'dir.[524] Hoş bir tevafuktur ki Dömeke Savaşı'nı Yıldız Sarayı'ndan başarıyla yöneten Abdülhamid'e zaferi üzerine bu tarih manzumesini Yıldız Kütüphanesi kütüphane memuru Sabri Bey kaleme almıştır. Sâmi Efendi de Sabri Bey'in Dömeke Fethi için yazdığı bu manzumeyi levha formunda kaleme almıştır.

---

[520] M. Uğur Derman, "Türk Hat Sanʿatında Celî Kavramı-2", *Fikriyat Gazetesi* (Erişim 01 Ocak 2024).
[521] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/500.
[522] "Dömeke Muharebesi", *Vikipedi* (Erişim 01 Ocak 2024) https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6meke_Muharebesi.
[523] Pubeysa Porsuk, "Ahmed Hilmî ve Gülzâr-ı Tabîʿat Adlı Dîvânçesi", *Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslâmî ve Politik Bilimler Dergisi* 5/1 (Haziran 2020), 130.
[524] M. Uğur Derman, "Türk Hat Sanʿatında Celî Kavramı -2", *Fikriyat* (Erişim 01 Ocak 2024).

Görsel 213: Ömrümün Bereketi 4[525]

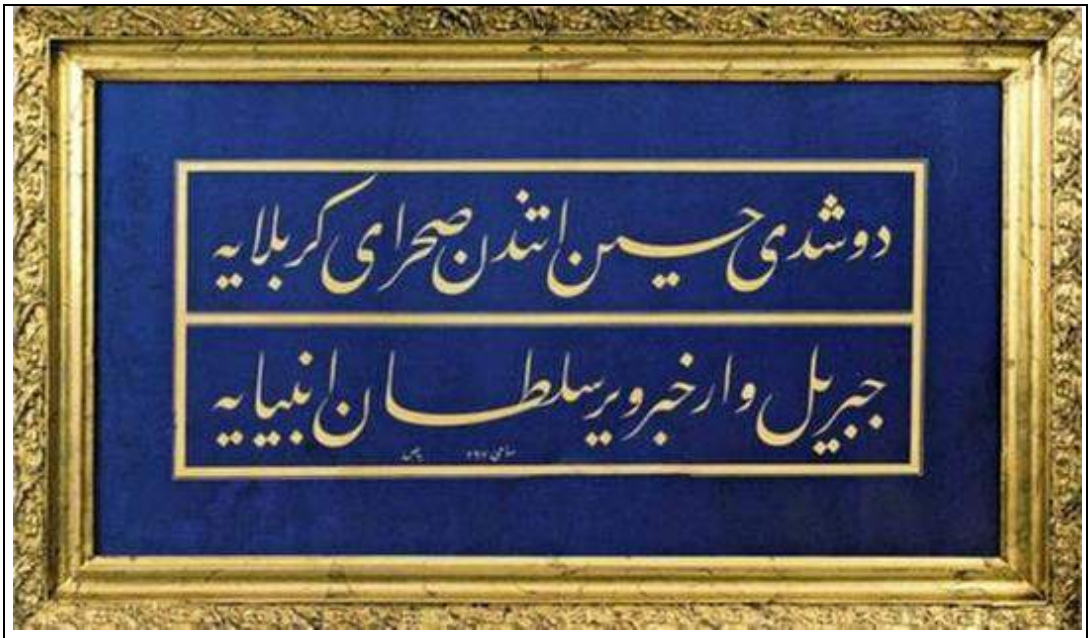
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sâmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1314/1896-1897
Manzumenin Şairi	Kalkandelenli Sabrî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd'i maẓhar itmişdür Ḫudā Āyet-i *İnnā fetaḥnā*[526] sırrına bī-iştibāh *Eyne mā kāne* teveccüh eylese teshīl ider Ol şeh-i dīn-perverüñ aḥkāmını Rabb-ı İlāh İşte ez-cümle Yeñişehr'i daḫı feṭḥ eyledi Seyf-i ḳahr u ṣavletiyle ol şeh-i encüm-sipāh Rūḥ-ı pāk-i Ḥażret-i Kerrār'ı şādān eyledi Lemʿa-pāş oldıḳça seyf-i şevketi mānend-i māh Ḳuvve-i ḳudsiyyesiyle saṭvet-i şāhānesi Ḥamdü lillāh itmede aʿdāsını maḥv u tebāh Üçler imdādıyla tārīḫun didi vaḳʿa-nüvis Eski mülkiyken Yeñişehr'ün yeñiden aldı şāh"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Allah, Hazret-i Sultan Abdülhamid'i, şüphesiz İnnâ fetahnâ âyetinin sırrına mazhar etmiştir Hangi yöne teveccüh etse Allah o dini koruyan padişahın kanunlarını kolaylaştırır			

[525] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/496-497.
[526] Fetih 48/1. "… fetih verdik."

	O asker topluluğunun padişahı hücum eden ve perişan eden kılıcıyla Yenişehir'i de fethetti Hz. Ali'nin temiz ruhunu sevindirdi Aya benzer haşmetli kılıcı parıltı saçtıkça İlâhî kuvvetiyle şahın boyun eğdirici gücü Allah'a hamd olsun ki düşmanını harap etmektedir Vakanüvis Üçlerin yardımıyla şu tarihini dedi Eskiden de Osmanlı'nın toprağı olan Yenişehir'i yeniden fethetti padişah"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Türk ve İslâm Eserleri Müzesi ve MSGSÜ Resim-Heykel Müzesi'nde[527] ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Hat-80'de muhafaza edilmektedir.[528] 1897'de Osmanlı-Yunan Harbi sırasında Dömeke dolaylarında Osmanlı ve Yunan ordusu arasında yapılan ve Osmanlı'nın zaferiyle sonuçlanan savaş, İstanbul'da sevinç ve coşkuyla karşılanmış ve galibiyet, çeşitli yayınlarla dile getirilmiştir. Bunlardan 1897'de neşredilen *Muvaffakiyet-i Osmaniye* yahud *Yadigâr-ı Zafer* isimli kitapta, Osmanlı-Yunan savaşı hakkında ayrıntılı bilgiler yanında savaşın yapıldığı mekânların fotoğrafları, savaşa katılan kumandanlar ve savaşın temsilî resimleri de bulunmaktadır. Savaşla ilgili çeşitli neşriyatın yanında, Sultan II. Abdülhamid, zaferi ölümsüzleştirmek için saray ressamı Fausto Zonaro'ya büyük boyda yağlıboya bir resim sipariş etmiştir. Zonaro, "Hücum" adını verdiği ve Dömeke savaşını tasvir eden resmini yapmış ve padişaha sunmuştur. Bununla birlikte, kazanılan zafer edebiyatta da yankısını bulmuştur. Dönemin şairi Sabri Bey'in bu manzum tarihini XIX. yüzyılın en meşhur hattatlarından Sâmi Efendi yazmıştır. Güzel Sanatlar Akademisi'nin son sedef hocası Sedefkâr Vasıf eliyle de ahşap üzerine kakma olarak uygulanmıştır. Halen Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde teşhirde bulunan H. 1314 (M. 1897) tarihli levha, yeşilimsi, pembeli ve hareli sedefler kullanılarak kakma tekniği ile uygulanmıştır.[529]

[527] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 14-15.
[528] Derman, *Ömrümün Bereketi 4,* 4/500.
[529] Ali Rıza Özcan, *İstanbul'un 100 Kitābesi* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011), 171.

Görsel 214: Defter-i Uşşak Blog[530]

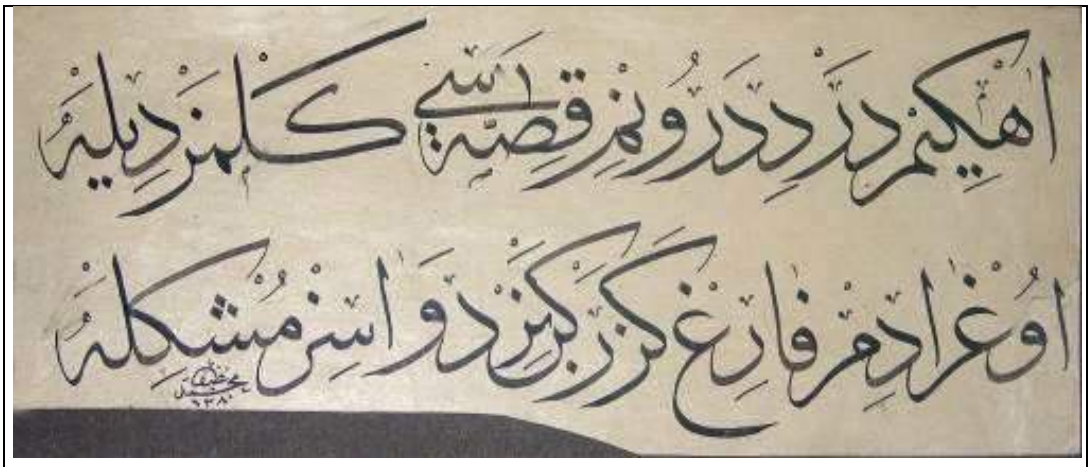
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sâmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1297/1880
Manzumenin Şairi	Mûsâ Kâzım Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Kâzım Paşa*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Düşdi Ḥüseyn atundan ṣaḥrā-yı Kerbelā'ya Cibrīl var ḫaber ver Sulṭān-ı Enbiyā'ya"[531]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Günümüz Türkçesi	"Hz. Hüseyin (r.a.) Kerbelâ çölünde atından düştü Ey Cebrail (a.s.) çabuk git haber ver Peygamberler sultanına"			

[530] "Defter-i Uşşak Blog" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 214: https://osf.io/gux75/.
[531] Bardakçı, *Musa Kâzım Paşa (Hayatı-Sanatı ve Külliyatı)*, 616-618.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e mersiye içeriklidir. Bu beyit, Kerbela olayının acısını ve Hz. Hüseyin'in yaşadıklarının büyük bir hüzün olarak hissedilmesini anlatmaktadır. Kâzım Paşa, Ehl-i beyt'e dair birçok mersiye yazmıştır. Şiirleri arasında naʿtler, İmam Ali, Câfer Sâdık, Mûsâ Kâzım kasideleri, Hasan ve Hüseyin mersiyeleri dikkat çeker. Özellikle Kerbelâ faciasını anlatan birkaç mersiyesiyle devrinde bu çeşit mersiyeler yazan bir şair olarak şöhret kazanmıştır. Kâzım Paşa'nın Hz. Hüseyin'e bir mersiyesi olarak bilinen tercîbendin vasıta beyti olan bu beyit en tanınmışıdır. Bu mersiyenin bazı beyitleri tekke muhitlerinde bestelenerek okunmuş ve halka yayılmıştır.[532] Şirzad'ın (XIX. yüzyıl) mersiyelerinin bulunduğu eserde bu mısraların Şirzad'a ait olduğu da ifade edilmektedir. İlki kimin olduğu tartışmalı olan bu şiirlere Muallim Feyzi ve Tahir Olgun da nazire yazmışlardır. Sözü geçen beyti Muallim Feyzi, Paşa'nın kendine mâl ettiğini söylemiş 'benzersiz edebiyat hırsızıdır' diye suçlamıştır." bilgisini vermiştir.[533]

[532] Mehmet Korkut Çeçen, "Koniçeli Kâzım Paşa", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/2 (2008), 24.
[533] Bardakçı, *Musa Kâzım Paşa (Hayatı-Sanatı ve Külliyatı)*, 210-211.

2.5.24. Mehmed Nazif Bey

Görsel 215: Divan Edebiyatı [534]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1280/1863
Manzumenin Şairi	Alî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Gevher-Nigîn*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āh kim derd-i derūnum ḳıṣṣası gelmez dile Uġradum fāriġ gezerken bir devāsız müşkile" [535]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Âh ne yazık ki gönlümdeki derdin hikâyesi anlatılmaz Dertsiz tasasız gezerken çaresiz bir derde düştüm"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, insanın içinde sakladığı derin dertlerini ve bazen bu dertleri ifade edememesini ifade etmektedir. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[536] Alî'nin hayatına dair kapsamlı bir bilgiye rastlanılmamıştır. Yapılan tez çalışması ile eserin hâtime bölümündeki ifadelerden XVIII. yüzyılda yaşadığı anlaşılan bir şairdir.

[534] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 215: https://osf.io/3m7j4/.
[535] Abdullah Karakaş, *Alî'nin Gevher-Nigîn'i (İnceleme-Metin)* (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 141-142.
[536] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 207.

Görsel 216: Ketebe[537]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1316/1898-1899
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bu sekiz şeydür belā-yı ehl-i dünyā bil yaḳīn Ḥırṣ u şehvet faḫr u zīnet luʿb u ġaflet kibr u kīn”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Dünya ehlinin felaketi şüphesiz bil ki bu sekiz şeydir Bir şeyi elde etmek için duyulan şiddetli istek ve arzu, övünme ve süs, oyun ve dalgınlık, kendini herkesten üstün görme ve buğz”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünyevî heveslerin ve kötü duyguların insan için nasıl birer bela olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı “sevvede...” ile düşülmüştür. Seyit Ahmet Depeler Koleksiyonundadır.

[537] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 216: https://osf.io/s73k6/.

Görsel 217: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1324/1906
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bulsa da bir kişi rifʿat ile Burc-ı Ḥameli Ḫāk-i süflāda yine ḳaṣr-ı vücūdı temeli Āyet-i *Ẕāʾiḳatü’l-mevt*[538]e cevāb ne dimeli Saña rızḳuñ yetişürken yā niçün ġam yimeli Ne çekersüñ ṣalıvir rīşte-i ṭūl-i emeli Ucu yoḳ ortası yoḳ böyle müşevveş ʿameli”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Bir kişi yükselerek Koç Burcu’na da ulaşsa Varlık sarayının temeli en alçak toprakta, dünyadadır yine de ‘Her nefis ölümü tadacaktır’ âyetine ne cevap vermeli Sana rızkın yetiyorken, niçin rızık için gamlanmalı Ne çekersin? Bırakıver, sonu gelmez arzu, tükenmez hırs ve tamah ipini Ucu yok, bucağı yok, böyle düzensiz, karmakarışık işleri”			

[538] Ankebût 29/57.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, insanın dünya hayatına dair hırs ve arzularını bir kenara bırakarak, ölümün kaçınılmazlığını kabul etmesi ve kaygılardan uzak durarak huzurlu bir yaşam sürmesi gerektiğini ifade etmektedir. İkinci beytinde âyetten bir iktibas mevcuttur. Aynı zamanda şair, manzumesinde birçok edebî sanatı da kullanmış, ilk beytiyle tezat sanatını ortaya koymuştur.

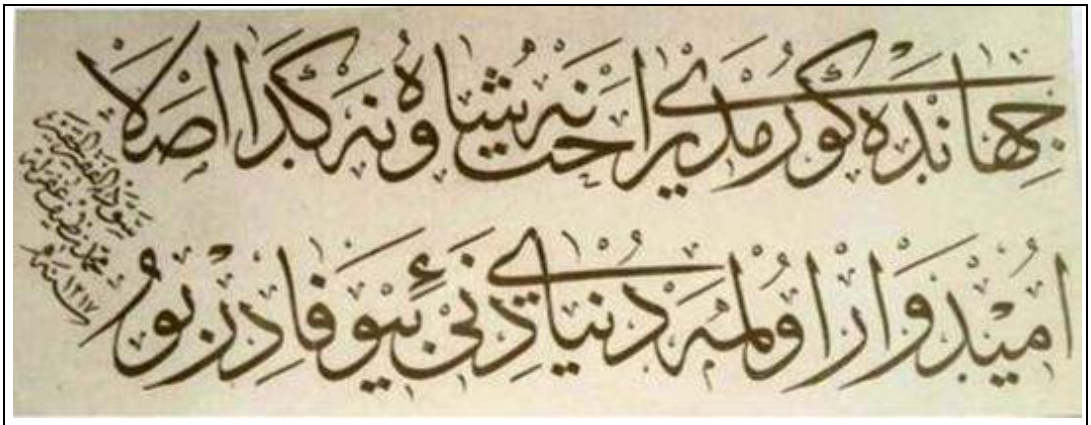

Görsel 218: Ketebe[539]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1316/1898-1899
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Cihān bir destgāhdur cümle ʿālem öz işin işler Dime yaḫşi yaman kim her kişi bir kāra lāyıḳdur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Dünya bir tezgâhtır, herkes kendi işini yapar orada İyi ya da kötü deme ki her kişi bir işe layıktır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünyadaki farklı karakterlerin ve bireylerin kendi niteliklerine uygun rollerde yaratıldığını, bu nedenle başkalarını yargılamaktan kaçınmak gerektiğini ifade etmektedir. Çalışıp çabalamayı tavsiye eden bu beyit dünyada herkese uygun bir işin bulunabileceğini okuyucularına aktarmaktadır.Ketebe kaydı “sevvede...” ile düşülmüştür. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. Dükkân içine asılan levhalardan bir tanesi olması muhtemeldir.

[539] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 218: https://osf.io/bqu43/.

Görsel 219: Divan Edebiyatı[540]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1317/1899
Manzumenin Şairi	Hasan Rızâ Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hasan Rızâ Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihānda görmedi rāḥat ne şāh u ne gedā aşlā Ümīd-vār olma dünyā-yı denī-i bī-vefādur bu"[541]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Dünyada ne şahlar ne dilenciler asla rahat görmedi Artık sen de bu aşağılık ve vefasız dünyadan ümitvar olma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat ve uyarı içeriklidir. Şair, dünya hayatının geçici nimetlerine bağlanmanın anlamsız olduğunu ve bu vefasız dünyaya fazla umut bağlamamak gerektiğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

"Lâ râhate fi'd-dünyâ" hadisine telmihte bulunmaktadır. Dünya şairin gözünde alçak, değersiz, âdî ve vefâsızdır. Hasan Rızâ, yaşadığı yıllarda savaşlar ve yenilgilerin ard arda geldiği XIX. yüzyıl Osmanlı ülkesinde bir an olsun ümidini yitirmemiş ve dünyanın vefasızlığı karşısında sabır, tevekkül, teslimiyet ve rıza içinde Allah'tan yardım istemiştir.[542]

[540] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 219: https://osf.io/rw2u6/.
[541] Gülay Karaman, *Hasan Rızâ Dîvânı (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 108.
[542] Gülay Karaman, "Hasan Rızâ (1849-1920) Hayatı Edebî Kişiliği ve Dîvân'ındaki Şiirlerin Dinî Tasavvufî Muhtevası", *Turkish Studies* 12/7 (2017), 184.

Görsel 220: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 3[543]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1316/1898
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef‘ûlü / Mefâ‘îlü / Mefâ‘îlün / Fâ‘			
Transkripsiyonlu Metin	“Çekdügimi bir ben bilürüm bir Allāh *Lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh*[544]“			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Çektiğimi bir ben bilirim bir de Allah Her türlü değişim ve gücün kaynağı sadece Allah’tır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, sıkıntı ve acılar karşısında kişinin yalnızca Allah’a sığınması gerektiğini, yaşadığı zorlukların Allah tarafından bilindiğini ve ona dayanarak güç bulması gerektiğini, tevekkülü anlatmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. İlk mısrası deyim, ikinci mısrası ise dua ve zikir cümlesi olan bu beyit, dünya hayatında yaşanılan sıkıntılara dair şairin iç dünyasını yansıtmaktadır. 1316 yılında Mustafa Râkım da bu manzumeyi levha formunda yazmıştır.

[543] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1989, 3/371.
[544] Ali Osman Koçkuzu, “Havkale”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997).

Görsel 221: Divan Edebiyatı[545]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1318/1900
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Debistān-ı edebde iktisāb-ı ʿilm ü ʿirfān it Demüñ laḳlaḳla ṣarf itme teneffüsgāh-ı ʿālemde”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Edep mektebinde ilim ve irfan kazanmaya çalış Soluk alıp verme yeri olan bu âlemde vaktini boş sözlerle harcama”[546]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, bilgiye değer vermeyi ve zamanı iyi değerlendirmeyi öğütleyen bir nasihattir. İmzasını manzum bir şekilde atmıştır: “Ḫāk-i pāy-i evliyā Mehmed Naẓīf-i pür ḫaṭā”’dır. *Harflerin Aşkı*’nda[547], Ketebe.org’da ve *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*nda da mevcuttur.[548] Dükkân içlerine ve dergâhlara asılmak amacıyla yazılan levhalardan biridir.

[545] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 221: https://osf.io/5dp82/.
[546] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından,* 334.
[547] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından,* 335.
[548] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 61.

Görsel 222: Divan Edebiyatı[549]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1307/1889
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Eylemişdür ẕātuñı Ḥaḳ melceʾ-i bīçāregān Ben daḫı muḥtācıñam luṭf eyle Mevlānā amān”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Allah, kendi zâtını çaresizlerin sığınağı eylemiştir Ben dahi sana muhtacım, ey Rabbimiz bağışla, aman”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. “Hak Mevlânâ’nın zâtını ve dergâhını sığınılacak yer eylemiştir, ben dahi sana muhtacım, dergâhına kabul eyle ey Mevlânâ” anlamında Mevlânâ’ya bir medhiye olarak mı, yoksa Allah’a niyâz maksatlı bir münâcât olarak mı yazılmıştır, manzume hakkında bilgi bulunamadığı için kesin tespit edilememiştir. Şairin bağışlanma talebinde bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda “ey Rabbimiz” anlamında kullanılabileceği düşünülmüş ve bu şekilde anlam verilmiştir.

[549] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 222: https://osf.io/9f3nz/.

Görsel 223: Ketebe[550]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1319/1901
Manzumenin Şairi	Mehmed Râşid Efendi[551]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Mehmed Râşid Efendi*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün (Faʿlün)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥased-i ḳalb-i ʿadüv luṭf ile zāʾil olmaz Seng-i mismārda[552] olan āteşe āb itmez eşer"[553]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Düşmanın kalbinin kıskançlığı ona iyilik ve ihsan ile giderilmez Taşın içinde gizlenmiş olan ateşe, su bile etki etmez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, düşmanlık ve hasetin iyi niyetle giderilemeyeceğini, bu tür hislerin kalıcı olabileceğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Osmanlı vakanüvisi, şair ve münşî olan Mehmed Râşid Efendi'ye ait müfredlerden bir tanesidir. Hattat levha formuna aktarırken birkaç kelimesinin yerinde değişiklik yapmıştır. Doğrusu şöyledir:

"Ḥased-i ḳalb-i ʿadüvv luṭf ile olmaz zāʾil

Sengde mużmer olan āteşe āb itmez eşer" şeklindedir.

[550] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 223: https://osf.io/p8sfy/.
[551] Hayatı hakkında bilgi için bk. Fatih Günay, "Râşid Mehmed Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[552] Manzumenin aslında kelime "muẓmer" şeklindedir. Anlam olarak da "mużmer" daha yakındır. Hattat, "mismâr" şeklinde yazmıştır. Ya farklı bir nüshada kelime "mismâr" olarak geçmektedir, ya hattata yazılması için verilen halinde bir yanlışlık bulunmaktadır ya da hattat kelimeyi yanlış yazmıştır.
[553] Fatih Günay, *Râşid (Vakʿanüvis) Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânının Tenkitli Metni ve İncelemesi* (Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001), 476.

Görsel 224: Divan Edebiyatı[554]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1284/1867
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İstiḳāmetde ḳalem yanmada şemʿ olsa kişi Gine miḳrāż-ı ḳażādan serini ḳurtaramaz"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kişi, Sırât-ı müstakîm üzere, doğruluk ve dürüstlükte kalem gibi dosdoğru olsa ya da (canı yandığında) mum gibi yanıp erise Yine de kaderin makasından (alın yazısından) başını kurtaramaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kadere iman içeriklidir. Bu beyit, doğruluğun ve dürüstlüğün önemine vurgu yaparken, insanın kader karşısındaki çaresizliğini ifade etmektedir. Şairin bir nevi "her şey olacağına varır" dediği bir beyit olmuştur. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[554] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 224: https://osf.io/k68ze.

Görsel 225: Divan Edebiyatı[555]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1328/1910
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳurretü'l-ʿayn-ı Ḫalīl'i itdiler nā-ḥaḳḳ şehīd Bir alay ḫod-bīn kāfir ḳorḳmayup Allāh'dan Şanma ey *Ṣafvet* Muḥarrem'de ḫusūf itdi ḳamer Perde geldi dīde-i çarḫa hücūm-ı āhdan"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Halil'in (Hz. Muhammed'in) göz aydınlığını haksız yere şehit ettiler Allah'tan korkmayan bir grup kibirli kâfir Ey Safvet, sanma ki Muharrem ayında ay tutulması yaşandı Âhların hücûmundan, âlemin gözüne perde indi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e mersiye içeriklidir. Bu beyitler, Kerbela olayına, Hz. Hüseyin'in haksız yere şehit edilmesine duyulan derin bir üzüntüyü ifade etmektedir. Safvet isimli bir şaire ait olduğunu manzûmede şair mahlasını kullanarak ifade etmiştir fakat şiirin hangi Safvet'e ait olduğu tespit edilememiştir.

[555] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 225: https://osf.io/mhv34/.

Görsel 226: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 3[556]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1322/1904-1905
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Fāriġ ol ʿaybun gözetme kimsenüñ Tā ki Ḥaḳ setr eyleye ʿaybuñ senüñ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Başkalarının aybını gözetmekten uzak dur Ki Allah da senin kusurunu ve ayıplarını örtsün”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, başkalarının hatalarını araştırmanın yanlışlığına ve Allah’ın merhametine işaret etmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu’nda gösterime açılan levhalardan bir tanesidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Ketebe.org’da mevcuttur. Sami Tokgöz Koleksiyonu’ndadır. Mâcid Ayral’ın yazmış olduğu Sülüs levha da *Hat Sanatı Osmanlı’dan Bugüne* adlı eserde mevcuttur.[557] Alvarlı Muhammed Lütfi’ye atfedilmektedir.

[556] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1989, 3/406.
[557] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı’dan Bugüne*, 142.

Görsel 227: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu [558]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1320/1902-1903
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Niẓāmı pür cefā dehrüñ ḳalur mı Ger insān olmasa ġafletle ḥāzım"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Eziyet ve sıkıntı dolu âlemin düzeni kalır mı Eğer insan dalgınlıkla basit kusurları sindirmese"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Sıkıntı ve eziyetle kurulu âlemin düzeni, insan içindir, gaflet de insan içindir. Düzen ise bunun üzerine kuruludur. Sıkıntıların gelip geçici olmasına şairler şiirlerinde çokça yer vermiştir. Şair, insanların bilinçli olması durumunda bu zalim düzenin yıkılacağını ima ederek, insanların duyarsızlığını eleştirmektedir. Mehmed Nazif Bey de, bu beyti levha formuna aktararak insanlara bu durumu hatırlatmıştır.

[558] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 62; "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 227: https://osf.io/ekjh8.

Görsel 228: Kalem Güzeli[559]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1328/1910
Manzumenin Şairi	Zübeyde Fitnat Hanım[560]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Zübeyde Fitnat Hanım*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tevekkül bād-bānuñ ḳıl güşāde fülk-i iḫlāṣa Eser baḥr-i emelde bir müsāʿid rūzigār elbet"[561]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Tevekkül yelkenini ihlâs gemisine aç (Sen her türlü sebebini işledikten sonra kadere razı olup Allah'a içten inan) İstek ve arzu denizinde elbette uygun bir rüzgâr eser"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Emin Barın Koleksiyonundadır. İnsanlara ellerinden geleni yaptıktan sonra işlerini Allah'a bırakmalarını ve samimiyetle Allah'a inanmalarını tavsiye eden bu beyit levha formunda yazılmak için çokça tercih edilen beyitlerden bir tanesi olmuştur. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da mevcuttur.[562] Bu manzume, birçok kişiye atfedilmiştir. Kethüdâ-zâde Ârif Efendi de onlardan biridir. Gazelin üçüncü beytidir.

[559] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 228: https://osf.io/6v4xn/.
[560] Hayatı hakkında bilgi için bk. Ömer Faruk Akün, "Fıtnat Hanım", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996).
[561] Halil Çeçen, *Fitnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı İnceleme - Metin* (Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996), 315; İsmail Avcı, "Balıkesirli Mehmed Gazâlî'nin 'Türk Kadın Şairleri' Başlıklı Yazı Dizisi Üzerine", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19/36 (Aralık 2016), 74; Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 2016, 2/792.
[562] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 231.

Görsel 229: Ömrümün Bereketi 4[563]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1327/1909
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Dâirevi kısım: “Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı zamān Seyyid-i sālār-ı ümem Şeh-i şāhān-ı cihān Ḥażret-i Ġavs̱ü’l-aʿẓam Şeref-i rütbesi gör ol-meh-i vālā-güheriñ Ḳademeyninde olup cümle velī gerden-ḫam”[564] Orta kısım: “Yā Ḥażret-i Şeyḫ Seyyid ʿAbdülḳādir el-Geylānī”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Tüm zamanların kutupların kutbu, ümmetlerin başı, dünyadaki tüm şahların şahı ey en yüce mertebede olan veli Bütün velilerin onun ayakları önünde iki büklüm olmalarından o ayın (ay gibi parlak güzelin) şerefinin rütbesini görebilirsin”			

[563] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/196.
[564] Abdülkadir Geylânî, *Risalet-i Gavsiyye*, çev. el-Hac Hüseyin Vedad (İstanbul, 1985).

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Abdülkadir Geylânî'ye yazılmış bir medhiyedir. Tekke ve dergâhlara asılma amacıyla yazılan manzume levhalarındandır. Devrinin en büyük hattatlarından olan Mehmed Nazif Bey, tasavvuf büyüklerinden Abdülkadir Geylânî'nin ismini tuğrasıyla yerleştirdikten sonra etrafını dört mısralık bir manzumeyle çevrelemiştir ve ortaya bu levha çıkmıştır.[565] Dergâhlara asılan tasavvuf büyüklerinin isimlerinin yazılı olduğu levhalar, estetik görselliği ile bakışlardan gönle manevî rabıtayı aktaran bir vazife üstlenmişlerdir. Osmanlı tarihinde hattat olmayı tercih etmiş sanat erbabının çoğunun bir tarikate mensubiyeti bulunmaktadır. Dolayısıyla bu tarz levha çokça mevcuttur. Dergâhlara asılmak amacıyla yazılan ve pir, evliya isimlerini içeren levhalardan günümüze ulaşanlar kadar ulaşmayanların da çok olduğu bilinmektedir.[566]

[565] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/196.
[566] Derman, "Tarîkatler ve Hat Sanatı 1" https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2023/07/28/tarikatler-ve-hat-sanati-1.

Görsel 230: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[567]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Seyyid Nizamoğlu			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Seyyid Nizamoğlu Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yâ Rab beni dûr eyleme evlâd-ı ʿAlī'den"[568]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım beni Hz. Ali'nin evlatlarından uzak eyleme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali ve çocuklarına medhiye içeriklidir. Bu mısrada şair, Allah'tan, Hz. Ali'nin soyuna ve manevî yoluna yakın olmayı, onlardan kopmamayı istemektedir. "Evlad-ı Ali" ifadesi, hem Hz. Ali'nin neslini hem de onun öğretilerini, değerlerini ve manevî yolunu takip edenleri simgelemektedir. *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*'nda da mevcuttur.[569] Uğur Derman Koleksiyonundadır.[570] Bu mısra şairler tarafından şiirlerinde çokça tercih edilmiştir. Uğur Derman'ın hazırlamış olduğu "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali" adlı çalışmasında da Seyyid Seyfullah'ın Nutk-ı şerîf'i olarak geçmektedir.[571] Kahyâzâde Ârif Efendi'nin "Kadrim Ola Berter Şereri Naʿt-ı Ali" adlı şiirinin tekrar eden mısrasıdır. İlahi olarak da bestelenmiştir.

[567] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 143.
[568] Özdemir, *Seyyid Nizamoğlu Dîvânı*, 155.
[569] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 12.
[570] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/287.
[571] Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 286.

2.5.25. Hasan Tahsin Hilmi Efendi

Görsel 231: Ketebe[572]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hasan Tahsin Hilmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1302/1884-1885
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muhibbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿĀlem içre muʿteber bir nesne yoḳ devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes ṣıḥḥat gibi"[573]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Dünya içinde devlet kadar değerli bir şey daha yoktur Ancak devlet dahi bu dünyada bir nefeslik sağlık gibi olamaz"			

[572] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 231: https://osf.io/qy73c/.

[573] Kânûnî Sultan Süleyman, *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*, haz. Kelmal Yavuz - Orhan Yavuz (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016), 2/1676.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünyadaki tüm dünyevî değerlerin ve kazançların, sağlıklı bir nefes kadar kıymetli olmadığını anlatmaktadır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

Bu beyit, hattatlar tarafından levha formunda yazılmak için sıkça tercih edilen bir beyit olmuştur. Bu beyti levha formunda yazarlarken kelimelerinde küçük değişiklikler yaptıkları da olmuştur. Feyhaman Duran, 1364/1945 yılında yazmıştır.[574] Nûri Korman da 1308/1890 yılında yazmıştır. *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*'nda da mevcuttur.[575] İlk mısrası "Ḫalḳ içinde…" şeklinde başlayan hâli de çalışmamıza dahil edilmiştir.[576] Muhibbî'nin gazelinin matlaʿ beytidir. "Cihan devleti" konumundaki Osmanlı Devleti'nin en parlak padişahı olan Kânûnî Sultan Süleyman'ın sıhhati, devlet kavramının üzerinde konumlandırması şiiri çarpıcı kılan unsurlardandır.[577]

[574] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 176.
[575] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 105.
[576] Bk. 314.
[577] Tuncay Bülbül, "Muhibbî'nin 'Gibi' Redifli Gazeline Ebussuûd Efendi'nin Bilinmeyen Bir Naziresi", *Divan edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 17 (2016), 2.

2.5.26. Hâfız Hasan Tahsin Efendi

Görsel 232: Ketebe[578]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hâfız Hasan Tahsin Efendi	Yazıldığı Tarih: 1301/1883-1884
Manzumenin Şairi	Mehmed Emin Hümâyî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nevbahârım*[579]			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bu ḳadar cürm-i bī-şumārem ile Raḥmet ümmīdimüñ budur sebebi Ki buyurmuş Ḫudā-yı ʿazze ve cell *Sebaḳat raḥmetī ʿalā ġażabī*[580],[581]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Bu kadar sayısız suçumla Allah'ın merhametinden ümidimin sebebi şudur ki, Aziz ve şanı yüce olan Allah şöyle buyurmuştur: 'Benim rahmetim, gazabımı geçmiştir'"			

[578] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 232: https://osf.io/ekqmh/.
[579] İsmail Yıldırım - Mehmet Yunus Yazıcı, "Nevbahârında Göğekini Biçen Bir Şair: Mehmed Emîn Bey ve Şiirleri", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 5/2 (Ağustos 2021), 727.
[580] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 16/7291 Kitâbu't-Tevhîd, 22. (No. 50).
[581] Mehmet Emin Hümâyî, *Nevbahârım*, nşr. Mehmed Ali (Emin'in Biraderi) (İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1301), 5.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, insanın işlediği hatalarına rağmen Allah'ın rahmetine sığınabileceğini ve bu rahmetin Allah'ın gazabından üstün olduğunu ifade etmektedir. Bilhassa Allah'ın kullarına karşı merhameti hakkında "Allah'ın rahmeti gazabına galiptir" şeklinde buyrulan hadis-i kutsîden iktibas edilmiştir.[582]Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Ebubekir Mete Koleksiyonundadır.

Mehmed Emin Hümâyî, Tanzimat sonrası şairlerdendir. Şiirlerini vefat edince kardeşi Mehmed Ali neşretmiştir. Bu şiir de kardeşinin neşrettiği *Nevbahârım* adlı eserde bulunmaktadır.[583]

[582] Reyhan Keleş, "Ömer Nasuhî Bilmen'in Kur'ân-ı Kerîm'den Dersler ve Öğütler Adlı Eserinde Geçen Türkçe Şiirler ve Kaynakları", *EKEV Akademi Dergisi* 20/65 (K 2016), 463.
[583] Keleş, "Ömer Nasuhî Bilmen'in Kur'ân-ı Kerîm'den Dersler ve Öğütler Adlı Eserinde Geçen Türkçe Şiirler ve Kaynakları", 462.

Görsel 233: Divan Edebiyatı[584]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hâfız Hasan Tahsin Efendi	Yazıldığı Tarih: 1296/1878-1879
Manzumenin Şairi	Hâmî-i Âmidî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâmî-i Âmidî*			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihān ser-tā-ḳadem mātemle leb-rīz olmuş ey *Ḥāmī* Vücūduñ yorma kim dīvāne olsañ bī-ġam olmazsuñ"[585]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Hami, dünya baştan ayağa mâtemle dolmuş Kendini boşa yorma ki, deliye dönsen de kaygısız olamazsın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, dünyanın doğal olarak sıkıntı ve üzüntü ile dolu olduğunu ve insanın bu durumlardan tamamen kaçmasının imkansızlığını vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Gazelin makta' beytidir.

[584] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 233: https://osf.io/f3hg8.
[585] Kadri Hüsnü Yılmaz, *Hâmî Ahmed (Diyarbekrî) Dîvânı İnceleme-Metin* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 240.

Görsel 234: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[586]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâfız Hasan Tahsin Efendi	Yazıldığı Tarih: 1314/1896
Manzumenin Şairi	Merzifonlu İbrâhîm Cûdî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yādıñda mı ṭoġdıġıñ zamānlar Sen aġlar idiñ gülerdi ʿālem Bir öyle ʿömür geçir ki olsun Mevtüñ saña ḫande ḫalḳa mātem"[587]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Doğduğun zamanları hatırlar mısın Sen ağlarken dünya gülüyordu Öyle bir ömür yaşa ki Ölümün senin için sevinç, halk için derin bir matem olsun"[588]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, insanın dünyada iyi bir iz bırakarak, erdemli bir ömür geçirmesi gerektiğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Dîvânında yer almayan bu şiiri, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın *Son Asır Türk Şairleri*'nde yer almaktadır.

[586] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal,* 129.
[587] Havva Tok Yıldız, *Merzifonlu İbrâhîm Cûdî Dîvânı (İnceleme-Metin-Sözlük) [1b-43a]* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 181.
[588] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal,* 129.

Görsel 235: İlim ve Medeniyet[589]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hâfız Hasan Tahsin Efendi	Yazıldığı Tarih: 1287/1870
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tefvīż-i umūr eyleyeli Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a Ṣāf oldı göñül maḥv olup āṣār-ı meṣaḳḳa Luṭfıyla idüp her işüm āmāde fe-ḥamdā Ḥācet ḳomadı ġayrısınuñ bābını daḳḳa"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Her işimi Allah'a bırakıp gönül hoşluğu ile karşıladığımdan beri Sıkıntıların izlerinden mahvolan gönlüm huzura erdi İhsânıyla her işimi kolaylaştırdı, şükürler olsun Başkalarının kapısını çalmama gerek kalmadı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, Allah'a güvenmenin ve işlerini O'na havale etmenin verdiği huzuru ifade etmektedir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

Şairin, yaptığı işlerin sonucunu Allah'a bırakmanın gönlü ferahlattığını okurlara aktardığı ve bunu onlara da tavsiye ettiği bir manzumedir.

[589] "İlim ve Medeniyet" Görsel 235: https://osf.io/kafcj/.

2.5.27. Şeyh Ali Sırrî Efendi

Görsel 236: İslâm Hat Sanatı [590]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeyh Ali Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ced-be-ced Mollā-yı Rūm’ıñ bendesi marîżā Necl ü aḥfādı daḫı ol ʿaşḳ ile rifʿat bula Ḫāk-i pāy-i Mevlevī *ʿİsmet* didi tārīḫini Ṭāliʿ-i Oṣmān Celāleddīn yā Rab saʿd ola”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Babadan oğula Mevlânâ’nın hizmetinde bulunan kusurlu kimseler, Evlâdı, nesli ve torunları bu sevgi ile yücelsinler Mevlânâ’nın huzûruna kabul edilen İsmet şöyle bir tarih dedi Osmân Celâleddin’in bahtı kutlu olsun yâ Rab”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Şairi, mahlasını belirtmiştir fakat Mevlevî olduğunu da ifade ettiği kıtası araştırıldığında kimliği tam tespit edilememiştir.

[590] “İslam Hat Sanatı” Görsel 236: https://osf.io/78bka/.

Görsel 237: Phebus Müzayede[591]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeyh Ali Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1319/1901
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ẕuhūr-ı ḫār-ı miḥnet müjde-i gül-ġonce-i terdür Şeb-i tāriküñ encāmı ṭulūʿ-ı mihr-i enverdür Dilā-bārān-ı ġam böyle ḳalur mı açılur elbet Seḥāb-ı derd-i buhrānuñ ṣoñı şems-i münevverdür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Sıkıntı dikeninin baş göstermesi, meydana çıkması, taze gül goncasının müjdesidir Karanlık gecenin sonu, çok parlak ve aydınlık bir güneşin doğmasıdır Gönlün kederli yağmurları böyle kalır mı, açılır elbet Bunalımlı dert bulutlarının sonu parlak bir güneştir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, zorlukların geçici olduğunu ve her sıkıntının sonunda bir ferahlık bulunduğunu anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[591] "Phebus Müzayede" Görsel 237: https://osf.io/sd52v/.

2.5.28. Mehmed Fehmî Efendi

Görsel 238: Defter-i Uşşak Blog[592]

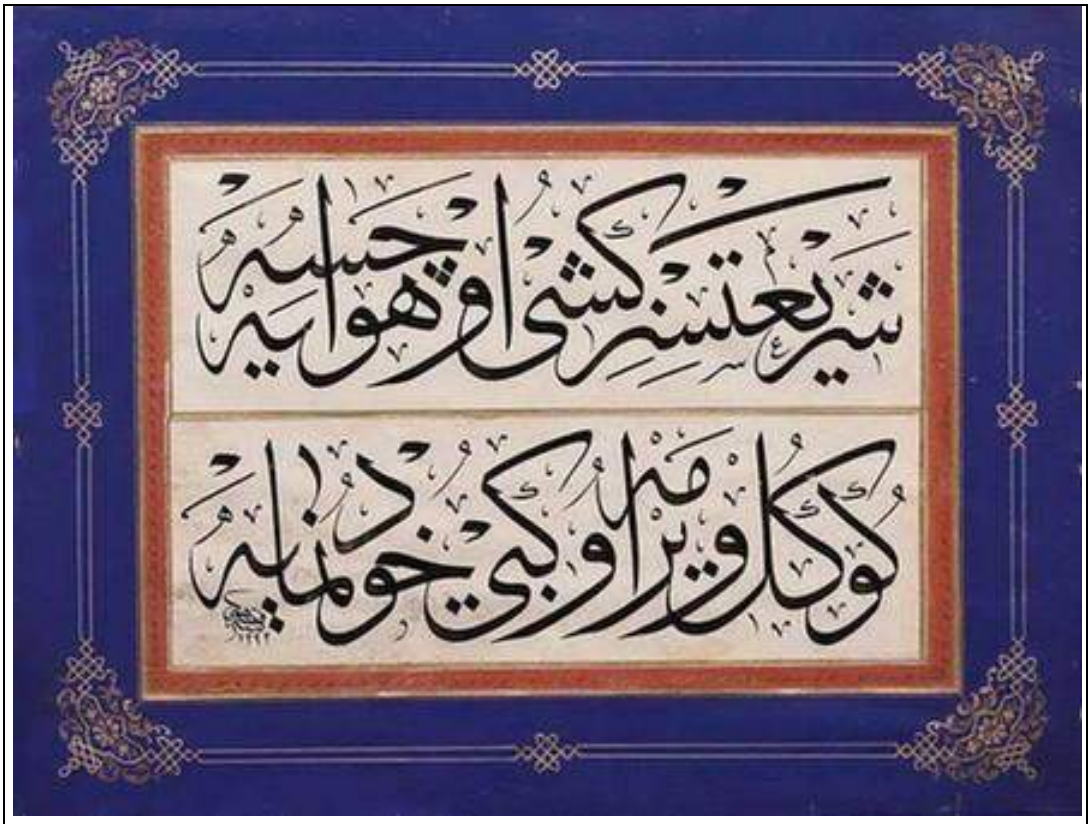
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Fehmî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1278/1861
Manzumenin Şairi	Kuşadalı İbrahim Halvetî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Osmanlı Müellifleri*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Vech-i yāre dūş olan ʿālemde seyrān istemez Cānını cānāna teslīm eyleyen cān istemez Bu misāfirḫānenüñ fānīligüñ fehm eyleyen Ḫāne-i ḳalbinde Ḥaḳ'dan ġayrı mihmān istemez"[593]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Yarin yüzüne bağlanan, dünyada başka hiçbir şeyi seyretmek istemez Canını sevgiliye, Allah'a veren başka bir can istemez Bu misafirhanenin geçiciliğini anlayan Kalp evinde Allah'tan başka misafir istemez"			

[592] "Defter-i Uşşak Blog" Görsel 238: https://osf.io/e53f9/.
[593] Hakan Yekbaş, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 03 Nisan 2014, "İBRÂHÎM, Kuşadalı".

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Şair, Allah sevgisine eren bir kimsenin, dünyada başka bir şey aramayacağını ve sadece O'nun sevgisini kalbinde taşıyacağını ifade etmektedir.

Mustafa Kara'nın *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Derviş Tekke ve Hüzün* adlı eserinde de mevcuttur.[594] Hattat, levha formunda yazmak için gazelin matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beytini tercih etmiştir. Nutk-ı şerîf olarak da adlandırılmıştır. İlâhî olarak bestelenmiştir.

[594] Mustafa Kara, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Derviş Tekke ve Hüzün* (Bursa: Verka Yayınları, 2019), 76.

Görsel 239: Tarih Lügati[595]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Fehmî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1326/1908
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Şerʿîatsiz kişi uçsa havāya Göñül virme o gibi ḫōd-nümāya”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Kânunsuz, dinsiz kişi en yüksek makamlara da erişse Onun gibi kendini öven kimseye gönül verme”			

[595] “Tarih Lügati” Görsel 239: https://osf.io/dxuy4/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın asıl değerinin dinî ve ahlaki bütünlükte olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[596] Bazı yerlerde Küçük Hüseyin Efendi'ye ait olduğu geçmektedir fakat tam tespit edilememiştir.[597]

[596] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 54.
[597] İbrahim Ekrem Eyyubî (Ekrem Ark), *Mevlânâ Küçük Hüseyin Efendi*, haz. Abdülkâdir Akçiçek (İstanbul: Abdullah Işıklar Kitabevi, 1988).

Görsel 240: Muzaffer Ozak [598]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Fehmî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1328/1910
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cümle ḫalk ehl-i sefer dünyā misāfirḫānedür Bir muḳīm ādem bulunmaz ne ʿaceb kāşānedür Bir kefendür ʿāḳıbet sermāye-i şāh u gedā Pes buña maġrūr olan mecnūn degüldür yā nedür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bütün insanlar yolcu, dünya da yolcuların konakladıkları yerdir İçinde kalıcı olan bir insan bulunmaz, öyle şaşılası bir köşktür Hükümdarın da fakirin de serveti sonunda sadece bir kefendir Öyleyse bununla gururlanan deli dîvâne değildir de nedir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Şair, bu dünyaya aldanarak kibirlenmenin ve ona bağlanmanın delilik olduğunu vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ziyâ Paşa'ya ve Ahmed Celâleddin Efendi'ye ait olduğu yazmaktadır fakat kime ait olduğu tam tespit edilememiştir.

[598] "Muzaffer Efendi" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 240: https://osf.io/v89kx/.

Görsel 241: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Fehmî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1329/1911
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Temennā-yı merām itmek ne lāzım dūn-himmetden Ne isterseñ hemān iste Cenāb-ı Rabb-i ʿİzzetden”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“İsteksiz birinden bir arzuyu gerçekleştirmesini meram etmeye ne gerek Ne istersen hemen Yüce Allah’tan iste”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, insanın gerçek istek ve dileklerini sadece Allah’tan istemesi gerektiğini anlatmaktadır. Milli Saraylar koleksiyonundadır.

2.5.29. Mehmed Ali Kastamonî

Görsel 242: Kastamonur - Kastamonî Mehmed Ali Efendi[599]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Tekebbür itme hey ādem ki bir ḳaṭre menīdensüñ Tebevvül pāk ider aṣluñ ṣunuñ gibi denīdensün Tekebbürlük Ḫudā’ya yakışur yā hū sen nesl-i ādemsüñ Hele düşün [de] aṣlıñı ki ḳaç ḳaṭre menīdensüñ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Böbürlenme ey insan ki bir damla sudan yaratıldın İdrarını yapmak aslını temizler yoksa şunun gibi aşağılık bir şeysin Büyüklenmek Allah’a yakışır ey insan sen sadece Âdemoğlusun Hele düşün de aslında kaç damla sudan yaratıldın”			

[599] “Kastamonî Mehmed Alî Efendi” (Erişim 04 Haziran 2023) Görsel 242: https://osf.io/v8keh.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, insanın yaratılışındaki basitliği hatırlatarak, kibirlenmemesi gerektiğini anlatmaktadır. Şair, büyüklük ve yüceliğin yalnızca Allah'a yakıştığını vurgulayarak, insanın kendisini küçük görmesi ve alçakgönüllü olması gerektiğini ifade eder. Hattat, kendine ve topluma, insanın nereden geldiğini hatırlatmak amacıyla bu manzumeyi levha formuna aktarmış ve manzumenin kalıcılığını arttırmıştır. Mâil kıta formundadır.

Görsel 243: İslâm Hat Sanatı [600]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: 1323/1905
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Amān Yā Ḥażret-i Faḫr-i ʿālem” “Günāhum çoḳ ṣevābum yoḳ hemān bir ḳurı āhum var Ümīdüm kesmem Allāh’dan Muḥammed gibi ṣāhum var”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey kâinatın övünç kaynağı olan Muhammed” “Günahlarım çok, sevabım yok, yalnızca kuru bir feryadım var Allah’tan ümidimi kesmem, çünkü Muhammed gibi sultanım var”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyit, kişinin günahlarına rağmen Allah’ın merhametinden ve Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) şefaatinden ümit kesmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Alvarlı Muhammed Lütfi’ye atfedilmektedir. İlahi olarak bestelenen şiirlerdendir.

[600] “İslam Hat Sanatı” Görsel 243: https://osf.io/n8264/.

Görsel 244: Divan Edebiyatı[601]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: 1928
Manzumenin Şairi	İsmâil b. Hüseyin eş-Şehrî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vukûʿâtnâme*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Hüve’l Muʿīn” “Cihān bir ḫānedür ārāyişi çoḳ İçine girenüñ āsāyişi yoḳ Düşer dervīş ise teşvīş-i nāna Ve ger sulṭān ise fikr-i cihāna”[602]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“O yardım edendir” “Dünya süsü çok olan bir evdir İçine giren için güvenliği yoktur Eğer içine giren derviş ise ekmek gailesine düşer Ve eğer sultansa dünya düşüncesine dalar”			

[601] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 244: https://osf.io/cs2a6/.

[602] Şuayıp Ayyıldız, *İsmâil b. Hüseyin Vukûᶜât-nâme* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mezuniyet Tezi, 1981), 10; M. Hüdai Şentürk, “Vuḳūᶜāt-ı Tertīb-i Şāhāne-i Devlet-i ᶜOsmāniyye-i ᶜAliyye İsmāᶜīl b. Hüseyyn eş-Şehrî”, *Türk Tarih Belgeleri Dergisi* 24/28 (2003), 13.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, dünya hayatının geçiciliğine ve içindeki huzursuzluğa dikkat çekmektedir. İmzasını "Eṣer-i kilk-i faḳīr Mehmed ʿAlī Ḳasṭamonī ġufira ẕünūbehū ve'stur ʿuyūbehū" şeklinde manzum atmıştır. Mâil kıta formundadır.

Birkaç değişiklikle birlikte Kemâlpaşazâde'ye ait olduğu da söylenmektedir:

"Cihān bir ḫānedür ālāyişi çoḳ
İçine girenün āsāyişi yoḳ

Düşer derviş ise teşvīş-i nāna
Ve ger sulṭān ise fikr-i cihāna

Ḳo şāhlık pür belādur sen gedā ol
Cihānda başı açıḳ pādişāh ol"

Görsel 245: Divan Edebiyatı[603]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: 1929
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Doğuşumdan ne ḳazandı gerdūn Göçmem artırmadı ʿulviyyetini Duymadum kimseden aṣlā bir gün Şu gelüp geçdügimiñ ḥikmetini"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünyaya gelişimden ne kazandı dünya Ölümüm de onun yüceliğini arttırmadı Bir gün bile duymadım hiç kimseden Dünyadan gelip geçişimin hikmetini"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulayan ve kaderi sorgulayan manzumelerdendir. Bu beyitler, insanın evrendeki yeri ve hayatın anlamı üzerine derin bir düşünceyi, insanın varoluşunun gerçek amacını anlamayı ifade etmektedir. Mâil kıta formundadır.

İmzasını "Eṣer-i kilk-i Mehmed ʿAlī Ḳasṭamonī ġufira ẕünūbehū ve'stur ʿuyūbehū" şeklinde manzum bir şekilde atmıştır.

[603] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 245: https://osf.io/uy8vr/.

Görsel 246: Divan Edebiyatı[604]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: 1338/1919
Manzumenin Şairi	İsmâil Safâ			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mensiyyât*			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Müreccaḥdur ḳanāʿat her zamān her dürlü iḳbāle Baḳup mā-dūna insan dāʾimā şükr itmeli ḥāle Tekāsül ʿaybdurur insana her meslekde her yerde Çalışmaḳdur medār-ı maẓhariyyet cümle āmāle"[605]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Kanaat etmek her türlü saadetten üstündür İnsan, kendinden aşağıdakilere bakıp hâline şükretmelidir Tembellik etmek, her meslekte her yerde insan için utanç vericidir Bütün emel ve isteklere ulaşmanın yolu çalışmaktır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, insanın sahip olduklarına şükretmesini ve tembellikten kaçınarak çalışkan olmasını tavsiye etmektedir. Kanaat ve çalışmanın, insanı hayatta daha mutlu ve başarılı kılacak erdemler olduğunu ifade eder. Gazelin matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beytinden oluşan bir levhadır.Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[604] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 246: https://osf.io/vj3h8/.
[605] Bahir Selçuk, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, ed. Mustafa İsen vd., 11 Kasım 2021, "Mensiyyât (İsmail Safa)".

2.5.30. Mehmed Bâhir Yesârî

Görsel 247: Phebus Müzayede[606]

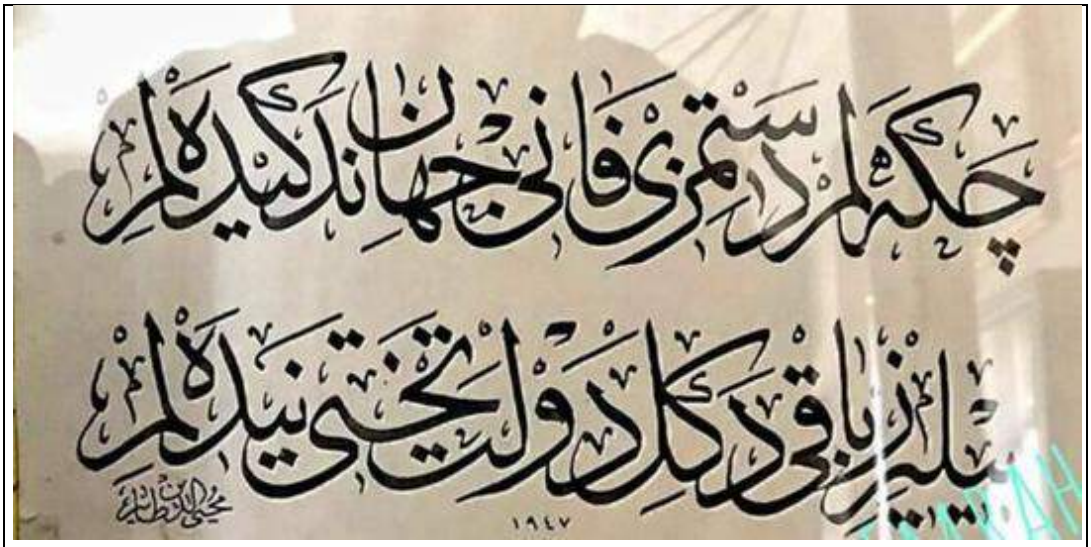
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Bâhir Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1365/1945
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Āteşüñ ḳarşısını kendisine itdi mekān Ṭurma diñlenmesi yoḳdur aña dişler her ān Heykel-i saʿy ḳomuşduḳ adını ḫayli zamān Dir iseñ şimdi sezā dīni bütün bir arslan Gice gündüz çalışır hem çabalar insānca Hep görür işlerini ḥaḳḳı ile ḳarınca Çoḳ münevverlere fāʾiḳ görünür iẕʿānca Yoḳdur eṣnāfuñ içinde oña lāyıḳ aḳrān Ey *Żiyā* böyle ẕevātuñ adı yoḳ şöhreti yoḳ Hīçbir ālāyīşe raġbetleri yoḳ gözleri ṭoḳ Faḳaṭ erbābı yanında üñi çoḳ ḳıymeti çoḳ Çoḳ ʿömürler vire üstāda Cenāb-ı Mennān”			
Nazım Şekli	Kıta			

606 “Phebus Müzayede” Görsel 247: https://osf.io/4dhcr/.

Günümüz Türkçesi	“Kendisine ateşin karşısını mesken edindi Durup dinlenmesi yoktur, her an çalışır Çok zaman heykel-i sa‘y koymuştuk adını Dîni bütün bir arslana yaraşır dersen Gece gündüz çalışıp çabalar insana yakışır şekilde İşlerini hep hakkıyla görür tıpkı bir karınca gibi Birçok aydına göre daha üstün görünür anlayışça Esnaflar içinde ona yaraşır bir emsali yoktur Ey Ziya böyle zatların adı yok şöhreti yoktur Hiçbir gösterişe de meyli yok, gözleri toktur Fakat ustaları yanında ünü, değeri çoktur Üstada uzun ömürler versin Cenâb-ı Mennân”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Bu beyitler, gösterişten uzak, içten ve kararlılıkla çalışan kişileri övmekte ve onların erdemine dikkat çekmektedir. Mehmed Bâhir Yesârî bir esnafın işinde iyi olmasını ifade eden manzumelerden bir tanesini levhalaştırmıştır. Son dönem şiirlerindendir. Ziyâ mahlaslı bir şaire ait olması ve dönem insanını ifadesi sebebiyle Ziyâ Paşa’ya ait olma ihtimali vardır.

2.5.31. Muhiddin Tanır

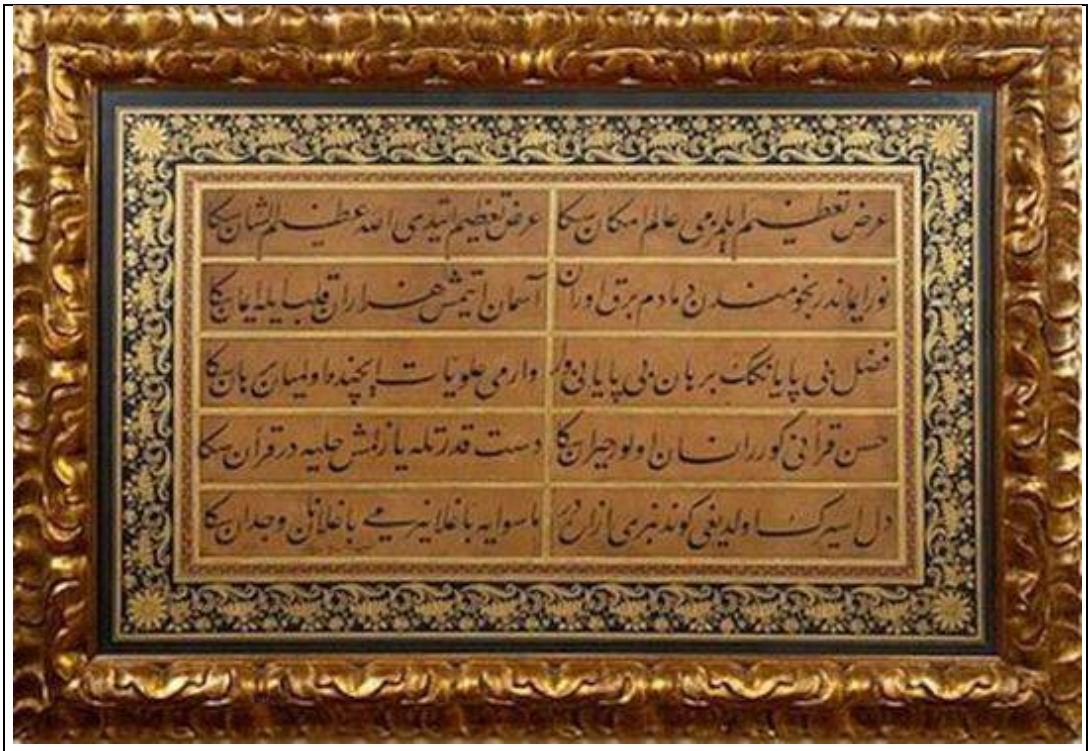
Görsel 248: Kastamonur[607]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Muhiddin Tanır	Yazıldığı Tarih: 1947
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Çekelüm destümüzi fānī cihāndan gidelüm Bilürüz bāḳī degül devlet taḫtı n’idelüm”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Elimizi çekelim ölümlü dünyadan, gidelim Biliriz ki mevki ve makamı kalıcı değildir, ne yapalım”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyit, dünya nimetlerinin ve dünyevî makamların geçiciliğine işaret etmekte, bu dünyaya fazla bağlanmamayı ve ebedî olana yönelmeyi öğütlemektedir.

[607] “Kastamonur” (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 248: https://osf.io/2kun6/.

2.5.32. Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi

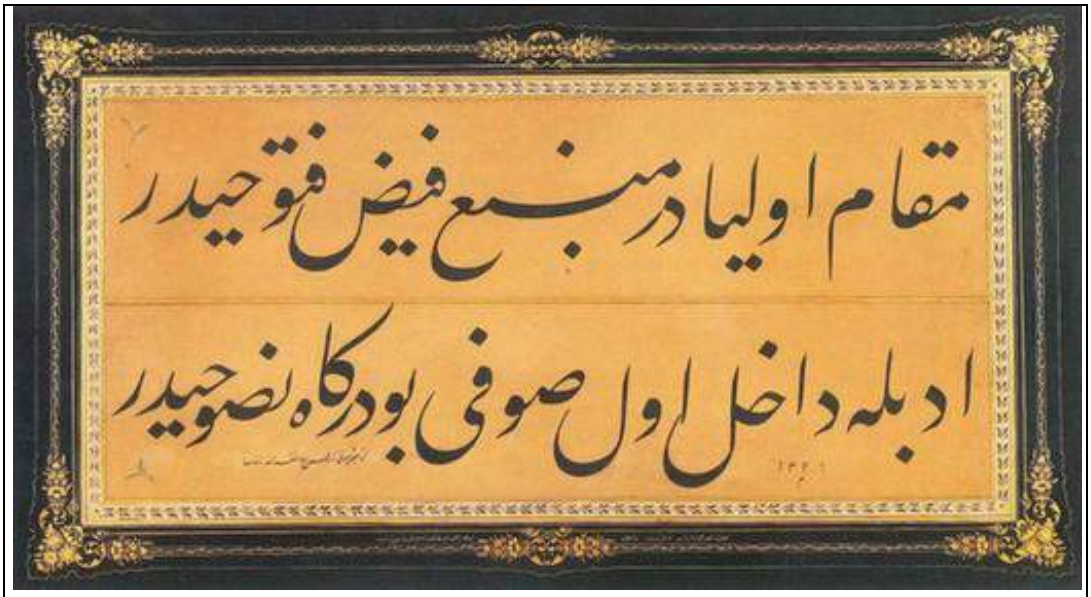
Görsel 249: İstanbul Antik Sanat[608]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1313/1896
Manzumenin Şairi	Muallim Nâci			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yâdigâr-ı Nâci*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿArż-ı taʿẓīm eylemez mi ʿālem-i imkān saña ʿArż-ı taʿẓīm itdi Allāhu ʿaẓīmü'ş-şān saña Nūr-ı īmāndur nücūmından dem-ā-dem berḳ uran Āsumān itmiş hezārān ḳalb ile īmān saña Faẓl-ı bī-pāyānuñuñ bürhān-ı bī-pāyānı var Var mı ʿulviyyāt içinde olmayan bürhān saña Ḥüsn-i Ḳurʾān'ı görir insān olur ḥayrān saña Dest-i ḳudretle yazılmış ḥilyedür Ḳurʾān saña Dil esīrüñ oldığı günden beri āzādedür Māsivāya bağlanur mı bağlanan vicdān saña"[609]			
Nazım Şekli	Gazel			

[608] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 249: https://osf.io/uj3qn/.
[609] M. Kayahan Özgül, *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler - V Muallim Naci Efendi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2016), 409.

Günümüz Türkçesi	“Saygı gösterdiğini birdirmez mi varlık alemi sana Şanı yüce olan Allah hürmet göstermişken sana Yıldızlarından zaman zaman şimşek çakar gibi parlayan imanın nurudur Gökyüzü dahi binlerce kalple iman etmiştir sana Sonsuz iyiliğin, lütufun sonsuz delilleri vardır Var mı yücelikler içinde delil olmayan sana Kuran’ın güzelliğini görür de insanlar hayran olur sana Yed-i kudret ile yazılmış bir hilyedir Kurʾân sana Gönlüm tutsağın olduğu günden beri hürdür Sana bağlanan vicdan Allah’tan uzaklaştıran şeylere bağlanır mı hiç”

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Peygamberimize duyulan sevgi ve saygıyı, Kur’an’ın güzelliğini ve Peygamber sevgisinin insanı nasıl özgürleştirdiğini dile getirmektedir. Aynı zamanda Râkım Elkutlu tarafından da bestelenmiştir.

Görsel 250: Nağme-i Aşk Blog[610]

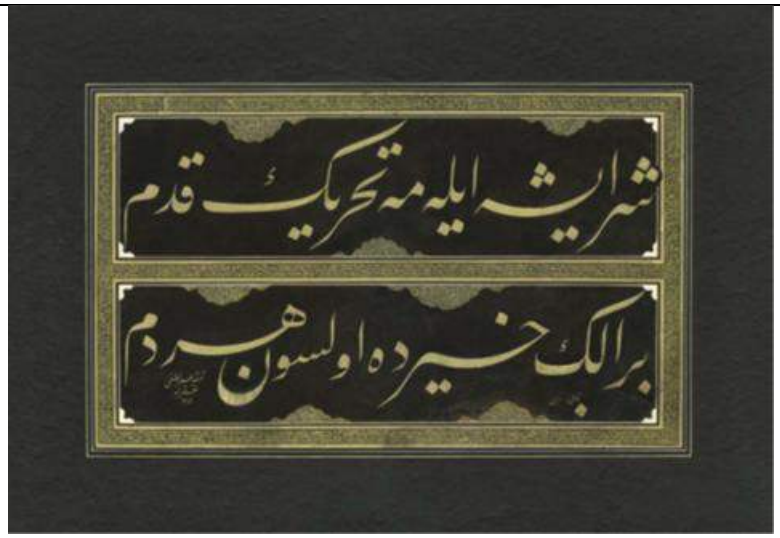
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1336/1918
Manzumenin Şairi	Şeyh Mustafa Zekâyî Efendi[611]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Zekâyî Dîvânı* [612]			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Maḳām-ı evliyādur menbaʿı feyż-i fütūḥīdür Edeble dāḫil ol ṣūfī bu dergāh-ı Naṣūḥīdür"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Burası veliler makamıdır, fetihlerin nimet kaynağıdır İçeriye edeple gir ey derviş, burası Nasûhî dergâhıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekke ve dergâhlara asılan davet içerikli manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Mehmed Nasûhî Efendi, dönemin padişahı Sultan III. Ahmed tarafından da takdir gören, halk tarafından sevilen bir zâttır. Halvetiyye-Şâbâniyye tarikati pirlerinden Mehmed Nasûhî Üsküdarî Hazretleri'nin türbesinin üzerinde bulunan bir kitabe manzumesidir. Sûfîzâde Hasan Vefâ levha formuna da aktarmıştır.

[610] "Nağme-i Aşk Blog" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 250: https://osf.io/8gmwf/.
[611] Hayatı hakkında bilgi için bk. Özge Öztekin, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 14 Mayıs 2014, "ZEKÂ'Î, Şeyh Mustafa Efendi".
[612] Köseoğlu, *Zekâyî Dîvânı*, 185.

2.5.33. Ömer Lütfî Efendi

Görsel 251: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[613]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ömer Lütfî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1241/1825-1826
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hayriyye*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şer işe eyleme taḥrīk-i ḳadem Bir elüñ ḫayırda olsun her dem"[614]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Kötü bir işe adım bile atma Her zaman bir elin hayır işlerinde olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın sürekli olarak iyilik ve hayır peşinde olması gerektiğini, kötülükten uzak durarak her zaman faydalı bir iş yapmasının önemini ifade etmektedir. Mesnevinin 554. beyitidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Ketebe.org'da de mevcuttur.

[613] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 152.
[614] Nâbî, *Hayriyye*, haz. Mahmut Kaplan (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019), 90.

2.5.34. Hâlid Bey

Görsel 252: Divan Edebiyatı[615]

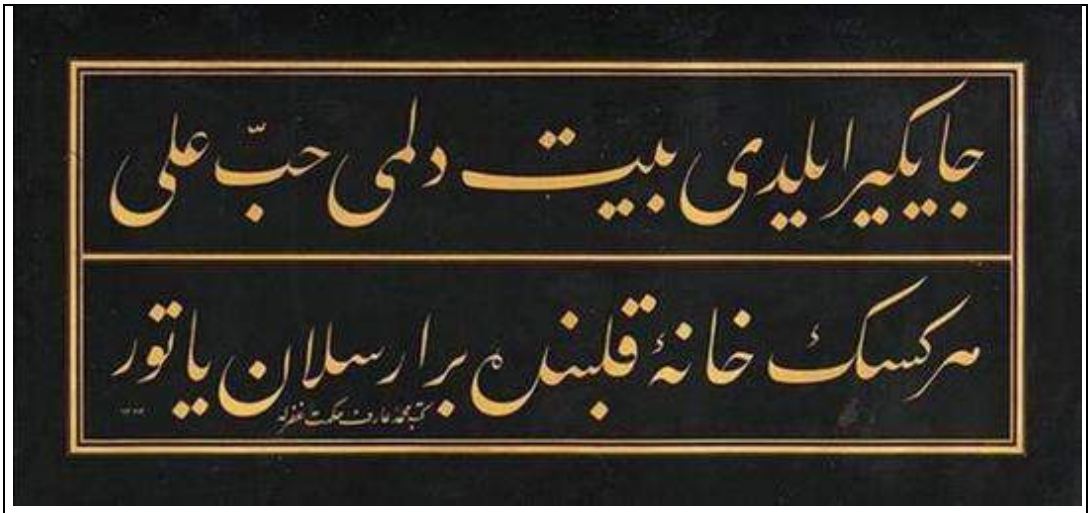
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâlid Bey	Yazıldığı Tarih: 1372/1952
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*[616]			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İnsāna ṣadāḳat yaḳışur görse de ikrāh Yardımcısıdur doġrılaruñ Ḥażret-i Allāh"			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"İnsana hoşlanmasa bile, vefâkârlık göstermek yaraşır Hazret-i Allah, doğruların daima yardımcısıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, sadakat ve dürüstlüğün önemini ve bu erdemleri koruyan kişilerin Allah'ın yardımını göreceklerini ifade etmektedir. *Harâbât*'ın 7. terkîbinin son beytidir.

---

[615] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 252: https://osf.io/kvpxd.
[616] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 61.

2.5.35. Mehmed Ârif Hikmet Bey

Görsel 253: Alif Art[617]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ârif Hikmet Bey	Yazıldığı Tarih: 1282/1865
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Cāy-gīr eyledi beyt-i dilimi ḥubb-ı ʿAlī Herkesüñ ḫāne-i ḳalbinde bir arslan yatur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Benim kalp evime Hz. Ali’nin sevgisi yerleşti Nasıl herkesin kalp evinde bir arslan yatar”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali’ye medhiye içeriklidir. Şair, kalbinde Hz. Ali’nin sevgisini taşımanın ona cesaret ve kudret verdiğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. İncelenen tezkirelerde Mehmed Ârif Hikmet adında bir hattat bulunamamıştır.

[617] “Alif Art Müzayede” Görsel 253: https://osf.io/x9kw8/.

2.5.36. Hasan Rızâ Efendi

Görsel 254: Ketebe[618]

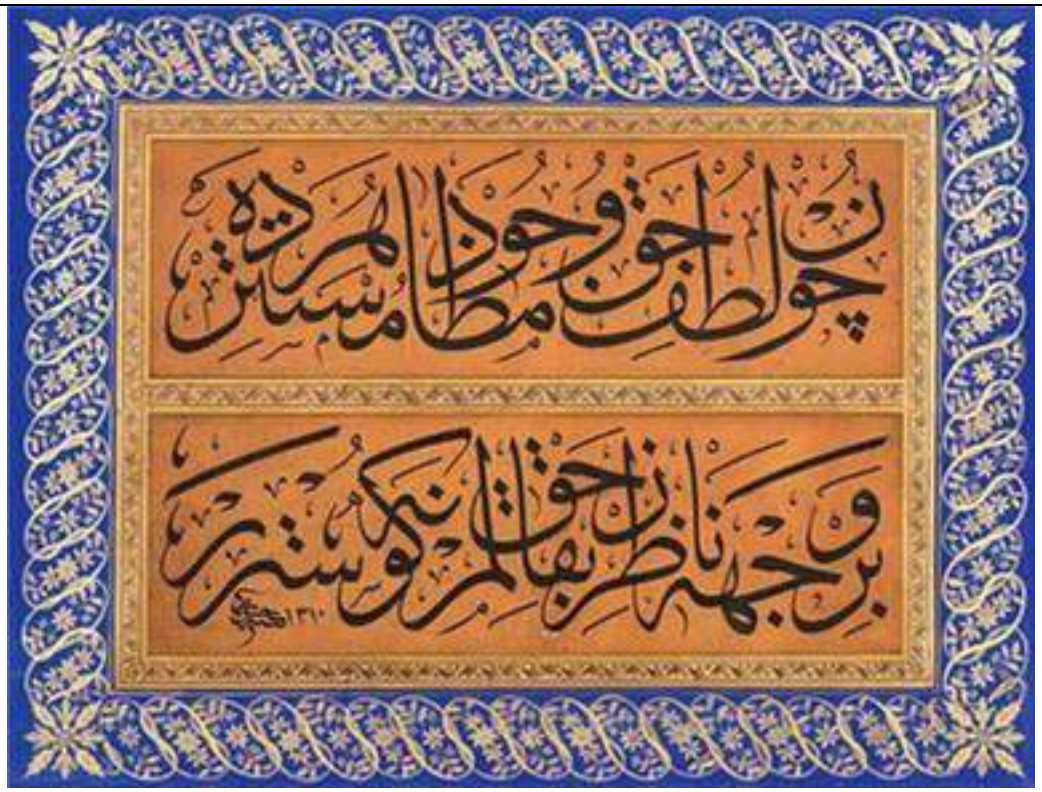
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1323/1907
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bu bir özge ḫānedür ki her uṣūlü bā-ṣafā İçinde sākin olanlar çekmesün aṣlā cefā Bir gelen bir daḫı gelsün dimesünler bī-vefā Ṣāḥibine ḳıl şefāʿat yā Muḥammed Muṣṭafā"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Burası kendine has bir evdir ki her kuralı huzurlu İçinde yaşayanlar asla eziyet çekmesin Bir gelen bir daha gelsin, vefâsız demesinler Ey Muhammed Mustafa sahibine şefaat et"			

[618] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 254: https://osf.io/uxwtq/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân ve ev içlerine asılan levhalardandır. Niyaz içeriklidir. Bu beyitler, bahsi geçen yerin safiyetle dolu bir mekân olmasına, burada yaşayanların daima huzur bulmasına ve Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) şefaatine nail olunmasına olan arzuyu ifade etmektedir.

Dükkân içlerinde, kahvehanelerde ve otellerde asılı bulunan levhaların bir örneği de bu levhadır.[619] Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Manzumenin ilk mısrası ve son mısrası değiştirilerek evlerin ve dükkânların duvarlarına içerisinde yaşayanlar, çalışanlar için dua amacıyla asılan levhalardandır.

[619] Süheyl Ünver, "Geçen Yüzyılın Dükkan İçi Levhaları", *Turing Dergisi* 35 (ts.), 12; Maktal Erbaş, "Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler", 859.

Görsel 255: Ketebe[620]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1310/1892-1893
Manzumenin Şairi	Nev'î[621]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nev'î Dîvânı*			
Vezni	Mef'ûlü / Fā'ilātü / Mefā'îlü / Fā'ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çün luṭf-ı Ḥaḳ vücūd-ı meẓāhirde müstetīr Bir veche nāẓıruz baḳalum Ḥaḳ ne gösterür"[622]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Hakk'ın ihsanı, varlık âleminde gizlidir Bir yönden bakarız, bakalım Hak ne gösterir"			

[620] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 255: https://osf.io/kw4pn/.

[621] Nev'î'nin ilmî kişiliği ve şiir telakkisi hakkında geniş bilgi için bk. Olcay Kocatürk, *Nev'î'nin Şiirinde İlim: "Netâyicü'l-Fünûn" Merkezli Bir İnceleme* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

[622] Nev'î, *Nev'î Dîvân*, haz. Mertol Tulum - M. Ali Tanyeri (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977), 313; Meserret Diriöz, "Nevî", *Türkoloji Dergisi* 7/1 (1997), 98.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, sabır ve tevekkülle Allah'ın kendisine hangi güzellikleri ve hayırları göstereceğini beklemekte ve O'na olan teslimiyetini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytidir. Aslı şöyledir:

"Çün sırr-ı Ḥaḳ vücūh-ı meẓāhirde müstetīr
Bir veche nāẓıruz görelüm Haḳ ne gösterür"

Hazırlanan çalışmada böyleyken levhada "sır" ve "vücûh" kelimeleri levhada farklı yazılmıştır.

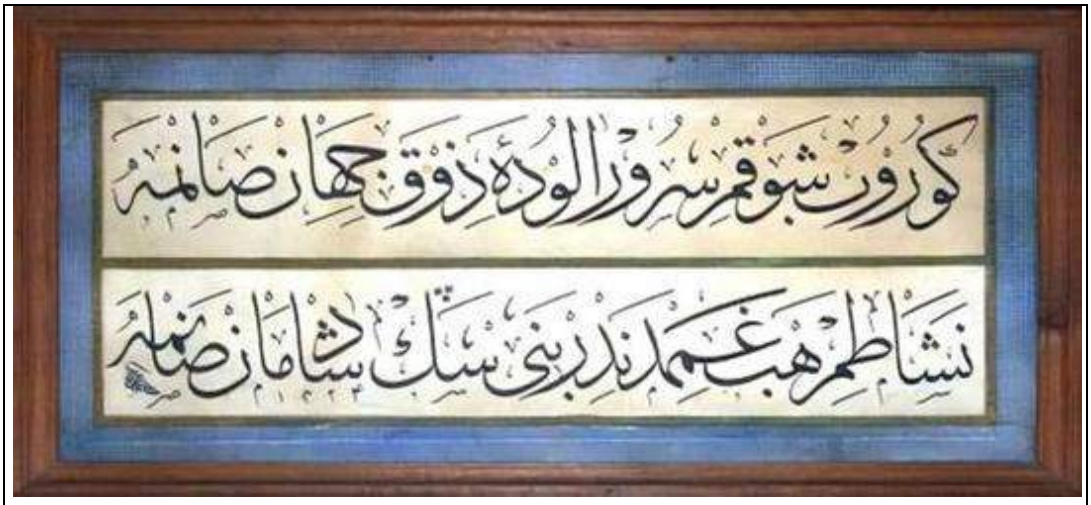

Görsel 256: Ketebe[623]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1320/1902-1903
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Elbetde olur her ne ise emr-i muḳadder”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Şüphesiz Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen emir her ne ise o gerçekleşir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kadere iman içeriklidir. Şair, insanın iradesi dışında gelişen olaylar karşısında teslimiyet içinde olması gerektiğini öğütlemektedir. Albayrak Hat Koleksiyonundadır.

[623] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 256: https://osf.io/qhup8/.

Görsel 257: Divan Edebiyatı– Facebook[624]

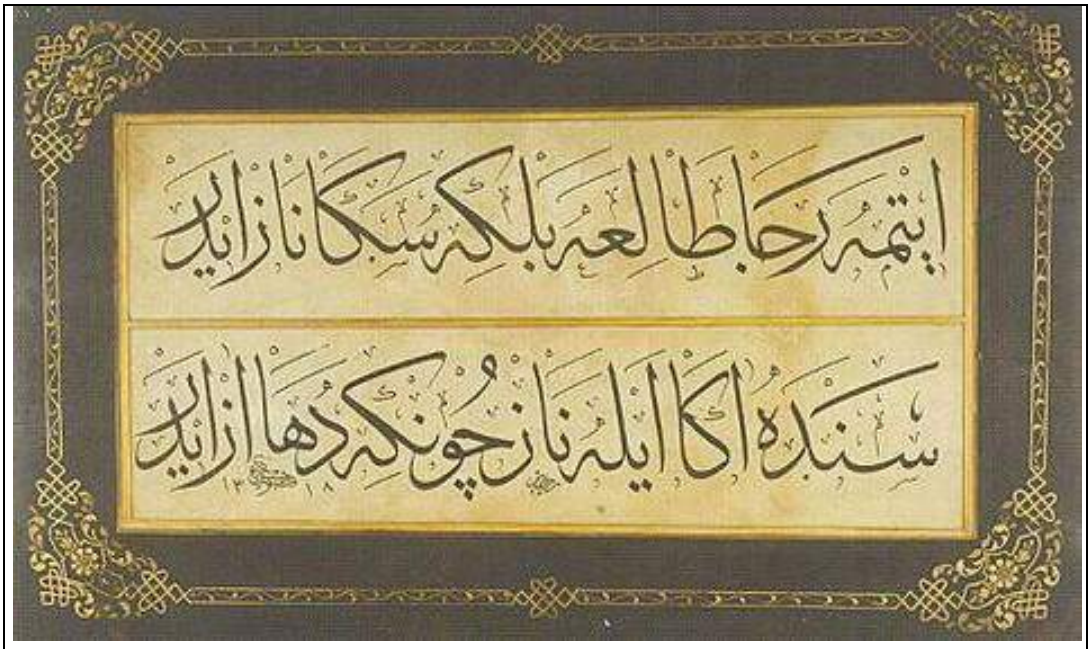
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1324/1906
Manzumenin Şairi	Râcî[625]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Görüp şevḳum sürūr-ālūde-i zevḳ-i cihān şanma Neşāṭum hep ġamumdandur beni señ şād-mān şanma"[626]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Sevincimi görüp dünya zevklerinin sevinci bulaşmış biri sanma Tüm neşem hep kederimdendir sen beni mutlu sanma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Şair insanın iç dünyasında yaşadığı derin hüznü ve dışarıya gösterdiği neşeyi konu eder ve görünüşe aldanılmaması gerektiğini, dışarıdaki neşenin altında bir hüznün gizli olduğunu dile getirmektedir. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[627] Şairin hangi Râcî olduğu tespit edilememiştir.

Zevk, şevk, sürûr, neş'e, neşât, şâd, şâdmân kelimeleri birbirlerine yakın kelimelerdir. Yakın anlamlı bu kadar çok kelime ve kederin tezatının ustaca kullanılması iham-ı tezat sanatını anımsatmaktadır ve beytin anlamı hattatı da etkilemiş olmalıdır ki levha formunda yazmak için bu beyti tercih etmiştir.

---

[624] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 257: https://osf.io/e5jdt/.
[625] Şeref Yılmaz (ed.), *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü*, haz. M. Atâ Çatıkkaş (İstanbul: Sütun Yayınları, 2009), 288.
[626] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 333.
[627] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 74.

Görsel 258: Divan Edebiyatı[628]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1318/1900
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İtme recā ṭāliʿa bil ki saña nāz ider Sen de aña eyle nāz çünki daha az ider"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Talihden bir şey ümit etme, bil ki sana nazlanır Sen de ona nazlan çünkü o senden daha az naz eder"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, şans ve talihin güvenilmez olduğunu, ona fazla umut bağlamadan yaşamayı öğütlemektedir.

[628] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 258: https://osf.io/nzmx3/.

Görsel 259: Divan Edebiyatı[629]

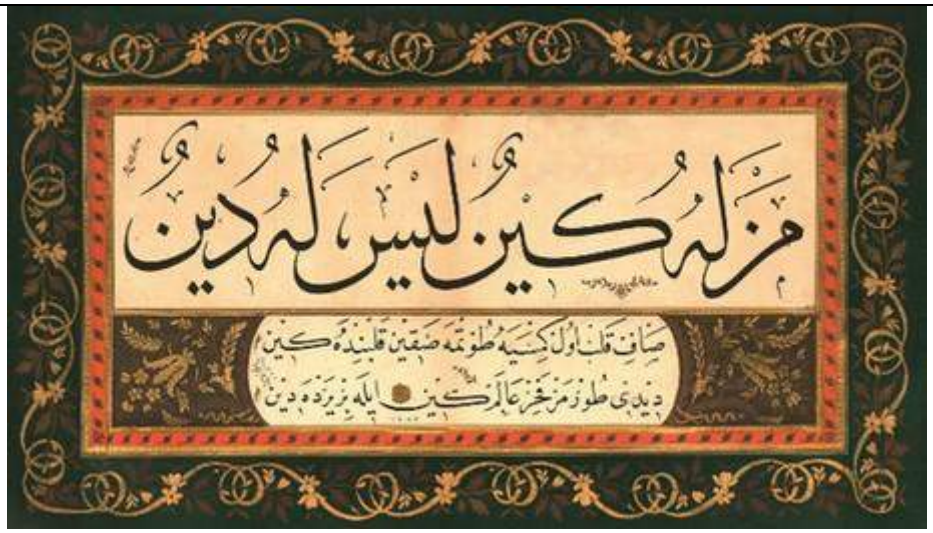
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1307/1889-1890
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Nām-ı Aḥmed nüsḫa-i īcāda Bismillāhdur İki şaḳḳ olmuş yed-i iʿcāz ile bir māhdur"[630]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ahmed'in (s.a.v.) adı, şânı, yaratılış nüshasında 'Bismillâh' ile başlar İki parçaya ayrılan, mucizesiyle (herkesi şaşırtan kerametli eliyle) yarılmış bir aydır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Hattat manzumenin iki farklı beytinden hoşuna giden birer mısrayı alarak levha formuna aktarmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaratılışın başlangıcı olduğunu 'Bismillah' ile sembolize eden şair, Şakk-ı kamer mucizesine de değinerek İlâhî kudretle gerçekleşmiş olan mucizelerini övmektedir.

Aslı şöyledir:
Nām-ı Aḥmed nüsḫa-i īcāda bismillāhdur
Pençe-i āl-i ʿAbā ʿayniyle bir Allāh'dur

Āsumān-ı vaḥdete nūr-ı imāmeyn-i güzīn
İki şaḳḳ olmuş yed-i iʿcāz ile bir māhdur

[629] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 259: https://osf.io/zgavx/.
[630] Namık Kemal'e ait olduğu geçmektedir fakat eserleri incelendiğinde bu beyit bulunamamış, hangi eserine ait olduğu tespit edilememiştir.

Görsel 260: Ketebe[631]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1287/1870-1871
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muhibbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Men lehū kīnün leyse lehū dīnün" "Ṣāf ḳalb ol kimseye ṭutma saḳın ḳalbinde kīn Didi ṭurmaz[632] faḫr-i ʿālem kīn ile bir yerde dīn"[633]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Kini olanın dini yoktur" "Temiz kalpli ol, sakın kimseye kalbinde kin tutma Âlemlerin övünç kaynağı 'kin ile din aynı yerde durmaz, aynı yere sığmaz' dedi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kin ve nefretin, dinin özüyle bağdaşmadığını ve insanın kalbini temiz tutması gerektiğini vurgulamaktadır. Levha hattat tarafından atıfta bulunulan hadis üst satırda, ilgili beyit alt satırda olacak şekilde planlanarak hazırlanmıştır. Bunun gibi birkaç tane daha levha çalışmamızda mevcuttur. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Ebubekir Mete Koleksiyonundadır.

631 "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 260: https://osf.io/rb4ck/.
632 Kelime hazırlanan çalışmada "sığmaz" şeklindedir.
633 Kânûnî Sultan Süleyman, *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*, 2/1383.

Görsel 261: Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hasan Rızâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1316/1898
Manzumenin Şairi	Şemseddîn Sivasî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şemseddîn Sivasî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḫalvet-i ḥammāma girdüm deyu terk itme edeb Cāmlar gözler seni gözler durur her kūşeden”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Hamamın halvet kısmına girdim diye edebini terk etme Zira kubbedeki camlar seni her köşeden gözleyip durur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, yalnız kalındığı düşünülen yerlerde bile ahlak ve edebe riayet edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda gösterime açılmış olan levhalardan bir tanesidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Mehmed Fehmî Efendi de 1321/1903 yılında Celî Sülüs ile yazmıştır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de, Abdurrahman el-Uveys–Şârika / BAE koleksiyonunda mevcuttur.

Dîvânda ikinci mısra

"Cāmlar gözler durur gözler seni her kūşeden" şeklindedir.

Hamam sözlükte halkın temizlik ihtiyacını giderdiği yerdir. Edebiyatta bu kelime sadece bir mekân ismi olarak anılmamıştır.[634] Şair, hamamı, bir mazmun olarak dünyaya benzetmiş ve insanlara yaptıkları her şeyden sorumlu olduklarını, Allah'ın onlardan her an haberdâr olduğunu hamam metaforu ile anlatmıştır.

Aynı manzumenin yazılı olduğu diğer levhada, Fehmî Efendi ikinci mısrayı "Cāmlar/Ḥāmlar gözler seni gözler durur her kūşeden" şeklinde yazmıştır.[635] Hattat burada muhtemeldir ki insiyatif alarak kelimenin ilk harfine noktasını koymamıştır. Dolayısıyla kelime "câmlar" veya "hâmlar" şeklinde iki okumaya da müsait olmuştur. Nokta üstte olursa anlamı "hâmlar" yani "çiğler, olmamış kimseler" anlamına gelmektedir ve beyte anlam itibarıyla bu hâli de uyabilir. Nokta altta olursa da "camlar" yani "pencereler" olmaktadır. İki hâliyle de yazılmış levhalar çalışmamızda mevcuttur.

[634] Süer, *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 144.
[635] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 540.

2.5.37. Ahmed Cenâb Efendi

Görsel 262: Ketebe[636]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Ahmed Cenâb Efendi	Yazıldığı Tarih: 1325/1907-1908
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şeh-i iḳlīm-i evḥā pādişāh-ı ḫıṭṭa-i *levlāk*[637] ʿAdālet-baḫş-i mülk-i māsivā sulṭān-ı *erselnāk*[638] İmām-ı enbiyā Refref-süvār-ı Leyle-i İsrā Münevver-sāz-ı Sidre şeb-çerāġ-ı meclis-i eflāk"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Evha ülkesinin şâhı, *levlâk* diyârının sultanı Mâsivâ mülkünün adalet ihsan edeni, *erselnak* padişahı İsrâ Gecesi'nde Refref adlı bineğe binen zât, nebîlerin imamı Sidre'yi nurlandıran, gökler meclisinin gece parlayan kıymetli kandili"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Ebubekir Mete Koleksiyonundadır. Edebî sanatların ustaca kullanıldığı, Hz. Peygamberin sıfatlarının çokça kullanıldığı bu manzume şairi tespit edilemese de bir hattatın eliyle unutulmayacak bir sanat eserine dönüşmüştür.

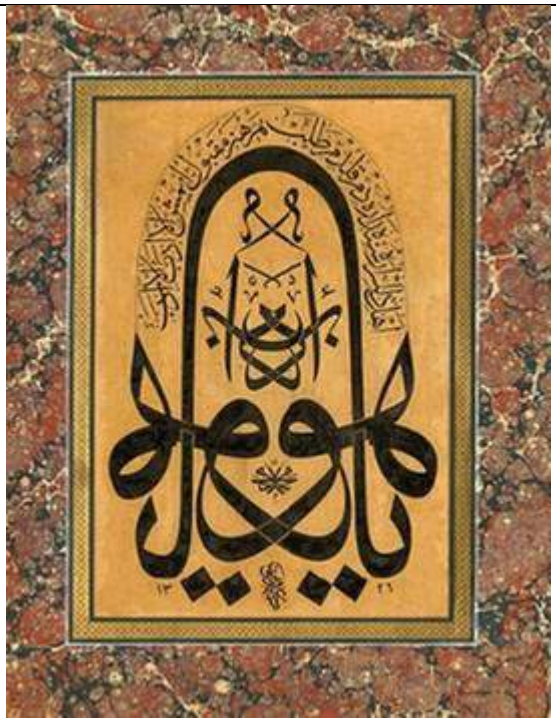
---

636 "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 262: https://osf.io/a6g8p/.

637 "Eğer sen olmasaydın felekleri (âlemleri) yaratmazdım." sözünden bir iktibas bulunmaktadır. Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.

638 "Erselnâk" ile Enbiyâ sûresi 107. âyetten bir iktibas bulunmaktadır. " وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ " "Ve seni âlemlere rahmet olarak gönderdik".

2.5.38. Süleyman Vasfi Efendi

Görsel 263: Türk Hat Sanatından Seçmeler[639]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Celî Sülüs	Hattatı: Süleyman Vasfî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1326/1908-1909
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Edeb Yā Hū” “Ehl-i diller arasında aradum ḳıldum ṭaleb Her hüner maḳbūl imiş illā edeb illā edeb”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Gönül ehli ârif kimseler arasında aradım, talep ettim Her maharet makbul imiş, amma illa edep illa edep”			

[639] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 518; “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 263: https://osf.io/82nqa.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içlerine asılan levhalardandır. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, edebin insanın sahip olduğu en değerli meziyet olduğunu, diğer tüm hünerlerin yanında en kıymetli değerin edep olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Ömrümün Bereketi 4*[640]'te de bulunmaktadır.

Uğur Derman, bu levhayı,

> "Eskiden levha halinde umumî yerlere asılması adet olan ve okuma bilen herkesi edebe davet eden 'Edeb ya hu' sözü Osmanlı devrinin manevî murakabe vasıtalarından biridir. Yazının üst tarafını çepeçevre saran Sülüs beyit de bu tebliğin bir tamamlayıcısı mahiyetindedir. Destarlı Mevlevî sikkesi biçiminde ve müsenna tarzda tertib edilmiş olan bu latif istif, resim-yazı geleneğine de bir numûnedir. Arada kalan boşluk, "çifte Muhammed"le donatılmış olup herhalde 'Muhammedî edeb'e işaret edilmek istenmiştir." diye yorumlamıştır.[641]

Bir kıtadan olup olmadığı, nazım şekli tespit edilememiştir. Fakat tespit edilebildiği kadarıyla diğer beytiyle birlikte şöyledir:

"Ehl-i diller arasında aradum ḳıldım ṭaleb
Her hüner maḳbūl imiş illā edeb illā edeb

Gezdüm Ḥalebi Şām'ı eyledüm ʿilmi ṭaleb
Meğer ʿilim bir hīç imiş illā edeb illā edeb"

[640] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/254-255.
[641] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 518.

2.5.39. Bursalı Mehmed Râşid Efendi

Görsel 264: Ketebe[642]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Bursalı Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1288/1871-1872
Manzumenin Şairi	Ali İlhâmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlhâmî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sırr-ı ʿaşḳı ṭuydı Yemlīḥā olup lāl ü ḫamūş Mekşelīnā oldı hem-rāz-ı mezāyā-yı[643] Sürūş Bāde-i tevḥīdi Mişlīnā'ya işrāb itdiler Bī-tekellüf içdi[644] Mernūş u Debernūş Şāẕenūş Cürʿa ḳalmışdı meger cām-ı Kefeştatyuş'dan Kāselīs-i bezm olup Ḳıṭmīr daḫı ḳalmadı boş"[645]			
Nazım Şekli	Kıta			

[642] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 264: https://osf.io/a3ykc/.
[643] Kıtᶜanın bulunduğu çalışmada "dânâ-yı hafâyâ-yı sürûş" şeklindedir.
[644] Kıtᶜanın bulunduğu çalışmada "itdi nûş" şeklindedir.
[645] Damlanur Küçükyıldız Gözelce, "Bektaşi Bir Halk Şairi Ali İlhami ve Dîvân'ı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 105 (Mart 2023), 213.

Günümüz Türkçesi	“Yemlîha dilsiz ve susmuş olup aşkın sırrını duydu Mekselînâ meleklerin, Cebrail’in üstün meziyetlerinin sırdaşı oldu ‘Tevhid şarabını Mislînâ’ya içirdiler Mernûş, Debernûş ve Şâzenûş da bunu zorlanmadan içtiler Kefeştatyûş’un içki kadehinde bir yudum kalmıştı ki İçki ve sohbet meclisinde çanak yalayıcısı olan Kıtmir’de içti ve nasibini aldı”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Ashâb-ı Kehf’e dair bir manzumedir. Bu beyitler, Ashab-ı Kehf’in Allah’a olan yakınlığını ve ilâhî sırlarla hemhâl olmalarını tasvir etmektedir. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır.

Bu manzume levha formunda yazılmak için hattatlar tarafından çokça tercih edilmiştir. İmzasını “Ḫāk-i pāy-i evliyā Mehemmed Rāşid-i pür hatâ” şeklinde atmıştır. Bu manzumeyi yazan diğer bir hattat da imzasını aynı şekilde “Bende-i mücrim-i atīḳ es-Seyyid Mehemmed Şefîk” diyerek manzum atmıştır. Şefik Bey’in 1294/1877 tarihli bu sülüs levhası *Türk Hat Sanatından Seçmeler*’de[646] ve *Ömrümün Bereketi 2*’de mevcuttur.[647] Bir örneği de Akşehir Müzesi’nde iken Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü’ne getirilmiştir.[648] Hattat Şeyh Ali Sırrî Efendi de 1319/1901-1902 yılında yazmıştır. İbrahim Alâeddin Bey de 1879 yılında yazmıştır. Çarşambalı Hacı Ârif Bey’in Celî Taʿlîk ile 1295/1878 yılında yazmış olduğu hâli de *Harflerin Aşkı*[649] ve *Kalem Güzeli*’nde mevcuttur. Hasan Rızâ Efendi (1317/1899-1900) yılında yazmıştır, Ketebe.org’da ve Kalem Güzeli’nde mevcuttur. Filibeli Bakkal Hacı Ahmed Ârif Efendi, Kasımpaşalı Hüsnü, Eyüplü Râşid Efendi gibi daha birçok hattat bu manzumeyi levha formunda yazmışlardır. XIX. yüzyıl Osmanlı-Türk hattatlarının bir kısmı bu manzumeyi Sülüs hattıyla kendilerini adeta imtihan için yazmayı denemişlerdir. Mesela Hâfız Tahsin Efendi’nin bu müseddesi binlerce kere yazdığı aktarılmıştır. Bunun sebebi manzumedeki Türkçe mısraların satıra ahenkli bir şekilde oturması ve bazı yerlerde harflerin üst üste getirilerek kısmen istiflenmesi

[646] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 456.
[647] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/400.
[648] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey’in Hayatı ve Eserleri*, 59.
[649] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 301.

keyfiyetidir.[650] İmzasız bir başka hâli de İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi'nde mevcuttur.[651]

Levhadaki manzume, Kehf Sûresi'nde 9–26. âyetler arasında hikâyelerinden bahsedilen geçen Ashâb-ı Kehf'ten bahsetmektedir. Tevhid inancına bağlı olan yedi gencin ve bunlara ait Kıtmir adlı köpeğin 300 küsür yıl müddetle bir mağarada uyuyup kalmalarının kıssası manzum bir şekilde anlatılmaktadır. Görülen levhada konu Türkçe olarak aktarılmış ve yedi uyurlarla onların köpeğine yakıştırılan bazı isimler kullanılmıştır. [652]

"Sürûş" kelimesinin melek anlamı yanında özelde Hz. Cebrail anlamı da vardır. Yemlîha ve Mekselîna arasındaki ilişki, Hz. Cebrail ile Hz. Muhammed'in arasındaki ilişkiye, Hz. Cebrail'in Hz. Muhammed'in ilk sırdaşı oluşuna benzetilmiştir.

Bu tez çalışması ile beraber hattatlar arasında Bektâşîlik ve Bektâşîliğe muhabbetin yaygın olduğu fark edilmiştir. Bunun için bir Bektâşî şairi olan Ali İlhâmî'ye ait Ashâb-ı Kehf'in isimlerini içeren bu manzumesini çoğu hattatın yazmaya çalışması önemli bir bulgudur.

[650] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 456.
[651] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 140.
[652] İnal, *Son Hattatlar*, 456.

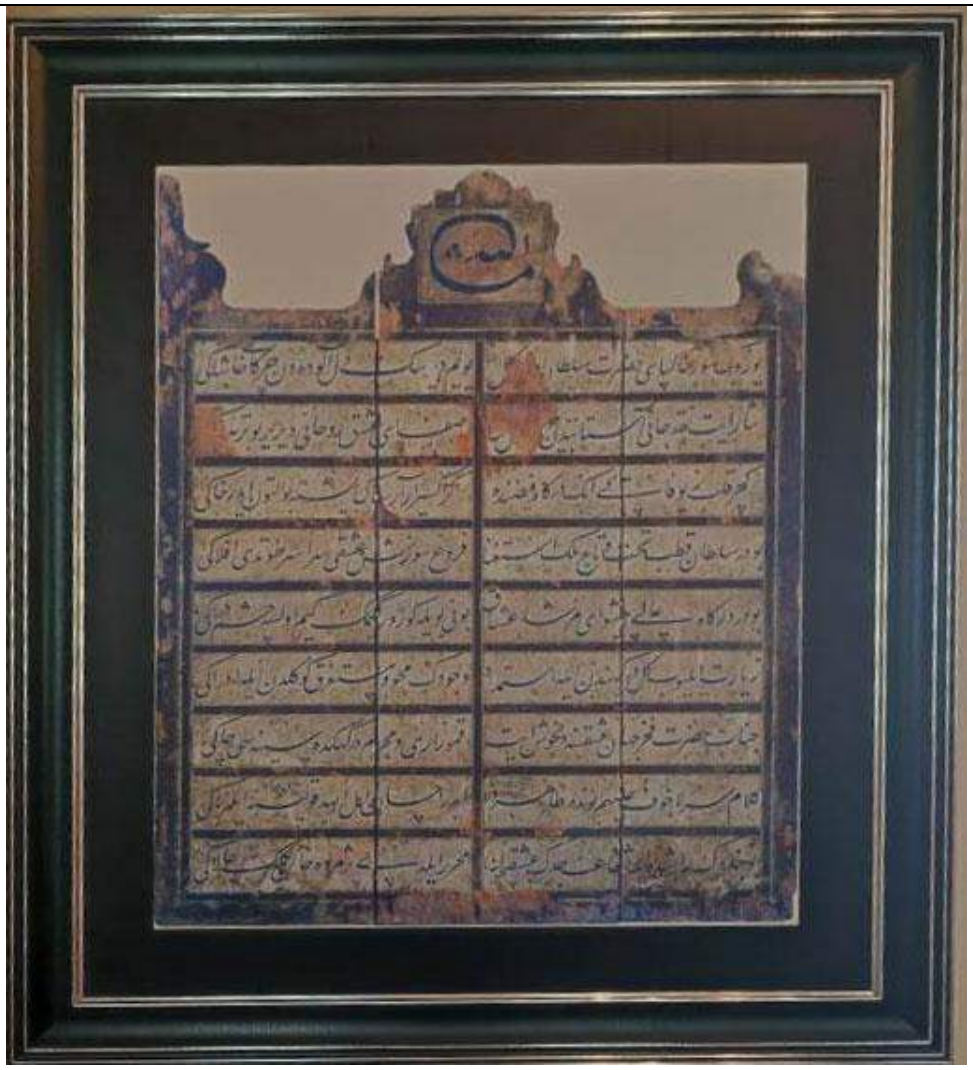
Görsel 265: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Bursalı Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1214/1799
Manzumenin Şairi	Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			

Transkripsiyonlu Metin	“Emīr Sulṭān-ı Şemsüddīn Muḥammed ferʿ-i ʿAdnānī Viṣāḥu’ṣ-ṣadr-ı aṣḥāb-ı vilāyet Ġavṣ-ı Rabbānī Meşāmm-ı cāna fāyiḥ būy-ı ṭayyib ṭıyn-i maḥtūmı Bu ḥażret sıbṭ-ı Ḥaydar āl-i ḫatmetden şerefkānı Ḥaḳīḳat şāhid-i maʿnā-yı cāmiʿ maḥfil-i ünsi Meşābīḥ-i Hüdā’dan bir mücessem rūḥ-ı nūrānī Buḫār-ı feyż-i esrār-ı tecellīye varur zāʾir Velī dergāhı āgāhun maḳām-ı ẕevḳ-i vicdānı Türāb-ı türbesün sürme idüp bul ḳurretü’l-ʿaynı Yüzüñ sür meşhede Rāġıb erit ẕātunda ʿirfānı”
Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	“Emir Sultan, Şemseddin Muhammed Adnânîlerin soyundan gelen bir daldır Sırmalı ve mücevherli hamâili sahâbelerin velilerinden en yüce mertebede olan velidir İnsanın burnuna güzel kokan iyi bir koku olan mühürlenmiş balçık Bu kıymetli şahış Hz. Ali’nin torunu, ailenin tamamlayıcısı şeref kaynağıdır Doğru anlamı kendisinde barındıranın tanığı, yakınlaşmak için toplanılan yer Allah’ın nur kandillerinden gözle görülür şekilde olan mübarek ruhtur İlâhî feyzin sırlarının kalbe zuhurunun buğusu Veli tekkesinde bulunanlar vicdan zevkinin makamına ulaşırlar Türbesinin toprağına yüz sürüp göz aydınlığını bul Ey Râgıb mezarına yüz sür, zâtında irfanı elde et”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekkelere asılan tasavvuf büyüklerine medhiye içerikli manzume levhalarındandır. Bu beyitler, Emir Sultan’ın maneviyatını, Peygamber soyundan gelen büyük bir veli olarak derin bilgisini ve ilâhî feyzini övgüyle anlatmaktadır. Mâil kıta formundadır. Eski kaynaklar, Emir Sultan’ın Bursa’da çıkan bir veba salgınında öldüğünü kaydetmişlerdir.[653] İmzası okunamamaktadır.

[653] Hüseyin Algül - Nihat Azamat, “Emîr Sultan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/147.

Görsel 266: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Bursalı Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1214/1799
Manzumenin Şairi	Bursalı Mehmed Râşid Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Yüzüñ sür ḫāk-i pāy-i Ḥażret-i Sulṭān Emīr’e gel Yuyam dirseñ dil-i ālūdeden çirkāb-ı ḫāṣākı Niṣār it naḳd-i cānı āsitānundan nūr-ı feyż al Ṣafā-yı ʿaṣḳ-ı rūḥānī virür bu türbe-i pāki Geçer ḳalb-i züyūfātı anuñ dergāh-ı feyżünde Eger iksīr ararsañ işte bu altun ider ḫāki Budur Sulṭān-ı Ḳuṭb u taḫt u tāc-ı mülk-i istiġnā Fürūġ-ı sūziş-i ʿaṣḳı ser-ā-ser tutdı eflāki			

	Budur dergāh-ı ʿālī pīşvā-yı mürşid-i ʿuşşāḳ Bunı böyle görir kimüñ kim olsa çeşm-i derrāki Ziyāret eyleyüp gel dergehünden eyle istimdād Vücūdıñ maḥv u müstaġraḳ göñülden eyle idrāki Cenāb-ı Ḥażret-i faḫr-i cihān ʿaşḳuna dilḫūş it Ḳamu zārī vü mücrim dergehüñde sīnesi çāki Kelām-ı sırr-ı '*lā ḫavfün ʿaleyhim*'[654] bunda ẓāhirdür İder iḥsānı ehlullāh ḳulına eylemez bāḳī Bu bendeñ Rāşid'e eyle şefāʿat ceddüñ ʿaşḳıyçün Muḥarrer eyledi pejmürde ḥālüñ kilk-i çālāki"
Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	"Hazret-i Sultan Emir'in huzuruna gel yüzünü sür Gönle bulaşmış çirkef çöpü yıkayım dersen Can varlığını dağıt, dergâhından faydalan Bu temiz türbe, manevî aşkın huzurunu verir Onun mübarek dergâhında kalplerdeki değersizlik duygusu geçer Eğer iksir arıyorsan işte bu, toprağı altın eder Sultanların en büyüğü, gönül tokluğu diyarının tacı ve tahtı budur Aşkın acısının ışığı baştan başa gökleri kaplamıştır Âşıkların önderinin yüce dergâhı budur Kim ki çok anlayışlı bir göze sahip olsa bunu böyle görür Gel dergâhını ziyaret edip yardım dile Batmış ve harap olmuş varlığını kalpten bir anlayışla bütünleştir, derin anlamını kavra Kâinatın övünç kaynağı Hz. Peygamber'in aşkına gönlünü ver Onun dergâhında tüm ağlayan ve suçlu olanların yüreği yaralıdır 'Allah dostlarına asla korku yoktur' sözünün sırrı bunda apaçık görünmektedir Allah dostu kullarına bağışta bulunur, ağlayanlardan eylemez Bu Raşid kuluna bağışlanması için dedesine aşkı için aracı ol Perişan halini çabul ve zarif bir hâlde yazdı"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekkelere asılan tasavvuf büyüklerine medhiye içerikli manzume levhalarındandır.

[654] Yûnus 10/62. "… Allah dostlarına asla korku yoktur…"

2.5.40. Ömer Vasfi Efendi

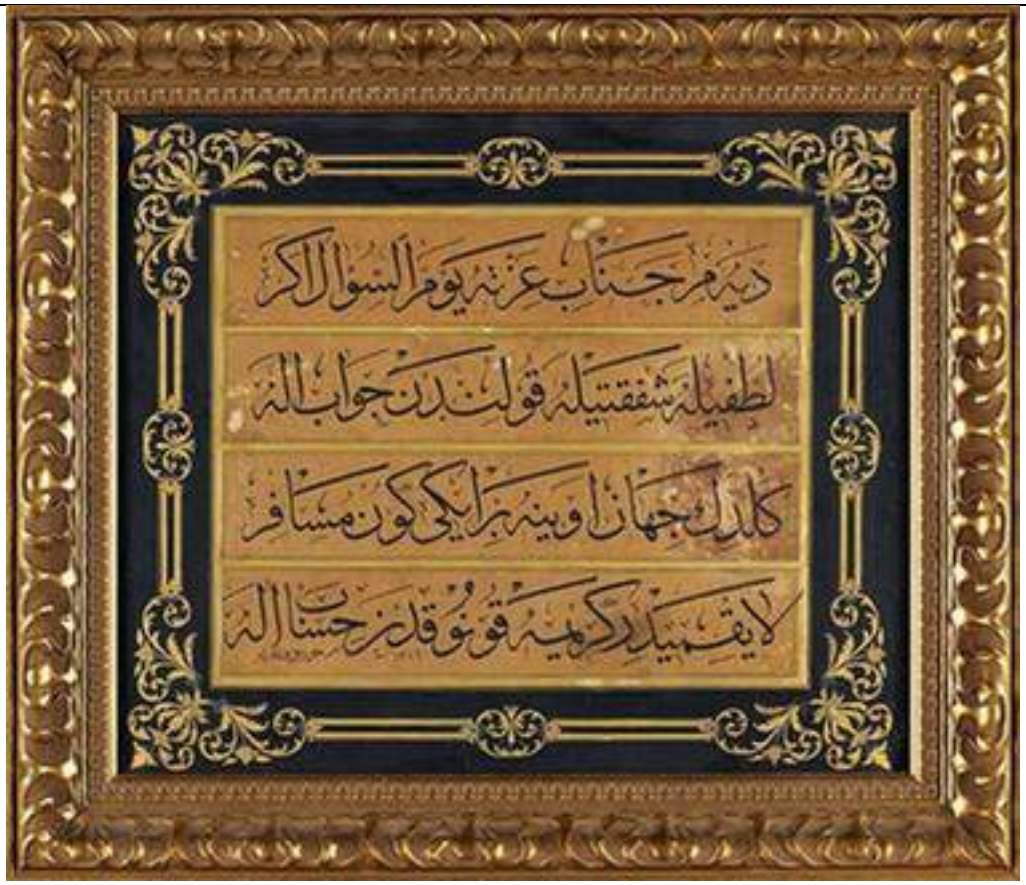
Görsel 267: Divan Edebiyatı[655]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ömer Vasfi Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Mûsâ Kâzım Karabekir Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihān yıḳılsa Türk yılmaz"			
Nazım Şekli	Kıta / Mısra			
Günümüz Türkçesi	"Dünya târumâr olsa Türk'ün yine de gözü korkmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Bu mısra, Türk milletinin tarih boyunca karşılaştığı zorluklara rağmen asla pes etmeyişini, dayanıklılığını ve cesaretini vurgulamaktadır. Bu ifade, Kâzım Karabekir Paşa'nın yazıp bestelediği ve Erzurum'da koruma altına aldığı altı bin şehid çocuğunu rehabilitasyon maksadıyla söylettiği, o dönemde herkesin diline pelesenk olmuş 'Türk Yılmaz' marşının nakarat cümlesidir. Hattat marşın bu mısrasını levha formunda yazmak için seçmiş ve ölümsüzleştirmiştir.

[655] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 267: https://osf.io/yktac/.

2.5.41. Ferid Bey

Görsel 268: Divan Edebiyatı[656]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Ferid Bey	Yazıldığı Tarih: 1319/1901
Manzumenin Şairi	Necâti Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Necâti Bey Dîvânı*			
Vezni	Mef῾ûlü / Fā῾ilātü / Mefā῾îlü / Fā῾ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Diyem Cenāb-ı ῾izzete yevmü's-su᾽āl eger Luṭf ile şefḳat ile ḳulundan cevāb ala Geldük cihān evine bir iki gün misāfir Lāyıḳ mıdur kerīme ḳonuḳdan ḥisāb ala"[657]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kuvvet ve kudret sahibi Allah'a sual gününde diyeyim ki 'Kulundan, cevapları iyilikle ve esirgeyici bir sevgi ile al (yâ Rabbî)' Biz bu dünya evine bir iki günlüğüne misafir geldik Cömert olana misafirden hesap almak layık mıdır"			

[656] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 268: https://osf.io/u93q2/.
[657] Necati Bey, *Necati Beg Dîvânı*, nşr. Ali Nihat Tarlan (İstanbul: MEB Yayınları, 1997), 118-119.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, ilâhî hesap gününde misafir olarak gördüğü insanlara lütuf ve bağışlanma dileğinde bulunmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

Ali Nihad Tarlan'ın yirmi nüshayı karşılaştırarak neşrettiği *Necâtî Beg Dîvânı*'nda yer alan kıtalardan birisi olan yukarıdaki manzume, *Fuzûlî Dîvânı*'nın bazı neşirlerinde de geçmektedir. Abdülbâkî Gölpınarlı'nın sekiz nüshayı karşılaştırarak ve daha önce basılan *Fuzûlî Dîvânı* neşirlerini inceleyerek hazırladığını belirttiği eserinde bu kıta yer almıştır.[658] Azerbaycan neşriyatında "Fuzûlî Adına Yazılmış Şiirler" başlığı altındadır. Ancak Aktaş'ın hazırladığı bir çalışmadan anlaşıldığı üzere Necâti Bey'e ait bu kıta yalnızca 1262 Tebriz taş basması, Ordubâdî nüshasında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel ve Müjgan Cunbur tarafından 68 nüshanın mukayesesi ile oluşturulan *Fuzûlî Dîvânı* neşrinde yukarıdaki kıta yer almamaktadır. Dolayısıyla XV. yüzyılda yaşamış üstelik çağının en şöhretli şairlerinden biri olan Necâtî'nin bir kıtası, XVI. yüzyılda yaşamış ve yine klasik Türk şiirinin en büyük şairlerinden olan Fuzûlî'nin Dîvân nüshalarından birine karışmışsa böyle örneklerin daha da fazla olduğunu düşünebilir.[659]

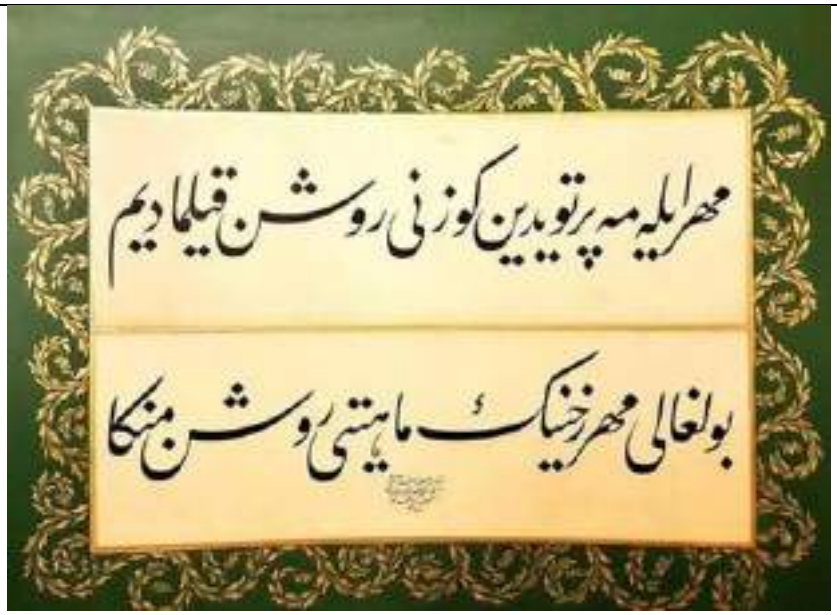
Şiir, dîvânda şöyle geçmektedir:

"Diyem Cenāb-ı Ḥażrete yevm-i suʾāl eger
Luṭf ile raḥmet ile ḳulından cevāb ala

Dünyā evine ḳonduḳ oturduḳ bir iki gün
Lāyıḳ mıdur kerīme ḳonuḳdan ḥisāb ala"

[658] Abdülbâki Gölpınarlı, *Fuzûlî Dîvânı* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2005), 194.
[659] Neslihan Polat Aktaş, "Necâtî Bey'in/Mevlânâ Sâkî'nin Bir şiiri Üzerine Düşünceler", *Divan edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 25 (2020), 859.

2.5.42. Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî

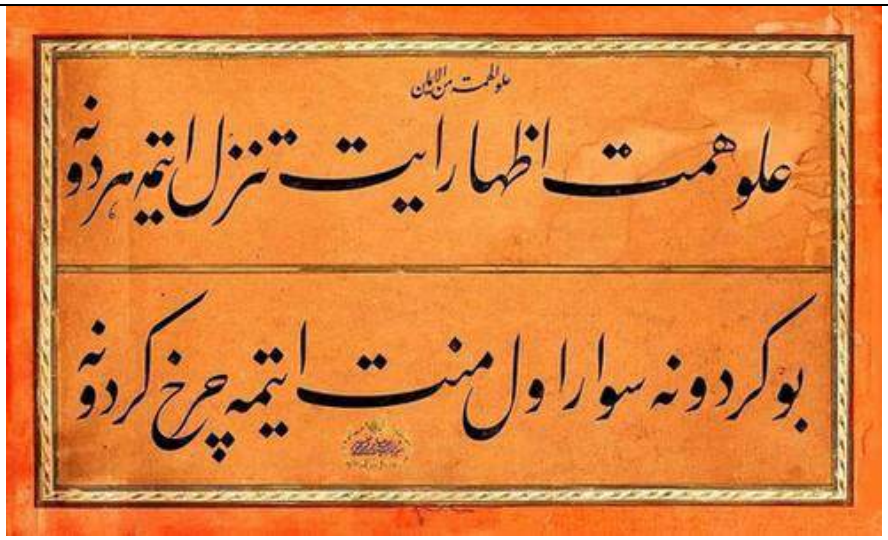

Görsel 269: Divan Edebiyatı[660]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1321/1903
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mihr ile meh pertevidin gözni ruşen ḳılmadum Bolġalı mihr-ruḫınuñ māhiyyeti rūşen maña"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Güneş ve ayın parlaklığından gözünü daha parlak kılmadım Yanağının parıltısının mahiyeti bana aydınlandığından beri"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içerikli manzumelerdendir. Bu beyit, şairin sevgilisine duyduğu derin hayranlığı ve sevgilisinin yüzünün, güneş ve ay gibi aydınlatıcı olduğunu ifade etmektedir. İmzasında "nāẓımuhū" ibaresini de kullanmıştır. Bu ibare dolayısıyla şair ve hattatın aynı kişi olduğu düşünülmektedir.

[660] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 269: https://osf.io/rs97z/.

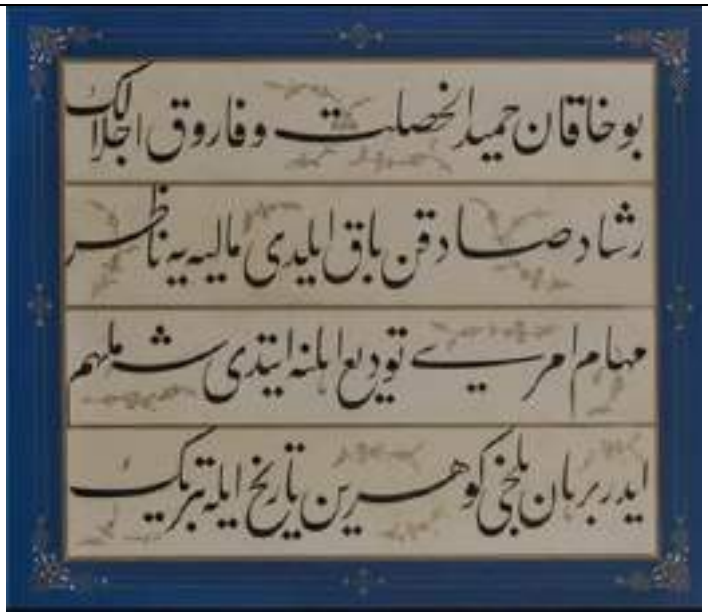

Görsel 270: Divan Edebiyatı[661]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ulüvvü'l-himmeti mine'l-īmān"[662] "ʿUlüvv-i himmet iẓhār it tenezzül itme her dūna Bu gerdūna süvār ol minnet itme çarḫ-ı gerdūna"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gayretin, emeğin, yardım ve ihsanın yüceliği imandandır" "Yüce bir gayret göster, alçak kimselere tenezzül etme, Bu dünyaya bir binek hayvanına biner gibi bin, hakim ol ama dönen feleğe minnet etme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, onurlu bir duruş sergileyerek alçaklık ve basitlikten uzak durmayı, kaderin döngüsüne boyun eğmeden yüksek bir azimle yaşamayı tavsiye etmektedir. Kelâm-ı kibârlardan olan bu söze şairi tespit edilemeyen manzum bir tercüme yapılmıştır. Hattatlar, kelâm-ı kibâr üst satırda, manzum tercümesi alt satırlarda olacak şekilde levha formunda birçok manzume yazmışlardır. Bu da onlardan bir tanesidir.

[661] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 270: https://osf.io/uc6se/.
[662] Ali el-Kârî, *Mirkâtu'l-Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2002), 4/1573.

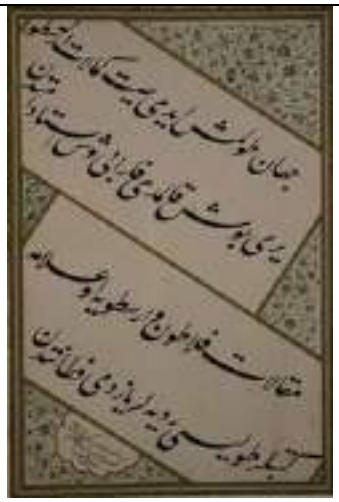

Görsel 271: Karin Sanat[663]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1900
Manzumenin Şairi	Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bu Ḫāḳān-ı Ḥamīdü’l-ḫaṣlet ü fārūḳ-ı iclālüñ Reşād-ı ṣādıḳun baḳ eyledi māliyyeye nāẓır Mehāmm-ı emri tevdīʿ ehlüne itdi şeh-i māhum İder Burhān-ı Belḫī gevherün tārīḫ ile tebrīk”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	Övülmeye lâyık tabiatlı, azametli ve adil olan hükümdar II. Abdülhamid’e bak Sadakatli olan Reşad’ı maliyeye bakan olarak görevlendirdi Önemli işleri ehline emanet etti ay gibi parlak padişahım Belhli Burhan da cevherini bir tarih ile tebrik eder			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Şair, Sultan Abdülhamid’in yüksek karakterini, devlet işlerini ehil ellere emanet etmesini ve bu yüzden saygı ve övgüyle anılmasını bu beyitlerle ifade etmiştir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür.

663 “Karin Sanat” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 271: https://osf.io/dn7sc/.

Görsel 272: Hattatlarımız Blog[664]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1340/1921
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihān ṭolmuş idi şīt-i kemālāt-ı Arisṭoyla Yeri boş ḳalmadı Fārābī-veş üstād-ı ümmetden Maḳālāt-ı Felāṭun u Arisṭo'ya o ʿallāme Kütübler ṭolısı reddiyyeler yazdı feṭānetden"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünya Aristo'nun ilim ve ahlak olgunluğunun şöhretiyle dolmuştu Farabî gibi topluluktan bir üstad ile yeri boş kalmadı O her ilimde üstat olan kimse, Eflatun ve Aristo'nun makalelerine Kitaplar dolusu reddiyeler yazdı, hızlı anlama yeteneği ile"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Bu beyitler, İslam filozoflarının Batı'nın büyük filozoflarına denk bir bilgi ve zekâya sahip olduklarını, Farabî gibi âlimlerin Aristo'nun bıraktığı etkiyi devam ettirerek hatta yeni ufuklar açarak İslâmî düşünceye katkıda bulunduklarını ifade etmektedir. Muhtemeldir ki bu manzumenin şairi de diğer levhalarındaki örnekleri gibi Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî'dir fakat tam tespit edilememiştir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[664] "Hattatlarımız Blog" Görsel 272: https://osf.io/fqkg8.

Görsel 273: Son Hattatlar[665]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1340/1921
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hū Görür müstaḳbeli āyine-i ḥāl ile māżīde Olursa her maḳāmuñ nāẓırı ehl-i baṣīretden Medārisden çıḳan her fāżıl-ı ṣāḥib baṣīret kim Tekemmül eyler elbette alursa ders ʿibretden"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bir işin yönetimine memur olan kimseler ileri görüşlülerden olursa o kimse hâl aynası ile geçmişte geleceği görür Medreseden çıkan her fazîletli kimse kendi payına ders çıkarırsa kemâle ulaşır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, bilge kişilerin geçmişten ibret alarak kendilerini geliştirmelerini ve topluma faydalı olmalarını öğütlemektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[665] İnal, *Son Hattatlar*, 402.

2.5.43. Aziz Rifâî

Görsel 274: Divan Edebiyatı[666]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1332/1914
Manzumenin Şairi	Ken‘an Rıfâ‘î[667]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*İlâhiyât-ı Ken‘an*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Merḥabā yā ḥażret-i Sünbül Sinān[668] yā Mücteba Merḥabā ey zübde-i kevn ü mekān ey Murtażā Şāh-ı iḳlīm-i velāyetsüñ Ḫudānuñ arslanı Menbaʿ-ı sırr-ı Ḫudāsuñ hem ḥabīb-i Muṣṭafā Şems ü Mevlānā naṣılsa sen ü merkez yek-vücūd Virdi sizden hem Muḥammedle ʿAlī nūr-ı żiyā Noḳṭa olmuşsuñ bu bā-yı kāʾināta sen hemān Maẓhar u mirʾāt-ı Ḥaḳsun hem ḫalīl-i Kibriyā			

666 “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 274: https://osf.io/6sjpf/.

667 Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa Tahralı, “Kenan Rifâî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

668 Kenan Rıfâî tarafından medhiye içerikli manzume, Aziz Rıfâʿî tarafından levha formuna aktarılmıştır. Sünbül Sinan’ın hayatı için bk. Hür Mahmut Yücer, “Sünbül Sinan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).

	Öksüzüñ bī-çārenüñ dermāndenüñ dermānusuñ ʿĀşıḳa dāru'l-emānsuñ fātiḥ-i bāb-ı Ḫudā Raḥmetüñ şāmil senüñ dünyā vü ʿuḳbāya müdām Muḳtedā-yı evliyāsuñ hem de minhāc-ı hüdā Rūḥ naşılsa cisme ḳarşı āleme sen de osuñ Kime kim āb-ı ḥayātı virdiyseñ buldı beḳā Cevher-i pāk-i vücūdıñ ḳaplamış ʿālemleri Ẓāhir u bāṭında feyżüñ olmada cilve-nümā Bāb-ı luṭfundañ bizi dūr eyleme Allāh içün Ḫāk-i pāyüñde senüñ Kenʿān cenān dāʾim fedā"
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Merhaba ey Sünbül Sinan Hazretleri, ey seçilmiş zat Merhaba ey kâinatın en değerlisi, ey Allah'ın seçkini Velilik diyarının padişahısın, Allah'ın arslanı Allah'ın sırrının kaynağısın hem de elçisi Mustafâ'nın sevgilisi Şems-i Tebrîzî ile Mevlânâ nasıl ise seninle merkez de tek bir vücut hâlinde Muhammed ve Ali ışıklı nurunu size verdi Sen de kâinat ile bir küçük nokta olmuşsun hemen Hakk'ın aynası ve göründüğü kimsesin hem de Cenâb-ı Hakkın dostusun Öksüz, çaresiz, âciz kimselerin dermanısın Âşığa güvenli bir meskensin, Allah'ın kapısını açansın Senin merhametin dünya ve ahireti devamlı kaplar Velilerin önderisin hem de hidâyete erişmeleri için tuttukları yolda öndersin Ruh bedene karşı nasılsa sen de âlem için öylesin Kime hayat suyunu verdiysen o, ölümsüzlüğe kavuştu Varlığının tertemiz cevheri âlemleri kaplamış Açık ve gizlide ilim ve irfânın görünür olmaktadır Allah rızası için lütuf kapından bizi uzak eyleme Senin huzurunda Kenan, gönüller daima feda"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekkelere ve dergâhlara asılan tasavvuf büyüklerine medhiye içerikli manzumelerdendir. İmzasını "ḫāk-i pāy-i evliyā Mehmed ʿAzīz-i pür ḫaṭā" diyerek manzum bir şekilde atmıştır.

Sünbül Efendi ve Merkez Efendi için yazdığı iki manzume de Hattat Aziz Efendi tarafından büyük birer levha halinde yazılmış ve bu zatların sandukalarının baş ucuna konulmuş olup halen mevcuttur.[669] Yusuf Ömürlü'nün hazırlamış olduğu *İlâhiyât-ı Ken'an* isimli eserde bulunamamıştır.

[669] Tahralı, "Kenan Rifâî", 25/255.

Görsel 275: Divan Edebiyatı[670]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1326/1908
Manzumenin Şairi	Hacı Bektâş-ı Velî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Meclis-i ʿirfāna bir şeb mūm olan ehl-i hüner Maḥv ider kendini ammā ṣubḥ-ı maḳṣūda irer"[671]			
Nazım Şekli	Nefes			
Günümüz Türkçesi	"İrfan meclisine geceleri aydınlatan mum gibi olan hüner ehli Kendilerini yok ederler ama sonunda gâye olan aydınlığa erişirler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, ilim ve irfan yolunda fedakârlığın önemini vurgulamaktadır. Kişi, kendi benliğinden vazgeçip ilme adanırsa, sonunda hakikate ve aydınlığa kavuşur. Şair, bu fedakârlığın değerini mum metaforuyla etkili bir şekilde anlatımaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Envanter numarası "İbnülemin 757 / 248"'dir. Bir çalışmada Hacı Bektâş-ı Velî'nin nefeslerinden birisi olarak gözükmektedir. Berceste Beyitler adlı bir çalışmada ise Muhibbü'l-Âmidî'ye ait gözükmektedir. Aidiyeti hakkında araştırma yapılmış fakat eseri bulunamamıştır.

[670] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 275: https://osf.io/aydkg/.
[671] Bedri Noyan, "Balım Sultan Erkân-namesi Merkezli Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 40 (2006), 75.

Görsel 276: Divan Edebiyatı[672]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyh Rızâ Talebânî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Şeyh Rızâ Talebânî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿUlüvv-i ḳadr-i ʿAbdülḳādir'i evc-i ʿalādan ṣor Ġubār-ı ḫāk-i naʿleynüñ riḳāb-ı evliyādan ṣor O bāz-ı ser-firāzuñ āşiyānı nirdedür bilmem Anı bālā-nişīn bārgāh-ı Kibriyādan ṣor"[673]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Abdülkadir-i Geylânî'nin değerinin büyüklüğünü, en yüksek dereceden sor Bir çift ayaklarının toprağının tozunu, velilerin kullarından sor O yükseklere uzanan doğan kuşunun yuvası nerededir bilmem Onu Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda yüksekte oturan kimselerden sor"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Abdülkadir Geylânî'ye yazılmış bir medhiyedir. Şükûr Mustafa'nın hazırlamış olduğu *Dîvân-ı Şeyh Rızâ-yı Talebânî*'de mevcuttur.[674]

---

[672] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 276: https://osf.io/5g3cx/.

[673] Cuma Kadir, *Şeyh Rızâ Talebânî'nin Türkçe Şiirleri (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, İnceleme, Gramer ve Sözlük)* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 91.

[674] Kadir, *Şeyh Rızâ Talebânî'nin Türkçe Şiirleri (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, İnceleme, Gramer ve Sözlük)*, 91.

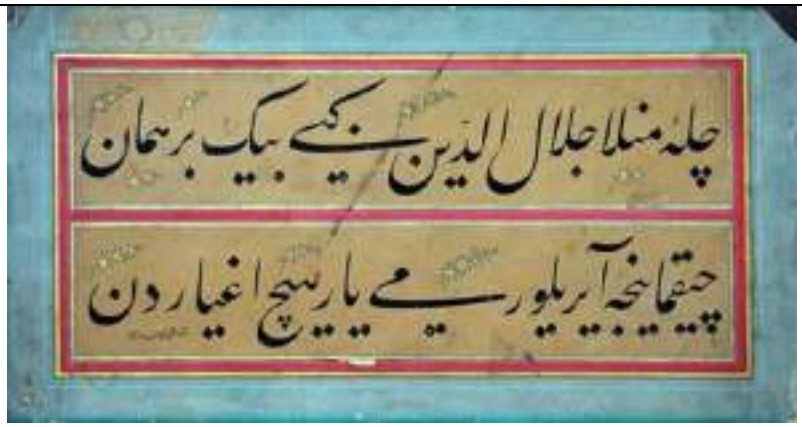

Görsel 277: Ketebe[675]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1315/1897-1898
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bāb-ı rızḳı kimseden sedd eylemez ol pür kerem Bir ḳapu sedd itse aça ġayrısuñ virmez elem Saʿy ider taḥṣīl-i rızḳa ġāfil insān cehd idüp Rızḳ ise andan ziyāde anı ister dem-be-dem"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"O lütuf, iyilikle dolu (olan Allah) rızık kapısını kimseye kapatmaz Eğer bir kapıyı kapatırsa başkasını açar, ıztırap vermez Gâfil olan insan rızkını kazanmak için çalışıp çabalar Rızık ise daima ondan daha fazla çaba ister"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, Allah'ın merhametiyle rızık kapılarını daima açık tuttuğunu ve insanların bu konuda aşırı kaygıya kapılmadan, güven içinde yaşamalarını öğütlemektedir. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. Bir çalışmada Osman Hulusi Ateş'e ait olduğu geçmektedir. Fakat doğruluğu tespit edilememiştir.

675 "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 277: https://osf.io/3kcmr/.

Görsel 278: Divan Edebiyatı[676]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1329/1911
Manzumenin Şairi	Şeyh Nazif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çille-i Mollā Celāleddīn gibi biñbir hemān Çıḳmayınca ayrılır mı yār hīç aġyārdan"[677]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Molla Celâleddin'in binbir gün süren çile çekmedikçe Dost düşmandan hiç ayrılır mı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mevlevîliğe dair mazmunları barındıran nasihat içerikli manzumelerdendir. Bu beyit, manevi yolda ilerlemek ve ilahi aşka ulaşmak için kişinin dünyaya ait engellerden ve maddi bağlardan sıyrılmasını öğütlemektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

1001 gün (25 tane 40 gün) sürecek olan çileye giren bir Mevlevî dervişi bu müddet zarfında tekkede bulunmaya, izinsiz dışarıda kalmamaya mecburdur. Öyle ki ruhsatsız bir gece dışarıda kalırsa çilesi kırılır ve yeniden çileye girip tamamlaması gerekmekir. Bir çile kırgını semâhâneye giremez. Şair de âşığı rakipten ayıran farkı Mevlevî çilesine benzetmiş ve Mevlevîliğe dair mazmunlardan çileyi kullanarak ifade etmiştir.

[676] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 278: https://osf.io/249fz/.
[677] Şeyh Nazif'e ait olduğunu belirtilmektedir. Adnan Karaismailoğlu - Yakup Şafak (ed.), *Mevlânâ Araştırmaları* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2019), 97.

Görsel 279: Divan Edebiyatı[678]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs - Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Fasîh Ahmed Dede / Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün Fāʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Sol yaprağın içinde yazan: “Faṣīḥā nüh felek yāḳūt-ı zamān ile pür olsa O mihr-i ʿālemüñ bir ḳaṭre ḳanuna bahā olmaz” Sağ yaprağın içinde yazan: “Ḥüseyn-i Kerbelā’nun vāḳıʿāt-ı mātem-engīzi Zamānī ḫāme-i ṣavt-ı ḥurūfiyle edā olmaz” Armut şeklinin üzerinde yazan: “Amān yā Ḥüseyn meded senden” Altta yazan: “Ṣanma ol sürḫ-i seḥer mihr-i felekdür görünen Her şafaḳ ḫūn-ı Ḥüseyn ile güneş ḳan ağlar”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey Fasîh, dokuz kat gök, nar taneleri kadar yakut ile dolu olsa da O âlemin güneşi Hz. Hüseyin’in bir damla kanına bedel olmaz”			

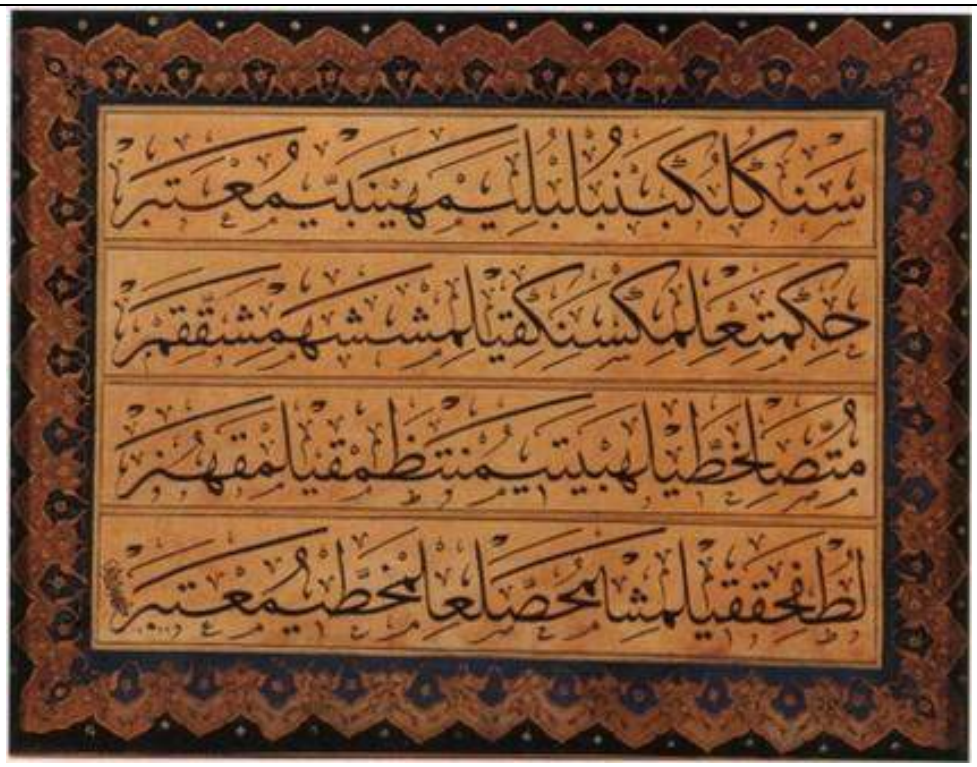
[678] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 279: https://osf.io/89asb/.

	"Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'in mâtem tutmayı gerektiren yaşadığı olaylar Sözlü ve yazılı bir şekilde kalemin konuşmasıyla anlatılamaz" "Şafağın sökmek üzere olduğu vakitte görünen kızıllığı, semânın güneşi sanma Her sabah, Hz. Hüseyin'in kanı ile güneş kan ağlar"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Hüseyin'e mersiye içeriklidir. Bu beyitler, Kerbela'nın ve Hz. Hüseyin'in şehadetinin derin acısının her gün tazelendiğini, her şafakta oluşan kızıllığın Hz. Hüseyin'in dökülen kanıyla ilişkilendirildiğini ve ona duyulan sevgiyi dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Sadberk Hanım Müzesi'ndedir.[679] İlk iki beyit Fasîh Ahmed Dede'nin mersiye içerikli bir manzumesinin hüsn-i makta' ve makta' beyitleridir. Dîvânında bulunmayan bir mersiyesidir.[680] Mehmed Aziz Efendi'nin bir de 1241 tarihli Celî Sülüs levhası vardır. Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundadır.[681]

[679] *Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi*, 46-47.
[680] Alvan, "Âşıkların Matemi: Kerbelâ", 99.
[681] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 250.

Görsel 280: Hat Sanatında Müselsel Yazılar[682]

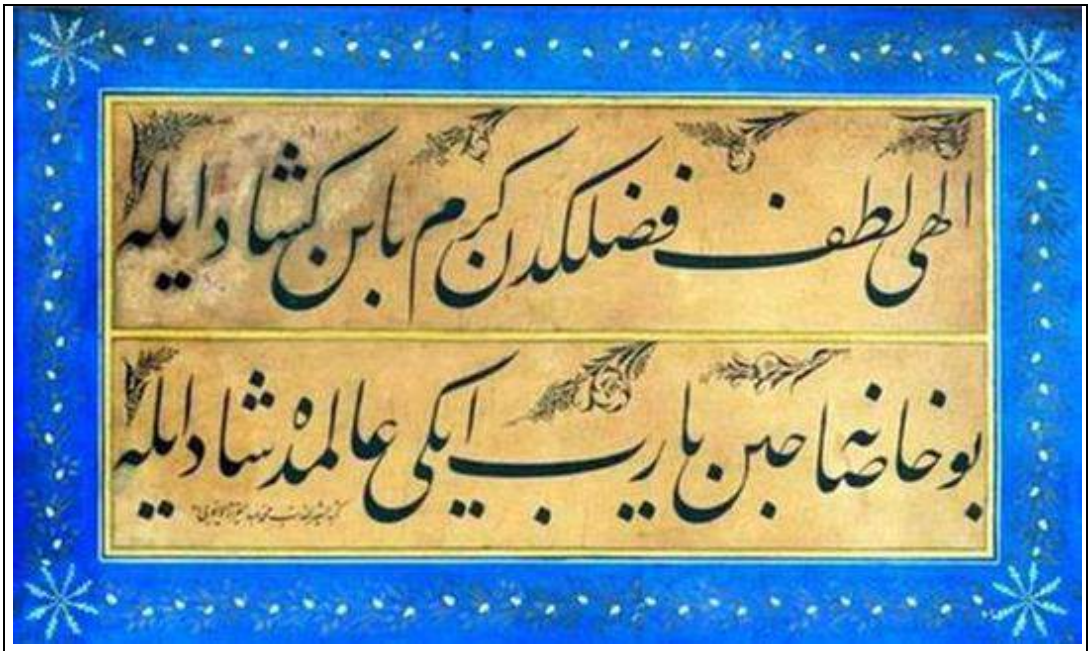
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1329/1911
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sen gülüñ ben bülbülüyem hey Nebiyy-i Muʿteber Ḥikmet-i ʿilmüñ senüñ ḳılmış şehüm şaḳḳ-ı ḳamer Muttaṣıl ḫaṭṭıyla beyti muntaẓam ḳılmaḳ hüner Luṭf-ı Ḥaḳ ḳılmış muḥaṣṣal ʿilm-i ḫaṭṭı muʿteber"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gül gibi olan senin bülbülünüm ey saygıdeğer Peygamber Senin ilminin hikmeti, ayı ikiye yarmak mucizesini göstermiştir Beyti bitişik harflerle muntazam kılmak bir hünerdir Sözün kısası Hakk'ın lütfu hat sanatı ilmini muteber kılmıştır"			

[682] Yapar Ünal, "Hat Sanatında Müselsel Yazılar", 111.
[683] Kamer 54/1-3.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Özel Koleksiyondadır. Abdülaziz Efendi, hocası Filibeli Bakkal Ârif'in levha formunda son iki mısrasını yazdığı bu manzumeyi ilk beyti de ilave ederek 1329/1911 yılında dört satır halinde müselsel olarak yazmıştır. Ayrıca Abdülaziz Efendi'nin aynı beyti yazdığı 1343/1925 tarihli bir örneği daha bulunmaktadır. Hattat bu eserde satırlar arasından geçen cetvellerin ortasında şiirin Arapçasını da Taʿlîk hattıyla yazmıştır.[684] Ahmed Re'fet Efendi de Sülüs ile levha formunda yazmıştır.

Şairi tespit edilemediği için nazım şekli tespit edilememiştir. İkinci beyit hat sanatı ile ilgili olduğu için ve hattat bu manzumeyi müselsel (bitişik) yazarak hünerini göstermek istediği için şairinin manzumeyi levha formunda yazan ilk hattata ait olduğu düşünülmektedir. Manzumeyi bu formda ilk yazanın Bakkal Ârif Efendi olduğu düşünüldüğünde ona ait olma ihtimali yüksektir.

[684] Yapar Ünal, "Hat Sanatında Müselsel Yazılar", 111.

Görsel 281: Divan Edebiyatı[685]

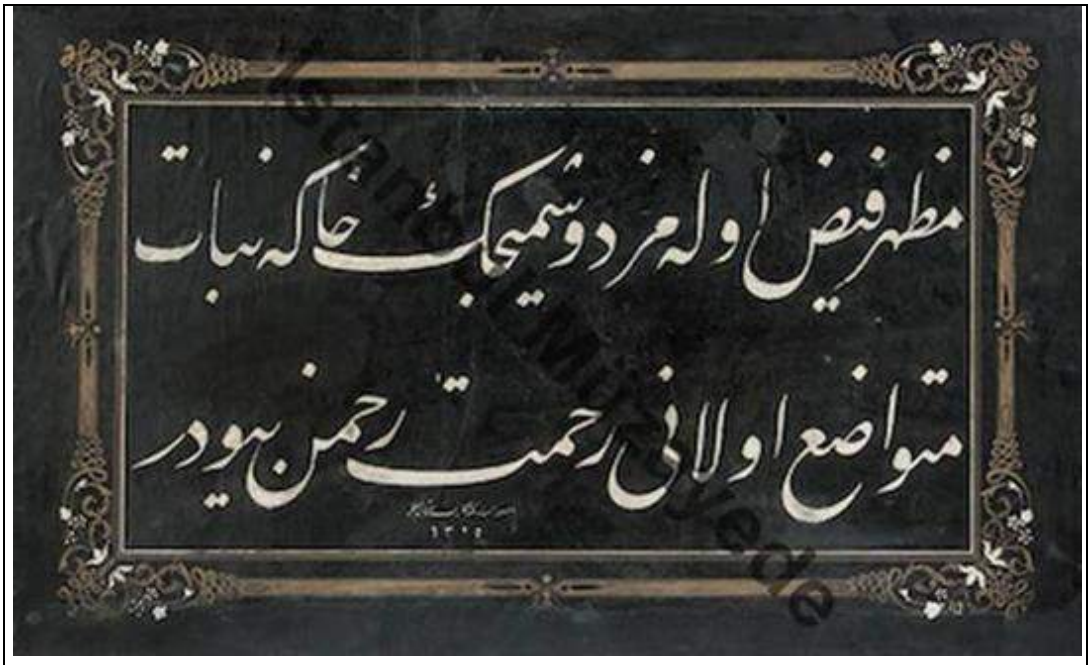
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: XIX - XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İlāhī luṭf-ı faẓluñdan kerem bābun güşād eyle Bu ḫāne ṣāḥibün yā Rab iki ʿālemde şād eyle"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, ihsanının güzelliği ile cömertlik kapısını aç Bu evin sahibini iki dünyada da mutlu kıl"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Cami kitabelerinde ve evlerde asılı olan bir beyittir. Bir benzeri Sille Ak Camii'nin kitabesinde yazılıdır. Bayburt Konursu Ulu Camii'nde 1227 tarihli kitabede de yazılıdır. Bu manzumenin yazılı olduğu levhaların tümünde genellikle ilk mısra aynıdır, ikinci mısra farklıdır. Bu da ev sahibine, camiyi inşa eden kimseye dua içerikli olduğunu göstermek içindir. Mısra farklılıklarının örneklerinden birkaçı şöyledir:

"Bu cāmīʿ ṣāḥibün Yā Rab iki ʿālemde şād eyle"

"Bu cāmīʿin üstāduñ dü cihānda ber-murād eyle"

[685] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 281: https://osf.io/bz48m/.

Görsel 282: İstanbul Müzayede[686]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rıfâî	Yazıldığı Tarih: 1323/1905
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Maẓhar-ı feyż olamaz düşmeyicek ḫāke nebāt Mütevāżıʿ olanı raḥmet-i Raḥmān büyütür”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Tohum toprağa düşmedikçe verimli bir hâle erişemez Mütevazı olanı Allah’ın merhameti yüceltir”			

[686] “İstanbul Müzayede” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 282:https://osf.io/g5cv2/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, tevazunun maneviyatta yükselmek için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Mustafa Halîm Özyazıcı'nın 1377/1957 yılında yazmış olduğu hâli de *Kalem Güzeli* ve *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'[687] adlı eserde mevcuttur. Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda gösterime açılan levhalardan bir tanesidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Kemâl Batanay'ın yazmış olduğu hâli de Ketebe.org'da ve *Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*'da mevcuttur. Sinan Zeyneloğlu Koleksiyonudur.[688] *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de bulunmaktadır.[689]

Hattatlar bu beyti levhalarında çokça tercih etmişlerdir. Bercesteleşmiş ve kime ait olduğu, nereden alındığı unutulmuştur. Aziz Efendi'nin kaleminden çıkmış olan bu levhanın Samiha Ayverdi'nin evinde konuklarını karşıladığı odanın girişinde, duvarın üst kısmına asılı olduğu rivâyet edilmektedir. Samiha Ayverdi bu beyti aynı zamanda *Yaşayan Ölü* adlı romanında da kullanmıştır.[690]

[687] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 660-661.
[688] Muhittin Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2006), 145.
[689] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 58.
[690] Mustafa Sıddık Karagöz, *Samiha Ayverdi'nin Romanlarında İnsan* (Istanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 279.

2.5.44. Hulûsi Yazgan

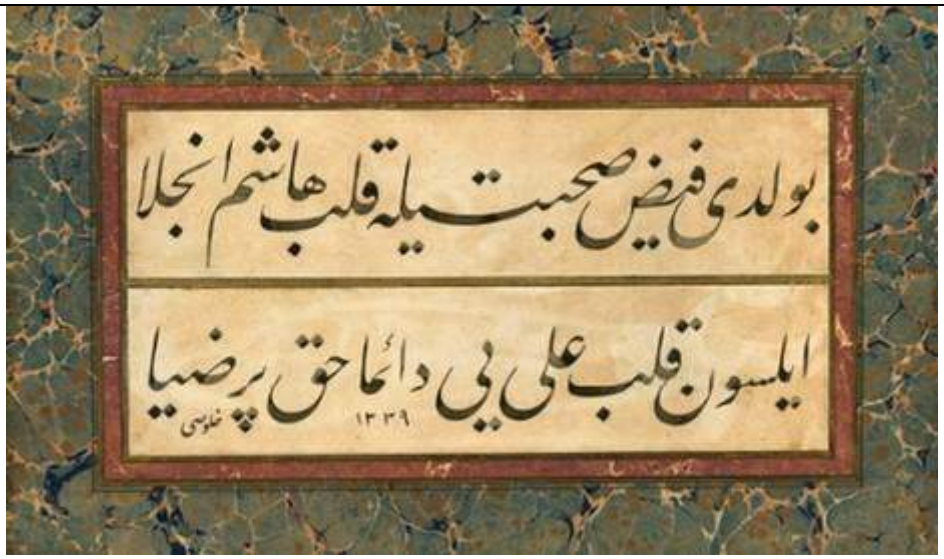
Görsel 283: İslâm Hat Sanatı[691]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫāk ile ülfetden aḳdesken ṣıfāt-ı Ādemi Ḫāk ile ol nūr-ı pāki Ḥaḳ muṭalsam eylemiş Bil ki Ādem maẓhar-ı ẕāt u ṣıfātullāhdur Ḥaḳ sevüp öz ṣūretinde Ādemi resm eylemiş"[692]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Âdem'in sıfatı toprak ile kaynaşmasından dolayı mukaddesken Allah, toprak ile o temiz nuru sihirli bir şekle getirmiştir Bil ki, Âdem Allah'ın zât ve sıfatının tecellî ettiği kimsedir Hak, sevip öz suretinde Âdem'i yaratmıştır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Âdem'e medhiye içeriklidir. Bu beyitler, insanın topraktan yaratılmasına rağmen Allah'ın insanı özel bir değerle yarattığına vurgu yapmaktadır.

691 "İslam Hat Sanatı" Görsel 283: https://osf.io/hwx8z.

692 "Allah, Âdem'i kendi sûretinde yarattı..." hadisinden bir iktibas bulunmaktadır. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6185 Kitâbu'l-İstîzân, 1. "Allah, Âdem'i kendi sûretinde yarattı..." hadisinden bir iktibas bulunmaktadır. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6185 Kitâbu'l-İstîzân, 1.

Görsel 284: Ketebe[693]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1339/1920-1921
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Buldı feyż-i soḥbetiyle ḳalb-i Hāşim incilā Eylesün ḳalb-i ʿAlī’yi dāʾimā Ḥaḳ pür żiyā”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Haşim’in kalbi onun sohbetinin feyziyle aydınlandı Allah, Ali’nin kalbini daima ışık dolu eylesin”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. İbrahim Güneri Koleksiyonundadır. Levhanın ebrusu Necmeddin Okyay’a aittir.

Haşim ve Ali isimleri geçince Haşimoğullarından olan ve bu soyu devam ettirenlerden biri olan Hz. Ali için yazılmış bir manzume gibi durmaktadır fakat iki dostun muhabbeti üzerine yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

693 “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 284: https://osf.io/zr2hd/.

Görsel 285: İslâm Hat Sanatı[694]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1334/1916
Manzumenin Şairi	Abdülhak Molla			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çāre-sāz ola ḥekīm-i muṭlaḳ Bula her derde devā ʿAbdülḥaḳ"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Mutlak bir hekim çare bulucu ola Abdülhak da her derde şifâ, çâre bula"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Abdülhak Molla, Sultan Mahmud döneminde saray hekimbaşılığı görevini îfâ etmiştir.[695] Aynı zamanda Abdülhak Hamid Tarhan'ın dedesidir. Zamanın hekimbaşısı olmakla beraber hekimliği zaruri bir meslek olarak kabul ettiğinden evindeki ecza dolabının üstüne "Ne ararsan bulunur derde devadan gayrı" mısrasını yazdırmıştır. Tablodaki beyti de mühür olarak yazdırdığı bilinmektedir ve mührün üzerindeki tarih 1255/1839'dur.[696]

[694] "İslam Hat Sanatı" Görsel 285: https://osf.io/dv49n/.
[695] Hayatı hakkında bilgi için bk. Ayşegül Demirhan Erdemir, "Abdülhak Molla", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988).
[696] İbrahim Alaettin Gövsa, "Mühür Edebiyatı", Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, *Mühür Veritabanı* (11 Şubat 2022) https://muhur.yek.gov.tr/arastirma-notlari/5/muhur-edebiyati.

Görsel 286: Son Hattatlar[697]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1342/1923-1924
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dem urmuşum ʿaşḳ-ı Esedullāh-ı Velī'den Serden geçerüm geçmezem ʿaşḳ-ı ezelīden Cānum çıḳar ʿaşḳı ḳalur īmān gibi dilde Kimdür beni menʿ eyleyecek ḥubb-ı ʿAlī'den"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın arslanı Hz. Ali'nin aşkından söz açmışım Ölümü göze alırım da geçmem ezelî aşktan Canım çıkar ama aşkı kalır iman gibi gönülde Kimdir beni Hz. Ali'nin sevgisinden men edebilir ki"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Şair, Hz. Ali'nin sevgisini ezelî bir bağlılık olarak tanımlamakta ve bu sevgiyi kaybetmenin canını kaybetmekten daha büyük bir kayıp olduğunu dile getirmektedir. Kerem Kıyak Koleksiyonundadır. Uğur Derman'ın hazırlamış olduğu *Harflerin Aşkı*'nda da mevcuttur.[698] Üsküdarlı Safvet Bey'e ait olduğu söylense de[699] aidiyeti tespit edilememiştir.

[697] İnal, *Son Hattatlar*, 426.
[698] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 372.
[699] Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 287.

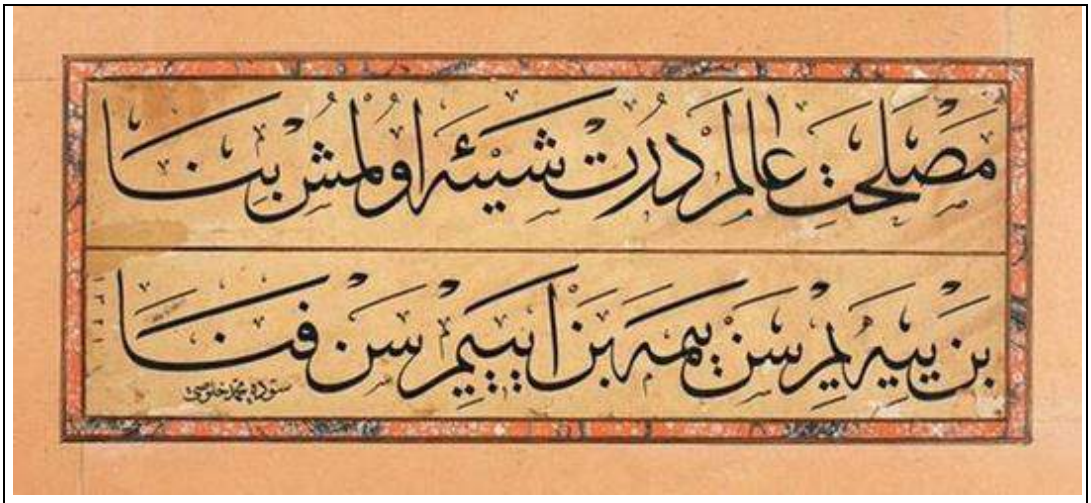

Görsel 287: Kalem Güzeli[700]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫidiv-i Mışra ihdā eylenen ḳaṣr-ı muʿallānuñ Fürūġ-ı neṣʾeden her şāmı hem-reng-i ṣabāḥ olsun O bir gāh-ı beheştīdür riyāż-ı dilgüşāsında Ḫidiv-i kāmkārüñ sürdigi demler mübāh olsun Didüm ihdāsına tārīḫ-i mühmel sāl-i şemsīden Bu ḳaṣr-ı bī-bedel dāru's-sürūr u inşirāḥ olsun"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Mısır valisine hediye verilen yüce köşkün Sevincin parlaklığından her akşamı sabah ile aynı olsun O saray, cennetten bir köşedir ferahlatıcı bahçeleriyle Devlet ve ikbal sahibi valinin yaşadığı zevkli günler helal olsun Hediye olarak verilmesine güneş yılından gelişigüzel bir tarih dedim Bu benzersiz köşk sevinç ve ferahlık mekânı olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Kimin yazdığı, hangi köşk olduğu ve hediye edilen köşkün hangi Mısır valisine ait olduğu tespit edilememiştir.

[700] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 287: https://osf.io/unjxp/.

Görsel 288: Divan Edebiyatı[701]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1321/1903
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Maṣlaḥat-ı ʿālem dört şeyʾe olmuş binā Ben yiyeyim sen yeme ben iyiyim sen fenā”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Kâinatın düzeni dört şey üzerine kurulmuştur Ben yiyeyim, sen yeme; ben iyiyim, sen fena”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Âlemin düzeni içeriklidir. Şair, dünyanın adaletsiz bir yapı üzerine kurulu olduğunu, insanların kendilerini daima daha iyi, başkalarını ise daha aşağı görme eğiliminde olduğunu hicvetmektedir. Ketebe kaydı “sevvedehū...” ile düşülmüştür.

[701] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 288: https://osf.io/tgrb9/.

Görsel 289: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[702]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1346/1927
Manzumenin Şairi	Hâki Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿulü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Faʿ Mefʿulü / Mefāʿīlün / Mefʿūlün / Faʿ Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Faʿ			
Transkripsiyonlu Metin	"Biz vāḳıf-ı esrār-ı nevā-yı nāyuz Mihmān-ı maḳām-ı ḳurb-ı *ev ednā*[703]yuz Tāc-ı ser-i şāhān-ı cihānuz ammā Ḫāk-i ḳadem-i Cenāb-ı Mevlānāyuz"[704]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Biz neyin nağmesinin sırlarına vakıfız Allah'a en yakın makamın misafirleriyiz Kâinatın şahlarının baş tacıyız amma Hazret-i Mevlânâ'nın ayağının tozuyuz"			

[702] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 19.
[703] Necm 53/9. "daha da yakın" anlamına gelen bu kelimeyi şairler şiirlerinde çok kez kullanmışlardır.
[704] Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin hücrelerinin birinin duvarında yazılı olduğu bilgisi mevcuttur. bk. Zeynep Dönmez, "Vefatının 40. Yılında Buharalı Bir Hak Dostu: Haki İzler (1887-1975)", *Merhaba Gazetesi - Akademik Sayfalar* (25 Mayıs 2017), 237 .

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin hücrelerinin birinin duvarında asılıdır. [705]

[705] Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin hücrelerinin birinin duvarında yazılı olduğu bilgisi mevcuttur. bk. Dönmez, "Vefatının 40. Yılında Buharalı Bir Hak Dostu: Haki İzler (1887-1975)", 237 .

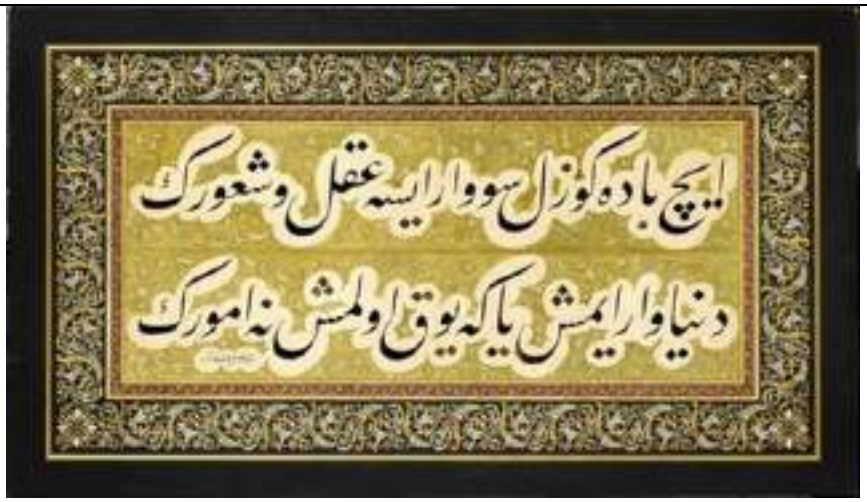

Görsel 290: İslâm Hat Sanatı[706]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1347/1928
Manzumenin Şairi	Yahyâ Nazîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yahyâ Nazîm Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kimseyi dil-teng-i āzār itme sulṭānluḳ budur Ḳalb-i mūrı taḫtgāh eyle Süleymānluḳ budur Gerçi her bir derde vardur bir ṭabīb-i çāre-sāz Nabż-gīr-i ḳalb-i maḥzūn ol ki Loḳmānluḳ budur"[707]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Gönlü daralmış kimseyi incitme ki sultanlık budur Bir karıncanın kalbini payitaht eyle ki Süleymanlık budur Her bir derde çare bulan bir tabip olsa da Hüzünlü kalbin hoşuna gidecek şekilde davranan biri ol ki Lokmanlık budur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, gerçek büyüklüğün ve bilgelik ile sultanlığın, insanları incitmemek, onlara şefkat göstermek ve kalp kırmamakla elde edileceğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Levha gazelin matlaʿ ve altıncı beytini ihtivâ etmektedir.

[706] "İslam Hat Sanatı" Görsel 290: https://osf.io/paz5g/.
[707] Çakır, *Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin)*, 722.

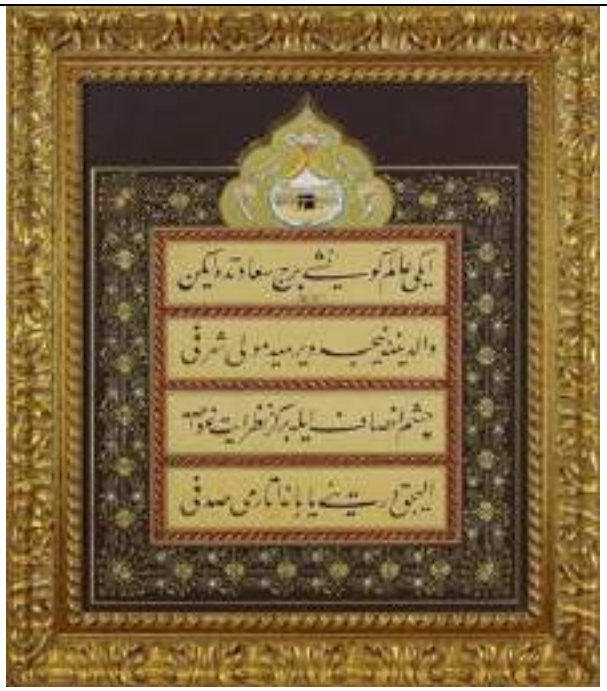
Görsel 291: Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu[708]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İç bâde güzel sev var ise ʿaḳl u şuʿûruñ Dünyā var imiş yā ki yoḳ olmuş ne umūruñ"[709]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Aklın varsa şarap iç, güzel sev Dünya var olmuş yahut yok olmuş aldırma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Şair, hayatın kısa olduğunu, bu yüzden hayatın güzelliklerini ve aşkı ihmal etmemek gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Necmeddin Okyay da bu beyti levha formunda yazmıştır.

Aktarıldığına göre, Hulusi Efendi'den rindmeşrep bir tanıdığı, Ziyâ Paşa'nın keyif ehli arasında sıkça tekrarlanan bu beytini yazmasını rica etmiştir. Hulusi Efendi de beytin manasının aksi bir yaşam biçimine sahip, İslâm'ın kaidelerine "aklıyla" ve "şuuruyla" bağlı, "bâde"yle hiç aşinalığı olmayan bir Mevlevî dervişi imiş. Rica üzerine bu latif levhayı yazmış; dünyanın "varlığı"nı, "yokluğu"nu düşünmeyenler için daima geçerliliğini korusun diye, anlaşılan bu hattına bir tarih koymamıştır.[710]

[708] Anadol, *Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu*, 304.
[709] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 58.
[710] *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, 218.

Görsel 292: Divan Edebiyatı[711]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Harputlu Abdülhamid Hamdî Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harput Dîvânı*[712]			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İki ʿālem güneşi burc-ı saʿādetde iken Vālideynine nice virmeye Mevlā şerefi Çeşm-i inṣāf ile bir kez naẓar it ġavvāṣa Alıcaḳ dürrini yabana atar mı ṣadefi"[713]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Dünya ve ahiretin güneşi olan Hz. Peygamber saadet burcundayken Cenab-ı Hak onun anne babasına nasıl bir şeref vermesin Merhametli bir gözle bir kez inci arayan dalgıcı düşünerek bak İncisini alıp sedefini ıssız bir yere atar mı"			

[711] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 292: https://osf.io/rfsv2/.
[712] Fikret Memişoğlu, *Harput Dîvânı*, 57.
[713] Celal Sürgeç, "Müderris Abdülhamid Hamdî Efendi (1245-1320/1829-1902)", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu* (Elazığ: Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2015), 43.

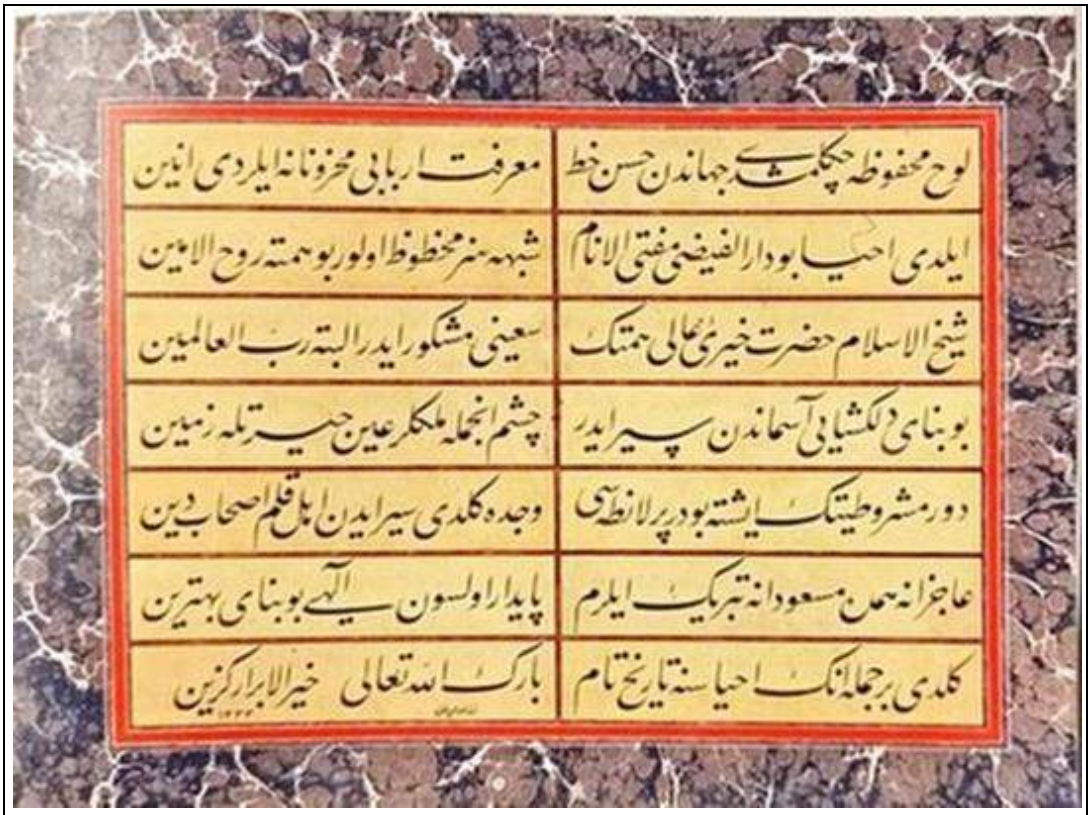
Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) anne ve babasını kıymetli bir inciyi saklayan sedef kabuğuna benzetir; bu yüzden, Allah'ın onları da büyük bir şeref ile ödüllendireceğini ifade eder. Manzumenin aidiyeti hakkında birçok rivâyet bulunmaktadır. İbrahim Kemâlî, Harputlu Hacı Abdülhamid Efendi ve Fasîh Ahmed Dede'ye atfedilmektedir. [714] *Osmanlı Müelifleri*'nde Fasîh Ahmed Dede'ye atfedilmiştir.[715]

Harputlu Abdülhamid Hamdî Efendi'ye Hz. Peygamberin baba ve annesinin müşrik sayılıp sayılmayacaklarına dair sorulan bir soru üzerine Abdülhamid Hamdî Efendi bu şiiriyle cevap vermiştir.[716]

[714] Yapılan bir çalışmada manzume ile ilgili bir tespit mevcuttur: Süleyman Ateş şiirin Harputlu Hacı Abdülhamid Efendi'ye ait olduğunu belirtirken Bursalı Mehmed Tahir ise Fasîh Ahmed Dede'nin olduğunu kaydetmiştir. Ancak adı geçen şairin Dîvânında bu şiir bulunmamaktadır. bk. İncinur Atik Gürbüz, "İBB Atatürk Kitaplığı 'K403' Numaralı Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi", *Divan edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 22 (2019), 85.

[715] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 2016, 2/790.

[716] Sürgeç, "Müderris Abdülhamid Hamdî Efendi (1245-1320/1829-1902)", 43 Enver Demirpolat'ın Türk İslam Düşünce Tarihinde Harputlu Müellifler adlı eserinde 122-126 sayfalar aralığında geçtiği ifade edilmiştir.

Görsel 293: Ömrümün Bereketi 1[717]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1333/1913
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Levḥ-i maḥfūẓa çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ Maʿrifet erbābı maḥzūnāne eylerdi enīn Eyledi iḥyā bu dāru’l-feyżi müftiyyü’l-enām Şübhesiz maḥẓūẓ olur bu himmete Rūḥu’l-emīn Şeyḫu’l-İslām Ḫażret-i Ḫayrī-yi ʿālī himmetüñ Saʿyini meşkūr ider elbette Rabbü’l-ʿālemīn Bu binā-yı dil-güşāyı āsumāndan seyr ider Çeşm-i encümle melekler ʿayn-i ḥayretle zemīn Devr-i Meşrūṭiyyet’iñ işte budur pırlanṭası Vecde geldi seyr iden ehl-i ḳalem aṣḥāb-ı dīn ʿĀcizāne hem de mesʿūdāne tebrīk eylerüm Pāyidār olsun İlāhī bu binā-yı bihterīn			

[717] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/203.

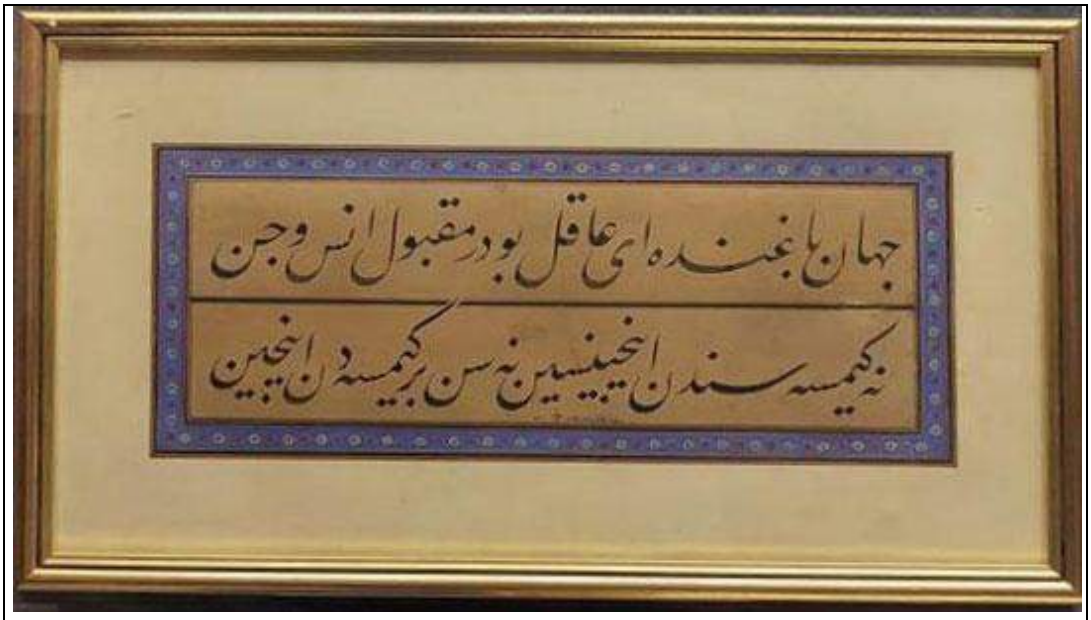
	Geldi bir cümle anuñ iḥyāsına tārīḫ-i tām Bārekallāhu teʿālā *ḫayru'l-ebrār-ı güzīn"*
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	"Levh-i mahfuza cihandan çekilmişti hüsn-i hat sanatı Hüner erbabı, üzüntülü bir hâlde âh ederlerdi Bu ilim mekânını, bütün mahlûkâtın müftüsü (Şeyhülislâmı) canlandırdı Şüphesiz bu ihsana Cebrâil (a.s.) hoşnut olur Yüce ihsan sahibi Şeyhülislâm Hazret-i Hayrî Efendi Elbette âlemlerin Rabbi onun bu çabasını ödüllendirir Bu gönle ferahlık veren binayı gökyüzünden seyreder Yıldızların gözüyle melekler, şaşkın gözlerle yeryüzü Meşrutiyet devrinin pırlantası budur işte Seyreden din dostları, kalem ehli hayranlıkla kendilerinden geçtiler Âcizce hem de saadete ermişçesine kutlarım Ey İlâhî, bu mükemmel yapı ebedî olsun Onun tamir edilip canlandırılmasına bir cümle tarih-i tâm geldi Allah mübarek etsin, bu seçkin hayrı işleyen kimselerin hayrını

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında adlı eserde de bulunmaktadır.[718] Hatta Uğur Derman, Medresetü'l-Hattâtîn hakkında çalışmaya başladığı 1970 yılından 2005 yılına kadar bu imzalı vesikayı bir türlü bulamadığını aktarmıştır. İsmâil Hakkı Altunbezer, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde olduğunu açıklamış ise de müze kayıtlarında bu esere rastlanamamıştır.

Medresenin açılış tarihi *Türk Maarif Tarihi'*nde 5 Ağustos 1331/18 Ağustos 1915 olarak verilmektedir. Açılışına dair tarih kıtasının altında ise 1333 yılı not düşülmüştür. Bir mektebin idare ve öğretim kadrosunun, açılışından evvel tayin edilmesi öteden beri yapıldığından açılışı hakkında verilen 6 Mayıs ve 14 Mayıs 1915 tarihlerinin gün olarak açılış öncesini göstereceği düşünülmektedir. Uğur Derman, uzun çalışmalarının sonucunda nihâyet 4 Ağustos 2005 günü Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'nde bu belgeyi bulduklarını şöyle dile getirmiştir: Medresetü'l-Hattâtîn "Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu"na göre 1924'te kapatıldığı zaman bu açılış belgesi Müzeler Müdürlüğü uhdesine teslim edilmiş ve orada kalmıştır. Yani ki Hulûsi Yazgan'ın bu ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip Taʿlîk levhası Medresetü'l-Hattâtîn'in kuruluşuna dair düşürülmüş bir tarihtir.[719]

[718] M. Uğur Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2015), 16.
[719] M. Uğur Derman, "Medresetü'l-Hattâtîn'in Açılışına Dâir Mühim Bir Belge", *XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11-15 Eylül 2006* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010), 4/1683-1684.

Görsel 294: Türkpetrol Koleksiyonu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihān bāġında ey ʿāḳil[720] budur maḳbūl-i ins ü cin Ne kimse senden incinsin ne sen bir kimseden incin"[721]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey akıllı, dünya denilen bahçede insanlar ve cinler için makbul olan şey şudur ki Ne kimse senden incinsin ne sen bir kimseden incin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, toplumda barışın ve hoşgörünün önemini dile getirmektedir. Müzehhibi Süheyl Ünver'dir.

[720] "Bâkî" şeklinde de geçmektedir.
[721] Sevim Üngün, "Vahîd Mahtûmî ve Mora Fetih-nâmesi", *Tarih Dergisi* 15/20 (2011), 170.

2.5.45. Kâmil Akdik

Görsel 295: Kalem Güzeli[722]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: 1356/1937
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAşḳ imiş her ne var ʿālemde ʿİlim bir ḳīl ü ḳāl imiş ancaḳ"[723]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kâinatta her ne var ise hepsi aşk imiş İlim ise ancak bir laf kalabalığıymış"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, Fuzûlî'nin tasavvufî görüşünü yansıtır ve aşkın, ilimden üstün olduğunu ifade etmektedir. Emin Barın Koleksiyonundadır. *Ömrümün Bereketi 1*[724]*,* Ketebe ve *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da mevcuttur.[725] Hattat Kâmil Akdik bu beyti birkaç defa farklı tarihlerde levha formunda yazmıştır.

[722] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 295: https://osf.io/a7hy6/.
[723] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, haz. Abdülhakim Kılınç (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021), 723.
[724] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/112.
[725] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 255.

Görsel 296: Hipster Dede Efendi [726]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: 1345/1926
Manzumenin Şairi	Belîğ Mehmed Emîn[727]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı*			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kesb-i hüner ʿālemde degüldür hüner ancaḳ Ehl-i hünerüñ ḳadrini bilmek de hünerdür"[728]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Dünyada bir işte ustalık kazanmak asıl hüner değildir Marifetli kimselerin değerini bilmek de bir hünerdir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, toplumsal erdemleri ve insan ilişkilerinde saygının önemini anlatmaktadır. Manzume Koca Râgıb Paşa'ya da atfedilmektedir. Fakat Beliğ Mehmed Emîn Efendi'nin Dîvânından olduğu tespit edilmiştir. Gazelin hüsn-i matlaʿ beytidir.

[726] "Hipster Dede Efendi" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 296: https://osf.io/3acz2/.
[727] Hayatı hakkında bilgi için bk. İskender Pala, "Belîğ, Mehmed Emîn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992).
[728] H. Gamze Demirel, *18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin - Tahlil) 1. Cilt* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005), 187.

Görsel 297: Türk Hat Sanatından Seçmeler[729]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Nesih	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdülhak Hâmid Tarhan			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bütün Şiirleri 3 Hep Yahut Hiç*			
Vezni	Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir yer o māder-i vaṭanuñ eñ güzel yeri Yıldızlı Çamlıca vaṭanuñ mihr-i māderi Bir türbe bir ḫarābe ile anda ḳomşudur Sāmī Paşa Ḳonaġı bu yanġın yeri odur Sāmī Paşa ḫarābesi māżī mesīresi Ẓāhirdi bir ṭarafda Selāmī ḫaṭırası Olmuşdı ḳomşuluḳ bize bādī-i iḳtirān Bir mekteb-i edebdi bu vīrāne bir zamān			

[729] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 576-577.

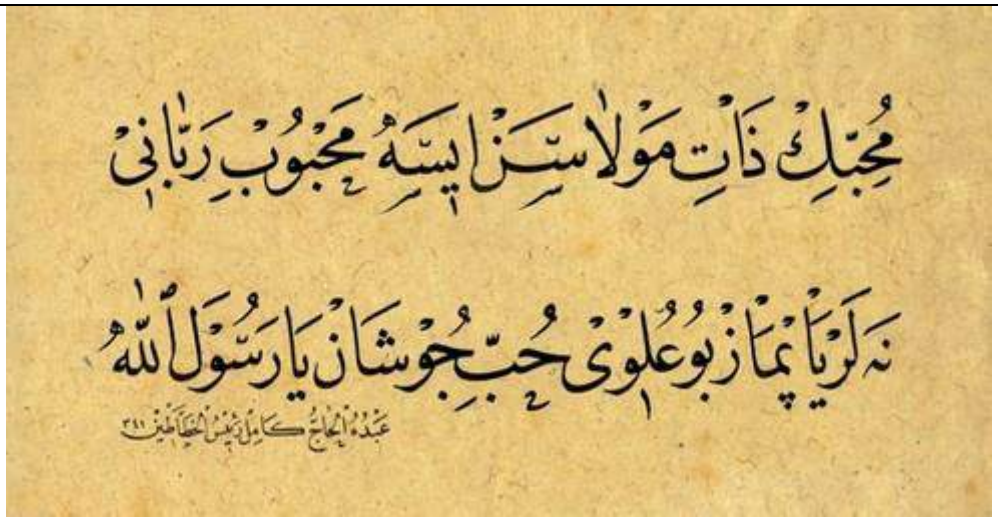
	Bir ʿaṣr-ı muḥteşem buradan eylemiş murūr Cevvāl idi bu maẕlemede bir beyaẕ nūr Bir iḫtiyār melek ki bugün ṭāʾir-i irem Üstādumuz o pīr-i muʿallā vu muḥterem Baḳsam da Ḥāmidāne ʿaṭāyā-yı fıṭrata Medyūn-ı şükr ü maḥmedetim ben o ḥaẕrete Cennet-mekān mekārim-i aḫlāḳ ṣāḥibi Ḳāniʿ degüldi ders ile iflāḥa ṭālibi Eylerdi hem de ḥālini ıṣlāḥa iʿtinā Bīgāne ben o sāyede olmuşdum āşinā Seksen yaşında şāhiḳalar ṭayy iderdi o Yaġmur yaġardı seller aḳardı giderdi o Olmaḳdı maḳṣadı yalñuz vāṣıl-ı İlāh Bilmem taḥassüriyle mi yanmış bu ḫāngāh Her çıḳduġı zamānda gelir ḫalḳa iḫtilāc Öpmekde dest ü pāyını merżā-yı iḫtiyāc Feryād-resdi herkese, her ḥāle mültefit ʿĀlimlere muʿīn idi cühhāle mültefit Nāẕırdı Ḥaḳ göziyle o ebnā-yı Ādem'e Ḥākim gibiydi köşki de āfāḳ-ı ʿāleme ʿAllāme-i zamāne idi bī-naẕīr idi Ḥaḳ raḥmet eylesün o büyük bir vezīr idi"[730]
Nazım Şekli	Mesnevi
Günümüz Türkçesi	"O öyle bir yer ki anavatanın en güzel yeri Yıldızlı Çamlıca, vatanın ana güneşi Bir türbe, orada bir harabe ile komşudur Yangın yeri olan yer Sami Paşa konağıdır Sami Paşa harabesi, âh eskiden gezinti yeri Görünürdü bir tarafta Selami hatırası

[730] Abdülhak Hâmid Tarhan, *Abdülhak Hâmid Tarhan'ın Şiirleri 3 Hep Yahut Hiç / İlham-ı Vatan*, haz. İnci Enginün (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1999), 153-154.

	Komşuluk bize yakın olmamızın başlangıcı olmuştu Bu harap olmuş bina bir zamanlar terbiye mektebiydi Muhteşem bir asır buradan murûr eylemişti Bir beyaz nur bu yerde canlı idi Bir yaşlı melek ki bugün cennet kuşu Üstadımız olan o yüce ve saygı değer pir Baksam da Hâmidâne o yaratılıştan ihsan edilen şeylere Teşekkür ve şükran borçluyum ben o saygın zata Mekânı cennet ola güzel ahlak sahibi Kânî değildi ders ile felah bulmaya talibi Bir de hâlini iyileştirmeye özen gösterirdi Yabancı ben de o sayede âşinâ olmuştum Seksen yaşında dağ tepelerini aşardı o Yağmur yağsa, seller aksa da giderdi o Maksadı yalnızca Allah'a ulaşmaktı Bilmem ki hasretiyle mi yanmış bu tekke Çıktığı her anda topluma bir çırpınma gelir Eksikliğini duyan hastalar elini ayağını öpmekte Herkesin imdadına yetişen, her hâle ilgi ve güler yüz gösteren biri idi Alimlere yardım eden, bilgisizlere ilgi ve güler yüz gösteren idi Ademoğullarına Hakk'ın gözüyle bakardı o Köşkü de dünyanın her tarafına hükmeder gibiydi Zamanının her şeyi bileni idi benzersiz idi Allah rahmet eylesin büyük bir vezirdi o"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sami Paşa konağına yazılmış bir medhiye içerikli bir manzumedir. Uğur Derman Koleksiyonundadır. Abdülhak Hâmid, *Hatıralar*'ında ve "Mazi Mesirelerinden" adlı bu şiirinde yaşadığı Sami Paşa köşkünü ve bu köşkün kendi üzerindeki tesirini muhabbetle anlatmaktadır. Annesinin mezarını ziyarete gittiği bir gün, Sami Paşa köşkünün harabesi ile karşılaşan Hâmid bu viranenin bir zamanlar bir mekteb-i edeb olduğunu üzüntüyle hatırlamış, üzerine de bu manzumeyi nazmetmiştir.[731] Abdülhak Hâmid'in gençlik çağında Çamlıca'daki komşuluğu ile iftihar ettiği Vezir Abdurrahman Sami Paşa'nın vefatından sonra konağının yanışından kapıldığı teessürle kaleme aldığı "Mazi Mesirelerinden" başlıklı bu manzumesi, manzumeyi çok beğenen bir ism-i mechul hat meraklısı tarafından Kâmil Akdik'e yazdırılmıştır.[732]

[731] Murat Koç, "Tanzimat Dönemi Yazarları ve Çamlıca", *İlmi Araştırmalar* 8 (Ocak 2014), 162.
[732] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 576.

Görsel 298:?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Nesih	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: 1341/1922
Manzumenin Şairi	Abdülaziz Mecdî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Abdülaziz Mecdî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Muḥibbiñ ẕāt-ı Mevlā sen ise maḥbūb-ı Rabbānī Neler yapmaz bu ʿulvī ḥubb-ı cūşān yā Resūlallāh"[733]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Seni seven Allah'ın ta kendisi, sen ise onun gönlünü Allah'a bağlamış sevgilisi Bu kaynayıp coşan yüce aşk neler yapmaz ey Allah'ın resûlü"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Allah katındaki konumunu ve bu ilâhî sevginin etkilerini vurgulamaktadır. İskenderiye'de 2 Haziran 1331 tarihinde yazıldığı kaydedilmiştir.

[733] İbrahim Karataş, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî ve Dîvânı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 236.

Görsel 299: Ketebe[734]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hasan Âkif Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef῾ūlü / Mefā῾īlü / Mefā῾īlü / Fe῾ūl (1., 2. ve 4. mısra) Mef῾ūlü / Mefā῾īlü / Mefā῾īlün / Fā῾ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab ne esīr-i nemed u tāc olayım Manṣūbe-i devletde ne Leclāc[735] olayım Yā Rab beni muḥtācına muḥtāc itme[736] Muḥtāc isem ancaḳ saña muḥtāc olayım"			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, ne keçe külahın ne hükümdarlık alâmeti olan tâcın esiri olayım Ne de devlet makamlarında Leclâc (oyunun kurucusu ve ustası) olayım Ey Allah'ım, beni sana ihtiyacı olan kullarına muhtaç etme Bir şeye ihtiyaç duyacaksam da yalnız sana muhtaç olayım"			

[734] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 299: https://osf.io/pcrzf/.

[735] Leclâc, satrancın piri, satranç oyununu mûcidi olduğuna inanılan kişidir. Her ne kadar gerçek mucidi olmasa da bu oyunu ustasından öğrenip her tarafa yaydığı rivayet edilir. bk. İsmail Hakkı Aksoyak, "Manastırlı Celâl'in Satranç Terimleri İle Yazdığı Gazeli", *Türklük Bilimi Araştırmaları* 18 (01 Ocak 2005), 14.

[736] Mef῾ūlü/Mefā῾īlü/Mefā῾īlüN/Fā῾ veznindedir.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, içten bir bağlılıkla sadece Allah'a yönelmek, insana yakışır bir bağımsızlık ve tevazu içinde yaşamak istediğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de mevcuttur.[737] Uğur Derman Koleksiyonundadır.

Divan şiirinde manzumeler, çeşitli alanlara ait mazmunlarla yazılagelmiştir. Kullanılan mazmunlar zamanla kalıplaşmış ve sürekli tercih edilir olmuştur. Bu sebeple Dîvân şairleri şiirlerinde sürekli aynı mazmunları kullanmak yerine yeni ve söylenmemiş mazmunlar bulmaya yönelmişlerdir ve farklı alanlara ait terimleri kullanarak yeni manzumeler kaleme almışlardır. Satranç terimleri ile yazılmış manzumeler de belirli bir alana ait mazmunların kullanılması ile oluşturulmuştur. Mansûbe, Leclâc gibi kavramlar, satrançla ilgili terimlerdir. Leclâc, satrancı icat ettiği veya yaydığı düşünülen efsanevî bir isimdir. Mansûbe de tek başına satranç anlamına gelmekle beraber genellikle hile veya oyun yaparak rakibi yenmek, mat etmek anlamlarında kullanılmıştır.[738] Bu manzume de onlardan bir tanesidir.

[737] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 580.
[738] Ömer Özkan, *Divan Şiiri Penceresinden Osmanlı Toplum Hayatı* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2007), 519.

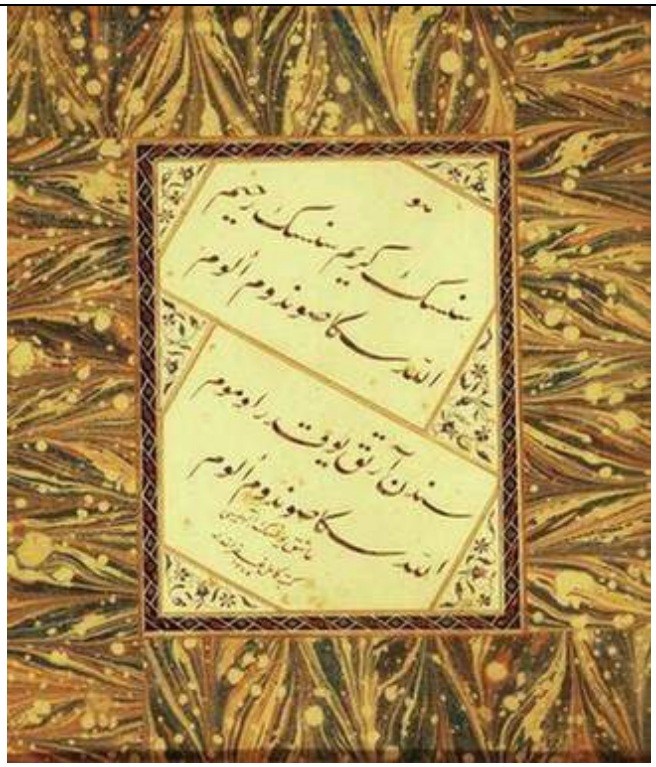

Görsel 300: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Âşık Yûnus			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlâhiyât*			
Vezni	6'lı Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Hū Yā Rabbi dilerüm ʿAşḳuñ vir şevḳiñ vir Faẓluñdan umarum ʿAşḳuñ vir şevḳiñ vir Mest eyle sen beni Bilmeyim ben beni Tā bula cān seni ʿAşḳuñ vir şevḳiñ vir"[739]			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım senin aşkını ve şevkini isterim Lütfundan senin aşkını ve şevkini isterim Sen beni mest et de ben ben olduğumu bilmeyeyim Tâ ki cânım seni bulsun, aşkını ve şevkini isterim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Allah'a duyulan derin özlemi ve O'na ulaşma arzusunu içeren bir niyazı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[739] Yûnus Emre, *Yûnus Emre Dîvânı - Seçmeler*, haz. Mustafa Tatcı (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021), 324; Yûnus Emre, *Dîvân-ı İlâhiyât*, haz. Mustafa Tatcı (İstanbul: Kapı Yayınları, 2012), 692. Mustafa Tatçı'nın hazırladığı *Dîvân-ı İlâhiyât*'ta ise Tatçı, bu şiirin Emir Sultan'ın müridi olan Âşık Yunus'a ait olduğunu belirtmektedir.

Görsel 301: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâmil Akdik	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlâhiyât*			
Vezni	Müstef ʿilün / Müstef ʿilün / Müstef ʿilün / Müstef ʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hū Sensüñ Kerīm sensüñ Raḥīm Allāh saña ṣundum elüm Senden artuḳ yoḳdur umūm Allāh saña ṣundum elüm"[740]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Cömert, kerem sâhibi olan sensin, âhirette Mü'min kullarına merhamet eden sensin ey Allah'ım, sana ellerimi açtım Senden gayrı cümlesi yoktur âhirette, Mü'min kullarına merhamet eden sensin ey Allah'ım sana ellerimi açtım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu manzumeyle Allah'a olan mutlak güven ve O'na duyulan derin sevgi ve bağlılık ifade edilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[740] Yûnus Emre, *Yûnus Emre Dîvânı - Seçmeler,* 189.

2.5.46. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

Görsel 302: İslâm Hat Sanatı[741]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır	Yazıldığı Tarih: 1361/1942
Manzumenin Şairi	Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gelmeden maḳṣad cihāna bir güzel iş görmedür Ḥaḳḳ'a ḳulluḳ eyleyüp ʿuḳbāda devlet sürmedür"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Dünyaya gelmekten asıl maksat güzelce bir iş görmektir Allah'a kulluk etmek ve ahirette mutlu olmaktır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, ahiretteki gerçek devleti ve mutluluğu kazanmanın, bir geçiş yeri olan dünya hayatındaki amacın doğru bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkün olduğunu anlatmaktadır. Mısraların arasında "Armağan yazdım Niyâzî'ye bu beyt-i müfredi" yazmaktadır.

[741] "İslam Hat Sanatı" Görsel 302: https://osf.io/p8mzh.

Görsel 303: Divan Edebiyatı[742]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır	Yazıldığı Tarih: 1335/1917
Manzumenin Şairi	Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Dîvânçesi*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Taḫlīṣ idi ʿazmüm ehl-i derdi Muḥtāc imişim meger ḫalāṣa ʿİrfān yazılmıyor kitāba Buḥrānımı yaz ḳalem ḫulāṣā"[743]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Gayretim, dert ehlini kurtarmaktı Halbuki benim ihtiyacım varmış kurtuluşa Allah'ın gizli sırlarına vakıf olmak yazmıyor kitapta Bunalımımı yaz ey kalem, sözün özü"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. gerçek bilgiyi, aşkı ve hikmeti kitaplarda değil, kişinin içsel deneyiminde bulabileceğimizi dile getirmektedir. Mâil kıta formundadır.

[742] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 303: https://osf.io/9seza/.
[743] Necmi Atik, *Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Hayatı, Eserleri ve Divançesi (İnceleme-Metin)* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022), 288.

2.5.47. Mehmed Emin Yazıcı

Görsel 304: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[744]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Emin Yazıcı (Nâyî Emîn)	Yazıldığı Tarih: 1361/1942-1943
Manzumenin Şairi	Abdülaziz Mecdî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Abdülaziz Mecdî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Girenler naḳd-i cān īṣār iderler bāb-ı teslīme Erenler bezmüne bir başḳa dürlü armaġan olmaz"[745]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın hükmüne itirazsız razı olma kapısından girenler canlarını feda ederler Evliyalar meclisine başka türlü bir hediye olmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kâdirîliğe davet içeriklidir. Abdülaziz Mecdî'nin, halka Abdülkadir Geylânî'nin kurucusu olduğu Kâdirîliğe davet ettiği ve sadakatle girmelerini istediği bir manzumesidir. *Son Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[746] Sedefkâr Salih Balakbabalar da Nâyî Emîn Dede'den takliden bu beyti işlemiştir.

[744] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 301.
[745] Karataş, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî ve Dîvânı*, 615.
[746] İnal, *Son Hattatlar*, 85.

Görsel 305: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 2[747]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Emin Yazıcı	Yazıldığı Tarih: 1346/1927
Manzumenin Şairi	Dr. Sami Mortan (Çörçöp Sami)[748]			
Bulunduğu yer	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAdl-i Fārūḳī ile pertev-feşānsuñ yā ʿÖmer ʿİlm-i Sübḥān naṣṣ-ı Furḳān maḥż-ı şānsuñ yā ʿÖmer"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Âdil bir doğrulukla ışık saçansın ey Ömer Sübhan olan Allah'ın ilmi ve Kurʾân'ın delili, itibarın saf hâlisin ey Ömer"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Hz. Ömer'e bir medhiyedir. Şair, Hz. Ömer'in sahip olduğu yüksek erdemleri, Allah'ın ona bahşettiği doğruyu yanlıştan ayıran adalet ve ilim ışığıyla dile getirmektedir. Merhum Ressam Şeref Akdik Koleksiyonundadır.

[747] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1974, 2/283.
[748] Şairin hayatı hakkında bilgi için bk. Veli Behcet Kurdoğlu, *Şâir Tabibler* (İstanbul: Baha Matbaası, 1967), 334-338. Şiirleri bir araya toplanmamış bu şairin Servet-i Fünûn gibi dergilerde manzumeleri ve Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz FB 575/2 numarası ile kayıtlı mecmuada da beş adet manzumesi kayıtlıdır

2.5.48. İsmâil Hakkı Altunbezer

Görsel 306: Divan Edebiyatı[749]

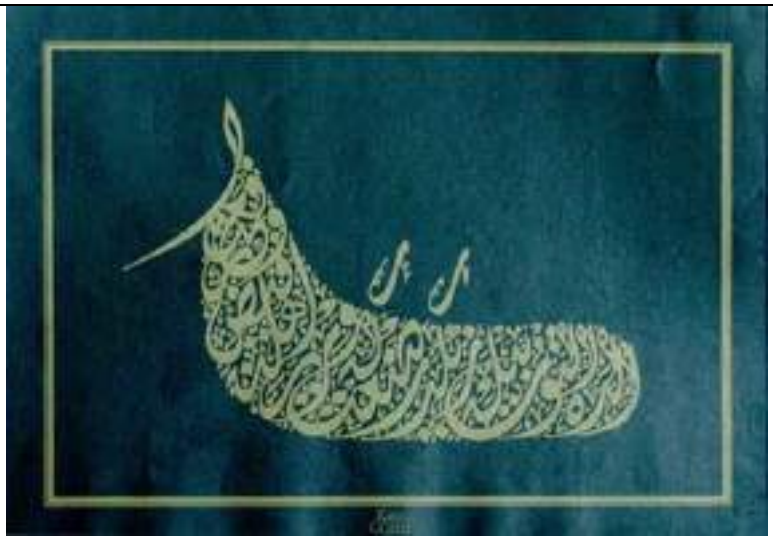
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Hakkı Altunbezer	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hâfız Şaşı Osman Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yeter artuḳ çeker oldum şu cihānuñ ġamını Kerem itse ecel alsa da ḫalāṣ itse beni Ṭaleb itmem ne sürūrın ne de bir ẕevḳ demini"			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünyanın kederini çektim durdum, artık yeter Merhamet etse de ecel, beni alsa, kurtuluşa erdirse Talep etmem ne sevinç ne de eğlence anını"			

[749] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 306: https://osf.io/c534t/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Şair, dünya hayatındaki geçici mutluluklar ve zevklerden el etek çektiğini dile getirmekte ve ölümü arzulamaktadır. Zamanının en ünlü Hâfız ve gazelhanlarından Hâfız Şaşı Osman Efendi'nin Hicaz gazellerindendir. Ona ait gibi anılan manzumenin şairi mi yoksa bestekarı mı olduğu tam tespit edilememiştir. Hattat manzumenin üç mısrasını yazmıştır. Dördüncü mısrası ile birlikte şöyledir:

"Yeter artuḳ çeker oldum şu cihānuñ ġamını
Kerem itse ecel alsa da ḫalāṣ itse beni

Ṭaleb itmem ne sürūrın ne de bir ẕevḳ demini
Ġama anlar bedel olsa da ḫalāṣ itse beni"

Görsel 307: Kalem Güzeli[750]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Dîvânî	Hattatı: İsmâil Hakkı Altunbezer	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	İbrahim Şinâsi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Müntehâbât-ı Eşʿârım*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Elde altun bilezikdür sanʿat Ki virür ehlüne feyż u rifʿat"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Sanat, insanın elinde altın bir bilezik gibi kıymetlidir Ki ehline bereket, ilim, bolluk ve yücelîk verir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesindedir. Envanter numarası "TSMK-GY 1277"'dir. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de bulunmaktadır.[751] Zer-endûd levhalardandır.[752] Şinasi kimi zaman atasözlerini açıklama yoluna giderek ve bu atasözlerinde kısmen biçimsel değişiklikler de yaparak beyitlerini kurmuştur. Derlediği *Durûb-ı Emsâl-i Osmâniye*'deki "Sanat elde altın bileziktir" atasözüne irsâl-i mesel yapmış olduğu beytini, Altunbezer levha formuna aktarmıştır.[753]

[750] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 307: https://osf.io/pd3zt/.
[751] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 610-611.
[752] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 39.
[753] Zeynep Tek, "Atasözünden Poetikaya: Şinâsi ve Ziyâ Paşa'nın Şiirlerinde Söylemlerarası Bir Unsur Olarak Atasözleri", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 33 (Güz 2022), 99.

Görsel 308: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[754]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Hakkı Altunbezer	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	İbrahim Şinâsi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Müntehâbât-ı Eş'ârım*			
Vezni	Mef'ūlü / Mefā'īlü / Mefā'īlü / Fe'ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bed-baḫt aña dirler ki elinde cühelānuñ Ḳahr olmaḳ içün kesb-i kemāl-i hüner eyler"[755]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Bahtsız diye o kimseye derler ki, bilgisizlerin elinde Perişan olmak için maharetin tamamlanmasını kazanç edinir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hicviye içeriklidir. Bu beyit, insanın çaba ve gayretlerinin her zaman doğru anlaşılmayabileceğini, bazen bilgiyi ve yeteneği kazanmanın, çevresinde yanlış anlaşılmalara veya olumsuz yorumlara yol açabileceğini ifade etmektedir. Nef'î'ye nazire olarak yazmış olduğu "Nazirem" başlıklı vir kasidenin üçüncü beytidir.[756] Ketebe.org'da de mevcuttur. Necmeddin Okyay da 1374/1953 tarihinde yazmıştır.[757] Kemâl Batanay'ın yazmış olduğu hali, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız* adlı eserde mevcuttur. Emin Barın Koleksiyonu'ndadır.[758] Şeref Akdik[759] ve Hâmid Aytaç da yazmışlardır.

[754] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 126.
[755] Şinasî, *Müntahabat-ı Eş'ârım Divan*, haz. Muallâ Anıl (Ankara: Akba Kitabevi, 1945), 20; Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 69.
[756] Şinasî, *Müntahabat-ı Eş'ârım Divan*, 3.
[757] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 120.
[758] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 166-167.
[759] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 126.

2.5.49. Ahmed Re’fet Efendi

Görsel 309: Türk Hat Sanatından Seçmeler[760]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Ahmed Re’fet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1317/1899
Manzumenin Şairi	Serbestzâde Ahmed Hamdî İskilibî[761]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hamdî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muḥammed’den diger yoḳ dāḫil olmuş[762] *ḳāb-ı ḳavseyn*[763]e Gürūh-ı enbiyādan girmemiş bir ferd o mābeyne Ḥaremgāh-ı viṣāle Aḥmed’i tenhā alup[764] Mevlā O ḫalvet oldı maḫṣūṣ Ḥażret-i[765] Sulṭān-ı Kevneyn’e”[766]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	“Hz. Muhammed’den başka ka‘b-ı kavseyn mertebesine erişen kimse yoktur Peygamberler topluluğundan hiç kimse o saray dairesine girememiştir Herkesin giremediği o vuslat yerine Ahmed’i tek başına aldı da Mevlâ Yalnız o iki âlemin sultanına tahsis edilmiş kıldı”			

[760] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 622-623; “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 319: https://osf.io/ugmw8.
[761] Hayatı hakkında bilgi için bk. Kamil Şahin, “Ahmed Hamdi, Serbestzâde”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989).
[762] Hazırlanan çalışmada “diger yokdur erişmiş” şeklindedir.
[763] Necm 53/9. Hz. Peygamber’in Allâh’a çok yakın olduğunu ifade eden bir terimdir. “İki yay mesafesi kadar” anlamındadır.
[764] Hazırlanan çalışmada “daʿvet idüp” şeklindedir.
[765] Hazırlanan çalışmada “cümleden” şeklindedir.
[766] İsmail Güleç, “Hamdî ve Naatları”, *Yedi İklim Edebiyat, Kültür, Sanat Aylık Dergi* 194 (Mayıs 2006), 5.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitlerde, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah katındaki yüce makamı ve diğer peygamberlerden farklı olarak Allah'a en yakın mertebeye (Kâb-ı kavseyn mesafesine) erişmiş olduğu anlatılmaktadır. Hz. Peygamber'in Miraç olayını anlatan bir manzumenin matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beyitlerinden oluşmaktadır.Kerem Kıyak Koleksiyonundadır. *Harflerin Aşkı*'nda da bulunmaktadır.[767] Hasan Rızâ Efendi de 1906 tarihinde yazmıştır.[768]

[767] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 392-393.
[768] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 135.

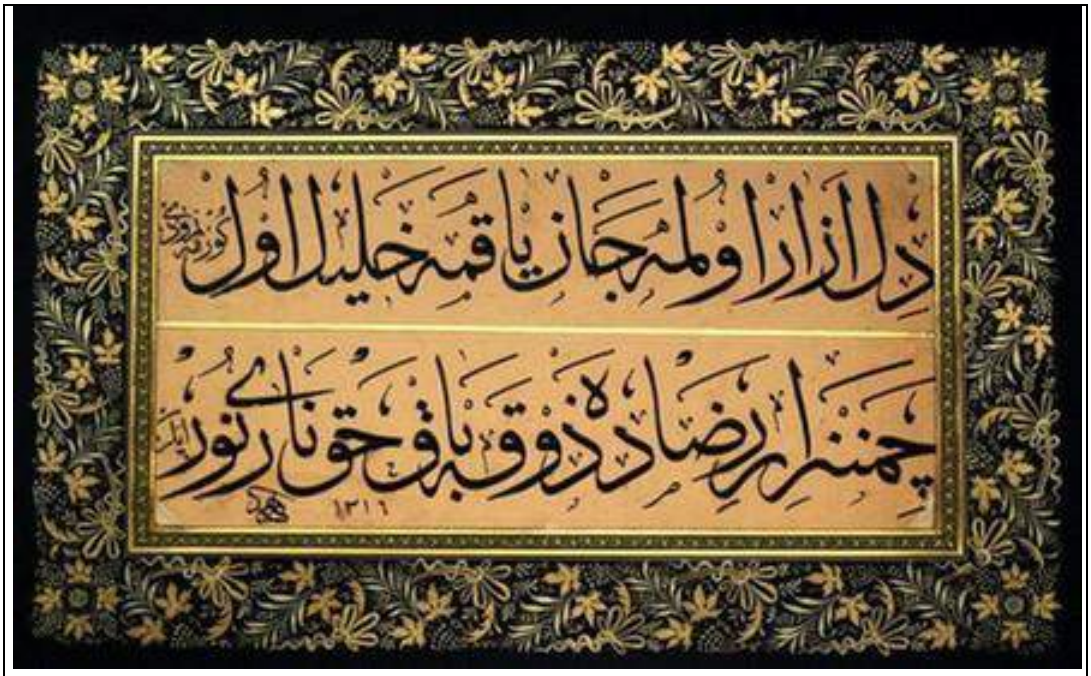

Görsel 310: Sirâyet-i Sanat[769]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Ahmed Re'fet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1341/1922-1923
Manzumenin Şairi	İbrahim Şinâsi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Müntehâbât-ı Eş'ârım*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cenāb-ı Kibriyā el-ḥaḳ sezāvār-ı ʿibādetdür ʿİbādet aña ẕikr ü fikr-i ḫālişden ʿibaretdür Ġaraż bundan mücerred iʿtirāf-ı ẕāt-ı vaḥdetdür Ne ḫavf-i nār-ı dūzaḫdur ne şevḳ u ẕevḳ-i cennetdür"[770]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Doğrusu Hazret-i Allah ibadet etmeye layık olandır Ona ibadet etmek, sadece saf bir düşünce ve zikirden ibarettir Bundan maksat bir tek Allah'ın birliğini açıklamaktır Ne cehennem ateşinin korkusudur ne de cennet eğlencesi ve arzusudur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. "Tehlil" başlığı ile kaleme alınmıştır. Bu manzume, samimi bir kulluk anlayışını yansıtarak Allah'ın birliğine içten bir teslimiyeti ifade etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[769] "Sirayet-i Sanat" Görsel 310: https://osf.io/nz7fc/.
[770] Şinasî, *Müntahabat-ı Eş'ârım Divan*, 7.

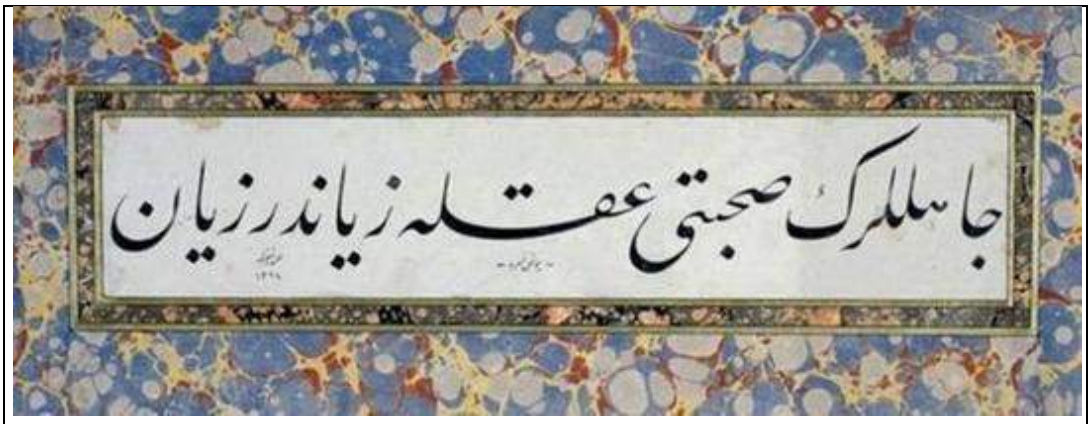
Görsel 311: Divan Edebiyatı[771]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Ahmed Re'fet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1316/1898-1899
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil-āzār olma cān yaḳma Ḫalīl ol görme Nemrūd'ı Çemen-ẕār-ı rıżāda ẕevḳe baḳ Ḥaḳ nārı nūr eyler"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Gönül incitici olma, kimsenin canını yakma, sadık dost (Halîl gibi) ol merhametsiz kimseyi (Nemrud'u) görmezden gel Yemyeşil hoşnutluk bahçesinde eğlenmeye bak ki Allah ateşi nur hâline getirir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu manzume, hoşgörü, sabır ve Allah'a teslimiyetin insana huzur getireceğine vurgu yapmaktadır. Hattat, Hz. İbrahim ve Nemrut'un hikâyesine telmihte bulunulan bu beyti levha formunda yazmıştır.

[771] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 311: https://osf.io/rycje/.

2.5.50. Mahmud Bedreddin Yazır

Görsel 312:Tarih Lügati[772]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mahmud Bedreddin Yazır	Yazıldığı Tarih: 1364/1945
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	7'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Cāhillerüñ ṣoḥbeti ʿAḳla ziyāndur ziyān"			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Cahille oturup sohbet etmek, akla zarardır zarar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, bilgi ve hikmet yolculuğunda "cahilden uzak durmanın" aklın selameti için önemli olduğuna, kişinin değerli vaktini boşa harcamaması gerektiğine işaret etmektedir. İlk mısrasıyla birlikte şöyledir:

"Dervīş Yūnus bu sözü
Kāmillere söyledi
Cāhillerüñ ṣohbeti
ʿAḳla ziyāndur ziyān"

[772] "Tarih Lügati" Görsel 312: https://osf.io/g2r53.

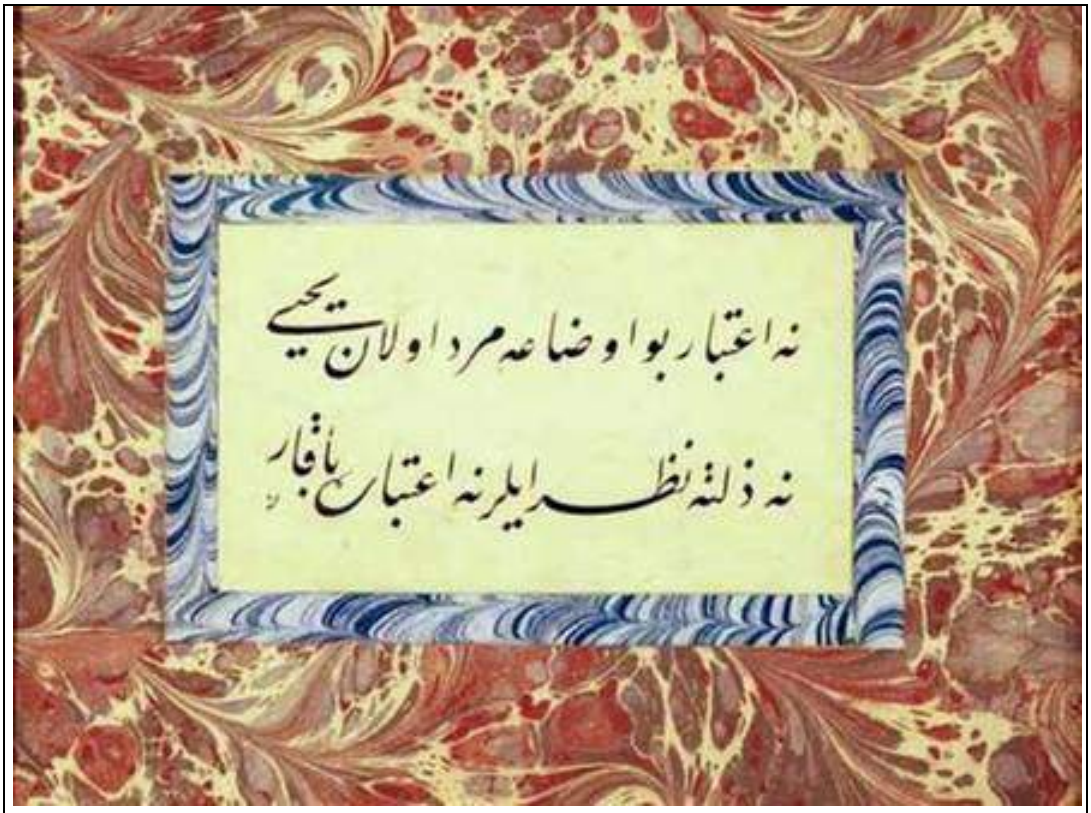
Görsel 313: Divan Edebiyatı[773]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mahmud Bedreddin Yazır	Yazıldığı Tarih: 1361/1942
Manzumenin Şairi	Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Dîvânçesi*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫaṭṭum felekde böyle bir naẓmı buldı ammā Ḳaddüm de dāle döndü ʿömrümce meşḳ yüzünden Maʿnī iken murādum naḳşında derde düşdüm Gönlüm ne çekdi bilseñ dünyāda ʿaşḳ yüzünden"[774]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Hattım, alemde böyle bir düzene erişti fakat Boyum da iki büklüm oldu ömrüm boyu hat taʿlîmi yüzünden Muradım manâsı iken sadece görünüşü ile meşgul oldum Gönlüm neler çekti bir bilsen bu dünyada aşk yüzünden"			

[773] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 313: https://osf.io/q9g62/.
[774] Atik, *Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Hayatı, Eserleri ve Divançesi (İnceleme-Metin)*, 291.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulayan hüsn-i hat konulu manzumelerdendir. Sanatın derinliği, zorluğu ve bu yoldaki fedakarlık, hattatın içsel bir aşk yolculuğu olarak yansıtılmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[775] Elmalılı Hamdi Yazır'ın yeğeni, bu dörtlüğün levha formunda yazılışı ile ilgili Elmalılı Hamdi Yazır adına düzenlenmiş bir sempozyumda, "Hamdi Yazır, bir hat çalışması üzerinde epeyce uğraştıktan sonra ağzından bu dörtlük dökülmüştü", demiştir. Aktarıldığına göre hüsn-i hatta olduğu kadar edebiyata da merakı vardır. Edebiyat sevgisi ile Farsça öğrenen Yazır, yalnız okumakla kalmamış; zaman zaman kendisi de şiirler nazmetmiştir. Farsça şiirleri de mevcuttur. Tamamlanmamış olsa da, Dîvân oluşturacak kadar şiirlerinin olduğu bir defteri bulunmaktadır ve neşesinin yerinde olduğu bir gün, eski gazellerinden birkaçını, elindeki bu büyük defterden seçerek ona okumuştur.[776] Kardeşi Mahmud Bedreddin Yazır da bu beytini levha formuna aktarmıştır.

[775] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 182.
[776] Fatma Paksüt, "Merhum Dayım Hamdi Yazır", *Elmalılı M. Hamdi Yazır Sempozyumu*, 109 (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993), 14.

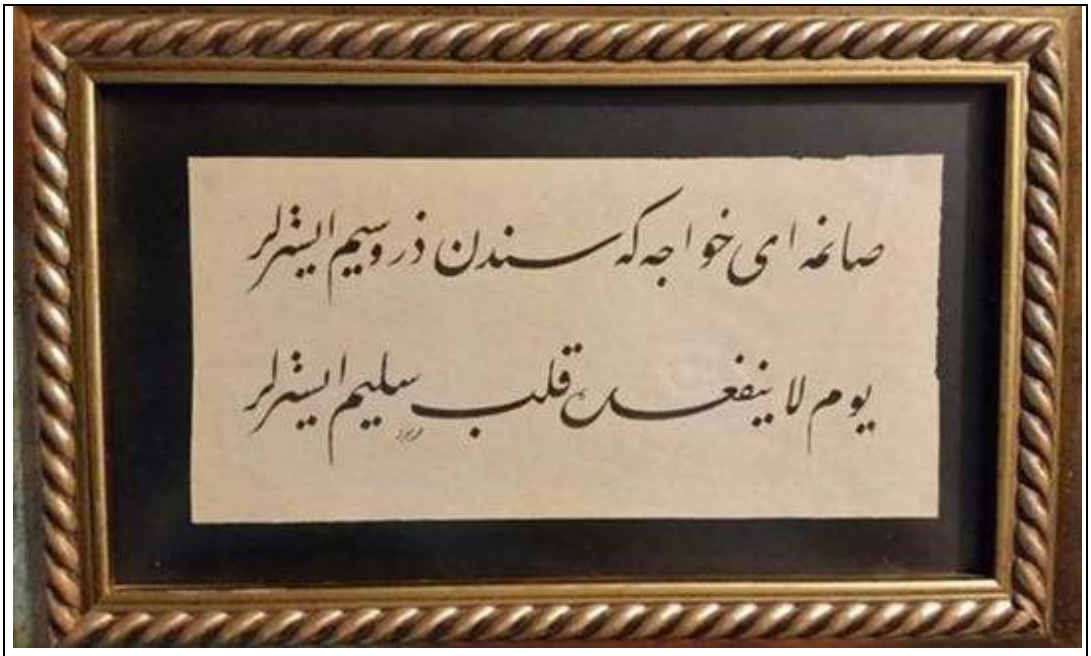

Görsel 314: ?

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mahmud Bedreddin Yazır	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyhülislâm Yahyâ			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne iʿtibār bu evżāʿa merd olan *Yaḥyā* Ne ẕillete naẓar eyler ne iʿtibāra baḳar"[777]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Yahya, yiğit olan bu durumlara itibar etmez Ne hakirliğe bakar ne de itibara bakar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, yiğit ve mert bir kişinin dünyadaki geçici hallere, geçici dünya nimetlerine, itibara veya aşağılanmaya önem vermemesi gerektiği anlatılmaktadır. Gazelin makta' beytidir.

[777] Şeyhülislam Yahyâ, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, haz. Hasan Kavruk (T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü) (Erişim 07 Şubat 2024), 97.

Görsel 315: Divan Edebiyatı[778]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mahmud Bedreddin Yazır	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Bağdatlı Rûhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bağdatlı Rûhî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ṣanma ey ḫāce ki senden ẕer u sīm isterler *Yevme lā yenfeʿu*[779]da ḳalb-i selīm isterler"[780]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey hoca, zannetme ki senden altın ve gümüş isterler (O hiçbir şeyin) fayda vermeyeceği günde, yalnızca temiz bir kalp isterler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, insanları dünya hayatında biriktirilen maddî değerlere değil, içsel temizliğe, ihlasa ve manevî olgunluğa yönelmeye davet etmektedir. Hakkında hazırlanan çalışmada yer alan on üçüncü gazelin matlaʿ beytidir. Bağdatlı Rûhî bu beytiyle Kurʾân-ı Kerîm'in "O günde (kıyamet gününde) size ne mallarınız ne de çocuklarınız fayda verir. Ancak Allah'a kalb-i selîm ile gelenler müstesna…" mealindeki kâinatı kapsayan âyetten iktibasta bulunmuştur.[781]

[778] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 315: https://osf.io/46pnf/.
[779] Şuarâ 88/88-89.
[780] Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*, 2001, 1/581.
[781] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 253.

2.5.51. Nûri Korman

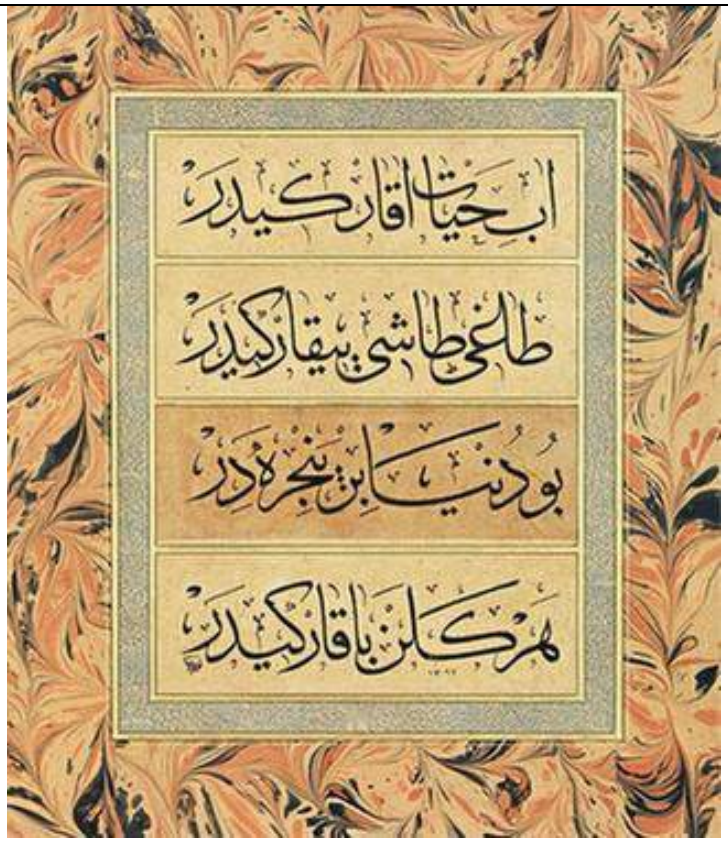

Görsel 316: Melih Sadık[782]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1305/1887
Manzumenin Şairi	Koca Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Koca Râgıb Paşa Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	"Nādir bulunur ṭıynet-i kāmilde ḳuṣūr Kem māyeden eyler ne kim eylerse ẓuhūr"[783]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Belirli bir olgunluğa erişmiş kimsenin fıtratında kusur az bulunur Her ne çıkarsa kötü bir yaratılıştan ortaya çıkar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Özü temiz olanlarla mayası bozuk olanların, iyiler ile kötülerin kıyaslandığı rubainin ilk iki mısrasıdır.[784] Olgun bir yapıda kusurun az bulunması, ahlakî değerlerin kişinin özünden geldiğini anlatmakta; kötü mizaç ise her durumda kendini açığa vurmaktadır. Bu beyit, kişinin özüne uygun davranışların er ya da geç kendini belli edeceğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür.

[782] "Melih Sadık" Görsel 316: https://osf.io/rv3qu/.
[783] Ömer Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999), 383.
[784] Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, 130.

Görsel 317: İslâm Hat Sanatı[785]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Āb-ı ḥayāt aḳar gider Ṭaġı taşı yıḳar gider Bu dünyā bir penceredür Her gelen baḳar gider"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ebedî hayat suyu akıp giderken dağı taşı da yıkar gider Bu dünya bir penceredir, her gelen bakıp gider"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. İnsana dünyada geçici olduğunu, dünya nimetlerine aşırı bağlılık göstermemesi gerektiğini hatırlatarak ahiret hayatına hazırlanmayı öğütlemektedir.

[785] "İslam Hat Sanatı" Görsel 317: https://osf.io/ytckm/.

Görsel 318: Ketebe[786]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Üsküplü Ahmed Vâlihî Efendi[787]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAlāḳa eylemek vech-i Ḫudā'dan ġayra zāʾiddür Cemāl-i lā-yezāle ʿāşıḳum Allāh da şāhiddür" [788]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Allah'ın yüzünden başkasına gönül bağlamak fazlalıktır Ebedî olan güzelliğine meftunum Allah da buna şahittir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, dünya sevgisini bir kenara bırakıp, yalnızca Allah'a yönelmeyi, ilâhî güzellik dışında herhangi bir şeye bağlanmamayı öğütlemektedir. Albayrak Hat Koleksiyonundadır.

[786] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 318: https://osf.io/9trv4/.

[787] Hayatı hakkında bilgi için bk. Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şuᶜarâ'sı (İnceleme - Metin* (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018), 292-294; İsmail E. Erünsal, "Vâlihî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012); Kadri Hüsnü Yılmaz, *Türk Edebiyatı EserlerSözlüğü*, ed. Mustafa İsen vd., 23 Şubat 2014, "VÂLİHÎ, Kadı-zâde Ahmed Vâlihî Çelebi".

[788] Sıtkı Nazik, *Şemseddin Sâmî'nin Kâmûsu'l-Aʿlâm Adlı Eserinin V. ve VI. Cildinde Geçen Osmanlı Şâirlerinin Biyografileri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 87.

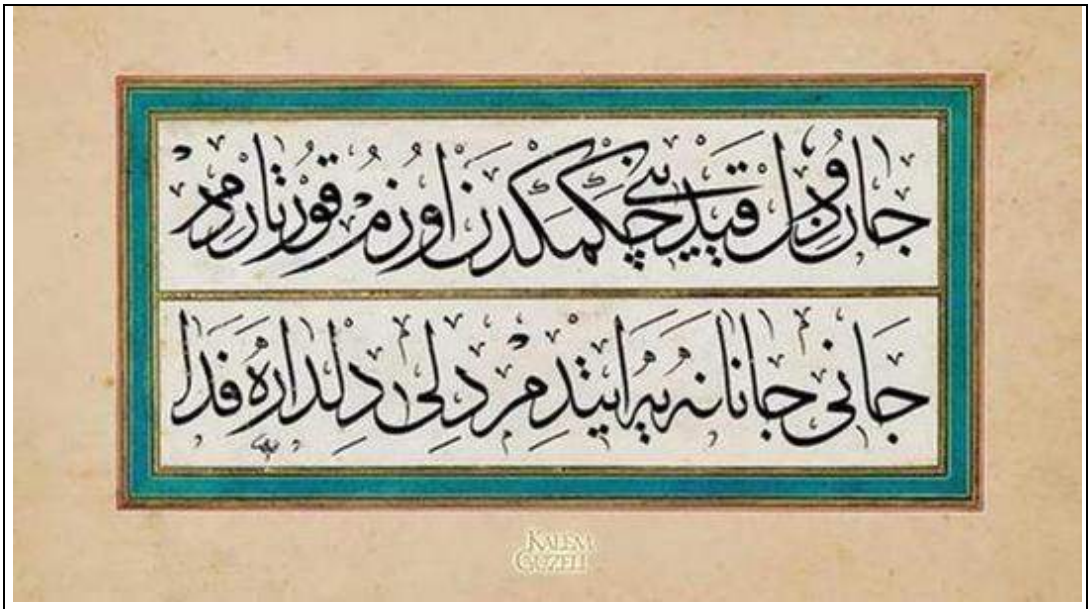
Görsel 319: Son Hattatlar[789]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs-İnce Tevkî‘	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1340/1921
Manzumenin Şairi	Erzurumlu İbrahim Hakkı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Ma‘rifetnâme / Tefvîznâme*			
Vezni	7’li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	“Kelāmu’l-ḫalḳı aḳlāmu’l-Ḥaḳ”[790] “Bil elsine-i ḫalḳı Aḳlām-ı Ḥaḳ ey Haḳḳı Öğren edeb-i ḫulḳı Allāh görelüm n’eyler N’eylerse güzel eyler”[791]			
Nazım Şekli	Muhammes			
Günümüz Türkçesi	“Toplumun dili, Allah’ın kalemleridir” “Toplumların dillerini öğren Allah’ın kalemleri ve takdirini ey Hakkı Ahlak edebini öğren Allah görelim neyler N’eylerse güzel eyler”			

[789] İnal, *Son Hattatlar*, 206.
[790] “Kelâm”, “Elsine” şeklinde geçmektedir. bk. Ali el-Kârî, *Mirkâtu’l-Mefâtîh Şerhu Mişkâti’l-Mesâbîh* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 2002), 3/1002.
[791] Perihan Gökpınar, *Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Mârifetnâme’sinde Tasavvufî Hayat* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 49-53.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu manzume, insanı ilâhî bilgiye ve edebe yönelten bir öğüt niteliğindedir. İlk iki mısrada, halkın dillerinde dolaşan sözler ve Hak kelâmı ile bilgi edinmenin önemine değinilmektedir. Bu bilgi, kişiye Allah'a ve yaratılışa dair hikmeti anlamada yol gösterir. "Edebi öğrenmek" ifadesi, ahlâklı, erdemli ve terbiyeli olmayı; insanlarla, yaratanla ve kendisiyle doğru bir ilişki kurmayı, sabrı ve tevekkülü öğretir. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de bulunmaktadır.[792] Abdurrahman el-Uveys Koleksiyonundadır. Üstte Arapça bir kelâm-ı kibâr mevcuttur. Yukarısındaki sözün adeta Türkçe meali gibi aşağısına Rik'a hattı ile yazılan mısralar Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Tefvîznâme* isimli uzun manzumesinden bir parçadır.[793]

[792] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 597.
[793] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 597.

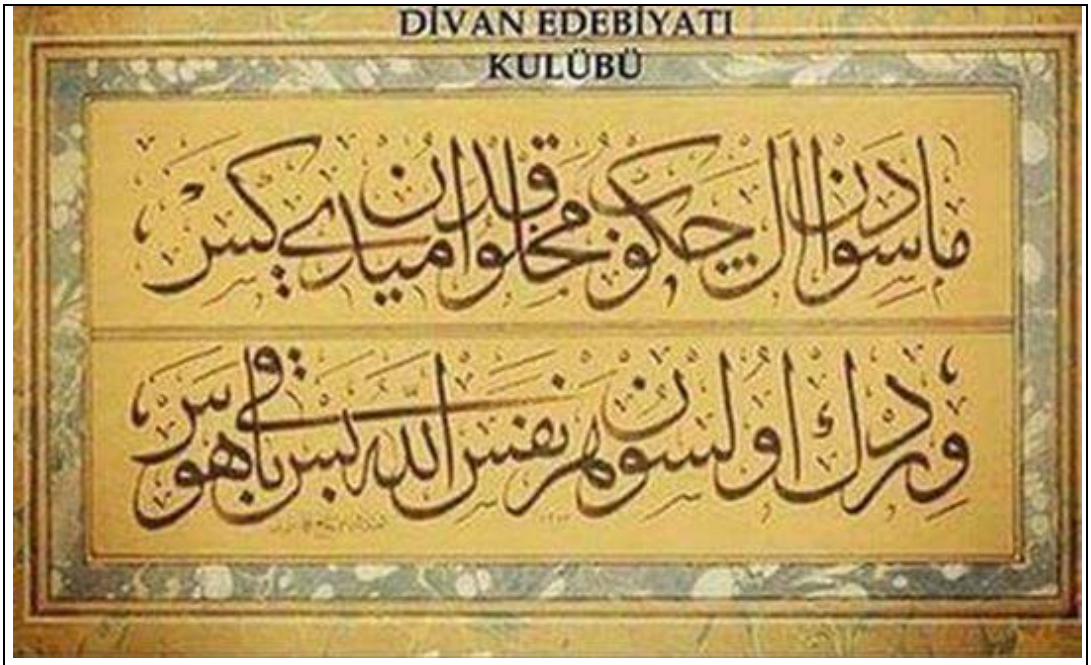

Görsel 320: Kalem Güzeli[794]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cān u dil ḳaydını çekmekden özüm ḳurtardum Cānı cānāneye itdüm dili dil-dāre fedā" [795]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Can ve gönül bağını çekmekten kendimi kurtardım Canımı sevgiliye, gönlümü de onun sahibi uğruna verdim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte, şair dünyevî bağlardan, can ve gönül kaygılarından sıyrıldığını ve kendini tamamen ilâhî aşka adadığını ifade etmektedir. Emin Barın Koleksiyonundadır. Gazelin hüsn-i makta' beytidir.

[794] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 320: https://osf.io/wpe23/.
[795] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 375.

Görsel 321: ?[796]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: XIX. XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Māsivādan el çeküp maḫlūḳdan ümmīdi kes Virdüñ olsun her nefes Allāhu bes bāḳī heves”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“İnsanı Allah’tan uzaklaştıran her şeyden el çekip mahlukatdan ümidi kes Her nefes alıp verişinde ‘Allah yeter, gerisi boş” demek zikrin olsun”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kişinin sürekli bir zikir hâlinde, Allah’a olan güveni pekiştirmesini ve her şeyin geçici olduğunu bilerek manevî olgunluğa ulaşmasını öğütlemektedir. Yüsrî’ye ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat tespit edilememiştir.

[796] https://osf.io/zvtku/

Görsel 322: Osmanlı Hat Sanatı Tarih[797]

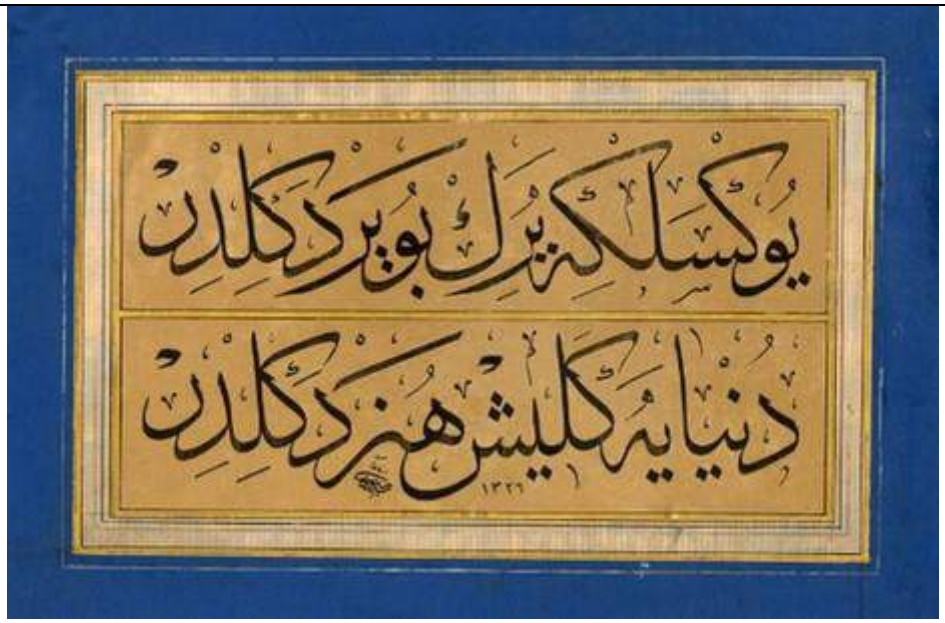
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1359/1940
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muhibbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫalḳ içinde muʿteber bir nesne yoḳ devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes ṣıḥḥat gibi"[798]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Halk arasında devletten daha saygın bir şey yoktur Bu dünyada bir nefes sağlık gibi bir zenginlik olamaz"			

[797] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 98.
[798] Kânûnî Sultan Süleyman, *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*, 2/1676.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sağlığa dikkat etmenin önemini vurgulayan nasihat içerikli manzumelerdendir. Toplumun genellikle zenginliği, gücü ve itibarı en değerli şeyler olarak gördüğü, ancak aslında sağlığın en büyük nimet olduğu vurgulanmaktadır. Ali Alparslan Fotoğraf Koleksiyonundadır. Hattatlar bu beyti defalarca yazmışlardır ve bu beyti yazmak hattatlar arasında bir gelenek hâline gelmiştir. Yazan hattatlardan bir tanesi de Necmeddin Okyay'dır. 1376/1956 tarihli levha *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de mevcuttur.[799] *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de mevcuttur.[800]

Uğur Derman, bu beyitle ilgili bize Necmeddin Okyay'dan işittiğini ifade ettiği şu bilgiyi aktarmaktadır: "Sâmi Efendi'nin huzurunda bu beyitten bahis açılınca, oradakilerden birisi bunun padişah sözü olduğunu işaret etmiş, Sâmi Efendi de 'padişah sözü müdür, bilmem ama sözlerin padişahı olduğu muhakkak' cevabını vermiştir.[801] 1369/1942 yılında da yazmış olduğu levha formu *Ömrümün Bereketi 2*'de bulunmaktadır.[802] 1372/1952 tarihinde Halim Özyazıcı da yazmıştır. Ketebe.org'da de mevcuttur. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*'nde mevcuttur.[803] Hâmid Aytaç'ın 1957 yılında yazmış olduğu hâli de Ketebe.org'da mevcuttur.

[799] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 648.
[800] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 55.
[801] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 648.
[802] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/139.
[803] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1974, 2/226.

Görsel 323: Ketebe[804]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1326/1908
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Cezmi*			
Vezni	Mef'ūlü / Mefā'ilün / Fe'ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yüksel ki yerüñ bu yer degüldür Dünyāya geliş hüner degüldür"[805]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Yüksel çünkü senin asıl yerin burası değildir Dünyaya gelmiş olmak bir maharet değildir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, insanın dünyadaki geçici yaşamı aşarak manevî bir yükseliş hedeflemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*'nda da bulunmaktadır.[806] Suret-i Manzume isimli şiirinden bir beyittir.

[804] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 323: https://osf.io/4fqt7/.
[805] Namık Kemal, *Cezmi* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018), 133; Nurettin Batıman, "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 3/1-2 (2012), 153.
[806] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu,* 60.

Görsel 324: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[807]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Nûri Korman	Yazıldığı Tarih: 1289/1872
Manzumenin Şairi	Kalkandelenli Sabrî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef῾ūlü / Fā῾ilātün / Mef῾ūlü / Fā῾ilātün			
Transkripsiyonlu Metin	“Sır oldı gözden eyvāh ḳuṭb-ı zamāne nā-gāh Ṣeyḫ-i ῾azīz ü kāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī Nūr oldı ḫāk-i ḳabri setr itdi cism-i pākün Ol aḥsenü’ṣ-ṣemā᾽il Ḫayrī-i Naḳşibendī			

[807] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 54.

	Ḫayfā dirīġ eyvāh göçdi cemālün itdi Her sīnede ḥamāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī Kāmil ṭoġup anadan ol mürşid-i ṭarīḳat Esrār-ı Ḫaḳḳı ḥāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī Lafẓ-ı duʿādur ʿömri her an idi anuñçün Deʿavāt-ı ḫayra māʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī Oldı ḳuʿūd-ı posta irşād-ı ḫalḳa mebdeʾ Ser-ḫalḳa-i efāẓıl Ḫayrī-i Naḳşibendī Olmışdı ḳırḳ ṭoḳuz yıl mesned-nişīn-i irşād Şerʿ-i şerīfle ʿāmil Ḫayrī-i Naḳşibendī Fermān-ı *irci ʿī*den[808] oldı ḫabīr-i vuṣlat Dānā-yı ẕī-feżāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī Ẕilḥiccenüñ birinde gitdi cināna oldı ʿĪd ü viṣāle nāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī Dostıyla itdi bayram maḥbūb-ı Ẕāt-ı Muṭlaḳ Oldı ḥużura dāḫil Ḫayrī-i Naḳşibendī Ẕātıydı her cihetle bir melceʾ-i ġarībān Müşkil-güşā-yı sāʾil Ḫayrī-i Naḳşibendī Mevti ḥayātı birdür sabrı hemīşe işte Maṭlūbıñ eyler ḥāṣıl Ḫayrī-i Naḳşibendī”
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	“Zamanının en yücesi gözden kayboldu yazık Yüce ve noksansız şeyh Hayrî Nakşibendî Mezarının toprağı aydınlık oldu, temiz bedenini örttü O dış görünüşü en güzel olan Hayrî Nakşibendî Yazık ki yazık güzelliğin gitti demek Her gönülde muska olan Hayrî Nakşibendî Anadan noksansız doğmuştur o yolun rehberi Allah’ın sırlarını kendinde bulunduran Hayrî Nakşibendî Ömrünün her anını dua sözleriyle geçirdi de onun için Hayır dualarına mail oldu Hayrî Nakşibendî

[808] Fecr 89/28. “(Rabbine) dön.”

	Şeyhlik makamına oturdu halka irşad sebebiyle Faziletli kimselerin önderi Hayrî Nakşibendî İrşad makamına oturalı 49 yıl olmuştu İslâm şeriatı ile amel eden Hayrî Nakşibendî (Rabbine) dön buyruğu ile sevdiğine kavuşacağından haberi oldu Faziletleri ile alim Hayrî Nakşibendî Zilhicce'nin birinde cennete gitti Bayram ve sevdiğine kavuşma isteğine Hayrî Nakşibendî Sevdiğiyle bayram etti Allah'ın sevgilisi Allah'ın huzuruna iltica etti Hayrî Nakşibendî Bîçâre kimselerin sığınağı her yönüyle onun ta kendisiydi Dileyenin zorluklarını çözen Hayrî Nakşibendî Ölümü ile hayatı birdir, sabrı daima işte İsteğini elde eder Hayrî Nakşibendî"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf büyüklerine mersiye içerikli manzumelerdendir. Şeyh Hayrî-i Nakşibendî için, Sabri Kalkandelen tarafından yazılmıştır.

2.5.52. Mâcid Ayral

Görsel 325: İstanbul Antik Sanat[809]

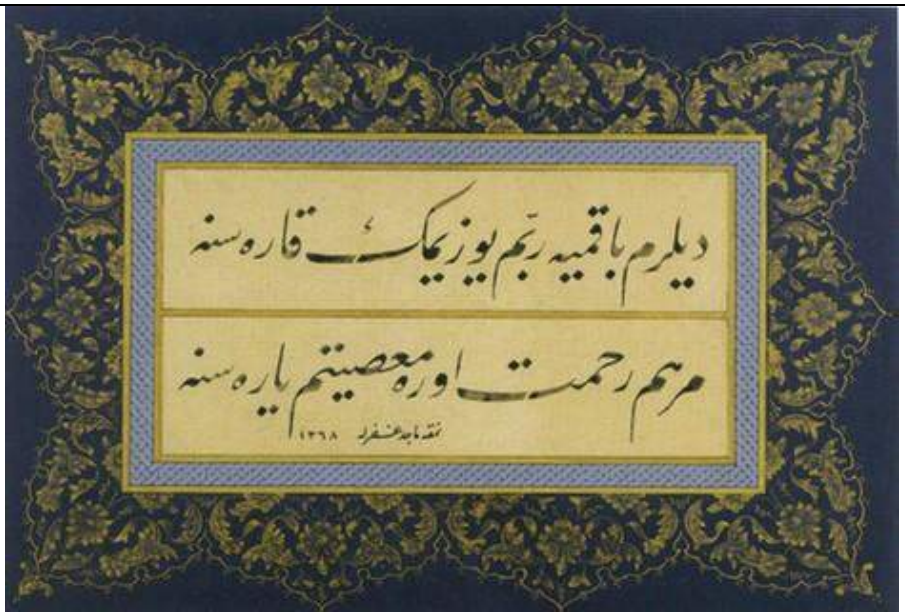
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1952
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâîler*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (1. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿul (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil-besteyüz aḥbāba esīrüz yāre Onlardur açan göñülde biñbir yāre Bīgānelerüñ ḳahrını görmüş degülüz Ṭaʿn itdügimiz nāfiledür aġyāre"[810]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Dostlara gönül vermişiz, sevgiliye esir olmuşuz Gönlümüzde binbir yara açan da onlardır Yabancıların zulmünü görmüş değiliz Dost olmayanları kınamamız boşunadır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte, dostluk ve aşkın getirdiği zorluklar ile bunlara duyulan bağlılık anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

---

[809] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 325: https://osf.io/pjkg4.

[810] Yahya Kemal Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1983), 12.

Görsel 326: Aytuğ Talha Yıldız[811]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Dilerüm baḳmaya Rabbüm yüzimüñ ḳarasuna Merhem-i raḥmet ura maʿṣiyetüm yarasuna”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Rabbimden dilerim, yüzümün karasına bakmasın Günahlarımın yarasına rahmet merhemini sürsünr”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyit, insanın hata ve günahlarından dolayı duyduğu pişmanlığı, Allah’tan bağışlanma dileğini ve O’nun merhametine olan güvenini yansıtmaktadır. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. İlahi formunda bestelenmiştir. Mezar kitabelerine de çokça yazılmıştır. Kıta formunda yazılmış bir manzumenin ilk iki mısrasıdır. Bu beyit, mezar taşlarına çoğunlukla olduğu gibi yazılmış, ikinci mısrası ise, mezar taşından mezar taşına değişiklikler göstermiştir.[812]

[811] “Aytuğ Talha Yıldız” (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 326: https://osf.io/5zjtu/.

[812] Örneklerini görmek için bk. Mustafa Sürün, “İstanbul Merkez Efendi Külliyesi Haziresi ve Mezar Taşları”, *İslâm’da Medeniyet Bilimleri Tarihi*, 2 Cilt (İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, 2021), 201-255.

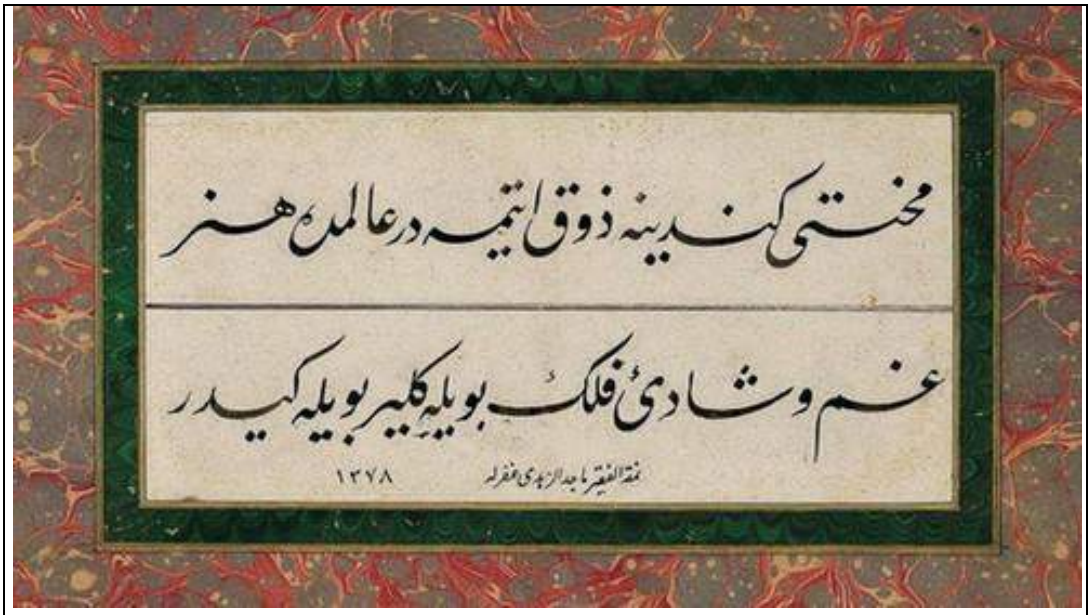

Görsel 327: Divan Edebiyatı[813]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Cigerüm pāreledi ḫançer-i cevr ü sitemüñ Ṣabrımuñ cāmesini ṭoġradı miḳrāż-ı ġamuñ"[814]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Zulmün ve cefanın hançeri ciğerimi parça parça etti Sabır elbisemi gamın makası doğradı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu beyitte, şairin yaşadığı derin acı ve sıkıntılar mecazî bir dille anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Hazırlanan çalışmada yetmiş yedinci gazelin matlaʿ beytidir.

[813] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 327: https://osf.io/xny5s/.
[814] Fatih Sultan Mehmed, *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*, 543.

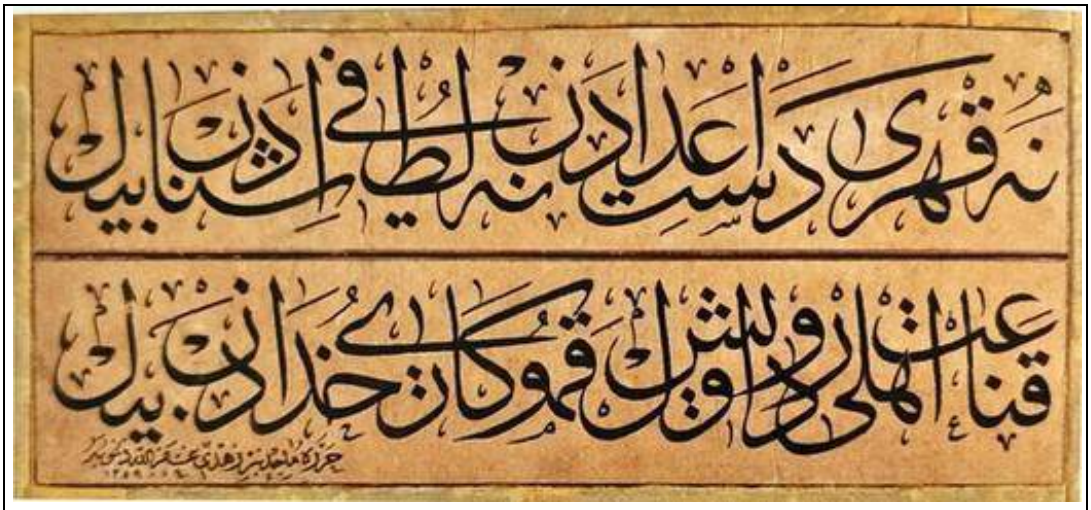

Görsel 328: Divan Edebiyatı[815]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Enderunlu Vâsıf[816]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Miḥneti kendüne ẕevḳ itmedür ʿālemde hüner Ġam u şādī-i felek böyle gelür böyle gider"[817]			
Nazım Şekli	Müseddes			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünyada maharet, insanın sıkıntıyı eğlenceye dönüştürmesidir Âlemin kederi de sevinci de böyle gelmiş böyle gider"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyit, yaşamın geçici hallerini kabullenerek sükûnetle karşılamayı ve sevinç ile kederin gelip geçici olduğunu hatırlatarak, derin bir tevekkül tavrı takınabilmeyi ifade etmektedir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Bir müseddesinin mütekerrir beytidir.

[815] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 328: https://osf.io/dt4yj/.
[816] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Abdülkadir Karahan, "Enderunlu Vâsıf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995).
[817] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 62; İsmail Hakkı Aksoyak, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 19 Ocak 2015, "VÂSIF, Vâsıf Osman Bey" https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vasif-vasif-osman-bey.

Görsel 329: Son Hattatlar[818]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1359/1940-1941
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne ḳahrı dest-i aʿdādan ne luṭfı āşınādan bil Ḳanāʿat ehli derviş ol ḳamu kārı Ḫudā'dan bil"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ne kahrı düşmanın elinden ne de iyiliği dosttan bil Kanaat ehli bir derviş ol ve her işi Allah'tan bil"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, insanın başkalarından gelen iyi veya kötü muameleye çok fazla önem vermemesi ve yalnızca Allah'a güvenmesi gerektiği anlatılmaktadır. *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*[819] ve *Ömrümün Bereketi 4*'te de bulunmaktadır.[820] Ayaşlı Muallim Şâkir'e ait olduğu söylenmektedir fakat tam tespit edilememiştir. Bu beyti Hâmid Aytaç da yazmıştır. İkinci mısralarında farklılıklar mevcuttur. Dolayısıyla çalışmamıza o da dahil edilmiştir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür.

[818] İnal, *Son Hattatlar*, 164.
[819] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 191.
[820] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/137.

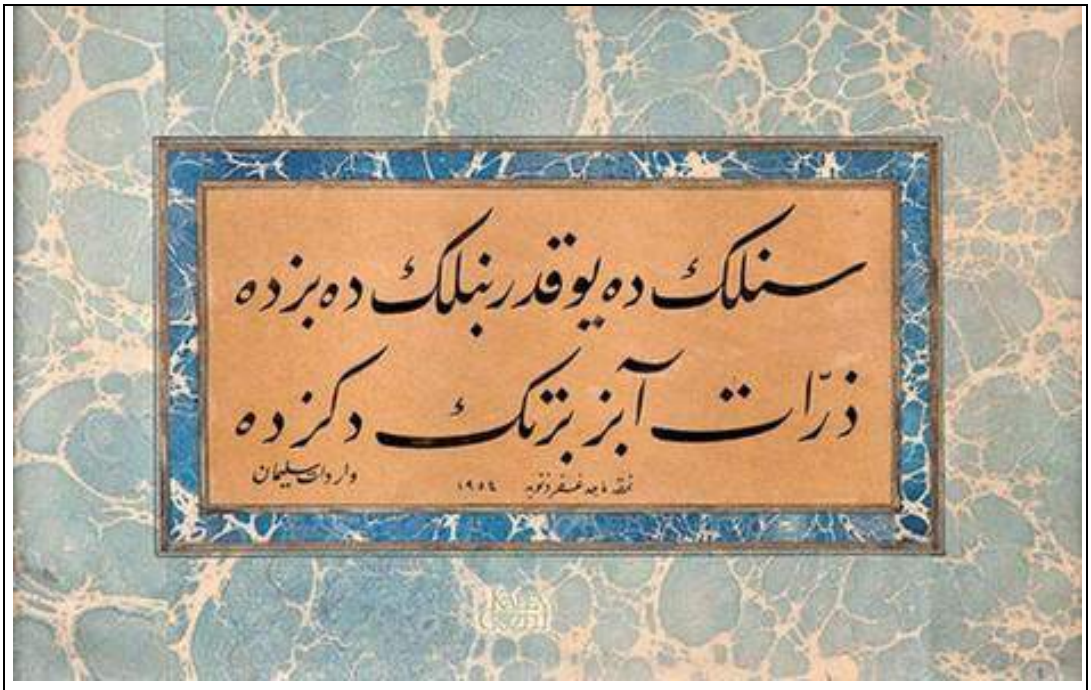

Görsel 330: Ketebe[821]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Nesih	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1376-1377/1957
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef'ūlü / Mefā'īlü / Mefā'īlü / Fe'ūl (1., 3. ve 4. mısra) Mef'ūlü / Mefā'ilün / Mefā'īlü / Fe'ūl (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Dünyāda ne var kendüne derd eyleyecek Bir gün gelecek ki can bedenden gidecek Zümrüd çayır üstünde şafā sür iki gün Zīrā senüñ üstünde de otlar bitecek"			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Âlemde kendine dert edeceğin ne var Bir gün gelecek can bedenden gidecek Yemyeşil bir bahçe üzerinde iki günün tadını çıkar Çünkü bir gün senin kabrinin üzerinde de otlar bitecek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır. Ahmed Alomari Koleksiyonundadır. Mâcid Ayral'ın Bağdat Güzel Sanatlar Akademisi'nde bulunduğu yıllarda yazmış olduğu bir levhadır.

[821] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 330: https://osf.io/rz2ag/.

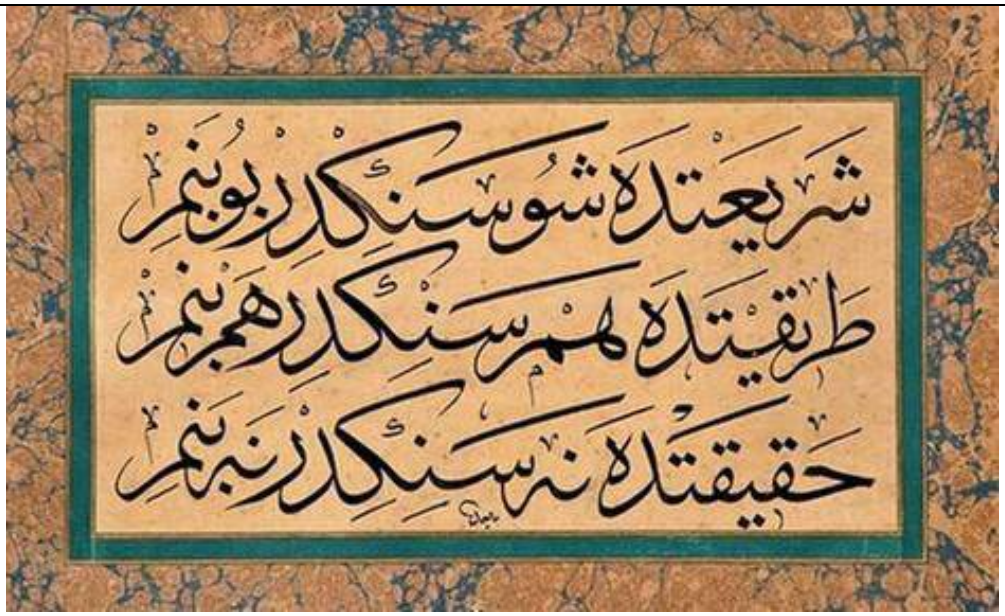
Görsel 331: Kalem Güzeli[822]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: 1954
Manzumenin Şairi	Çedikçi Süleyman Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vâridât-ı Süleymân*			
Vezni	Müstef ilātün / Müstef ilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Senlük de yoḳdur benlük de bizde Ẕerrāt-ı ābuz bir tek deñizde"[823]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bizim anlayışımızda senlik de yokdur benlik de Hepimiz aynı denizde birer su damlasıyız"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Hattat vahdet-i vücûdu işleyen bu manzumenin bir bendinin son iki mısrasını levha formunda yazmıştır. Bu beyit, dünyevî benliklerin geçici olduğunu, hakiki varoluşun ancak ilâhî birlik içinde mümkün olduğunu anlatmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[822] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 331: https://osf.io/vbf2k/.

[823] Çedikçi Süleyman Çelebi, *Vâridât-ı Süleyman*, haz. Enis Behiç Koryürek (İstanbul: Pulhan Matbaası, 1956), 31; Kâzım Çandır, *Enis Behiç Koryürek'in Hayatı, Sanatı, Eserleri* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014), 264.

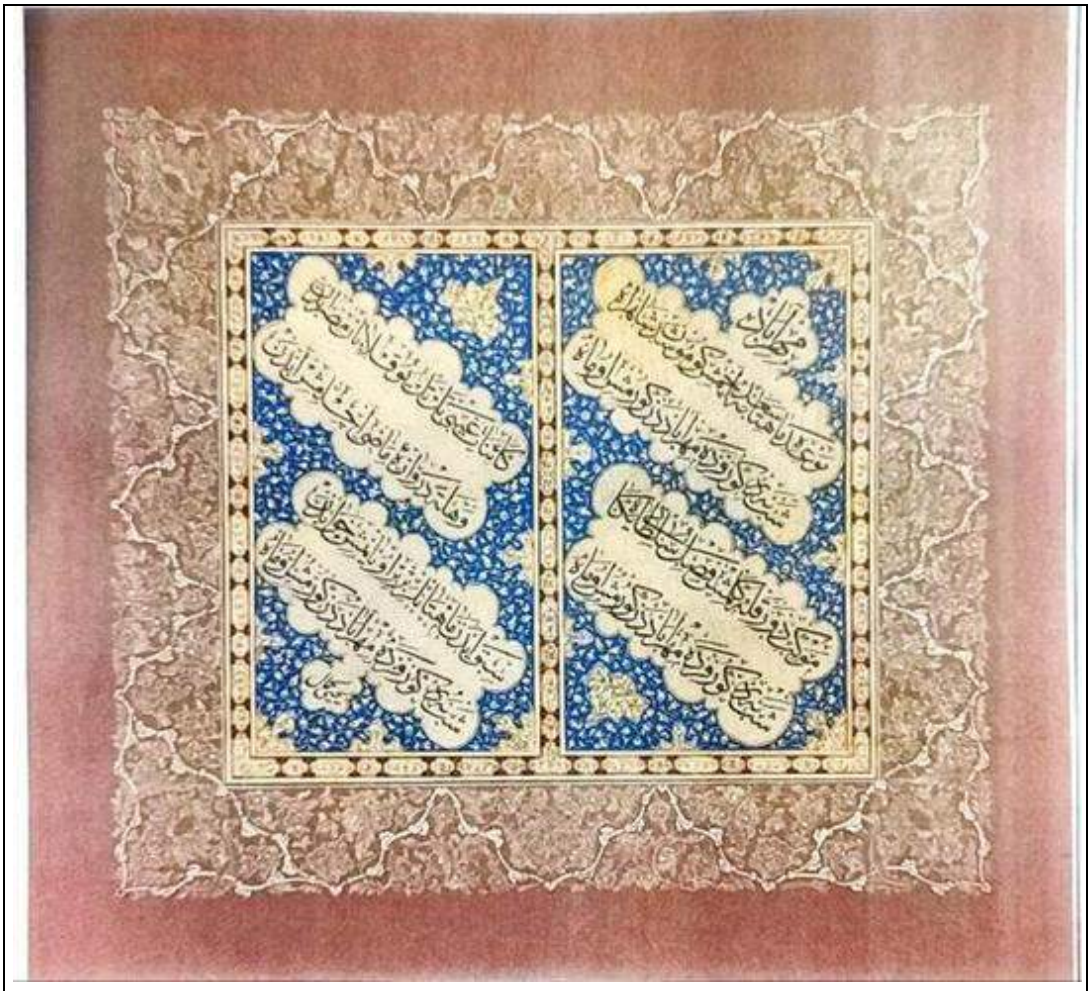

Görsel 332: Kalem Güzeli[824]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hacı Bektâş-ı Velî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	11'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Şerī'atde şu senüñdür bu benüm Ṭarīḳatde hem senüñdür hem benüm Ḥaḳīḳatde ne senüñdür ne benüm"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dinde şu senindir bu benim Tarikatte hem senindir hem benim Gerçekte ise ne senindir ne benim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hacı Bektâş-ı Velî'nin dört kapı kırk makam içerikli manzumesidir. Bu manzume, tasavvufta "benlik" duygusunun yok edilmesi ve ilâhî birlik içinde gerçek varoluşu vurgulamaktadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*[825] ve *Harflerin Aşkı'*nda bulunmaktadır.[826] Kerem Kıyak Koleksiyonundadır. İslâm'da insanın tekamül mertebeleri kabul edilen şeriat, tarikat, hakikat ve marifet kapılarından ilk üçünü, üç kısa cümleye kafiyeli olarak sığdıran Hacı Bektâş-ı Velî'nin bu bilinen meşhur ifadesini Macid Bey birkaç defa levha formunda tekraren yazmıştır.[827]

[824] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 332: https://osf.io/2aqxp.
[825] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 656.
[826] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 401.
[827] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 656.

Görsel 333: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[828]

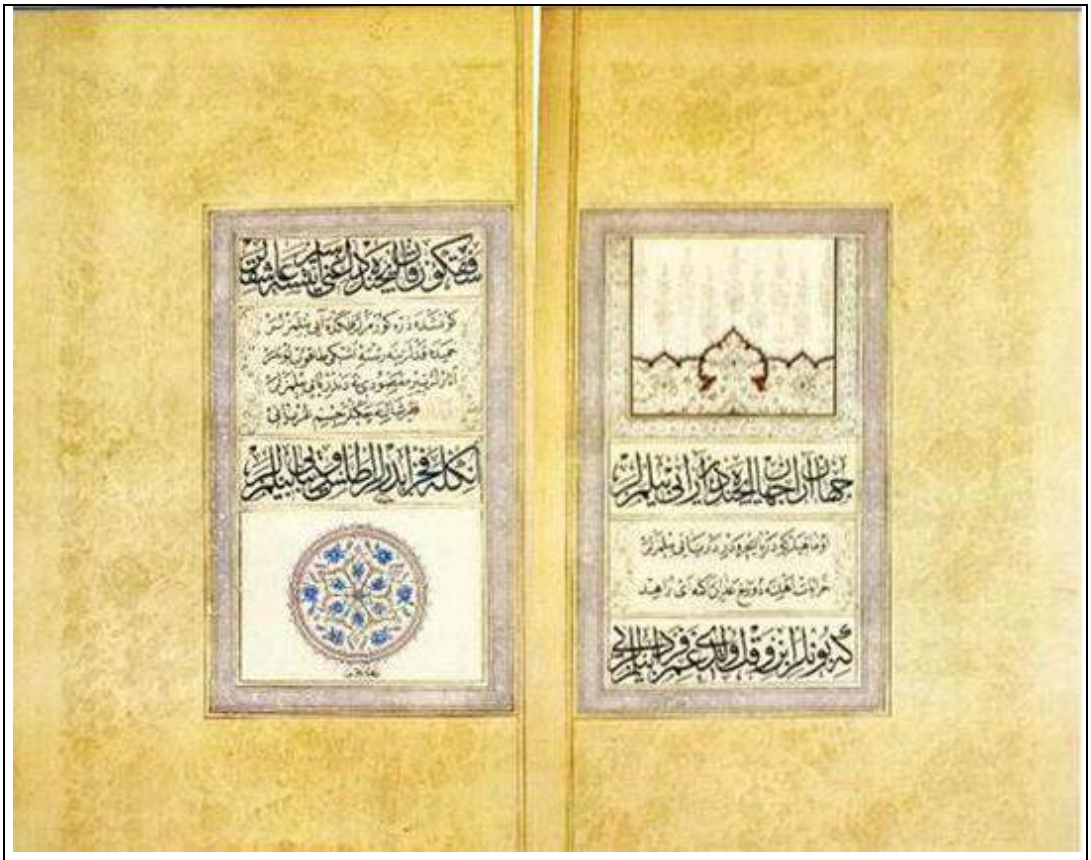
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Eski Şiirin Rüzgarıyla*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mevʿid-i mehtāba saʿd açmış gümüşden şāh-rāh Şeb nedür Körfez'de Mihrābād'dan görmüş o māh Mevkib-i ẕevraḳla gelmiş faṣl-ı Sulṭānī-yegāh Şeb nedür Körfez'de Mihrābād'dan görmüş o māh Kāʾināt-ı ġaybı tel tel yoḳlayan mıẕrābdan Vehleten dervāze-i māżī açılmış ābdan Sebḳ iden mehtāblar bir bir uyanmış ḫᵛābdan Şeb nedür Körfez'de Mihrābād'dan görmüşüz o māh"[829]			
Nazım Şekli	Şarkı			

[828] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 232-233.

[829] Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1962), 119.

Günümüz Türkçesi	“Dolunay zamanı uğurlu olduğuna inanılan gümüşten bir yol açmış O ay, gece nedir, Körfez’de Mihrabad’dan görmüş Sultanî-yegâh faslıyla kayık heyetiyle gelmiş O ay, gece nedir, Körfez’de Mihrabad’dan görmüş Gayb âlemini mızraptan tel tel yoklayan Ansızın mazinin kapısı açılmış sudan Önceden geçen dolunaylar uyanmış uykudan bir bir O ay, gece nedir, Körfez’de Mihrabad’dan görmüş

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mihrabad Korusu’na yazılmış medhiye içerikli bir manzumedir. Mihrabad’da bir mehtap gecesinin büyüleyici atmosferini tasvir etmektedir. Yahyâ Kemâl’in Mihrabad isimli şiiridir.

Görsel 334: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[830]

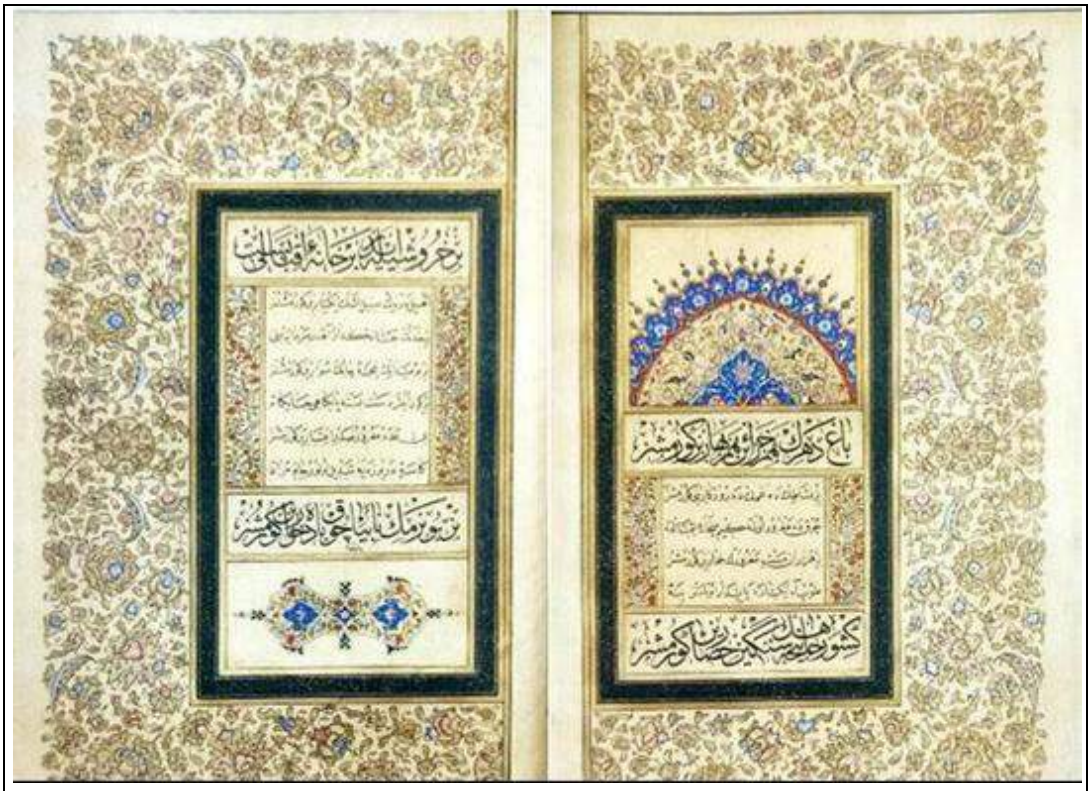
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hayâlî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hayâlî Bey Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Cihān-ārā cihān içindedür ārāyı bilmezler O māhīler ki deryā içredür deryāyı bilmezler Ḫarābāt ehlüñe dūzāḫ ʿaẕābın añma ey zāhid Ki bunlar ibni vaḳt oldı ġam-ı ferdāyı bilmezler Şafaḳ-gūn ḳan içinde dāġını seyr itse ʿāşıḳlar Güneşde ẕerre görmezler felekde ayı bilmezler Ḫamīde ḳadlerine rişte-i eşki ṭakup bunlar Atarlar tīr-i maḳṣūdı nedendür yayı bilmezler *Ḫayālī* faḳr şālına çekenler cism-i ʿüryānı Anuñla faḫr iderler aṭlas u dībāyı bilmezler”[831]			

[830] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 232-233.
[831] Hayâlî Bey, *Hayâlî Bey Dîvânı*, haz. Ali Nihat Tarlan (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1945), 125.

Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Dünyayı süsleyen güzellik yine dünyanın içindedirler de süs[832] nedir bilmezler O balıklar ki denizin içerisindeyken denizi bilmezler Ey kaba sofu harabat halkına cehennem azabını anma Ki bunlar içinde bulundukları zamanın çocuklarıdır, gelecek kaygısını bilmezler Şafak renginde kana bulanmış dağları seyreder âşıklar Güneşte bir zerreyi, gökte ayı görmezler Bunlar iki büklüm göz yaşı ipliğini boylarına takıp Hedefe oku atarlar ama nedendir ki yayı bilmezler Ey Hayâlî, çıplak bedeni manevî yokluk kuşağına saranlar Onunla övünürler amma ipek kumaşları atlas ve dîbâyı bilmezler"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hakkı ve hakikati bilmekten uzak olanlara eleştiri konulu manzumelerdendir. İnsanların içinde bulundukları güzelliklerin farkına varmadığını ve kendilerinde olmayan her şey için isteklerinin hiç sönmediğini Hayâlî Bey çok güzel bir ifade ile nazmetmiştir. İlk beyti meşhurlaşmış ve neredeyse atasözü olarak kullanılagelmiştir. Aynı zamanda manzumede zâhid tipi eleştirisinin bulunduğu da gözükmektedir. Bu etkileyici manzumeyi Mâcid Ayral dîvânından bir sayfayı yazar gibi dîvânın iki varağı gibi tasarlamış ve levha formuna aktarmıştır. İlk beyit Bahri Dede'ye de atfedilmektedir.[833]

[832] İsmail Güleç, "Ârâyı Bilmek mi Arayabilmek mi?", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi TÜRKDED*-5 3/2 (2022), 37.
[833] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 12.

Görsel 335: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[834]

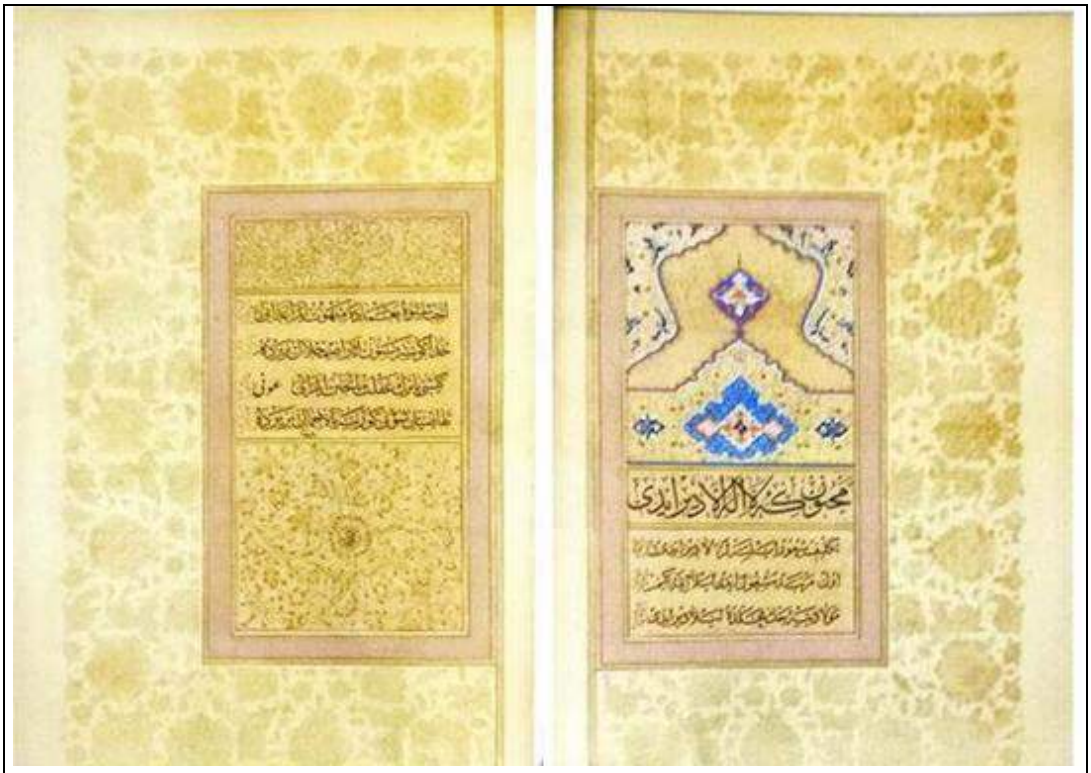
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bāġ-ı dehrüñ hem ḫazānın hem bahārın görmişüz Biz neşāṭuñ da ġamuñ da rūzigārın görmişüz Çoḳ da maġrūr olma kim meyḫāne-i iḳbālde Biz hezārān mest-i maġrūruñ ḫumārın görmişüz Tūb-ı āh-ı inkisāra pāyidār olmaz yine Kişver-i cāhuñ nice sengin-ḥişārın görmişüz Bir ḫurūşıyla ider bir ḫāne-i iḳbāli pest Ehl-i derdüñ seyl-i eşk-i inkisārın görmişüz Bir ḫadeng-i cān-güdāz-ı āhdur sermāyesi Biz bu meydānuñ nice çābük-süvārın görmişüz Bir gün eyler dest-beste pāygāhı cāygāh Bī-ʿaded maġrūr-ı ṣadr-ı iʿtibārın görmişüz			

[834] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 224.

	Kāse-i deryūzeye tebdīl olur cām-ı murād Biz bu bezmüñ *Nābi*yā çoḳ bāde-ḫārın görmişüz”[835]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Dünya bahçesinin hem güzünü hem baharını görmüşüz Bu devrin neşesini de kederini de görmüşüz Baş döndürücü yüksek mevkilerden dolayı çok da böbürlenme Biz böbürlenmekten sarhoş olmuş binlerce şaşkın görmüşüz Âh çekmenin dalları kalıcı değildir Yüksek mevki ülkesinin nice taştan yapılmış kalesini görmüşüz Bir coşuşuyla saadet evini yerle bir eder Dert ehlinin göz yaşlarının sel gibi akıp gittiğini görmüşüz Serveti âhın cana işleyen bir okudur Biz bu meydanda nice hızlı atlılar görmüşüz Bir gün ayak yerini makam mevki yeri eyler Sayısız böbürlenen kimsenin çüküşünü görmüşüz Dilek kadehi, dilencilik çanağına dönüşür Ey Nâbî, biz bu mecliste çok şarap içenlerin mahmurluğunu görmüşüz”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır.

[835] Bilkan, *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, 619-620.

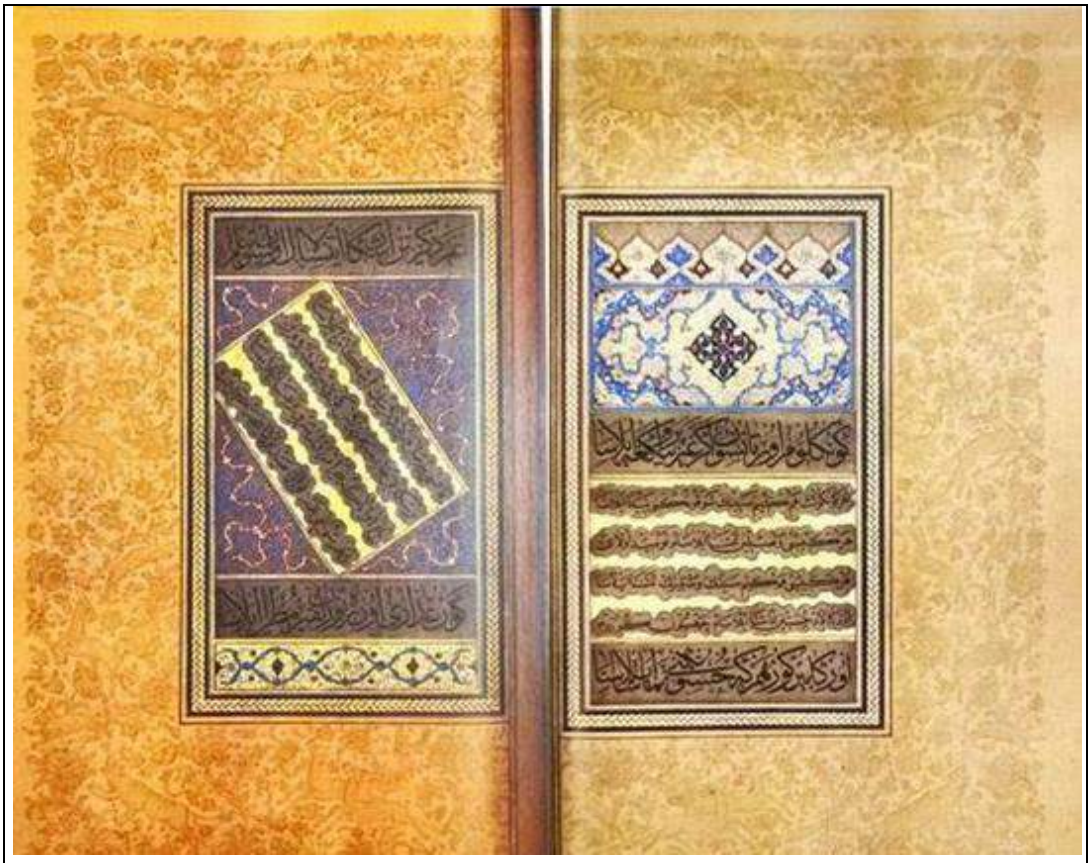
Görsel 336: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[836]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Rik'a	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yenişehirli Avnî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı*			
Vezni	Mef'ûlü / Mefâ'îlün / Mefâ'îlü / Fe'ûl (1. ve 4. mısra) Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûl (2. ve 3. mısra) Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mecnūn ki *'Lā ilāhe illā'* dir idi Teklīf-i şu'ūr eyleseler *'lā'* dir idi Ol mertebe meşġūl idi Leylā ile kim Mevlā diyecek maḥalde Leylā dir idi"[837] "Aḥibbā şīve-i yaġmada mebhūt eyler a'dāyı Ḫudā göstermesün āṣār-ı iżmiḥlāli bir yerde Kişi yā terk-i ġaflet yā tecennün eyler ey *'Avnī* Tefāṣīl-i şu'ūnı görse bi'l-icmāli bir yerde"[838]			
Nazım Şekli	Rubai ve Gazel			

[836] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 228.
[837] Lokman Turan, *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı'nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şu'arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1998), 1000.
[838] Turan, *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı'nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şu'arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*, 939.

Günümüz Türkçesi	“Mecnun ki ‘başka ilah yok’ derdi Ona akıl teklif ettiklerinde ise ‘hayır’ derdi Leyla’yla o derece meşguldü ki Mevla diyeceği yerde şaşırıp ‘Leyla’ derdi “Dostlar bir şeyleri talan ettiklerinde düşmanları hayrete düşürürler Allah göstermesin bir yerde yapılmış olan eserlerin yok olup gittiğini Ey Avnî, kişi ya gafleti terk eder ya da aklını oynatır Olayları tüm ayrıntıları ile görse bir yerde”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kişinin akıl sağlığının önemini vurgulamaktadır. İlk manzumede, Mecnun’un Leyla’ya olan aşkının yoğunluğu tasvir edilmektedir. İkinci manzumede ise dostluk, mücadele ve insanın olaylar karşısındaki durumu işlenmektedir. Mâcid Ayral, Yenişehirli Avnî Bey’in anlam olarak birbirini tamamladığını düşündüğü bir rubaisi ile bir gazelinin dördüncü beyti ve makta‘ beytini levha formunda bir arada kaleme almıştır.

Görsel 337: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[839]

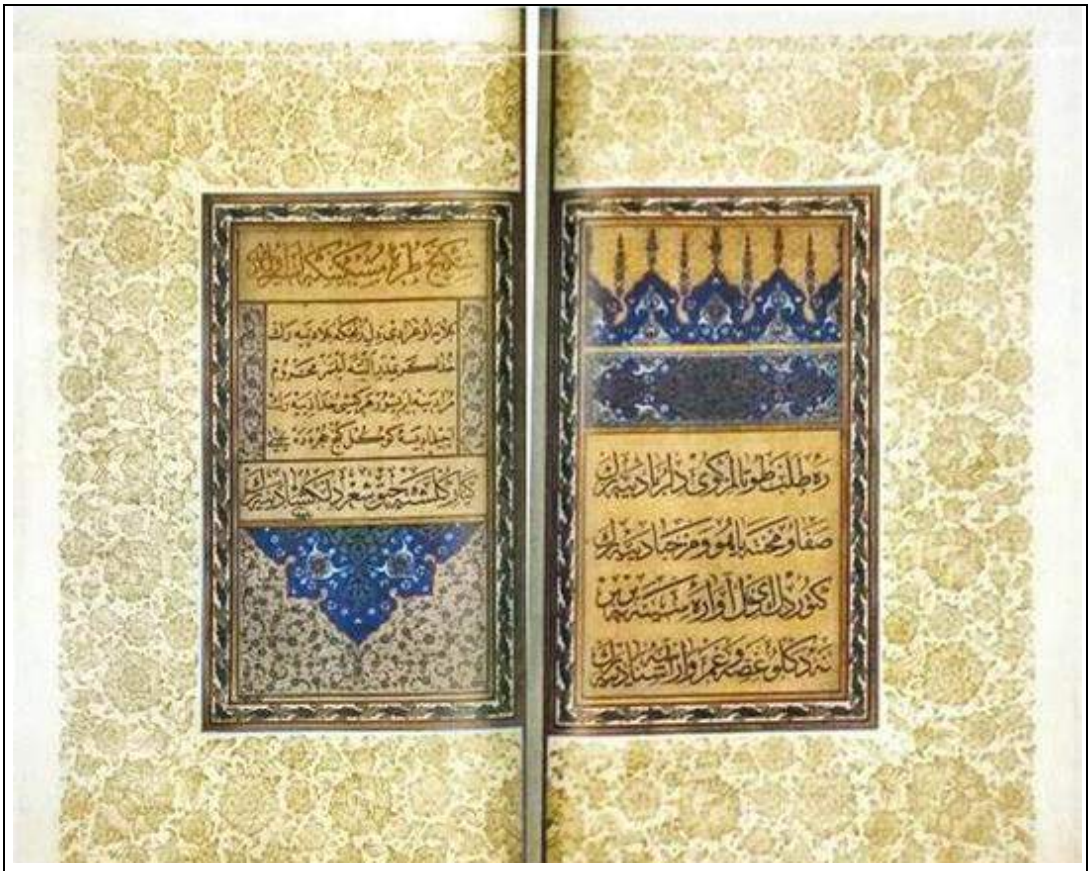
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ali Şîr Nevâî[840]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bedâyiü'l-Bidâye*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Könglüm örtensün eger ġayrıñġa pervā eylese Her köngül hem kim sining ṣevḳungnı peydā eylese Her kişi vaṣlın temennā eylesem nevmīd öley Her kişi hem kim sining vaṣlıng temennā eylese Özgeler ḥüsnin temāṣā eylesem çıḳsun közüm Özge bir köz hem ki ḥüsnüngni temāṣā eylese Ġayr ẕikrin āṣikāra ḳılsa lāl olsun tilim Ḳaysı bir til hem ki ẕikring āṣikāra eylese Reşkdin cānımġa her nergis közi bir ṣuʿledür Bāġ ara nāgeh ḥırām ol serv-i raʿnā eylese			

[839] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 212.
[840] Günay Kut, "Ali Şîr Nevâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk.

	Dehr şūḫıġa *Nevā'ī* ṣayd bolmaz nice kim Kün-ʿiẕārī üzre tün zülfin muṭarrā eylese"[841]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Senden başkasına gönlüm meylederse yansın, mahvolsun Sana meyleden her gönül de aynı böyle olsun Senden başkalarına kavuşmayı arzu edersem ümitsizce öleyim Sana kavuşmayı isteyen herkes de aynı böyle olsun Senden başkasına bakarsam gözüm çıksın Başka bir göz de senin güzelliğinden başka bir şeye bakmasın Başkasını anarsa lâl olsun dilim Seni aşikar zikreden de aynı böyle olsun Kıskanç gönlüme sevgilinin her bakışı bir alevdir Bahçelerde salına salına ansızın yürüse o güzel servi, kalbim alevlenir Ey Nevâî, âlemin güzelliğine niceleri av olmaz Gün yanakların üzerine saçlarının parlaklığı düşse"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Şairin her şeyi sevgiliye bağlaması, bu aşkın mutlak ve saf bir bağlılık içerdiğini göstermektedir. Şair bu gazelini mürşidi Abdurrahman Câmî'ye atfen yazmıştır fakat bu gazelin zahirî anlamı okuyucuya ve dinleyiciye de çok şey kazandırmaktadır. Prof. Dr. Necmeddin Kâmilov, bu gazeli "Reşk-nâme (Kıskanç-nâme) şeklinde adlandırmıştır.[842]

[841] Ali Şîr Nevâyî, *Bedâyiü'l-Bidâye*, haz. Vahit Türk-Jabbor Eshonkul (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2023), 86-87.
[842] Abdulmurat Tilavov, "Ali Şîr Nevâî Eserlerinde İlâhî Aşk", *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* 48/564 (Ekim 2020), 88.

Görsel 338: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[843]

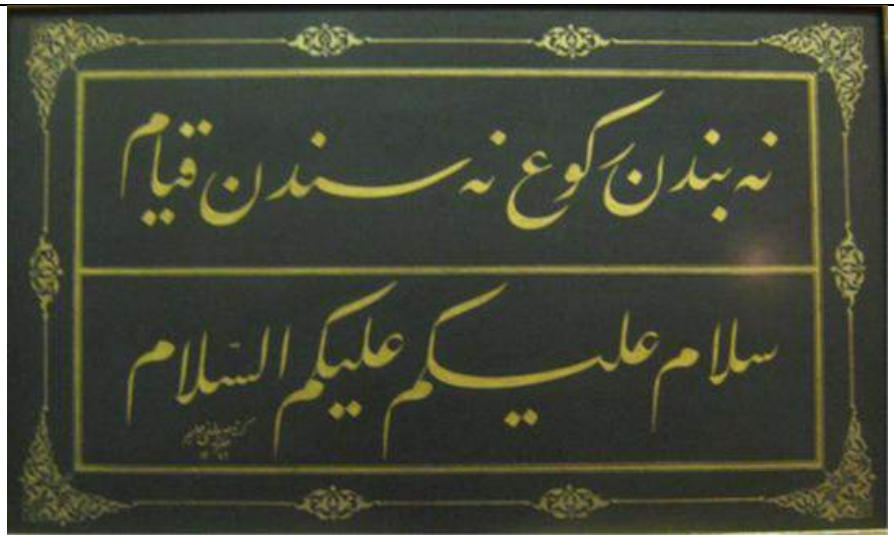
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyhülislâm Yahyâ			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Reh-i ṭaleb ṭutalum kūy-ı dil-rübā diyerek Ṣafā vü miḥnete yā hū vü merḥabā diyerek Getürdüñ ey dil-i āvāre sīneye bir bir Ne deñlü ġuṣṣa vu ġam varsa āşinā diyerek Şikenc-i ṭurra-i müşgīniñe esīr oldı Belāya uġradı dil zülfiñe belā diyerek Ḫudā Kerīmdür elbette eylemez maḥrūm Murādına irişür her kişi Ḫudā diyerek Açılmadıysa gönül künc-i ḥücrede *Yaḥyā* Kenār-ı gülşene çıḳ şiʿr-i dil-güşā diyerek”[844]			
Nazım Şekli	Gazel			

[843] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 208.
[844] Şeyhülislam Yahyâ, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı,* 218.

Günümüz Türkçesi	“İstek yolunu tutalım herkesi kendine bağlayan güzelin mahallesi diyerek Neşe ve üzüntüye ‘ey Allah’ ve ‘merhaba’ diyerek Ey şaşkın gönül sineye bir bir getirdin Ne kadar dert ve gam varsa tanıdık diyerek O güzelin siyah saçlarının kıvırcık lülelerinin kıvrımına esir oldu Gönül, belaya uğradı saçlarına bela diyerek Allah kerimdir, elbette yoksun bırakmaz İsteğine kavuşur her kişi Allah diyerek Gönlün bir köşesinde açılmadıysa ey Yahya Gül bahçesinin köşesine çık gönlü ferahlatıcı şiirler söyleyerek”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitler, aşk yolculuğunun zorluklarını ve bu yolda duyulan tevekkül ve kararlılığı anlatmaktadır. Şair, Allah’a olan güven ve sevgiliye olan bağlılığı bir araya getirerek, her türlü zorluğa göğüs germeye hazır olduğunu ve bu yolda sevinç ve acıyı kabullenerek ilerlemeyi öğütlemektedir.

2.5.53. Mustafa Halîm Özyazıcı

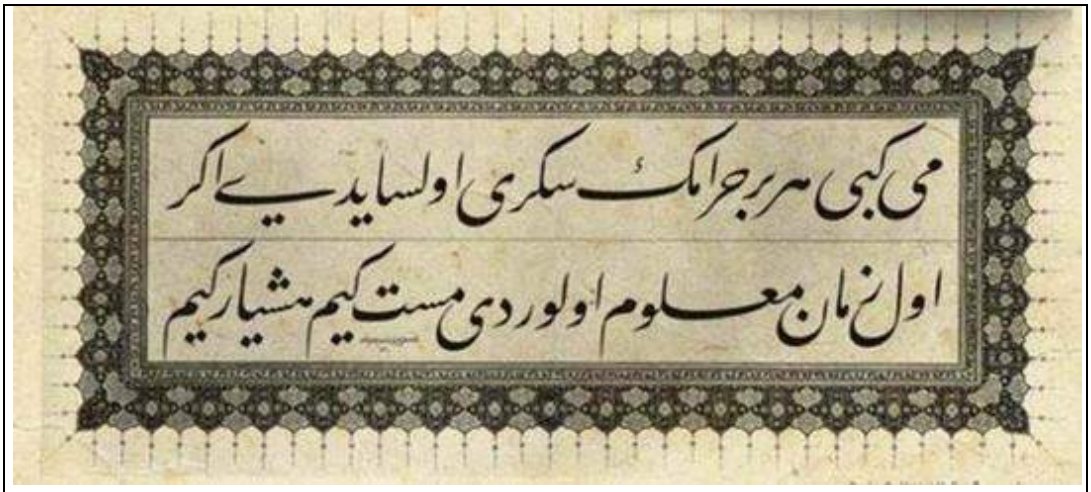
Görsel 339: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[845]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Enverî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Enverî*			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne benden rukūʿ ne senden ḳıyām Selāmun ʿaleyküm ʿaleyküm es-selām"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Bundan sonra ne ben seni görünce boyun eğerim ne de sen beni görünce bana yönel Selâm olsun sana ve bana"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, iki kişi arasında hiçbir ihtimalin kalmadığını, bir tür veda mesajı ve dostane ama kesin bir ayrılığı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Kemâl Batanay 1385/1965 tarihinde yazmıştır.[846] Mustafa Halîm Özyazıcı, Enverî'nin Farsça bir kıtasının dördüncü ve altıncı mısrasını birleştirerek oluşturmuştur. Farsça hâli şöyledir:

"Ne ez-tû rükû ne ez-men kıyâm
Selamünaleyküm aleykümselam"[847]

[845] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 370.
[846] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 201.
[847] Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Said Nefîsî (Tahran: Nigah Yayınevi, 1337), 603.

Görsel 340: Divan Edebiyatı[848]

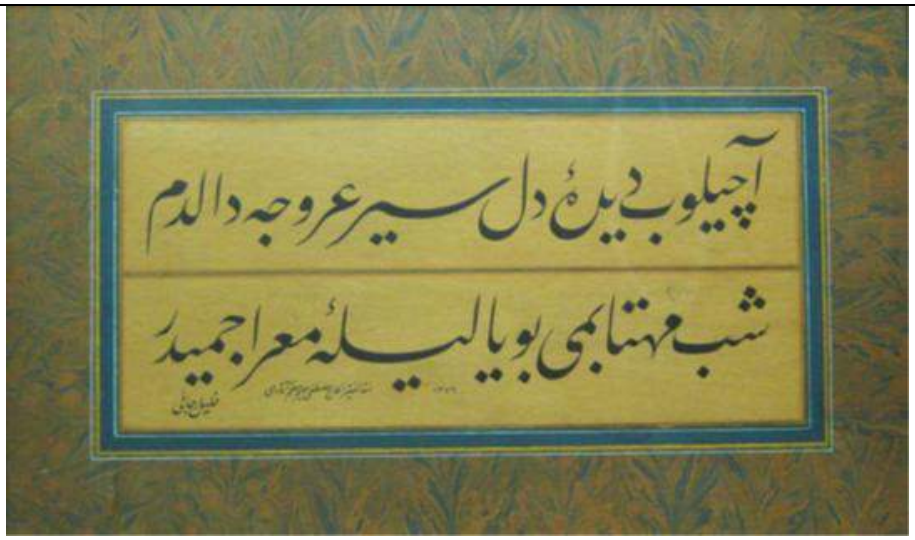
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Esʿad Muhlis Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvânçe-i Esʿad Muhlis Paşa*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mey gibi her bir ḥarāmuñ sekri olsaydı eger Ol zamān maʿlūm olurdı mest kim huşyār kim"[849]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Her bir günah şarap gibi sarhoş etseydi eğer O zaman belli olurdu sarhoş (günahkar) kim, ayık kim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Günahların görünür olması hakkında mey, sekr, mest, hûşyâr gibi birbirini tamamlayan mazmunlarının kullanıldığı bir manzumedir. Şairin "Her bir haramın içkinin sarhoş edici özelliği gibi belirgin bir özelliği olsaydı ancak o zaman günah işleyen ile işlemeyen insanlar ayırt edilirdi" anlamına gelen bu manzumesi günah hakkında derin bir fikir teâtîsi üzerine dile getirilmiştir.

Dîvânda şiirin aslı şöyle gözükmektedir:

Olsa mey-veş neşʾe her eşyā-yı ḥürmet-gīrde
Ol-zamān maʿlūm olur mey-hᵛār kim huşyār kim

[848] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 340: https://osf.io/gwcyd/.
[849] Esad Muhlis Paşa, *Dîvânçe-i Esad Paşa* (Istanbul, 1268), 22.

Görsel 341: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[850]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Halil Recâî Öğdevin[851]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Açılup dīde-i dil seyr-i ʿurūca daldum Şeb-i mehtāb mı bu yā Leyle-i Miʿrāc mıdur"[852]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kalp gözüm açılıp yücelere doğru bir seyre daldım Dolunaylı bir gece mi yoksa Miraç gecesi midir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerdendir. Hz. Peygamber'in Miracını anlatan manzumelerden bir tanesidir. Bu beyitte, şairin manevî bir yükseliş, ruhsal bir derinlik yaşadığını ve bu ilâhî tecrübeyi Miraç gecesiyle kıyaslayarak, yaşadığı ruhsal hissiyatı vurgulamaktadır. Bu deneyimin bir aşk ve huzur haliyle dolup taşmasını anlatır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Uğur Derman'dan nakledildiğine göre, bu hat levhası, Mithat Recâi Öğdevin'in (Halil Recâi Öğdevin'in oğlu) armağanı olarak Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'na girmiştir.[853]

[850] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 372.
[851] Hayatı hakkında bilgi için bk. Gülbahar Akçakale, "Halil Recai Öğdevin", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 18 Mayıs 2018 https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ogdevin-halil-recai.
[852] Mithat Recaî Öğdevin, *Babam Manastırlı Halil Recai Şiirleri* (İstanbul: Hünkâr Basımevi, 1978).
[853] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 373.

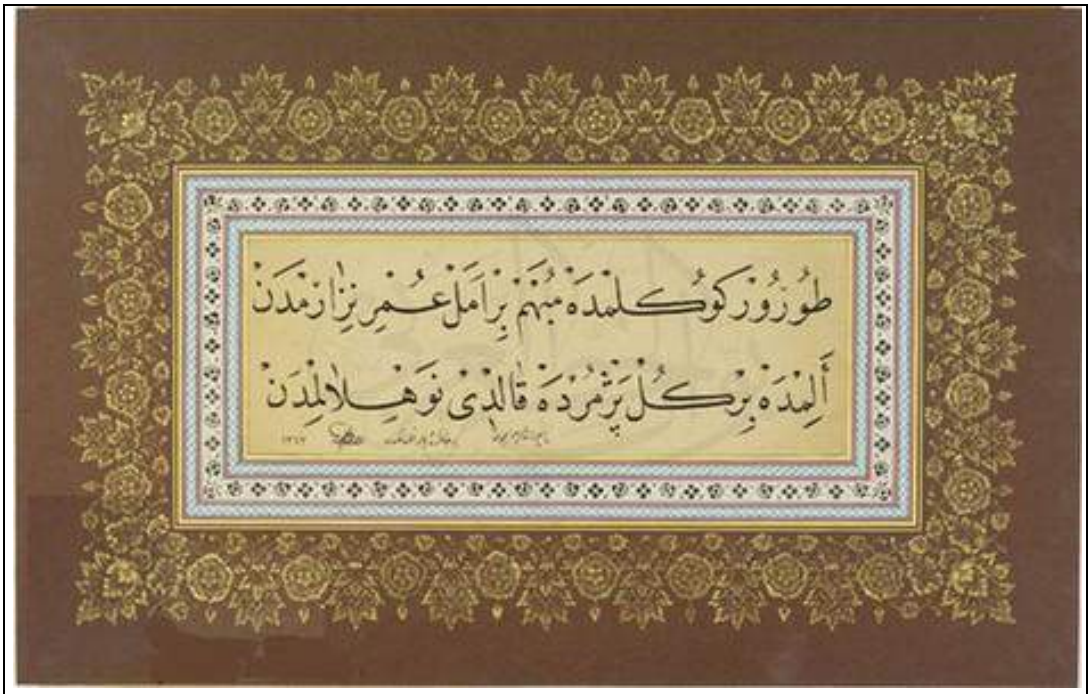

Görsel 342: Ketebe[854]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs - Sülüs	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1351/1932-1933
Manzumenin Şairi	Süleyman Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vesîletü'n-necât*[855]			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Muḥammed ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem" "Bir ʿaceb nūr kim güneş pervānesi"[856]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Hz. Muhammed (Allah'ın selâmı onun üzerine olsun) "Acaba bu aydınlık nedir ki güneş dahi ona pervâne olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerdendir. Mevlid içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*'nda da bulunmaktadır. Mehmet Şevket Eygi Koleksiyonundadır.[857] Halim Özyazıcı, Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'inden sadece bir mısrayı levha formuna aktarmıştır.

[854] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 342: https://osf.io/erh7f.
[855] A. Necla Pekolcay, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004); Hasan Aksoy, "Mevlid (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004).
[856] Süleyman Çelebi, *Mevlid*, haz. Faruk K. Timurtaş (İstanbul: MEB Yayınları, 1990), 26, 96.
[857] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 181.

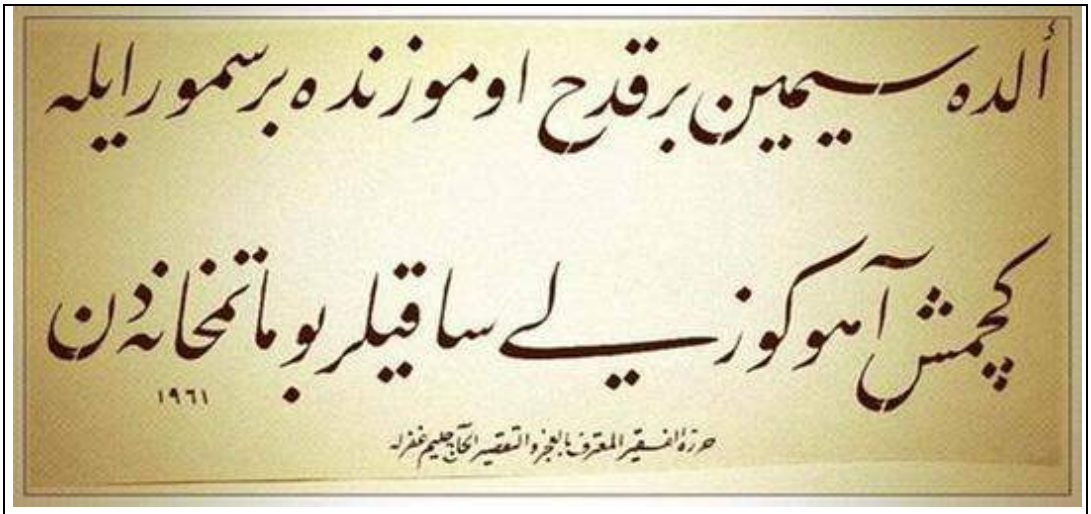

Görsel 343: Divan Edebiyatı[858]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Nesih	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1373/1953-1954
Manzumenin Şairi	Mustafa Halîm Özyazıcı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṭurur gönlümde mübhem bir emel ʿömr-i nizārumdan Elümde bir gül-i pejmürde ḳaldı nev-hilālümden”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Gönlümde belirsiz bir istek kaldı ömrümün yorgunluğundan Elimde sadece solmuş bir gül kaldı sevgilimden”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, insan ömrünün geçici olduğunu, gençliğin ve güzelliğin solup gittiğini, geride ise yalnızca belirsiz bir özlem kaldığını anlatmaktadır. Levhanın sağ altına “8 Haziran 1954 gecesi bir ḫāṭıra-i yād-ı elem-nākümden” notunu düşürmüştür.

[858] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 343: https://osf.io/tynsf/.

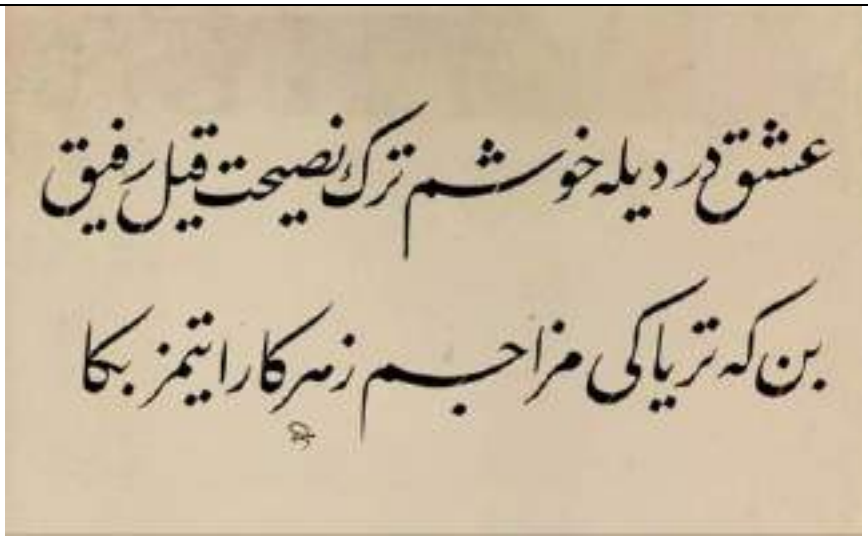

Görsel 344: Osmanlıca Lisanı Blog[859]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1961
Manzumenin Şairi	Faruk Nafiz Çamlıbel			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Heyecan ve Sükûn*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Elde sīmin bir ḳadeḥ omzunda bir semmūr ile Geçmiş āhū gözlü sāḳīler bu mātemḫāneden"[860]			
Nazım Şekli	Şarkı			
Günümüz Türkçesi	"Elde gümüşten bir kadeh, omzunda samur kürk ile Ceylan gözlü içki dağıtıcılar bu matem evinden geçmiş"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Meyhane mazmunlarını barındıran hüzün temalı bir manzumedir. Bu beyit, hayatın geçici ve hüzünlü yanlarını simgesel bir güzellik ile tasvir ederek, acı ve güzellik iç içe sunulmaktadır. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Faruk Nafiz'in 1917 yılında yazmış olduğu bir şarkıdır. Yahyâ Kemâl'in tesiri altında kaldığına ve onun şiirine benzer yazdığına dair örnek olan manzumelerden bir tanesidir.[861]

[859] "Osmanlıca Lisanı Blog" Görsel 344: https://osf.io/eaunx/.
[860] İhsan Safi, "Faruk Nafiz Çamlıbel'in Sanatında Yahya Kemal Beyatlı'nın Etkisi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 2/4 (Kasım 2015), 2.
[861] Safi, "Faruk Nafiz Çamlıbel'in Sanatında Yahya Kemal Beyatlı'nın Etkisi", 2.

Görsel 345: Divan Edebiyatı[862]

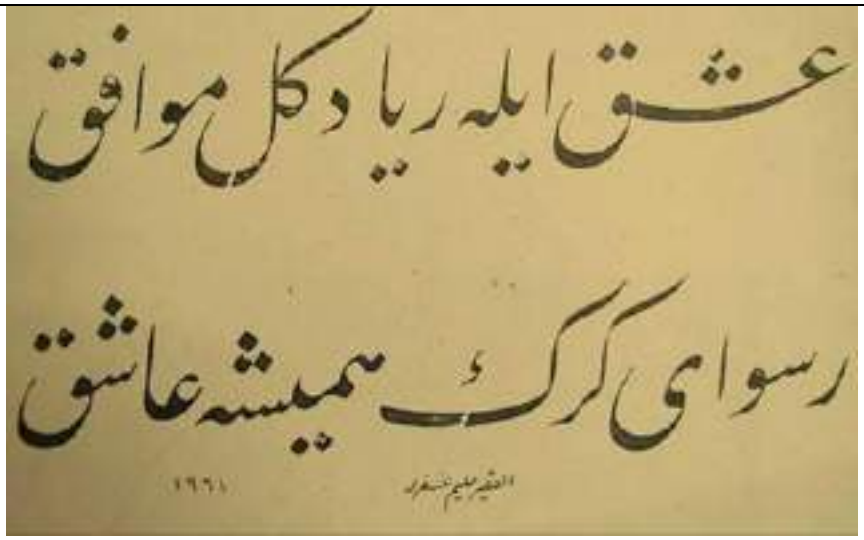
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAşḳ derdiyle ḫoşem terk-i naṣīḥat ḳıl refīḳ Ben ki tiryākī mizācem zehir kār itmez baña"[863]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey arkadaş, sevmek derdi ile öyle hoşum ki nasihati bırak Ben ki tiryâkî bir yaratılışa sahibim, zehir etki etmez bana"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte, şair aşk acısından memnun olduğunu ve bu acıyı bırakmak istemediğini dile getirmektedir.

Tarlan'ın *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*'nde beyit şöyledir:

ʿIşḳ ẕevḳiyle ḫoşem terk-i naṣīḥat ḳıl refīḳ
Men ki tiryākī mizācem zehr kār itmez mañā[864]

[862] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 345: https://osf.io/gu9wp/.
[863] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 123.
[864] Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, 54.

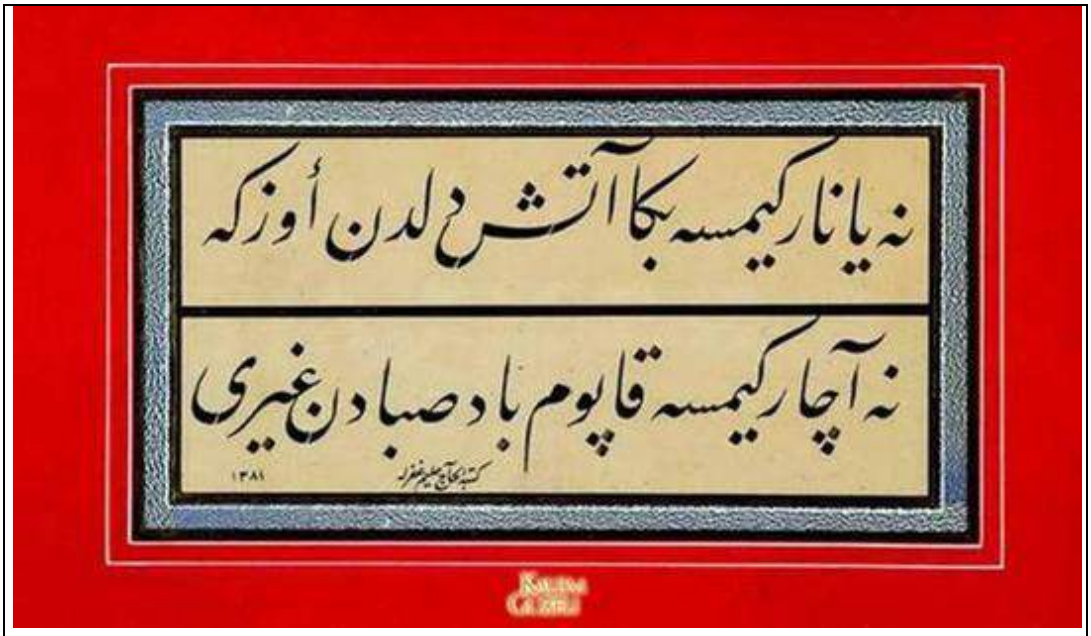

Görsel 346: Divan Edebiyatı[865]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1961
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Leylâ ve Mecnûn*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAṣḳ ile riyā degül muvāfıḳ Rüsvāy gerek hemīşe ʿāṣıḳ"[866]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Aşkla riya bir arada olmaz Âşığa her zaman rüsvay olmak gerek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, gerçek aşkın, gösterişten uzak bir teslimiyet olduğunu ifade etmektedir.

[865] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 346: https://osf.io/kq5eu/.
[866] Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, haz. Muhammet Nur Doğan (T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü) (Erişim 09 Şubat 2024), 43.

Görsel 347: Kalem Güzeli[867]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1381/1961
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne yanar kimse baña āteş-i dilden özge Ne açar kimse ḳapum bād-ı ṣabādan ġayrı"[868]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Gönlümdeki ateşten gayrı bana başka kimse yanmaz Sabah rüzgârından başka kimse kapımı açmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kimsesizlikten bahsetmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Şair, bu manzumesiyle etrafımda kimse yok derken kimsesizlik ıstırabını anlatmaktadır ve dolayısıyla kapısını yalnızca esen rüzgar çalmaktadır.[869] Mustafa Halîm Özyazıcı, Fuzûlî'nin bu beytini levha formuna aktarmıştır.

[867] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 347: https://osf.io/j2uxe/.
[868] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 197; Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, 597.
[869] Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, 597.

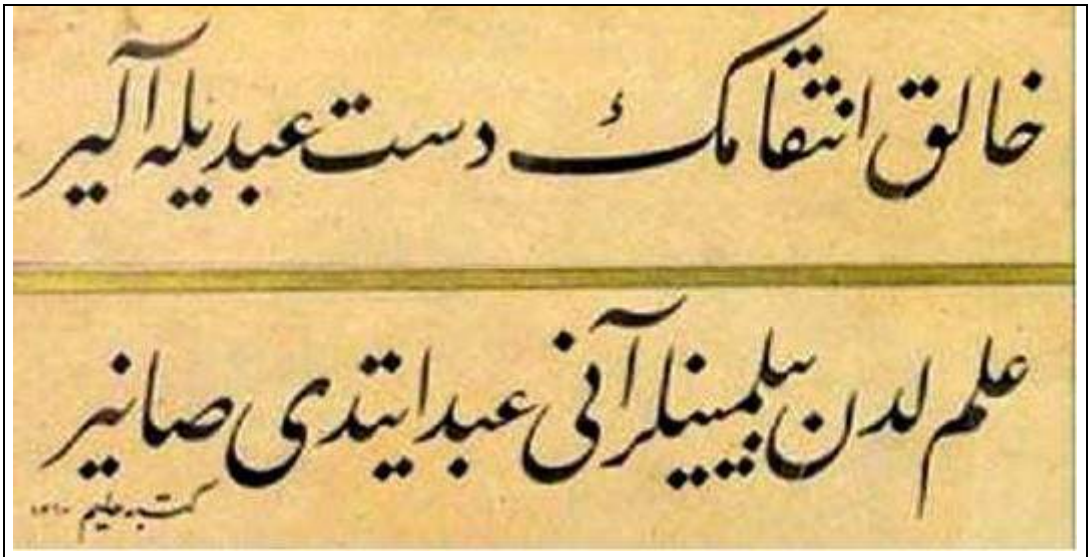

Görsel 348: İslâm Hat Sanatı [870]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1379/1959
Manzumenin Şairi	Muallim Nâci[871]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hülâsatü'l-İhlâs*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥaḳ-perestüm ʿarż-ı iḫlāṣ itdügim dergāh bir Bir nefes tevḥīdden ayrılmadum Allāh bir"[872]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hakperestim, samimiyetle sunduğum huzur birdir Bir an olsun Allah'ın birliğine inanmaktan vazgeçmedim, Allah birdir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Muallim Nâci'nin bu beytinin de bulunduğu eseri, Fahreddin Râzî'nin tefsirinden tercüme ettiği İhlâs sûresi çevirisidir. Meal çevirisi değil, özetlemek maksadıyla yaptığı serbest bir çeviridir. Naci'nin II. Mahmud türbesindeki kabrinin mezar taşına da hakkedilmiş olan bu beyit İhlâs Sûresi tefsirinin kapağında yer almaktadır. Sûre-i şerîfenin tefsirini yazmanın etkisiyle söylenmiştir.[873] Hattat da levha formuna aktararak unutulmaz kılmıştır.

[870] "İslam Hat Sanatı" Görsel 348: https://osf.io/w78gr/.
[871] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Abdullah Uçman, "Muallim Nâci", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2005).
[872] Muallim Nâci, *Hülâsatü'l-İhlâs* (İstanbul: Matbaa-i Ebuzziyâ, 1304), 1.
[873] Ali Öztürk, "Muallim Nâci'nin (1849-1893) 'Hülâsatü'l-İhlâs' İsimli İhlâs Sûresi Tefsiri", *İslâmî İlimler Dergisi* 7/2 (Güz 2012), 109.

Görsel 349: Hüsn-i Hat Cemiyeti[874]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḫālıḳ intiḳāmuñ dest-i ʿabdiyle alır ʿİlm-i ledün bilmeyenler ʿabd itdi ṣanur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Hâlık, intikamını kulunun eliyle alır İlâhî sırlara ait ilmi bilmeyenler, onu kul yaptı sanır”			

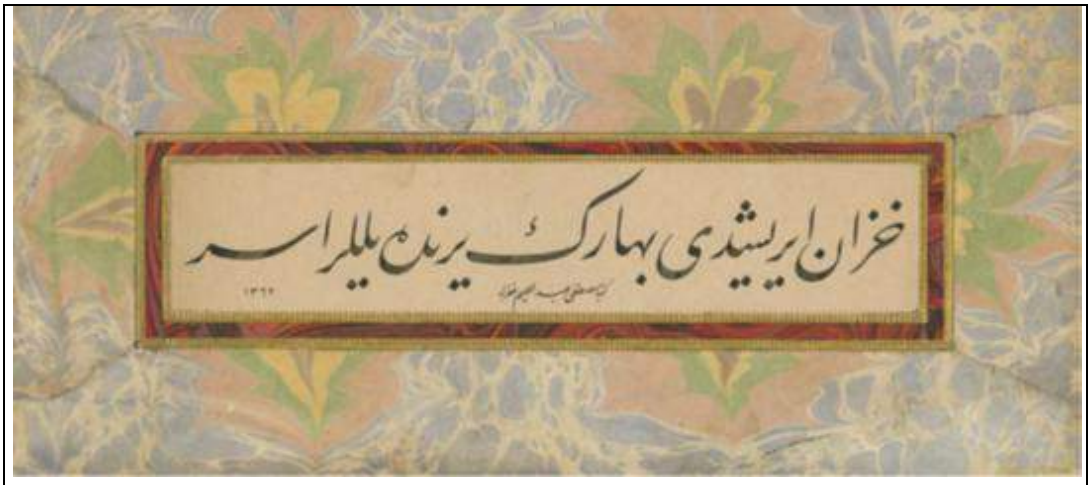
[874] “Hüsn-i Hat Cemiyeti” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 349: https://osf.io/k4bcq/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdirinden bahsetmektedir. Şairi tespit edilememiştir fakat İskender Pala, TRT 2'de hazırlayıp sunduğu *Berceste* adlı programında aktardığına göre bu berceste beyit Hacı Bayram Veli'ye aittir. "İyilik yaparsan iyilik görürsün, kötülük yaparsan kötülük bulursun", "men dakka dukka", "etme bulma dünyası" şeklindeki atasözlerimizle de konu desteklenmiştir. Allah bir kulundan intikam almak istediği zaman yine bir başka kulunu ona vesile kılmaktadır. Bir başka kul eliyle veya onun vasıtasıyla kuluna takdirini gönderir. Ledün ilminden haberi olmayan, arka planda neler olup bittiğini bilmeyen, iyiliğin ve kötülüğün nereden geldiğini hissetmeyenler onu kul yaptı zannederler, ona öfkelenirler.[875] Manzumenin aslına göre kelimelerde değişiklikler mevcuttur. Bir kıtanın ilk iki mısrası şeklinde gözükmektedir. Aslı şöyledir:

"Ḥaḳ ḳulundan intiḳāmun yine ʿabdiyle alur
Bilmeyen ʿilm-i ledünnü onu ʿabd itdi ṣanur

Fāʿili oldur her işün ʿabd elünden işlenür
Berr u yā baḥr içre onsuz ṣanma bir çöp deprenür"

[875] "Ḫālıḳ intiḳāmıñ dest-i ʿabdiyle alır", *Berceste, TRT 2* (11 Şubat 2023) https://www.trt2.com.tr/edebiyat/berceste/berceste-or-7-bolum-134455.

Görsel 350: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[876]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Muʿîdî Hasan Çelebi[877]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫazān irişdi bahāruñ yerinde yeller eser"[878]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Sonbahar geldi, baharın yerinde rüzgarlar esiyor"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Zamanın hızlı akışına ve değişime dikkat çekilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Muʿidî Hasan Çelebi'nin şiirleri toplu halde bulunmamaktadır. Tezkire ve mecmualarda bazı şiirleri bulunmaktadır. Bu mısra da o beyitlerinden bir tanesinin ikinci mısrasıdır. Bercesteleşmiş ve böyle kullanılagelir olmuştur. Aslı şöyledir:

"Şükūfe ḳalmadı gülşende yoḳ çemenden eser
Ḫazān irişdi bahāruñ yerinde yeller eser"

[876] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 164.
[877] Hayatı hakkında bilgi için bk. İncinur Atik Gürbüz, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, ed. Mustafa İsen vd., 19 Aralık 2014, "HASAN, Mu'îd Hasan Çelebi".
[878] Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ*, haz. Aysun Sungurhan (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017), 295; *Berceste Beyitler Zînetü'l-Mecâlis*, 88.

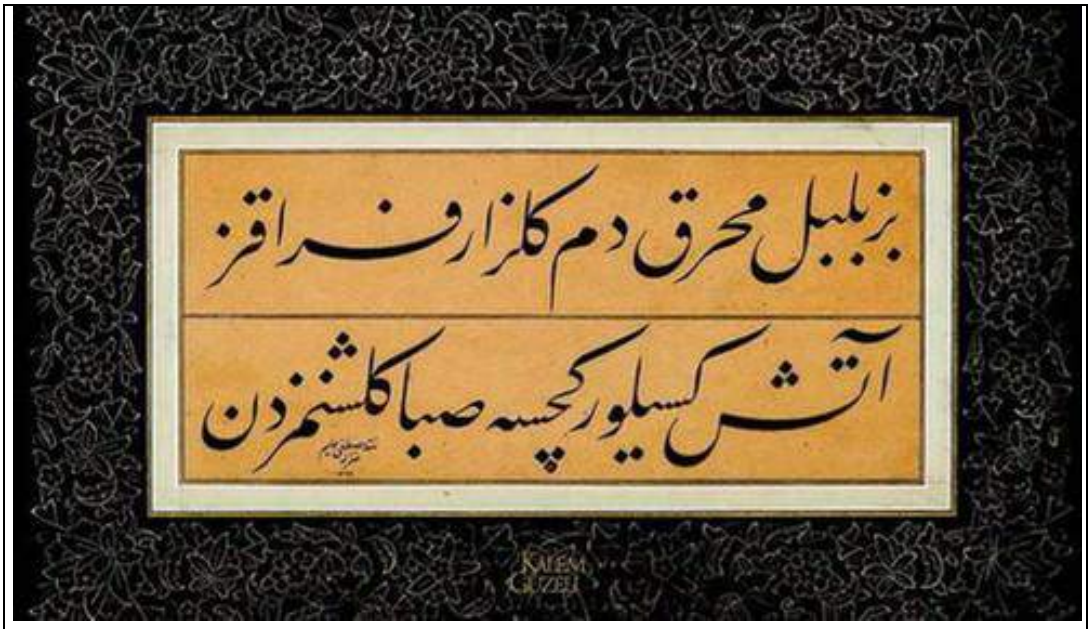
Görsel 351: İstanbul Antik Sanat[879]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Hâkânî Mehmed Bey[880]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hilye-i Hâkânî*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥikmet-āmūz idi evżāʿ-ı Resūl Ḳābil-i vaṣf degüldür ṣıfatı Ḳuvve-i bāṣıra-i Muṣṭafaviyye Gice gündüz gibi olurdı ḳavī Kendü nefsi içün ol pāk-i neseb"[881]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Resulün halleri, hikmet doluydu Onun sıfatlarını anlatmak mümkün değildir Hz. Muhammed'in görme gücü Gece ile gündüz gibi kuvvetli olurdu O temiz soylu kendi nefsi için…"			

[879] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 351: https://osf.io/f7v9d/.
[880] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa İsmet Uzun, "Hâkānî Mehmed Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997).
[881] Hâkânî Mehmed Bey, *Hilye-i Hâkânî* (İstanbul: Mahmûd Bey Matbaası, 1307), 16-17.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerdendir. Hilye içeriklidir. Mustafa Halîm Özyazıcı, *Hilye-i Hâkânî*'den seçilmiş mısraları karışık şekilde seçip levha formuna aktarmıştır. Bu beyitler, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) yüceliğini, hikmet dolu rehberliğini ve şahsiyetini anlatmaktadır. Burada geçen iki mısra, Süleyman Berk'in, etrafına *Hilye-i Hâkânî*'den elli iki beyit yazdığı bir baskı hilye levhasının üzerine hazırlamış olduğu çalışmada da mevcuttur.[882]

[882] Süleyman Berk, "Tasarımı ve Metniyle Farklı Bir Baskı Hilye-i Şerîfe", *Dini Araştırmalar Dergisi* 20/51 (2017), 178.

Görsel 352: Kalem Güzeli[883]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1366/1946
Manzumenin Şairi	II. Selim (Selîmî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*II. Selim Dîvânçesi*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Biz bülbül-i muḥriḳ-dem-i gülzār-ı firāḳuz Āteş kesilür geçse ṣabā gülşenümüzden"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Biz gül bahçesinden ayrı düşmüş yanık sesli bülbülleriz Hoş bir bahar rüzgârı gül bahçemizden geçse bile ateş kesiliriz"			

[883] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 352: https://osf.io/qfnb4/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Gül ve bülbül mazmunları barındırmaktadır. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, derin bir ayrılık ve özlem duygusuyla kavrulan bir gönlün aşk ateşiyle yandığını ifade etmektedir. Emin Barın Hat Koleksiyonundadır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da mevcuttur.[884]

II. Selim'in şaheser sayılan bir beytidir. Birçok meşhur şair de II. Selim'in bu beytine şiirlerinden iktibasta bulunmuşlar, nazireler yazmışlardır. Yahyâ Kemâl bu meşhur beyti ve Selimiye Camii'ni kastederek II. Selim için şöyle demiştir: "Bir beyti bir de câmi-i mâ'mûru var." Aslında kendisi de bir şiir üstadı olan Yahyâ Kemâl Beyatlı'nın bu beyte hayranlığı ve Selimiye Camii'nin ihtişamına denk gördüğünü ifade etmiştir. Selimî'nin bu beytini güçlü ve kalıcı kılan âmillerden biri de kullandığı mazmunların güzelliğidir. Kelimelerin rastgele seçilmediği, her bir sözün derin anlamlar ifade ettiği gözden kaçmamaktadır. Mesela şair hasretten dolayı yakıcı âhlar çektiğini söylerken, sevgiliden haber getirdiğine inanılan bâd-ı sabânın esmesinin bile teskin edemeyeceğini, hatta o rüzgarın bile yanacağını söylemek suretiyle yüreğindeki hararetin şiddetini mübalağalı bir şekilde dile getirmiştir. Gülzâr ile âh ateşini birlikte kullanırken de gülün ve ateşin renklerinin aynılığını düşünmüş ve etkileyici bir şekilde ifade etmiştir.[885] Mustafa Halîm Özyazıcı da II. Selim'in bu beytini seçip levha formuna aktarmıştır.

[884] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 285.
[885] Vedat Ali Tok, "Biz bülbül-i muhrik-dem-i gülzâr-ı firâkız Âteş kesilir geçse de sabâ gülşenimizden Selîmî", *Diyanet Dergi*, (ts.).

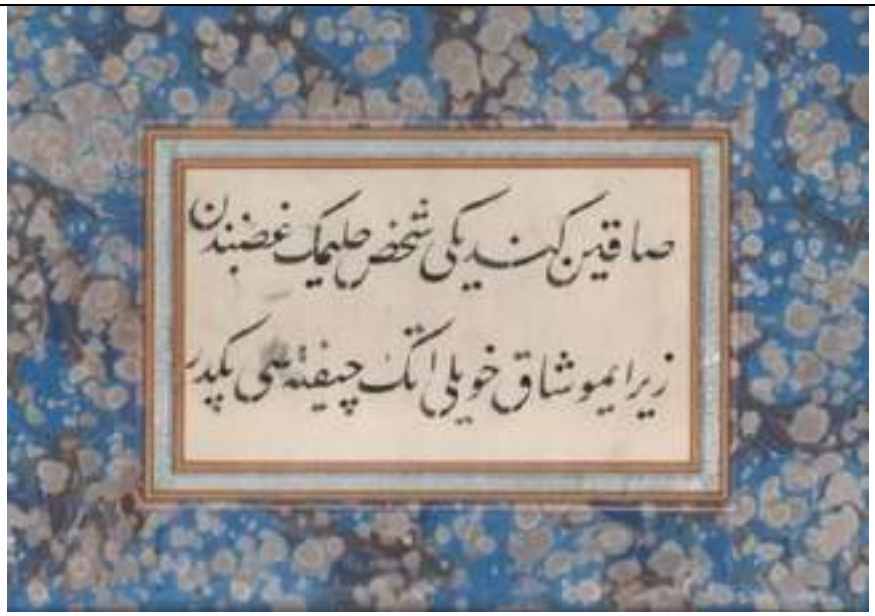

Görsel 353: Divan Edebiyatı[886]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İlāhī cilveler vardur İlāhī iltifātuñda Şu baḫt-ı ser-nigūnumda ḫaṭāsuz bir ṣevāb olmaz Nedür yā Rab şu ʿālī ḥikmetüñ ki nezd-i ẕātuñda Duʿāmuz beddu'ā olmazsa aṣlā müstecāb olmaz"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım senin lütuflarında Allah'a has hoşluklar vardır Şu talihsiz bahtımda hatasız bir sevap olmaz Ey Allah'ım şu yüce bilgeliğin nedir ki zâtınınn huzurunda Duamız beddua olmazsa asla kabul olmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitler, Allah'ın hikmet ve adaletine duyulan derin bir teslimiyeti ve bu teslimiyetin altında yatan sabrı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Levhanın tezhibi Rikkat Kunt tarafından yapılmıştır.

[886] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 353: https://osf.io/pdu8q/.

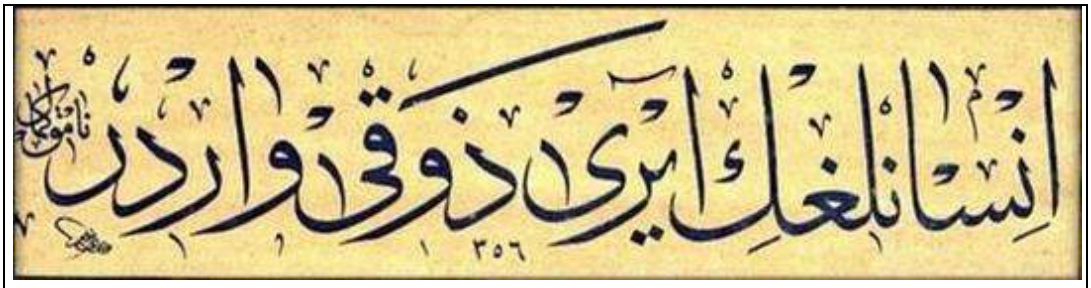
Görsel 354: Divan Edebiyatı[887]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şakın kendüñi şaḫs-ı ḥalīmüñ ġażabından Zīrā yumuşaḳ ḫuylı atıñ çiftesi pekdür"[888]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Yumuşak huylu kişinin hiddetinden kendini koru Çünkü yumuşak huylu atın çiftesi güçlü olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, sabırlı kişilerin de bir sınırı olduğunu hatırlatarak, onların hoşgörüsünü kötüye kullanmamak gerektiğini ifade etmektedir. Ziyâ Paşa'nın *Harâbât*'ı bu beyit gibi atasözü niteliğinde birçok beyti barındırmaktadır.[889] İlk mısrada anlamı bozmayacak farklılıklar mevcuttur. Muhtemeldir ki ya nüsha farklılığı ya da hattatın tasarrufudur. Aslı şöyledir:

"Allāh'a ṣıġın şaḫs-ı ḥalīmin ġażabından"

[887] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 354: https://osf.io/pxqug/.
[888] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 64.
[889] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 15.

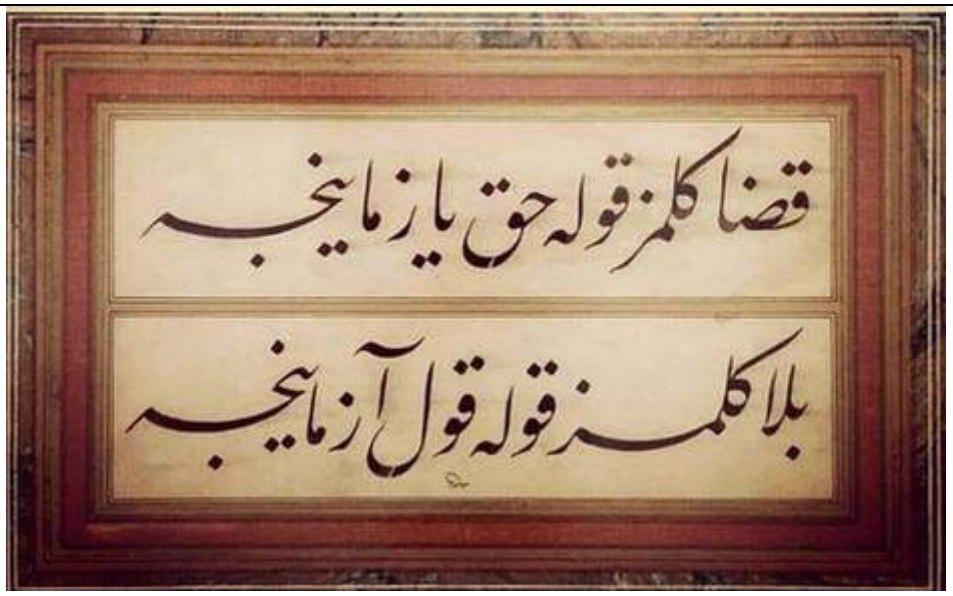
Görsel 355: Hipster Dede Efendi[890]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1356/1937
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Cezmi*			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿilün / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İnsanluġıñ ayrı ẕevḳi vardur"[891]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İnsan olmanın kendine özgü bir zevki vardır"[892]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İdeal insanı anlatmaktadır. Mustafa Halîm Özyazıcı, bu manzumenin beyitlerinden bazılarını farklı zamanlarda levha formunda yazmıştır.

Nâmık Kemâl'in "Tarihe müstenit bir hikâye" diye vasıflandırdığı "Cezmi" isimli tarihî ve vatanî romanında, İranlıların eline esir düşen, kahramanlıklardan ve bazı siyasî sebeplerden dolayı bir esir muamelesi değil bilakis bir misafir gibi ikram gören Tatar prensinin Osmanlı taraftarı Adil Giray'ın hemşiresi Perihan'a karşı duyduğu derin aşkı tasvir için kaleme alınmış Sûret-i Manzume isimli manzumenin bir mısrasıdır. İdeal insan mefhumunu ortaya koymaktadır.[893]

[890] "Hipster Dede Efendi" Görsel 355: https://osf.io/qhk4z/.
[891] Namık Kemal, *Cezmi*, 134; Batıman, "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi", 161.
[892] Batıman, "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi", 154.
[893] Batıman, "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi", 153-154.

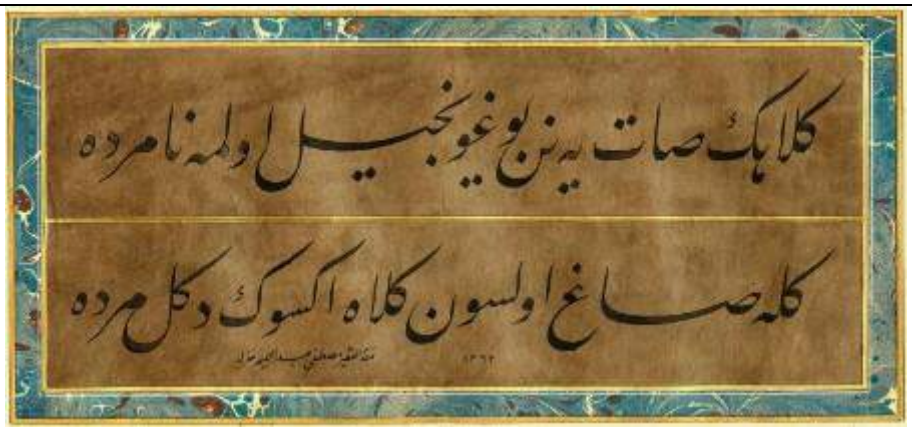

Görsel 356: İslâm Hat Sanatı[894]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳażā gelmez ḳula Ḥaḳ yazmayınca Belā gelmez ḳula ḳul azmayınca"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kulun başına bir kaza gelmez Allah yazmadıkça Kul kendisi yanlış bir yola sapmadıkça başına bela gelmez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın hem ilâhî takdire teslimiyetini hem de kendi seçim ve davranışlarının sonuçlarından sorumlu olduğunu hatırlatmaktadır. Mevlânâ'ya atfedilmektedir. İkinci mısrasında Şûrâ sûresinde geçen "Başınıza gelen her musibet kendi yapıp ettikleriniz yüzündendir; kaldı ki Allah birçoğunu da bağışlar." âyetine telmih mevcuttur.[895]

[894] "İslam Hat Sanatı" Görsel 356: https://osf.io/a8j5p/.
[895] Şûrâ 42/30. "Başınıza gelen her musibet kendi yapıp ettikleriniz yüzündendir; kaldı ki Allâh birçoğunu da bağışlar."

Görsel 357: Ketebe[896]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Sultan III. Ahmed Han (Necîb)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Külāhuñ şat yine sen yoġuncıl olma nāmerde Kelle şaġ olsun külāh eksük degül merde[897]"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Keçeden başlığını sat da yine de namerde muhtaç olma Başın sağlam olsun yeter başlık eksik değildir merde"			

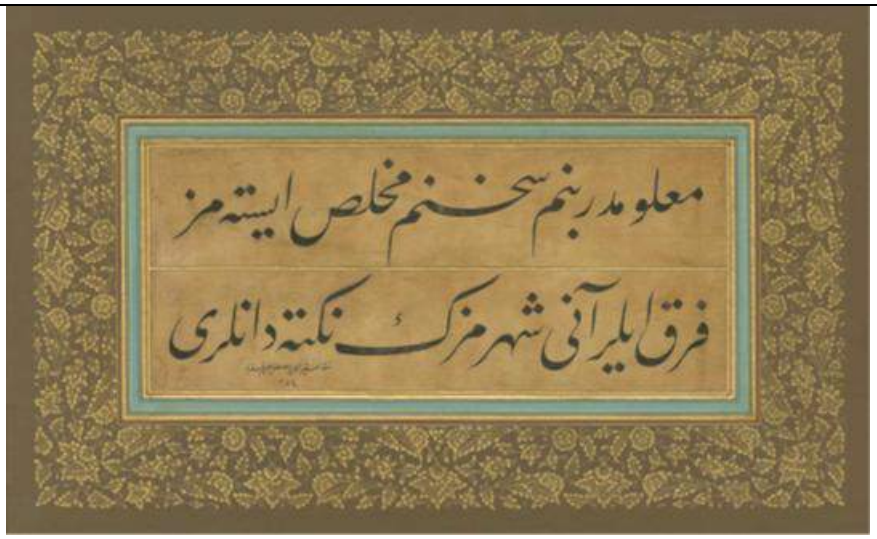
[896] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 357: https://osf.io/zqh3c/.
[897] Hattat kelime tasarrufunda bulunmuş gibi gözükmektedir. Aksi halde vezne uymamaktadır.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, onurlu bir yaşam sürmenin ve namert kimseye, yani güvenilmez ve onursuz kişilere muhtaç olmamanın önemi vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*'nda bulunmaktadır.[898] Hem hattatlığı hem şairliği olan Sultan III. Ahmed tahtta kaldığı süre boyunca şiire ve hüsn-i hat sanatına verdiği önem kadar düşünce sahasına ve mimârî yapıların zenginleştirilmesine de önem vermiştir. Devrinde yapılan hiçbir savaşa katılmamıştır. Dîvânçesi bulunmaktadır. Özyazıcı, Sultan III. Ahmed'e ait olduğu söylenen bu beyti levha formunda yazmıştır. Beytin ikinci mısrası Lâmî Çelebi, Sabrî, Filibeli Vecdî, Sâbit, Kânî gibi birçok şair tarafından da şiirlerinde kullanılmıştır. Bir atasözüne irsâl-i mesel yapmıştır. Şöyle ki aslı Timur'un "Adam ki sağ ola devlet bulunur" sözünü esir alınan I. Bayezid'e teselli için söylediği rivâyet edilmektedir. Bu atasözü günümüzde farklı şekillerde de kullanılmaktadır: "Baş sağ oldukça börk eksik olmaz", "Kelle sağ olsun, külah bulunur", "Kelle sağ olsun cihanda bir külah eksik değil" vb... [899]

Beytin aslı şöyledir:

"Külāhun ṣat yine lākin yoġuncıl olma nāmerde
Cihānda kelle saġ olsun külāh eksük degül merde"[900]

[898] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 160.
[899] Hakkında detaylı bilgi için bk. Elif Türköz, "Anonim Osmanlı Kroniği'nde Yer Alan Atasözleri ve Günümüz Atasözlerine Yansımaları", *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 7 (2022), 60.
[900] İ. Hilmi Soykut, *Unutulmaz Mısralar* (İstanbul: Sönmez Neşriyat A.Ş. Yayınları, 1968), 527.

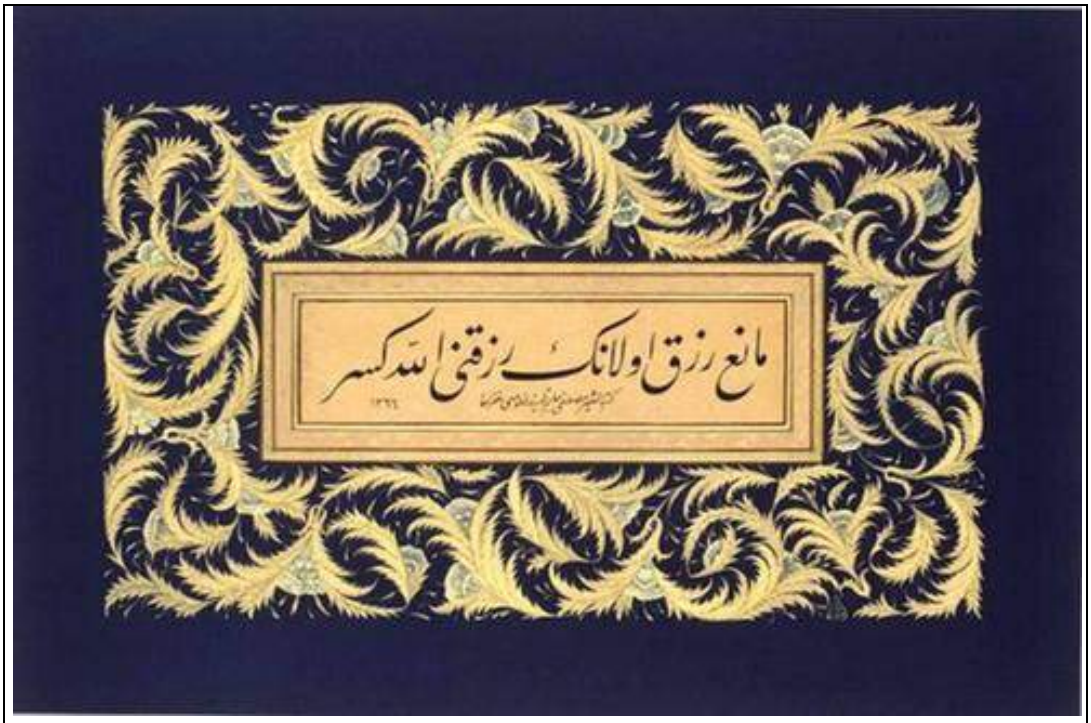

Görsel 358: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu [901]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Nedîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nedîm Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Maʿlūmdur benüm süḫanum maḫlaş istemez Farḳ eyler anı şehrümüzüñ nüktedānları"[902]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Benim sözüm bellidir, mahlasa gerek yok Şehrimizin nüktedanları bunu fark eder"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Fahriye içeriklidir. Bu beyitte, Nedim, kendi sözünün, üslubunun tanınacak kadar belirgin ve kendine özgü olduğunu ifade etmektedir. Kendisinin bir üslûp sahibi olduğunun farkında olan ve fahriyeleri ile meşhur olan Nedîm bir gazelinin makta' beytinde mahlassız da yazsa ona aidiyetinin bilineceğini söylemektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[901] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 162.
[902] Muhsin Macit, *Nedîm Dîvânı (İnceleme-Tenkidli Metin)* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1994), 476; Nedîm, *Nedîm Dîvânı*, haz. Muhsin Macit (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017), 272.

Görsel 359: ?[903]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	**Hattatı:** Mustafa Halîm Özyazıcı	**Yazıldığı Tarih:** 1366/1947
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Mānīʿ-i rızḳ olanuñ rızḳını Allāh keser”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Başkasının rızkını engellemeye çalışan kişinin rızkını Allah keser”			

[903] https://osf.io/stx8a/

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, rızkı Allah'ın verdiği inancını vurgularken, kimsenin diğerinin rızkına zarar vermemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Dükkân içine asılan levha formlarından bir tanesidir. Tam hâli şöyledir:

"Ẓālimin rişte-i iḳbālini bir āh keser
Māniʿ-i rızḳ olanuñ rızḳını Allāh keser"

Osman Nevres, Ferid Kam ve Ziyâ Paşa'ya ait olduğu rivâyet edilmiştir fakat hepsinin eserleri incelenmiş, bu beyit bulunamamıştır. Berceste hâline gelmiş ve şairi unutulup gitmiştir.

Görsel 360: Divan Edebiyatı[904]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs - Sülüs	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1348/1929
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Elde yazan: *Ve mā erselnāke illā raḥmeten li'l-ʿālemīn*			

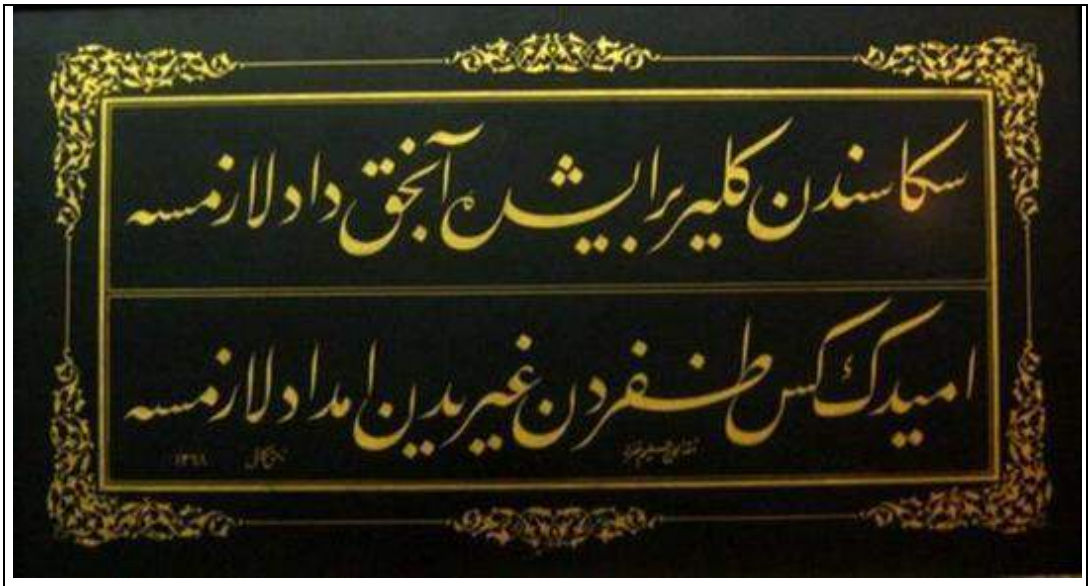
[904] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 360: https://osf.io/dr7fq/.

	"Ne ḳadar müẕnib isem de yine olmam ġam-nāk Ḥüccet-i raḥmet iken elde *ve mā erselnāk*"[905]
Nazım Şekli	?
Günümüz Türkçesi	"Ne kadar günahkar olsam da yine kederlenmem Çünkü Allah'ın merhameti, 've biz seni göndermedik…' senedi gibi elimdeyken"

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Beyit, Allah'ın rahmetinin sınırsızlığına olan inancı ve şairin kendisinin günahkâr olduğunu kabul ederken O'nun affediciliğine sığınılması gerektiğini anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Ömrümün Bereketi 1*'de bulunmaktadır.[906]

İkinci mısrada âyetten bir iktibas mevcuttur ve "elde iken" ibaresi geçtiği için Özyazıcı bu âyeti dua için açılmış bir avuç içi şeklinde tasarlayıp levha formuna aktarmıştır. Duanın önemini bu şekilde vurgulamış ve hüsn-i hat sanatıyla bağışlanmayı talep ettiğini dile bu şekilde getirmiştir.

[905] Enbiyâ 21/107. "Ve seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik."
[906] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/2022.

Görsel 361: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[907]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Saña senden gelür bir işde ancaḳ dād lāzımsa Ümīdüñ kes ẓaferden ġayrıdan imdād lāzımsa"[908]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bir işte sana yardım gerekirse o yalnız kendinden gelir Başkasının yardımı gerekirse zaferden ümidini kes"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, başkasına güvenmeden, kendi adalet ve çaba anlayışına dayanarak başarıya ulaşmayı teşvik etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Gazelinin matlaʿ beytidir.

[907] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 364.
[908] İsa Kocakaplan, *Nâmık Kemal* (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2009), 72.

Görsel 362: Divan Edebiyatı[909]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1382/1962
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şübhesiz maḥẕūẓ olur bu himmete Rūḥu'l-emīn Levḥ-i maḥfūẓ'a çekilmişdi cihāndan ḥüsn-i ḫaṭ"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Şüphesiz Cebrâil bu üstün çabadan hoşnut olur Çünkü güzel yazı sanatı, Levh-i mahfûza yazılmıştır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat sanatı içeriklidir. u beyit, hat sanatının Allah katında yüceliğini ve bu sanatla uğraşmanın yüksek bir himmet, yani çaba ve manevî değer taşıdığını ifade etmektedir. Özyazıcı, Medresetü'l-Hattatîn açılışı için kaleme alınmış olan bir kıtanın matlaʿ beytinin ilk mısrasıyla üçüncü beytinin ilk mısrasını seçip levha formuna aktarmıştır. Tarihe ışık tutan bu mısralar, dönemin şartları gereği hat sanatı eğitimi verilen hiçbir yerin kalmadığını ve bu sanata verilen önemin azaldığını ifade etmekte ve hüsn-i hattın kendini Levh-i Mahfûz'a çektiğini söylemektedir. Ve hat sanatı eğitimi için Medresetü'l-Hattatîn'i açtırmak için gösterilen bu çaba karşısında Cebrail'in bile memnun olacağını anlatır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[909] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 362: https://osf.io/v4na5/.

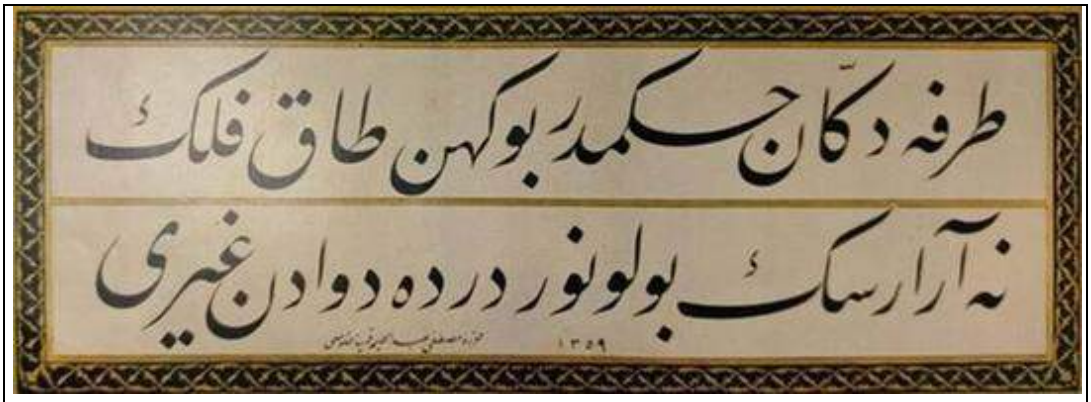

Görsel 363: İslâm Sanatları [910]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṭaş yeşermez gelmiş olsa nevbahār Ṭoprak̟ ol da bak̟ naşıl güller açar Ṭaş gibiydiñ çok̟ göñül k̟ırdıñ yeter Ṭoprak̟ ol üstünde ḫoş güller biter”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Taş, ilkbahar gelmiş olsa da yeşermez Toprak gibi ol da bak o zaman güller nasıl açar Taş gibi olup gönülleri kırdığın yeter Toprak gibi mütevazı ol ki üzerinde hoş güller yeşerip büyür”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu manzume, insanın sert ve katı bir tavır yerine alçakgönüllü, hoşgörülü ve yumuşak bir tavır sergilemesi gerektiğini öğütlemektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[910] “İslâm Sanatları” (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 363: https://osf.io/362kt/.

Görsel 364: Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı [911]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1359/1940-1941
Manzumenin Şairi	Koca Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Koca Râgıb Paşa Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ṭurfe dükkān-ı ḥikemdür bu kühen ṭāḳ-ı felek Ne ararsañ bulunur derde devādan ġayrı"[912]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu köhne dünyanın kubbesi gizli sebepler dükkânıdır Ne ararsan bulunur derde devadan gayrı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu beyit, insanın dünya hayatında aradığı her şeye ulaşabileceği, ancak tam bir huzur ve derman bulmanın zorluklarına dikkat çekmektedir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. Süheyl Ünver bağışıdır.[913] Gazelin hüsn-i matlaʿ beytidir.

Hekimbaşı Abdülhak Molla, saraydaki eczanenin kapısına Koca Râgıb Paşa'ya ait bu beyti yazdırıp astırmıştır. Bu beytin hastalıklara şifa olması amacıyla ilaçlar üretilen bir eczane kapısına asılması oldukça manidardır.

[911] Muammer Ülker, *Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı* (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987), 314-315.
[912] Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, 362.
[913] Ülker, *Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı*, 314.

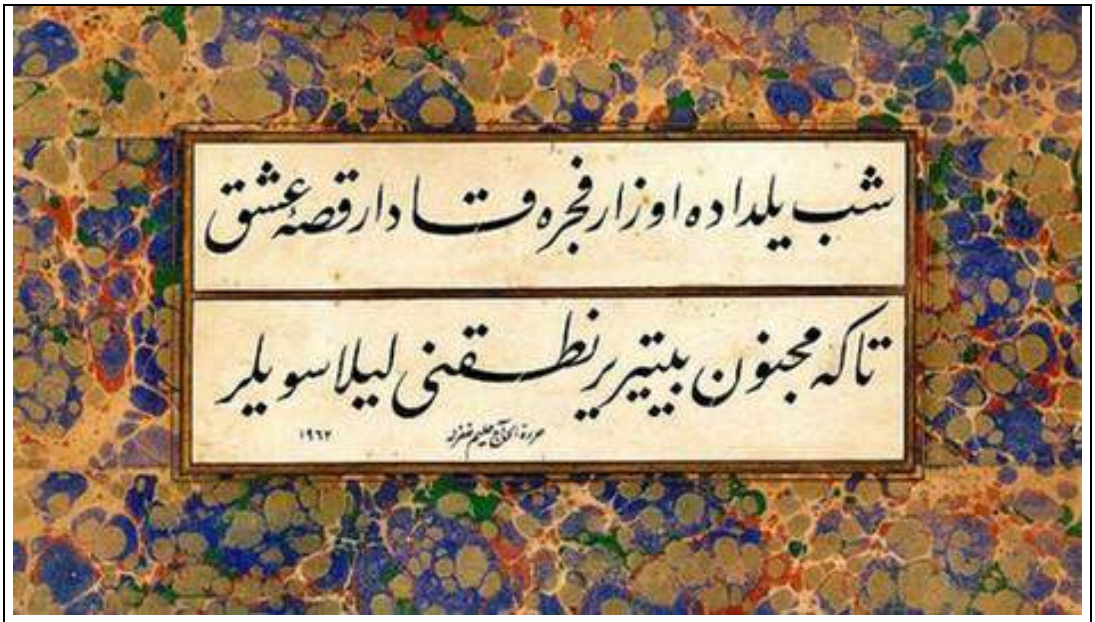

Görsel 365: Divan Edebiyatı[914]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâîler*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"Eslāf ḳapılduḳca güzelden güzele Fer vermiş o neşveyle ġazelden ġazele Sönmez seḥer-i ḥaşre ḳadar şiʿr-i ḳadīm Bir meşʿaledür devridilür elden ele"[915]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Eskiler güzellerden güzellere âşık oldukça O keyifle bir gazelden diğerine can vermişler Eski şiir tâ kıyamet sabahına kadar sönmez Bir meşaledir, elden ele aktarılır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Eski şiirin kıymeti, ölümsüzlüğü ve sürekliliğinden bahsetmektedir. Elden ele devredilen ve asla sönmeyen bir meşaleye benzetilmiştir. Mâil kıta formundadır.

[914] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 365: https://osf.io/mb8yf/.
[915] Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*, 11; Gencay Zavotçu, "Yahya Kemâl Beyatlı'nın Neo-Klasik Şiirleri", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6/2 (2003), 137.

Görsel 366: Divan Edebiyatı[916]

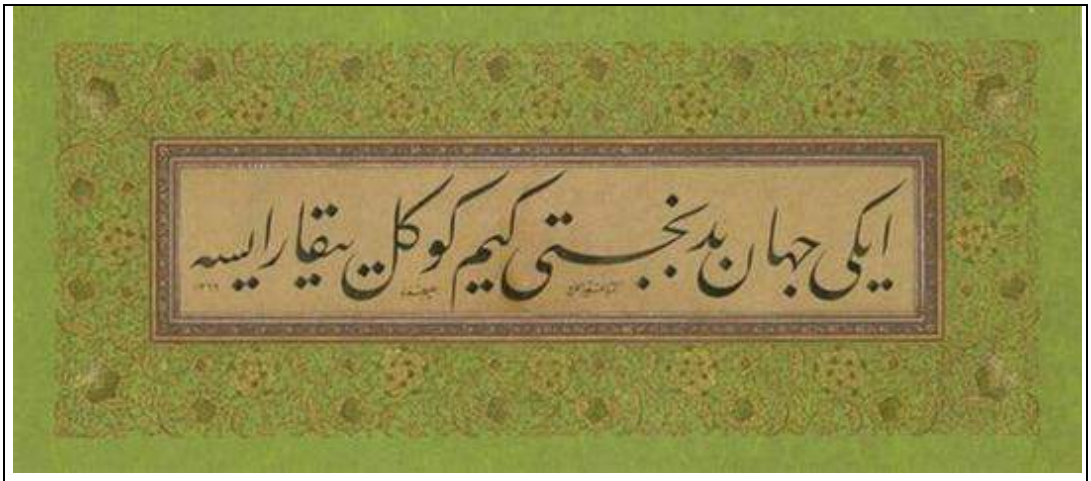
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1962
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Eski Şiirin Rüzgarıyla*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şeb-i yeldā'da uzar fecre ḳadar ḳıṣṣa-i ʿaşḳ Tā ki Mecnūn bitirir nuṭḳını Leylā söyler"[917]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Yılın en uzun gecesinde aşk hikâyeleri güneş doğana kadar uzar Mecnun sözünü bitirir ardından Leyla söze başlar"			

[916] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 366: https://osf.io/ywz58/.
[917] Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, 83.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Şeb-i yeldayı anlatan manzumelerdendir. Şeb-i yelda hasret çekenlerin, aşka düşenlerin, bir şeyi derin düşünenlerin, hastaların bitmeyen gecesidir. Bunlardan en meşhuru Bosnalı Sâbit'in meşhur olmuş beyitdir:

"Şeb-i yeldā'yı müneccimle muvaḳḳit ne bilir
Mübtelā-yı ġama ṣor kim geceler ḳaç sāʿat"

Mustafa Halîm Özyazıcı'nın levha formuna aktardığı yukarıdaki manzume, Yahyâ Kemâl'in bestelenen şiirlerinden "Söyler" isimli gazelinden bir beyittir. Bu beyte göre Leyla ile Mecnun, karşılıklı oturunca öyle bir gece yaşarlar ki o gece onlar için şeb-i yeldadır ve o şeb-i yelda da bazen Mecnun söyler bazen de Leyla söyler. Maceraları o kadar uzundur ki şeb-i yelda denilmiş olan uzun geceler bile onların maceralarını, hikâyelerini anlatmaya yetmez.

Görsel 367: Kalem Güzeli[918]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1369/1949-1950
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yûnus Emre Dîvânı*			
Vezni	14'lü Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"İki cihān bed-baḫtı kim gönül yıḳar ise"			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Kim bir gönlü yıkarsa iki cihanda da talihsizdir"			

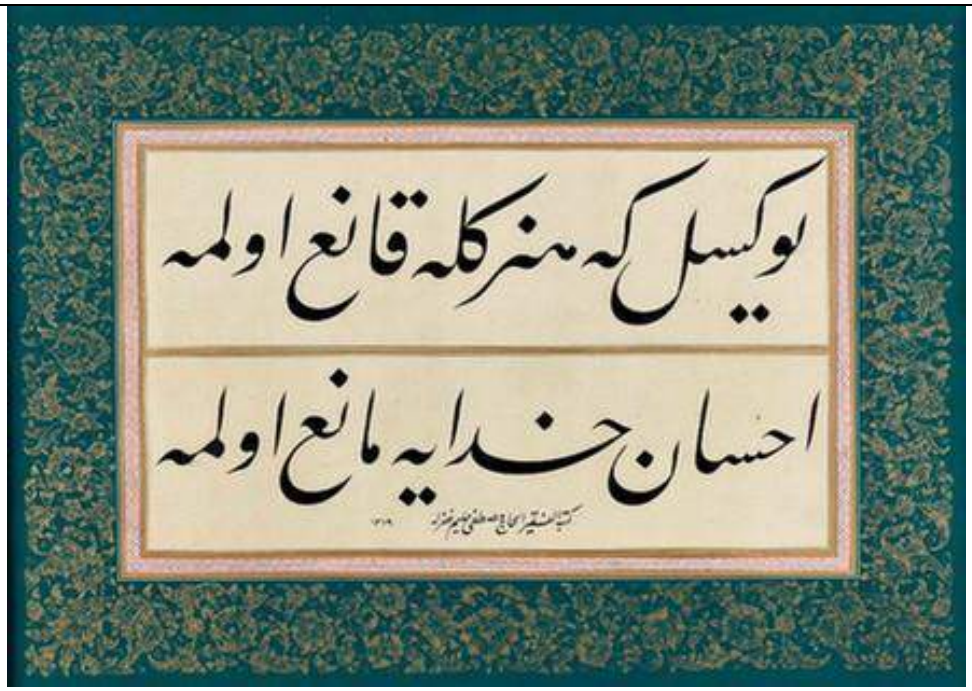
[918] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 367: https://osf.io/82jmc/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İnsanın gönül yıkmadan yaşamasının onu iki dünyada da mutlu ve huzurlu kılacağı anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*'nda da bulunmaktadır.[919] Bir önceki mısrasıyla şöyledir:

"Gönül Çalab'ın tahtı gönüle Çalap bahdı
İki cihan bed-bahtı kim gönül yıkar ise "

Manzumede gönülle, kalp kırmakla ilgili âyet ve hadislere telmih mevcuttur.[920] Allah'ın insan kalbini ne kadar çok önemsediği birçok manzumeye konu olmuştur. Mustafa Halîm Özyazıcı da, Yûnus Emre'nin *Gönül Çalab'ın Tahtı* şiirinden bir mısrayı levha formuna aktarmıştır.

[919] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 183.
[920] Şuarâ 26/89. "Ancak Allâh'a selim bir kalp ile gelenler başka…"; Tâhâ 20/25. "Mûsâ 'Rabbim, gönlüme ferahlık ver' dedi."; İnşirâh 94/1. "Senin kalbini açıp genişletmedik mi?" Allah gönül darlığını ferahlatmayı, temiz bir kalbe sahip olmayı ne kadar çok önemsediğini belirtmiş, Yûnus Emre de kulların birbirinin kalplerini kırması durumunda kalp kıran kimselerin iki âlemde de kötü bir talihe sahip olacağını dile getirmiştir.

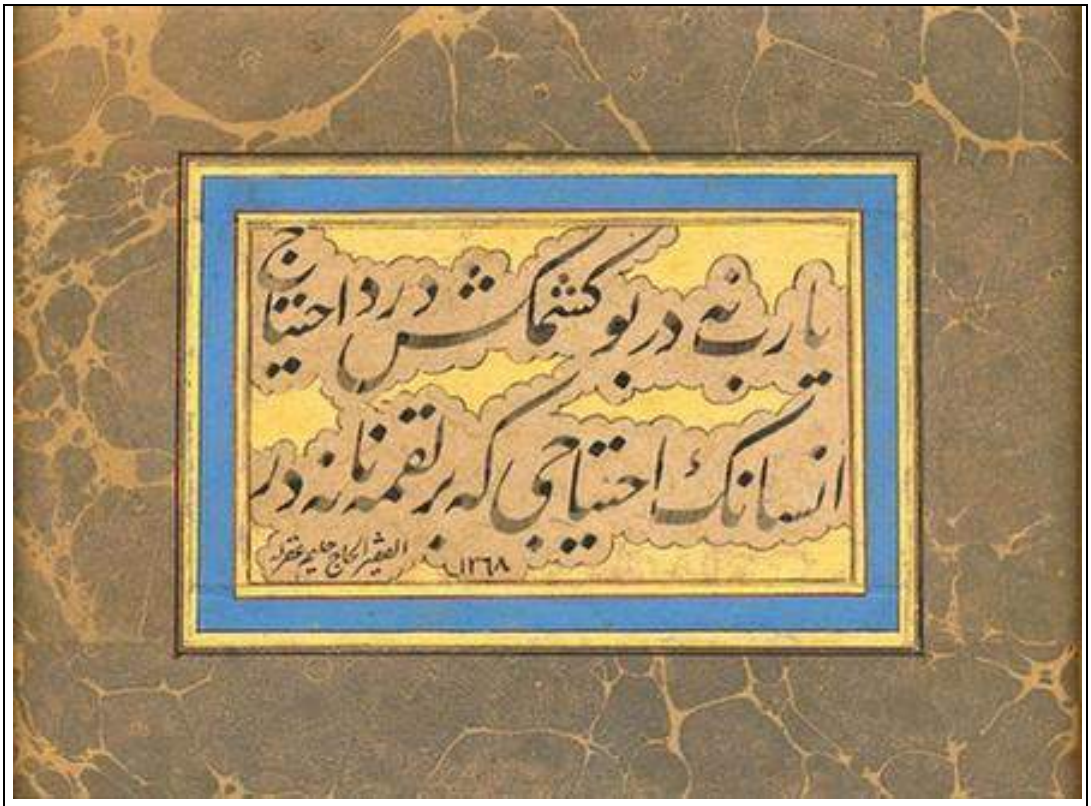

Görsel 368: Divan Edebiyatı[921]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1379/1959
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Cezmi*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yüksel (ki)[922] hünerüñle ḳāniʿ olma İḥsān-ı Ḫudā'ya māniʿ olma"[923]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Yüksel ki maharetinle yetinme Allah'ın ihsanına engel olma"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın Allah'ın lütuflarını daha fazla elde edebilmek için sürekli çaba göstermesi gerektiğini öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Cezmi*'de geçen bu manzumenin bazı beyitleri sonraları sevilip müstakilen de şöhret bulmuştur. Böylelikle hattatlar da bu beyitleri levha formunda yazıp görsellik katarak insanlara aktarmışlardır.

[921] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 368: https://osf.io/28hvb/.
[922] Şiirin aslında (ki) yoktur. Zeten vezin gereği de olmamalıdır. Bu yazım hattatın bir tasarrufu olabilir. Batıman, "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi", 153.
[923] Namık Kemal, *Cezmi*, 133.

Görsel 369: Ketebe[924]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mef ʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab nedür bu keşmekeş-i derd-i iḥtiyāc İnsanuñ iḥtiyācı ki bir loḳma nānadur"[925]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım bu yokluk derdinin kavgası nedir (Halbuki) insanın ihtiyacı bir lokma ekmek değil midir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri içeriklidir. Temel gereksinimler, hayatta kalmak için yeterliyken, fazlasını arzulamanın insanda gereksiz bir dert ve karmaşa yarattığına dikkat çekmektedir. Albayrak Hat Koleksiyonundadır.

[924] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 369: https://osf.io/wkcbd/.
[925] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 47.

Görsel 370: Harflerin Aşkı[926]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs - Nesih	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	Mustafa Halîm Özyazıcı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	قال الله تعالى في كتابه الكريم بسم الله الرحمن الرحيم يريدون ليطفؤ نور الله بأفواههم والله متم نوره ولو كره الكافرون[927] “Sönmeyecekdür nūr-ı Ḫudā diñle beni Yaḳacaḳdur anı söndürmek içün üfleyeni”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Allah’ın nuru asla sönmeyecektir, dinle beni Onu söndürmek için üfleyen daha da çok yakacaktır”			

[926] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 415.

[927] Saff 61/8. “Onlar, Allah’ın nurunu ağızlarıyla söndürüversinler ama inkârcılar hoşlanmasalar da Allah nurunu muhakkak tamamlayacaktır”.

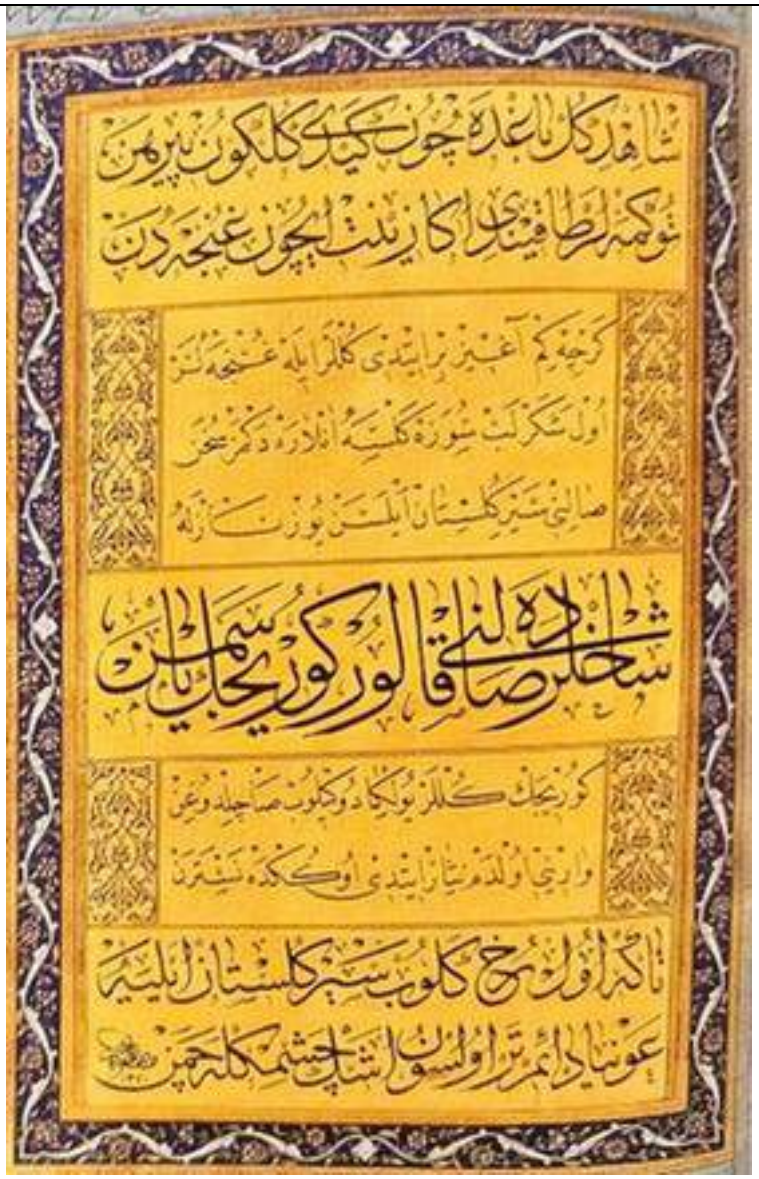
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içerikli secîli sözlerdendir. Beyit, Allah'ın dinine ve hakikate karşı yapılan her türlü düşmanlığın sonuçsuz kalacağını ve ilâhî nurun asla yok olmayacağını vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Uğur Derman bu levha hakkında şöyle demiştir: "Halim Efendi'ye bu yazıyı sipariş eden her kimse Saff sûresi 8. âyetini ve onun Türkçe manzum mealini istemiş olmalıdır. Akademi'de hat muallimliğine başladığı 1946 yılından bir yadigar olan bu levhayı Halim Hoca "hattatların ayaklarının tozu" olduğunu söyleyerek imzalamıştır.[928] Levhanın müzehhibi de Muhsin Demironat'tır.

Manzum bir İran atasözüne telmih bulunmaktadır. "Allah'ın yakmış olduğu mumu, her kim ki söndürmeye çalışırsa sakalını yakar" anlamındaki bu beyit şöyledir:

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün
"Çerāġī-rā ki īzed ber-furūzed
Her ān kes puf kuned rīşeş be-sūzed"[929]

[928] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 414.
[929] Mehmet Büküm, *Nazmî-zâde'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Nâbî'si* (Manassas: Central Eurasian Studies Workgroup, 2023), 1/129.

Görsel 371: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[930]

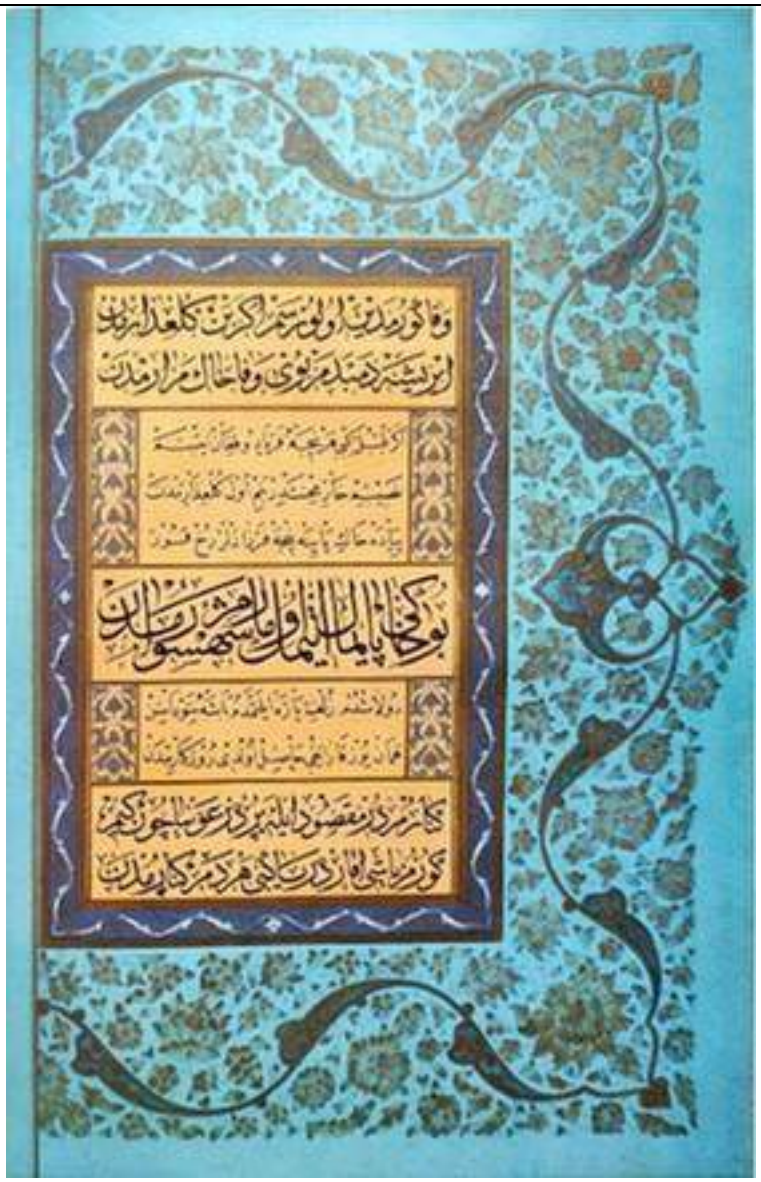
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs – Nesih	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1370/1950
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Şāhid-i gül-i bağda çün giydi gül-gūn pīrehen Tügmeler ṭaḳındı aña zīnet içün ġonceden Gerçi kim ağız bir itdi güller ile ġonceler Ol şeker-leb söze gelse anlara degmez suḫen			

[930] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 282.

	Şalını seyr-i gülistān eylesen yüz nāz ile Şāḫlarda ṣaluna ḳalur göricek yāsemen Göricek güller yoluña dökülüp ṣaçılduġın Vārını ol dem niṣār itdi öñüñde nesteren Tā ki ol gül-ruḫ gelüp seyr-i gülistān eyleye *ʿAvni*yā dāʾim ter olsun eşk-i çeşmüñle çemen” [931]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Bağ gülünün şahidi gül renkli pembe bir gömlek giydi de bahçede Ona süs için henüz açılmamış çiçeklerden düğmeler takındı Gerçi ağız birliği etti güller ile henüz açılmamış çiçekler O şeker dudaklı bir dile gelse, hiçbir söz onlara denk olmaz Gül bahçesini edâlı tavırlarla salınarak dolaşsan Şahların giysileri bile yaseminin karşısında değersiz kalır Güllerin senin yoluna dökülüp saçıldığını görünce Yaban gülü, o an bütün varlığını önüne saçar O gül yanaklı gelip gül bahçesini dolaşana kadar Ey Avni, gözyaşlarınla yeşillikler ıslansın daima”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Şair, sevgiliye duyduğu derin aşk ve bağlılıkla, güzellik karşısında duyulan hayranlığı ve gönülden gelen aşkı ifade etmektedir. Şevket Rado Koleksiyonundadır. *Ömrümün Bereketi 2*’de de bulunmaktadır.[932] Mustafa Halîm Özyazıcı, gazelin tamamını levha formuna aktarmıştır.

[931] Fatih Sultan Mehmed, *Avnî (Fatih) Dîvânı*, haz. Muhammed Nur Doğan (T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü) (Erişim 10 Şubat 2024), 26.
[932] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/249.

Görsel 372: Türk Hattatları[933]

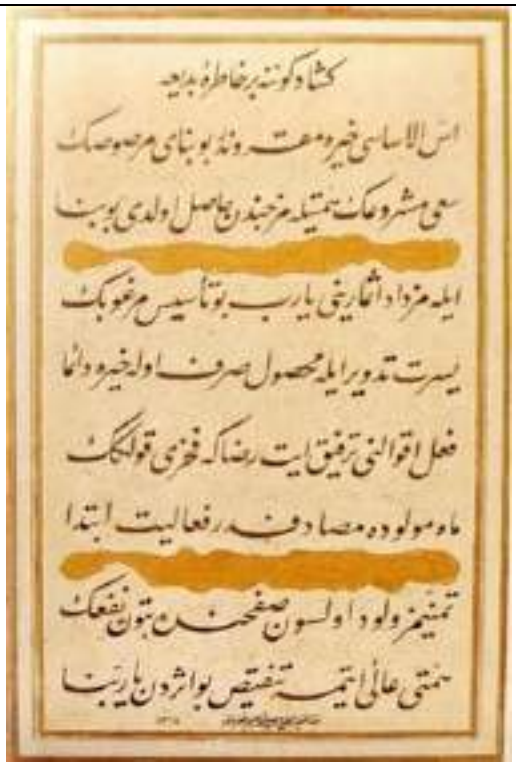
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs-Nesih	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Vefā görmedin ölürsem eger ben gül-ʿiẕārumdan İrişe dem-be-dem būy-ı vefā ḫāk-i mezārumdan Eger bülbül gibi her nice feryād u fiġān itsem Naṣîbüm ḫār-ı miḥnetdür benüm ol gül-ʿiẕārumdan			

[933] Rado, *Türk Hattatları*, 273.

	Piyāde ḫāk-i pāyüne nice ferzāneler ruḥ ḳor Bu ḫāk-i pāy-māl itmek umaram şeh-süvārumdan Dolaşdum zülf-i yāra iltemedüm başa sevdāsın Hemān yüz ḳaralığı ḥāṣıl oldı rūzigārumdan Kenārum dürr-i maḳṣūd ile pürdür *ʿAvni*yā çün kim Gözüm yaşı aḳar deryā gibi her dem kenārumdan”[934]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Eğer ben o gül yanaklı sevgilimden bir vefa görmeden ölürsem Mezarımın toprağından sadakat ve sevgi kokusu devamlı olarak etrafa yayılır Bülbül gibi ne kadar yüksek sesle bağırıp haykırırsam da Gül yanaklı sevgilimden payıma düşen şey ancak yakıcı bir kederdir Nice seçkin kimseler aciz bir hâlde o sevgilinin ayağının toprağına yüz sürerler Usta bir at binicisi gibi olan sevgilimin ayaklarının altına alınmış olmayı umarım O sevgilinin saçına öyle dolaştım ki aşkını başıma eriştiremedim Hayatımdan sadece yüz karalığı ortaya çıktı Ey Avnî, kucağım istenilen arzu incileri ile doludur Gözyaşlarım deniz gibi yanaklarımdan her an aktığı için”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. *Ömrümün Bereketi 2*’de de bulunmaktadır.[935]

[934] Fatih Sultan Mehmed, *Avnî (Fatih) Dîvânı*, 26.
[935] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/248.

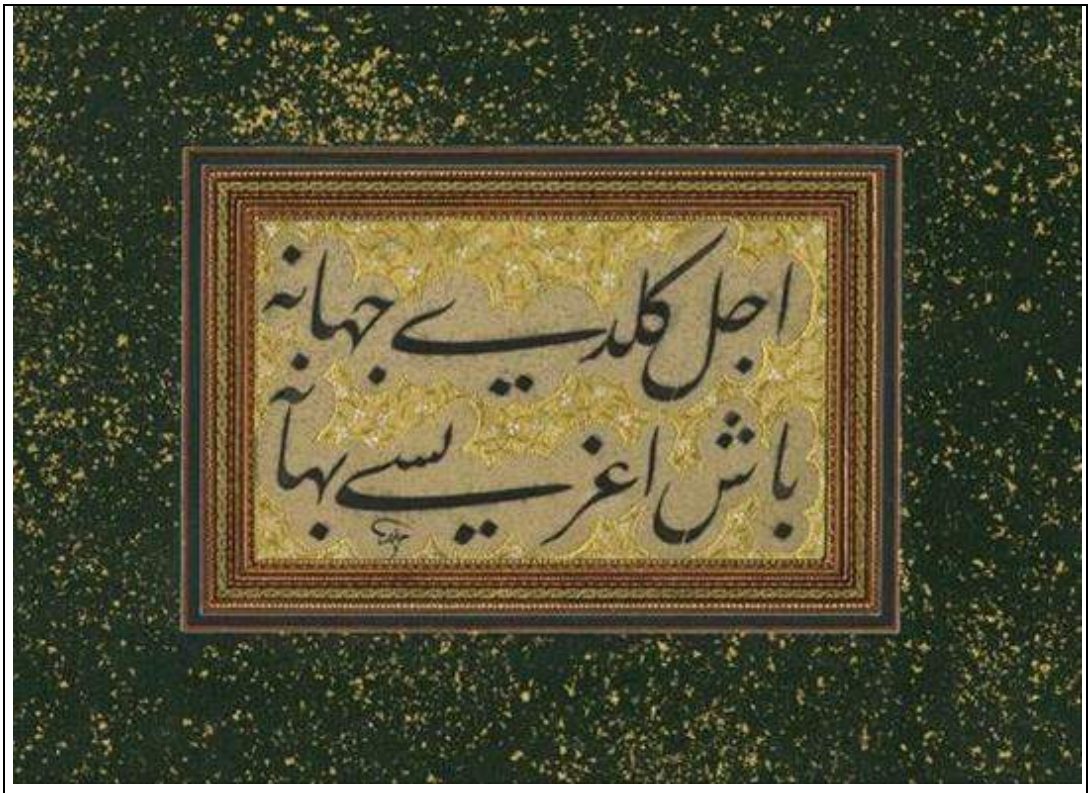
Görsel 373: Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı[936]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni tespit edilememiştir.			
Transkripsiyonlu Metin	Güşād-ı kevnine bir ḫāṭıra-i bedīʿa "Üssü'l-esāsīyy-i ḫayra maḳrūndur bu binā-yı merṣūṣuñ Saʿy-i meşrūʿıñ himmet ile mezcinden ḥāṣıl oldı bu binā Eyle müzdād eşmārını yā Rab bu teʾsīs-i merġūbuñ Yüsret-i tedvīr ile maḥṣūl-i ṣarf ola ḫayra dāʾimā Fiʿl-i aḳvālini terfīḳ it rıżāña *Faḫrī* ḳulıñuñ Māh-ı mevlūde müṣādifdür faʿāliyyet-i ibtidā Teyemmünümüz velūd olsun ṣafḥında bütün nefʿiñ Himmet-i[937] ʿālī[y]i itme tenḳīṣ bu eşerden yā Rabbenā"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	Varlığının açılışı üzerine güzel bir hatıra Bu sağlam yapının temel noktasına hayra yakınlık vardır Meşrû bir emeğin yardım ile birbirine mezcinden meydana geldi bu bina			

[936] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 75.
[937] Anlam gereği "همت عالیئ" olması gerekirken همتی عالیئ şeklinde yazılmıştır.

	Ey Allah'ım bu rağbet gösterilen kurumun verimini arttır İdare etmenin kolaylığı ile hayırlı işler için kullanılsın daima Fahrî kulunun sözlerinin gerçekleşmesini rızana uygun kıl Başlama faaliyetleri, Mevlid ayına rast gelmiştir Uğur saymamız, senin bağışlamanda bütün kârı çok verimli olsun Yüce yardımını azaltma bu eserden Ey Rabbimiz"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz ve tarih içeriklidir. Bu manzume, iyi niyetle inşa edilen her şeyin Allah'ın himayesinde daha hayırlı ve bereketli olacağına dair derin bir inancı yansıtmaktadır. Şairi tarafından bir binanın, kurumun yapımını tebrik etmek ve faydalı çalışmalara ev sahipliği edebilmesini niyaz etmek amacıyla yazılmıştır. Hangi bina için kim tarafından hangi tarihte yazıldığı tespit edilememiştir. Şairin sadece mahlası mevcuttur. Fahrî mahlaslı şairler ve eserleri araştırılmış fakat bu manzumenin kime ait olduğu bulunamamıştır.

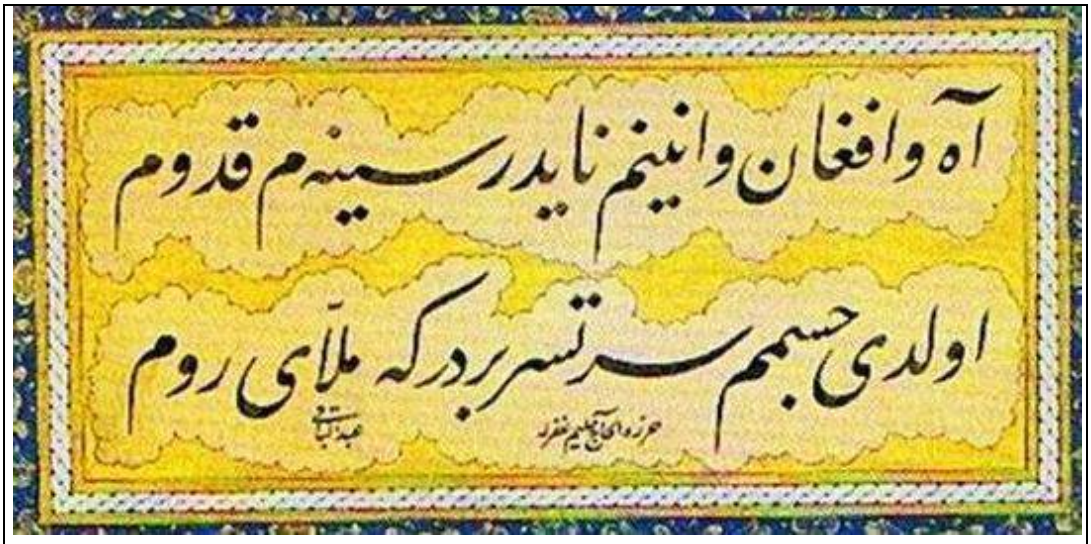

Görsel 374: İslâm Hat Sanatı [938]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	7'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Ecel geldi cihāna Baş aġrısı bahāne"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ölüm vakti geldi ise baş ağrısı vesile"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini, Allah'ın takdir ettiği bir ömrün olduğunu vurgulamaktadır. Bu beyit, ölümün insan hayatında her an gelebileceği gerçeğine dikkat çekmekte ve insanların ölüme karşı hazırlıklı olmaları gerektiğini hatırlatmaktadır. Aynı zamanda atasözü de olan bu söz kafiyeli bir şekilde hatırlara yerleşmiştir. Mustafa Halîm Özyazıcı da levha formuna aktararak bu söze görsellik katmıştır.

[938] "İslam Hat Sanatı" Görsel 374: https://osf.io/4m9xr/.

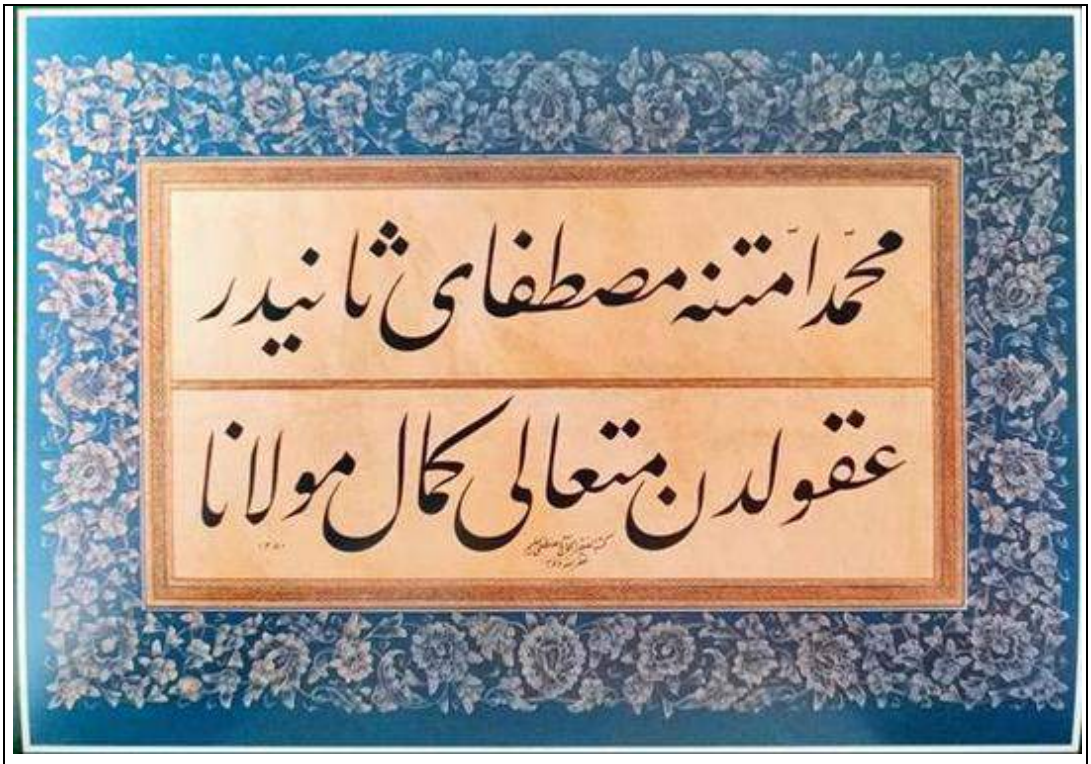

Görsel 375: Osmanlıca Lisanı Blog[939]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdülbâkî Dede[940]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āh u efġān u enīnüm nāydür sīnem ḳudūm Oldı cismüm ser-te-ser bir dergeh-i Mollā-yı Rūm"[941]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Bütün feryadım, inlemelerim, acı haykırışlarım neydir, gönlüm de kudüm Varlığım baştan sona Mevlana'nın dergâhı olmuştur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mevlevîliğe dair mazmunların yer aldığı manzumelerdendir. Şairin tüm benliğiyle samimi bir Mevlevî olduğunu aktardığı bir beyittir. Nazım şekli tespit edilememiştir. Ketebe kaydı "ḥarrerahū..." ile düşülmüştür. Manzume, Yenikapı Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Abdülbâkî Dede Efendi'ye aittir.

939 "Osmanlıca Lisanı Blog" Görsel 375: https://osf.io/gkt3c/.
940 Hayatı ve eserleri hakkında bk. Gülşen Sezen, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 26 Ağustos 2013, "NÂSIR, Seyyid Abdülbâkî Nâsır Dede Efendi".
941 Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik* (İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983), 452.

Görsel 376: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[942]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muḥammed ümmetüne Muṣṭafā-yı ṣānīdür ʿUḳūlden müteʿālī-i kemāl-i Mevlānā”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Muhammed ümmetine ikinci Mustafa’dır akılların en yücesi olan Mevlânâ’nın mükemmelliği”			

[942] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 82.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Mevlânâ, eserlerinde Hz. Muhammed'i (s.a.v.) örnek alınacak kişi olarak farklı farklı birçok özelliğiyle anmaktadır. Bu beyit, muhtemeldir ki Mevlânâ'ya olan aşırı sevgi üzerine kaleme alınmıştır ki günümüzde dahi böyle düşünen birçok insan bulunmaktadır. Her şeyin aşırısının zarar olduğu gibi sevginin de aşırısı tehlikelidir. Sevgiden doğan bu beyte ilk bakıldığında farklı anlamlar yüklenebilir. Mevlânâ'nın peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) ile eş tutulduğu, onun arkasından onunla aynı değerde olduğu gibi çeşitli anlamlar çıkarılabilir. Fakat *Menâkıbü'l-Ârifîn*'de anlatılan bir rivâyette Eflâkî'ye göre Şems-i Tebrîzî Konya'ya geldiğinde Mevlânâ'nın önüne ansızın çıkmış ve "Ey dünya ve mana nakitlerinin sarrafı, Muhammed Hazretleri mi büyüktü yoksa Bâyezîd-i Bistâmî mi?" diye sormuş, Mevlânâ da "Muhammed Mustafa bütün peygamberlerin ve velilerin başıdır" diye cevap vermiştir. Bunun üzerine Şems, "Peki ama o, 'Seni tesbih ederim Allah'ım, biz seni layıkıyla bilemedik' dediği halde Bâyezîd, 'Benim şanım ne yücedir. Ben sultanlar sultanıyım' diyor" demiştir. Mevlânâ da, "Bâyezîd'in susuzluğu az olduğu için bir yudum su ile kanmış; idrak bardağı hemen doluvermiştir. Halbuki Hz. Muhammed'in (s.a.v.) susuzluğu arttıkça artıyordu. Onun göğsü Allah tarafından açılmıştı. (el-İnşirâh 94/1.) Sürekli susuzluğunu dile getirmiş, her gün Allah'a daha çok yakın olmak istemiştir" diye cevap vermiştir. Şems bu cevabı duyunca kendinden geçmiş, bayılmış ve kendine geldikten bir müddet sonra birlikte yürüyerek medreseye gitmişlerdir.[943] Bu menkıbe göz önünde bulundurulduğunda Mevlânâ'nın Hz. Muhammed'e (s.a.v.) hürmeti ve muhabbeti anlaşılmaktadır. Mustafa Halîm Özyazıcı da muhtemeldir ki Mevlânâ'ya olan sevgi ve hürmetini dile getirmek üzere bu manzumeyi levha formuna aktarmıştır.

[943] Reşat Öngören, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/443.

2.5.54. Abdülkadir Saynaç

Görsel 377: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi[944]

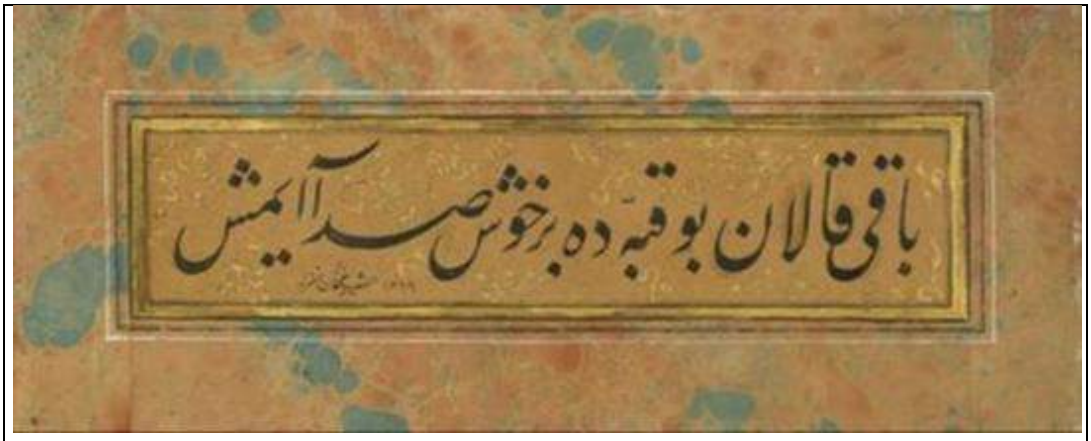
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdülkadir Saynaç	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	İbnülemin Mahmud Kemâl İnal			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Feyḥamān’uñ yapduġı resmimi görse eger Avrupa ressāmları fırçasıña baş eger Fırçası bir ḥārika gözleri tesḫīr ider Ḳudretiñi şüphesiz kendi de taḳdīr ider Mesleginüñ ʿāşıḳı sanʿatınun ḥāẕıḳı Fırçasınuñ ṣādıḳı her eṣeri şāheṣer Ḫaṭṭı da ġāyet güzel resmi gibi bī-bedel Ḫarfi bütün bī-ḫalel noḳṭası ʿaynı dürer Ḫaṭṭı gibi sīreti resīm gibi ṣūreti Celb idiyor ḥürmeti şaḫsıñı herkes sever			

[944] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 137, 467.

	Çoḳ yaşayan Feyḥamān görmesün ʿömri ḫazān Ẕātı ile her zamān faḫr ide ehl-i hüner”
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Feyhaman Duran’ın yaptığı resmimi görseler Avrupa ressamları onun fırçasına boyun eğerler Resim yapma tarzı bir harika, gözleri büyüler Kendisi de şüphesiz yeteneğini takdir eder Mesleğinin âşığı, sanatının ustası Fırçasına sadık, her eseri bir başyapıt Hat yazması da gâyet güzel aynı resim yapması gibi benzersizdir Bütün harfleri kusursuz, her noktası aynı inciler gibi Hat sanatı gibi ahlâkı, resimleri gibi sureti Hürmeti kendisi üzerine doğru çeker, herkes onu sever Çok yaşaya Feyhaman’ın ömrü güz görmesin Sanat ehli, zâtı ile her zaman gururlansın”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Feyhaman Duran’ın karakteri ve ressamlığına dair medhiye içerikli bir manzumedir.

2.5.55. Feyhaman Duran

Görsel 378: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[945]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Feyhaman Duran	Yazıldığı Tarih: 1369/1950
Manzumenin Şairi	Bâkî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Bâkî*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"*Bāḳī* ḳalan bu ḳubbede bir ḫoş ṣadā imiş"[946]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu gökyüzünde sonsuza kadar kalacak olan yalnızca hoş bir bir sesmiş"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Kişinin hayatta kalıcı olanın yalnızca güzel bir "sada (iz)" olduğunu hatırlatarak, iyilik, güzellik ve olumlu izler bırakma gerekliliğine vurgu yapmaktadır. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[947] Bâkî, manzumede aynı anda, hem kendi ismine hitap etmiş hem de bâkîyi kalıcılık anlamında kullanmıştır. Bu duruma hüsn-i tahallus denmektedir. En güzel örneği de Bâkî'nin bu mısrası olmuştur ve bu mısra tek başına şöhret bulmuştur.

Gazelin üçüncü beytinin ikinci mısrasıdır:

"Āvāzeyi bu ʿāleme Dāvūd gibi ṣal
Bāḳī ḳalan bu ḳubbede bir ḫoş ṣadā imiş"

[945] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 150.
[946] Bâkî, *Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım)*, haz. Sabahattin Küçük (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015), 234.
[947] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 181.

Görsel 379: Divan Edebiyatı[948]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Feyhaman Duran	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	Erzurumlu İbrahim Hakkı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Ma'rifetnâme*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çekme ġam ger ḫalḳ-ı ʿālem olsalar düşman saña Her ne gelse ḫoş gelür Ḥaḳ'dan gelür mihmān saña Cümleden erḥam hem eşfaḳ dost imiş Raḥmān saña Gelse ʿaşḳuñ derdi mesrūr ol odur dermān saña"[949]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünya halkı sana düşman olsa da gam yeme Allah'tan her ne gelirse hoş gelir, misafir gelir sana Herkesten daha merhametli ve daha şefkatli bir dost imiş Rahman sana Aşkın derdi gelirse başına mutlu ol, derdine çare odur sana"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Allah'a tevekkülü teşvik edip, öğütleyen ve *Tefvîznâme* diye adlandırılan bir manzumeden iki beyittir. İnsanın sıkıntılar karşısında teslimiyetle Allah'a sığınması ve O'na güvenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. *İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi* adlı çalışmada da bulunmaktadır.[950]

[948] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 379: https://osf.io/b94cn/.
[949] Kadir Özköse, "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Tevekkül, Teslim ve Tevfiz Anlayışı", *Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu (16-18 Kasım 2011 Erzurum) Bildiriler* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2012), 357.
[950] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 103.

Görsel 380: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi[951]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Feyhaman Duran	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Tā devr durur devr sañga yār olsun Tā çarḫ durur çarḫ mededkār olsun Ẕātıñġa Ḫıżr ʿömridin[952] āṣār olsun ʿÖmrüñġe ebed furṣatı miḳdār olsun”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Devir döndükçe zaman sana dost olsun Âlem, devran döndükçe sana yardımcı olsun Zâtına Hızır’ın ömründen nişâneler olsun Allah, ömrüne ebedî fırsatlar ve uzun bir ömür bağışlasın”			

[951] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 108.
[952] Çağatay gramerindeki “Ömridin” ibaresinin İstanbul Türkçesi karşılığı “ömründen”dir.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Birine edilen içten duaları ve güzel temennileri ifade etmektedir. Levhada imza İmâdü'l-Hasenî'ye aittir. Fakat ilgili çalışmada bu imzanın arasında "Feyhaman" ibaresinin görüldüğü belirtilmektedir. Feyhaman Duran bu levhayı meşhur hattat İmâdü'l-Hasenî'den taklit etmiştir.[953] Mâil kıta formundadır.

[953] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 108.

Görsel 381: İslâm Hat Sanatı [954]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Feyhaman Duran	Yazıldığı Tarih: 1363/1944
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsun ṣu seni Yatma tilki gölgesinde ḳo yisün arslan seni”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Güvenilmeyen kimsenin köprüsünden geçme, bırak su alıp götürsün seni Tilki gölgesinde yatma, bırak arslan yesin seni”			

[954] “İslam Hat Sanatı” Görsel 381: https://osf.io/p9xbk/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İnsanın zor zamanlarda bile kendi değerlerinden taviz vermemesi gerektiğini öğütlemektedir. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde Bulgaristan'daki Bazı Kültür Merkezleri* adlı çalışmada bu beyit hakkında şöyle bahsedilmektedir:

Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*si'nde bahse konu olan bu sözün Kânûnî Sultan Süleyman tarafından Mustafa Paşa Köprüsü'nü kastederek dile getirildiği aktarılmaktadır.

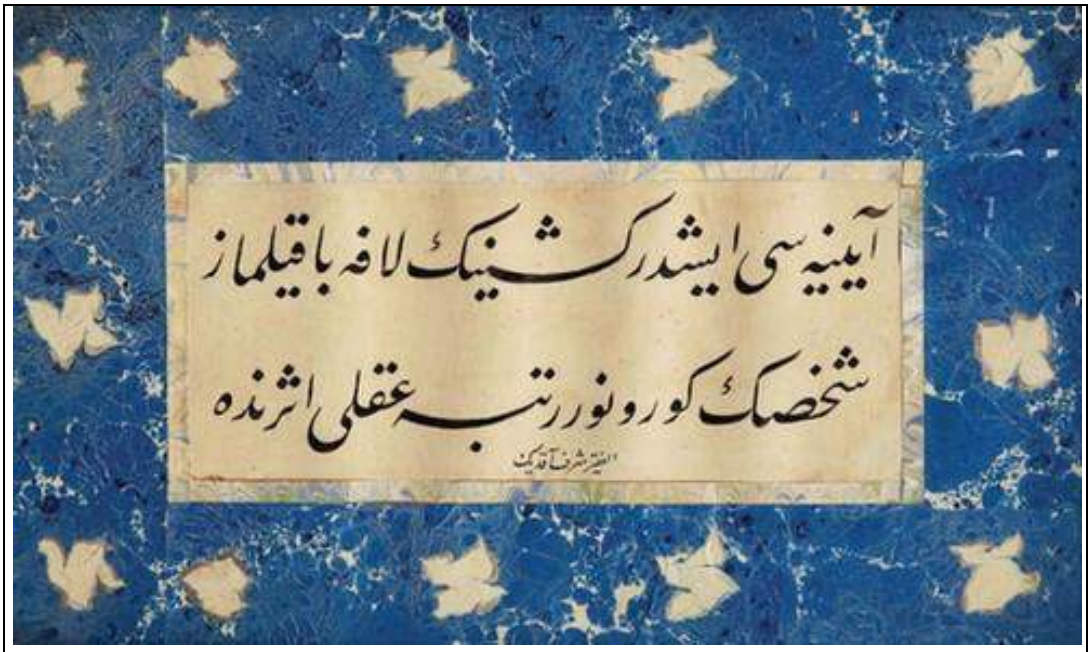
"Hatta Süleyman Han-ı Gazi, Budin Seferine giderken "Lala hani köprü yaptırmışsın, bize ihsan edersen geçip gazaya gidelim" deyince, lalası: "Padişahım, Allah gazanı müyesser ede. Dönüşte geçin" deyince, Süleyman Han o an köprüden sapıp atını Meriç Nehrine vurup solak kulları yanında olduğu hâlde karşıya geçer ve kendi kendine şu beyti söyler:

Minnet ile ḳoḳma gölü al eline ṣūseni
Geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsun ṣu seni

Köprü sahibi Mustafa Paşa, bir müddet sonra gözden düşüp, Anadolu'da ve Gebze'de cami ve imaret yapmakla ömrünü tüketmiştir." Özetle; Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâmesi*'nde aktarıldığına göre Kânûnî Sultan Süleyman'ın bu sözün müellifi olduğu düşünülebilir. Haricinde birçok kişiye de atfedilmiştir.[955]

[955] Eyüp Coşkun - Ferhat Ensar, "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bulgaristan'daki Bazı Kültür Merkezleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 43 (2007), 175-176.

2.5.56. Şeref Akdik

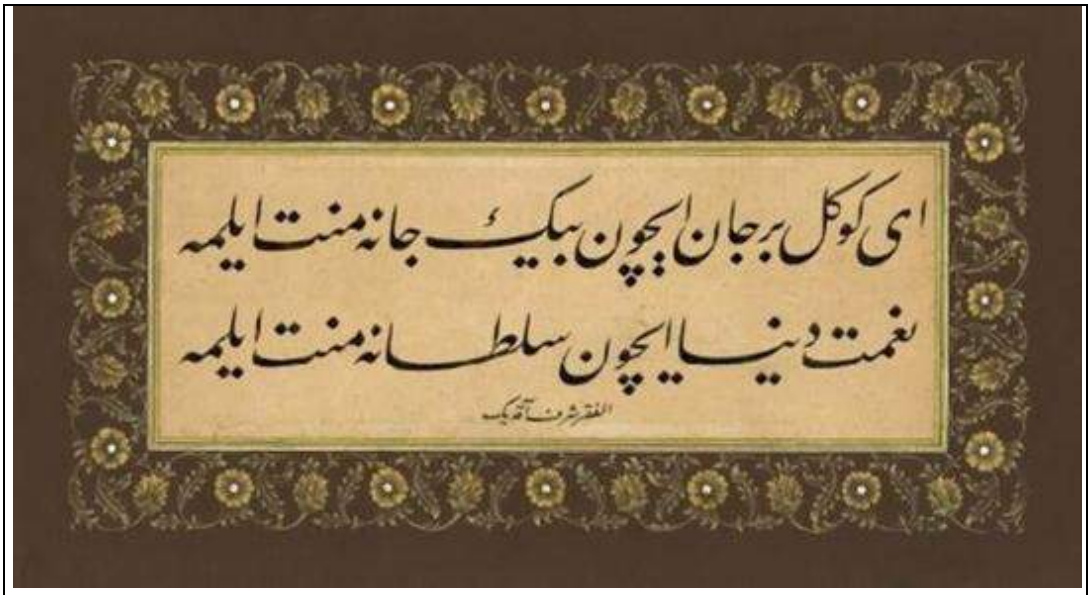

Görsel 382: Artam Müzayede[956]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeref Akdik	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āyinesi işdür kişinüñ lāfa bakılmaz Şaḫṣuñ görinür rütbe-i ʿaḳlı eserinde"[957]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Bir kimsenin yaptığı iş onun aynasıdır, lafa bakılmaz Kişinin aklının derecesi yaptığı işte görünür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, sözlerin değil, yapılan işlerin asıl ölçüt olduğu öğütlenmekte, kişinin gerçek değerini ortaya koymanın yolunun yaptığı eylemlerden geçtiği vurgulanmaktadır. İlk mısrası atasözü olmuştur. Hâmid Aytaç da yazmıştır. İkisi de tarihsizdir.

[956] "Artam Müzayede" (Erişim 03 Haziran 2024) Görsel 382: https://osf.io/2e8qy/.
[957] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 61.

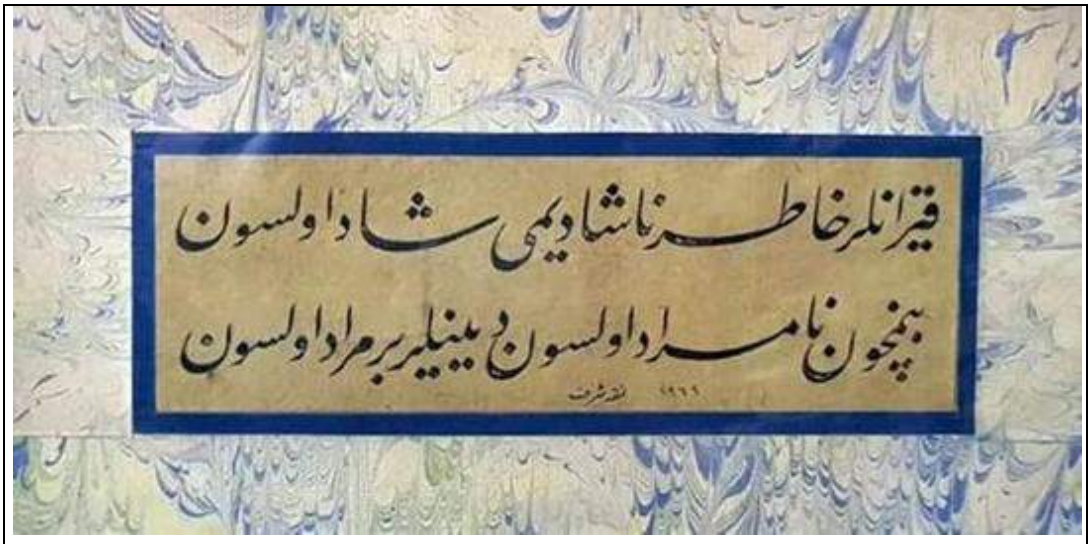

Görsel 383: Ketebe[958]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeref Akdik	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.[959]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey gönül bir cān içün biñ cāna minnet eyleme Niʿmet-i dünyā içün sulṭāna minnet eyleme"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül bir can için her cana minnet etme Dünya nimetleri için karşı sultana minnet etme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın maneviyatına güvenerek yaşamını sürdürmesi gerektiğini, dış dünyadaki maddî beklentiler ve geçici çıkarlar uğruna başkalarına minnet etmemesi gerektiğini anlatmaktadır. Abdurrahman Kılıç Koleksiyonundadır.[960] Manzumenin bir benzer hali İsmail Zühdü'nin kaleme aldığı şekliyle çalışmamıza kaydedilmiştir.[961]

[958] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 383: https://osf.io/jr8qd/.
[959] Nazlı'nın ifadesine göre kaynaklarda bu beyitler Eba Müslim Horasani adına kayıtlı olarak gösterilmektedir. bk. Nazlı, "Cemal Sürey[y]a'nın Yazın Dünyasında Folklor İronisi", 94.
[960] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 157.
[961] bk. Görsel 10.

Görsel 384: Divan Edebiyatı[962]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeref Akdik	Yazıldığı Tarih: 1969
Manzumenin Şairi	Nâ'ilî-i Kadîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâ'ilî-i Kadîm Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳıranlar ḫāṭır-ı nā-şādımı şād olsun[963] Benüm çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun"[964]			
Nazım Şekli	Müseddes			
Günümüz Türkçesi	"Kederli gönlümü kıranlar mutlu olsun Benim için 'istediğine kavuşamasın' dileyenler arzularına kavuşsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kişinin gönül kırgınlığını anlatmaktadır. Bu beyitte, şair, kendisine kötülük yapan ve mutsuz olmasını isteyenlere karşı gönülden bir iyi dilekte bulunmaktadır. Ayrıca insanın başkalarına olgunlukla ve kin gütmeden yaklaşması gerektiğini öğütleyen derin bir anlayışı yansıtmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Müseddesin mütekerrir beytidir.

962 "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 384: https://osf.io/kh4vz/.
963 Beytin bu mısrası aslına göre değişiklikler barındırmaktadır. Yapılan çalışmaya göre aslı şöyledir: "Yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rab şād olsun"
964 Nâʾilî-i Kadîm, *Nâʾilî-i Kadîm Dîvânı*, haz. Haluk İpekten (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019), 265-266.

Görsel 385: İslâm Hat Sanatı[965]

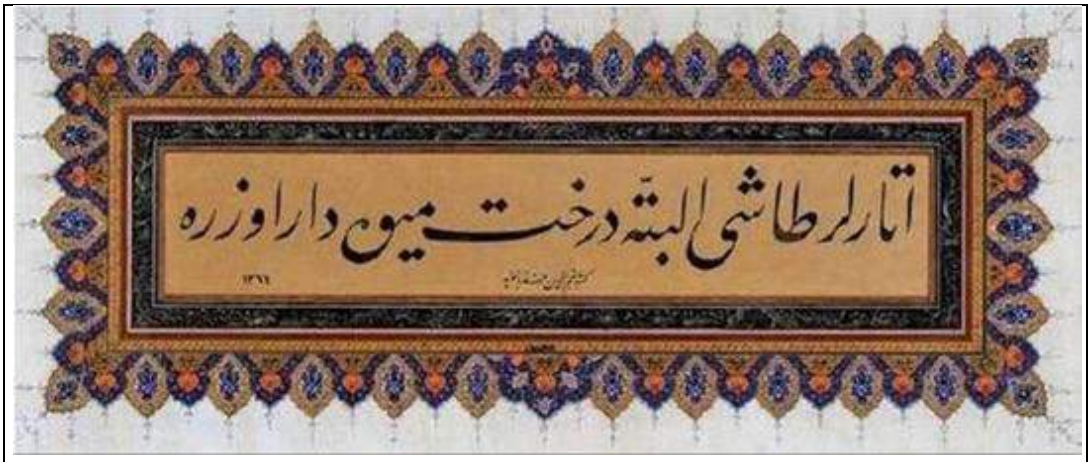
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Şeref Akdik	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Sâbit			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ṣunar bir cām-ı memlū biñ tehī peymāneden ṣoñra Felek ehl-i dili dilşād ider ammā neden ṣoñra"[966]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bin boş kadehten sonra dolu bir kadeh sunar Dünya da, gönül ehlinin, gönlünü sevinçle doldurur amma iş işten geçtikten sonra"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Beyit, mutluluğun kolayca ve hemen elde edilmediğini, hayatın insanı sınayan birçok boş deneyimden sonra nadiren gerçek bir sevinç sunduğunu ifade etmektedir. Bestelenmiştir. Mezâkî'nin bir şiirine Sâbit'in bir naziresi olarak geçmektedir. Mezâkî'nin beyti ise şöyledir:

"Ṣunar bir cām-ı memlū biñ tehī peymāneden ṣoñra
Döner vefḳ-i murād üzre felek ammā neden ṣoñra"[967]

[965] "İslam Hat Sanatı" Görsel 385: https://osf.io/u37n8/.
[966] Beyit Mezâkî'ye de atfedilmektedir. bk. Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 24.
[967] Mezâkî Süleyman Dede Bosnevî, *Mezâkî Dîvânı*, haz. Ahmet Mermer (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2021), 430.

2.5.57. Necmeddin Okyay

Görsel 386: İslâm Hat Sanatı[968]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Mâkâlî Mustafa Bey[969]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Osmanlı Müellifleri*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Atarlar ṭaşı elbette dıraḫt-ı meyve-dār üzre"[970]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Elbette taşı meyve veren ağaca atarlar"			

[968] "İslam Hat Sanatı" Görsel 386: https://osf.io/wk2bs/.
[969] Hayatı hakkında bilgi için bk. Fatih Koyuncu, "Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Prof. Dr. Mahmut Kaplan Armağan Sayısı* 9/2 (Ekim 2011), 303-324.
[970] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 2/222.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu mısra, başarılı insanların kıskançlığa veya olumsuz tepkilere maruz kalmalarının olağan olduğunu ifade etmektedir. Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*'nde Makâlî Mustafa Bey'in mürettep bir Dîvânı olduğu *Keşfu'z-zünûn*'da geçtiğini ifade etmektedir.[971] Çeşitli mecmualarda şiirleri mevcuttur fakat Dîvânı hakkında bilgiye erişilememiştir.

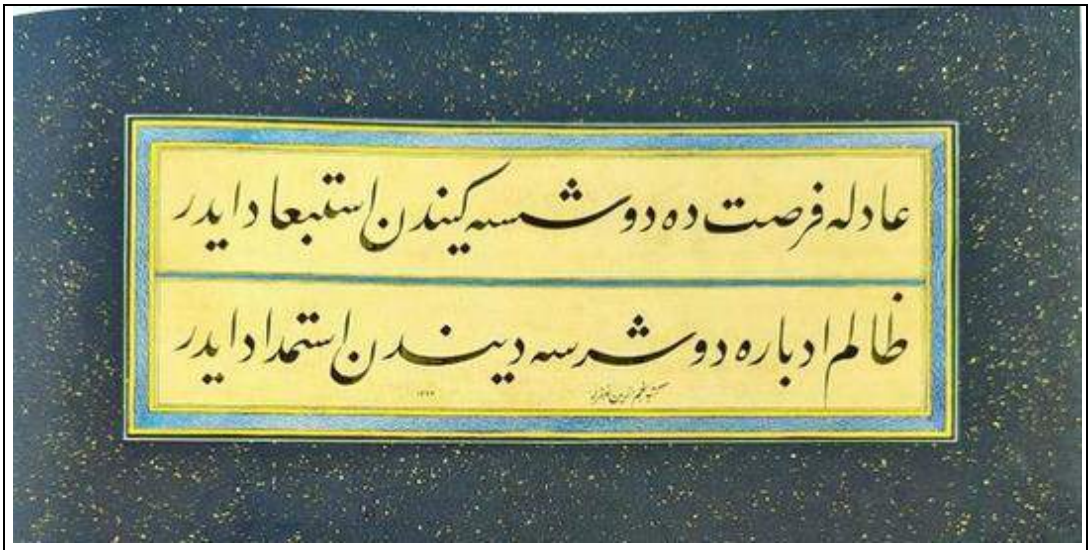
Beyit, bir manzumeye mi ait yoksa müfred mi hakkında bilgi yoktur. Atasözü hükmünde kabul edilmiş olan beyit ilk mısrasıyla birlikte şöyledir:

"Maḳaʿlī ṭaʿn-ı aʿdādan ne ġam erbāb-ı ʿirfāna
Atarlar ṭaşı elbette dıraḫt-ı meyve-dār üzre"[972]

Manzumelerde şairler tarafından İrsâl-i mesel olarak beyitlerini pekiştirmek maksadıyla çokça kullanılmaktadır. Levhaya yazılmış olan mısra da, aynı zamanda toplumumuzda başlı başına veciz bir sözdür. Bu beyitte de bir atasözüne irsâl-i mesel yapılmıştır. Şair, "Meyveli ağacı taşlarlar" atasözünü vezne uyacak bir şekilde hazırlamıştır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonunda da bulunmaktadır.[973]

---

[971] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 2/222; Koyuncu, "Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri", 308.
[972] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler,* 14.
[973] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 99.

Görsel 387: Harflerin Aşkı[974]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1952
Manzumenin Şairi	Neyzen Tevfik[975]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿĀdile furşat da düşse kinden istibʿād ider Ẓālim idbāre düşerse dīnden istimdād ider"[976]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Âdilin eline bir fırsat da geçse bile kinden uzak durur Zalim ise ancak talihsizlik yaşadığında dînini hatırlayıp, yardım diler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, insanların zorlu durumlar karşısında dürüst ve samimi olmaları gerektiğini, adaletli kişilerin her durumda kin gütmeden hareket etmelerinin erdemini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[974] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 397.
[975] Hayatı ve eserleri hakkında hakkında bilgi için bk. Hasan Aksoy, "Neyzen Tevfik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[976] *Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref*, haz. K. Onan (İstanbul: Bütün Kitabevi, 1961), 67.

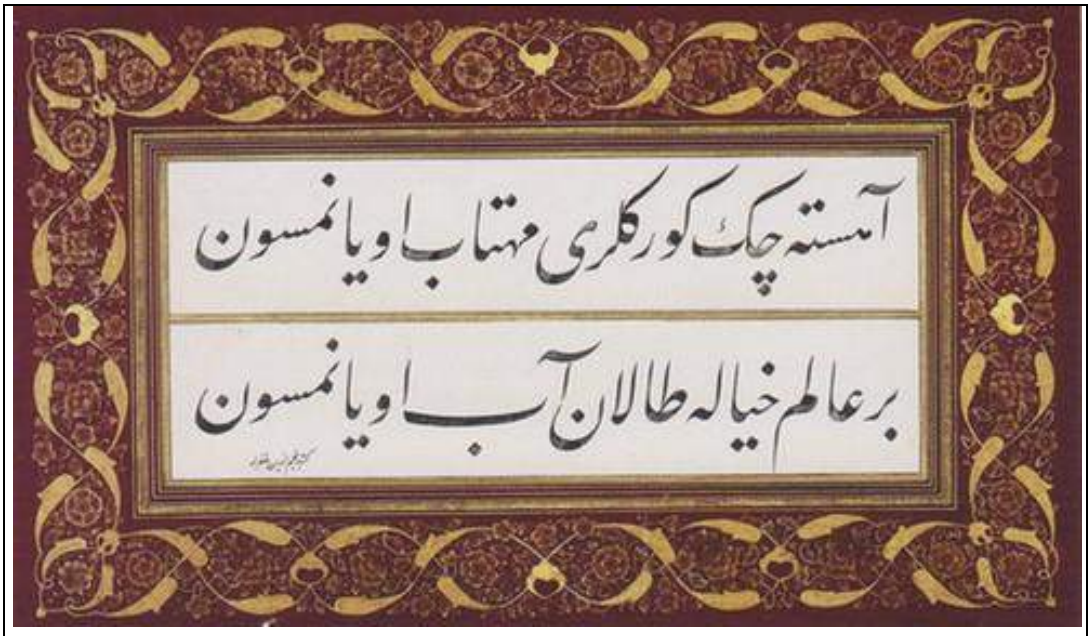

Görsel 388: Ömrümün Bereketi 4[977]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1369/1950
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre - Hacı Bektâş-ı Velî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü – 11'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Mal ṣāḥibi mülk ṣāḥibi Hani bunuñ ilk ṣāḥibi "Şerīʿatde o senüñdür bu benüm Ḥaḳīḳatde ne senüñdür ne benüm" Mal da yalan mülk de yalan Var biraz da sen oyalan"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey mal mülk sahibi, nerede bunun ilk sahibi Allah'a erişme yolundaki dört makamdan birincisi olan dînde şu senindir bu benim Gerçekte ise ne senindir ne benim Mal da yalan mülk de yalan Git biraz da sen oyalan"			

[977] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/265.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İnsanlara, dünya hayatının geçiciliği hatırlatıltmakta, sahip olduklarıyla övünmek yerine, hayatın özüne ve anlamına odaklanmaları tavsiye edilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Necmeddin Okyay, vezin ve nazım şekli farklı biri Yûnus Emre'ye diğeri Hacı Bektâş-ı Velî'ye ait iki manzumeyi, muhtemeldir ki mana itibariyle birbirine yakın bulduğu için levha formunda işlemiştir.

Görsel 389: Fatih Ergin[978]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Eski Şiirin Rüzgarıyla*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āheste çek kürekleri mehtāb uyanmasun Bir ʿālem-i ḫayāle ṭalan āb uyanmasun"[979]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Kürekleri usul usul çek de mehtap uyanmasın Hayallerle dolu su uyanmasın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Bu beyitte, şair, gece vakti suyun üzerinde ilerleyen bir kayığın dinginliğini ve mehtabın huzurunu bozmamak için çabasını dile getirmektedir. Bestelenmiş şiirlerinden bir tanesidir. Gazelinin adı, *Çubuklu Gazeli*'dir. Gazelin matlaʿ beytidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[978] "Şerbetçi Fatih Bey" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 389: https://osf.io/2v9kb/.
[979] Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, 63; Zavotçu, "Yahya Kemâl Beyatlı'nın Neo-Klasik Şiirleri", 141.

Görsel 390: İlim ve Medeniyet[980]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿĀḳil olmaḳ isteyen bu ʿāleme İʿtidāl-i ṭabʿ ile gelmek gerek Ḥāżıruñ ḳadri bilinmez bir zamān Ḳadrini bildirmege ölmek gerek"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Akıllı olmak isteyen kişi bu dünyaya Orta hâlli bir mizaç ile gelmeli Bir kimsenin değeri sağlığında bilinmez Değerini bildirmek için ölmek gerek ancak"			

[980] "İlim ve Medeniyet" Görsel 390: https://osf.io/gsja8/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Hem denge ve aklın önemini bilmeyi hem de hayatın ve insanların kıymetini zamanında bilmeyi öğütlemektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Nâmık Kemâl'e atfedilmektedir fakat aidiyeti tespit edilememiştir.

Tüm dünyada geçmişten bu yana yaşadığı dönemde değeri anlaşılmamış, öldükten sonra kıymeti artmış birçok bilge, şair, yazar, sanatçı gibi kimseler vardır. Bunu şairler manzumelerine de konu edinmişlerdir. Bu manzumede de, yaşarken ölçülü olmak, aşırıya kaçmamak, mülâyim olmak tavsiye edilmektedir. Tüm insanlar, kendilerine sunulan kolaylıkları, güzellikleri, aynı dönemde yaşamış oldukları kıymetli insanların değerlerini kaybetmeden ne kadar önemli olduğunu anlamakta güçlük çekmektedirler. Şairler de şiirlerinde bu konuya yer vererek insanlara "yaşarken de kıymet bilenlerden olun" mesajı vermişlerdir. Bir hat sanatına konu edinilmesi de aynı mesajı vermek istemekten kaynaklanmaktadır.

Görsel 391: ?[981]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yazıcıoğlu Mehmed[982]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muhammediye*[983]			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿĀlemüñ naḳşını ḫayāl görürem O ḫayāl içre bir cemāl görürem Heme eşyā[984] çü maẓhar-ı Ḥaḳ'dur Anuñçün ḳamu kemāl görürem"[985]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Âlemin suretini bir hayal olarak görüyorum O hayalin içinde ise bir güzel görüyorum Çünkü bütün varlıklar Allah'ın yansımasıdır Onun için, her şeyi tam ve kusursuz bir mükemmellikte görüyorum"			

[981] https://osf.io/c4egn/

[982] Mustafa İsmet Uzun, "Yazıcıoğlu Mehmed Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk.

[983] Yazıcıoğlu Mehmed, *Muhammediye*, haz. Âmil Çelebioğlu (İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977), 4/789-790.

[984] Yapılan doktora çalışmasında kelime "ālem" şeklindedir. Nüsha farklılığı olabilir. bk. Kadir Yılmaz, *1556 Tarihli Muhammediye İnceleme-Metin-Dizin* (Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 697.

[985] Yılmaz, *1556 Tarihli Muhammediye İnceleme-Metin-Dizin,* 697.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Tevhid ve vahdet-i vücûd içeriklidir. Bu beyitler, varoluşun ardındaki ilâhî sırrı fark etmeyi, her şeyde Allah'ın güzelliğini ve mükemmelliğini görmeyi ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Niyazi Mısrî'de bu beyitleri *Mevâidü'l-İrfân*'da[986] kullanmıştır. Ona da atfedilmiştir.

[986] Niyazî-i Muhammed Mısrî, *Mawâidü'l-İrfan - İrfan Sofraları*, çev. Süleyman Ateş (Ankara: Emel Matbaası, 1971), 51.

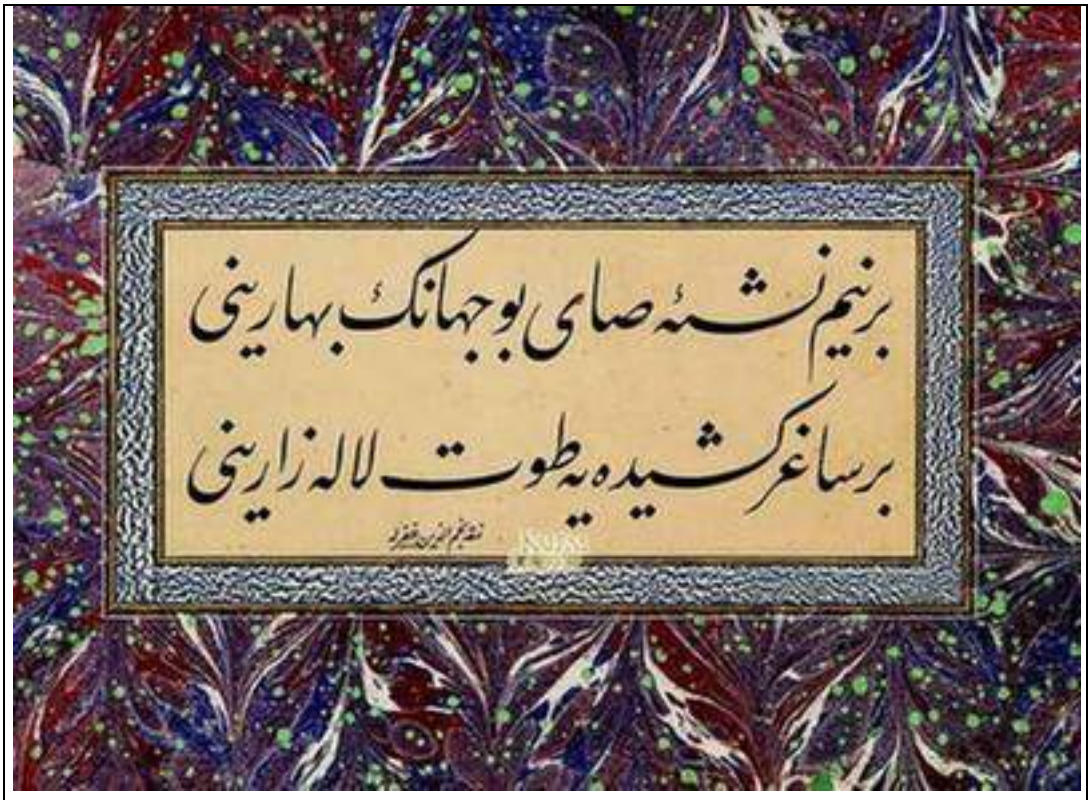

Görsel 392: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[987]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubailer*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (2. 3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir merḥaleden güneşle deryā görünür Bir merḥaleden her iki dünyā görünür Soñ merḥale bir faṣl-ı ḥazāndur ki sürer Geçmiş gelecek cümlesi rüʾyā görünür"[988]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Bir safhada güneşle deniz görünür Bir safhada her iki âlem de görünür Son safha sonbahar devresidir ki sürüp gider Geçmiş ve gelecek hepsi bir düş gibi görünür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyitler, hayatın bir yolculuk olduğunu, insanın geçici bir dünyada yaşadığını ve sonunda her şeyin bir hayal gibi geride kalacağını anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Ender Kayan Koleksiyonundadır. *Ömür* adlı rubaisidir. Uşşak makamında bestesi de yapılmıştır.

[987] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 381.
[988] Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*, 39.

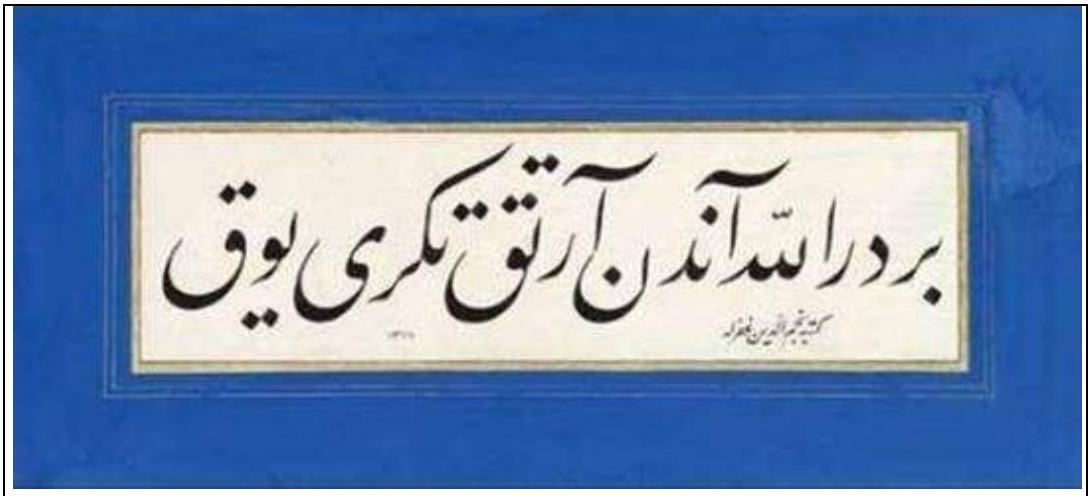

Görsel 393: Kalem Güzeli[989]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1359/1940
Manzumenin Şairi	Nedîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nedîm Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir nīm neş'e ṣay bu cihānuñ bahārını Bir sāġar-ı keşīdeye ṭut lālezārını"[990]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünyanın baharını yarım sevinç bir say Lale bahçesini çekilmiş bir içki kadehine kaldır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Şair, dünya güzelliklerinin tadını çıkarmanın mümkün olduğunu, ancak bunların gelip geçici olduğunu, asıl önemli olanın bu dünyaya fazla bağlanmamak olduğunu öğütlemektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Emin Barın Hat Koleksiyonundadır. Gazelin matlaʿ beytidir.

[989] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 393: https://osf.io/he48r/.
[990] Macit, *Nedîm Dîvânı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, 483; Nedîm, *Nedîm Dîvânı*, 275.

Görsel 394: Divan Edebiyatı[991]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Süleyman Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vesîletü'n-necât*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Birdür Allāh andan artuḳ Tañrı yoḳ"[992]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Allah birdir, ondan gayrı ilâh yoktur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Bu tevhid inancı, Müslümanların hayatında rehberlik eden temel bir ilkedir. Şiirlere de çokça konu olmuştur. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. "Kelime-i Tevhid"in, Türkçeye veciz bir tercümesidir. Tam bir şekilde "Lâ ilâhe illallâh"'ı ifade etmektedir. Hat levhalarına yazılmak amacıyla Mevlid çok sık tercih edilmemiştir. Necmeddin Okyay, Mevlidden bir mısrayı levha formuna aktarmıştır. Böylelikle Mevlid de hüsn-i hat levhalarında yerini almıştır.

[991] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 394: https://osf.io/2xb3c/.
[992] Süleyman Çelebi, *Mevlid,* 90.

Görsel 395: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[993]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1367/1948
Manzumenin Şairi	Tevfik Fikret			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rübâb-ı Şikeste / Târîh-i Kadîm Şiiri*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çigneyen ḥaḳlı çignenen maʿyūb"[994]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Çiğneyen haklı sayılır, çiğnenen ayıplanır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu ifade, toplumun yanlış kabul edilmesi gereken bir algıya eleştiri mahiyetindedir. Adaletin doğru ve objektif bir şekilde işlemesi gerektiğini hatırlatılarak, asıl ölçütün güç veya zayıflık değil, doğru ve yanlış ayrımı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Necib Sarıcı Hat Koleksiyonundadır. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'nda da bulunmaktadır.[995] *Rübâb-ı Şikeste*, Tevfik Fikret'in *Târîh-i Kadîm* adlı şiiri ile başlamaktadır. Ömrünün son on yılı içinde yazmıştır.[996] Necmeddin Okyay da Tevfik Fikret'in *Târîh-i Kadîm* şiirinden bercesteleşmiş ve anlam itibarıyla etkileyici olan bu mısrayı levha formunda yazmıştır.

[993] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 382.
[994] Tevfik Fikret, *Rübâb-ı Şikeste* (Rize: Salkımsöğüt Yayınevi, ts.), 261; Tevfik Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*, haz. Abdullah Uçman - Hasan Akay (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005), 431.
[995] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 320.
[996] Ceyhan, muhtevası hakkında kapsamlı bir çalışma hazırlamıştır. bk. Âdem Ceyhan, "Fikret'in Tarih-i Kadîm ve Tarih-i Kadîm'e Zeyl Şiirlerinin Meydana Getirdiği Bazı Tesir ve Reaksiyonlar", *İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu*, ed. Hasan Gökçe (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2015), 334.

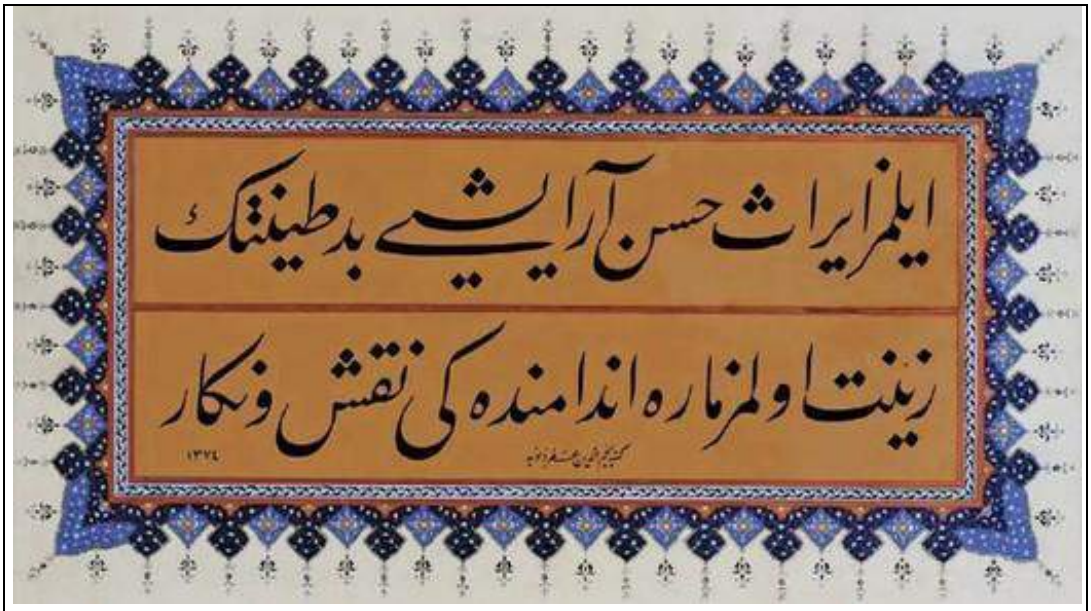
Görsel 396: Ketebe[997]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955-1956
Manzumenin Şairi	Necmeddin Okyay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Duḫter-i pākīze-i Mîr Ḥüseyin Kāẓımuñ Ber-ḳarār olsun İlāhī yapdığı kāşānesi *Necmî* tebrīk eyleyüp cevherle yazdı tārīḫun Oldı pek cāhī nefīs Rikḳat Ḫanımuñ lānesi”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Mîr Hüseyin Kâzım Kadri’nin temiz ve asil kızı Allah yaptığı süslü köşkü devamlı kılsın *Necmî* tarihini kutlayıp süsleyerek düşürdü Rikkat Hanım’ın zarif yuvası pek yüksek mevkide ve çok güzel oldu”			

[997] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 396: https://osf.io/2f7zr/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tebrik içerikli tarih manzumelerindendir. Bir yuvanın huzurlu bir yuva olmasına dair bir dua edilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Necmeddin Okyay, hattat, ebrûzen, mücellid kimliğinin yanı sıra, mûsikî tahsil etmediği hâlde makamlı bir okuyuşa sahip biri olması ve gül yetiştiricisi olması sebebi ile kendisine çok yönlü, birçok sanat dalında yetenekli anlamında "hezarfen" denilmiştir. Okçuluğa ve yay çekmeye olan sevgi ve ilgisini, soyadı kanunu çıktığında "Okyay" soyadını alarak göstermiştir.[998] Buna tarih yazması da eklenilebilir. Yaşadığı dönemde karşılaştığı evlilik, doğum tebriki gibi sevinçli; hastalık, vefat gibi hüzünlü olaylar karşısında ebcedle tarih düşürmüş ve bazılarını levha formunda yazıp hediye etmiştir. Bu tarihi de klasik cilt, ebrû ve âhar öğrettiği öğrencisi Fatma Rikkat Kunt'un yeni evi için düşürmüş ve Mâil kıta formunda yazıp hediye etmiştir.

[998] M. Uğur Derman, "Okyay, Mehmed Necmeddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/344.

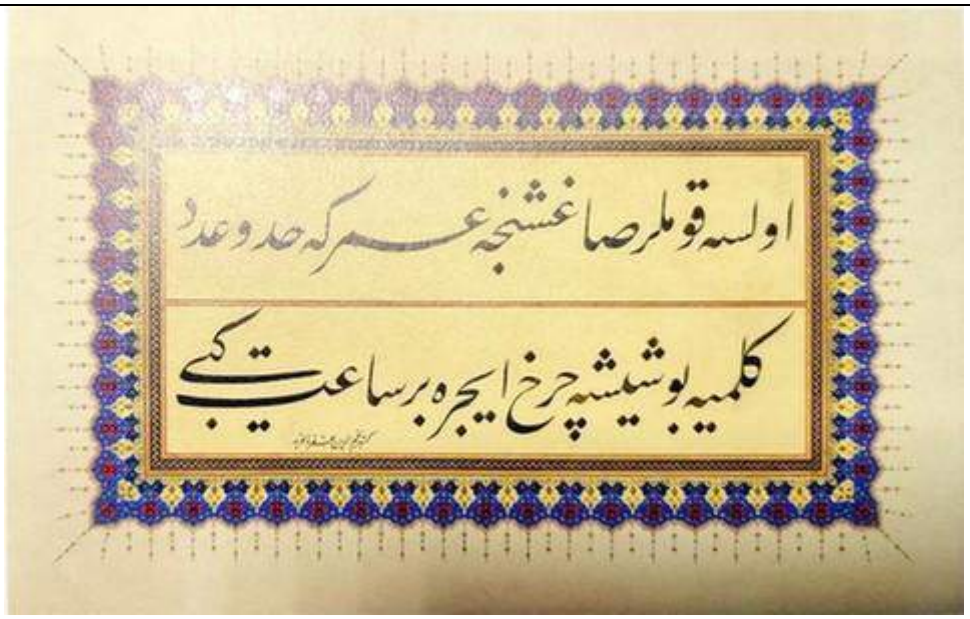

Görsel 397: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[999]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Koca Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Koca Râgıb Paşa Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Eylemez īrāş-ı ḥüsn ārāyiş-i bed-ṭıynetiñ Zīnet olmaz māra endāmındaki naḳş u nigār”[1000]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	“Kötü yaratılışlı olanın güzellik vermesine süs yetmez Yılana bedenindeki nakışlar ve resimler süs olmaz”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte ahlakın ve karakterin insanın gerçek güzelliğini belirleyen asıl unsurlar olduğu vurgulanmaktadır. Yalnızca dış güzelliğin ise insana değer katmadığı anlatılmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[999] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 102.
[1000] Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, 250.

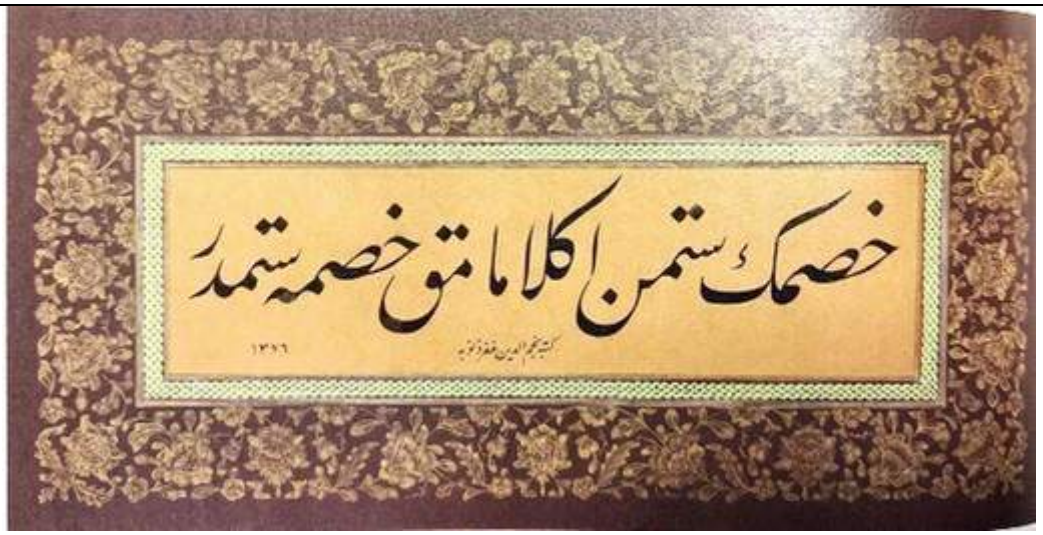

Görsel 398: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1001]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Muhibbî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Olsa ḳumlar ṣaġışınca ʿömrüñe ḥadd ü ʿaded Gelmeye bu ṣī̇ṣe-i çarḫ içre bir sāʿat gibi"[1002]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ömrü, kumlar sayısınca çokça olsa bile Felek şişesinin içinde bu ömür bir kadar gelmez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdirini, dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Bu beyitte, insan ömrünün, sonsuz bir evrende aslında ne kadar kısa ve geçici olduğuna dikkat çekilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1001] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 103.
[1002] Kânûnî Sultan Süleyman, *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*, 2/1676.

Görsel 399: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1003]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Nefʿî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫaṣmuñ sitemin añlamamaḳ ḫaṣma sitemdür"[1004]			
Nazım Şekli	Müfredʿ			
Günümüz Türkçesi	"Düşmanının sitemini anlamazdan gelmek düşmana sitem olarak yeter"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, bu beyitte düşmanın sitemine karşı kayıtsız kalmanın bile karşı taraf için bir anlam taşıyabileceğini ve hatta bu davranışın ona verilmiş bir cevap olarak algılanabileceğini dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Nefʿî'nin dîvânında bulunmamaktadır. Bununla beraber bir mecmuada Ziyâ Paşa'ya ait gibi gözüken bu müfredin Nefʿî'ye ait olduğu geçmektedir. Önceki mısrasıyla beyit şöyledir:

"Aġyār elemiñ çekme göñül nāfile ġamdur
Ḫaṣmuñ sitemin añlamamaḳ ḫaṣma sitemdür"

[1003] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 104.
[1004] Onan, *İzahlı Divan şiiri Antolojisi*, 286; Demir, *Mecmûa-i Eşʿar Millî Kütüphane 06 MİL YZ A9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)*, 48, 287.

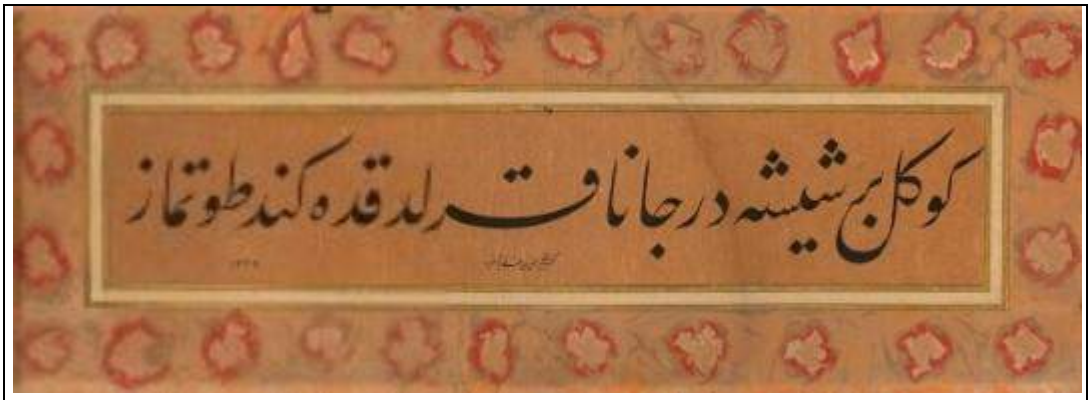

Görsel 400: Vefatının 35. Yılında Hattat Necmeddin Okyay[1005]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1366/1946-1947
Manzumenin Şairi	Necmeddin Okyay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Fermān-ı *en tüʾeddū*[1006] el-ḥaḳ yerini buldı Cümle ḳulūb-ı yārān ẕevḳ ü sürūrla ṭoldı Çek bā-i besmeleyle yaz *Necmī* tārīḫ-i tām Ḫaṭṭaṭ Ḥacı Ḥalīm Beg şānla muʿallim oldı"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	" 'Emanetleri yerine teslim edin' emri doğrusu yerini buldu Bütün dostların kalpleri eğlence ve sevinçle doldu Necmî çek de Besmele'nin bâ harfini tam tarihi yaz Hattat Hacı Halim Bey büyük bir itibarla öğretmen oldu"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tebrik içerikli tarih manzumelerindendir. Mâil kıta formundadır. Mustafa Halîm Özyazıcı'nın, İsmâil Hakkı Altunbezer'in vefatı üzerine 1946'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne güzel yazı (hüsn-i hat) muallimi olarak tayin edilmesi münasebetiyle bu tarihi söylemiş ve levha formunda kaleme almıştır.[1007]

[1005] *Vefatının 35. Yılında Hattat Necmeddin Okyay*, haz. Süleyman Berk (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011), 63.
[1006] Nisâ 4/58. "Emanetleri ehline vermenizi…"
[1007] *Vefatının 35. Yılında Hattat Necmeddin Okyay*, 63.

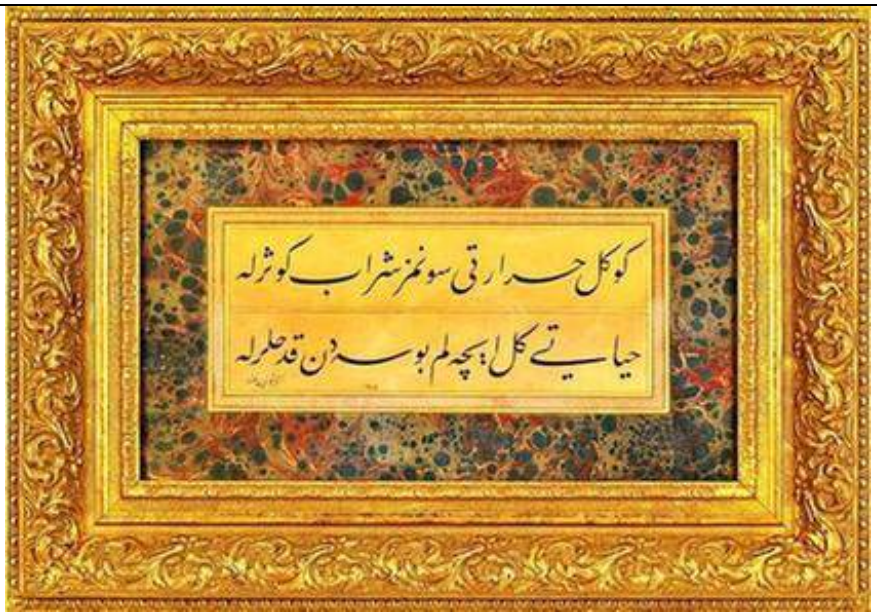

Görsel 401: Ketebe[1008]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1335/1916-1917
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Gönül bir şīşedür cānā ḳırılduḳda kened ṭutmaz”[1009]			
Nazım Şekli	Mısra-yı Berceste			
Günümüz Türkçesi	“Ey sevgili, gönül bir şişe gibidir kırıldığında tekrardan birleşmez”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, gönlün hassasiyeti ve kırılganlığı cam metaforuyla ifade edilmektedir. Şair, gönlün kıymetini bilmeyi ve kırmaktan kaçınmayı öğütlemektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Söyleyeni bilinmeyen manzum bir darb-ı mesel örneğidir.

[1008] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 401: https://osf.io/fhdj3/.
[1009] Müberra Gürgendereli, “Klasik Edebiyatımızda Mesel Haline Gelmiş Bazı Berceste Mısralar”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 21 (2003), 91.

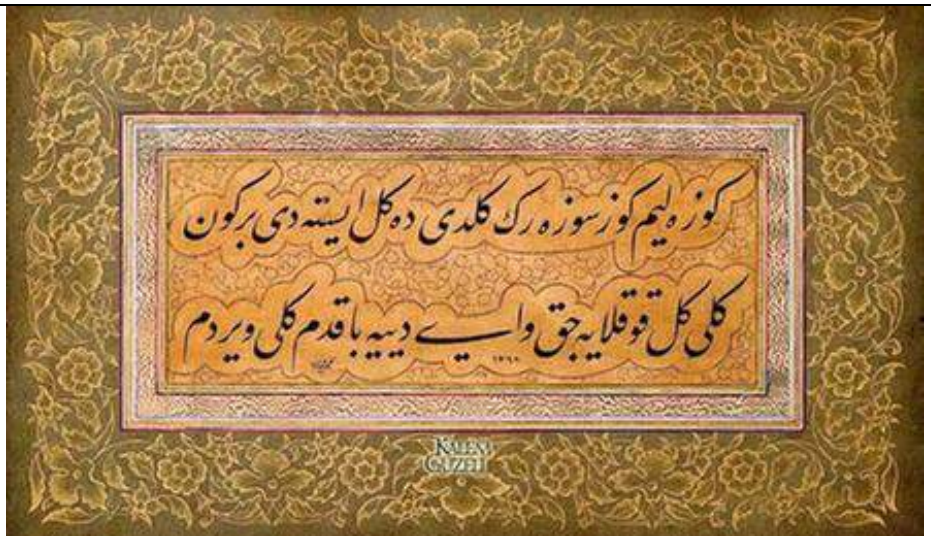

Görsel 402: Divan Edebiyatı[1010]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. Yüzyıl
Manzumenin Şairi	Fuad Hulusi Demirelli[1011]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Göñül ḥarāreti sönmez şarāb-ı Kevs̱erle Ḥayātı gel içelüm büseden ḳadeḥlerle"[1012]			
Nazım Şekli	Şarkı			
Günümüz Türkçesi	"Gönlün ateşi Kevser şarabını içmekle sönmez Hayatı öpücük dolu kadehlerle içelim gel de"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Rint tipi içerikli manzumelerdendir. Bu beyit, aşkın yakıcı gücünü ve sevgilinin varlığının hayatın en değerli tadı olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Kıtanın ilk iki beytidir. Aynı zamanda bestelenmiştir. Hakkında hazırlanan çalışmada ilk mısra "Göñül ḥarāreti sönmez ey mey ne Kevs̱erle" şeklindedir.[1013]

[1010] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 402: https://osf.io/uyjd5/.
[1011] Hayatı hakkında bilgi için bk. İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 1/442-444.
[1012] Cafer Şen, *Fuat Hulûsi Demirelli'nin Poetikası ve Şiirleri* (Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2017), 478.
[1013] Şen, *Fuat Hulûsi Demirelli'nin Poetikası ve Şiirleri*, 478.

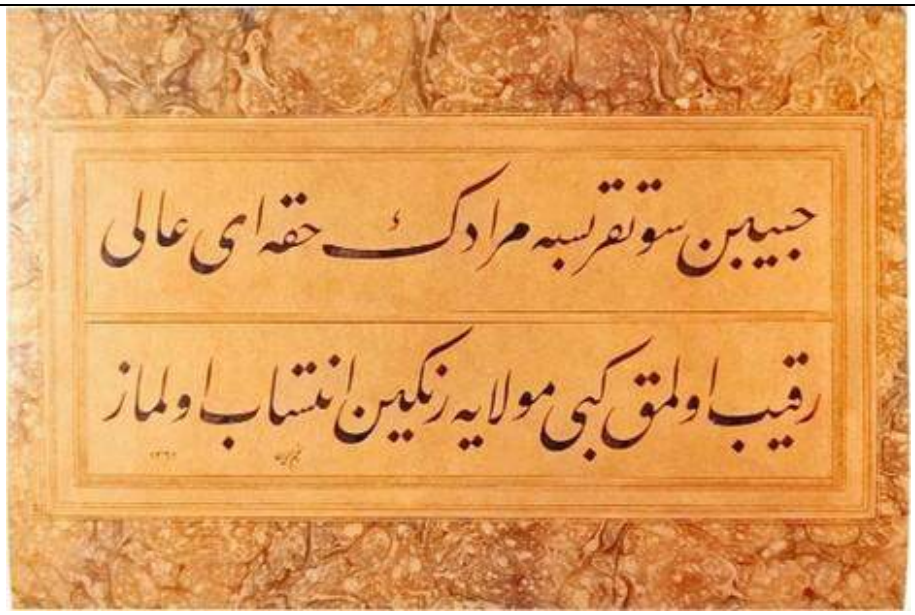

Görsel 403: Kalem Güzeli[1014]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1365/1945
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	“Güzelim göz süzerek geldi de gül istedi bir gün ‘Güli gül ḳoḳlayacaḳ vāy’ diye baḳdım gülivirdim”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Güzel sevgilim bir gün naz ve işve ile bakarak yanıma gelip gül istedi ‘Gülü, güle benzeyen sevgili koklayacak vây” diye bakıp gülümsedim”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte şair, sevgilinin zarafeti ve güzelliğini bir güle benzetir ve onun bu güzellik içinde gül istemesiyle ortaya çıkan tatlılığı dile getirmektedir. Necmeddin Okyay, birçok sanat dalında usta olduğu gibi aynı zamanda iyi de bir gül yetiştiricisidir. 1926 yılında Gülcü Şükrü Baba ve Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey’in teşvikiyle Toygartepe’deki evinin dört dönümlük bahçesinin bir bölümünü gül yetiştirmek için ayırmış ve dört yüz çeşit gül yetiştirmiştir. Katıldığı gülcülük müsabakalarında madalyalar kazanmıştır.[1015] Levhadaki beyit, güllerle ilgili bir beyittir ve şairi tam tespit edilememiştir fakat gül, gül bahçesi ile ilgili olan bu beyti gülcülüğü ve şairliğinin de olduğu düşünüldüğünde Necmeddin Okyay’ın yazmış olması kuvvetle muhtemeldir. Tezhibini de Fatma Rikkat Kunt yapmıştır.

[1014] “Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı” Görsel 403: https://osf.io/fuetw/.
[1015] Derman, “Okyay, Mehmed Necmeddin”, 33/344.

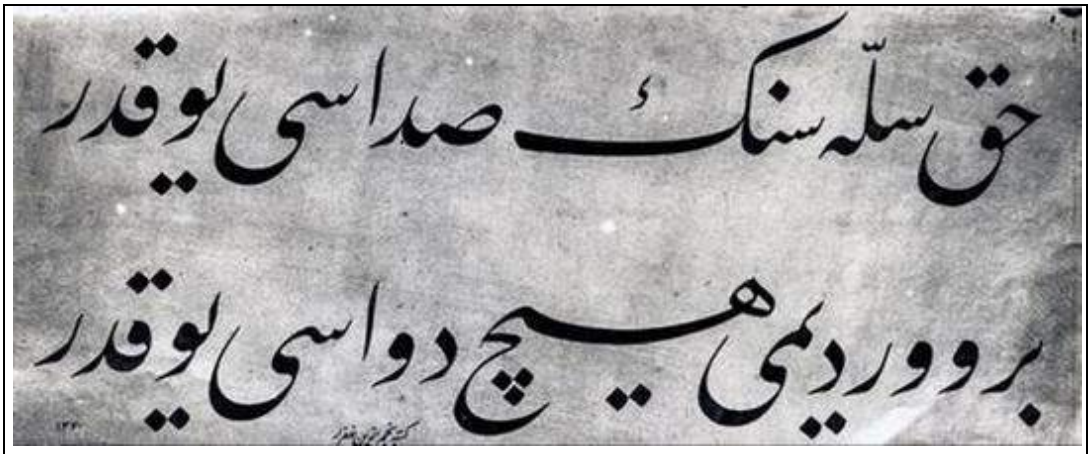
Görsel 404: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1016]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Gelibolulu Mustafa Âlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥabībin sev teḳārübse murāduñ Ḥaḳḳ'a ey *ʿĀlī* Raḳīb olmaḳ gibi Mevlā'ya[1017] rengīn intisāb olmaz"[1018]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Âlî, Allah'a yakın olmak ise arzun onun sevgilisini sev (Habibini sevmekte) Allah'a rakip olmaktan daha hoş bir bağlanma olmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Bu beyitte şair, Allah'a yakın olmanın yolunun Hz. Peygamber'i (s.a.v.) sevmekten geçtiğini öğütlemektedir. Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonunda da bulunmaktadır. Necmeddin Okyay bu beyti yine Celî Taʿlîkle 1378/1958 yılında da yazmıştır.[1019] Gazelin makta' beytidir. Beytin ilk mısrası Aksoyak'ın hazırladığı bir çalışmada biraz farklıdır. Nüsha farklılığından kaynaklanabilir. Şöyledir:

"Ḥabībin sev dilerseñ maġfiret taḳrībin ey ʿĀlī"

[1016] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 30.
[1017] Okyay'ın yazdığı bir diğer levhada "Allāh'a" şeklindedir.
[1018] İsmail Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Dîvânlarının Tenkitli Metni* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999), 820.
[1019] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 98.

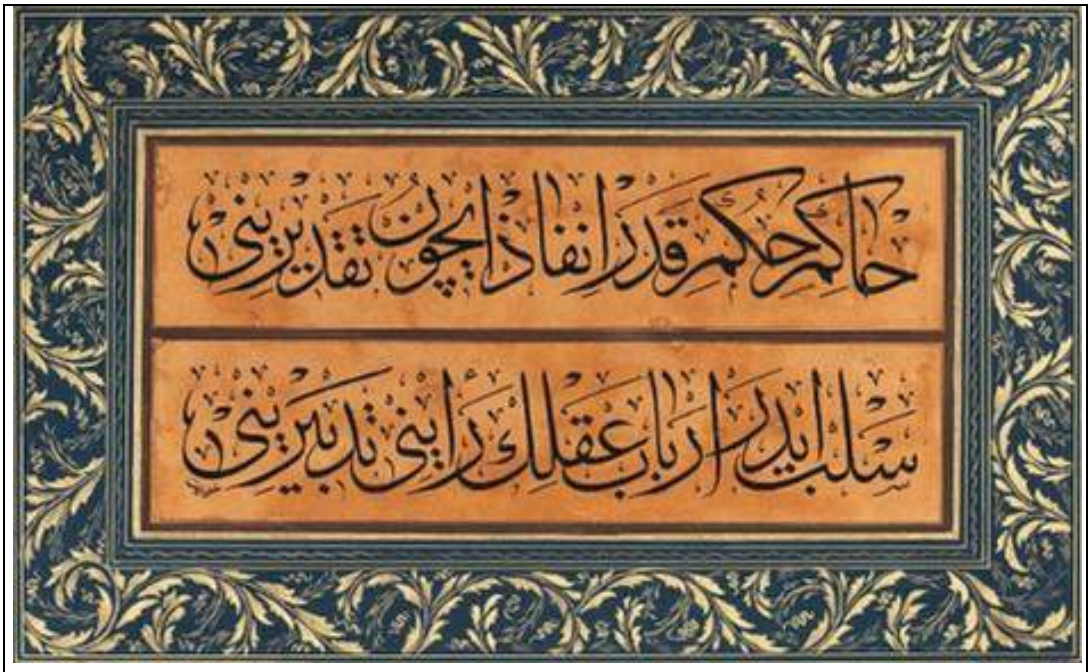

Görsel 405: Süleyman Berk[1020]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1370/1950
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥaḳ sillesinüñ ṣadāsı yoḳdur Bir vurdı mı hīç devāsı yoḳdur”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Hakk’ın tokadının sesi yoktur Bir geldi mi başa hiç çaresi yoktur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, insanın hatalarını fark etmesi ve bunlardan kaçınması gerektiğini öğütlemektedir, zira Allah’ın adaleti sessiz ve kaçınılmaz bir biçimde tecelli eder. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Manzum şekilde düzenlenmiş atasözlerimizden bir tanesidir.

[1020] “Hattat Berk” Görsel 405: https://osf.io/m93kp/.

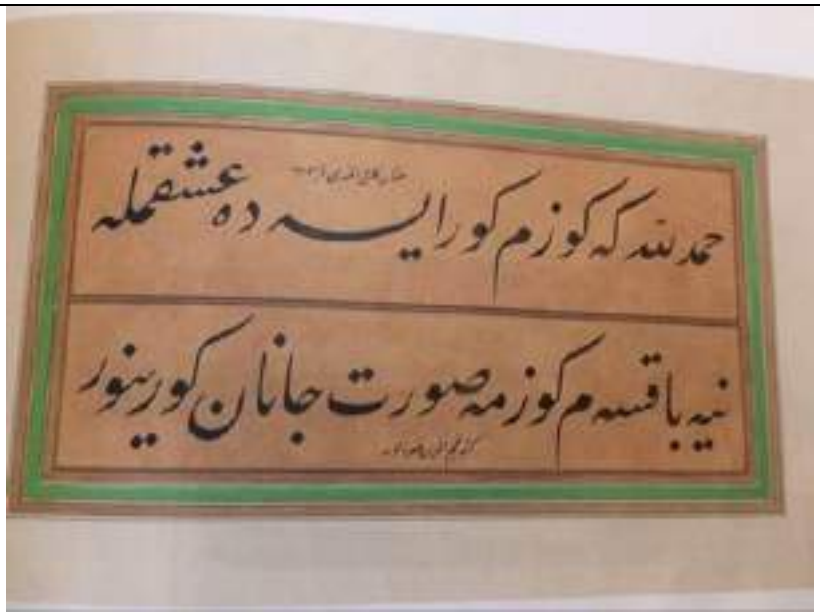

Görsel 406: İzzet Akyol[1021]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Halil Efendi	Yazıldığı Tarih: 1359/1940
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥākim-i ḥükm-i ḳader[1022] infāẕ için taḳdīrini Selb ider erbāb-ı ʿaḳluñ fikrini tedbīrini"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kaderin hükmünü yerine getirmek için Hâkim olan Allah, akıl sahiplerinin düşüncelerini ve önlemlerini yok eder"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri ve Esmâ-i Hüsnâ içeriklidir. Allah'ın Hâkim ismini de açıklayan bir beyittir. Bu beyitte, kaderin kesinliği ve ilâhî iradenin karşısında insanın çaresizliği vurgulanmaktadır. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndadır.[1023] Ketencizâde Mehmed Rüşdî'ye ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat tespit edilememiştir.

[1021] "İzzet Akyol" Görsel 406: https://osf.io/49jsa/.
[1022] Bazı çalışmalarda "ezel" şeklinde geçmektedir.
[1023] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 310.

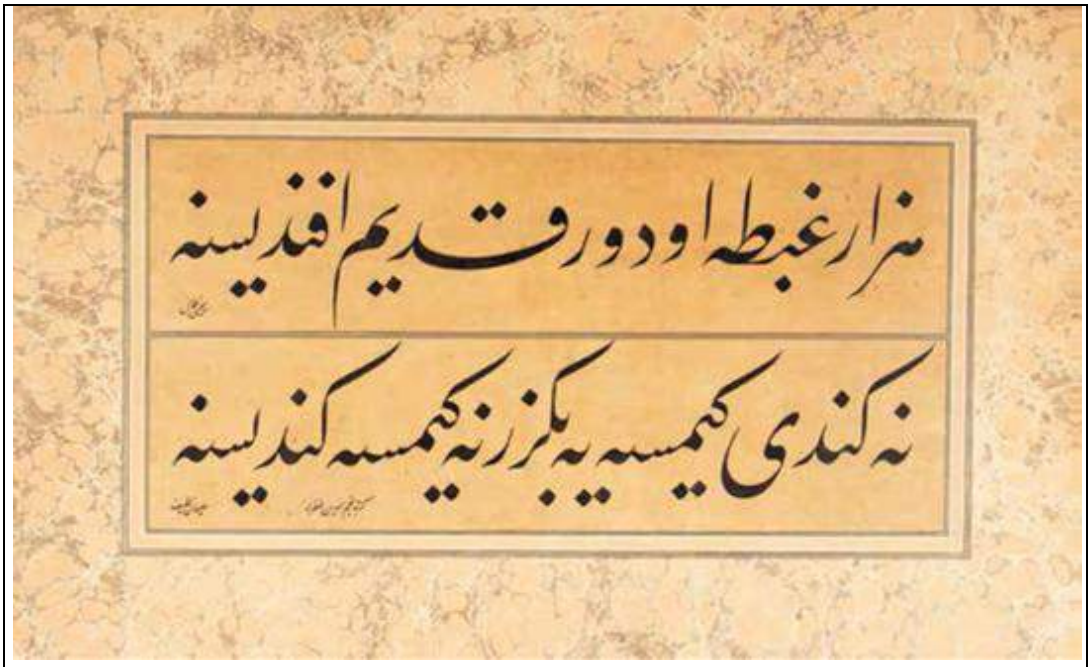

Görsel 407: Melih Sadık[1024]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Osman Kemâlî Efendi[1025]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kemâlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Osman Kemalî Efendi Fermūd "Ḥamdü lillāh ki gözüm kör ise de ʿaşḳumla Neye baḳsam gözüme ṣūret-i cānān görinür"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Allah'a hamd olsun ki gözüm kör olsa da aşkımla Ben neye baksam gözüme sevgilinin sureti görünür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Aşk, şairin tüm varlığına nüfuz etmiş, gördüğü her şeyde sevgilinin izlerini görmesini sağlamıştır. Manzumenin sahibi Osman Kemâlî Efendi bir buçuk yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sebebiyle görme duyusunu kaybetmiştir. Vahdet-i vücûd anlayışına sahip mutasavvıf bir şairdir. Bu beyti ile de gözünün görmeyişini ve buna rağmen Allah'ın suretini her şeyiyle hissettiğini dile getirmiştir.[1026]

[1024] "Melih Sadık" Görsel 407: https://osf.io/y2cb3/.
[1025] Hayatı hakkında bilgi için bk. Nihat Azamat, "Kemâlî Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).
[1026] Detaylı bilgi için bk. Belkıs Kuybu, "Osman Kemâlî Efendi'nin Dîvânı'nda Vahdet-i Vücûd Düşüncesi", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Bahar 2019), 124-146.

Görsel 408: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[1027]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1955
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı - Süleyman Nazif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Hezār ġıbṭa o devr-i ḳadīm efendisine Ne kendi kimseye beñzer ne kimse kendisine”			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“O eski devir efendisine binlerce gıbta olsun ki Ne kendisi kimseye benzer ne de kimse kendisine”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İbnülemin Mahmud Kemal İnal’a yazılmış bir medhiye içerikli manzumedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. *Son Hattatlar*[1028] ve *Ömrümün Bereketi 1*’de de bulunmaktadır.[1029] İbnülemin Mahmud Kemal İnal Bey’e 5 Mart 1953 tarihinde İstanbul Üniversitesi’nde düzenlenen jübile gününde hediye edilmiştir.[1030]

[1027] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 156.
[1028] İnal, *Son Hattatlar*, 461.
[1029] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/456.
[1030] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/456; Hayatı hakkında detaylı bilgi için bk. Ömer Faruk Akün, “İbnülemin Mahmud Kemal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000).

İbnülemin Mahmud Kemal İnal bu beytin ortaya çıkışıyla ilgili şunları aktarmıştır:

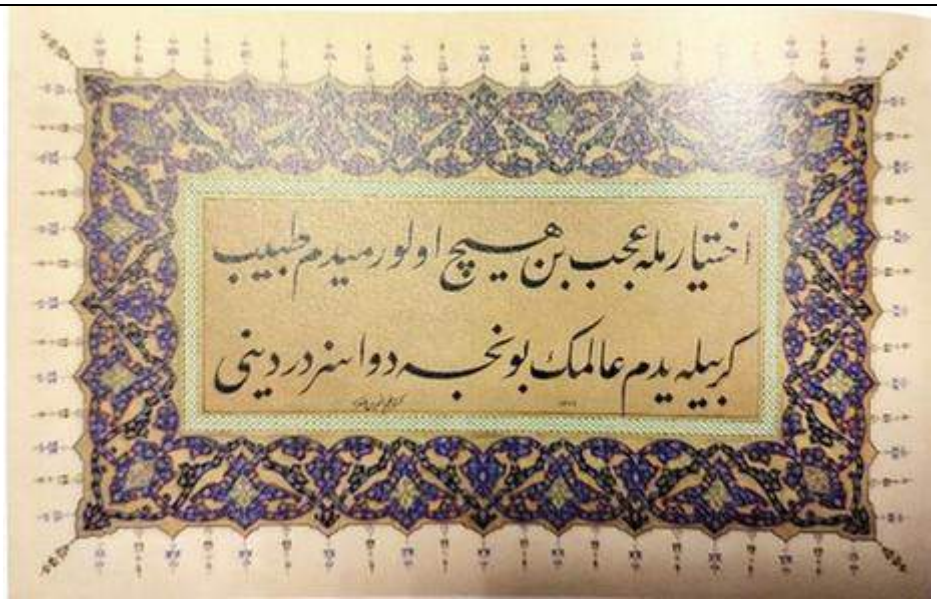
> "Bir gün evde bir işle meşgul iken hizmetçi, misafir geldiğini haber verdi. İşimi bitirip yanına giderken içeriden sesler geldi. Odaya girince Süleyman Nazif'i ve karşısında o zamanlar dört yaşında olan kızımız Emine Selma'yı gördüm. Derin bir sohbete dalmışlardı. Nazif: "Siz ailece zekisiniz. Fakat garip bir haliniz var; kimseye benzememek. Hatta çocuğunuz bile başka çocuklara benzemiyor." dedi. Ben de: "Bizim yegane meziyetimiz kimseye benzememektir." dedim. Bu sözü pek ziyade beğendi. Birkaç gün sonra görüştüğümüzde şu beyti okudu:
>
> "Kemal Bey ki o Mahmud nâm u haslettir
> Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine."

Yahyâ Kemâl ise daha sonra bu beytin ilk mısrası üzerinde şöyle bir değişiklik yapmıştır:

> "Hezâr gıpta o devr-i kadîm efendisine
> Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine"

Necmeddin Okyay da, hayatını eğitime adamış ve birçok çalışmaya öncülük etmiş olan İbnülemin Mahmud Kemal İnal için yazılmış bu iki beytin birer mısrasını seçerek levha formuna getirmiştir. Beytin ilk satırı Yahyâ Kemâl Beyatlı'ya, (1884-1958) ikinci satırı Süleyman Nazif'e (1869-1927) aittir.[1031] İbnülemin Mahmud Kemal İnal Bey'e 5 Mart 1953 tarihinde İstanbul Üniversitesi'nce onun şerefine düzenlenen bir tören esnasında da Güzel Sanatlar Akademisi tarafından jübilesi için hediye edilmiştir.[1032]

[1031] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 156.
[1032] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/456; Hayatı hakkında detaylı bilgi için bk. Akün, "İbnülemin Mahmud Kemal"; Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 156.

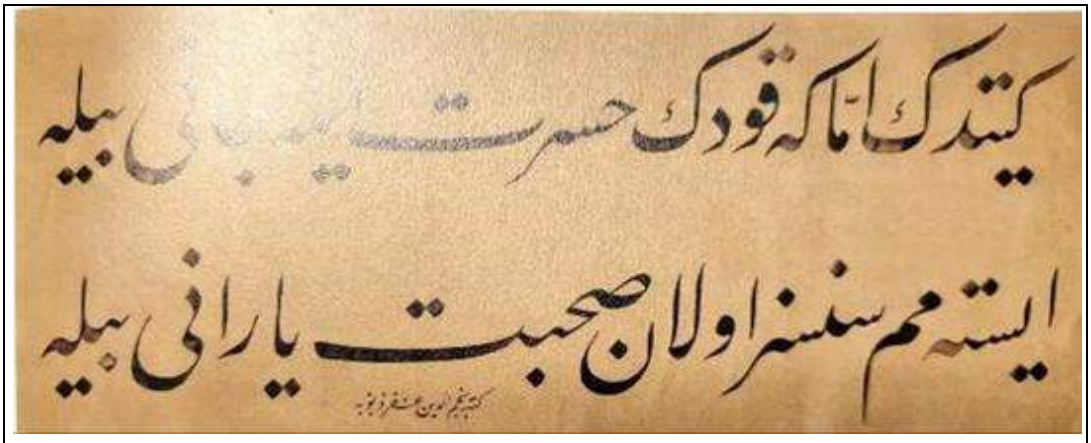

Görsel 409: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 2[1033]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İḫtiyārumla ʿaceb ben hīç olur mıydum ṭabīb Ger bileydüm ʿālemüñ bunca devāsız derdini"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Kendi isteğimle hekim olur muydum hiç Eğer dünyanın bu kadar çok çaresiz hastalığı olduğunu bilseydim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hekimlik ve sağlık içeriklidir. Bu beyitte, şair, insanlığın ve dünyanın çözümü olmayan, çaresiz dertleriyle yüzleşmenin zorluğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Tabib Mehmed Esʿad Paşa isimli bir hekime ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat aidiyeti tespit edilememiştir. Aslı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Koleksiyonundadır.[1034]

[1033] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1974, 2/227.
[1034] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/137; *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 106.

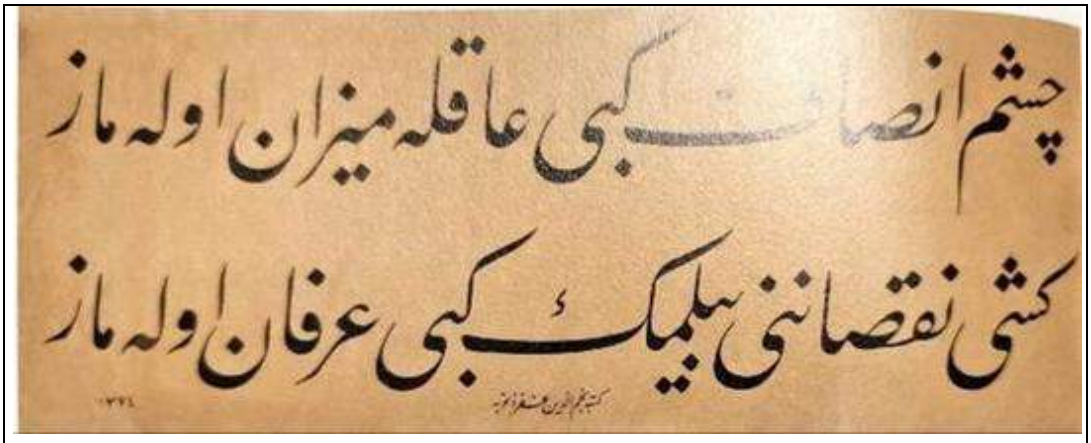

Görsel 410: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1035]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Edirneli Ahmed Neşâtî[1036]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Neşâtî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gitdüñ ammā ki ḳoduñ ḥasret ile cānı bile İstemem sensiz olan ṣoḥbet-i yārānı bile"[1037]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Gittin ama gönlümü hasret ile bıraktın Sensiz olan dost sohbetini dahi istemem"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte, şair, sevgilinin gidişiyle yaşadığı derin hasreti ve yalnızlığı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Neşâtî'nin bir gazelinin matlaʿ beytidir.

[1035] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 107.
[1036] Hayatı hakkında bilgi için bk. Bayram Ali Kaya, "Neşâtî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[1037] Neşâtî Ahmed Dede, *Neşâtî Dîvânı*, haz. Mahmut Kaplan (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019), 202.

Görsel 411: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1038]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Bursalı Tâlib[1039]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bursalı Tâlib Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çeşm-i inṣāf gibi ʿāḳıle mīzān olmaz Kişi noḳṣānını bilmek gibi ʿirfān olmaz"[1040]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Akıllı kimseye insaflı bir bakış gibi terazi olmaz Kişinin kusurunu bilmesi gibi irfan olmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, şair insaflı olmanın ve kendini bilmenin önemini vurgulamaktadır. Gazelin matlaʿ beytidir. Bursalı Tâlib, Nâbî ile aynı dönem yaşamıştır. Nâmık Kemâl'e göre Nâbî ekolünün, hikemî şiir akımının bir talebesidir.[1041] Bir atasözüne irsâl-i mesel yaptığı hikemî bir muhtevaya sahip olan bu beyti Tâlib'in çok sevilen beyitlerinden bir tanesidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1038] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 107.
[1039] Hayatı hakkında bilgi için bk. Nuri Özcan, "Tâlib Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).
[1040] Melike Erdem, *Bursalı Tâlib ve Dîvânı* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1994), 212.
[1041] Erdem, *Bursalı Tâlib ve Dîvânı*, 7.

Görsel 412: Kalem Güzeli[1042]

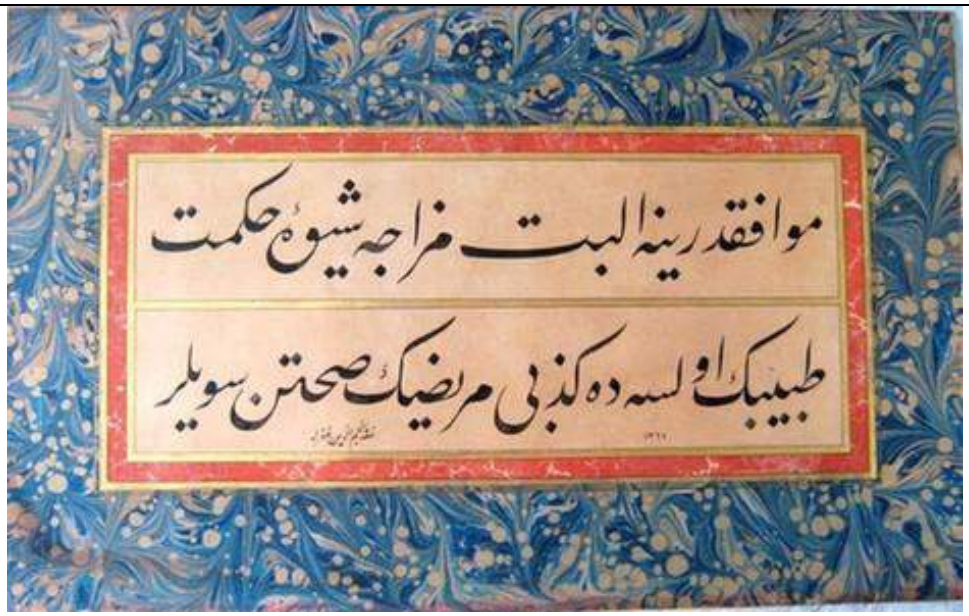
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1341/1922-1923
Manzumenin Şairi	Muallim Nâci			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mûsâ b. Ebu'l-Gâzân yahud Hamiyyet*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Maʿrifet iltifāta tābiʿdür Müşterīsiz metāʿ żāyiʿdür" [1043]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hüner rağbet göstermeye bağlıdır Müşterisiz her eşya ziyan olmuştur"			

[1042] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 412: https://osf.io/3bnxe/.
[1043] Özgül, *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler - V Muallim Naci Efendi*, 106; Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 78.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, bilginin ve yeteneğin değerinin, ona gösterilen ilgiyle anlaşılacağı ifade edilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū ve nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*'nde de bulunmaktadır.[1044] Muallim Nâci, bu sözü, *Mûsâ b. Ebü'l-Gâzân yahud Hamiyyet* isimli eserinde, Endülüs'ün yükselişinden söz ederken ilim ve sanatın nerede rağbet görürse orada gelişeceğini, ilim, sanat ve edebiyatın yükselmesi için padişahların, yöneticilerin, toplumun iltifatına, himayesine, devlet desteğine de ihtiyaç olduğunu söylemektedir. Eskiden beri marifet gösterenlere iltifat etmek atalarımızın bir adetidir, bunun başlangıcı da Hz. Peygamber'e (s.a.v.) dayanır. Hz. Peygamber Efendimiz, Kab b. Züheyr huzuruna gelip de kendisine bir kaside söylediğinde duygulanır ve sırtındaki hırkasını çıkarır, Kab b. Züheyr'e giydirir. Kab b. Züheyr bu hırkayı yıllarca saklar. Bugün o hırka Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Saadet Dairesi'nde ziyaret edilen hırkadır. O günden sonra ne zaman bir şair bir hükümdara bir kaside yazıp sunsa, bir sanatkâr bir eser sunsa hükümdarlar Peygamber Efendimiz'in sünneti olmak üzere o şaire bir iltifatta bulunurlar.[1045]

Yapılan her güzel işe teşvik ve taltifin önemini kısa ve öz bir şekilde ifade eden Muallim Nâci'nin bu beyti halk tarafından oldukça benimsenmiş, o zamandan bu yana söylenilegelmiş, deyim gibi kullanılmış, şairi Muallim Nâci'nin önüne geçmiştir.[1046]

[1044] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 56.
[1045] Mustafa İsmet Uzun, "Câize", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993); "Marifet iltifata tabîdir/Müşterisiz metâ zâyidir", *Berceste*, *TRT2* (24 Mart 2020) https://www.trt2.com.tr/edebiyat/berceste/berceste-or-13-bolum-1475949.
[1046] "Marifet iltifata tabîdir/Müşterisiz metâ zâyidir".

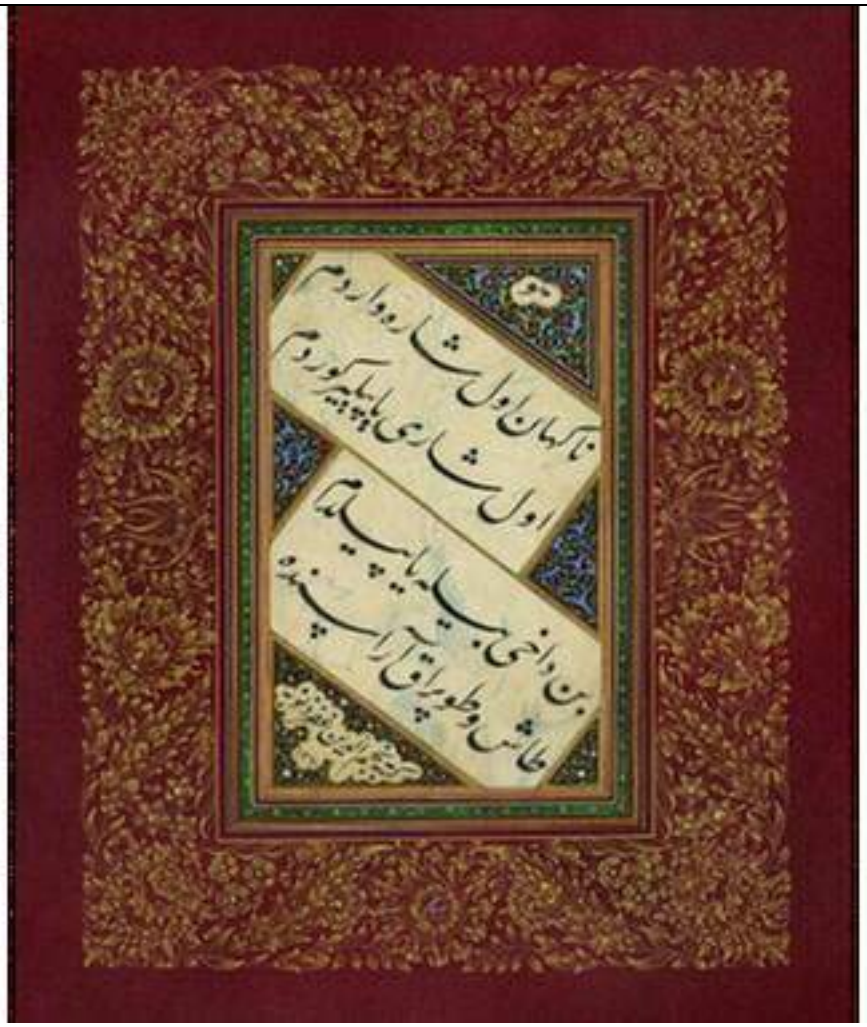

Görsel 413: Ömrümün Bereketi 1[1047]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1366/1947-1948
Manzumenin Şairi	Koca Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Koca Râgıb Paşa Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Muvāfıḳdur yine elbet mīzāca şīve-i ḥikmet Ṭabībüñ olsa da kiẕbi marīżüñ ṣıḥḥatin söyler"[1048]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Hikmetin üslûbu mizaca yine elbette uygundur Tabip yalan söylese de hastanın sağlığı için öyle söyler" [1049]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve sağlık içeriklidir. Bu beyit, bazen kişiye umut vermek ve moral aşılamak amacıyla yapıcı bir iyimserlik tavrının taşınması gerektiğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonundadır.[1050] 1373/1953 yılında tekrar yazmıştır.[1051] Necmeddin Okyay, beytin etrafını da kendi ebrularıyla çevrelemiştir.[1052] Koca Râgıb Paşa'nın Söyler redifli gazelinin hüsn-i makta' beytidir.

[1047] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/364.
[1048] Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, 231.
[1049] Cafer Mum, "Koca Râgıp Paşa'nın 'Söyler' Redifli Gazeli Üzerine Üslûp İncelemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları* 118/233 (2018), 114.
[1050] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 318.
[1051] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 130.
[1052] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/364.

Görsel 414: Ketebe[1053]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1370/1950-1951
Manzumenin Şairi	Hacı Bayram Velî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Nāgehān ol şāra vardum Ol şārı yapılur gördüm Ben daḫı bile yapıldum Ṭaş u ṭopraḳ arasında"			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Ansızın o şehre vardım ve şehri inşa edilirken gördüm Ben de onunla beraber yapıldım taş ve toprak arasında"			

[1053] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 414: https://osf.io/td5y8/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Yaratılış ile ilgilidir. İnsanın çevresindeki ortamdan nasıl etkilendiği, bulunduğu yerin onu nasıl dönüştürdüğü anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Mâil kıta formundadır. "Çalabum bir şār yaratmış" mısrası ile başlayan şiirinin ikinci beytidir. Manzumenin tamamı şehir kavramı ile ilgili mazmunlarla doludur. Necmeddin Okyay da bu kısmını levha formuna aktarmıştır.

Görsel 415: Ömrümün Bereketi 4[1054]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	M. Nureddin Artam			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Naḳş-ı sīnemdür Muḥammed ḫaṭṭ-ı rūyumdur ʿAlī Bāġ-ı dilde ġonce-i cānān-ı būyumdur ʿAlī Cānı virmek naḳdine bir ẕikr-i cānān istesem Rūz u şeb vird-i zebānum güft ü gūyumdur ʿAlī”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Muhammed gönlümün suretidir, Ali yüzümün hattıdır Ali, gönül bahçesinde sevgilinin henüz açılmamış çiçek kokusudur Can vermek karşılığında bir kere sevgiliyi anmak istesem Gece gündüz dilimin zikri, söylediğim Ali’dir”			

[1054] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/334.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Bu beyitler, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Ali'ye (r.a.) duyulan sevginin her şeyin üstünde olduğunu, şairin gönlünde ve dilinde her daim onların var olduğunu ifade etmektedir. Manzumenin şairi, Osmanlı devrinde Kâdirî tarikatinin Beylerbeyi Nevruz Tekkesi'nin son şeyhi, iyi bir şair ve heccâv olarak bilinen M. Nureddin Artam'dır.[1055] Necmeddin Okyay da, Artam'ın Hz. Ali'ye olan sevgisini dile getirdiği bir kıtasını levha formuna aktarmıştır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Fatma İnci Ayan Birol Koleksiyonundadır. Uğur Derman'ın hazırlamış olduğu "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", *Tarihten Teolojiye: İslâm İnançlarında Hz. Ali*'de mevcuttur.[1056]

[1055] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/334.
[1056] Derman, "Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali", 288.

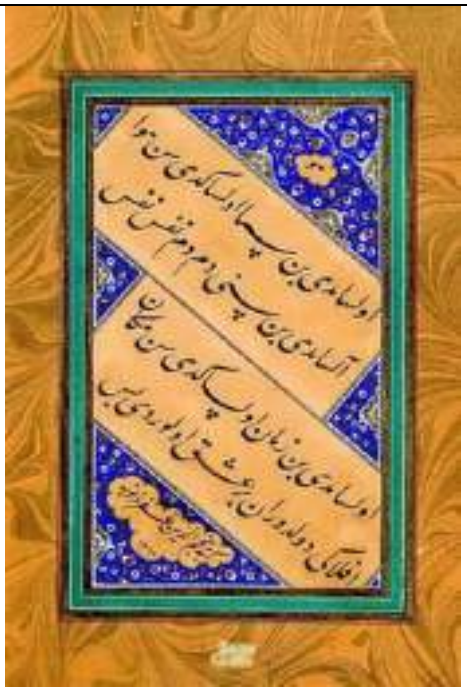

Görsel 416: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[1057]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Abdurrahman Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"O rütbe mürtefiʿ bünyāddur ḳaṣr-ı tevāżuʿ kim Riyāż-ı cennete neżżāre ḳābildür zemīninden"[1058]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Alçak gönüllü olma köşkü öyle yüksek bir yapıdır ki Zemininden cennet bahçelerine bakmak mümkündür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair, tevazunun insanı manevî anlamda yücelttiğini ve insana cenneti hatırlatıcı, mutluluk veren bir erdem olduğunu dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Cebecioğlu, bir çalışmasında bu beytin Kafzâde Fâizî'ye ait olduğunu ifade etmektedir.[1059] Fakat incelendiğinde dîvânında bulunamamıştır.

[1057] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 327.
[1058] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 2/27.
[1059] Ethem Cebecioğlu, "Hoca Ahmed Yesevî", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (ts.), 122.

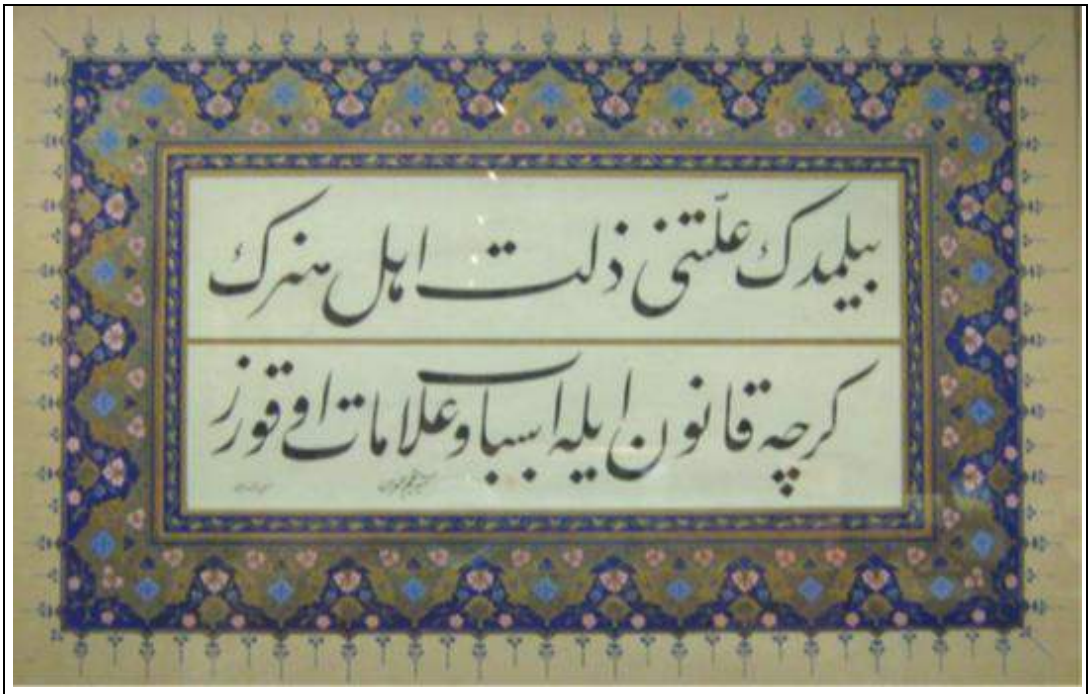
Görsel 417: Kalem Güzeli[1060]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1366/1948
Manzumenin Şairi	İsmâil Hâmî Dânişmend (Râbiâ Hâtûn)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	6'lı Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Olsamdı ben semāʾ Olsañdı sen hevā Alsamdı ben seni Dem dem nefes nefes Olsamdı ben zamān Olsañdı sen mekān Eflākı dolduran Bir ʿaşḳ olurdı bes"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ben gökyüzü olsaydım, sen de hava Her nefeste, her an seni içime alsaydım Keşke ben zaman olsaydım, sen de mekân Böylece gökleri dolduran bir aşk olurdu elbet"			

[1060] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 417: https://osf.io/459fk/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Şair, sevgiliyle arasındaki ayrılığı ortadan kaldırma arzusuna, sevgiliyle kavuşma arzusuna, aşkın sınırsızlığına ve aşkın her şeyi kapsayan, evrensel bir güç olduğuna işaret etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Levha, Fatih Özkafa'nın hazırlamış olduğu *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*'de de mevcuttur.[1061]

[1061] Özkafa, *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne,* 162.

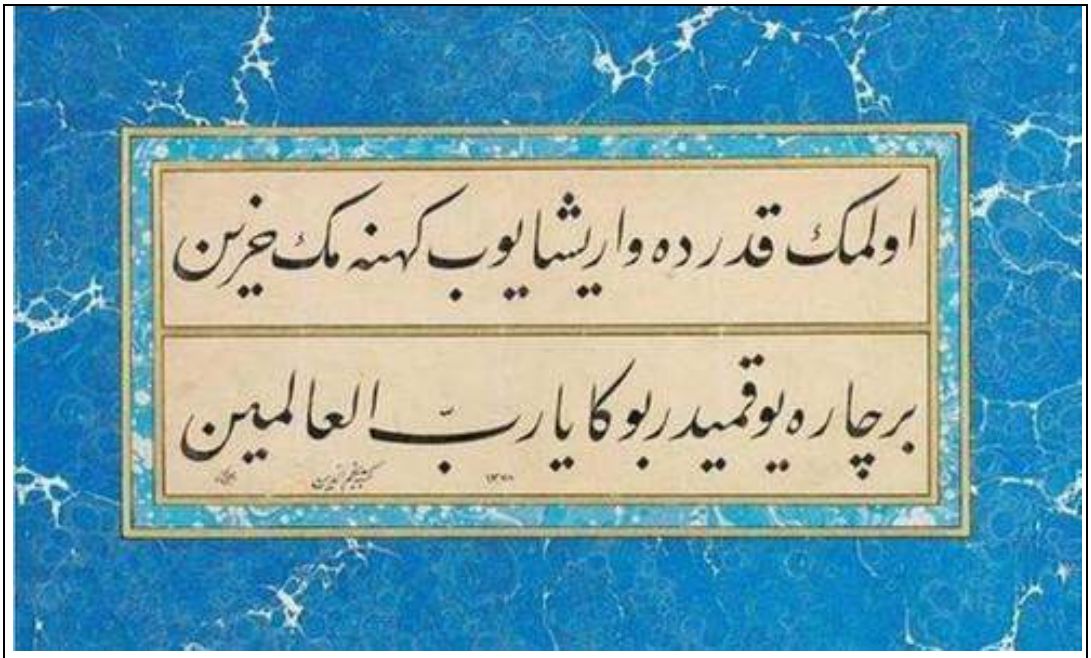

Görsel 418: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[1062]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Sünbülzâde Vehbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bilmedük ʿilletini ẕillet-i ehl-i hünerüñ Gerçi ḳānūn ile esbāb-ı ʿalāmāt oḳuruz"[1063]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Maharetli kimselerin hakir olmasına sebep olan şeyi bilemedik Her ne kadar kanunla ve görünen sebeplerle yorumlasak da"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Hüner ehline dair bir beyittir. Bu beyit, yetenek ve değer sahiplerinin bazen görünmez sebeplerden ötürü layık oldukları saygıyı göremeyebileceğine dair bir sitem içermekte ve hünerin değerinin tam olarak takdir edilmemesini eleştirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Gazelin hüsn-i makta' beytidir.

[1062] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 335.
[1063] Sünbülzâde Vehbî, *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*, haz. Ahmet Yenikale (Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017), 390.

Görsel 419: Ahmed Raci[1064]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Eski Şiirin Rüzgarıyla*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿîlātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ölmek ḳaderde var yaşayup köhnemek ḫazīn Bir çāre yoḳ mıdır buña yā Rabbe’l-ʿālemīn”[1065]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	“Ölmek kaderde var, yaşayıp eskimek ise hüzünlü Ey âlemlerin Rabbi, buna bir çare yok mudur”			

[1064] “Ahmed Raci” (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 419: https://osf.io/j4fz5/.
[1065] Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, 139.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Münâcât ve dünyanın geçiciliği içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Bu beyit, insanın ölümlü bir varlık olduğunu hatırlatarak, dünyanın geçiciliğine karşı duyulan bir sitemi ve hüznü dile getirmektedir. Mustafa Kara, Yahyâ Kemâl ile ilgili yazdığı bir yazının sonunda, Yahyâ Kemâl'in son şiirinin belli olup olmadığı, biliniyorsa hangisi olduğu sorusunun aklına gelmesi üzerine konuyu Beşir Ayvazoğlu'na sorduğunu yazmıştır. Ayvazoğlu ise bu soruya şöyle cevap vermiştir: "Aziz dost! Yahyâ Kemâl öldüğünde hastanedeki yastığının altında buruşuk bir kâğıt buldular. Bu kâğıtta eski harflerle ve kurşun kalemle bu beyit yazılıydı."[1066] Necmeddin Okyay bu beyti muhtemeldir ki Yahyâ Kemâl'in son yazmış olduğu beyit olduğunu bilerek levha formuna aktarmıştır.

[1066] Mustafa Kara, "Yahya Kemal ve Sessiz Gemi", *Türkiye Yazarlar Birliği* (30 Kasım 2021).

Görsel 420: Osmanlıca Lisanı Blog[1067]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1370/1950
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Perīşān ḥālüñ oldum ṣormaduñ ḥāl-i perīşānum Ġamuñdan derde düşdüm ḳılmaduñ tedbīr-i dermānum Ne dersin rūzgārum böyle mi geçsün güzel ḫānum Gözüm cānum efendüm sevdigüm devletlü sulṭānum"[1068]			
Nazım Şekli	Murabba			
Günümüz Türkçesi	"(Ey sevgili) Acınacak bir hâle düştüm de zavallı hâlimi sormadın Senin aşkının gamından derde düştüm de sen bana bir çare bulmadın Ne dersin benim güzel sultanım bütün ömrüm böyle mi geçsin İki gözüm, hayatım, efendim, sevgilim, itibarlı sultanım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu manzume, sevgiliye duyulan sitemi, sevdiğinden gördüğü ilgisizlik karşısındaki çaresizliği ifade etmektedir. Fuzûlî'ye ait bir murabbanın ilk dörtlüğüdür. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[1067] "Osmanlıca Lisanı Blog" Görsel 420: https://osf.io/xwr6v/.
[1068] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 708.

Görsel 421: Kalem Güzeli[1069]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	Nedîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nedîm Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. ve 3. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (2. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Raḳḳāṣ bu ḥālet senüñ oynuñda mıdur ʿĀṣıḳlarınuñ günāhı boynuñda mıdıu Ṭoymam şeb-i vaṣlıña şeb-i rūze gibi Ey sīm-beden ṣabāḥ ḳoynuñda mıdur"[1070]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Ey rakseden güzel, bu hâl senin eğlencende midir Âşıklarının günahı senin boynuna mıdır Sana kavuştuğum geceye doyamam, gecelerin gün gibi geçmesine Ey gümüş bedenli güzel, sabah senin koynunda mıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Âşığın sevgiliye duyduğu derin özlemi ve onunla geçen zamanın yetersizliğine olan hayıflanmasını anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Bilal Sütçü Koleksiyonundadır. Nedîm söylemiş, Necmeddin Okyay yazmış, Münir Nurettin Selçuk bestelemiştir.

[1069] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 421: https://osf.io/p7gv2/.
[1070] Macit, *Nedîm Dîvânı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, 489; Nedîm, *Nedîm Dîvânı*, 279.

Görsel 422: Türk Hat Sanatından Seçmeler[1071]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1361/1942-1943
Manzumenin Şairi	II. Gazi Giray Han (Gazâyî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Rāyete meyl iderüz ḳāmet-i dil-cū yerine Ṭūġa bel bağlamışuz kākül-i ḫoş-bū yerine Heves-i tīr u kemān çıḳmadı dilden aṣlā Nāvek-i ġamze-i dil-dūz ile ebrū yerine Sürerüz tīġimüzüñ ẕevḳ u ṣafāsın her dem Sīm-tenlerle olan leẕẕet-i pehlū yerine Gerden-i tevsen-i zībāda ḳoṭās-ı dil-bend Bağladı göñlümüzi zülf ile gīsū yerine Severüz esb-i hüner-mend-i ṣabā reftārı Bir perī ṣekl-i ṣanem bir gözi āhū yerine Göñlümüz şāhid-i zībā-yı cihāda virdük Dilber-i māh-ruḫ u yār-ı perī-rū yerine			

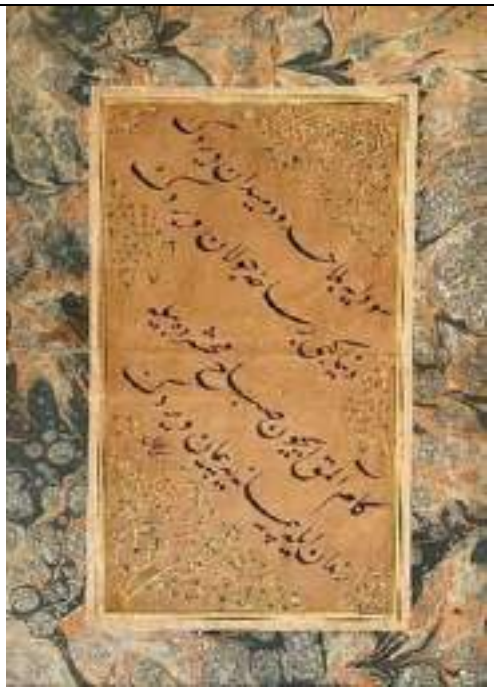
[1071] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 645; “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 422: https://osf.io/wykpb.

	Seferüñ cevri çoḳ ümmīd-i vefā ile velī Olduḳ āşüftesi bir şūḫ-ı cefā-cū yerine Olmışuz cān ile billāhi Ġazāyī teşne Ḳānını düşmen-i dīnüñ içerüz şu yerine”[1072]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Gönlü cezbeden güzellerin boyu yerine bayrağa yöneliriz Güzel kokulu saçları yerine şan ve saltanat alameti sancağa ümitle bağlanırız Yay ve ok gönlümüzden asla çıkmadı Sevgilinin gönle acı veren ok gibi göz ucuyla bakışı ve kaşları yerine Kılıcımızın zevk ü safasını her an yaşarız Gümüş tenli güzellerle yan yana olma zevki yerine Güzel ve dik başlı atın, gönlü bağlayıcı boynuna süs olarak takılan püskülüne Verdik gönlümüzü sevgilinin yüzüne ve omzuna sarkan bukleli saçları yerine Hoş bir bahar rüzgarı gibi giden hünerli atları severiz Peri gibi bir kızın iri ve güzel ceylan gözleri yerine Gönlümüzü savaşın süsü kimselere verdik Ay yüzlü melek çehreli çok güzel olan sevgili yerine Seferin cefası çok vefa ümidi umarak Allah’ın dostu olduk Aklı karışık bir cilveli, eziyet eden bir kadın yerine Ey Gazâyî, Allah için canına susamış olmuşuz Din düşmanın kanını su yerine içeriz”

[1072] Elvina Abduvaliyeva Er, *Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011), 232.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili, aşk ve savaş içeriklidir. Savaş terimlerine dair mazmunların sıkça kullanıldığı bir manzumedir. Şair, savaş ve kahramanlık temasını aşk ve sevgili imgeleriyle iç içe işlemiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ketebe.org'da Abdullah Karataş Koleksiyonu'nda da mevcuttur. Kırım hanlarından Gâzî Giray Han'ın dîvânçesinde bulunmayan on dört gazelinden bir tanesidir.[1073] 1942 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ni ziyaret edecek olan cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye Akademi idaresince bir armağan olarak verilmesi düşünülmüştür. O dönem Tezyînî Türk Sanatları şubesi muallimlerinden Necmeddin Okyay'a, Gâzî Giray'ın bu manzumesi yazdırılıp aynı bölümün tezhip hocası Muhsin Demironat'a da bezemesi yaptırılarak İnönü geldiğinde kendisine sunulmuştur. Fakat anlatılana göre muhtemeldir ki İsmet Paşa çağdaş durumuyla bağdaştıramadığı için levhayı bir müddet sonra terzisi İzzet Ünver'e hediye etmiştir. Onun vefatıyla da bu güzel eser bir başka koleksiyona geçmiştir. Necmeddin Okyay bu gazeli iki farklı kalemle yazmıştır. Bu levha Cumhuriyet devrinde devam eden Osmanlı zevkinin tezahürü olarak dikkat çekmektedir.[1074] Mâcid Ayral da Sülüs ve Nesih hatlarla yazmıştır.[1075]

[1073] Abduvaliyeva Er, *Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri*, 42, 229.
[1074] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 645.
[1075] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 216.

Görsel 423: Süleyman Berk[1076]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubailer*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿul (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Sevdâya bilâ-ḥudûd meydân virdük Dünyâ gibi bir sâḥa-i cevlân virdük Kām almaḳ içün ṣabāḥ-ı maḥşerde bile Rindân ile peymâneye peymân virdük"[1077]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Aşka sonsuz bir şekilde fırsat verdik Dünya gibi dolaşacak geniş bir alan verdik Kıyamet sabahında umduğumuza erişmek için bile Rindlerle şarap kadehine yemin verdik"			

[1076] "Hattat Berk" Görsel 423: https://osf.io/tq8nv/.
[1077] Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*, 21.

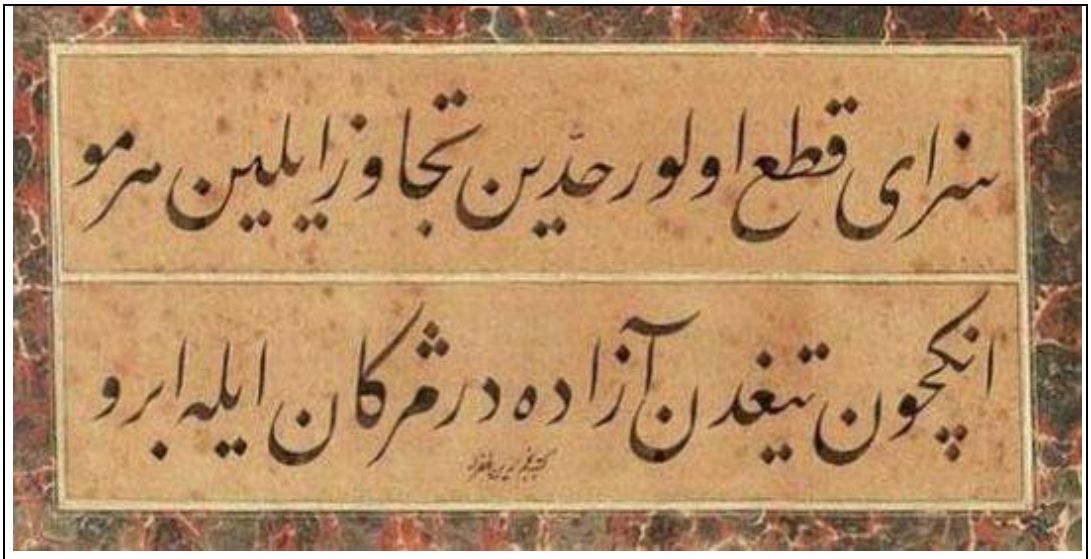
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Şair, sınırsız bir aşk ve dünya zevkine olan düşkünlüğünü dile getirmektedir. Mâil kıta formundadır. "Sâlim"'e diye başlayan bir rubaisidir.

Salim Rıza Kırkpınar, hatıralarını anlattığı kitabı *Salim Rıza'dan Anılar*'da rubainin kendisine ithaf edilişinin hikâyesini de anlatır.

> Park Otel'e ziyarete gittiği bir gün Yahyâ Kemâl'i odasında pijamalarıyla, sağlıklı ve neşeli görür. Yahyâ Kemâl, onda kendisinin bir resminin olup olmadığını sorar. Pek çok dostuna kendi resmini veren Yahyâ Kemâl'e Salim Rıza "Efendim, daha sıram gelmedi" der. Yahyâ Kemâl de komodinden çıkardığı bir fotoğrafının üzerine "Şiirin en eski asaletinden en yeni füsûnuna kadar kudretle âşinâ, aziz muhibbim Salim Rıza'ya, en derin sevgiyle. 1946, Yahyâ Kemâl Beyatlı" yazar. Ona bir de rubaisini ithaf etmek istediğini söyler ve "Foto Magazin'de bu hafta yayınlayacağım rubai, Diyonizyak bir rubai oldu. Sen gönül adamısın, bu rubaiyi sana ithaf ediyorum", der.

Yahyâ Kemâl, bu rubaiyi altı yıl önce bir başkası için yazmış, altı yıl geçtikten sonra kelimelerinde birkaç değişiklik yapmış ve Salim Rıza'ya ithaf etmiştir. Salim Rıza, bunu daha sonra Necmeddin Okyay'a yazdırıp, tezhibini de Fatma Rikkat Kunt'a yaptırdıktan sonra evinin duvarına asmıştır.[1078]

[1078] Haluk Oral, *Şiir Hikâyeleri*, ed. Rûken Kızıler (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014), 141-143.

Görsel 424: Divan Edebiyatı[1079]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Nâbî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sezā-yı ḳaṭʿ olur ḥaddün tecāvüz eyleyen her mūy Anuñçün tīġden āzādedür müjgān ile ebrū" [1080]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Sınırını aşan her saç teli ve tüy kesilmeye layık olur Bu yüzden kirpikler ve kaş kılıçtan azat edilmiştir"			

[1079] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 424: https://osf.io/2ntyd/.
[1080] *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, 531.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kişinin sınırlarını bilmesi, haddini aşmaması gerektiğini anlatmakta ve insanın ölçülü davranmasının güzelliğine vurgu yapmaktadır. *Ömrümün Bereketi 2*'de de bulunmaktadır.[1081] Üsküdar Mevlevîhanesi son şeyhi Ahmed Remzi (Akyürek) Dede'nin Üsküdar'da bir berber dükkânında hatırlayıp okuduğu rivâyet edilmektedir. Bunu işiten Mevlevî muhibbi bir arkadaşı bu durumu Necmeddin Okyay'a da anlatmıştır ve o da bu beyti yazıp berber dükkânına armağan etmiştir.[1082] Şiirin makta' beytidir.

Aynı beyti, birkaç kelimesinde değişiklik yaparak Hâmid Aytaç da yazmıştır. Yapılan bu değişikliklerin şiirin farklı nüshalarından dolayı mı olduğu yoksa hattatın inisiyatifi sebebiyle mi olduğu tespit edilememiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1081] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/211.
[1082] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/211.

Görsel 425: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1083]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ömer Ferid Kam			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Üstād-ı üstādān-ı dehr Ferīd-i ʿaṣr mī-fermāyend "Sırr-ı Aʿẓam Cenāb-ı Mevlānā Ki odur rāzdān-ı her dü cihān İderüm sırrını[1084] anuñ taḳdīs *Vaḥdehū lā şerīke leh gūyān*"[1085]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Zamanındaki üstatlarının üstadı yüzyılın Ferîd'i buyuruyor ki" "En büyük sır Hazret-i Allah'dır Ki dünya ve ahiretin sırrını bilen odur Onun sırrını kutsal sayarım 'O birdir ve ortağı yoktur' diyerek"			

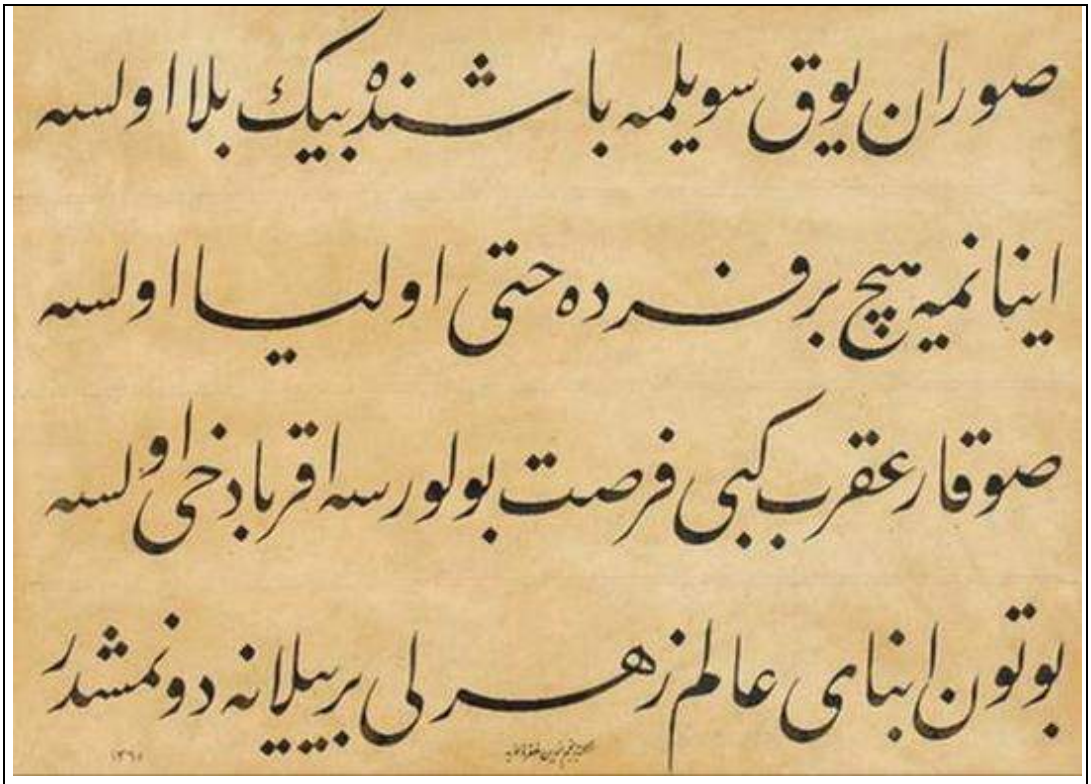
[1083] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 36.
[1084] Çalışmada "sırr-ı pākini" şeklinde geçmektedir.
[1085] İbrahim Korkmaz, *Ömer Ferid Kam'ın Hayatı, Eserleri ve Vahdet-i Vücûd Anlayışı* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 28-29.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.*Ömrümün Bereketi 4*'te de bulunmaktadır.[1086]

Anlatıldığına göre Ferid Kam, bu dörtlüğü yazdıktan sonra Şerafettin Efendi bunu duyunca Mevlânâ için söylediğini düşünüp şaire kızıp, "Bu ancak Allah için söylenir" demiş, Ferid Kam da "Gidin o yobaza söyleyin; ben de zaten O'na söyledim" diye cevap vermiştir.

Ferid Kam, dört kıtadan oluşan bu şiirine Allah'ı anarak başlamış, "Mevlânâ" ifadesini hem Allâhu Teâlâ hem Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî için kullanmıştır. Dolayısıyla sadece Mevlânâ'yı övdüğü düşünülerek yanlış anlaşılmıştır. Mevlevî geleneğine olan muhabbeti ve Mevlânâ'nın onun üzerindeki tesirini bu şiirle ifade etmiştir.

[1086] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/248-249.

Görsel 426: Divan Edebiyatı[1087]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1365/1946
Manzumenin Şairi	Şâir Eşref			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Manzumenin bozulmuş hâlidir. Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	“Şoran yoḳ söyleme başunda biñ belā olsa İnanma hiçbir ferde ḥattā evliyā olsa Şoḳar ʿaḳreb gibi furṣat bulursa aḳrabā daḥı olsa Bütün ebnā-yı ʿālem zehirli bir yılana dönmüşdür”[1088]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Başında bin türlü bela olsa da soran yok, kimseye söyleme Hiç kimseye inanma, evliyadan olsa bile Akraba dahi olsa bir fırsat bulsa akrep gibi sokar Tüm ademoğulları zehirli bir yılana dönmüştür”			

[1087] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 426: https://osf.io/4ad5v/.
[1088] *Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref*, 94.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu manzume, insan ilişkilerinde temkinli olmayı, kimseye tam olarak güvenmemenin önemini anlatmakta ve yaşanmış hayal kırıklıklarından doğan bir tecrübenin izlerini taşımaktadır. Şâir Eşref'in *Tasvîr-i Ahvâl* adlı şiirinden bir kıtadır. Hattat şiirde aslına göre vezni bozacak kadar kelime değişikliği tasarrufunda bulunmuştur. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Muhtemeldir ki bu değişiklikler kendisine verilen nüshadan kaynaklanmaktadır. Sadeleştirerek yazmıştır. Şiirin aslı ise şöyledir:

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
"Duyan yoḳ söyleme başunda biñ türlü belā olsa
Emīn olma saḳın bir şaḫsa haṭṭā evliyā olsa

Soḳar aḳreb gibi furṣat bulınca aḳrabā olsa
Bütün ebnā-yı ādem bir zehirli māra dönmüştür"[1089]

[1089] *Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref*, 94.

Görsel 427: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1090]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ömer Ferid Kam			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Feridüddīn ve'd-dünyā mī-fermāyend "Şems-i Tebrīzī arar destine almış meşʿal Gice gündüz ṭolaşır pīr-i felek dünyāyı Dīde-i encüm ile tā be-ḳıyāmet arasa Ne bulur bir daha Şems'i ne de Mevlānā'yı"[1091]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Dinin ve dünyanın Ferîd'i (tek şahsiyeti) buyuruyor ki" "Şems-i Tebrîzî, elinde bir meşale almış, arar Âlemin piri, gece gündüz dünyayı dolaşır Yıldızların gözleri ile kıyamete kadar arasa Ne bir daha Şems'i bulur ne de Mevlânâ'yı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mevlânâ ve Şems-i Tebrîzî'ye telmih barındıran ve ikisini konu edinen mediye içerikli manzumelerdendir. Şair, bu iki büyük zatın bir araya gelişinin evrensel ve eşsiz bir olay olduğunu vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Ömrümün Bereketi 4*'te bulunmaktadır.[1092]

[1090] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 35.
[1091] Korkmaz, *Ömer Ferid Kam'ın Hayatı, Eserleri ve Vahdet-i Vücûd Anlayışı*, 205.
[1092] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/250.

Görsel 428: İstanbul Antik Sanat[1093]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1321/1904
Manzumenin Şairi	Necmeddin Okyay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ṭālib-i necl idi İsmāʿīl Efendi oğlumuz *Kenz-i lā yefnā*[1094]dan iḥsān eyledi Rabb-i Celīl Ceddesi ceddi gibi Ḥaḳ ide Ḳurʾān-āşinā ʿUlemā ola ḥüccetü'l-İslām u Beyżāvī miṣil Yazdı Ḥāfıẓ ṭalʿat-i tārīḫ-i güherdārını Virdi şenlik dehre Kāẓım zīb-i mehd oldı bu yıl"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Çocuk talep eden biri idi İsmail Efendi oğlumuz 'Tükenmez bir hazineden' bağışladı çok yüce olan Allah Nenesi dedesi gibi Allah onu Kurʾân bilenlerden eylesin İslâm dininin delili ve Beyzâvî gibi âlimlerden ola Hâfız onun değerli doğum tarihini yazdı Bu yıl, Kâzım dünyaya şenlik getirdi, beşiğinin süsü oldu"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Doğum tebriki içerikli tarih manzumelerindendir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[1093] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 428: https://osf.io/xqp48/.
[1094] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/235.

Görsel 429: Divan Edebiyatı[1095]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Mustafa Selâmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Selâmî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hüve'l-Muʿîn Yā İlāhī Faḫr-i ʿālem Muṣṭafā'nun ʿaşḳına Fātiḥ-i Ḫayber ʿAliyyü'l-Murtażā'nun ʿaşḳına Ser-be-teslīm-i rıżā īmānumuz taḳdīredür Eyle tevfīḳuñ refīḳ āl-i ʿabānuñ ʿaşḳına" [1096]			
Nazım Şekli	Murabba'			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım, âlemlerin övünç kaynağı Muhammed Mustafâ'nın aşkına Hayber'i fetheden Aliyyü'l-Murtazâ aşkına Baş üstüne itirazsız razı olduğumuz imanımız kaderedir Başarıyı yol arkadaşımız eyle Fatıma, Ali, Hasan ve Hüseyin aşkına"			

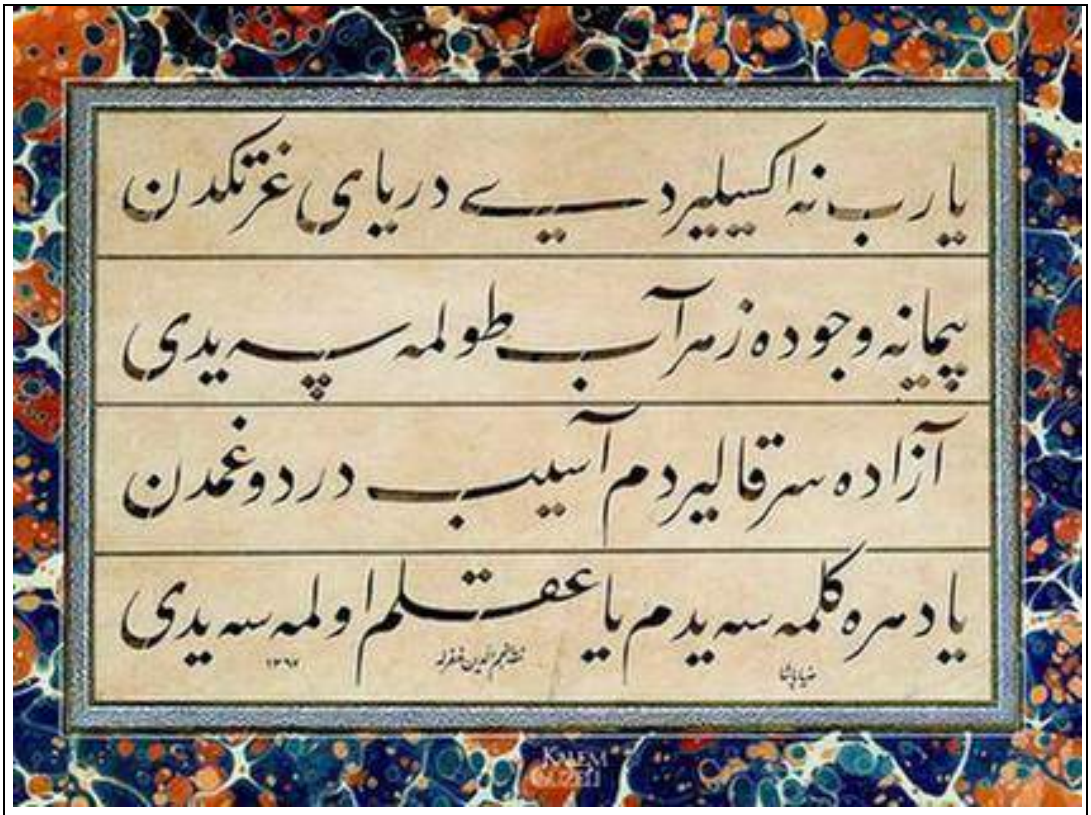
[1095] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 429: https://osf.io/9ag2e/.

[1096] Ayşe Kaya, *Dîvân-ı Selâmî* (Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999), 243; Hatice Gülpınar, *Dîvân-ı Selâmî* (Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004), 157-158.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, Allah'a dua ederek Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Ali'nin (r.a.) yüceliğine vurgu yapmakta ve onların sevgisi adına kendisine ilâhî lütuf ve başarı talep etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Mustafa Halîm Özyazıcı da 1377/1957 yılında yazmıştır. Emin Barın Koleksiyonundandır.[1097]

Necmeddin Okyay, levhayı, Mustafa Selâmî'nin murabbasının ilk bendinin ilk iki mısrası ve ikinci bendinin son iki mısrasından oluşturmuştur.

[1097] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/332.

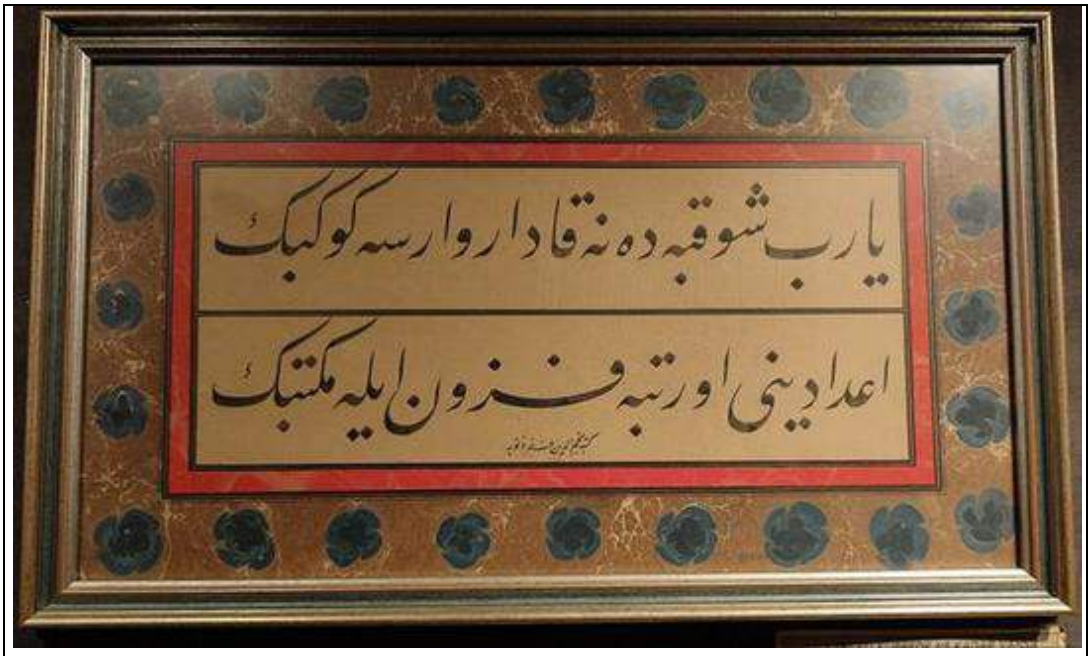
Görsel 430: Kalem Güzeli[1098]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1367/1947
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mef ʿūlü / Fāʿilātün / Mef ʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab ne eksilirdi deryā-yı ʿizzetiñden Peymāne-i vücūda zehr-āb ṭolmasaydı Āzāde-ser ḳalırdum[1099] āsīb-i derd ü ġamdan Ya dehre gelmeseydüm ya ʿaḳlum olmasaydı"[1100]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım izzet denizinden ne eksilirdi Varoluş kadehine acı su dolmasaydı Sıkıntı ve keder belasından hür olurdum Ya dünyaya gelmeseydim ya bir aklım olmasaydı"			

[1098] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 430: https://osf.io/syuxe/.
[1099] Çağlar'ın hazırlamış olduğu çalışmada "olurdum" şeklindedir.
[1100] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 118.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair kendisinin dert ve sıkıntılardan azade olmayı arzu ettiğini, bu dertler karşısında sitemini dile getirmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Şarkı olarak da bestelenmiştir. Bir rivâyete göre Mustafa Kemal Atatürk bir tren yolculuğu yaparken Naci Eldeniz bu beyti okumuş, Atatürk de beytin anlamları üzerine derin tahliller yapmıştır.[1101] Aynı zamanda bestelenmiş bu şarkıyı Hâfız Yaşar'dan dinlemeyi çok sever ve zaman zaman kendisi de söylermiş. Cemal Ünlü'nün hatıratında anlatıldığına göre Mustafa Kemal hastalanıp karnı su topladığında doktorlar Atatürk'ün acılarından kurtulması için karnından şırıngalarla suyu çekmek zorunda kalmışlardır. yıllar önce söylediği bu şarkıda geçen "zehr-āb/acı su" terimi, onun yaşamında bir gerçeğe, alın yazısına dönüşmüştür.[1102]

[1101] Afet İnan, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, haz. Arı İnan (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007), 100-101.
[1102] bk. Cemal Ünlü, *Atatürk'le Bir Tren Yolculuğu* (İstanbul: Str Yapımcılığı, 2005).

Görsel 431: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[1103]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1926
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Yā Rab şu ḳubbede ne ḳadar varsa kevkebüñ Aʿdādını o rütbe füzūn eyle mektebüñ”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey Allah’ım şu gökyüzünde ne kadar yıldızın varsa Okulların sayısını o derece arttır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Okulun kıymetini ifade eden bir beyittir. Bu beyitte, şair, eğitim kurumlarının çoğalması için Allah’a dua etmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[1103] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu’ndaki Levhalar ve Resimler*, 305.

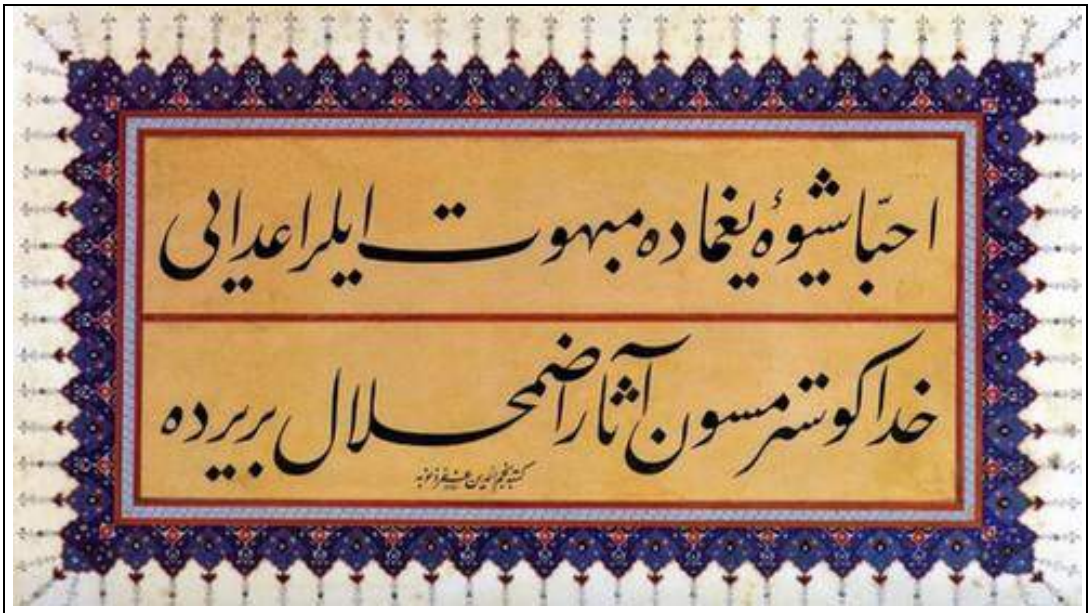

Görsel 432: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1104]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâîler*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Her rind bu bezmüñ nedür encāmı bilir Dünyāmuzı nāgāh ẓalām örtebilir Bir bitmeyicek şevḳ virürken beste Bir tel ḳopar āhenk ebediyyen kesilir"[1105]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	"Her rind bu dünya meclisinin sonunun ne olduğunu bilir Dünyamızı ansızın bir karanlık örtebilir Hayat bestesi insana hiç bitmeyecekmiş gibi bir neşe verirken Hayat sazının bir teli kopar ve hoş sadâ sonsuza dek kesilir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Hayatın geçici güzelliğini ve bu geçici dünya ile aşırı bağ kurmaması gerektiğini hatırlatarak ölümün kaçınılmazlığını düşündürtmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. "Vehbî'ye" başlıklı bir rubaisidir.

[1104] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 133.
[1105] Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*, 36.

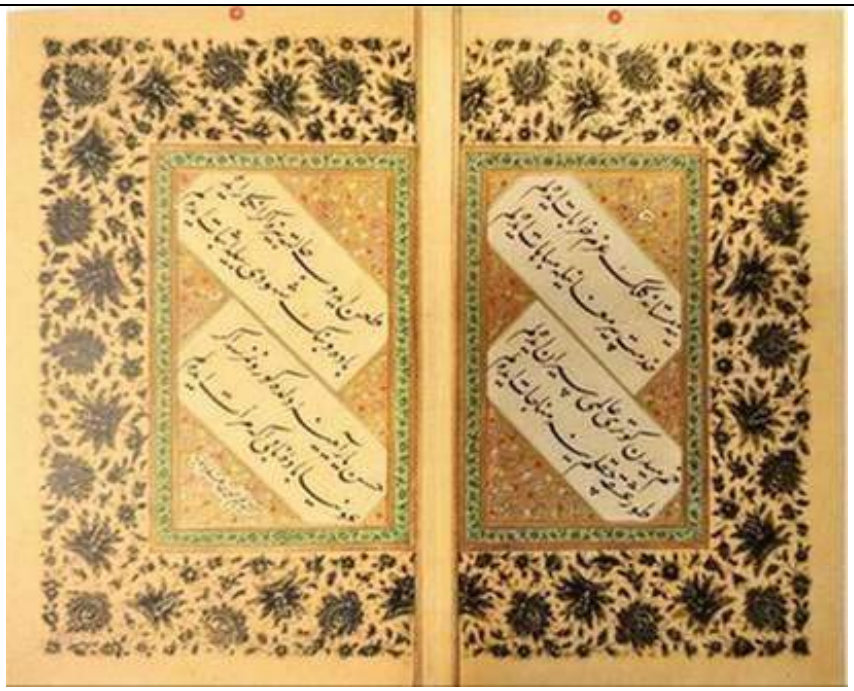

Görsel 433: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1106]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Yenişehirli Avnî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Aḥibbā-şīve-i yaġmada mebhūt eyler aʿdāyı Ḫudā göstermesün āṯār-ı izmihlāl bir yerde"[1107]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bir zor kullanarak ele geçirme durumunda dostların tavrı düşmanları hayrette bırakır Yeter ki Allah bir yerde çöküş izleri göstermesin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, dostların zor anlarda bile birlik ve beraberlik içinde kalmalarının yüceliğini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1106] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 101.
[1107] Turan, *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı'nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şuʿarâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*, 939.

Görsel 434: Ömrümün Bereketi 2[1108]

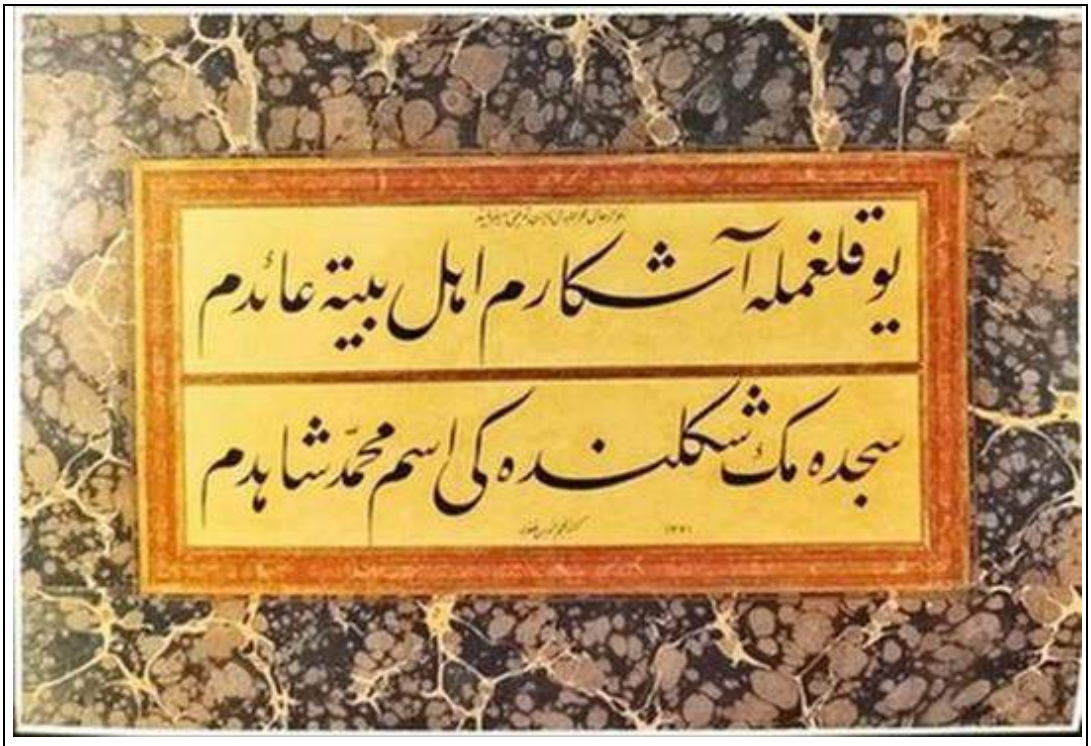
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Yine mestāne gelüñ ʿazm-i ḫarābāt idelüm Ḫidmet-i pīr-i muġan ile mübāhāt idelüm Ḫum-ı meyden götüre ʿālemi seyrān idelüm Ṭūr-ı ʿışḳa çıḳalum yine münācāt idelüm Ṭaʿn idüp ḫālete bīze eger inkār ide Bāde vü beng şühṭdī bile işbāt idelüm Ḫüsn-i yār āyine-i dilde görünmezse eger ʿ*Avni*yā bāde-i nābi aña mirʾāt idelüm” [1109]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	“Yine sarhoşlar gibi gelin meyhaneye gidelim Meyhanenin pirine hizmet ile övünelim Şarap küpünden götürüp (içip), âlemi seyre çıkalım Aşkın Tur Dağı’na çıkalım, yine Allah’a yakaralım			

[1108] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/250-251.
[1109] Fatih Sultan Mehmed, *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*, 398.

	Eğer birileri bu hâli kınayıp ısrarla inkar ederse İçki ve afyon şahitleri ile ispatlayalım Eğer sevgilinin güzelliğ gönül aynasında görünmezse Ey Avnî ona aynalık şaf şarap ile edelim”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tekkelere dair nasihat, rint tipi ve melâmet içerikli manzumelerdendir. Tekkeler için kullanılan çoğu mazmunu barındırmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Türk Hattatları*’nda da bulunmaktadır.[1110] Levhanın geçtiği çalışmalardan bir tanesi de *Hüsn-i Hat ile Divan Şiirinin Müşterekleri ve Hüsn-i Hattın Divan Şiirine Tesirleri* adlı çalışmadır.[1111] Gazelin matlaʿ beyti ve sonraki üç beytinden oluşmaktadır. Avnî, bu gazeliyle dostlarını tekkeye ve bu tekkedeki mürşid ile iftihar etmeye davet etmektedir.

[1110] Rado, *Türk Hattatları*, 257.
[1111] Lokman Koçak, *Hüsn-i Hat ile Divan şiirinin Müşterekleri ve Hüsn-i Hattın Divan şiirine Tesirleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 192.

Görsel 435: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1112]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1371/1951
Manzumenin Şairi	Neyzen Tevfik			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yoḳluġumla āṣikārum Ehl-i Beyt'e ʿāʾidüm Secdemüñ şekliñdeki ism-i Muḥammed şāhidüm" [1113]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Yokluğumla bile Ehl-i beyte ait olduğum açıktır Secdeye kapanışımın hâlindeki Muhammed isminin harflerinin duruşu buna şahittir"			

[1112] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 32.
[1113] Aksoy, "Neyzen Tevfik", 33/73.

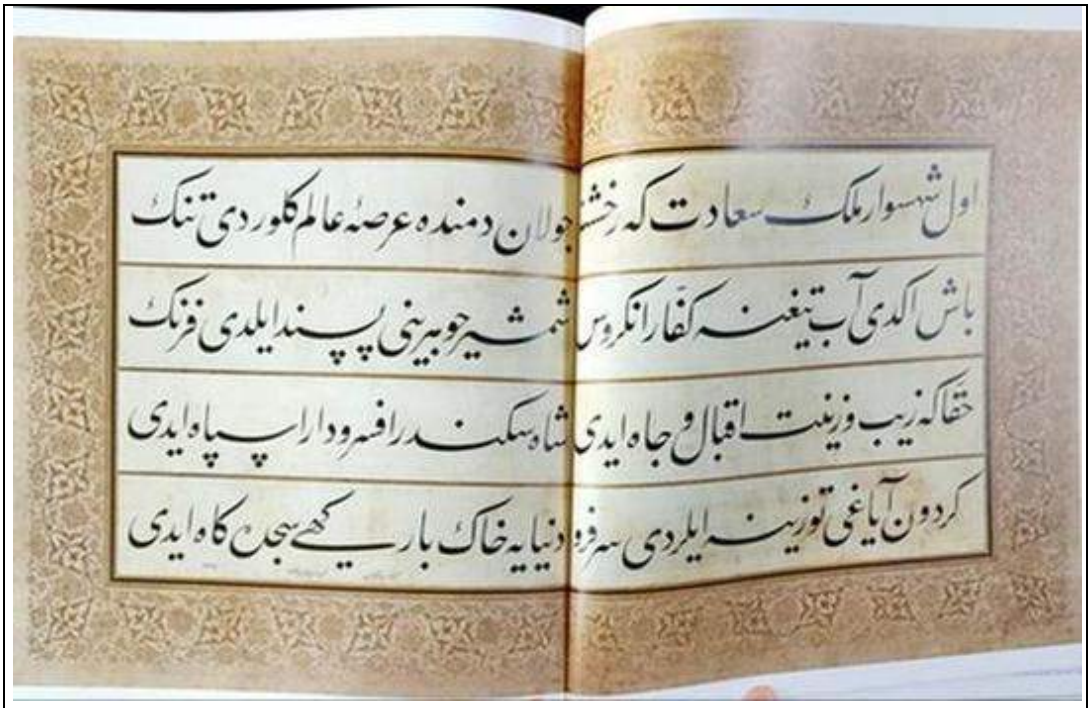
Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Şair, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve Ehl-i Beyt'e duyduğu derin bağlılığı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. İkinci mısrasında insanın secde hâlindeki duruşunun, başı mim, gövdesi ha, diz ve ayaklarının duruşu mim ve dal olacak şekilde Muhammed ismini andırdığını ifade etmektedir.

Neyzen Tevfik, ölümüne çok yakın bir zamanda kendisini ziyarete gelen Cemalettin Server'e "Şahit ol Server, ben şuurlu bir Müminim" demiştir. Manzume bir önceki beytiyle Neyzen Tevfik'in inancına dair şahitlik de yapmaktadır.[1114] Şöyledir:

"Felsefemde yoḳ ötem ben çünki sırr-ı vāḥidim
Cemʿ-i keṣrette yekūnen ṣıfr-ı muṭlaḳ olmuşum

Yoḳluġumla āşikārum Ehl-i beyt'e ʿāʾidüm
Secdemün şeklindeki ism-i Muḥammed şāḥidüm"

[1114] Aksoy, "Neyzen Tevfik", 33/73.

Görsel 436: Türk Hat Sanatından Seçmeler[1115]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Bâkî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bâkî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ol şehsüvār-ı mülk-i saʿādet ki raḫşına Cevlān demünde ʿarṣa-i ʿālem gelürdi teng Baş egdi āb-ı tīġine küffār-ı Üngürūs Şimşīr-i[1116] gevherini pesend eyledi Freng Ḥaḳḳā ki zīb u zīnet-i iḳbāl ü cāh idi Şāh-ı Sikender-efser ü Dārā sipāh idi Gerdūn ayaġı tozına eylerdi ser-fürū Dünyāya ḫāk-i bārgehī secdegāh idi”[1117]			
Nazım Şekli	Musammat			
Günümüz Türkçesi	“Bahtiyarlık ülkesinin usta at binicisidir ki o atına Gezinti anında yeryüzü dar gelirdi			

[1115] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 650-651.

[1116] Şimşīri olması gerekirken şimşīr-i şeklinde yazılmıştır. Bu detay hakkında Uğur Derman Türk Hat Sanʿatından Seçmeler adlı eserde şöyle bilgi vermektedir: “Levhada bir ی harfi eksik kalmıştır. Her hadisenin mizahî tarafını bulan Necmeddin Hocamız, hattatlar hakkında söylenilen ‘küllü hattâtin câhilün’ (her hattat cahildir) sözünü isbât için demek ki böyle bir vesile gerekecekmiş! demişti.” bk. M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanʿatından Seçmeler*, 649.

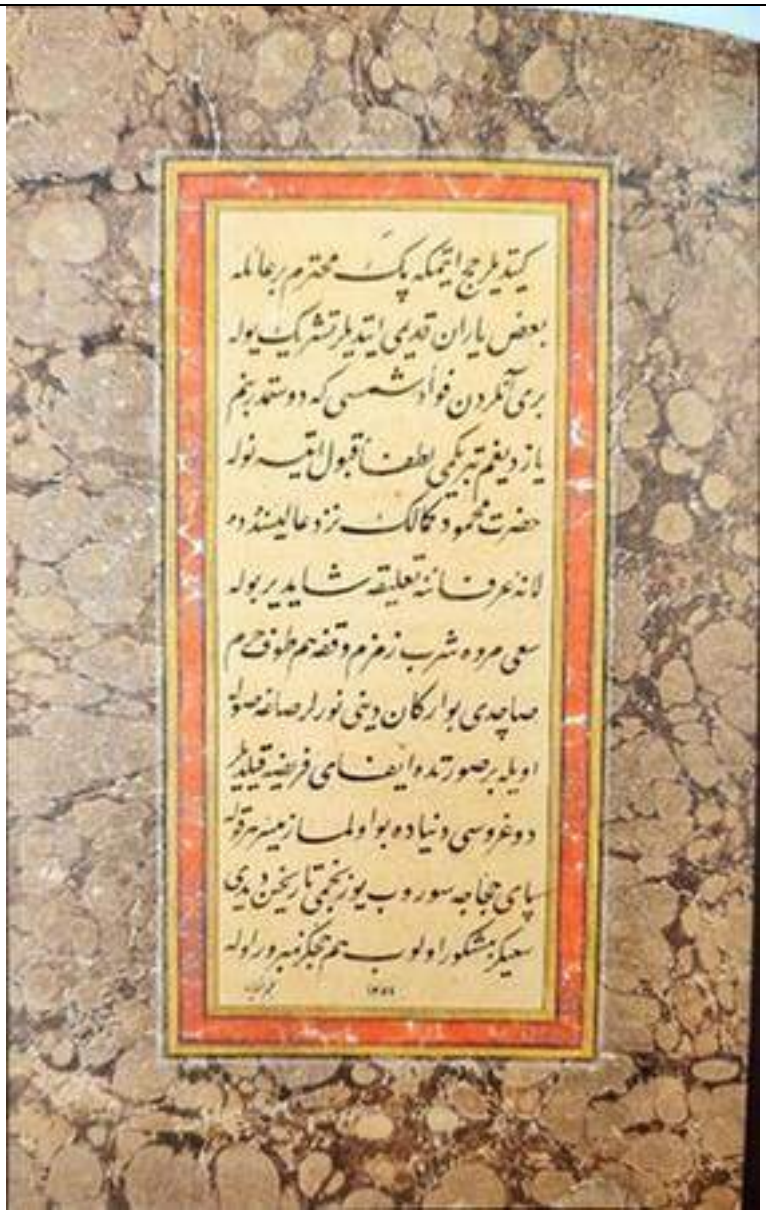
[1117] Bâkî, *Bâkî Dîvânı*, haz. Sabahattin Küçük (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ts.), 56.

	Macar kafirleri kılıcının keskinliği ve parlaklığına boyun eğdi Avrupalı mücevher gibi kılıcını beğendi Doğrusu talihin süsü ve yüksek mevkii ile Şâh İskender'in tacı ve hükümdar Dârâ ona asker idi Dünya ayağının tozuna baş eğerdi Makamının toprağı tüm dünyaya secde yeri idi"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kânûnî'ye mersiye içeriklidir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Envanter numarası "GY 1262"'dir. Necmeddin Okyay, musammatın birinci kısmındaki iki beyitle ikinci kısmındaki ilk iki beytinden oluşturmuştur. Levhanın yazılış hikâyesi ile ilgili Uğur Derman, şunları aktarmıştır:

> Abdülhak Hâmid Tarhan'ın Fatih Sultan Mehmed ve Yavuz Sultan Selim türbelerindeki Kâmil Akdik ve Hulûsi Yazgan'a yazdırılmış olan "Türbe-i Fâtihi Ziyaret" ve "Türbe-i Selîm-i Evvel'i Ziyaret" kasidelerini gören Topkapı Sarayı Müzesi müdürü Haluk Şehsüvaroğlu, Necmeddin Okyay'dan Kânûnî Sultan Süleyman Türbesi'ne de Bâkî'nin Kânûnî hakkındaki mersiyesinden seçilen beyitlerin yazılmasını rica etmiş ve Necmeddin Okyay da bunun üzerine bu dört beyti çokça emek vererek yazıp teslim etmiştir. Mihriban Sözer tarafından 1959 yılında tezhibi tamamlanan levha her nedense Kânûnî Türbesi'ne asılmayıp Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde muhafaza cihetine gidilmiştir.[1118]

[1118] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 649.

Görsel 437: Ömrümün Bereketi 1[1119]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1354/1936
Manzumenin Şairi	Necmeddin Okyay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Gitdiler ḥacc itmeğe pek muḥterem bir ʿāʾile Baʿżı yārān-ı ḳadīmi itdiler teşrīk yola Biri anlardan Fuʾād Şemsī ki dostumdur benim Yazdığum tebrīki luṭfen ḳabūl itse n’ola			

[1119] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/460.

	Ḥażret-i Maḥmūd Kemāl'üñ nezd-i ʿālīsinde de Lāne-i ʿirfānına taʿlīḳa şāyed yer bula Saʿy-i Merve şurb-i zemzem vaḳfe hem ṭavf-ı Ḥarem Şaçdı bu erkān-ı dīni nurlar ṣāġa ṣola Öyle bir ṣūretde īfā-yı farīża ḳıldılar Doġrusı dünyāda bu olmaz müyesser her ḳula Pāy-i ḥuccāca sürüp yüz Necmī tārīḫun didi Saʿyüñüz meşkūr olup hem ḥaccuñuz mebrūr ola"
Nazım Şekli	Kıta
Günümüz Türkçesi	"Pek muhterem bir aile hacca gitti Giderken bazı eski dostlarını da bu yolculuğa ortak ettiler Onlardan birisi de Fuad Şemsî'dir ki benim dostumdur Yazdığım bu kutlama tarihini lütuf göstererek kabul etse n'olur İbnülemin Mahmud Kemal hazretlerinin yüce huzurunda da Onun irfan yuvasına asılmaya layık olarak keşke bir yer bulsa Merve'de sa'y etmek, zemzem içmek vakfede bulunmak, Harem'i tavaf eylemek Dinin bütün bu esaslarını nurlar sağa sola saçtı Hac görevini öyle bir şekilde yerine getirdiler ki Doğrusu dünyada bunu yapabilmek her kula nasip olmaz Necmî, hacıların o mübarek yerlere basan ayaklarına yüz sürüp, tarihini şöyle söyledi: 'Saʿyiniz şükre layık, haccınız makbul olsun'"[1120]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tebrik içerikli tarih manzumelerindendir. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonundadır.[1121] Kavalalı ailesinden bir Türk devlet adamı olan Abbas Halim Paşa'nın Kahire'de vefatından sonra, İstanbul'daki dostlarıyla bağlantısını koparmayan eşi Prenses Hatice Abbas Halim, 1354/1936 yılında hacca niyet etmiştir. Bu dostlardan, eserleriyle kültür ve sanat tarihimize katkılarda bulunan İbnülemin Mahmud Kemal İnal ile Osmanlı maârifinin değerlilerinden olan ve Abbas Halim Paşa'nın işlerine bakan Fuad Şemsî İnan'ı hac görevlerini yerine getirmek için kafileye dâhil etmiştir. İbnülemin'le olduğu

[1120] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/463.
[1121] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 307.

kadar Fuad Şemsî Bey'le de yakınlığı bulunan Hezarfen Necmeddin Okyay, onların Hicaz'dan dönüşünde manzum bir tebrîknâme kaleme alıp sonunda ebcedle tarih düşürmüş, Taʿlîk hattıyla yazarak etrafını da kendisi battal ebrûlarıyla süslemiştir. 1354 yılı Zilhicce ayının, 24 Şubat 1936 günü başladığı düşünüldüğünde ve hac zamanının da Mart'ın ilk haftasına denk gelişine bakılırsa; bu tarih manzumesinin, Necmeddin Okyay'ın zihninde ancak Mart ayı sonlarında şekillendiği söylenilebilir.[1122] Uğur Derman, bu levhayı 2008 yılında elden satın alarak Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'na dahil etmiştir.[1123]

Uğur Derman, şiirin yazılış hikâyesi hakkında ayrıca *Ömrümün Bereketi*'nde şöyle bahsetmektedir:

> "Necmeddin Okyay, bu tarih manzumesini daha Taʿlîk hattıyla yazmadan, İbnülemin'i bir ziyaretinde ona el yazısıyla bir nüshasını vermiş. İlk şekliyle "Biri anlardan Fuad Şemsî ki cânımdur benim" mısrasını okuyan İbnülemin Mahmud Kemal Bey çok şiddetlenerek: "İstemem, çıkar bunu buradan!" diye feryad etmeye başlamış fakat Necmeddin Hoca onun itirazına aldırmayıp "cânım"ı "dostum"la hafifleterek beyti yerinde bırakmış! Zaten öfkesi burnunda bu iki Osmanlı münevverinin (İbnülemin Mahmud Kemal ve Fuad Şemsî'nin) mizaç itibarıyla geçinebileceklerini sanmak safdillik olurdu zira biri Süleyman Nazif'in İbnülemin hakkında söylediği "Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine" zırhına bürünmüş Eminpaşazade, diğeri "Siz hükümdar sülalesinden gelmeliydiniz" sözüne "Hükümdar benim sülalemden gelmeliydi" cevabını veren bir "azîzü'n-nefs" âdem… İbnülemin ile Fuad Şemsî Bey'in bir müşterek seyahatleri sırasında neler cereyan ettiğini bir ziyaretimde, Fuad Şemsî Bey'e sormuştum. "Özü de sözü de sağlam adam" olmak vasfıyla Mehmet Akif Bey'in dostluğunu kazanan ve *Safahat*'ın altıncı kitabı *Âsım* kendisine ithaf olunan merhum Fuad Şemsî, Kızıldeniz'deki vapur seyahatinde aynı kamaraya düştükleri

---

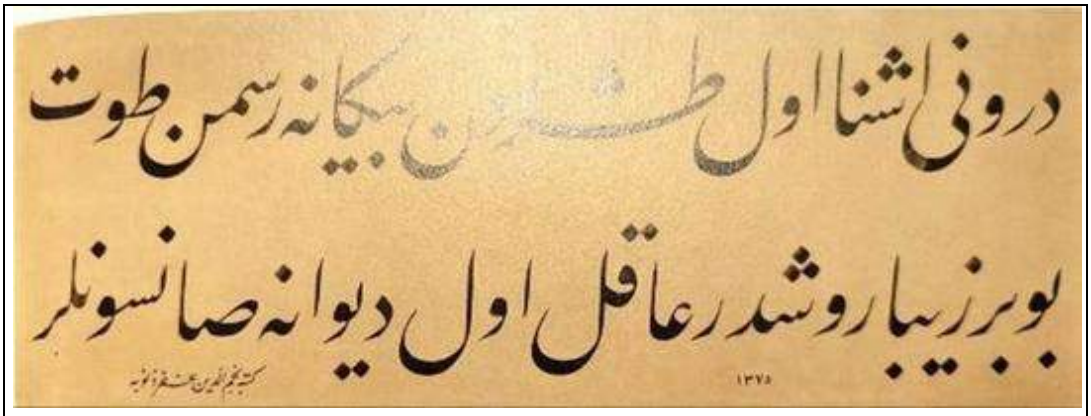
[1122] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 308-309; M. Uğur Derman, "Bir Levhanın Hatırlattıkları", *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* 413 (Mart 2008), 13-14.

[1123] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 309.

> İbnülemin'in fasılasız konuşmasından fazlasıyla rahatsız olunca, bu arada kamaraya getirilen yemek tepsisinin içindeki ekmek bıçağını eline alıp: "Konuşmaya devam edecek olursan, seni bununla vurur, sustururum" diyerek, seyahatin sonrası için İbnülemin'e gözdağı verdiğini, onun Deli Fuad adıyla da tanındığını bilen muhatabı İbnülemin'in de artık sesini kestiğini anlatmıştı. Muhtemelen gemilerinin şapa oturmasıyla gerilen sinirlerinin yanı sıra İbnülemin'in Kahire'deyken Mehmed Akif'e karşı sonradan da süregelen lakaytlığına içerlemesi, Fuad Bey'in bu davranışına en mühim sebeptir. Necmeddin Hoca'nın, levhasını yazdıktan sonra bunu, evinin duvarlarında yer almasını arzu ettiği İbnülemin'e herhalde o reddedilen beyit yüzünden vermediği anlaşılmaktadır. Aynı levhanın kendisi yaş haddi sebebiyle 1948'de Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki hocalığından ayrılırken adına tertiplenen sergide yer aldığını, elde mevcut bir fotoğraftan anladım ama hocanın koleksiyonunda kalmış olduğunu da sanmıyorum çünkü hiçbir şekilde görmüşlüğüm olmadı."[1124]

Levha, orijinal hikâyesiyle hat levhalarının da tarihe ayna olduğunun bizzat ispatıdır.

[1124] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/463-464.

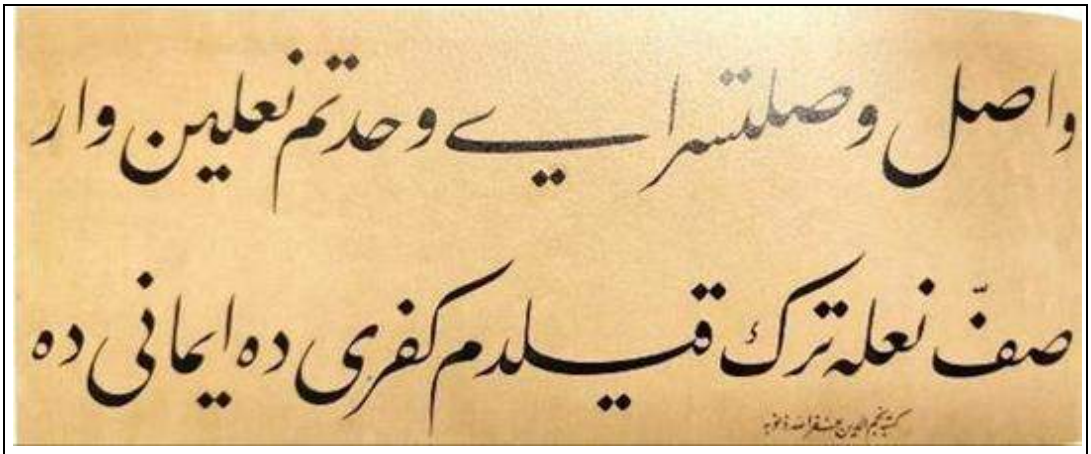

Görsel 438: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1125]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Derviş Şinasî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Derūnī āşinā ol ṭaşradan bīgāne resmün ṭut[1126] Bu bir zībā revişdür ʿāḳil ol dīvāne şansunlar"[1127]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İçten samimi ol, dışardan ise yabancı görün Bu güzel bir davranıştır, akıllı ol fakat deli sansınlar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, içtenlik ve samimiyetle dolu bir ruh haliyle dış dünyada mesafeli bir duruş sergilemenin, insanın kendini koruması ve olgun bir davranış sergilemesi gerektiği anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Taşlıcalı Yahyâ Bey'e de atfedilmiştir fakat eserinde bulunamamıştır. Bir iki kelime değişikliğiyle Hâmid Aytaç da yazmıştır. Çalışmaya o hâli de dahil edilmiştir.[1128]

[1125] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 109.
[1126] Birçok yerde "şansunlar" şeklinde geçmektedir. Çalışmaya Hâmid Aytaç'ın yazmış olduğu o hâli de dahil edilmiştir.
[1127] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 32; *Berceste Beyitler Zînetü'l-Mecâlis*, 71.
[1128] bk. Görsel 533.

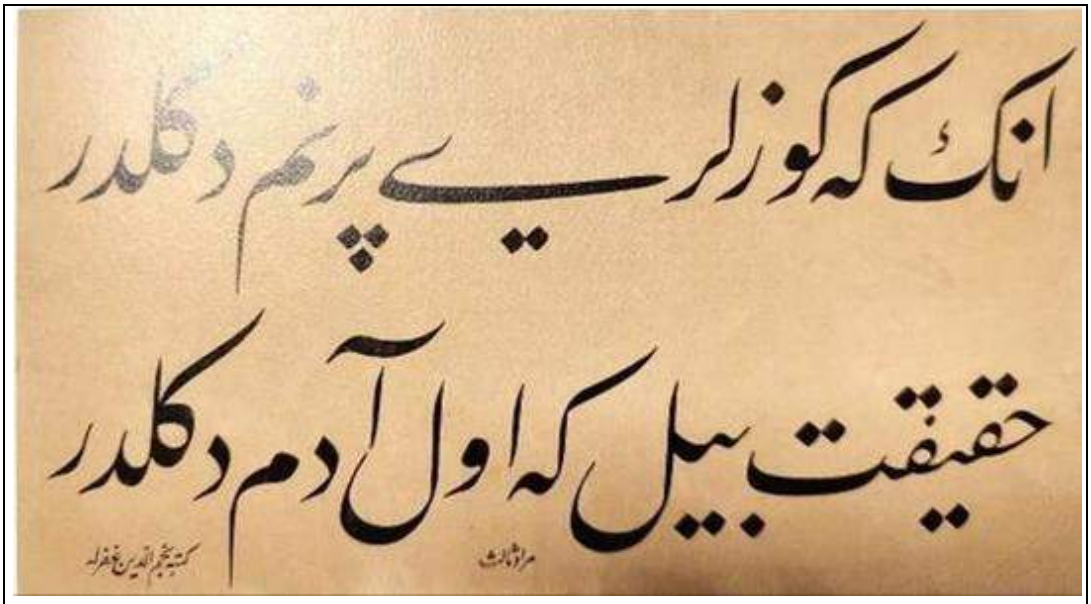

Görsel 439: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1129]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Osman Şems Efendi[1130]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Osman Şems Efendi Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Vāṣıl-ı vuṣlat-serāy-ı vaḥdetem[1131] naʿleyn-vār Ṣaff-ı naʿle terk ḳıldum küfri de īmānı da"[1132]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bir çift ayakkabı gibi Allah'a kavuşma yerine ulaşıp, onunla bir oldum Küfrü de imanı da bir kenara bıraktım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Bir kimsenin vahdet yolunda kendisini dünyalıklardan arındırıp hakikate ulaşma çabasını ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1129] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 110.
[1130] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Nihat Azamat, "Osman Şems Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[1131] Çalışmada "muṭlaḳam" şeklinde geçmektedir.
[1132] Kemal Edip Kürkçüoğlu, *Osman Şems Efendi Dîvânı'ndan Seçmeler* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1996), 125; Yusuf Yıldırım, *Osman Şems Efendi, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (Metin-İnceleme-Tahlil)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 675.

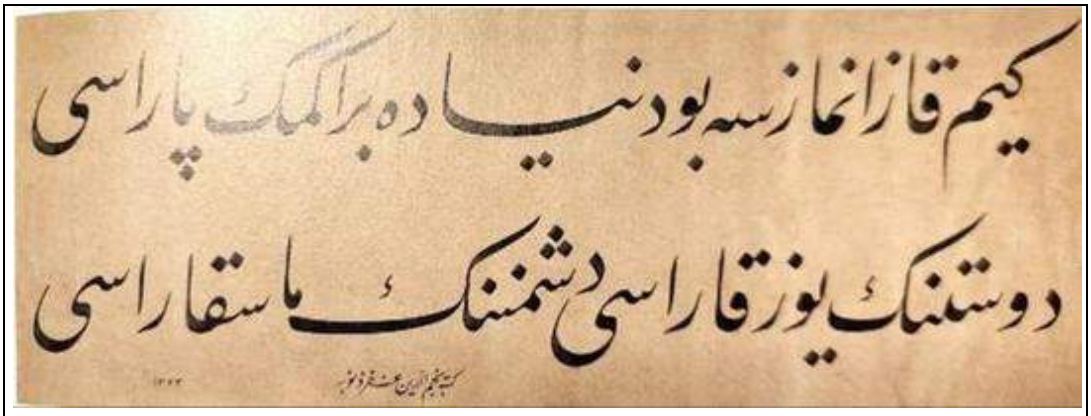

Görsel 440: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1133]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Sultan III. Murad (Murâdî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Sultan III. Murad Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Anuñ ki gözleri pür nem degüldür Ḥaḳīḳat bil ki ol ādem degüldür"[1134]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bil ki, gözleri yaşla dolu olmayan kişi Gerçekten de insan değildir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şairin âşıkı tarif ettiği bir gazelin matlaʿ beytidir. Bu beyitte, hakikati idrak eden bir insanın, derin bir duygusallık ve hassasiyet taşıması gerektiği vurgulanır. Gözyaşı burada, kişinin içsel derinliği ve insanî duyarlılığının bir sembolüdür. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1133] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 111.
[1134] Ahmet Kırkkılıç, *Sultan Üçüncü Murâd (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1985), 173.

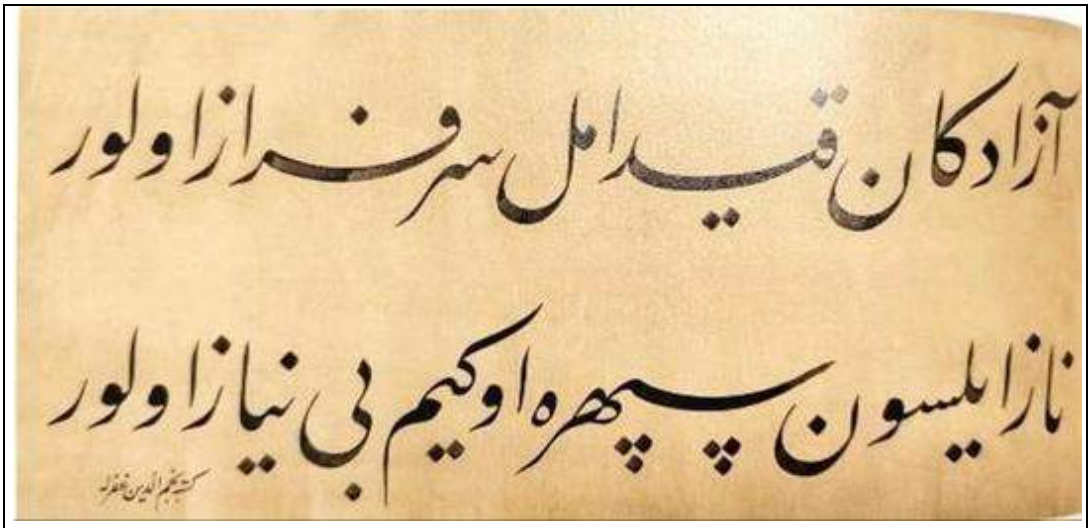

Görsel 441: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1135]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Mehmed Âkif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Safahat*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kim ḳazanmazsa bu dünyāda bir ekmek parası Dostunuñ yüz ḳarası düşmānunuñ masḳarası"[1136]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kim bu dünyada bir ekmek parası kazanmazsa Dostunu utandırır, düşmanının soytarısı olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, kişinin geçimini sağlayacak kadar bir kazanca sahip olmasının, hem kendisi hem de çevresi için ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mehmed Âkif'in *Seyfî Baba* adlı şiirinden bir beyittir.

[1135] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 113.
[1136] Mehmed Âkif Ersoy, *İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyatı Safahat*, haz. Necmettin Turinay (Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2021), 404.

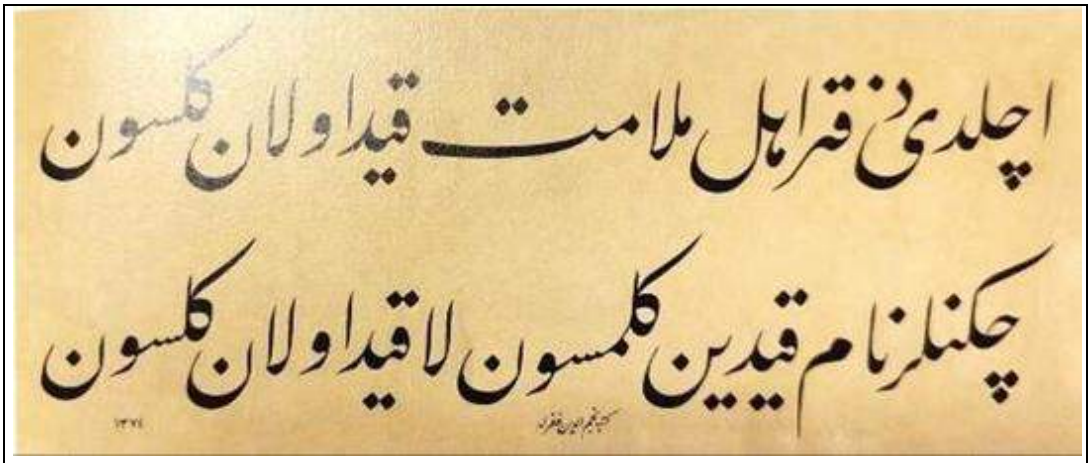

Görsel 442: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1137]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Koca Râgıb Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Koca Râgıb Paşa Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āzādegān-ı ḳayd-ı emel ser-firāz olur Nāz eylesün sipihre o kim bī-niyāz olur"[1138]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Emel bağına kapılmayan özgür insanlar yücelir, İhtiyaçsız olan kişiye ise felek naz etsin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, arzuların ve dünyevi bağların esaretinden kurtulan insanların yüceldiği anlatılır. Hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, kendine yeten kişilere ise felek (kader) dahi hayranlıkla bakar. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytidir.

[1137] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 114.
[1138] Demirbağ, *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, 256.

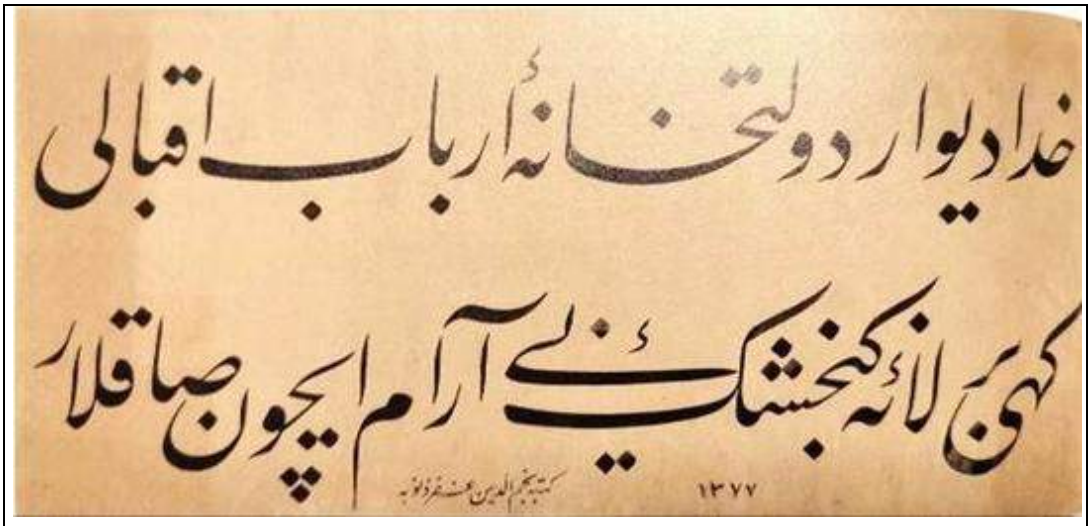

Görsel 443: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1139]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Bağdatlı Rûhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bağdatlı Rûhî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Açıldı defter-i ehl-i melāmet ḳayd olan gelsün Çekenler nām-ı ḳaydın gelmesün lā-ḳayd olan gelsün"[1140]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Melâmet ehlinin defteri açıldı, oraya kaydolan gelsin İsminin kaydını çekenler gelmesin, kayıtsız olanlar gelsin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvufa dairdir ve ehl-i melâmet ile ilgili manzumelerdendir. Dünyada itibar, övgü ve yergi kaygılarını bırakıp Allah'a teslim olmanın önemi anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1139] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 115.
[1140] Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001), 2/856.

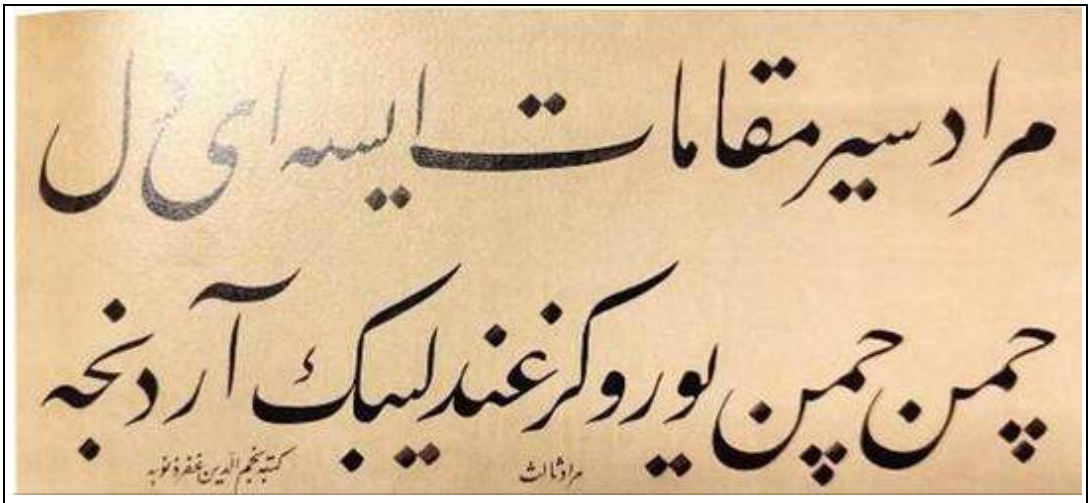

Görsel 444: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1141]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1377/1957
Manzumenin Şairi	Râzî Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫudā dīvār-ı devlet-ḫāne-i erbāb-ı iḳbāli Gehī bir lāne-i güncişk-i bī-ārām içün ṣaḳlar"[1142]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Allah saadet sahiplerinin evlerinin duvarını Bazen bir serçe kuşunun durup dinlenmeksizin yaptığı yuvası hatrına gözetir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri içeriklidir. Şair, Allah'ın canlılara şefkat gösteren her kim olursa onları esirgeyen ve koruyan olduğunu dile getirmiştir. Allah'ın lütfunun büyüklüğü, her şeyin ve herkesin O'nun himayesinde olduğu ve bu dünyada her şeyin bir düzen içinde var olduğu anlatılmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mevâlî zümresinden Râzî Efendi'nin gazelinin hüsn-i makta' beytidir.

[1141] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 116.
[1142] İsmail Beliğ, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eşʿâr*, haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu (Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1985), 111.

Görsel 445: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1143]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Murād-ı seyr-i maḳāmāt-ı ʿaşḳ ise ey dil Çemen çemen yürü gez ʿandelîbüñ ardınca"[1144]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey gönül, arzu ettiğin şey aşkın makamlarını dolaşmak ise Bahçeden bahçeye bülbülün ardı sıra yürü ve gez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitte, şair, gönle hitap ederek aşk yolculuğunda ilerlemek için ilahi aşkın rehberliğine ihtiyacı olduğunu anlatmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1143] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 117.
[1144] Birçok yerde Sultan III. Ahmed'e ait olduğu geçmektedir. bk. Muhammed Duman, "Osmanzâde Tâʾib Reʾis-i Şâʿirân mıydı?", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 62/1 (2022), 34; Fakat Nâbî'ye aittir. bk. Bilkan, *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, 934.

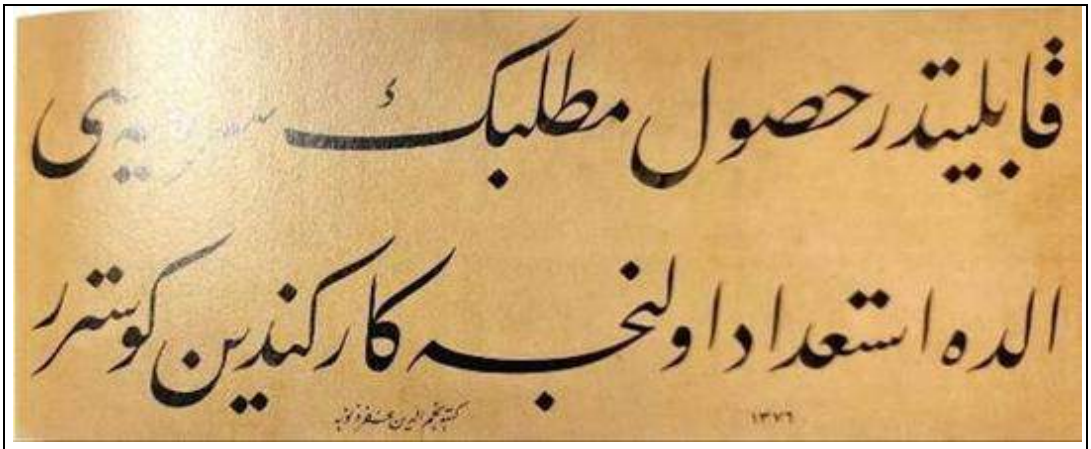
Görsel 446: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1145]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her ṣabāḥ başḳa bahār olsa da ben uşlandum Uġramam baġçelerüñ semtine gülden yandum"[1146]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Her sabah başka bir bahar mevsimi olsa da akıllandım Bahçelerin olduğu semte asla uğramam çünkü gülden yandım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyit, aşkta yaşanan tecrübelerin, insanda bıraktığı derin izleri ve artık yeni bir sevdaya gönül verme arzusunun kalmadığını ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Yahyâ Kemâl'in "Ahmet Hamdi Tanpınar'a" notunu düştüğü *Bahçelerden Uzak* başlıklı gazelinin makta' beytidir. Devrinin meşhur gül yetiştiricilerinden olan Necmeddin Okyay, Yahyâ Kemâl'in bu beytini yazmakla kendi gülcülüğüne de telmihte bulunmuş olabilir.[1147]

[1145] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 118.
[1146] Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1974), 137.
[1147] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 118.

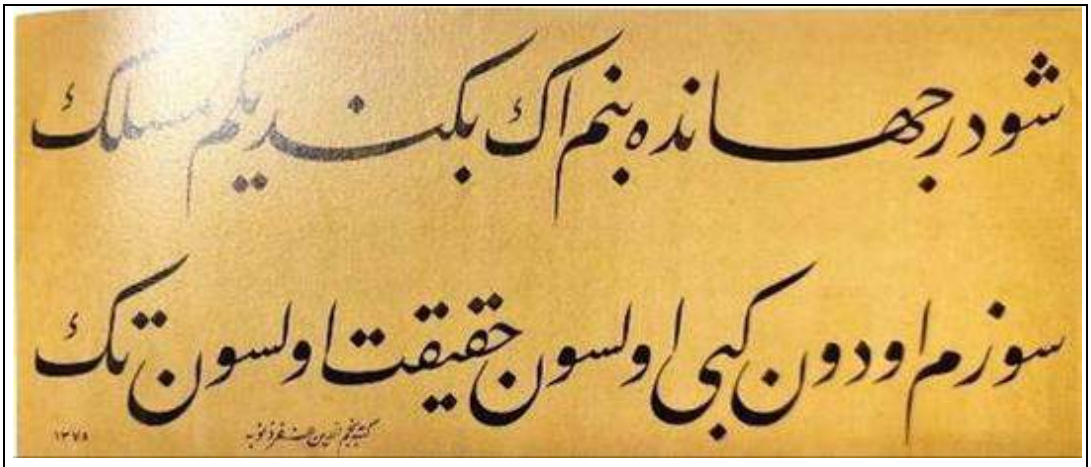

Görsel 447: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1148]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Çelebizâde Âsım			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Çelebizâde Âsım Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳābiliyyetdür ḥuṣūl-i maṭlabuñ[1149] sermāyesi Elde istiʿdād olınca kār kendün gösterür"[1150]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Amaca ulaşmanın sermayesi yetenektir Elde doğuştan gelen bir yatkınlık olunca iş kendini gösterir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Yetenekli olmanın önemi, yetenekli kimsenin tespit edilebilmesi ve kişinin kendini yatkın olduğu işte eğitmesi üzerine yazılmış nasihat içerikli manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1148] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 121.
[1149] Hazırlanan çalışmada "maḳṣadun" şeklinde geçmektedir.
[1150] Özge Öztekin, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 20 Mayıs 2013, "ÇELEBİ-ZÂDE ÂSIM, İsmâil"; Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 44.

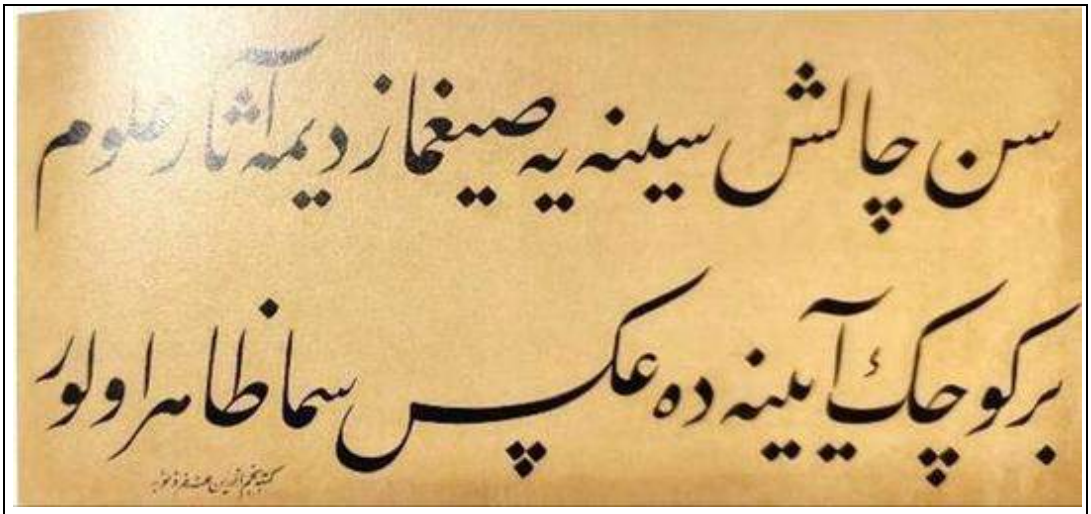
Görsel 448: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1151]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Mehmed Âkif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Safahat*			
Vezni	Mefāʿîlün / Feʿilātün / Mefāʿîlün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şudur cihānda benüm eñ begendigüm meslek Sözüm odun gibi olsun ḥaḳīḳat olsun tek"[1152]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Dünyada en beğendiğim meslek şudur Sözüm kaba da olsa hakikat olsun yeter"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz ve nasihat içeriklidir. Bu beyit, sözün sadece etkileyici gözükmesindense hakikate değer veren, doğruluk ve dürüstlükten ödün vermeyen bir bakış açısını yansıtmaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Âkif'in *Safahat*'ta *Fatih Kürsüsünde* adlı şiirinden bir beyittir. *Fatih Kürsüsünde* Âkif'in önemli eserlerinden bir tanesidir. Sebilürreşat'ta 10 Temmuz 1913'te yayımlanmaya başlamış, 23 Temmuz 1914'e kadar devam etmiş bir eserdir.[1153] Bu beyit Mehmed Âkif Bey'in asıl fikirlerini, ahlak telakkisini göstermektedir.[1154] Necmeddin Okyay da bu manzumenin etkileyici beyitlerinden bir tanesini seçip levha formunda yazmıştır.

[1151] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 123.
[1152] Ersoy, *İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyatı Safahat*, 586.
[1153] Ersoy, *İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyatı Safahat*, 585.
[1154] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 123.

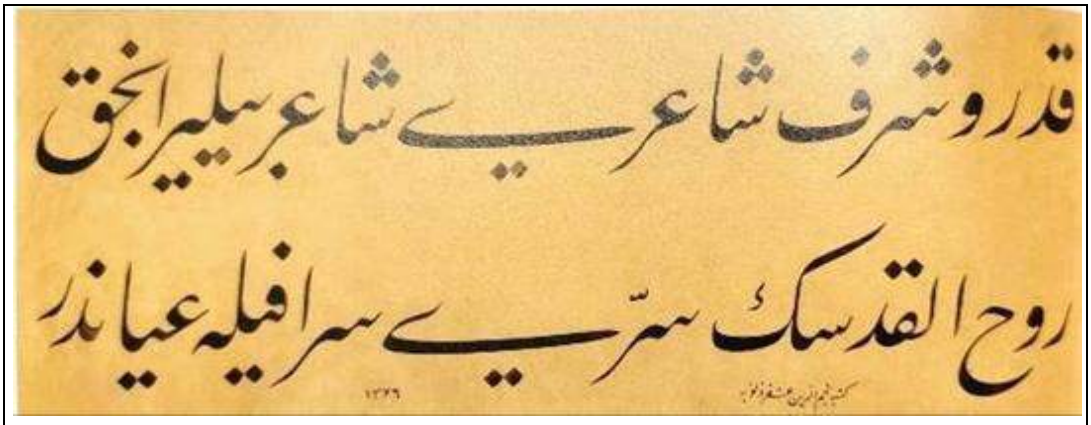

Görsel 449: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu [1155]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Mâhir İz[1156]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sen çalış sīneye ṣıġmaz dime āṣār-ı ʿulūm Bir küçük āyinede ʿaks-i semā ẓāhir olur"[1157]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Tüm ilimlerin eserleri gönle sığmaz deme, sen çalış Küçük bir aynada göğün yansıması görünür olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, bilgiye ve öğrenmeye açık olmanın, içsel dünyamızda büyük yansımalar yaratabileceğini ve öğrenmenin sınır tanımadığını ifade etmektedir. Çalışmanın önemini vurgulayan bu beytin levha formuna aktarılarak daha çok insana ulaştırılması, okunduğunda düşündürmesi amaçlanmıştır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1155] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 125.
[1156] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa İsmet Uzun, "İz, Abdullah Mahir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001).
[1157] Ertuğrul Gündoğdu, *Mahir İz'in Hayatı, Eserleri ve Muallimliği* (İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 65; M. Uğur Derman, "Mâhir Hoca'dan İzler", *Kubbealtı Akademi Mecmuası* 4/1 (1975), 18.

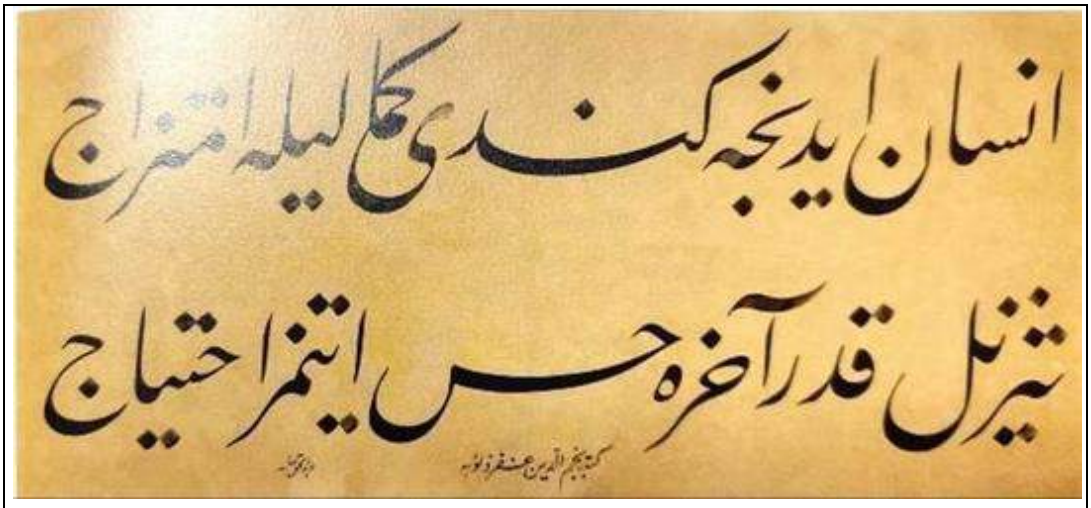
Görsel 450: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1158]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Yenişehirli Avnî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿîlü / Mefāʿîlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳadr ü şeref-i şāʿiri şāʿir bilür ancaḳ Rūḥu'l-ḳudüs'üñ sırrı Sirāfîl'e ʿıyāndur"[1159]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Bir şairin kıymetini ve manevi yüceliğini ancak bir diğer şair bilir Cebrâil'in gizli tuttuğu şey, sadece İsrafil'e âşikârdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Beyit, şairlik ve sanata dair derin sırların, ancak bu inceliği anlayabilen kişiler tarafından takdir edilebileceğini ifade etmektedir. Kıymetini bilmek, değer göstermek benzer yollardan geçen insanların daha çok anlayacağı bir hâldir. Her kişinin yapabildiği bir şey değildir. Şair de bu beytiyle bu manayı vurgulamıştır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

"Şāʿir-i Māhir-i Sütūde Müteʾessir İsmāʿīl Paşazāde Ḥaḳḳı Beg Efendinüñ Dīvānuña Taḳrīż" başlığı ile yazılmış manzumeden bir beyittir.

[1158] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 126.
[1159] Turan, *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı'nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şuᶜarâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*, 646.

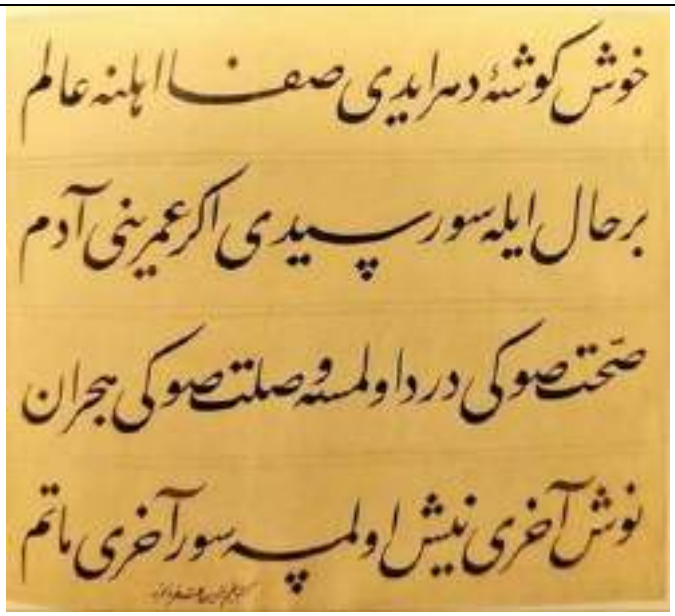

Görsel 451: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1160]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdülhak Hâmid Tarhan			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İnsan idince[1161] kendi kemāliyle imtizāc Tenzīl-i ḳadr-i āḫara ḥis itmez iḥtiyāc"[1162]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İnsan kendi olgunluğu ile iyi geçinince Bir başkasının değerini düşürmeye ihtiyaç duymaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, olgunluğun bir göstergesi olarak başkalarına saygılı ve kendine güvenli bir tutum içinde olmanın önemini dile getirmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Eserde Şakir Paşa'ya başlığıyla kaleme alınmış beyitlerden bir tanesidir.

[1160] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 127.
[1161] İnci Enginün'ün hazırlamış olduğu eserde "iderse" şeklinde geçmektedir.
[1162] Abdülhak Hâmid Tarhan, *Abdülhak Hâmid Tarhan Bütün Şiirleri*, haz. İnci Enginün (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013), 805.

Görsel 452: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1163]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Bağdatlı Rûhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bağdatlı Rûhî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫoş gūşe-i dehr[1164] idi ṣafā ehlüne ʿālem Bir ḥāl ile sürseydi eger ʿömrini ādem Ṣıḥḥat ṣoñı derd olmasa vuṣlat ṣoñı[1165] hicrān Nūş āḫiri nīş olmasa sūr aḫiri mātem"[1166]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Eğlenenler topluluğu için kâinat beğenilen bir eğlence köşesiydi Eğer insan tek bir hâl üzerine yaşamını sürdürebilseydi Sağlığın sonu dert olmasa, sevdiğine kavuşmanın sonu da ayrılık İçmenin sonu zehir olmasa, şenliğin sonu da derin bir matem"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Âlemin düzeni, âlemde sevincin, hüznün, hastalığın ve sağlığın bir arada olması, dünya hayatının geçiciliği içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1163] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 129.
[1164] Çalışmada "z̧evḳ" şeklindedir.
[1165] Çalışmada "demi" şeklindedir.
[1166] Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*, 2001, 1/188.

Görsel 453: Ömrümün Bereketi 2[1167]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	“Cevri cerrāhlaruñ ḫastaya şefḳat gibidür”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Cerrahların hastaya eziyet gibi gözüken işlemleri aslında bir şefkat gibidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sağlık ve hekimlerin hastalara şefkatle yaklaşması gerektiğinden bahsetmektedir. Nasihat içeriklidir. Uğur Derman’ın ifadesine göre kimin tarafından söylendiğini bilinmeyen bir mısradır.[1168]

[1167] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/137.

[1168] M. Uğur Derman, “Yazı Sanatımızda Tabâbet - 2”, *Fikriyat* https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2023/04/14/yazi-sanatimizda-tababet-2 (Erişim 12.08.2024)

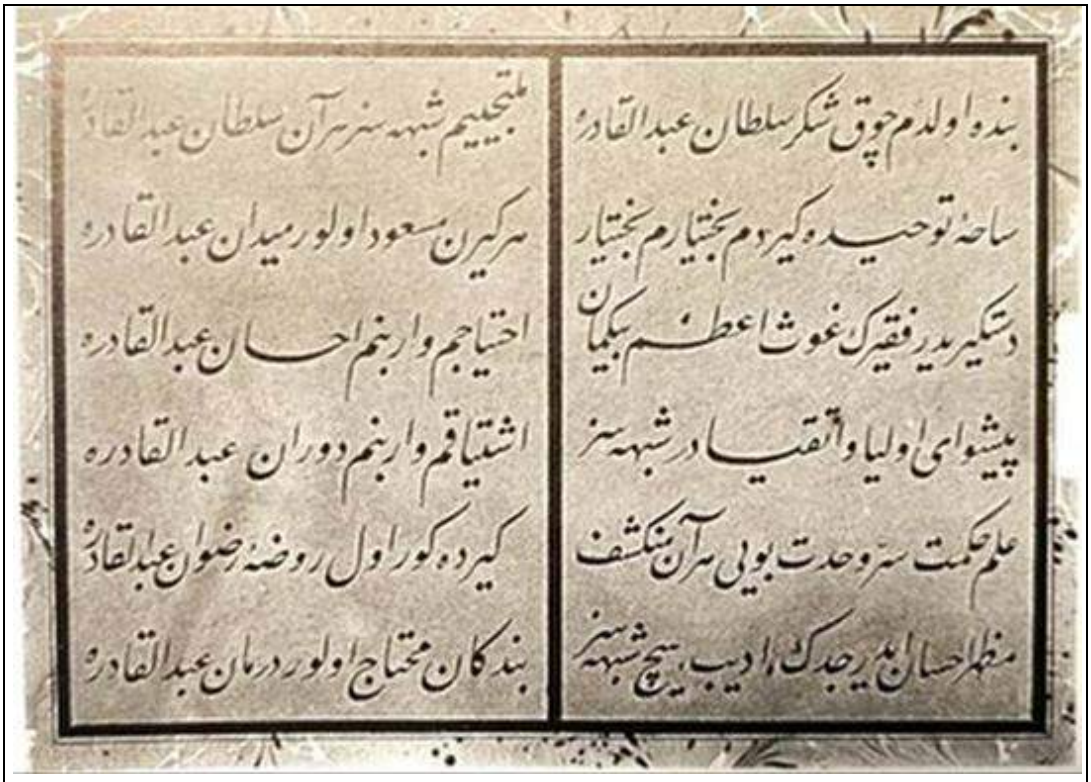
Görsel 454: Ömrümün Bereketi 4[1169]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḫulūṣ-ı ḳalb ile *Kāmil* yüzüñ sür ḫāk-i pāyüne Teʾeddüble niyāz eyle maḳām-ı ʿārifānîdür Cenāb-ı ḳuṭb-ı aʿẓamdur bu bir ẕāt-ı mükerremdür Ṭarîḳ-i Celvetî pîri ʿAzîz Maḥmūd Hüdāyî’dür”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey Kâmil temiz bir kalp ile ayağının bastığı toprağa yüzünü sür Utanarak dua et irfan sahibi kimselerin mekânıdır burası Yücelerin yücesidir, hürmete layık saygı değer bir kimsedir Celvetî tarikatinin kurucusu Aziz Mahmud Hüdayi’dir”			

[1169] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/211.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Tekke ve dergâhlara asılmak amacıyla yazılmış manzume levhalarındandır. Aziz Mahmud Hüdâyî'ye dair yazılmış bir medhiyedir. Kıtada "Kâmil" mahlası geçmektedir fakat şairinin kimliği tespit edilememiştir. Mustafa Düzgünman tarafından ilahi olarak da bestelenmiştir. Daha eskiden güzel gözükmeyen bir hatla yazdırılmış ve asılı bulunan bu levhayı, Mustafa Düzgünman, Hz. Hüdâyî türbedarlığına getirildiğinde dayısı Necmeddin Okyay'dan tekrar hüsn-i hatla yazmasını rica etmiş, o da bu teklifi memnuniyetle gerçekleştirmiştir. Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdâyî Türbesi'nde bulunmaktadır.[1170] Levhanın etrafındaki ebrular da Mustafa Düzgünman'a aittir.

[1170] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/211.

Görsel 455: Ömrümün Bereketi 4[1171]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bende oldum çoḳ şükür Sulṭān ʿAbdülḳādir’e Mültecīyüm şübhesiz her ān ʿAbdülḳādir’e Sāḥa-i tevḥīde girdüm baḫtiyārum baḫtiyār Her giren mesʿūd olur meydān-ı ʿAbdülḳādir’e Dest-gīridür faḳīrüñ Ġavṯ-ı Aʿẓam bī-gümān İḫtiyācum var benim iḥsān-ı ʿAbdülḳādir’e Pīşvā-yı evliyā vü etḳıyādur şübhesiz İştiyāḳum var benim devrān-ı ʿAbdülḳādir’e ʿİlm-i ḥikmet sırr-ı vaḥdet būyı her an münkeşif Gir de gör ol ravżа-i rıḍvān-ı ʿAbdülḳādir’e Maẓhar-ı iḥsān ider ceddüñ *Edīb* şübhesiz Bendegān muḥtāc olur dermān-ı ʿAbdülḳādir’e”			
Nazım Şekli	Gazel			

[1171] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/199.

Günümüz Türkçesi	“Abdülkadir’e mensup oldum, hizmetinde bulundum çok şükür Şüphesiz her an Abdülkadir’e sığınanım Tevhid sahasına girdim talihliyim, mutluyum Abdülkadir’in mekânına her giren mutlu olur En yüce mertebede olan veli fakirin yardımcısıdır şüphesiz Benim de ihtiyacım var Abdülkadir’in lütfuna Velilerin ve muttaki kimselerin önderidir hiç şüphesiz Özlemim var Abdülkadir’in devranına Ledün ilmi, vahdet sırrının kokusu her an açığa çıkar Sen de Abdülkadir’in cennet bahçesine gir de gör Ey Edîb, deden lütfa erişenlerden olmuştur şüphesiz Onun hizmetinde bulunanlar Abdülkadir’in dermanına muhtaçtır”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Abdülkadir Geylânî’ye dair bir medhiyedir. Gazelde Edîb mahlası geçmektedir fakat kimliği tespit edilememiştir. Necmeddin Okyay bu levhasına imza koymamıştır.[1172]

[1172] M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi 1* (İstanbul, 2019), 1/199.

Görsel 456: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1173]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āh eyledügüm serv-i ḫırāmānuñ içündür Ḳan aġladıġum ġonce-yi ḫandānuñ içündür Ser-geştelügüm kākül-i müşkīnüñ ucundan Āşüftelügüm zülf-i perīşānuñ içündür Bīmār tenüm nergis-i mestüñ elemünden Ḫūnīn cigerüm laʿl-i dür-efşānuñ içündür Yaḳdum tenümi vaṣl güni şemʿ tek ammā Bil kim bu tedārik şeb-i hicrānuñ içündür Kurtarmaġa yaġma-yı ġamuñdan dil ü cānı Saʿyüm naẓar-ı nergis-i fettānuñ içündür			

[1173] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 134.

	Cān vir göñül ol ġamzeye kim bunca zamāndur Cān içre seni ṣaḳladıġum anuñ içündür Vāʿiẓ bize dün dūzaḫı vaṣf itdi *Fużūlī* Ol vaṣf senüñ külbe-i aḥzānuñ içündür”[1174]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Âh eylememe sebep nazlı nazlı salınışın içindir Büyük bir üzüntü duyuşuma sebep neşeli bir gülüşün içindir Başı dönmüş hâlim o mis kokulu siyah perçemin içindir Perişan hâlim yüzünün iki yanından sarkan dağılmış buklelerin içindir Bedenim, aklımı başımdan alan gözlerinin eleminden hastadır Kan bulaşmış ciğerim inci saçan dudağın içindir Bedenimi yaktım kavuşma günü mum gibi ama Bil ki bu hazırlık ayrılık gecesi içindir Gönlümü ve canımı hüznünün yağmasından kurtarmak için çalışıyorum Çabam baştan çıkaran büyüleyici gözlerinin bakışı içindir Ey gönül, can ver o göz kırpışına bunca zamandır Seni içimde saklayışım onun içindir Vaiz bize dün cehennemi tarif etti ey Fuzûlî O hâl senin hüzün kulüben içindir”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu manzume, aşkın tüm güzelliklerini ve acı yönlerini, sevgiliye duyulan içten bağlılığı, onu yücelten bir zarafetle ifade etmektedir. Mâil kıta formundadır.

[1174] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 443.

Görsel 457: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1175]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Leylâ ve Mecnûn*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Yār raḥm itdi meger nāle vü efġānumuza Ki ḳadem başdı bugün külbe-i aḥzānumuza Eşk-i bārānı meger ḳıldı eşer kim nāgeh Döñdi[1176] bir şāḫ-ı gül-i tāze gülistānumuza Bize āh āteşinüñ yandığı andan bilinür Ki çerāġ eyledi rūşen şeb-i hicrānumuza Bu viṣāle yuḫu aḥvāli dimek mümkin idi Eger olsaydı yuḫu dīde-i giryānumuza			

[1175] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 136-137.
[1176] Hazırlanan çalışmada “bitdi” şeklindedir.

	Bir ḫayāl ola meger gördigümüz yoḫsa nigār Muṭlaḳā ḫāṭıra gelmez ki gele yānumuza Yār mihmānumuz oldı gelüñ ey cān u göñül Ḳılalum ṣarf nemüz var ise mihmānumuza Dilberüñ cāna imiş ḳaṣdı *Fużūlī* gel kim Cān virüp dilbere minnet ḳoyalum cānumuza”[1177]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Sevgili meğerse merhamet etti inleme ve haykırışlarımıza Ki ayağını bastı bugün hüzünlerle dolu kulübemize Yağmur gibi gözyaşı iz bıraktı ki vakitsiz Gül bahçemize taze güllerin şahı döndü Bize âh ateşinin yandığı andan bilinir ki Kandil aydınlattı ayrılık gecemizi Bu kavuşmaya rüya gibi demek mümkündü Eğer ağlayan gözlerime uyku girseydi Bir düş ya da resim mi ola ki gördüğümüz Mutlaka hâtıra gelmez ki yanımıza gele Ey canım ve gönlüm sevgili misafirimiz oldu, gelin Neyimiz varsa kullanalım misafirimize Ey Fuzûlî güzelin kasdı canaymış gel ki Gönlümüzü kendine çekene can verip canımıza kendimizi borçlu hissedelim”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Sevgiliye olan aşkı, teslimiyeti ve onun uğrunda her şeyden vazgeçmeyi derin bir içtenlikle dile getirmektedir. Mâil kıta formundadır. *“Bu gazel Leylî dilindendür”* başlığı ile yazılmış bir gazeldir.

[1177] Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, 108-109.

Görsel 458: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1178]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey melek-sīmā ki senden özge ḥayrāndur saña Ḥaḳ bilür insān dimez her kim ki insāndur saña Virmeyen cānuñ saña bulmaz ḥayāt-ı cāvidān Zinde-i cāvid aña dirler ki ḳurbāndur saña ʿĀlemi pervāne-i şemʿ-i cemālüñ ḳıldı ʿaşḳ Cān-ı ʿālemsüñ fedā her laḥẓa biñ cāndur saña ʿĀşıḳa şevḳüñle cān virmek ʿayān āsān degül Çün Mesīḥ-i vaḳtsüñ cān virmek āsāndur saña Çıḳma yārum giceler aġyār taʿnundan ṣaḳın Sen şeh-i evc-i melāḥatsüñ bu noḳṣāndur saña			

[1178] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 138-139.

	Pādişāhum ẓulm idüp ʿāşıḳ seni ẓālim dimiş Ḫūb-rūlardan yaman gelmez bu bühtāndur saña Ey *Fużūlī* ḫūb-rūlardan teġāfüldür yaman Ger cefā gelse hem anlardan ki iḥsāndur saña"[1179]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Ey melek yüzlü sevgili, senden başka herkes sana hayrandır Allah bilir, insan olan herkes demez insandır sana Canını sana vermeyen ebedî hayata erişemez Gerçekten ölümsüz derler ki sana kurban olandır Aşk bütün âlemi güzelliğinin mumu etrafında pervane etmiştir Sen âlemin canısın, her an bin can fedadır sana Şevkinle can vermek âşıka âşikâr ve güç değil Çünkü vaktin İsasıysan can vermek kolaydır sana Ey sevgilim, geceler sokağa çıkma, düşmanın kınamasından sakın Sen güzelliğin en yüksek noktasında bulunan bir şahıssın, bu noksandır sana Padişahım âşık sana zulmedip bir de sana zalim demiş Güzel olanlardan böyle kötü bir iftira gelmez sana Ey Fuzûlî, güzel yüzlülerin ilgisizliği zor gelir Ama onlardan bir eziyet gelse bu bir lütuftur sana"[1180]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Fuzûlî, sevginin içsel zorluklarını, sadakati ve sevgiliye duyulan bağlılığı derin bir içtenlikle dile getirmiştir. Mâil kıta formundadır.

[1179] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 367.
[1180] Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, 39-41.

Görsel 459: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1181]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Menüm tek hīç kim zār u perīşān olmasun yā Rab Esīr-i derd-i ʿaşḳ u dāġ-ı hicrān olmasun yā Rab Dem-ā-dem cevrlerdür çekdigüm bī-raḥm bütlerden Bu kāfirler esīri bir Müselmān olmasun yā Rab Çıḳarmaḳ itseler tenden çeküp peykānın ol servüñ Çıḳan olsun dil-i mecrūḥ-ı peykān olmasun yā Rab Cefā vü cevr ile muʿtādum onlarsız n’olur ḥālüm Cefāsuna ḥadd ü cevrine pāyān olmasun yā Rab Dimen kim ʿadli yoḳ yā ẓulmi çoḳ her ḥāl ile olsa Gönül taḫtına andan özge sulṭān olmasun yā Rab			

[1181] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 140-141.

	Fużūlī buldı genc-i ʿāfiyet meyḫāne küncinde Mübārek mülkdür ol mülk virān olmasun yā Rab”[1182]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Hiç kimse benim gibi ağlayıp inlemesin ya Rab Aşk derdine ve ayrılık yarasına esir olmasın ya Rab Daima merhametsiz putlardan çektiğim eziyettir Hiçbir Müslüman bu kafirlere esir olmasın ya Rab O ay yüzlü güzelin beni öldürmeyi düşündüğünü gördüm O ay gibi güzel bu düşünce ve kararından pişman olmasın ya Rab Eğer o servi boylunun attığı okların temrenini vücudumdan çıkarmak isteseler Çıkan yaralı gönlüm olsun da o temren çıkmasın ya Rab Adaleti yok ya da zulmü çok demeyin nasıl olursa olsun Gönül tahtına ondan başka bir sultan olmasın ya Rab Ben eziyetlere alışmışım onlarsız hâlim nice olur Cefası ve cevri sonsuz olsun ya Rab Fuzûlî meyhane köşesinde her türlü felaketlerden kurtulmak hazinesini buldu O mülk mübarek bir mülktür, harap olmasın ya Rab”[1183]

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Münâcât, sevgili ve aşk içeriklidir. Aşkın yarattığı içsel karmaşa, tutku ve teslimiyet ve yakarış dile getirilmektedir. Mâil kıta formundadır.

[1182] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 385.
[1183] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 91-93.

Görsel 460: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1184]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥayret ey büt ṣūretüñ gördükde lāl eyler beni Ṣūret-i ḥālüm gören ṣūret ḫayāl eyler beni Mihr ṣalmazsañ baña raḥm eylemezsüñ bunca kim Sāye-i tek sevdā-yı zülfíñ pāy-māl eyler beni Ẓaʿf-ı ṭāliʿ māniʿ-i tevfīḳ olur her nice kim İltifātuñ ārzū-mend-i viṣāl eyler beni Ben gedā sen şāhā yār olmaḳ yoḳ ammā n’eyleyim Ārzū ser-geşte-i fikr-i muḥal eyler beni Dehr vaḳf itmiş beni nevres civānlar ʿaşḳuna Her yeten mehveş esīr ḫaṭṭ u ḫayāl eyler beni			

[1184] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 142-143.

	Ey *Fużūlī* ḳılmazam terk-i ṭarīḳ-i ʿaşḳ kim Bu faẓīlet dāḫil-i ehl-i kemāl eyler beni”[1185]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Ey put gibi güzel sevgili, senin suretini gördüğümde hayretten dilim tutuluyor Benim hâlimin şeklini gören beni bir resim zanneder Bana güneşe benzeyen sevgini vermezsen, acımazsan Zülfünün sevdası beni gölge gibi ayaklar altına alır Bahtımın zayıflığı her nasılsa muvaffak olmama engel olur Benimle bir ilgilenişin beni kavuşmaya arzulu eyledikçe Ben bir dilenci sen gibi bir padişaha yar olamaz amma neyleyeyim Arzu bu imkânsız düşünce ile benim başımı döndürür Yan bakış okunu atma ki bağrımı deler, kanımı döker Saçının düğümünü açma ki hâlimi perişan eder Cihan beni yeni yetişen gençler aşkına adamış Her yeni yetişen ay yüzlü güzel beni yüzünün hattına ve tavrına esir eyler Ey Fuzûlî aşk yolunu terk etmem Bu fazilet beni kemal sahipleri arasına dahil eder” [1186]

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[1185] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 639.
[1186] Tarlan, *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, 653-655.

Görsel 461: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1187]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Leylâ ve Mecnûn*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Küfr-i zülfüñ ṣalalı raḥneler īmānumuza Kāfir aġlar bizüm aḥvāl-i perīṣānumuza Seni görmek müteʿaẕẕir görinür böyle ki eşk Saña baḳduḳda dolar dīde-i giryānumuza Cevri çoḳ eyleme kim olmaya nāgeh tükene Az idüp cevr ü cefālar ḳıluben cānumuza Eksik olmaz ġamumuz bunca ki bizden ġam alup Her gelen ġamlı gider ṣād gelüp yānumuza Ġam-ı eyyām *Fużūlī* bize bī-dād itdi Gelmişüz ʿacz ile dād itmege sulṭānumuza”			

[1187] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 144-145.

Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Saçlarının karası, imanımızda gedikler açalı Bizim perişan hâlimize kafirler bile acır Seni görmek güçleşir böyle ki gözyaşı Dolar sana baktıkça yaşlı gözlerimize Çok eziyet etme ki bir gün ansızın tükenmesin Canımıza eziyeti ve cefayı azaltasın Hüznümüz hiç eksilmez bizden gamımızı alsalar da Yanımıza her gelen kimse neşeli gelip kederli gider Bağlı olduğumuz zincirlerin her halkasının bir ağzı vardır Gizli sırrımızın kederini duyurmaya bitişmiş durumda Ey Fuzûlî zamanın gamı bize zulmetti Biz acz içinde sultanımıza hâlimizden şikâyete ve adalet istemeye geldik”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

Görsel 462: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1188]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Cānumuñ cevheri ol laʿl-i güher-bāre fedā ʿÖmrimüñ ḥāşılı ol şīve-i reftāre fedā Derd çekmiş başum ol ḥāl-i siyeh ḳurbānı Tāb görmüş tenüm ol ṭurre-i ṭarrāre fedā Gözlerümden şaçılan ḳaṭre-i eşküm güheri Lebleründen dökülen lüʾlü-i şehvāre fedā Çāk-i sīnemde olan ḳanlı ciger pāreleri Mest-i çeşmüñde olan ġamze-i ḫunḫʷāre fedā Pāre pāre dil-i mecrūḥ-ı perīşānumdan Ser-i ḳūyıñda gezen her ite bir pāre fedā			

[1188] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 146-147.

	Cān u dil ḳayġusı çekmekden özüm ḳurtardum Cānı cānāneye itdüm dili dildāra fedā Ey *Fużūlī* n'ola ger ṣaḳlar isem cān-ı ʿazīz Vaḳt ola kim ola bir ṣūḫ-ı sitemkāre fedā"[1189]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"Can özüm o inciler yağdıran kırmızı renki dudağa feda olsun Bütün ömrümde elde ettiğim ne varsa o edasına feda olsun Dert çekmiş olan başım o siyah benine kurban olsun Izdırap görmüş olan tenim de o insanın aklını başından alan buklelere feda olsun Gözlerimden damla damla dökülen gözyaşımın incisi Dudaklarından dökülen çok değerli incilere feda olsun Yaralı yüreğimde olan kanlı ciğer parçaları Sarhoş gözlerinin öldürücü bir yan bakışına feda olsun Parça parça olmuş yaralı ve perişan gönlümden Senin mahallende gezen her köpeğe bir parça feda olsun Can ve gönül derdini çekmekten kendimi kurtardım Canı cananeye, gönlü de sevgiliye feda ettim Ey Fuzûlî, canı büyük ve değerli bir varlık gibi korusam ne çıkar Zamanı gelince onu zalim bir güzele feda ederim"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[1189] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 375.

Görsel 463: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1190]

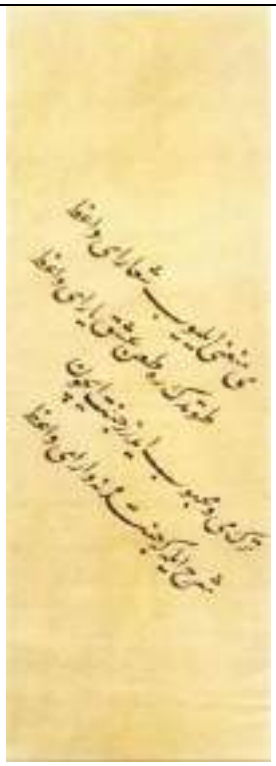
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Fānī ʿömür biter bir uzun ṣoñbahār olur Yapraḳ çiçek ve ḳuşlar daġılır tārmār olur Mevsim boyunca kendini ḥis itdirir vedāʿ Artıḳ bu daġdaġayla uġuldar deñiz ve daġ . Yazdan ḳalan ne varsa olurken ḥaşır neşir Günler ḥazînleşir giceler uḫrevîleşir Teşrînlerin bu ḥüzni geçer tā iliklere Añlar ki yolcı yol görünür servîliklere Dünyānıñ ufḳı gözlere gitdükçe tār olur Her gün sürüklenüp yaşamaḳ rūḥa bār olur			

[1190] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 148-149.

	İnsān duyar yeriñ dile gelmiş sükūtunı Bir başḳa mūsiḳī̄ye geçiş farż ider bunı”[1191]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Bâkî olmayan hayat biter, uzun bir sonbahar olur Yaprak, çiçek ve kuşlar dağılır, perişan olur Sonbahar mevsimi boyunca ayrılık kendini hissettirir Deniz ve dağ artık bu gürültüyle uğuldar Yazdan kalan ne varsa kaynaşırken Günler hüzün verirken geceler öbür dünyaya ait gibidirler Ekim ve Kasım aylarının bu hüznü insanların tâ içlerine işler Yolcu anlar ki serviliklere yol görünür Gökyüzünün yerle birleşmiş gibi göründüğü yer gözlerde gittikçe kararır Her gün sürüklenerek yaşamak ruha yük gibi gelir İnsan yerin dile gelmiş sessizliğini işitir Bir başka musikiye geçiş farz eder bunu”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Yahyâ Kemâl, bu geçici hayatı sonbahara benzeterek ölümü hatırlatıcı bir mevsim olduğunu ifade etmektedir. Mâil kıta formundadır.

[1191] Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 85.

Görsel 464: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1192]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefāʿilün / Mefāʿîlün / Faʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefāʿîlü / Mefāʿîlü / Feʿūl (3. mısra) Mefʿûlü / Mefāʿîlü / Mefāʿîlün / Faʿ (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Mey menʿini eyleyüp şiʿār ey vāʿiẓ Ṭutduñ reh-i ṭaʿn-ı ʿaşḳ-ı yār ey vāʿiẓ Terk-i mey ü maḥbūb iderüz cennet içün Şerḥ eyle ki cennetde ne var ey vāʿiẓ”[1193]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Ey vaiz, şaraptan vazgeçmeyi öğütlemeyi kendine adet edinip Sevgilinin aşkını kınama yolunu tuttun ey vaiz Cennet için şarabı ve sevgiliyi terk ederiz de Cennette ne olduğunu şerh eyle ey vaiz”			

[1192] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 156-157.
[1193] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 768.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Rind ve zâhid tipi içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Fuzûlî'nin rind ve zâhid mazmunları içeren çokça şiiri mevcuttur ve zâhidlere eleştirisini etkileyici bir şekilde dile getirmektedir.

Bu rubaisinde de Fuzûlî'ye göre rindler cennet için bile olsa şarap ve sevgiliden vazgeçmek istemezler. Kaba sofuluk yapan zâhidler şarap yasağından bahsetmeyi ve âşıkları ayıplamayı alışkanlık hâline getirmişlerdir. Şarap ve sevgiliyi terk etmeyi cennete girmek için olmazsa olmaz şart olarak sunarlar.[1194]

[1194] Daha fazla bilgi için bk. Mustafa Yunus Gümüş, "'Rindin Dîni' Rind-Zâhid Çatışmasının Dinî Yönü", *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 22/1 (2023), 97.

Görsel 465: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[1195]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Nedîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nedîm Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Mest-i nāzum kim büyütdi böyle bī-pervā seni Kim yetiştirdi bugüne servden bālā seni Būydan ḫoş renkden pākizedür nāzik tenüñ Beslemüş ḳoynında gūyā kim gül-i raʿnā seni Gülli dībā giydüñ ammā ḳorḳarum āzār ider Nāzenīnüm sāye-i ḫār-ı gül-i dībā seni Bir elüñde gül bir elde cām geldüñ sāḳiyā Ḳanġısın alsam güli yāḫud ki cāmı yā seni Ṣandum olmuş ceste bir fevvāre-i āb-ı ḥayāt Böyle gösterdi baña ol ḳadd-i müsteḫnā seni Ṣāf iken āyine-i endāmdan sīnem dirīġ Almadum bir kerrecik āġūşa ser-tā-pā seni			

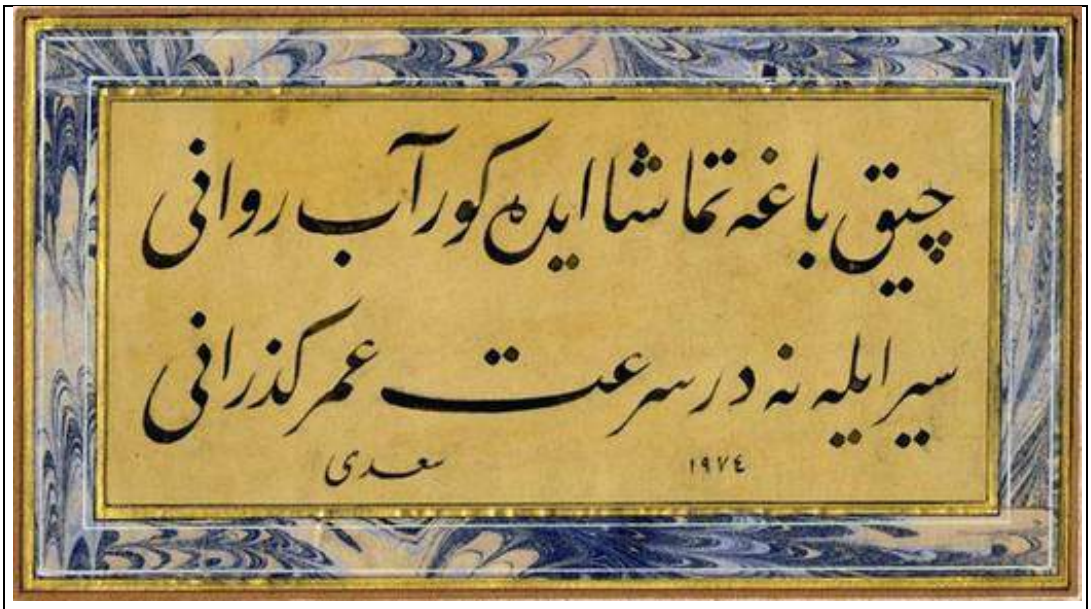
[1195] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 156-157.

	Ben didükce böyle kim ḳıldı *Nedîm*i nā-tüvān Gösterür engüşt ile meclisdeki mīnā seni”[1196]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Ey naz sarhoşu sevgilim seni böyle çekinmeden kim büyüttü Kim böyle serviden uzun boylu yetiştirdi Nazik vücudun kokudan güzel, renkten temizdir Sanki çok güzel bir gül seni koynunda beslemiş gibi Güllü elbise giymişsin ama seni incitir diye korkarım Ey nazlı sevgilim, elbisenin üzerindeki gülün dikeninin gölgesi Ey sâkî, bir elinde gül bir elinde kadeh tutarak geldin Acaba hangisini alsam, gülü mü, kadehi mi yoksa seni mi Bir âb-ı hayât fıskiyesi sıçramış sandım O başkalarından farkı güzel boyun bana böyle gözüktü Gönlüm boy aynasından duru iken yazık ki Seni bir kerecik baştan ayağa kucağa almadım Ben ‘Nedîm’i böyle mecalsiz bırakan da kim’ dedikçe Meclisteki şarap şişesi parmağıyla seni gösterir”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[1196] Nedîm, *Nedîm Dîvânı*, 271.

2.5.58. Saʿdî Belger

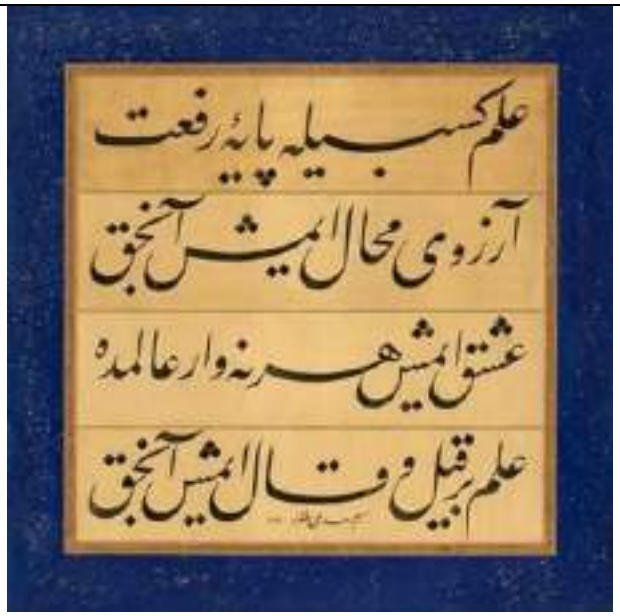

Görsel 466: Ketebe[1197]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Saʿdî Belger	Yazıldığı Tarih: 1393-1394/1974
Manzumenin Şairi	Bâkî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bâkî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çıḳ bāġa temāşā idegör āb-ı revānı Seyr eyle nedür sürʿat-i ʿömr-i güzerānı"[1198]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Bahçeye çık, akarsuyu seyrededur Hayatın geçişindeki hız nasıldır bak ve gör"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Ömür, akarsuya benzetilmiş ve zamanın geri dönülemeyecek şekilde hızla geçtiği ifade edilmiştir. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. *Türk Hattatları*'nda da bulunmaktadır.[1199] Gazelin matlaʿ beytidir. Bu beyit, İran şairi Saʿdî'nin bir beytine, Bâkî tarafından yapılmış tercümedir.[1200]

[1197] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 466: https://osf.io/mwtkx/.
[1198] Bâkî, *Bâkî Dîvânı*, 312.
[1199] Rado, *Türk Hattatları*, 272.
[1200] Rado, *Türk Hattatları*, 272.

Görsel 467: Ketebe[1201]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîḳ	Hattatı: Saʿdî Belger	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿİlim kesbiyle pāye-i rifʿat Ārzū-yı muḥāl imiş ancaḳ ʿAşḳ imiş her ne var ʿālemde ʿİlim bir ḳīl ü ḳāl imiş ancaḳ" [1202]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"İlim öğrenerek yücelik mertebesine ulaşmak Mümkün olmayan bir istekmiş sadece Her ne var ise kâinatta hepsi aşk imiş İlim ise sadece bir dedikodu imiş"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Aşkın yüceliği, bilginin sınırlılığı etkileyici bir şekilde ifade edilmiştir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*ndadır.[1203]

[1201] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 467: https://osf.io/akwnr/.
[1202] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 723.
[1203] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 158.

2.5.59. Mustafa Râgıb Tuğtekin

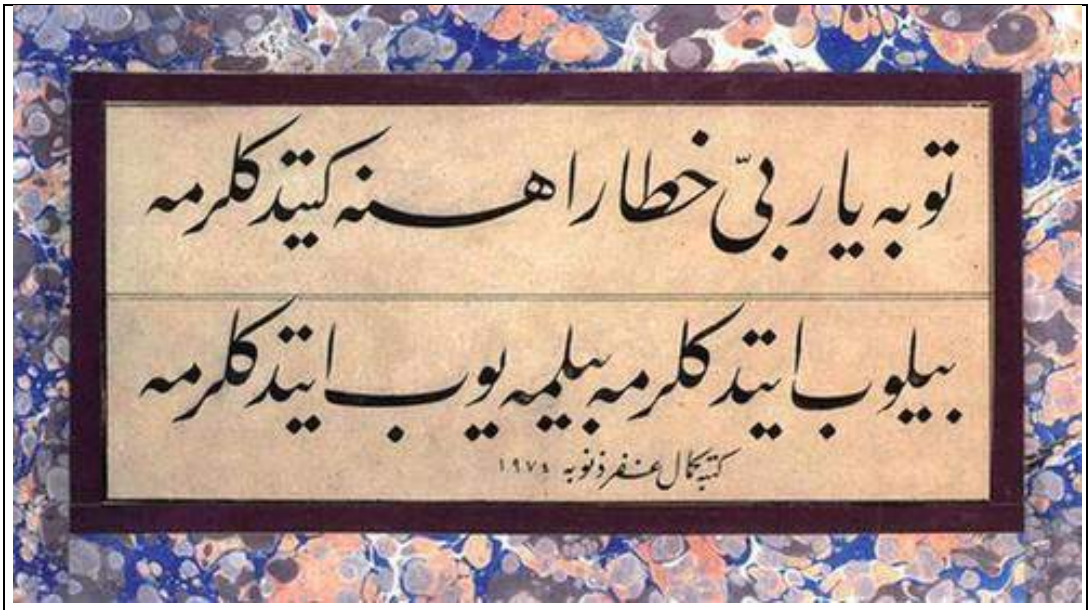
Görsel 468: Divan Edebiyatı[1204]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mustafa Râgıb Tuğtekin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne himmet kār-gerdür ne ṭaleb ne ḥüsn-i istiʿdād Sezā-yı bezm-i yār olmaġa da ādemde baḫt ister"[1205]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ne çaba işe yarar ne istemek ne de güzel bir yetenek Sevgilinin meclisine layık olmak için insana baht gerekir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri içeriklidir. Bu beyit, insanın kendi sınırlarını bilmesi ve başarı için sadece kendi çabasına değil, kaderin ve kısmetin desteğine de ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Gazelin hüsn-i matlaʿ beytidir.

[1204] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 468: https://osf.io/gcp6y/.
[1205] Bilkan, *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, 552.

2.5.60. Kemâl Batanay

Görsel 469: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfî[1206]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1974
Manzumenin Şairi	Abdürrahim Nizâmeddîn Merzifonî (Sarı Danişmendzâde)[1207]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tevbe yā Rabbī ḫaṭā rāhına gitdüklerüme Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerüme"[1208]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey Allah'ım yanlış yoldan gittiklerime tövbe Bilerek yaptıklarıma, bilmeden ettiklerime"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Hatalar için içten bir pişmanlıkla Allah'a yönelişi ifade eden samimi bir duadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sinan Zeyneloğlu Koleksiyonundadır.

Osmanlı Müellifleri'nde şairi hakkında, "şiirlerinden bulunan, yalnız yukarıdaki beytidir. Öyle ki sehl-i mümtenî kâbilindedir"[1209] denmiştir.

[1206] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 152-153.
[1207] Hayatı hakkında bilgi için bk. Volkan Karagözlü, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz vd., 15 Ocak 2014, "RÛMÎ, Sarı Dânişmend-zâde Şeyh Abdurrahîm Nizâmeddîn Efendi".
[1208] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 1/43.
[1209] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 1/43.

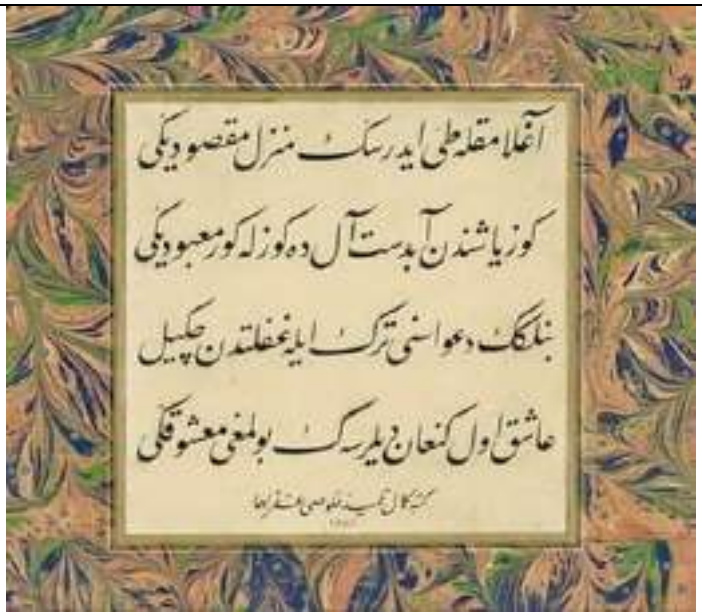
Görsel 470: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat[1210]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1386/1966
Manzumenin Şairi	Mehmed Ali Hilmi Dedebaba[1211]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mehmed Ali Hilmi Dedebaba Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Açılır bāb-ı ʿAlī'den Ḥaḳḳ'a vuṣlat perdesi"[1212]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ali kapısından Allah'a kavuşma perdesi açılır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Hz. Ali'ye ve onun yolundan gitmeye dair derin bir saygıyı ve Allah'a ulaşma arzusunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mehmed Ali Hilmi Dedebaba, son dönem Bektâşî şairlerinden bir tanesidir. Levha formuna aktarılan mısra, gazelin makta' beytinin son mısrasıdır. Beyit, ilk mısrasıyla beraber şöyledir:

"Bende ol āl-i ʿabāya ṣıdḳ ile Ḥilmī müdām
Açılır bāb-ı ʿAlī'den Ḥaḳḳ'a vuṣlat perdesi"

[1210] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 129.
[1211] Hayatı hakkında bilgi için bk. Abdullah Uçman, "Mehmed Ali Hilmi Dedebaba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003).
[1212] Akif Yakışır, *Mehmed Ali Hilmi Dedebaba Dîvânı* (Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 363.

Görsel 471: İslâm Hat Sanatı[1213]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1381/1961
Manzumenin Şairi	Ken‘an Rıfâ‘î			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*İlâhiyât-ı Ken‘an*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Aġlamaḳla ṭayy idersüñ menzil-i maḳṣūdıñı Gözyaşundan ābdest al da gözle gör Maʿbūdıñı Benlüğüñ daʿvāsını terk eyle ġafletden çekil ʿĀşıḳ ol Kenʿān dilerseñ bulmaġı maʿṣūḳuñı”[1214]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Ağlayarak istenilen makama varırsın Gözyaşlarınla abdest al da gözle gör Allah’ını Benlik iddiasını terk et, gafil olmayı bırak Ey Kenan âşık ol, mâşukunu bulmayı dilersen “			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, Allah’a ulaşmak isteyen kişinin içsel bir arınma, tevazu ve aşk ile yola çıkması gerektiğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. İlâhî olarak bestelenmiştir.

[1213] “İslam Hat Sanatı” Görsel 471: https://osf.io/y9zgx/.
[1214] Kenan Rifâî, *İlâhiyât-ı Ken‘an*, haz. Yusuf Ömürlü (İstanbul: Baha Matbaası, 1974), 93.

Görsel 472: Akif Sarıer[1215]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1965
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAks itdi de bir zühre-i ʿaşḳ üstüne nūrıñ Gönlüñde bahār oldı hemān geldi sürūrıñ Evlenmeñe tam yazdı bu tārīḫini Mesʿūd Bir nazlı Çiçek açdı da ʿömründe Uġur'uñ"			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Aşk yıldızının üzerine nurun yansıttı da Gönlün hemen çiçeklendi, neşen geldi Mesud evlenmene yazdı bu tam tarihini Ömründe Uğur'un nazlı bir Çiçek açtı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Evlilik tebriki içerikli tarih manzumelerindendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Prof. Dr. Çiçek Derman ve Prof. Dr. Uğur Derman'ın evlilikleri için düşürülen bir tarih kıtasıdır. Uğur Derman Koleksiyonundadır.[1216]

[1215] "Akif Sarıer" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 472: https://osf.io/us87v/.
[1216] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 174-175.

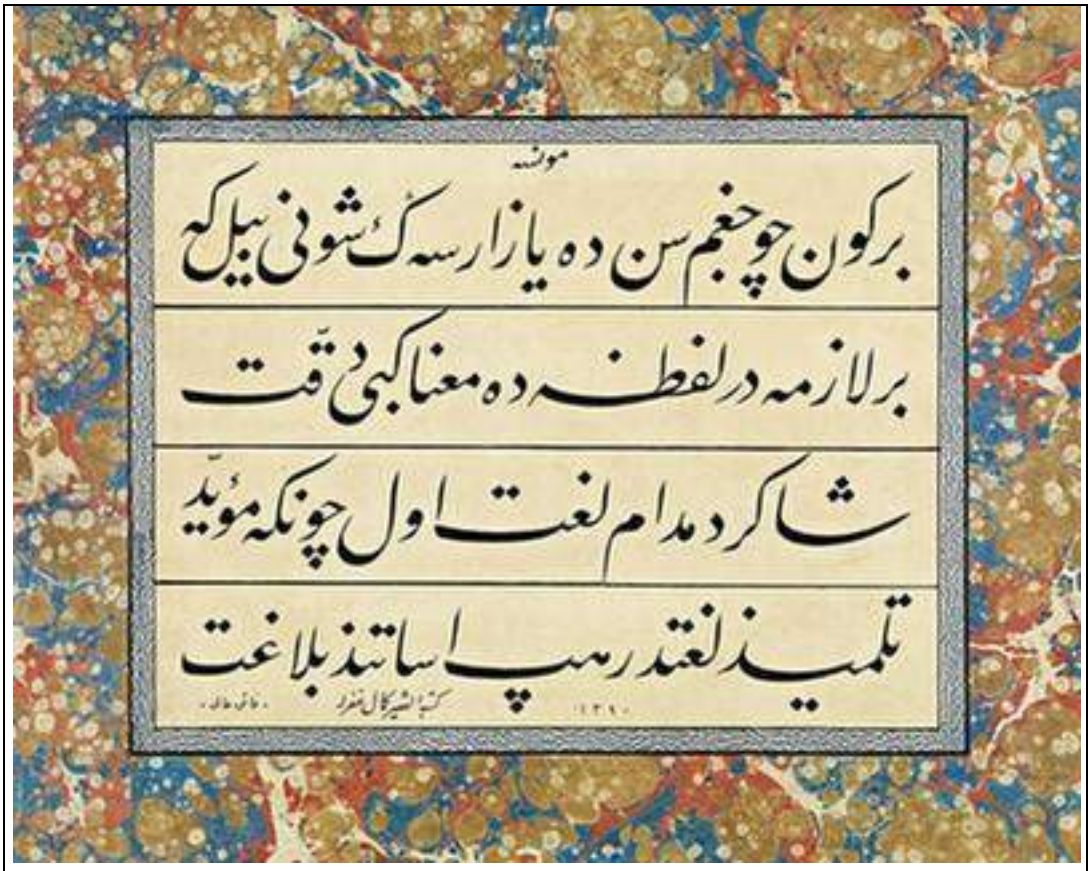

Görsel 473: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1217]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Karamanlı Kâmî Mehmed Efendi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bāġda meyler içilüp nāleler eyler neyler Sesi çıḳmaz acabā bülbül uyur mı neyler Güle gūş itdiremez boş yere bülbül iñler Varaḳ-ı mihr-i vefāyı kim okur kim diñler" [1218]			
Nazım Şekli	?ʿ			
Günümüz Türkçesi	"Bahçede şaraplar içilir, neyler de inlerler Bülbülün sesi çıkmaz acaba uyur mu, n'eyler Bülbül, boş yere inler, güle sesini duyuramaz Sadakat güneşinin sayfasını artık kim okur kim dinler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İkinci beyti darb-ı mesel hükmündedir.[1219]

[1217] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 137.
[1218] Nihat Ozan Köroğlu - Sibel Karaman, "Dâru'l-Elhân Külliyâtı, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi ve Zekâî Dede Efendi Külliyâtında 'Ney' Sazının Geçtiği Güfteler Üzerine Bir İnceleme", 101; Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 13.
[1219] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 2016, 2/813.

Görsel 474: İlim ve Medeniyet[1220]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Faik Âli Ozansoy[1221]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir gün çocuğum sen de yazarsañ şunu bil ki Bir lāzımedür lafẓa da maʿnā gibi dikḳat Şākird-i müdām-ı luġat ol çünki müʾeyyed Tilmīẕ-i luġatdür hep esātīẕ-i belāġat"[1222]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Bir gün çocuğum sen de yazacak olursan şunu bil ki Lafza önem verildiği kadar manayı da önemsemek gerekir Sözlüklerin daimi öğrencisi ol, manayı kuvvetlendirmesinden dolayı Güzel söz söylemede üstad olanların tümü hep sözlüklerin öğrencisidir"			

[1220] "İlim ve Medeniyet" Görsel 474: https://osf.io/tyzb8/.
[1221] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. İsmail Parlatır, "Faik Âli Ozansoy", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995); İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 1/356.
[1222] Mustafa Kara, "Diyarbakırlı Bir Aile: Süleyman Nazif ve Faik Âli", *Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Kasım 2023), 333.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Babanın oğula yazı yazma konusunda sözlükleri yol arakadaşı edinmeyi öğütlediği bir manzumedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Arapça, Farsça, Fransızca bilen ve emeklilik yıllarında kendini bütünüyle şiir ve edebiyata veren Faik Âli Bey'in çalışma hayatına dair oğluna manzum bir nasihatte bulunmuştur. Oğlu Mûnis Fâik, bir çocukluk hatırası olarak bu şiirin yazılış hikâyesini anlatmaktadır. Çok iyi Fransızca bildiği halde babasının sık sık sözlüğe baktığını görünce bunun sebebini sormuş ve ertesi gün cevabı bu şiir ile oğluna verilmiştir.[1223]

[1223] Kara, "Diyarbakırlı Bir Aile: Süleyman Nazif ve Faik Âli", 333.

Görsel 475: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1224]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1957
Manzumenin Şairi	Kemal Edip Kürkçüoğlu[1225]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey pādişeh-i pādişāhān Mevlānā Âyīne-i esrār-ı nihān Mevlānā Yüz sürmeye geldik ulu dergāhıña hep Ey vāriş-i faḫr-i dü cihān Mevlānā”			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Ey hükümdarlar hükümdarı Mevlânâ Gizli sırların aynası Mevlânâ Hepimiz yüz sürmeye geldik yüce dergâhına Ey iki cihanın iftihar kaynağının varisi Mevlânâ”			

[1224] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 87.
[1225] Hayatı hakkında bilgi için bk. Mustafa İsmet Uzun, “Kürkçüoğlu, Kemal Edip”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

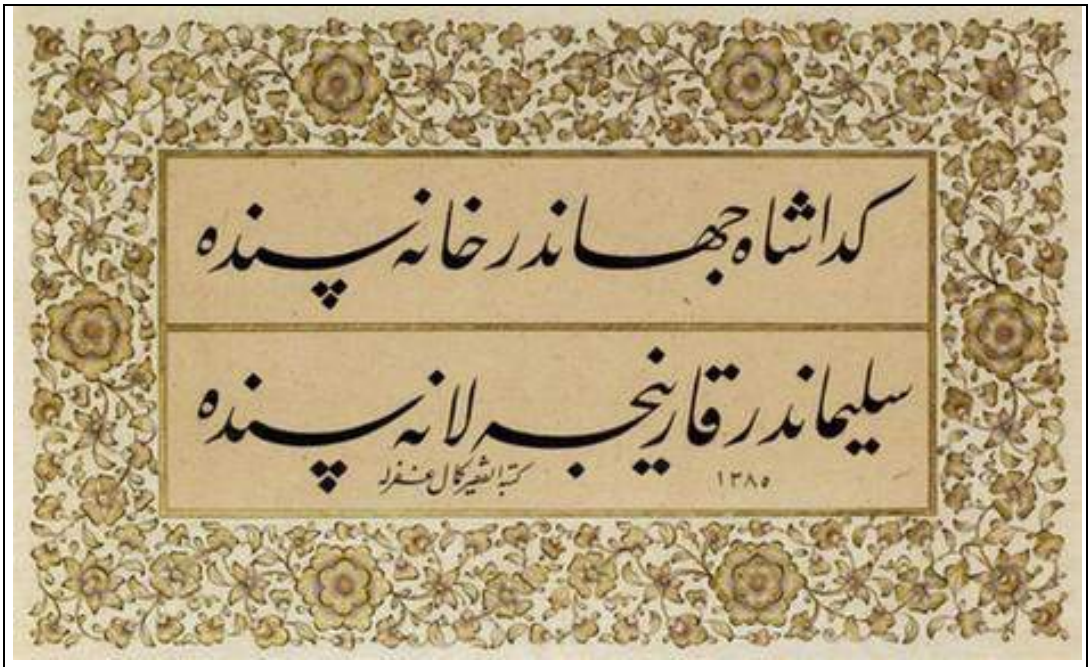
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Kemâl Batanay, manzumenin altına şöyle not düşürmüştür:

"Merḳadine Mevlānā Celāleddīn'üñ
Hediyyesidür Ḥāfıẓ Kemāleddīn'üñ"

Kemal Edip Kürkçüoğlu'na ait olduğunu da sol alt köşeye yazmıştır. Fakat şiirleri incelenmiş, eserlerinde bulunamamıştır. Muhtemeldir ki levha için yazılmak üzere oluşturulmuştur.

Kemâl Batanay, bu eseri 1954 yılında Konya'da başlayan Mevlevî törenlerine âyinhan olarak katılmak için Konya'ya gittiğinde Mevlânâ Müzesi'ne hediye etmek üzere hazırlamıştır.[1226] Yazmış olduğu levha elindeyken eseriyle fotoğraf çekinmiş, kayıtlara da bu haliyle geçmiştir. Tarihî bir nitelikte olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir.

[1226] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 87.

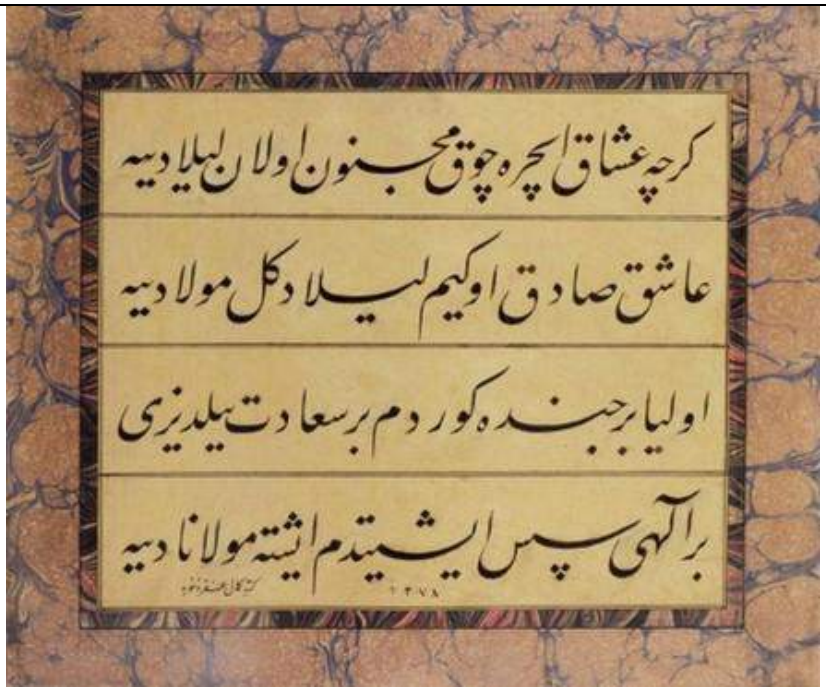

Görsel 476: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz[1227]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1385/1965
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Gedā şāh-ı cihāndur ḫānesünde Süleymān’dur ḳarınca lānesünde”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Dilenci, kendi evinde dünyanın hükümdarıdır Karınca yuvasında Süleyman gibidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Süleyman ve karıncanın hikâyesine telmih bulunmaktadır. Her canlının, kendi evinini hükümdarı ve yaşam alanında büyük ve saygıdeğer olduğu vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Dinçer Dalkılıç Koleksiyonundadır.

[1227] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz*, 149.

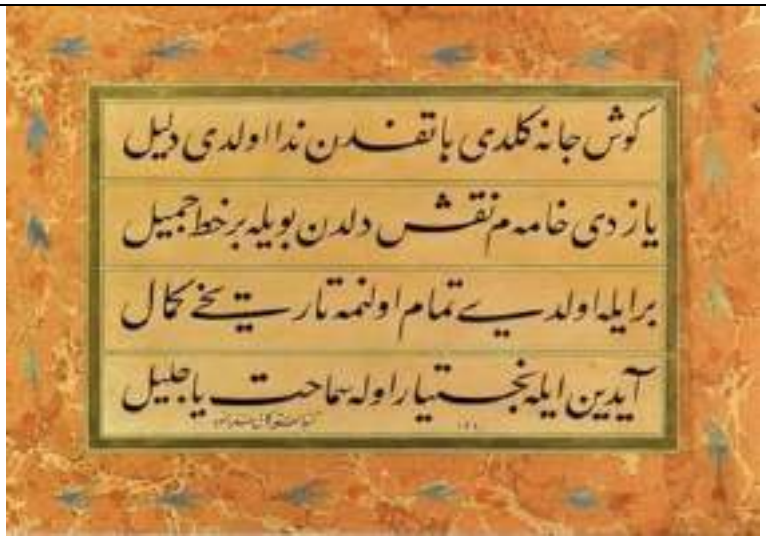

Görsel 477: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz[1228]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gerçi uşşāḳ içre çoḳ Mecnūn olan Leylā diye ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ o kim Leylā degül Mevlā diye Evliyā burcunda gördüm bir saʿādet yıldızı Bir İlāhī ses işitdüm işte Mevlānā diye"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Aslına bakılırsa âşıklar arasında 'Leyla Leyla' diye dolaşan Mecnun çoktur Ama gerçek âşık 'Leyla' değil de 'Mevlâ' diyendir Veliler burcunda bir saadet yıldızı gördüm Ve İlâhî bir ses işittim, 'işte Mevlânâ' diye"			

Konya Mevlânâ Müzesi'ndedir. Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1228] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz*, 135.

Görsel 478: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1229]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Kemâl Batanay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Gūş-i cāna geldi hātifden nidā oldı delīl Yazdı ḫāmem nakş-ı dilden böyle bir ḫaṭṭ-ı cemīl Bir ile oldı tamām evlenme tārīḫi Kemāl Aydın ile baḫtiyār ola Semāḥat yā Celīl"[1230]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Can kulağına gaybdan bir ses geldi ve rehber oldu Kalemim, gönül nakşından böyle güzel bir hat yazdı Evlenme tarihi 'bir' ile oldu tamam ey Kemâl Aydın ile Semahat mutlu mesut olsun ey yüce Allah'ım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tebrik içerikli tarih manzumelerindendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Aydın Yüksel Koleksiyonundadır. Kemâl Batanay bir evlilik tebriki için düşürdüğü tarihi evlerine asılmak üzere hediye amacıyla levhalaştırmıştır. Düşürdüğü tarihler arasında levha formunda yazılıp etrafının süslendiği nadir manzumelerdendir.

[1229] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 172-173.
[1230] Muhammed Tarık Ablak, *Hattat Hâfiz Kemâl Batanay'ın Târih Manzûmeleri* (İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi, 2016), 37.

Görsel 479: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız Mehmet Karpuzcu Koleksiyonu[1231]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1400/1980
Manzumenin Şairi	Kemâlpaşazâde (İbn Kemâl)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*İbni Kemâl Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlün / Mefʿûlü / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tîz olma teemmül ḳıl her ḥāle taḥammül ḳıl Tedbīri bozar taḳdīr Allāh'a tevekkül ḳıl"[1232]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Aceleci olma, iyice düşün, her hâle sabret ki Kader, alınan önlemi bozar, Allah'ın yazmış olduğu alın yazısı, Allah'a güven"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. İbni Kemâl'in "tedbīri bozar taḳdīr" kısmıyla meşhur olmuş kıtasının ilk beytidir. İkinci mısrada "Allāh'a tevekkül ḳıl tedbīri bozar taḳdīr" olması gerekirken Kemâl Batanay, levha formuna aktarırken muhtemelen hazırlamış olduğu istife uyması için mısranın anlamda değişiklik olmayacak şekilde cümlelerin yerlerini değiştirmiştir. Beyit, tevekkülün önemini anlatmaktadır.

[1231] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 150-151.
[1232] Kaçar, *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi - Belâgat - Üslûp ve Dil Özellikleri - Muhtevâ)*, 34-35.

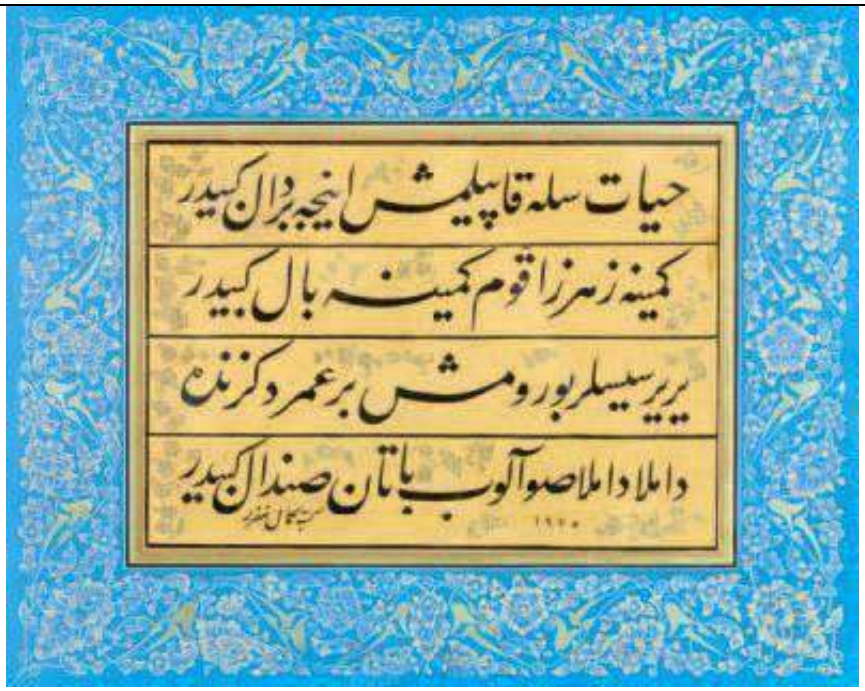

Görsel 480: Divan Edebiyatı[1233]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1968
Manzumenin Şairi	Fuzûlî ve Kemâl Batanay			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫayāl-i ʿārıżuñ cevlān ider bu çeşm-i pür nemde Nitekim mevclenmiş ṣuda ʿaks-i āftāb oynar[1234] (Fuzûlî) Düşdi lebden bu tārīḫ mübārek olsun Gönülle Ṭursun ḫoşnudluḳla yaşasun" (Kemâl Batanay)			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Senin yanağının hayali gezinir bu yaş dolu gözlerimde Tıpkı dalgalanmış suda güneşin yansımasının oynaması gibi Dudağımdan bu tarih düştü, mübarek olsun Gönül ile Dursun hoşnutlukla yaşasın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tarih ve tebrik içerikli manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Kemâl Batanay, Fuzûlî'nin bir beytini seçip evlilik veya nişan için bir eklemede bulunarak bir tarih düşürmüştür ve bunu levhalaştırmıştır.

[1233] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 480: https://osf.io/gvc8w/.
[1234] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 442.

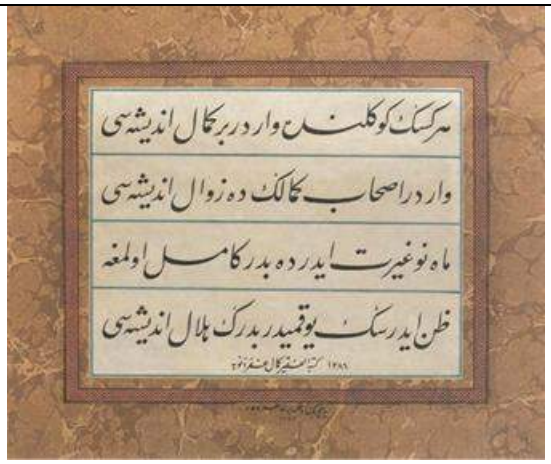

Görsel 481: Akif Sarıer[1235]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1975
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	14'lü Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥayāt sele ḳapılmış ince bir dal gibidir Kimine zehir zıḳḳım kimine bal gibidir Yer yer sisler bürümüş bir ʿömür deñizinde Damla damla ṣu alup batan ṣandal gibidir"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Hayat, sele kapılmış ince bir dal gibidir Kimine zehir gibi çok acı kimine de bal gibi tatlıdır Hayat denizini kısım kısım sisler bürümüş de Bu denizde damla damla su alarak batan bir sandal gibidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[1235] "Akif Sarıer" Görsel 481: https://osf.io/q4wye/.

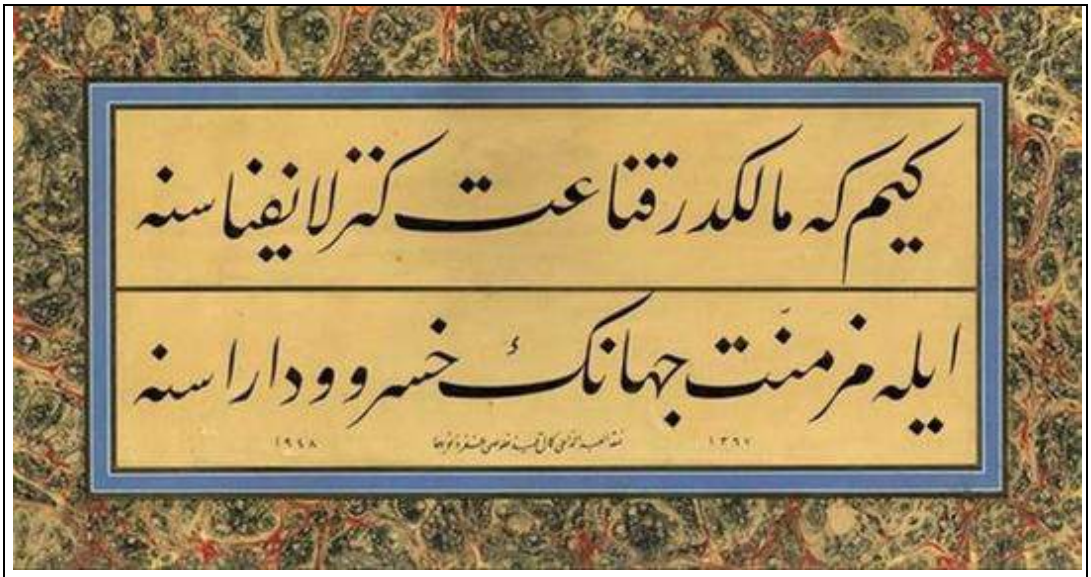

Görsel 482: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1236]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1386/1966-1967
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Herkesüñ gönlünde vardur bir kemāl endīşesi Vardur aṣḥāb-ı kemālüñ de zevāl endīşesi Māh-ı nev ġayret ider de bedr-i kāmil olmaya Ẓann idersüñ yoḳ mudur bedrüñ hilāl endīşesi"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Herkesin gönlünde bir mükemmellik kaygısı vardır Mükemmel olanlarda ise yoksunluk kaygısı vardır Yeni ay, dolunay olmak için çaba gösterir de Dolunayın hilal olma merakı yok mudur zannedersin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Dinçer Dalkılıç Koleksiyonundadır. *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu* adlı eserde de mevcuttur.[1237] Adının da geçtiği bu manzumeyi Kemâl Batanay mı yazmıştır tespit edilememiştir fakat kuvvetle muhtemel onun kaleminden çıkmıştır. İsmini ve kelimenin "olgunluk" manasını kullanması sebebiyle iki anlamıyla da ilgi kurulabildiği için îhâm sanatını kullanmıştır.

[1236] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 141.
[1237] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 156.

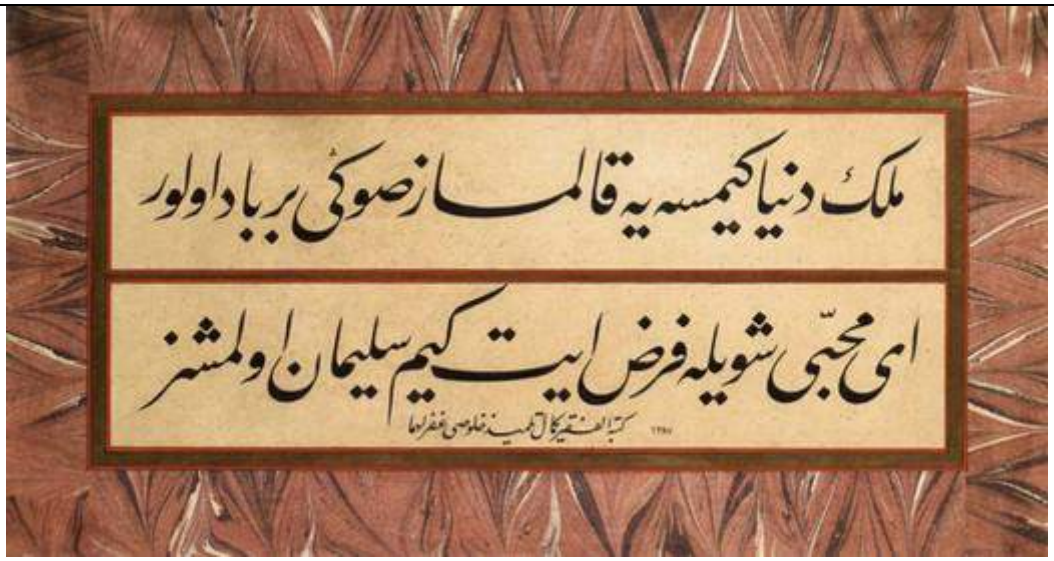

Görsel 483: Divan Edebiyatı[1238]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1948
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kim ki mālikdür *ḳanāʿat kenz-i lā-yefnā*[1239]sına Eylemez minnet cihānuñ Ḫusrev ü Dārā'sına"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Kim ki kanaat gibi tükenmez hazineye sahiptir Dünyanın hükümdarı, cihan padişahına boyun eğip yalvarmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte şair, kanaatin insan için ne büyük bir erdem olduğunu vurgulamaktadır. "*Ḳanāʿat kenz-i lā-yefnā"* sözünden bir iktibas; Hüsrev ve Dârâ'ya telmih barındırmaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür.

[1238] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 483: https://osf.io/4sczp/.
[1239] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/235.

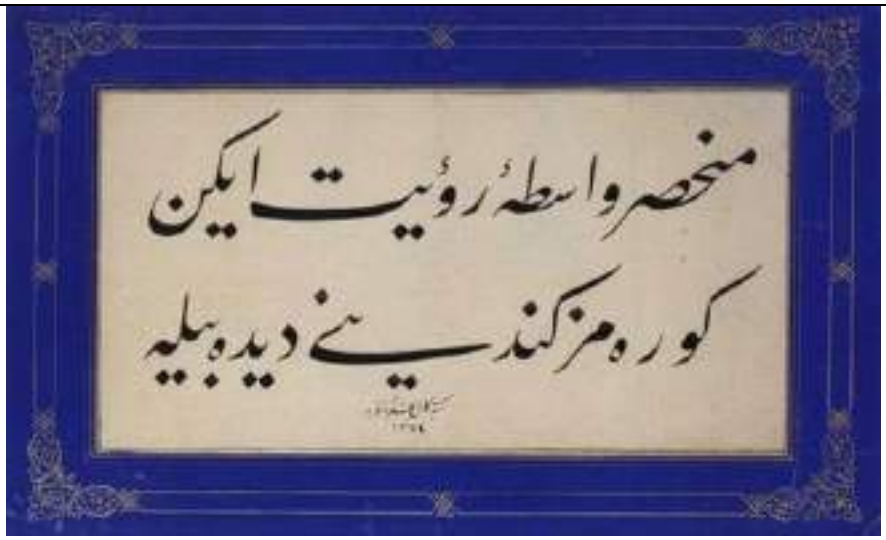

Görsel 484: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1240]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1387/1967
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mülk-i dünyā kimseye ḳalmaz soñu ber-bād olur Ey *Muḥibbī* şöyle farż et kim Süleymān olmuşuz"[1241]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Dünya malı kimseye kalmaz, sonu fena olur Ey Muhibbî şöyle farz et ki Süleyman olmuşuz (Hz. Süleyman'a kalmamış dünya, sen Süleyman'a da, kimseye de kalmaz)"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Aydın Yüksel Koleksiyonundadır. Muhibbî'nin dîvânı incelenmiş fakat dîvânda bu beyit bulunamamıştır. Yazıldıktan sonra atasözü olarak da kullanılagelmiştir. Hz. Süleyman'a telmih bulunmaktadır.

[1240] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 143.
[1241] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 11.

Görsel 485: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1242]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1374/1954
Manzumenin Şairi	Nâmık Kemâl			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Münḥaṣır vāsıṭa-i rüʾyet iken Göremez kendisini dīde bile"[1243]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Görmenin tek aracı göz olduğu hâlde Göz bile kendisini göremez"			

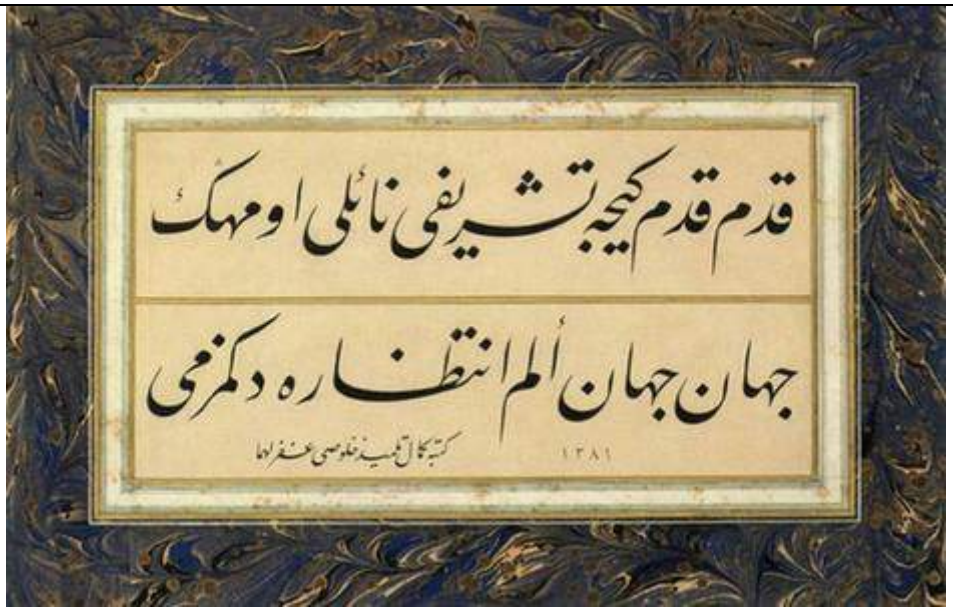
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri içeriklidir. Gözün kendini görememesi gibi, insanın da kendi özünü görebilmesinin zorluğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Kıtanın tamamı şöyledir:

Kimse takdīr idemez ʿālemde
Kendi māḥiyyetini reyiyle

Münferid vāṣıṭa-i rüʾyet iken
Göremez kendisini dīde bile

[1242] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 160-161.
[1243] Kısakürek, *Doğumunun Yüzüncü Yıl Dönümü Dolayısıyla Namık Kemal Şahsı - Eseri - Tesiri*, 188.

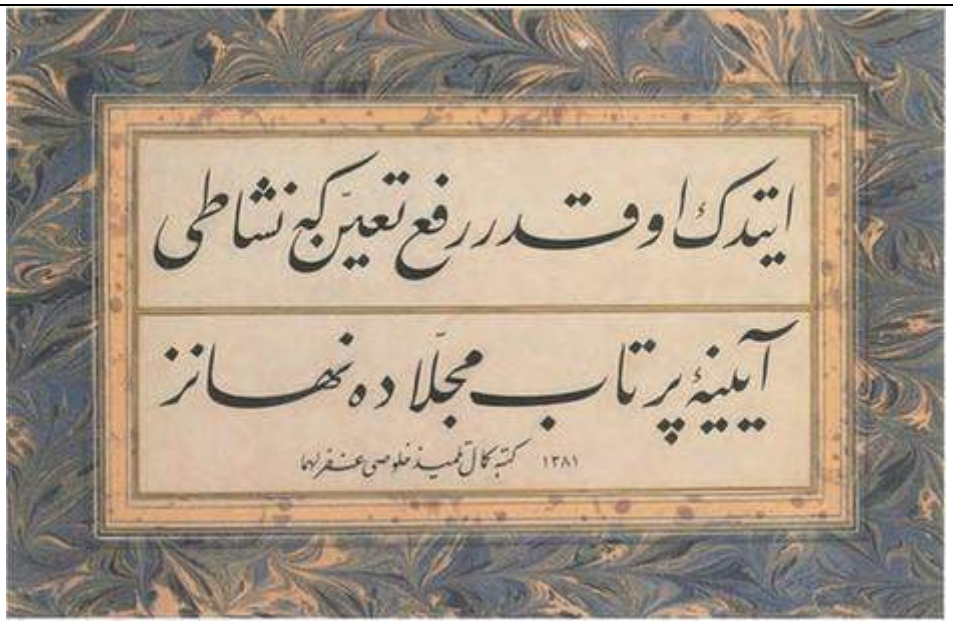

Görsel 486: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1244]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1381/1961
Manzumenin Şairi	Nâ'ilî-i Kadîm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâ'ilî-i Kadîm Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳadem ḳadem gice teşrīfi *Nā'ilī* o mehüñ Cihān cihān elem-i intiẓāra degmez mi"[1245]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Nâ'ilî, o ay gibi güzel sevgilinin gece adım adım teşrifi Dünyalar kadar bekleyiş acısına değmez mi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Beyit, bekleyişin sıkıntıları ile sevgiliye ulaşmanın mutluluğu arasında bir tezat olduğunu, sabrın sonunun vuslat olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ekrem Hakkı Ayverdi Hat Koleksiyonundadır.[1246] Gazelin makta' beytidir.

[1244] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 156-157.
[1245] Nâ'ilî-i Kadîm, *Nâ'ilî-i Kadîm Dîvânı*, 554.
[1246] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 386.

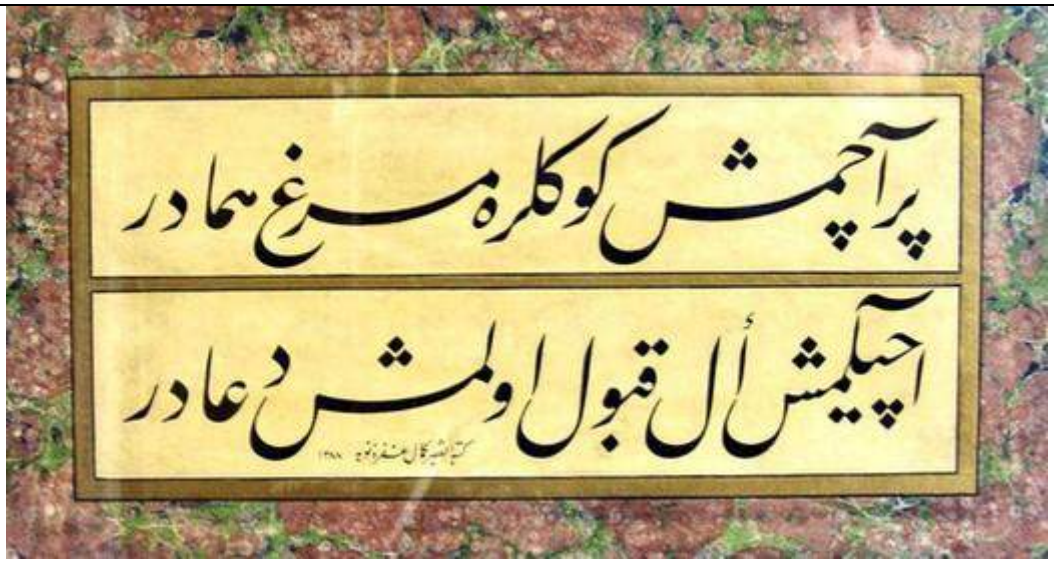

Görsel 487: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1247]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1381/1961-1962
Manzumenin Şairi	Edirneli Ahmed Neşâtî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Neşâtî Dîvânı*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İtdük o ḳadar refʿ-i taʿayyün ki *Neşāṭī* Āyīne-i pür tāb-ı mücellāda nihānuz"[1248]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Ey Neşâtî, ortaya çıkan şeyleri o kadar yücelttik ki Cilalanmış parıltı dolu aynada görünmez olduk, gizliyiz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd, mutlak varlığa kavuşma içeriklidir. Beyit, kendinden arınmayı ve benlikten sıyrılmayı ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundadır.[1249] Gazelin makta' beytidir.

[1247] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 156-157.
[1248] Neşâtî Ahmed Dede, *Neşâtî Dîvânı*, 157.
[1249] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 386.

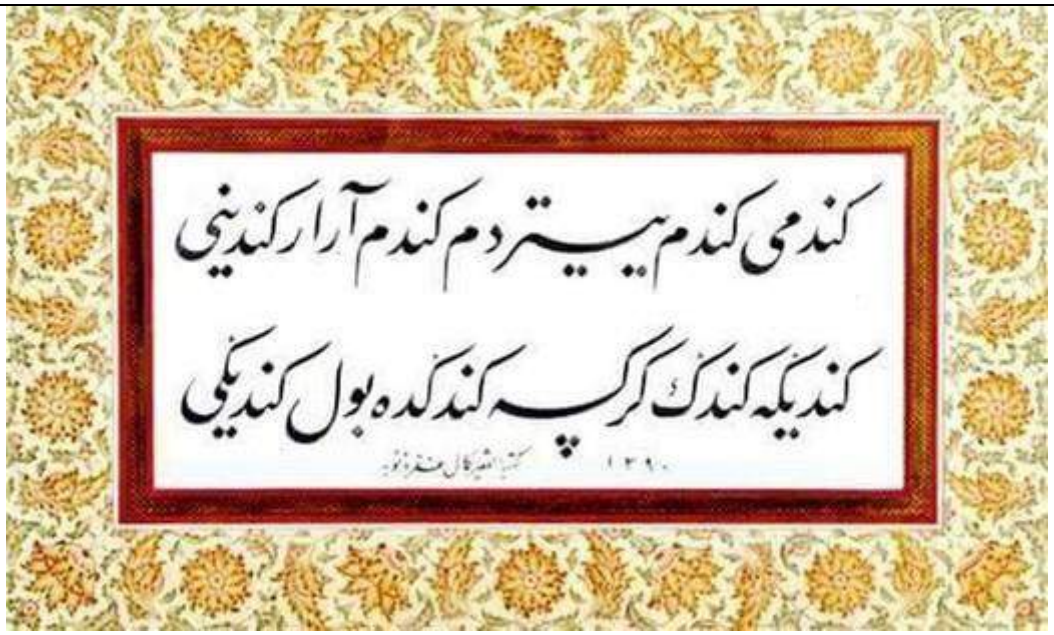

Görsel 488: İslâm Hat Sanatı [1250]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1388/1968
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Per açmış göklere murġ-i hümādur Açılmış el ḳabūl olmuş duʿādur”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Göklere kanat açmış olan Hümâ kuşudur Açılmış el, kabul olmuş dua gibidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hümâ kuşu ve dua arasında bir benzetme yapılmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[1250] “İslam Hat Sanatı” Görsel 488: https://osf.io/q56r4/.

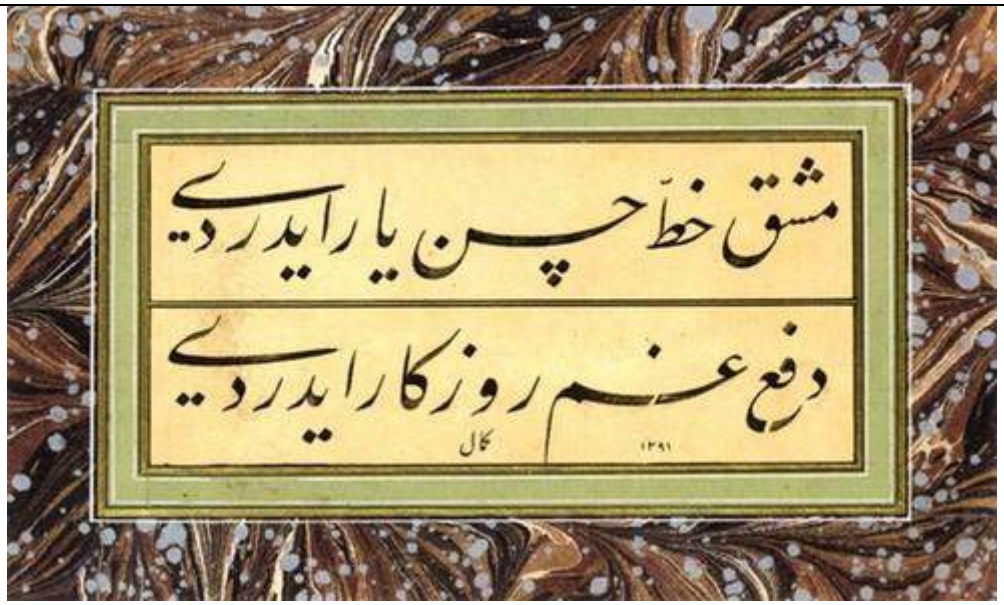

Görsel 489: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1251]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Kendümi kendüm yitirdüm kendüm arar kendini Kendiñe kendüñ gerekse kendüñde bul kendiñi”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Kendi benliğimi kaybettim, arar dururum İnsanın kendine kendi gerekirse özünde bul kendini”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Hakikate ulaşmak için insanın kendi içine dönmesini, kendini tanıma arayışını ve içsel yolculuğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Pirî mahlaslı bir şaire ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat tespit edilememiştir.

[1251] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 201; “Tarih Lügati” Görsel 489: https://osf.io/kvyez/.

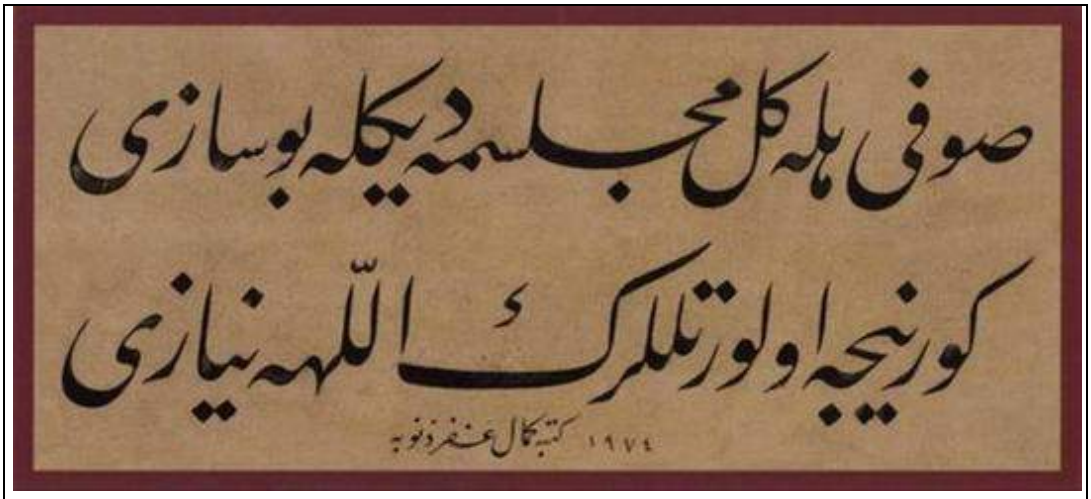

Görsel 490: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1252]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1391/1971
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Leylâ ve Mecnûn*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Meşḳ-i ḫaṭı ḥüsn-i yār iderdi Defʿ-i ġam-ı rūzigār iderdi"[1253]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"(Mecnun) sevgilisinin güzelliğini çizer dururdu Dünyanın içinde bulunduğu devrin sıkıntılarını başından savardı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Sevgilinin güzelliği ile güzel yazı yazmanın birbirine benzetildiği bir beyittir. İkisinin de ruhu arınıran ve teselli eden bir etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Emin Barın Koleksiyonundadır. Aynı sene Saʿdî Belger de yazmıştır. Ketebe.org'da mevcuttur.

[1252] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 166-167.
[1253] Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, haz. Muhammet Nur Doğan (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 152.

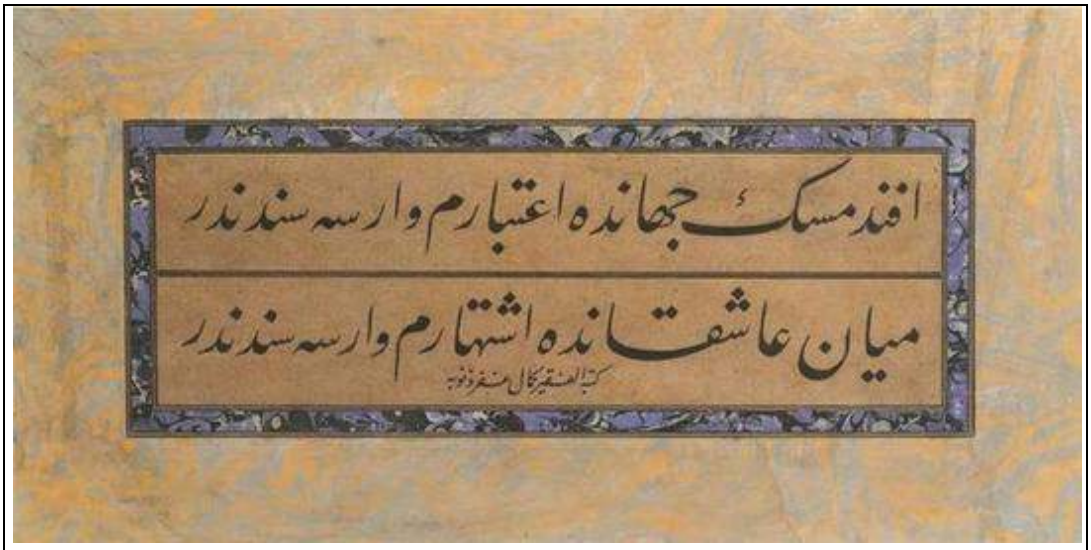

Görsel 491: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1254]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1974
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṣūfî hele gel meclisime diñle bu sāzı Gör nice olur tellerüñ Allāh’a niyāzı”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Ey sûfî, meclisime gel de, bu sazı dinle Gör bak nasıl olur sazın tellerinin Allah’a yalvarıp yakarması”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyitte, sûfî bir meclise çağırılmakta ve müziğin de davetin bir aracı olduğu dile getirilmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Niyazi Sayın Koleksiyonundadır.

[1254] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 145.

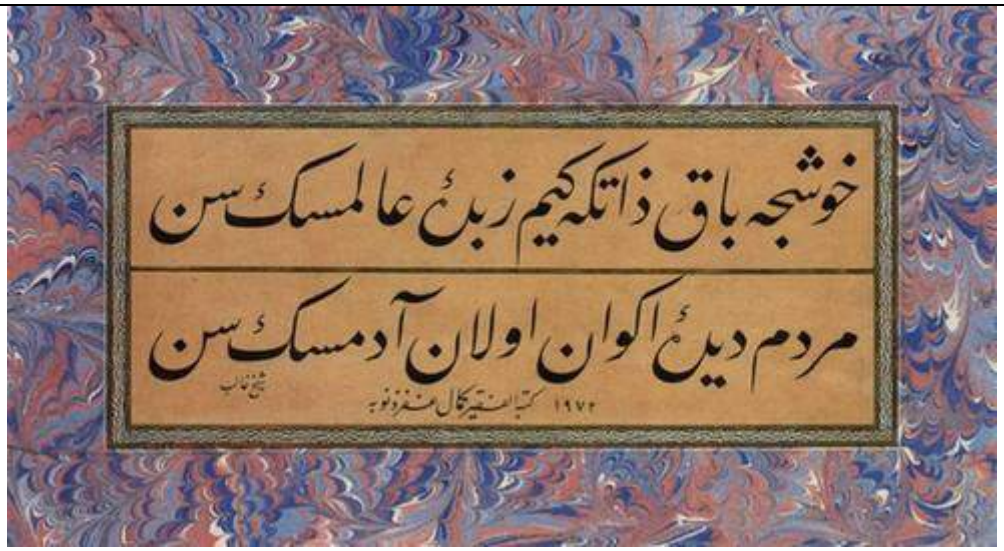

Görsel 492: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1255]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Efendümsüñ cihānda iʿtibārum varsa sendendür Meyān-ı ʿāşıḳānda iştihārum varsa sendendür"[1256]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Efendimsin, dünyada bir değerim varsa senden dolayıdır Âşıklar arasında bir ünüm varsa senden dolayıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya dair bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Bayram Yüksel Koleksiyonundadır.

[1255] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 143.
[1256] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 250.

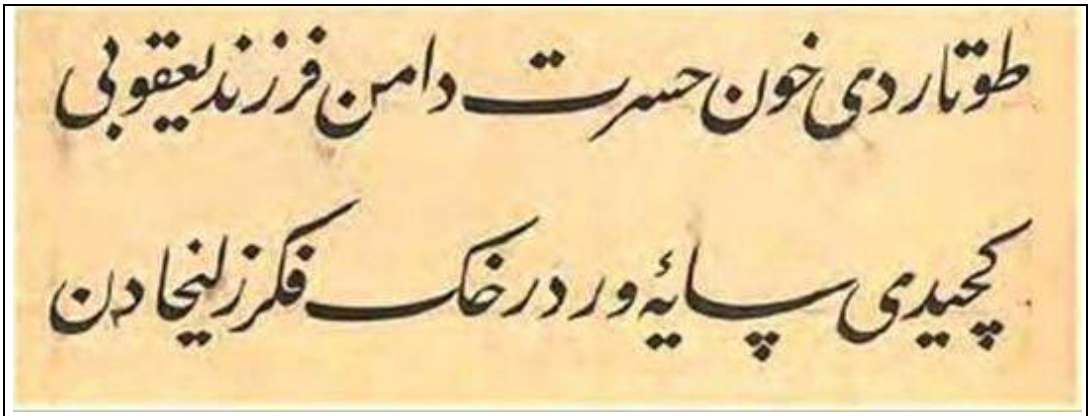

Görsel 493: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1257]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1972
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫoşça baḳ ẕātuña kim zübde-i ʿālemsüñ sen Merdüm-i dīde-i ekvān olan ādemsüñ sen"[1258]			
Nazım Şekli	Terciibend (Müsemmen)			
Günümüz Türkçesi	"Kendine iyice bak ki, kâinatın en değerlisisin sen Âlemin gözbebeği olan bir insansın sen"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, insanın kendini değerli görmesini, kendine öz güven duymasını ve varoluşundaki kıymeti fark etmesini teşvik etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ahmet Topaloğlu Koleksiyonundadır.

[1257] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 152-153.
[1258] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 139.

Görsel 494: Divan Edebiyatı[1259]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yenişehirli Avnî Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ṭutardı ḫūn-ı ḥasret dāmen-i ferzend-i Yaʿḳūb'ı Geçeydi sāye-i verd-i ruḫuñ fikr-i Züleyḫā'dan"[1260]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Yakub'un oğlunun özleminin kanlı yaşları elbisesine bulaşırdı Züleyha'nın aklından gül yanağının gölgesi bile geçseydi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Tasvir edilen özlem, sevgiliye (Hz. Peygamber'e) duyulan hasretin gücüne benzetilmektedir. Yenişehirli Avnî Bey'in bir naʿtından beyittir.

[1259] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 494: https://osf.io/vr4zm/.
[1260] Turan, *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı'nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şuᶜarâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*, 441.

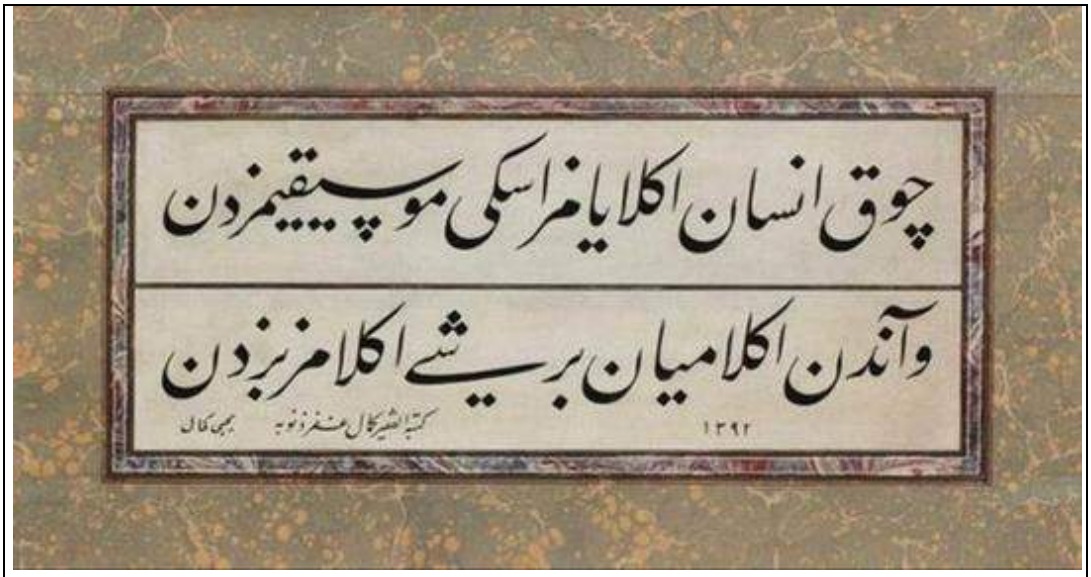

Görsel 495: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1261]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1383/1963
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubailer*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. ve 3. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Aḥbābıñı ister iyi ister kötü seç İdbāra düşerseñ seçilirler er geç Birçoḳları küsmüş gibi bī̇gāneleşir Onlar saña küsmeden sen onlardan geç”[1262]			
Nazım Şekli	Rubai			
Günümüz Türkçesi	“Dostlarını ister iyi ister kötü seç Bahtsızlığa düşersen er ya da geç hepsis senden uzaklaşırlar Birçokları darılmış gibi yabancılaşır Onlar sana gücenmeden sen onlardan vazgeç”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Dost seçiminin önemi ve zor zamanlarda dostların gerçek yüzlerinin ortaya çıkacağı vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İstanbul Fetih Cemiyeti Yahyâ Kemâl Müzesi’ndedir.

[1261] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 146-147.
[1262] Beyatlı, *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*, 8.

Görsel 496: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1263]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1392/1972
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefʿūlü / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çoḳ insan añlayamaz eski mūsiḳīmizden Ve andan añlamayan bir şey añlamaz bizden"[1264]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Eski mûsikîmizden çok insan anlayamaz Ve bizim eski mûsikîmizden anlamayan bizden hiçbir şey anlamaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Eski mûsikînin derin bir ruhu yansıttığı ifade edilmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ahmet Topaloğlu Koleksiyonundadır. Yahyâ Kemâl'e ait "Eski Mûsikî" isimli gazelin matlaʿ beytidir. Kemâl Batanay, Yahyâ Kemâl'in birçok şiirlerini ve özellikle rubailerini levha formuna aktarmıştır.

[1263] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 149.
[1264] Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 40.

Görsel 497: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1265]

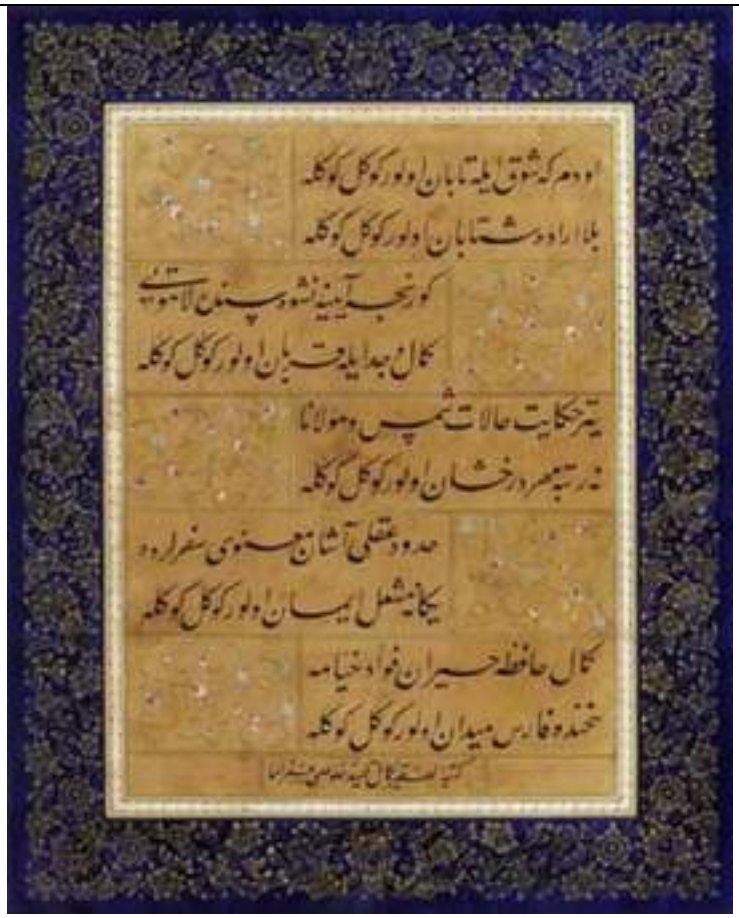
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Feʿilâtün / Feʿilâtün / Feʿilâtün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İstanbul fetḥini gören Üsküdār" "Üsküdār bir ulu rüʾyāyı görenler şehri Seni ġıbṭayla ḫatırlar vaṭanıñ her şehri Hepsi der hangi şehir görmüş onuñ gördüğüñü Bizim İstanbul'ı fetḥ itdigümüz muṭlu günü Elli üç gün ne mehābetli temāşā idi o Şanki ḫalḳıñ uyanıḳ gördüğü rüʾyā idi o Şimdi beş yüz sene geçmiş o büyük ḫāṭıradan Elli üç günde o hengāme görülmüş buradan Canlanır levḥası ḫālā beşer itdükce ḫayāl O zamān ortada her şāniye gerçek bir ḫāl			

[1265] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 162-163.

	Gürlemiş Ṭopḳapı'dan bir yeni şiddetle daha Şanlı nāmıyla büyük ṭop denilen ejderha Ṣarf idilmiş nice ḳol ḳuvveti gündüz ve gice Ḳaradan sevḳ idilen yüz gemi geçmiş Ḫalic'e Ṣoñ güniñ cengi olurken ne ṣafaḳmış o ṣafaḳ Üsküdār gözleri dolmuş tepelerden baḳaraḳ Görmüş İstanbul'a yüz biñ meleğiñ uçdığını Ṣaḳlamış durmuş ʿaṣırlarca ḫayālinde bunı"[1266]
Nazım Şekli	Mesnevi
Günümüz Türkçesi	"Üsküdar yüce bir hayali görenlerin şehri Seni özenerek hatırlar vatanın her şehri Hepsi şöyle der 'hangi şehir yaşamıştır onun yaşadıklarını Bizim İstanbul'u kazandığımız o mutlu günü Elli üç gün ne heybetli bir görünüş idi o Sanki insanların uyanıkken gördüğü bir rüyaydı İnsan düşündükçe hâlâ manzarası canlanır O zaman her saniyesi ortada gerçek bir hâl ortadaydı Topkapı'dan yeni bir güç ve kuvvetle tok bir ses çıkarmış Gösterişli şanıyla 'büyük top' denilen o çok iri top Gece gündüz pek çok bilek gücü kullanılmış Karadan Haliç'e doğru götürülen yüz gemi geçmiş Mücâdelenin son günü olurken gözüken şafak ne şafakmış Üsküdar'ın gözleri dolmuş tepelerden bakarken İstanbul'a yüz bin meleğin uçtuğunu görmüş Yüzyıllarca bunu düşünde saklamış durmuş"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Üsküdar'a yazılmış bir medhiyedir. Şiirde, İstanbul'un fethine dair olaylar güçlü imgelerle tasvir edilmekte ve bu anlara tanıklık eden Üsküdar'ın duygu dünyası ifade edilmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. İstanbul Fetih Cemiyeti Yahyâ Kemâl Müzesi'ndedir.

[1266] Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 28-29.

Görsel 498: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[1267]

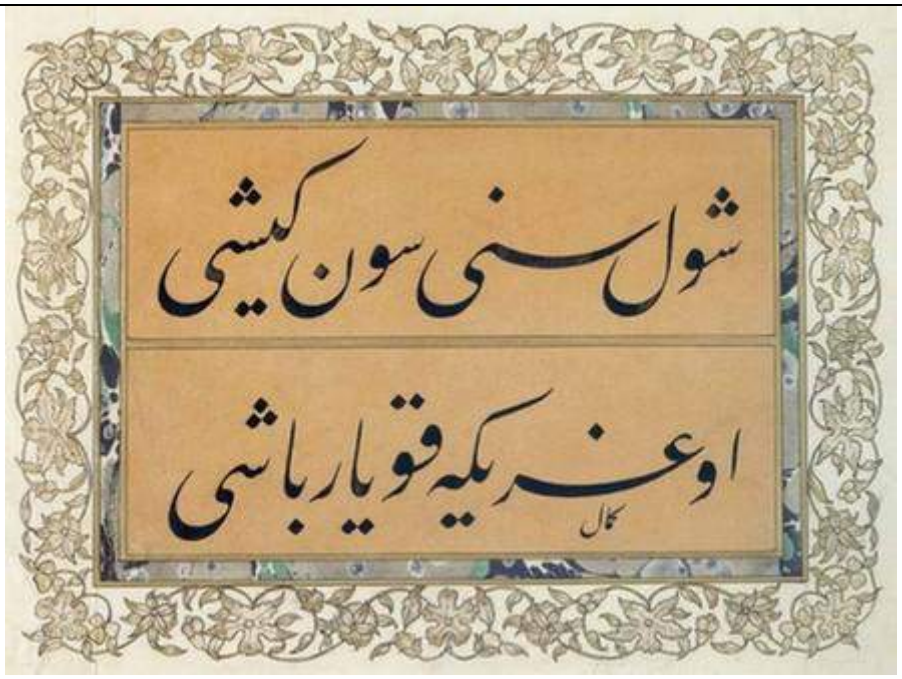
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1393/1973
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Eski Şiirin Rüzgarıyla*			
Vezni	Mefâʿilün / Feʿilâtün / Mefâʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Gönül “O dem ki şevk ile tābān olur gönül gönüle Bilā-irāde şitābān olur gönül gönüle Görince āyine-i neşvesünde lāhūtı Kemāl-i vecd ile ḳurbān olur gönül gönüle Yeter ḥikāyet-i ḥālāṭ-ı Şems ü Mevlānā Ne rütbe mihr-i dıraḫşān olur gönül gönüle Ḥudūd-ı ʿaḳlı aşan maʿnevī seferlerde Yegāne meşʿal-i īmān olur gönül gönüle			

[1267] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 133.

	Kemāl Ḥāfıẓ'a ḥayrān Fuʾād Ḫayyām'a Suḫanda fāris-i meydān olur gönül gönüle"[1268]
Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	"O an ki sevinçle parlar gönül gönüle Gönül gönüle iradesizce koşar Görünce sevinç aynasında ulûhiyyet âlemini Gönül gönüle mükemmel bir vecd ile kurban olur Şems ve Mevlânâ'nın hâllerinin hikâyesi yeter Gönül gönüle ne derece parlayan güneş olur Aklın sınırını aşan içe ait manevî yolculuklarda Gönül gönüle biricik bir iman kandili olur Yahyâ Kemâl, Hâfız-ı Şîrâzî'ye , Fuad Bayramoğlu ise Hayyâm'a hayran Sözde, meydanın atlısı olur gönül gönüle"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgi ve muhabbet içeriklidir. Gönlün ilâhî aşk ve vecd içerisinde nasıl bir yükselişe geçtiğini, söz ve sanat alanında bu yükselişin etkisini ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Fuat Bayramoğlu Koleksiyonundadır.

[1268] Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgarıyla*, 35-36.

Görsel 499: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz[1269]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yûnus Emre Dîvânı*			
Vezni	7'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Şol seni seven kişi Uġrıña ḳoyar başı"[1270]			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Seni seven kişi senin yoluna başını koyar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Gerçek aşkın fedakarlık istediği ve adanmışlık hâli vurgulanmaktadır. Mehmet Karpuzcu Koleksiyonundadır.

[1269] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfiz*, 154-155.
[1270] Yûnus Emre, *Yûnus Emre Dîvânı - Seçmeler*, 275.

Görsel 500: Divan Edebiyatı[1271]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1971
Manzumenin Şairi	Ziyâ Paşa			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Harâbât*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mānend-i şecer nābit olur s̱ābit olanlar Herhangi işüñ ehli iseñ anda devām it"[1272]			
Nazım Şekli	Terkîbibend			
Günümüz Türkçesi	"Sabit olanlar ağaç gibi canlı ve sürekli kalıcı olur Herhangi bir işin ehliysen onda devam et"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Beytin özü, "bir iş ve fikir üzerinde sabit kadem, kararlı olanlar, yaptığı işte sabırla, büyük bir tahammülle gayret edenler mutlaka ağaç gibi büyürler, gelişim gösterirler. Bazen başarılacağı zannedilen bir iş başlangıçta hedeflendiği gibi ilerlemeyebilir, kaybedilebilir, yıkılabilir, sonucunda hayal kırıklığına uğranılabilir. İstenilen hedefe ulaşılamayabilir ve başarı kazanılamayabilir. Tıpkı ağaçların büyümesi gibi sabırla ilerlemek ile hedefe ulaşılır. Ağaçlar özenle bakılırsa, sulanır, zahmetine katlanılırsa Allah o ağacı bereketli kıldığı gibi işinde gayretli olanları da değerli kılar, şeklinde yorumlanabilir. Başarıya ulaşmanın ve hayatla köklü bir bağ kurmanın anahtarının, sabırla ve sebatla çalışmak olduğu ifade edilmektedir.

[1271] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 500: https://osf.io/emfku/.
[1272] Çağlar, *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*, 66.

Görsel 501: Ömrümün Bereketi 4[1273]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Aziz Mahmud Hüdâyî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlâhiyât*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	Şeyḫ Hüdāyī Ḥażretleri Dîvânı'ndan "Muḥīṭ-i baḥr-i tevḥīdi bulup ʿummān-ı bī-sāḥil Vücūduñ ḳaṭresin maḥv it eger olduñsa ehl-i dil *Hüdāyī* vaḥdete baḳ kim aña māniʿ degül keşret Ola mı āfitāba hiç vücūdı żerrenüñ ḥāʾil"[1274]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Sahili olmayan engin Tevhid denizini kuşatanı bulup Varlığının bir damlasını yok et eğer gönül ehli oldunsa Ey Hüdâyî birliğe bak ki ona engel değildir çokluk Güneşe çok küçük bir zerrenin varlığı engel olabilir mi hiç"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Bu beyit, insanın Allah'ın birliğini idrak edebilmesi için kendi varlığını ve dünyevî isteklerini terk ederek, büyük bir teslimiyetle ona yönelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır. Hattat gazelin matlaʿ beytiyle makta' beytini seçerek bir levha formunda yazmıştır. Ebruları Mustafa Düzgünman'a aittir.

[1273] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/213.
[1274] Azîz Mahmûd Hüdâyî, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*, 229-231.

Görsel 502: Ömrümün Bereketi 4[1275]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1381/1961
Manzumenin Şairi	Aziz Mahmud Hüdâyî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İlâhiyât*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Şu kim vaḥdet şarābun haẕm ide bezm-i şerīʿatde Ṭarīḳatde odur kāmil ḥaḳīḳatde odur vāṣıl”[1276]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	“Din meclisinde vahdet şarabını hazmeden o kimse ki Tarikatte en olgun olan odur, hakikatte sevdiğine kavuşan odur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Tasavvuf yolundaki üç ana tema şeriat, tarikat ve hakikat vurgulanıken kâmil insanın bu olgunluğa nasıl erişebileceği ifade edilmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[1275] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/214.
[1276] Azîz Mahmûd Hüdâyî, *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*, 289-291.

2.5.61. Hâmid Aytaç

Görsel 503: Divan Edebiyatı[1277]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Abdülhak Hâmid Tarhan			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Abdülhak Hâmid Tarhan Tiyatroları 6 Kanbur*			
Vezni	Vezni yoktur.			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey büyük hīç hīç-i bī-pāyān" [1278]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ey büyük hiç, sonsuz hiçlik"			

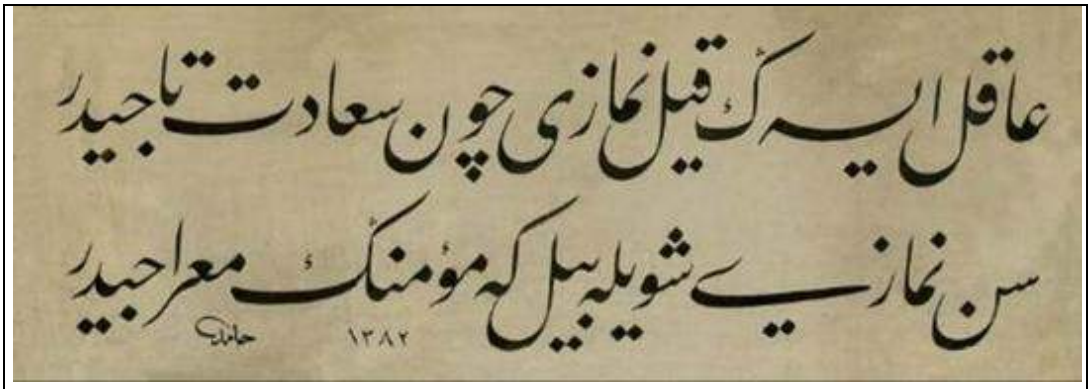
[1277] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 503: https://osf.io/mzdpy/.

[1278] Abdülhak Hâmid Tarhan, *Abdülhak Hâmid Tarhan Tiyatroları 6 Kanbur*, haz. İnci Enginün (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002), 182; Refika Altıkulaç Demirdağ, *Abdülhak Hâmid'in Eserlerinde Millî ve Felsefî Unsurlar* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010), 305.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Benliğin tamamen silinip yalnızca O'nun kudreti karşısında "hiçlik" bilincinde olabilmeyi ifade etmektedir. Abdülhak Hâmid'in varlık ve yokluk meselesinde düştüğü tezat ve medhiye içerikli manzumelerdendir. Devamı şöyledir:

Ağaçlardakilerden Biri-
İki hiçlik mufassal u meşrûh!
Turhan-
Ben, bu ancak zalâm içinde o ten
Nûm-ı vahşetse, zıll-i zâil olan,
halkı tatmine elverir, o yalan
neşveler, nağmeler, o arbedeler,
cilvelerden de doğmuşum mahrûm!
Yine Ağaçlardan Sada-
Maksatın leyl, mehbıtın uçurum!
Turhan- (Asumâna bakarak)
Yeter artık bu şu'bedeler,
Tav'u takdise daima şâyân,
ey büyük hiç! Hiç-i bî-pâyân!
(Gezinerek sonraca)
Ben senin bahr-ı bî kerânından
neş'et etmekte bir habâbım hiç!
En uzak, en yok ahterânından
sâkıb olmakta bir şihâbım hiç!
Beynimizde demek ki hiç yok fark.
(Tevakkufla)
Varlığın bazen urmuş olsa da berk,
seni tutmakta ben sehabım hiç!
Beni hiç eyleyince hükm-i kazâ,
varlığın bence hiç olur mahzâ![1279]

[1279] Tarhan, *Abdülhak Hâmid Tarhan Tiyatroları 6 Kanbur*, 181-182.

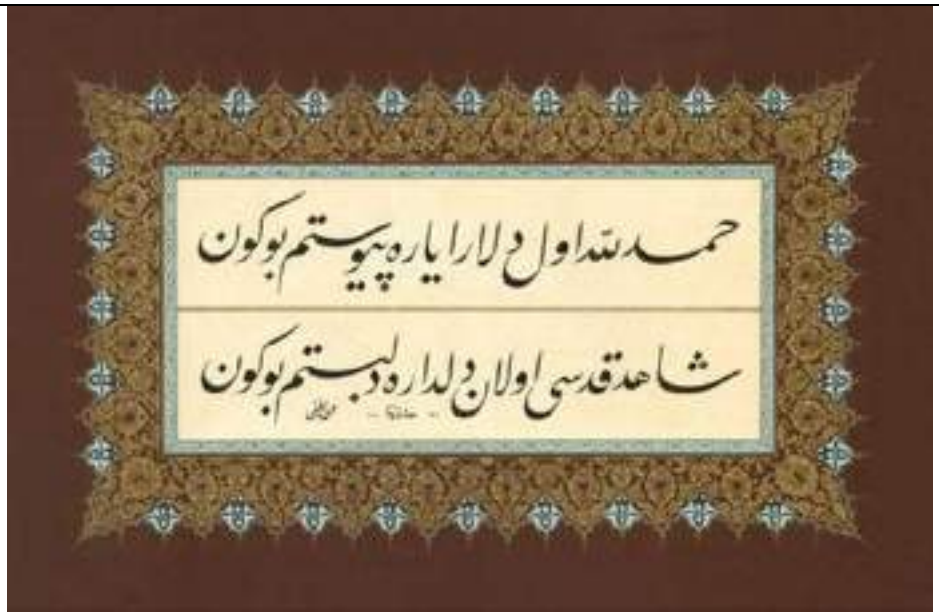

Görsel 504: Ketebe[1280]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1382/1962
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿĀḳil iseñ ḳıl namāzı çün saʿādet tācıdur Sen namāzı şöyle bil ki Müʾminiñ Miʿrācıdur[1281]"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Akıllı bir kimseysen namaz kıl, çünkü namaz mutluluk tacıdır Sen namazı şöyle bil ki, namaz Müminin Miracıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, ibadetin insan ruhunu yücelten, onu manevî huzura ve Allah'a yakınlığa taşıyan bir kapı olduğunu dile getirmektedir. "Namaz Mü'minin Mi'râcıdır" hadisine ve Miraç gecesi namazın farz kılınışına iktibasta bulunulmaktadır. Kemâl Batanay da bu beyti seçip levha formuna aktarmıştır. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır.

[1280] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 504: https://osf.io/thx42/.
[1281] Fahreddîn er-Râzî, *Tefsîr-i Kebîr: Mefâtihu'l-Gayb*, 1/371.

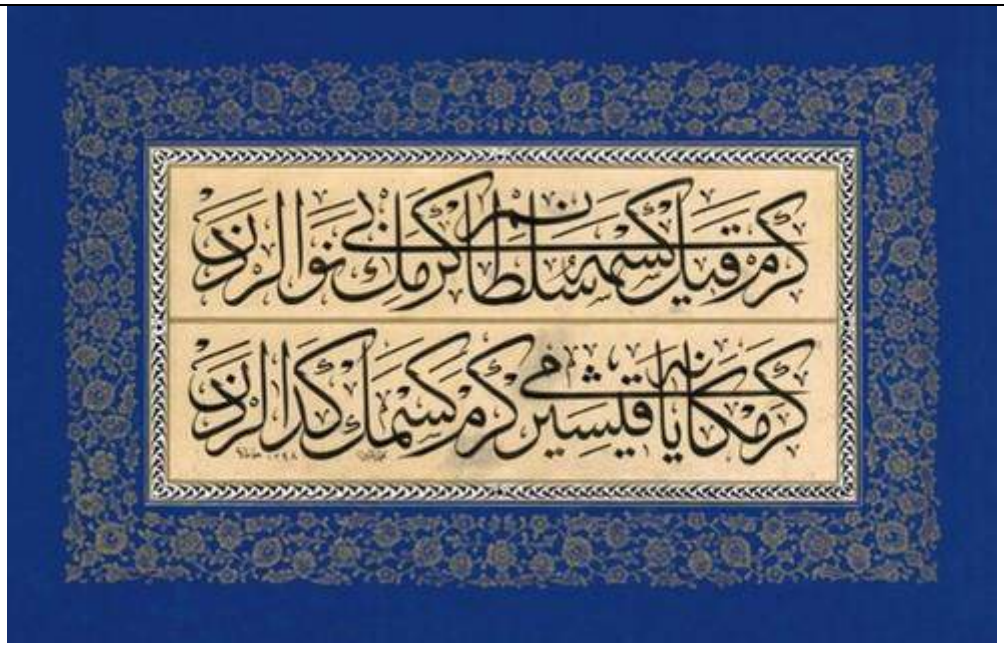

Görsel 505: BİKSAD Sanat[1282]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1388/1968
Manzumenin Şairi	Alvarlı Muhammed Lütfî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hülâsâtu'l-Hakâyık*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥamdü lillāh ol dilārā yāre peyvestem bugün Şāhid-i ḳudsī olan dildāre dil-bestem bugün"[1283]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Allah'a şükürler olsun ki o gönlü süsleyen sevgiliye bugün kavuştum Mukaddese tanık olan sevgiliye bugün gönül verdim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Beyit, ilahi aşka ulaşmanın verdiği mutluluğu ve huzuru dile getirirken, bu bağlılığın derin bir maneviyat ve teslimiyet içerdiğini de vurgulamaktadır. Gazelin matlaʿ beytidir. Şair bir mürşide gönlünü bağladığını dile getirmektedir. Hattatların bir tarikate mensup olsunlar ya da olmasınlar tarikatlere, tasavvuf büyüklerine dair yazılmış olan manzumeleri levha formuna aktarmaları, tasavvuf, şiir ve hüsn-i hattın Osmanlı kültüründe nasıl bir arada ve iç içe alanlar olduğunu göstermektedir. Kemâl Batanay da onlardan bir tanesidir.

[1282] "BİKSAD Sanat" Görsel 505: https://osf.io/vqfn3/.
[1283] Hâce Muhammed Lutfî, *Hulâsatü'l-Hakâyık ve Mektûbât-ı Hâce Muhammed Lutfî*, haz. Hüseyin Kutlu - Hasan Mazlumoğlu - İ. Hakkı Canat - Hüseyin Doğru - Esma Biçer (İstanbul: Damla Yayınevi, 2011), 342.

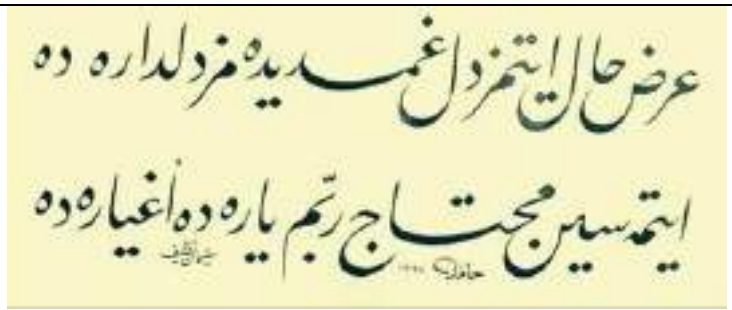

Görsel 506: BİKSAD Sanat[1284]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1398/1978
Manzumenin Şairi	Alvarlı Muhammed Lütfi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hülâsâtu'l-Hakâyık*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kerem ḳıl kesme sulṭānum keremüñ bī-nevālardan Kerem-kāne yaḳışır mı kerem kesmek gedālardan"[1285]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Lütufla muamelede bulun, ey sultanım lütfunu kesme nasipsizlerden Cömertliğin kaynağına yoksullardan lütfunu esirgemek yakışır mı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Beyit, lütuf sahibi olan bir büyüğe (Sultana veya Allah'a) seslenerek ondan cömertliğini yoksullardan esirgememesini rica etmektedir. Gazelin matlaʿ beytidir.

[1284] "BİKSAD Sanat" Görsel 506: https://osf.io/98b4s/.
[1285] Hâce Muhammed Lutfî, *Hulâsatü'l-Hakâyık ve Mektûbât-ı Hâce Muhammed Lutfî*, 352.

Görsel 507: Kalem Güzeli[1286]

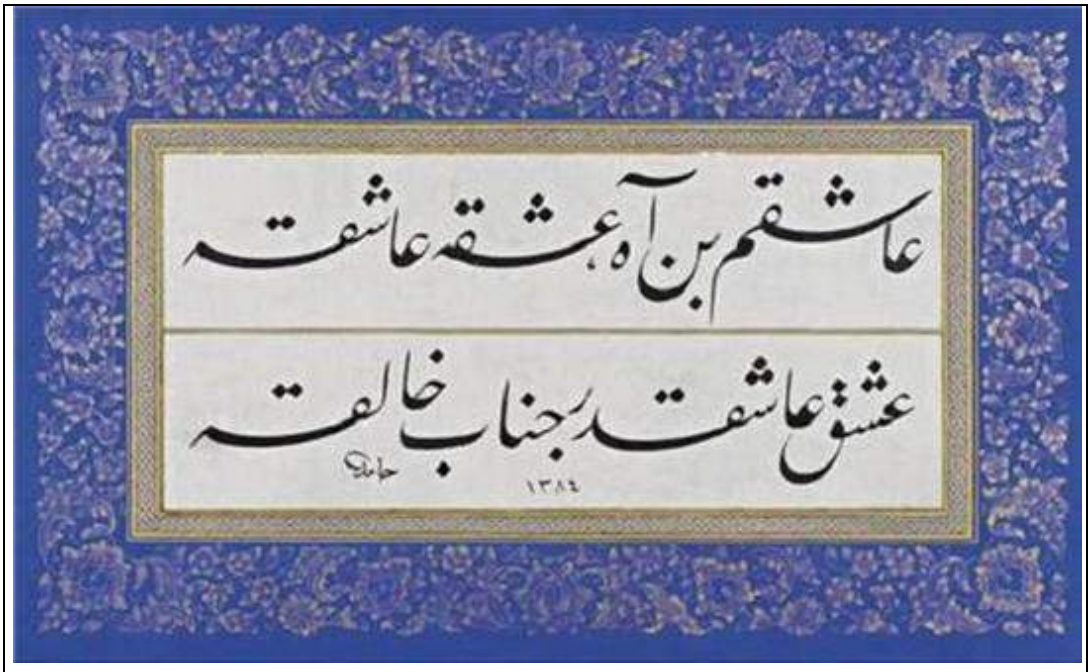
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1397/1977
Manzumenin Şairi	Süleyman Nazif			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿArż-ı ḥāl itmez dil-i ġam-dīdemiz dil-dāre de İtmesün muḥtāc Rabbüm yāre de aġyāre de"			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Gam dolu gönlümüz hâlini sevgiliye bile anlatmaz Rabbim bizi dosta da düşmana da muhtaç etmesin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Bu beyitle şair, yaşadığı sıkıntıları ve gönlündeki dertleri Allah'tan başka kimseye anlatmamayı tercih ettiğini ifade etmektedir. 1925 yılında Hâmid Aytaç'ı ziyarete gelen Süleyman Nazif, Aytaç'tan kendisine kalınca bir kamışı açıp vermesini istemiştir. Kalın kamışı eline almış fakat bir türlü yazamamıştır. Hâmid Aytaç da bunun üzerine "Efendim işi erbabına bıraksanız" demeye çalışırken, Süleyman Nazif de yüksek bir sesle "Hamid! Ben haddimi bilirim, bana yazacağım bir kalem ver", demiştir. İnce kamışı alıp hemen o anda aklına gelen bu beyti yazmıştır.[1287] Hâmid Aytaç'ın daha sonra bu hatırayı paylaşması üzerine bu beyti Süleyman Nazif'in, ölmeden iki yıl önce Hâmid Aytaç'a içine doğduğu gibi hazırlanmadan yazıp verdiği tespit edilmiştir. Hâmid Aytaç da bunun üzerine levha formuna aktarmıştır.[1288]

[1286] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 507: https://osf.io/ms986/.

[1287] Süleyman Berk, *Hattat Hâmid Aytaç Hayatı, Sanatı ve Eserleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994), 31.

[1288] Halime Arlı, *Hüsn-i Hat Levhalarında Edebî Hikemî Muhteva (Türkçe Levhalar)* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 86; Önder Göçgün, "Süleyman Nazif'in Yeni Bulduğumuz Bir Beyti", *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Dergisi* 251 (1984), 171-172.

Görsel 508: Dergâh Defter-i Uşşak Blog[1289]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1384/1964
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“ʿĀşıḳum ben āh ʿaşḳa ʿāşıḳa ʿAşḳ ʿāşıḳdur Cenāb-ı Ḥālıḳ’a”			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	“Âşığım ben âh o kuvvetli aşka de âşığa da Aşk da âşıktır O Yüce Yaratana”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Aşkın en yüce hâlinin ilâhî aşka ulaşmak olduğunu dile getirmektedir.

[1289] “Defter-i Uşşak Blog” Görsel 508: https://osf.io/w6de7/.

Görsel 509: Divan Edebiyatı[1290]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs - Nesih	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Osmanzâde Tâ'ib[1291]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Sıhhat-âbâd*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"El-cennetü taḥte aḳdāmi'l-ümmehāti"[1292] "Baḫt[1293] anuñ kim hemīşe vālīdesin Ola tayyīb itmege ḳādir Faḫr-i ʿālem buyurdı kim cennet Taḥte aḳdāmi'l-ümmehātdadır"[1294]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Cennet annelerin ayakları altındadır" "Tâlihli kimse odur ki her zaman annesinin Gönlünü hoş edebilmeye gücü yete Kâinatın iftihar kaynağı buyurdu ki cennet Annelerin ayaklarının altındadır"			

[1290] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 509: https://osf.io/yc2g5/.
[1291] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Abdülkadir Özcan, "Osmanzâde Ahmed Tâib", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).
[1292] Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/235.
[1293] "taḫt" şeklinde de geçmektedir.
[1294] Özgür Kıyçak, *Sıhhat-âbâd Osman-zâde Tâ'ib Ahmed, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Sıhhat-âbâd Adlı Kırk Hadîs Şerhi*, ed. Orhan Kaplan (İstanbul: Kesit Yayınları, 2018), 208; Mustafa Yatman, *Osman-zâde Tâib Dîvânı'ndan Seçmeler* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989), 130.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair burada, annelere iyi davranmanın ve onların rızasını kazanmanın yüce bir değer olduğunu hatırlatmaktadır. Hattatlar, bunun gibi birçok hadisi levhanın üst kısmına, manzumeyi ise hemen altına işlemişlerdir. Bu tarz levhalarla hattatlar, manzume levhası yazımına yenilik getirmiş ve çeşitlilik katmıştır. Osmanzâde Tâ'ib'in kırk hadis seçip manzum hâliyle şerh ettiği Sıhat-Âbâd isimli eserinden kıtalardan biri seçilip levha formuna aktarılmıştır.

Görsel 510: BİKSAD Sanat[1295]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Bâkî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Bâkî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Câme-i ṣıḥḥat Ḫudâ'dan ḫalḳa bir niʿmet[1296] gibi Bir libās-ı fāḫir olmaz cisme ol kisvet gibi"[1297]			
Nazım Şekli	Tahmîs			
Günümüz Türkçesi	"Sağlık elbisesi, Allah'tan insanlara bir ihsan gibidir Hiçbir ihtişamlı elbise, o elbise gibi bedene yakışmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Sağlık olmadan hiçbir zenginliğin ve dış görünüşün değer taşımadığı vurgulanmaktadır. Zer-endûd levhalardandır. Bâkî'nin Muhibbî'nin "Ḫalḳ içinde muʿteber bir nesne yoḳ devlet gibi" gazeline yapmış olduğu tahmîsinin ilk bendinin ilk iki mısrasıdır.

[1295] "BİKSAD Sanat" Görsel 510: https://osf.io/buf52/.
[1296] Çalışmada "ḫilᶜat" şeklindedir.
[1297] Bâkî, *Bâkî Dîvânı*, 65.

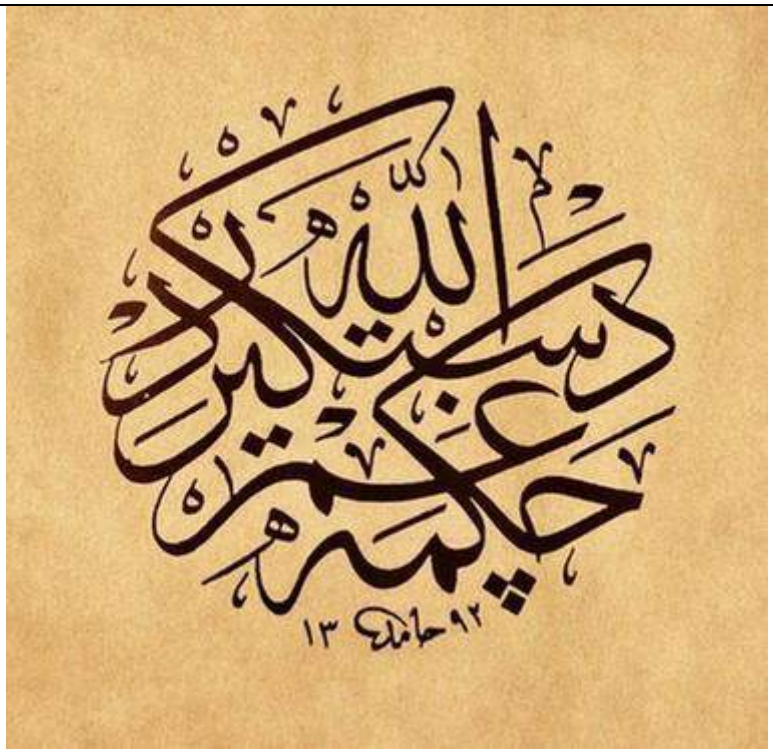

Görsel 511: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1298]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1386/1966
Manzumenin Şairi	Ömer Ferid Kam			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātün / Mefʿûlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	Der-vaṣf-ı ḫāce-i kāʾināt ʿaleyhi ve ālihī efḍalu'ṣ-ṣalavāt Ferīdü'd-dīn ve'd-dünyā mī-fermāyend: "Bir miṣliñi getirmiş olsaydı kilk-i ḳudret Beytü'l-ḳaṣīd olurduñ manẓūme-i cihānda Mısrāʿısıñ ki ṣunʿıñ berceste tā ezelden Ferdiyyetüñle ḳalduñ dīvān-ı *kün fe-kān*da"[1299]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Senin bir benzerini yazmış olsaydı kudret kalemi Dünya şiirlerinin en güzel beyti sen olurdun Tâ ezelden beridir yaratılışın seçilmiş mısrasısın Ferdiyetinle 'Allah'ın ol dediği olur' dîvânında kaldın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[1298] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 94.
[1299] İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 1/406.

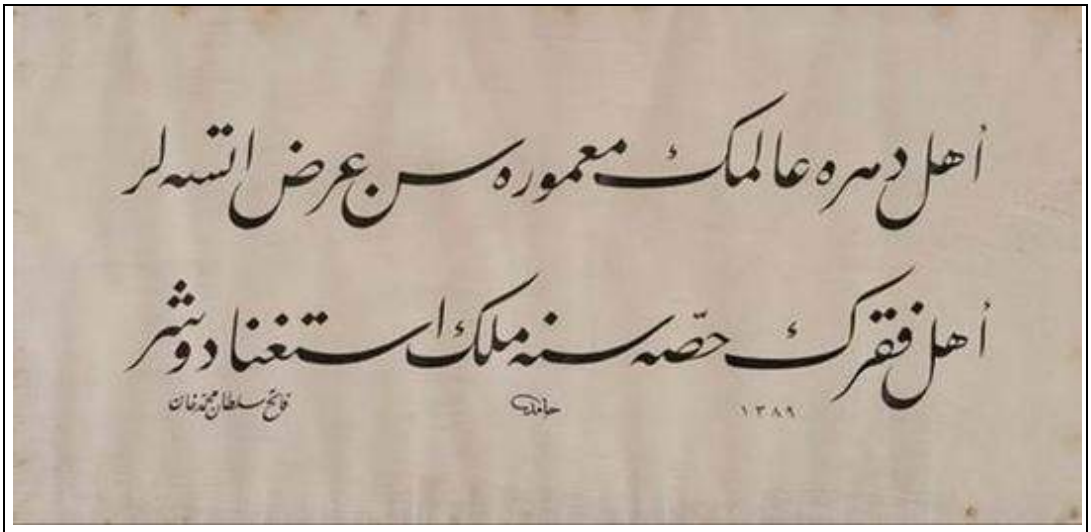

Görsel 512: Hüsn-i Hat Cemiyeti[1300]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1392/1972
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çekme ġam dest-gīrdür Allāh Ḳula niʿme'n-naṣīrdür Allāh"[1301]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Üzülme, Allah elden tutandır Kula en güzel yardım edendir Allah"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, kişinin sıkıntı ve zorluklar karşısında Allah'a olan güvenini ve tevekkülünü güçlendirmesi gerektiğini ifade etmektedir.

[1300] "Hüsn-i Hat Cemiyeti" Görsel 512: https://osf.io/w4pu2/.
[1301] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 403.

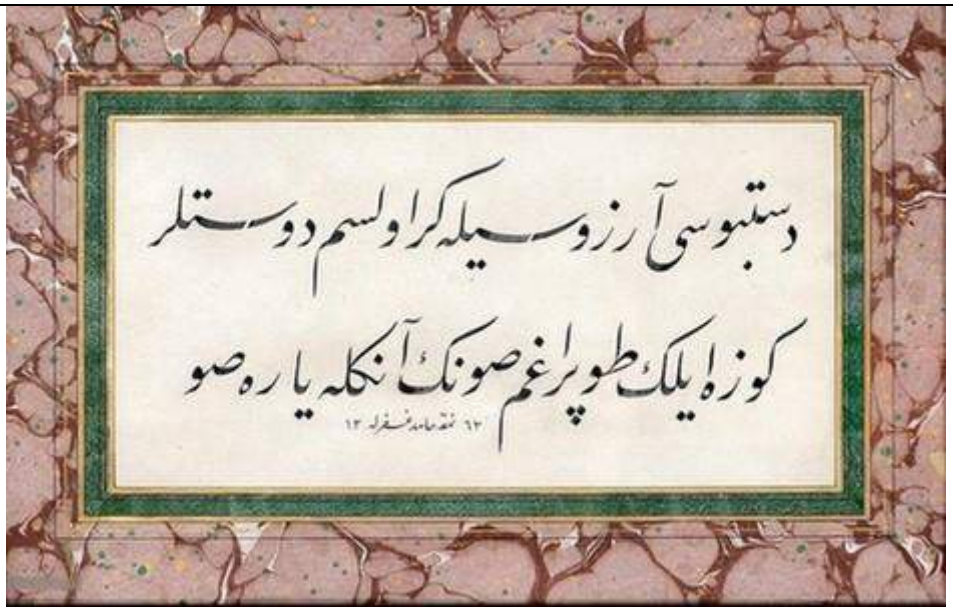

Görsel 513: Divan Edebiyatı[1302]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1389/1969
Manzumenin Şairi	Fatih Sultan Mehmed (Avnî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fatih Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ehl-i dehre ʿālemüñ maʿmūresin ʿarż itseler Ehl-i faḳruñ ḥiṣṣesine mülk-i istiġnā düşer"[1303]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Dünya ehline kâinatın imar edilmiş tüm zenginliğini sunsalar Fakr ehlinin payına gönül tokluğu, bağımsızlık mülkü düşer"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Fakr ehlinin gönül tokluğu, kanaat içeriklidir. Hâmid Aytaç bu manzumeyi birkaç defa yazmıştır.

[1302] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 513: https://osf.io/njyp5/.
[1303] Fatih Sultan Mehmed, *Avnî (Fatih) Dîvânı*, 6.

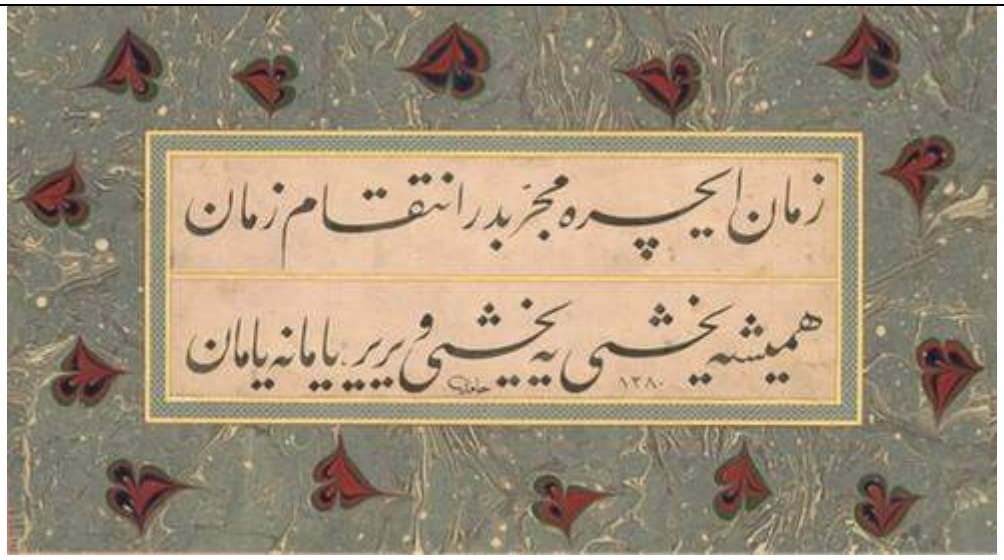

Görsel 514: Divan Edebiyatı[1304]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1363/1944
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dest-būsī ārzūsuyla ger ölsem[1305] dostlar Küze eyleñ ṭopraġum ṣunuñ anuñla yāre ṣu" [1306]			
Nazım Şekli	Kaside			
Günümüz Türkçesi	"Dostlar, eğer o sevgilinin elini öpme arzusuyla ölürsem Toprağımdan bir testi yapın ve onunla sevgiliye su verin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Fedakarlık ve özveriyi derin bir şekilde ifade etmektedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. *Su Kasidesi*'nden edebî sanatlarla dolu manası derin bir beyittir. Kemâl Batanay da bu beytini levha formunda yazmak için tercih etmiştir.

[1304] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 514: https://osf.io/xuhs5/.
[1305] "Ölürsem" şeklindedir.
[1306] Fuzûlî, *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî* (TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu), 15.

Görsel 515: Ketebe[1307]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1380/1960-1961
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fuzûlî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Zamān içre mücerrebdür intiḳām-ı zamān Hemīşe yaḫşıya yaḫşı virür yamana yaman”[1308]			
Nazım Şekli	Müseddes			
Günümüz Türkçesi	“Zamanın öç alıcılığı zamanla tecrübe edilmiştir Her zaman iyiye iyilik verir, kötüye kötülük”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat ve takdir içeriklidir. Beyit, zamanın ve kaderin adaletinin kaçınılmaz olduğunu ve insanın ektiğini biçeceğini vurgulamaktadır. Semih Özcan Koleksiyonundadır. Müseddesin beşinci bendinin son iki mısrasıdır.

[1307] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 515: https://osf.io/yvuet/.
[1308] Fuzûlî, *Fuzûlî Dîvânı*, 688.

Görsel 516: Ketebe[1309]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Nesih - Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1388/1968
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Ḫayāl Şehri “Git bu mevsīmde ġurūb vaḳti Cihāngīr’den baḳ Bir zamān kendiñi ḳarşıñdaki rüʾyāya bıraḳ Başḳadur çünkü bu aḳşām bütün aḳşāmlardan Güneşiñ vehmi sarāylar yaratır cāmlardan			

[1309] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 516: https://osf.io/numz5/.

	O İlāh isteyüp eglence ḫayālḫānesüne Çevirür camları birden perī kāşānesüne Şom ateşden bu sarāylarla bütün ḳarşı yaḳa Beñzer üç biñ sene evvelki muṭanṭan Şarḳ'a Mest olup içdigi altın şarābuñ ẕevḳinden Elde bir ḳırmızı kāseyle ufuḳdan çekilen Nice yüz biñ senedür Şarḳ'ıñ ışıḳ miʿmārı Böyle maʿmūr ider itdükce ḫayāl Üsküdār'ı O İlāh'ıñ bütün ilhāmı faḳat ānīdür Bu ateşden yaradılmış yapılar fānīdür Ḳaybolur hepsi de bir anda ḳararmaḳla batı Az sürer gerçi faḳīr Üsküdār'ıñ salṭanatı Esef itmez güneşiñ şimdi neler yıḳduġına Serviler şehri dalar kendi iç aydınlıġına Ezelī maġfiretüñ böyle bir iḳlīminde Altınıñ göz boyamaz ḳalbi ḳadar ḫālişi de Ḫalḳınuñ ḫilḳati her semtini bir cennet iden Ḳarşı sāḥilde, ḳaranluḳda ḳalan her tepeden Gece, birçoḳ fuḳarā evlerinüñ lāmbāları Eñ şaḥīḥ aynadan ʿaks itdiriyor Üsküdār'ı"[1310]
Nazım Şekli	Mesnevi
Günümüz Türkçesi	"Bu mevsimde git, gün batımı Cihangir'den etrafa bir bak Bir süre kendini karşındaki hayale bırak Çünkü buranın akşam görüntüsü, bütün akşam görüntülerinden başkadır Güneşin camlara yansıması saraylar yaratır Bu katışıksız ateşten saraylarla bütün karşı yaka Üç bin sene önceki gösterişli Asya ülkelerine benzer İçtiği altın renkli şarabın lezzeti ile kendinden geçip Elde bir kırmızı kaseyle ufuktan çekilen Yüz bin senedir Asya'nın parlak mimarı Üsküdar'ı düşledikçe böyle gelişip güzelleştirir

[1310] Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 30-31.

	Allah'ın o bütün içe doğan ilhamı apansızdır Bu ateşten yaratılmış yapılar kalıcı değildir Batı tarafı bir anda kararınca hepsi kaybolur Fakir Üsküdar'ın sultanlığı az sürer Güneşin bir anda neler yıktığına üzülmez Servilerin şehri kendi iç aydınlığına dalar Kadim bağışlamanın böyle bir diyarında Kalbi kadar katışıksız altın gibi olanı da göz boyamaz İnsanların yaratılışı her semtini bir cennet eden Karşı sahilde karanlıkta kalan her bir tepeden Gece birçok fukara evlerinin yanan lambaları En kusursuz aynadan Üsküdar'ı yansıtıyor"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hâmid Aytaç, İstanbul'a yazılmış bir medhiyeyi levha formuna aktarmıştır.

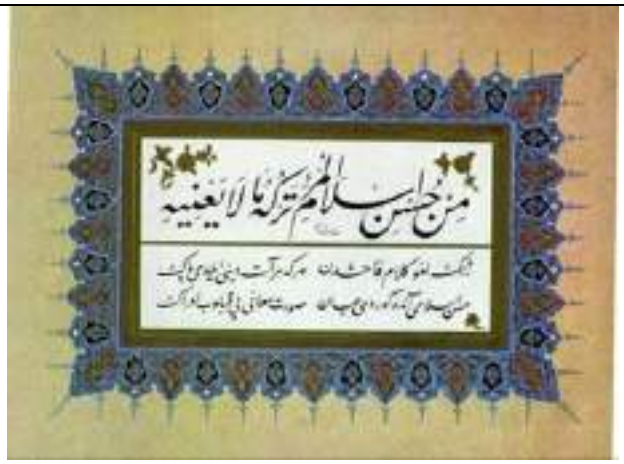

Görsel 517: İbrahim Özkan[1311]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1391/1971
Manzumenin Şairi	Sultan III. Mustafa (Cihangîr)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yıḳılupdur bu cihān ṣañma ki bizde düzele Devleti çarḫ-ı denī virdi ḳamu mübtezele Şimdi ebvāb-ı saʿādetde gezen hep ḫazele İşimüz ḳaldı hemān merḥamet-i lem yezele"[1312]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Bu dünya yıkılıp gider, zannetme ki bizim zamanımızda düzelir Alçak felek makamı tüm aşağılıklara verdi Şimdi mutluluk kapılarında, hep bayağı gezenler İşimiz yalnızca bâkî olan Allah'ın acımasına kaldı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kader, dönem eleştirisi içeriklidir. Beyit, bu dünyanın geçici adaletsizlikleri karşısında ilâhî adalete ve sonsuz merhamete sığınmayı öğütlemektedir. Çöküş döneminde Osmanlı Devleti'nin nasıl yıkıma doğru gittiğini, devlet adamlarının aşağılık ve düşük nitelikte kimseler olduğunu, devlet işlerinin Allah'a kaldığını dile getiren şairin bir Osmanlı padişahı olması dikkat çekicidir ve toplum üzerinde daha da etkilidir.[1313] Hâmid Aytaç da levha formuna aktararak ölümsüzleştirmiştir.

[1311] "İbrahim Özkan" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 517: https://osf.io/4h2yj/.
[1312] İsmail Avcı, "'Yıkılupdur Bu Cihân Sanma ki Bizde Düzele': Sultan III. Mustafa'nın Meşhur Nazmına Yazılan Nazireler", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 61/1 (Temmuz 2021), 65.
[1313] Yılmaz, *III. Selim (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*, XLII.

Görsel 518: Divan Edebiyatı[1314]

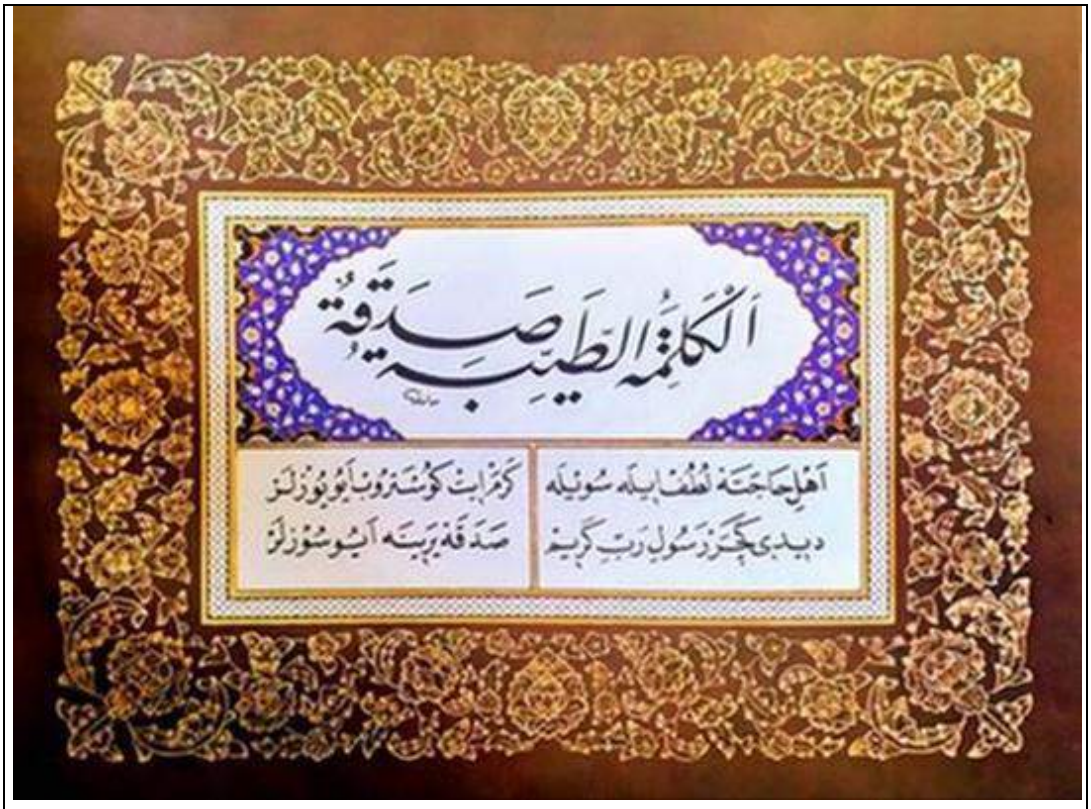
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk - Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Latîfî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Subhatü'l-Uşşâk*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Min ḥüsni İslāmi'l-merʾi terkühū mālāyaʿnīhī"[1315] "Jeng-i laġv-ı kelām-ı fāḥişden Her ki mirʾāt-ı dīni eyledi pāk Ḥüsn-i İslām'ı anda gördü ʿayān Ṣüret-i meʿānīyi ḳılup idrāk"[1316]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kişinin boş söz ve faydasız şeyleri terk etmesi İslâm'ın güzelliğindendir" "Faydasız boş sözlerin pasından Her kim iman aynasını temizlediyse İslâm'ın güzelliğini orada apaçık gördü Hem de manalarının iç yüzünü idrak ederek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, manevî temizlik ve içsel arınmanın, kişinin dini daha iyi anlamasına ve gerçek güzellikleri görmesine vesile olduğunu anlatmaktadır.

[1314] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 518: https://osf.io/9xnsf/.

[1315] Haydar Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi* (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012), 10/191 (No. 3976).

[1316] Son mısrada vezin aksamaktadır. Ahmet Sevgi, "Latifî ve 'Subhatü'l-Uşşâk'ı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (1993), 79; Nihat Öztoprak, "Klasik Türk Edebiyatında Yüz Hadisleri Hazırlayan Sebepler ve Manzum Yüz Hadisler", *Hazreti Peygamberi Sanatla Anlatmak*, ed. Talip Avcı - Serkan Akdeniz (Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2018), 321.

Görsel 519: Divan Edebiyatı[1317]

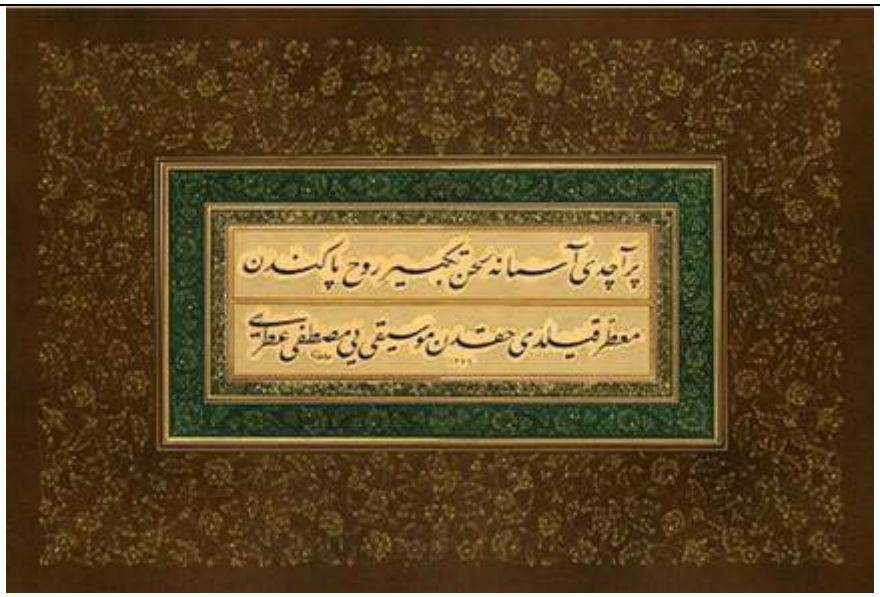
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk - Nesih	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Latîfî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Subhatü'l-Uşşâk*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"El-kelimetü'ṭ-ṭayyibeti ṣadaḳatün"[1318] "Ehl-i ḥācete luṭf ile söyle Kerem it gösterüp eyü yüzler Didi geçer Resūl-i Rabb-i Kerīm Ṣadaḳa yerine eyü sözler"[1319]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Güzel söz, sadakadır" "İhtiyaç sahiplerine yumuşaklıkla söz söyle Güler yüz göstererek lütufla muamelede bulun Çok cömert olan Allah'ın elçisi buyurdu ki Güzel sözler de sadaka vermek yerine geçer"			

[1317] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 519: https://osf.io/9jpfe/.
[1318] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6013, "Kitâbu'l-Edeb", 34. Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6013, "Kitâbu'l-Edeb", 34.
[1319] Sevgi, "Latifî ve 'Subhatü'l-Uşşâk'ı", 72; Öztoprak, "Klasik Türk Edebiyatında Yüz Hadisleri Hazırlayan Sebepler ve Manzum Yüz Hadisler", 312.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Güzel ve tatlı dilli olmanın, ihtiyaç sahiplerine gösterilen ilgi ve şefkatin, bir sadaka hükmünde olduğu anlatılmaktadır. Hattat, kıtada birkaç kelime değişikliği yapmıştır. Aslı eserde şöyle geçmektedir:

"Ḥācet ehlüne luṭuf ile söyle
Daḫı gösterme aña gülmez yüz

Eyü sözle güler yüz ile aña
Vir cevābuñ ki ṣadaḳa eyü söz"

Görsel 520: Ketebe[1320]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1374/1954-1955
Manzumenin Şairi	Mustafa Nafiz Irmak[1321]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Per açdı āsumāna laḥn-i tekbīr rūḥ-ı pākinden Muʿaṭṭar ḳıldı Ḥaḳ’dan mūsiḳīyi Muṣṭafā ʿIṭrī”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Tertemiz varlığından ‘Allâhu ekber’ nağmeleri göğe kanat açtı Mustafa Itrî, Allah lafzıyla mûsikîyi güzel kokulu kıldı”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mustafa Itrî Efendi’ye yazılmış bir medhiyedir. Mustafa Nafiz Irmak’ın yazdığı güftelerden bir tanesidir.

[1320] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 520: https://osf.io/j39fv/.
[1321] Hayatı hakkında bilgi için bk. Nuri Özcan, “Irmak, Mustafa Nafiz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020).

Görsel 521: Mohamed Abdallsalam - Flickr[1322]

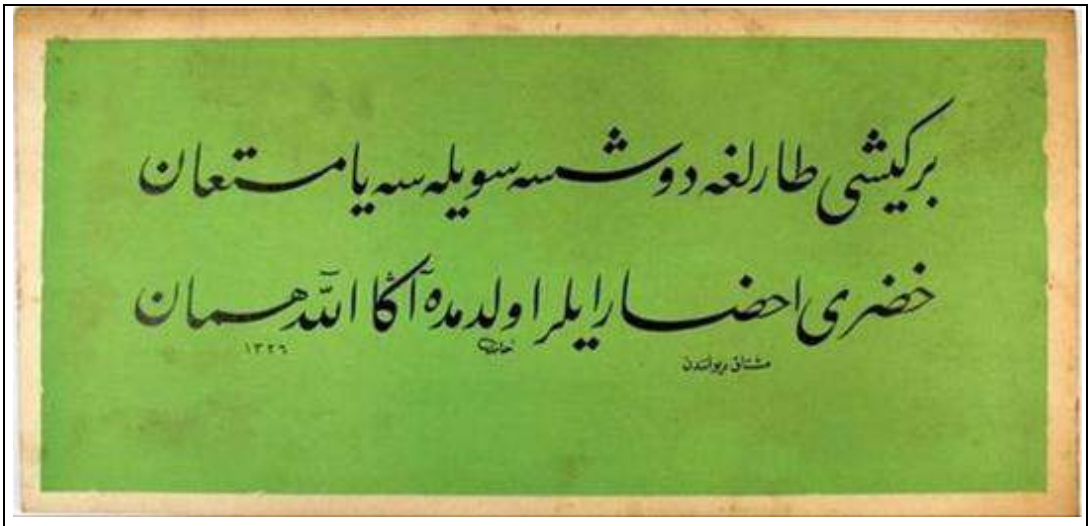
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs – Nesih	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Rihletî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Lā yüʾminü eḥadüküm ḥattā yuḥibbe li-eḫīhi mā yuḥibbü li-nefsihī"[1323] "Müʾmin-i kāmil olmaya hergiz Sevmeye cānı gibi ḳardaşını Dost görine līk düşmen ola Söz ḳılmaya içine ḳaşını"[1324]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Sizden biriniz kendisi için hoş gördüğünü kardeşi için de hoş görmedikçe gerçek müʾmin olamaz" "Asla tam bir Müʾmin olamaz Kardeşini kendi canı gibi sevmeyen Dost gibi görünür lâkin düşman olan kimseye karşı Kaşlarını çatıp içine söz etme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Hoşgörü ve samimiyetin, Mümin kimsenin kemâle ermesindeki önemini ifade etmektedir.

[1322] "Mohamed Abdallsalam" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 521: https://osf.io/ayv2c/.

[1323] Mehmed Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1987), 1/169, "Kitâbu'l-Îmân", 6.

[1324] *Tercümetü'l-Leâlî* (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 01350), 58b. Bir mecmuanın içinde, son kısmında bulunmaktadır. Hamid Aytaç, bu hadisin Câmî tercümesini Türkçe'ye manzum naklini yapan Rihletî'nin kıtasını levha formunda yazarken bazı kelimelerde değişikliklerde bulunmuştur. Aslı şöyledir: "Müʾmin-i kāmil olmaya hergiz / Sevmeyen cānı gibi ḳardeşini // Dost görine līk düşmen ola / Sāz kılmaya içine ṭışını" Doğrusu bu hâldedir ve anlamı buna göre verilmiştir. Abdülkadir Karahan, "Tercüme Edebiyatından Numu neler Üzerinde Çalışmalar - Câmî'nin Arba'în'i ve Türkçe Tercümeler I", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4/4 (Temmuz 2012), 364.

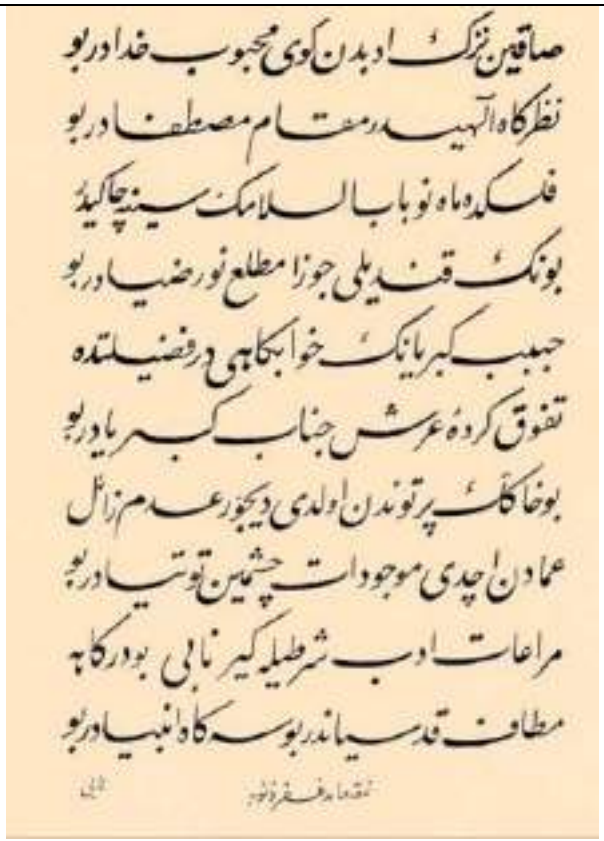

Görsel 522: Divan Edebiyatı[1325]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1326/1908
Manzumenin Şairi	Müştâk Baba[1326]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Müştâk Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir kişi darlığa düşse söylese yā Müsteʿān Ḫızrı iḥżār eyler ol-demde aña Allāh hemān"[1327]			
Nazım Şekli	Müfred			
Günümüz Türkçesi	"Bir kişi sıkıntıya düşse ve 'ey kendisinden yardım dilenen Allah' diye seslense Hızır'ı hazır bulundurur o anda Allah ona hiç vakit geçirmeden"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair burada, Allah'a güvenmenin ve içten bir yakarışla yardım istemenin önemini vurgulamaktadır. *Müştâk Baba Dîvânı*'nda geçtiği söylenmektedir fakat yeri tespit edilememiştir.

[1325] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 522: https://osf.io/4xyhz/.
[1326] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 01 Ocak 2015, "MÜŞTÂK, Müştâk Baba, Bitlisli".
[1327] Müştâk Baba, *Müştâk Baba (Dîvân)*, haz. Mehmed Kemal Gündoğdu (Istanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997), 265.

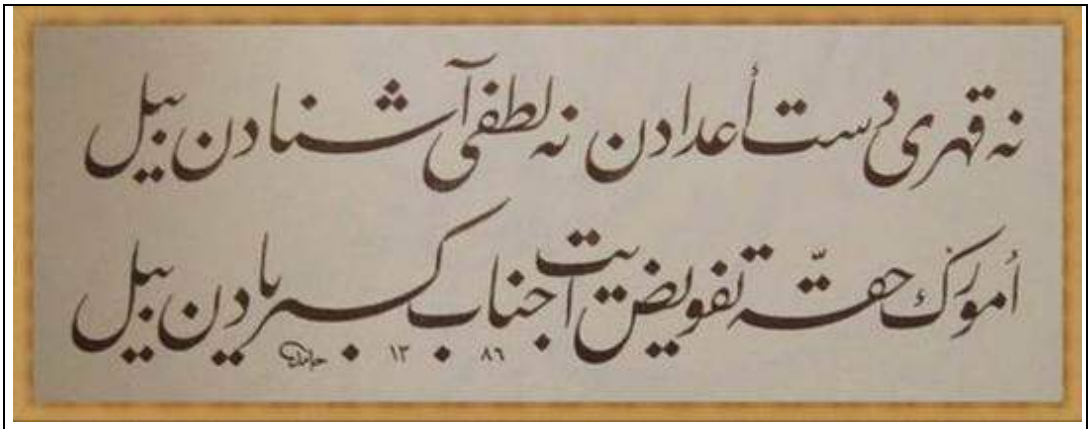
Görsel 523: Klasik Türk Sanatları Vakfı[1328]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Nâbî Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ṣaḳın terk-i edebden kūy-ı maḥbūb-ı Ḫudā’dur bu Naẓargāh-ı İlāhī’dür maḳām-ı Muṣṭafā’dur bu Felekde māh-ı nev Bābü’s-Selām’uñ sīne-çākıdur[1329] Bunuñ ḳandīli cevzā[1330] maṭlaʿ-ı nūr u żiyādur bu Ḫabīb-i Kibriyā’nun ḫˇābgāhıdur fażīletde Tefevvuḳ-kerde-i ʿarş-ı Cenāb-ı Kibriyā’dur bu Bu ḫāküñ pertevinden oldı deycūr-i ʿadem zāʾil ʿAmādan açdı mevcūdāt çeşmin tūtiyādur bu Mürāʿāt-ı edeb şarṭiyle gir *Nābī* bu dergāha Meṭāf-ı ḳudsiyāndur būsegāh-ı enbiyādur bu”[1331]			

[1328] “Klasik Türk Sanatları Vakfı” (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 523: https://osf.io/pjcz5/.
[1329] Çalışmada cilvegāhıdur şeklindedir.
[1330] Çalışmada “ḫūr” şeklindedir.
[1331] Ali Fuat Bilkan, *Nâbî’nin Türkçe Dîvânı* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993), 856.

Nazım Şekli	Gazel
Günümüz Türkçesi	“Nezaketi terk etmekten sakın, Allah’ın sevgilisinin bulunduğu yerdir burası Allah’ın nazar ettiği yerdir, Hz. Muhammed Mustafa’nın (s.a.v.) makamıdır burası Gökteki hilal, Selam kapısının yüreği yaralısıdır Buranın kandili, ikizler burcu, nur ve ışığın doğduğu yerdir Bu yüce makam, Cenâb-ı Hakk’ın sevgilisinin uyuduğu yerdir Üstün olmada Hazret-i Allah’ın göğünün en üstü gibidir Bu toprağın parlaklığından yokluğun karanlığı kayboldu Varlığın gözünü körlükten açan sürmedir burası Ey Nâbî, nezaket ve saygı ile koruyup gözetme şartıyla gir bu dergâha Meleklerin tavaf ettiği yerdir, peygamberlerin öptükleri yerdir burası”

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Hz. Muhammed’e (s.a.v.) ve onun makamına duyulan derin saygıyı ve sevgiyi ifade etmektedir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür.

Görsel 524: Tarih Arşivi[1332]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1386/1966
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne ḳahrı dest-i aʿdādan ne luṭfı āşınādan bil Umūruñ Ḥaḳḳ'a tefvīż it Cenāb-ı Kibriyā'dan bil"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Ne kederi düşmanın elinden ne de iyiliği tanıdığından bil İşlerini Allah'a bırak, bütün işi Allah'tan bil"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, sıkıntı ve nimetlerin Allah'ın iradesiyle var olduğuna inanmayı, olaylar karşısında sabır ve teslimiyet içerisinde olmayı tavsiye etmektedir. Aksaray'da Somuncu Baba Türbesi giriş kapısı üzerinde asılı levhadır. Şeyh Hâmid-i Veli'ye (Somuncu Baba), Ayaşlı Muallim Şâkir'e ait olduğu söylenen manzumedir. Doğruluğu tespit edilememiştir. *Son Hattatlar*'da Mâcid Ayral'ın 1359/1940 tarihli tokça Sülüs ile yazmış olduğu levhası bulunmaktadır.[1333] İlk mısra aynıdır fakat ikinci mısrada farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmaya iki ayrı levha olarak alınmıştır.

[1332] "Tarih Arşivi" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 524: https://osf.io/eyt6n/.
[1333] İnal, *Son Hattatlar*, 164.

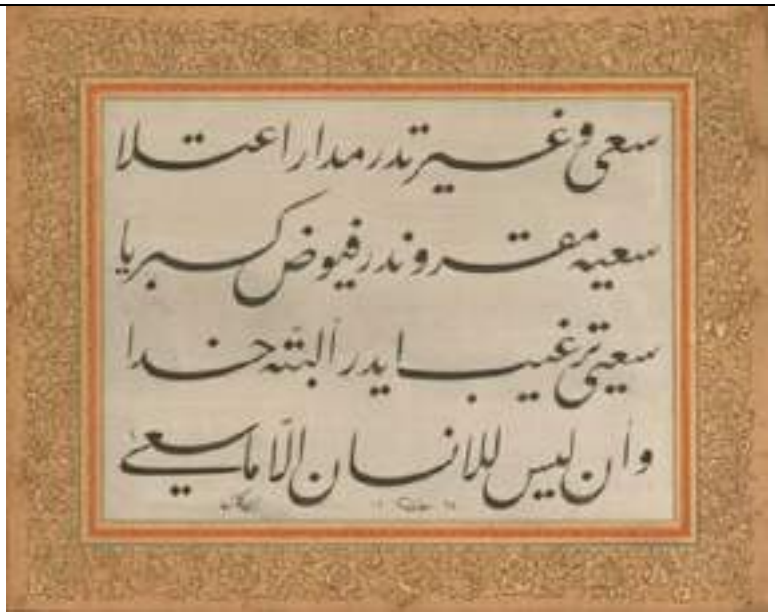

Görsel 525: Kalem Güzeli[1334]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1386/1966-1967
Manzumenin Şairi	Neyzen Tevfik			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yazılmış alnuña her neyse fiʿlüñ reddi nā-ḳābil Hüner bu defter-i aʿmāl-i ʿömri ḫoşca dürmekdür Muṣaddaḳdur bu aʿlām[1335] tā ezelden mühr-i ḥikmetle Cihāna gelmeden maḳṣad bu taṭbīḳātı görmekdür"[1336]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Her ne amel işlediysen alnına yazılmış, geri çevirmen imkânsız Maharet bu hayatın amel defterini güzel bir şekilde derleyip toparlamaktır Bu işaretler, tâ ruhlar âleminin başlangıcından bilgelik mührüyle onaylanmıştır Dünyaya gelmeden kastedilen şey bu yazgıyı yaşayıp görmektir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Şair burada, kadere inancın önemini vurgulamaktadır. İnsanı hayatında karşılaştığı olayları sabır ve tevekkülle kabul etmeye davet eder. Mâil kıta formundadır. Neyzen Tevfik'in 9 Mart 1337/1918 yılında Haydarpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yazmış olduğu şiirdir.

[1334] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 525: https://osf.io/4cv87.
[1335] Hazırlanan çalışmada "daʿvā" şeklindedir.
[1336] *Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref*, 61.

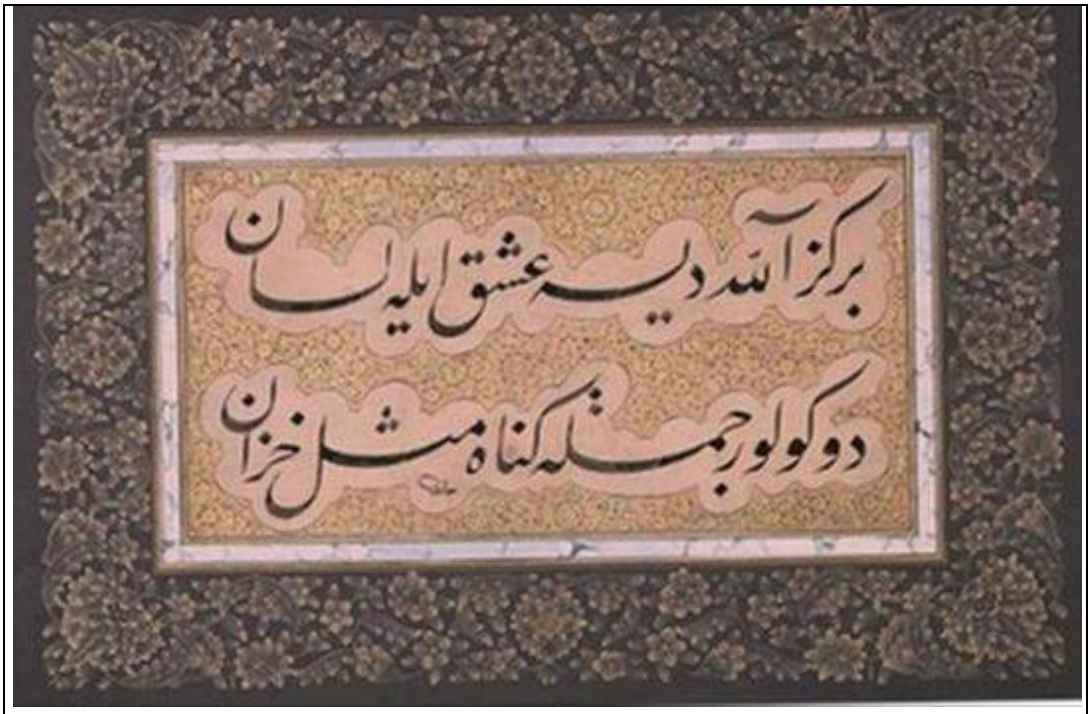

Görsel 526: Ketebe[1337]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1395/1975
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Saʿy-i ġayretdür medār-ı iʿtilā Saʿye maḳrūndur füyūż-ı kibriyā Saʿyi terġīb ider elbette Ḫudā *'Ve en leyse li'l-insāni illā mā seʿā'*[1338]"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"Yükselmenin vasıtası içten gelerek çalışmadır Ululuğun feyizleri yakın himayedir Şüphesiz Allah çalışıp çabalama isteği verir 'İnsan için yalnızca kendi çalıştığının karşılığı vardır'"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İnsanı çalışmaya teşvik eden, emek ve gayretin ilâhî değerini hatırlatan bir beyittir. Semih Özcan Koleksiyonundadır. Kemâlpaşazâde'ye ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat doğruluğu tespit edilememiştir.

[1337] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 526: https://osf.io/p6jb9/.
[1338] Necm 53/39. "İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder."

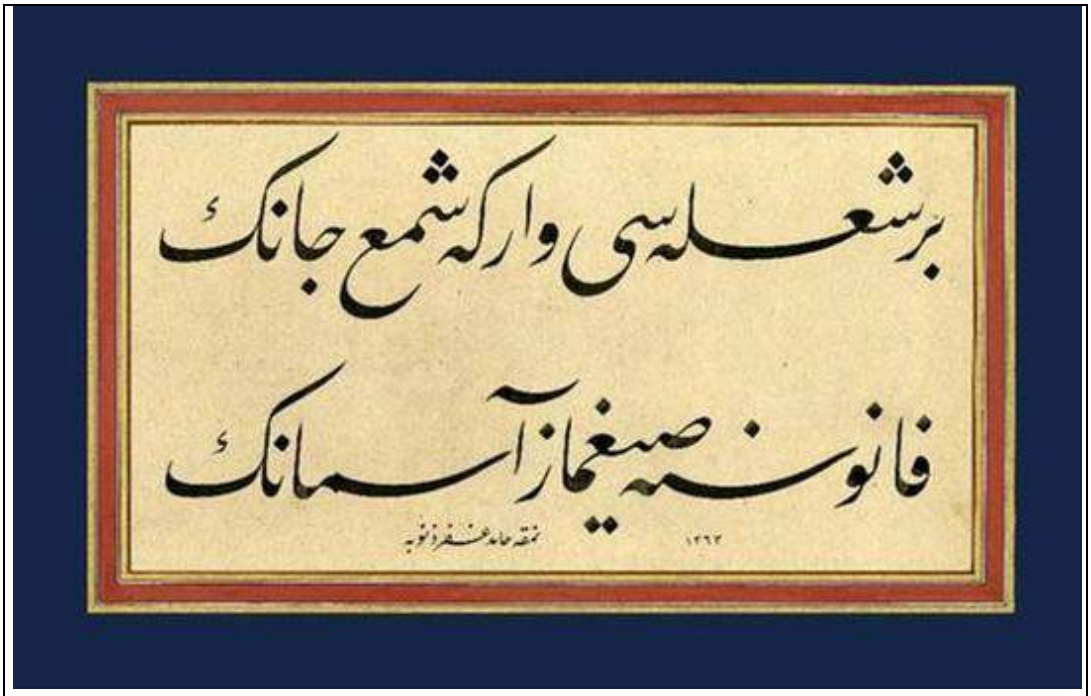

Görsel 527: Ketebe[1339]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1370/1950
Manzumenin Şairi	Süleyman Çelebi			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Vesîletü'n-necât*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bir kez Allāh dise ʿaşḳ ile lisān Dökülür cümle günāh miṣl-i ḫazān"[1340]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Günümüz Türkçesi	"Dil, aşk ile bir kez Allah dese Bütün günahlar sonbahar yaprakları gibi dökülür"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, Allah'a olan içten bağlılığın insanı günahlarından temizleyeceğine olan inancı ifade etmektedir. Levha formunda yazılmak için *Mevlid*'den seçilmiş bir beyittir. Hattat bu beyti daha sonraki yıllarda birkaç defa daha yazmıştır. Çalışmaya dahil ettiğimiz eser, yıl olarak en önce yazdığı hâlidir.

[1339] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 527: https://osf.io/945rs/.
[1340] Süleyman Çelebi, *Mevlid*, 89.

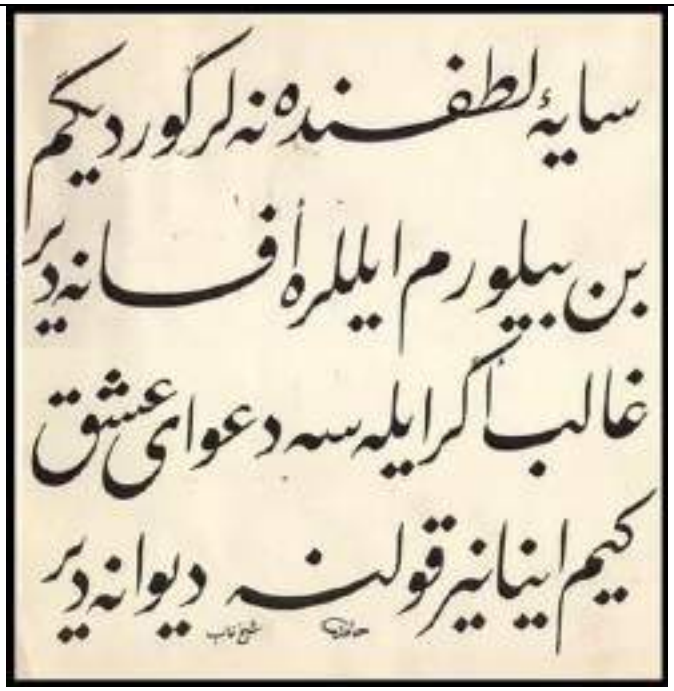

Görsel 528: Ketebe[1341]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1363/1943-1944
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bir şuʿlesi var ki şemʿ-i cānuñ Fānūsuna ṣığmaz āsumānuñ”[1342]			
Nazım Şekli	Tard u Rekb Tardiye			
Günümüz Türkçesi	“Can mumunun öyle bir alevi var ki Gökyüzünün fânusuna bile sığmaz”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Gönüldeki ateş hakkında yazılmış manzumelerin en güzellerinden bir tanesidir. İnsanın iç dünyasındaki aşkın ne kadar derin olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. Seyit Ahmet Depeler Koleksiyonundadır. Hâmid Aytaç bu beyti birkaç defa yazmıştır. Bunlardan ikisi, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*’da bulunmaktadır.[1343]

[1341] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 528: https://osf.io/7mcnh/.
[1342] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 181.
[1343] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 196; 291.

Görsel 529: Hüsn-i Hat Cemiyeti[1344]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sāye-i lụtfunda neler gördigüm Ben bilürüm ellere efsānedür *Gālib* eger eylese daʿvā-yı ʿaşk Kim inanur ḳavline dīvānedür"[1345]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Günümüz Türkçesi	"Lütufların himayesinde neler gördüğümü Ben bilirim de başkalarına masal gibi gelir Gâlib eğer aşk mücadelesinde bulunsa Kim inanır sözüne, inanan ancak delidir"			

[1344] "Hüsn-i Hat Cemiyeti" Görsel 529: https://osf.io/p4fr6/.
[1345] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 129.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya bir medhiyedir. Levha formunda yazmak için seçmiş olduğu yukarıdaki beyit,

"Āh mine'l-ʿaşkı ve ḥālātihi
Aḫraḳa ḳalbī bī-ḥarāratihī"

beytini vasıta beyti seçtiği tercîbendinin, Şeyh Gâlib'in mahlasını da içeren son mısralarıdır. Mevlânâ'ya aşk ile söylediği meşhur tercîbendlerindendir.

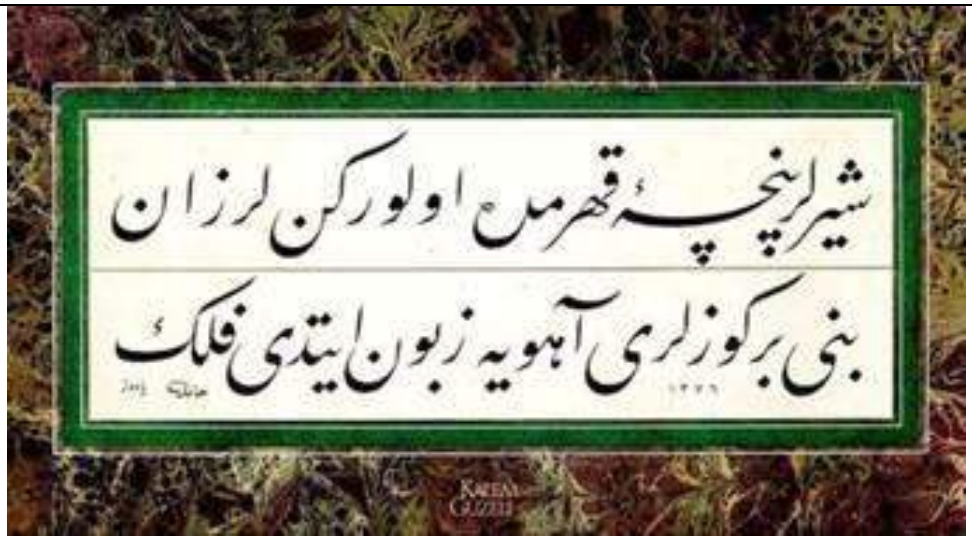

Görsel 530: Divan Edebiyatı[1346]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1391/1971
Manzumenin Şairi	Şeyhülislâm Yahyâ			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*			
Vezni	Mef ʿūlü / Mefā ʿīlü / Mefā ʿīlü / Fe ʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mescidde riyā-pīşeler itsün ḳo riyāyı Meyḫāneye gel (gör)[1347] kim ne riyā var ne mürā ʾī"[1348]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"İki yüzlülüğü huy edinmişleri mescitte bırak gösteriş ededursunlar Meyhaneye gel gör ki burada ne olduğundan başka türlü görünme var ne de iki yüzlü"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Rind ve zâhid mazmunlarını içermektedir. Nasihat içeriklidir. Bu beyit, yüzeysel dindarlıkla gerçek samimiyet arasındaki farkı vurgulamaktadır. Gazelin matlaʿ beytidir. Levhada imzanın hemen üzerine "Faẓīletli cerrāḥımız Saʿīd Beyefendi'ye vesīle-i raḥmet ḫāṭıra-i nāçīzi" notunu düşmüştür.

[1346] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 530: https://osf.io/b9yfr/.
[1347] Beytin aslında "gör" kelimesi yoktur.
[1348] Şeyhülislam Yahyâ, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 460.

Görsel 531: Kalem Güzeli[1349]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Yavuz Sultan Selim			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şīrler pençe-i ḳahrumda olurken lerzān Beni bir gözleri āhūya zebūn itdi felek"[1350]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Yiğit kimseler benim onları perişan eden kuvvetimden titrerlerken Beni gözleri ceylana benzeyen bir güzele karşı koyamaz duruma getirdi tâlih"			

[1349] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 531: https://osf.io/zka9s/.
[1350] M. Fatih Köksal, "Yavuz Sultan Selîm'in Türkçe Şiirleri", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 40 (2019), 292.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Aşkın karşısında her türlü kudretin çaresiz kaldığı vurgulanmaktadır. Emin Barın Hat Koleksiyonundadır. Yavuz Sultan Selim, beyitte adını da geçirdiği şirpençe hastalığından dolayı vefat etmiştir. Batı Seferi'ne başlamak amacıyla Edirne'ye doğru yola çıktığında sırtında çıkan bir çıban dolayısıyla rahatsızlanmıştır. Halk arasında yanıkara olarak da bilinen bu çıban Şirpençe ya da Aslan Pençesi ismiyle de bilinmektedir. Hoca Sadeddin Efendi, yazılarında Yavuz Sultan Selim'in ölümüne sebep olan bu çıban hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir.[1351] Dolayısıyla bu ilk mısrası îhâm sanatını da yansıtmaktadır.

Sehî Bey, Yavuz Selim'in hiç Türkçe şiiri olmadığını kaydetmektedir. Bu durum birinci elden bir kaynak olması hasebiyle dikkat çekicidir. Ali Nihad Tarlan'ın hazırlamış olduğu *dîvânı*nda da bulunamamıştır. Levha, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da mevcuttur.[1352] Bu beyti Necmeddin Okyay da yazmıştır. Kıtanın tamamı şöyledir:

"Merdüm-i dīdeme bilmem ne füsūn itdi felek
Eşkimi ḳıldı füzūn giryemi ḫūn itdi felek

Şīrler pençe-i ḳahrumda olırken lerzān
Beni bir gözleri āhūya zebūn itdi felek"

[1351] I. Selim, *Vikipedi https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Selim (Erişim 14.08.2024).*
[1352] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 197; 292.

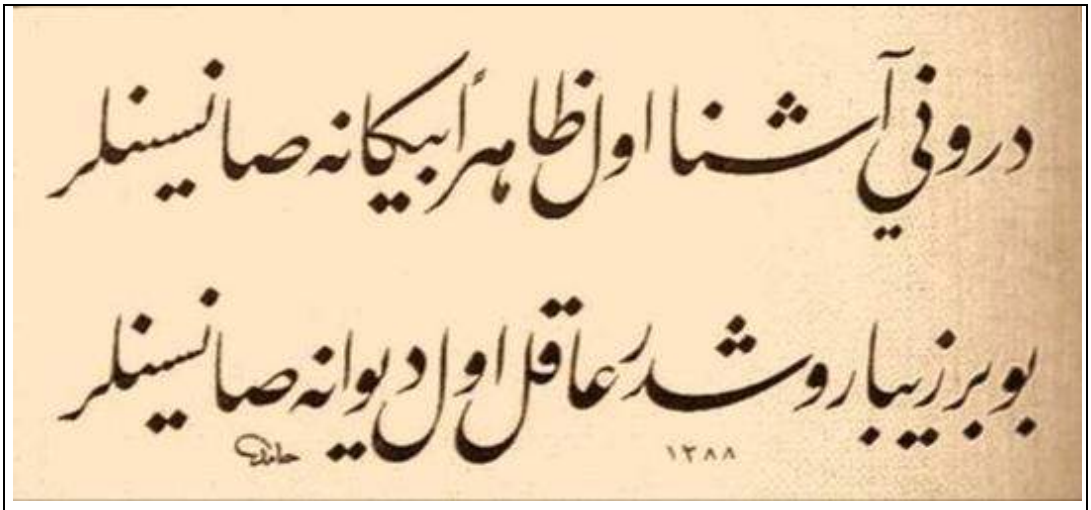

Görsel 532: Divan Edebiyatı[1353]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk - Sülüs	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Münîf			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"El-ḳanāʿatü kenzun lā-yefnā"[1354] "Tā be-gerdān olur ġarīḳ-i niʿam Yine sīr olamaz gürisne-naẓar Merde sermāye-i ḳanāʿatdür Māl-i bī-hadd ü genc-i bād-āver"[1355]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Kanaat tükenmez bir hazinedir" "Boynuna kadar nimetlere dalar da Yine de doymak bilmez açgözlüler İnsana gerçek servet az şeyle yetinmektir Sınırsız varlık ve kolay elde edilen hazine değil"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Beyit, insanın iç huzuru için maddî zenginlik yerine kanaat sahibi olmayı ve açgözlülükten uzak durmayı öğütlemektedir.

[1353] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 532: https://osf.io/aqyx6/.
[1354] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/235.
[1355] Ahmet Sevgi, "Molla Câmî'nin 'Erbaʿîn'i ve Türkçe Manzûm Tercümeleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 6 (1999), 71.

Görsel 533: Edebî İstirahatgâh[1356]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1388/1968
Manzumenin Şairi	Derviş Şinasî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Derūnī āşinā ol ẓāhiren bīgāne şansunlar Bu bir zîbā revişdür ʿāḳıl ol dîvāne şansunlar"[1357]			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İçten dost ol, dışardan yabancı sansınlar Bu güzel bir tavırdır, akıllı ol fakat deli sansınlar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Taşlıcalı Yahyâ Bey'e ait olduğu rivâyet edilmektedir fakat tespit edilememiştir. Bir iki kelime değişikliğiyle Necmeddin Okyay da yazmıştır. Çalışmaya o hâli de dahil edilmiştir.[1358]

[1356] "Edebî İstirahatgâh" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 533: https://osf.io/zrua9/.
[1357] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 32.
[1358] bk. Görsel 438.

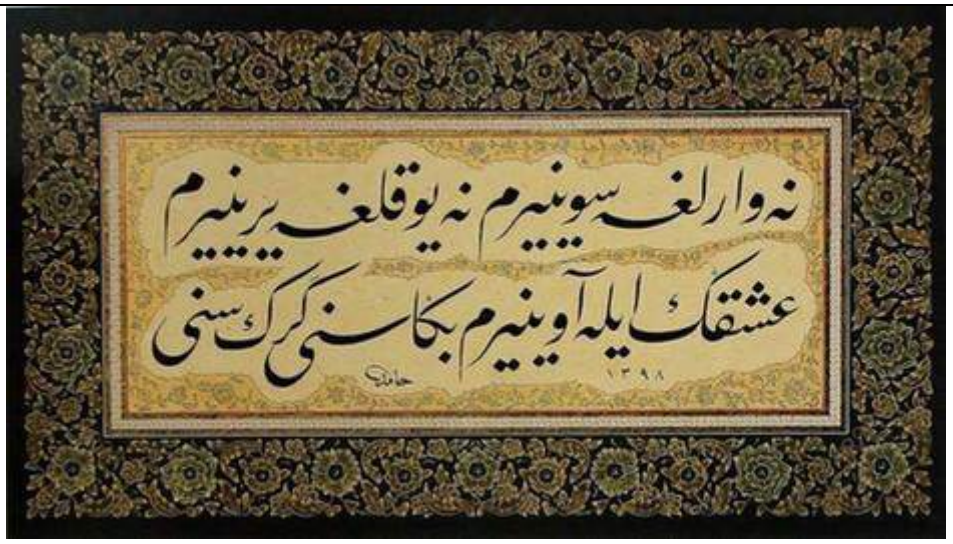
Görsel 534: Süleyman Berk[1359]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1388/1968
Manzumenin Şairi	Yahyâ Kemâl Beyatlı			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kendi Gök Kubbemiz*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	Rindleriñ Ölümü “Ḥāfıẓ’uñ ḳabri olan baġçede bir gül varmış Yeñiden her gün açarmış ḳanayan rengiyle Gece bülbül aġaran vaḳte kadar aġlarmış Eski Şīrāz’ı ḫayāl itdiren āhengiyle Ölüm āsūde bahār ülkesidir bir rinde Gönlü her yerde buḫūrdān gibi yıllarca tüter Ve serin serviler altında yatan ḳabrinde Her seḥer bir gül açar her gece bir bülbül öter”[1360]			
Nazım Şekli	?			

[1359] “Hattat Berk” Görsel 534: https://osf.io/rv67t/.
[1360] Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*, 93.

Günümüz Türkçesi	“Hâfız-ı Şîrâzî’nin kabrinin olduğu bahçede bir gül varmış Her gün yeniden açarmış kana benzeyen rengiyle Bülbül gece aydınlanana kadar inlermiş Eski Şîrâz’ı düşündüren nağmesiyle Ölüm huzurlu bir bahar ülkesidir kalendere Onun gönlü her yerde içinde buhur yakılan kap gibi tüter durur Ve serin ince uzun güzel kokulu servi ağaçlarının altındaki mezarında Şafağın sökmek üzere olduğu her vakit bir gül açar, geceleri de bir bülbül inler

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hâfız-ı Şîrâzî’ye bir medhiyedir. Bu beyitler, Hafız’ın manevî varlığının ölümden sonra bile devam ettiğini, onun eserlerinin ve bıraktığı derin izlerin zamanla yok olmayacağını anlatmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

Görsel 535: İslâm Hat Sanatı[1361]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1398/1978
Manzumenin Şairi	Yûnus Emre			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Yûnus Emre Dîvânı*			
Vezni	8'li Hece Ölçüsü			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne varluġa sevinirüm Ne yoḳluġa yerinirüm ʿAşḳuñ ile avunurum Baña seni gerek seni"[1362]			
Nazım Şekli	İlahi			
Günümüz Türkçesi	"Ne verdiğin zenginliğe sevinirim ne de fakirliğe üzülürüm Senin aşkınla teselli bulurum, bana seni gerek seni"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Şair, bu beyitle aslolan şeyin ilâhî aşkın varlığı olduğunu ve Allah'a kavuşma arzusu ile dolu olduğunu ifade etmektedir.

[1361] "İslam Hat Sanatı" Görsel 535: https://osf.io/gu26v/.
[1362] Yûnus Emre, *Yûnus Emre Dîvânı - Seçmeler*, 294; Yûnus Emre, *Dîvân*, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2021), 285.

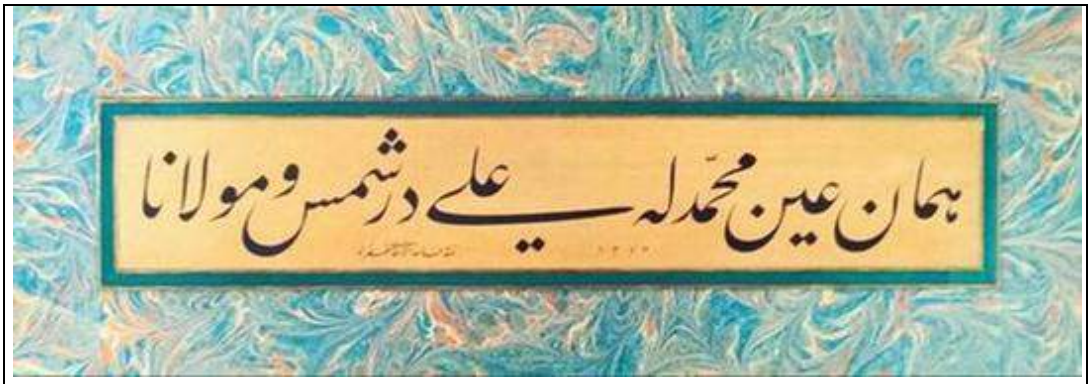

Görsel 536: Divan Edebiyatı[1363]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1379/1959
Manzumenin Şairi	III. Selim (İlhâmî)			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAlemdār-ı Kerīm-i Şāh-ı İḳlīm-i Risāletsüñ Muʿīnüm ol benüm dāʾim be-ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Bārī Selīm İlhāmī her dem yüz sürer bu ravża-i pāke Şefāʿatle kerem ḳıl yā Ebā Eyyüb-i Enṣārī"[1364]			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	"Peygamberlik ülkesinin şahının cömert sancaktarısın Her zaman yardımcım ol benim, Bârî olan Hazret-i Allah'ın hakkı için Selim İlhâmî, her vakit yüz sürer bu temiz bahçeye Suçların bağışlanması için aracı olmayı lütf et ey Eba Eyyüb-i Ensarî"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye bir medhiyedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Bu manzumeyi Halim Özyazıcı da yazmıştır.

[1363] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 536: https://osf.io/2tvfy/.
[1364] Talha Günaydın - Mirac Betül Kaptan, "Şiirleri Bestelenen Sultan Şairler ve Sultanlarda Peygamber Sevgisi", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 10/5 (03 Kasım 2023), 1566.

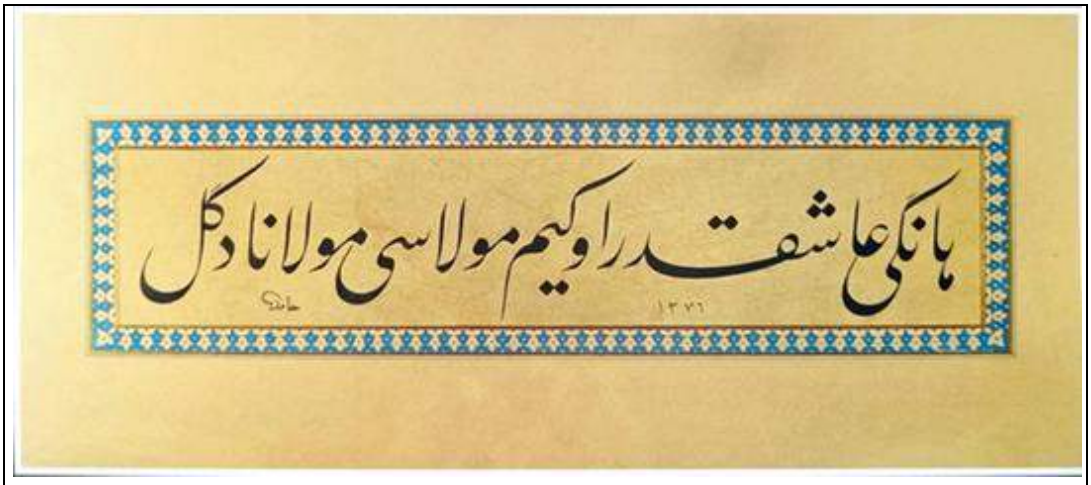

Görsel 537: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1365]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hemān ʿayn-ı Muḥammed'le ʿAlī'dür Şems ü Mevlānā"[1366]			
Nazım Şekli	Terciibendʿ			
Günümüz Türkçesi	"Şems ve Mevlânâ tam anlamıyla Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kendisi ile Hz. Ali'dir (r.a.)"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Şems ve Mevlânâ'ya dair bir medhiyedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. "Tercī-i Mıṣraʿı Ġarrā-yı Rāmiz Big" başlığıyla yazılmış Kapdan-ı Derya Ramiz Abdullah Paşa'nın mısraını tazminen yazılmış bir "muhammes-i mütekerrir"dir.[1367] Terciibendinin mütekerrir mısrasıdır. Mevlânâ ve Şems-i Tebrîzî dostluğunu, Hz. Peygamberimiz (a.s.) ile Hz. Ali (r.a.) dostluğuna benzetmiştir. Telmihler barındırmaktadır.

[1365] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 38.
[1366] Şeyh Gâlib, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, 121.
[1367] Gürer, *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 211.

Görsel 538: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[1368]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Şeyh Gâlib			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şeyh Gâlib Dîvânı*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hangi ʿāşıḳdur o kim mevlāsı Mevlānā degül"[1369]			
Nazım Şekli	Gazel			
Günümüz Türkçesi	"Hangi meftundur ki onun efendisi Mevlânâ değil"			

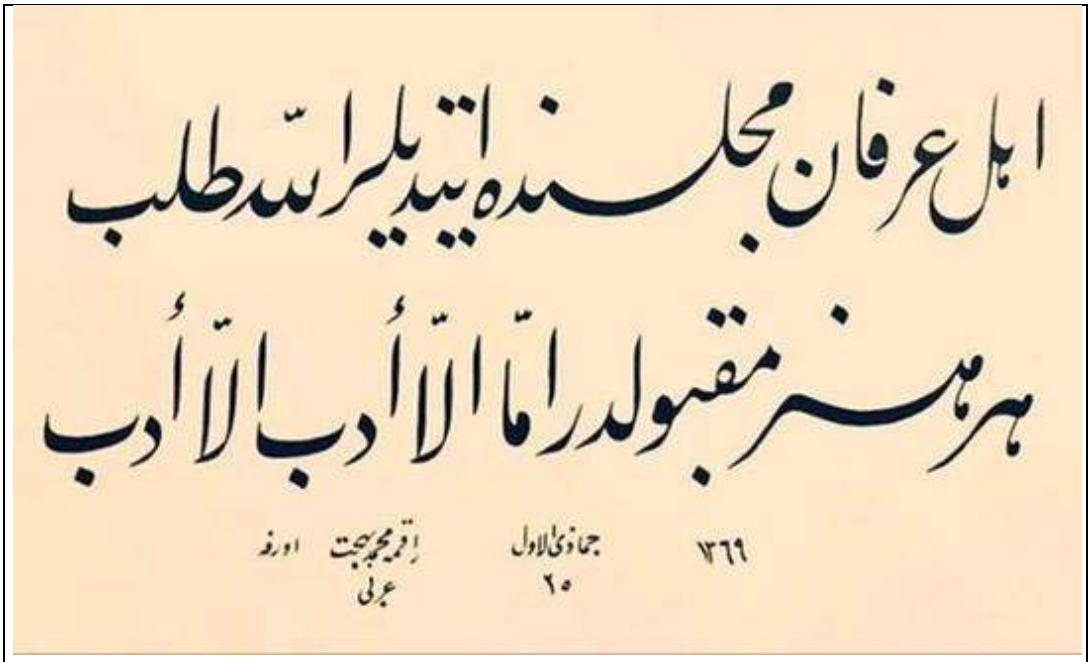
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya dair bir medhiyedir. Mevlevî Gâlib Dede diye de anılan Şeyh Gâlib'in Mevlânâ için söylediği bu söz, hat sanatında Osmanlı hattatlar silsilesinin son büyük halkalarından biri olan Hâmid Aytaç tarafından levha formunda yazılmıştır.

Mısranın aslı Abdülkadir Gürer'in hazırlamış olduğu doktora tezinde şöyledir:

"Ḫansı ʿāşıḳdur meger mevlāyı Mevlānā imes" [1370]

[1368] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 40.
[1369] Gürer, *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 438.
[1370] Gürer, *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)*, 438.

2.5.62. Behçet Arabî

Görsel 539: Osmanlıca Lisanı Blog[1371]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Behçet Arabî (Behçet Görgün)	Yazıldığı Tarih: 1369/1950
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ehl-i ʿirfān meclisinde itdiler Allāh ṭaleb Her hüner maḳbūldür ammā illā edeb illā edeb"			
Nazım Şekli	?			
Günümüz Türkçesi	"İrfan ehli meclislerinde Allah'ı talep ettiler Her marifet makbuldür ama illa edep, illa edep"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. En yüce erdemin edep olduğu vurgulanmaktadır. Ketebe kaydı "raḳamehū..." ile düşülmüştür. Aslı şöyledir:

Ehl-i irfān arasında aradum ḳıldum ṭaleb
Her hüner maḳbūl imiş illā edeb illā edeb

[1371] "Osmanlıca Lisanı Blog" Görsel 539: https://osf.io/mr9ed/.

2.5.63. İmzasız Bir Levha

Görsel 540: Mustafa Uzun Koleksiyonu

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥaḳ ḳulundan intiḳāmun yine ḳul ile alur Bilmeyen ʿilm-i ledünni anı ḳul yapdı ṣanur Cümle eşyā Ḫālıḳ’dur ḳul eliyle işlenür Emr-i Bārī olmayınca ṣanma bir çöp deprenür”			
Nazım Şekli	Kıta			
Günümüz Türkçesi	“Allah kulundan yaptıklarının karşılığını yine kul eliyle alır İlâhî sırlara ait ilmi bilmeyen onu kul yaptı zanneder Her işin işleyeni Hâlık’tır kul elinden işlenen Allah’ın emri olmadan sanma ki bir tek çöp kımıldar”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. İlâhî irade olmadan hiçbir şeyin mümkün olmadığı ve her şeyin Allah'ın bir emriyle varlık bulduğu vurgulanmaktadır. Mustafa Uzun'un koleksiyonundandır. Kelimelerin bir kısmında değişiklikler mevcuttur.

"Ḥaḳ ḳulundan intiḳāmun yine ḳul ile alur

Bilmeyen ʿilm-i ledünni onu ʿabd etti ṣanur

Fāʿili oldur her işin ʿabd elinden işlenür

Berr u yā baḥr içre onsuz ṣanma bir çöp deprenür"

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HÜSN-İ HAT LEVHALARINDA YER ALAN FARSÇA MANZUMELER

3.1. Farsça Manzumelerin Bulunduğu Hüsn-i Hat Levhaları

Farsça manzumelerin yer aldığı hüsn-i hat levhaları, Osmanlı döneminde ve İslâm sanatında önemli bir yere sahiptir. Farsça, Osmanlı toplumunda ilim, edebiyat ve sanat dili olarak yaygın bir şekilde kullanıldığından, hüsn-i hat levhalarında da estetik ve derinlik kazandırmak amacıyla Farsça manzumeler sıklıkla tercih edilmiştir. Hat sanatı, metinlerin hem görsel hem de içsel anlamda etkileyici olmasını amaçladığından, levhalarda kullanılan Farsça manzumeler de okuyucuya derin bir anlam ve manevî bir deneyim sunmaktadır. Söz konusu manzumeler, insanın Allah'a yakınlığı, aşka dair tasavvufî duygular, dünyanın fânîliği ve ahlâkî öğütler gibi temaları işlemektedir.

3.2. XVIII. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler

XVIII. yüzyılda yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu kırk bir adet Farsça manzume levhası tespit edilmiştir. Manzumeleri, bu yüzyılda Sultan III. Mustafa, Mehmed Esʿad Yesârî başta olmak üzere Kâtibzâde Mehmed Refî', Dedezâde Mehmed Saîd Efendi ve Mehmed Abdülbâkî gibi hattatlar levha formuna aktarmıştır. Bu manzumelerin yazı çeşidi Taʿlîk ve Celî Taʿlîk olmuştur. İncelediğimiz eserlerde farklı bir yazı çeşidinde manzume yoktur. Bu yüzyılda levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Ömer Hayyâm, Nizâmî-i Gencevî, Saʿdî-i Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî, Hilâlî-i Çağatayî, Bâkî. Seçilen manzumelerin konuları ise genel hatlarıyla şunlardır: Nasihat içerikli dokuz, münâcât türünde dört, dünyanın geçiciliği içerikli dört, çeşitli kişilere medhiye türünde dört, naʿt, hüsn-i hat, âlemin düzeni, Hz. Ali'ye medhiye, insanın dertli bir yapıya sahip olduğu konulu manzumeler ise birer tanedir. Levhalara yazmak için seçmiş oldukları

manzumelerin altı tanesi gazel ve kasidelerin matlaʿ beyitlerinden oluşmaktadır. Onu gazellerden, yedisi mesnevilerden, beşi kıtalardan, biri kaside ve biri tercîbendden, on biri rubailerden seçilmiştir.

3.2.1. İbrahim Vahdî

Görsel 541: Kalem Güzeli[1]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Ta ʻlîk	Hattatı: İbrahim Vahdî	Yazıldığı Tarih: 1125/1713
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey dil heme esbāb-ı cihān ḫᵛāste gīr Bāġ-ı ṭarabet be-sebze ārāste gīr V’āngāh ber-ān sebze şebī çun şebnem Bi’nşeste vu bāmdād ber-ḫᵛāste gīr”[2]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ey gönül, dünyada her şeyi istemişsin farz et Neşenin bahçesini yeşilliğin tazeliği gibi canlı bir şekilde süsle donat O zaman bir gece o neşenin üzerine şebnem gibi Oturmuşsun ve sabahı beklemişsin farz et”[3]			

[1] “Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı” Görsel 541: https://osf.io/2x5rv/.
[2] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, haz. Hüseyin Dâniş - Rızâ Tevfîk (İstanbul: Evkaf Matbaası, 1340), 230.
[3] Ali Polat, *Ömer Hayyâm ve Rubaileri*, ed. Ali Güzelyüz - Ahad Mortaz (İstanbul: A4 Ofset, 2008), 308.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır. *Türk Hattatları*[4] ve *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*'nde de bulunmaktadır.[5] Envanter numarası İÜK, FY, 1428103'tür. 1130 yılında Veliyyüddin Efendi yazmıştır. *Son Hattatlar*'da Mahmud Esʿad Efendi'nin 1309/1891 tarihli Celî Taʿlîk levhası bulunmaktadır.[6] İbrahim Vahdî'nin yazmış olduğu hali, şu anda Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndadır.[7] *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*'da rubai hakkında dipnotunda "sayfa 184'e müracaat ediniz", yazmaktadır. Gösterilen sayfaya gidildiğinde bu sözler Şeyh Saʿdî-i Şirâzî'nin şu beyitleri ile başlayan güzel bir gazelini hatırlatmaktadır ki baştan başa bu rubainin mutazammın olduğu manasındadır: [8]

"Ey dil be-kām-ı ḫᵛīş-i cihān-rā tu dīde-gīr

Derū-yı hezār sāl cū nūḥ āramīde-gīr"[9]

Bu manzume, sevinçlerin gelip geçici olduğunu ifade eden bir manzumedir.

[4] Rado, *Türk Hattatları*, 119.
[5] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 164.
[6] İnal, *Son Hattatlar*, 172.
[7] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 184.
[8] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, 230.
[9] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, 184.

3.2.2. Lütfullah Efendi

Görsel 542: Ketebe[10]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Lütfullah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1134/1721-1722
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āfītābī tu vu menem ẕerre Ez-reh-i terbiyet me-rā berdār Z'ān ki ez-ẕerre perverī hergiz Ne-kuned āfītāb-ı tābān ʿār"			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Sen güneşsin bense zerreyim, beni terbiye yoluyla büyüt Çünkü parlak güneş bir zerre yetiştirmekten asla sakınmaz"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[10] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 542: https://osf.io/drhjz/.

3.2.3. İsmâil Refîk Efendi

Görsel 543: Hattatlarımız Blog[11]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: İsmâil Refîk Efendi	Yazıldığı Tarih: 1150/1737-1738
Manzumenin Şairi	Hilâlî-i Çağatayî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatayî'nin içerisinde Şâh-ı Dervîş adlı bir başka eserindedir.			
Vezni	Feʿilātün / Meʿfāilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dürr-i deryā-yı sermede'st ʿAlī Cā-nişīn-i Muḥammede'st ʿAlī[12] Şeref-i gevher-i benī Ādem V'ez-şeref server-i heme ʿālem"[13]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Sonsuzluk denizinin incisidir Hz. Ali Hz. Muhammed'in (s.a.v.) halifesidir Hz. Ali Tüm insanlık cevherinin şerefidir Şerefinden dolayı tüm âlemin önderidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Son Hattatlar*'da 1910 yılında Mehmed Hasib Efendi'nin yazmış olduğu hali de mevcuttur.[14] Manzumenin mânası itibarıyla ve özellikle de son mısrasıyla şairinin Şiî mezhebinden olduğu gözler önüne sunulmaktadır.

[11] "Hattatlarımız Blog" Görsel 543: https://osf.io/zyvqt/.
[12] İlk beyit ve ikinci beyit farklı şairlere aittir. İlk beyit Seyyid Mehdî Rızâyî'ye aittir.
[13] İkinci beyit Hilâlî-i Çağatayî'nin Dîvânının arkasında *Şâh-ı Dervîş* başlığında yazdığı bir naʿttandır. bk. Hilâlî-i Çağatayî, *Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatayî*, nşr. Saîd Nefîsî (Tahran: Çâphâne-i Senâî, 1337), 221.
[14] İnal, *Son Hattatlar*, 610.

3.2.4. Dedezâde Mehmed Saîd Efendi

Görsel 544: Divan Edebiyatı[15]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Dedezâde Mehmed Saîd Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Dîvân-ı Saʿdî*			
Vezni	Fāʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Hū" "Baḫt-ı āyīne ne-dārem ki der-ū mī-nigerī Ḫāk-i bāzār ne-yerzem ki ber-ū mī-güzerī Men çunān ʿāşıḳ-ı rūʾyet ki zi-ḫod bī-ḫaberem Tū çunān fitne-i ḫᵛīşī ki zi-mā bī-ḫaberī"[16]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Baktığın aynanın bahtına sahip değilim Üzerinde gezdiğin pazarın tozu toprağı kadar değerim yoktur benim Ben senin yüzüne öyle âşık oldum ki kendimden haberim yoktur benim Kendi güzelliğinle öyle meşgulsün ki bizden haberin yoktur senin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Levha, matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beytinden oluşmaktadır.

[15] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 544: https://osf.io/ekysa/.
[16] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, nşr. Muhammed Ali Fürûğî (Tahran: İntişârât-ı Hermes, 1385), 869.

Görsel 545: Ketebe[17]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Dedezâde Mehmed Saîd Efendi	Yazıldığı Tarih: 1163/1749-1750
Manzumenin Şairi	Mîr Ali Herevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Bā-nefs cedel cihād-ı ekber āmed Bā-kāfir-i dīn cihād-ı eṣġar āmed Īn naḳl zi-Ḥażret-i Peyember āmed K’ender du cihān rehrev u rehber āmed”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Nefisle mücadele büyük cihâddır Dini inkâr edenlerle mücâdele ise küçük cihâddır[18] Bu hadis Hazret-i Peygamber’den geldi Ki O, iki dünyada önder ve rehberdir”			

[17] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 545: https://osf.io/vt8py/.
[18] Akcaoğlu, *Keşfü’l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 2/447.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Mehmed Aziz Rifâî de 1219/1804 yılında bu manzumeyi levha formunda yazmıştır. Dedezâde Seyyid Mehmed Saîd, Mîr Ali Herevî'yi takliden yazmıştır. Mir Ali Herevî hem hattat hem şairdir. Bu tarz hem söyleyip hem de levha formunda yazdığı şiirler mevcuttur. Muhtemeldir ki manzume Mîr Ali Herevî'ye aittir. İlk iki mısrada Tebük Sefer'inde kafirlerle mücadeleden dönerken Hz. Peygamber'in (s.a.v.) söylemiş olduğu "En büyük cihad, kulun hevasıyla olan cihaddır" hadisinden iktibas bulunmaktadır.[19]

[19] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 2/447.

Görsel 546: Osmanlı Hat Sanatı Tarihi[20]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Dedezâde Mehmed Saîd	Yazıldığı Tarih: 1164/1751
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Pādişāhī ki nihād ez-ser-i luṭf Ber-seret efser-i şāhenşāhī Her çi mī-ḫʷāhī ez-ū ḫʷah ki ū Dehedet her çi ez-ū mī-ḫʷāhī"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"O padişah ki lütfundan senin başına şâhlar şâhının tacını koydu Her ne istiyorsan, ondan iste ki istediğin her şeyi sana O verir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Bu kıtayı daha sonra Serküttabi-i Hazret-i Şehriyarî Tevfik de 1307 yılında Taʿlîk ile yazmıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.[21]

[20] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 163.
[21] Ülker, *Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı*, 288.

3.2.5. Mehmed Esʿad Yesârî

Görsel 547: Ketebe[22]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1175/1761-1762
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿîlün / Fāʿ (1. 2. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿîlü / Feʿūl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ber-mā der-i vaṣl beste mī-dāred dūst Cān-rā be-firāk ḫʷaste mī-dāred dūst Min baʿd men u şikestegī-i der-i dūst Çün dūst dil-i şikeste mī-dāred dūst"[23]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Dost, vuslat kapısını bize kapalı tutuyor Dost canı ayrılıkla yaralıyor Bundan sonra ben ve incinmişlik dostun kapısında Çünkü dost kalbi kırıkları seviyor, dost ediniyor"[24]			

[22] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 547: https://osf.io/qw8pd/.
[23] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, nşr. Saîd Nefîsî (Tahran: İntişârât-ı Kütüphâne-i Şems, 1334), 17.
[24] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Şule Yayınları, 2013), 65.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Mâil kıta formundadır. Hemen hemen aynı rubaiyi Mevlana da *Dîvân-ı Kebîr*'de kullanmıştır. Levha, Ali Alparslan'ın *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*'nde de mevcuttur.[25]

Manzumeyi levha formunda ilk yazan İmâdü'l-Hasenî'dir. Onun 1010/1602 yılında yazdığı Mâil Taʿlîk kıtayı 1192/1777'de Yesârî Mehmed Esʿad, 1213/1798 yılında da Arabzâde Saʿdullâh Efendiler takliden yazmışlardır. Yesârî Esʿad Efendi'nin 1193/1779 tarihli ve Mehmed Saʿdullâh Efendi'nin 1213/1798 tarihli levhaları TİEM-T 2497'dedir.[26] Üçü de *Türk Hat Sanatından Seçmeler* kitabında örnek olarak gösterilmiştir.[27] Elmalılı Hamdi Yazır'ın da 1323/1905 tarihli Taʿlîk kıtası vardır. Uğur Derman Koleksiyonu'ndadır.[28] Abdülkadir Kadrî Efendi 1323/1905 tarihli Taʿlîk icazeti için kaleme almıştır.[29] 1306/1888-1889 yılında Nazif Bey de yazmıştır. Sâmi Efendi'nin İranlı meşhur Taʿlîk üstadı İmâd'ı taklit ederek Yorgani-zâde imzasıyla yazdığı hali ise *Türk Hattatları*'nda mevcuttur.[30] Sâmi Efendi'nin İmâd'ı takliden yazdığı levhası Hüseyin Gündüz Koleksiyonu'ndadır.[31] Şöyle ki İran Nestaʿlîkinin Türklere geçmesi ve yer edinmesinin en güzel örneklerinden bir tanesidir. Türk hattatlar tarafından çokça yazılmıştır. Mevlânâ'nın da *Dîvân-ı Şems*'inde 244. rubai olarak da geçmektedir.[32]

Dördüncü mısrada kutsî hadis olarak rivâyet edilen fakat sahih bir kaynaktan gelmeyen "ben kırık kalplerdeyim" sözüne telmih bulunmaktadır.[33]

---

[25] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi,* 168-169.
[26] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/110.
[27] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 73.
[28] İnal, *Son Hattatlar*, 106.
[29] İnal, *Son Hattatlar*, 385.
[30] Rado, *Türk Hattatları,* 240.
[31] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 226.
[32] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, nşr. Bedîüzzamân Firûzânfer (Tahran: Neşr-i Râd, 1372), 1/1287.
[33] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 1/501.

Görsel 548: Kalem Güzeli[34]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1170/1756
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Dānî ki çîst ġulġule-i kūs-i ḫusrevî Devrān ġanîmet[est] be-ġaflet çi mî-revî Dānî [ki] çerā kunend nihān genc zîr-i ḫāk Yaʿnî ki ḫāk ber-ser-i esbāb-ı dünyevî”[35]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Saltanat davulundan çıkan gürültünün ne anlama geldiğini biliyor musun Zaman sana verilmiş bir ganimettir, gafletle nereye gidiyorsun Bilir misin hazineler neden toprak altında gizlenir Şundan ki, o dünyanın malına, mülküne, üstüne toprak saçılsın”			

[34]“Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı” Görsel 548: https://osf.io/fyw8v/.

[35] İlk beytin hangi şaire ait olduğu belli değildir. İkinci beytin, internet kaynaklarında bazı sitelerde kaynak belirtilmeksizin Sâib-i Tebrizî’ye ait olduğu aktarılmaktadır.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Şevket Rado tarafından hazırlanan *Türk Hattatları*'nda da yer almaktadır.[36] Seyyid Mehmed Bâhir Yesârî'nin Taʿlîk icazetnâmesi de vardır.[37] Son mısrada "ḫāk ber-ser" ifadesiyle "keşke toprak olsaydım" âyetinden bir iktibas bulunmaktadır.[38]

[36] Rado, *Türk Hattatları*, 168.
[37] İnal, *Son Hattatlar*, 79.
[38] Nebe 78/40.

Görsel 549: Kalem Güzeli[39]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1189/1775
Manzumenin Şairi	Hilâlî-i Çağatayî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatayî*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün/ Fâʿ			
Transkripsiyonlu Metin	"Der-ʿālem-i bī-vefā kesī ḫurrem nīst Şādī vü neşāṭ der-benī Ādem nīst Ān kes ki der-īn zamāne ū-rā ġam nīst Yā ādem nīst yā der-īn ʿālem nīst" [40]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Vefâsız âlemde neşeli bir kimse yoktur Sevinç ve neşât insanoğlu için değildir Bu zamanda gamı olmayan o kimse Ya insan değildir ya bu alemde değildir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Mâil kıta formundadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de mevcuttur.[41] *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*[42] ve *Kalem Güzeli*'nde de mevcuttur.

[39] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 549: https://osf.io/g637a/.
[40] Hilâlî-i Çağatayî, *Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatayî*, 214.
[41] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 347.
[42] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 23.

Görsel 550: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[43]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Emir Şâhî-i Sebzevârî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Emir Şâhî-i Sebzevârî*			
Vezni	Feʿilātün / Mefâʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil ki pīş-i tu [r]āz[44] mī-gūyed Ġam-ı dīrīne bāz mī-gūyed Meger ustād-ı cevr-pīşe tu-rā Heme taʿlīm [n]āz[45] mī-gūyed"[46]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Sana sırrını söyleyen gönül eski gamından söz ediyor Cevri meslek edinen hoca sana naz etmeyi öğretiyor"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Mâil kıta formundadır. *Ann Arbor MI, II. Abdülhamid Koleksiyonu, nr.* 440'tır. Dîvânda 96 numaralı gazeldir. Gazelin matlaʿ beyti ve üçüncü beytinden oluşmaktadır.

[43] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 364.
[44] Kelimenin aslı "râz"'dır. Hattat iki mısrada da "bâz" şeklinde yazmıştır. Anlamı bozmaması içi râz şeklinde tashih edilmesi gerekir.
[45] Kelimenin aslı "nâz"dır.
[46] Emir Şâhî Sebzevârî, *Dîvân-ı Emir Şâhî Sebzevârî*, nşr. Saîd-i Hamîdiyân (Tahran: İntişârât-ı İbn-i Sînâ, 1348), 50.

Görsel 551: Hüsn-i Hat Cemiyeti[47]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fahreddîn-i Irakî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Eşʿâr-ı Irâkî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey muṭrib-i ʿaşḳ sāz be'nvāz Kān yār ne-şud be-ġayr[48] demsāz Düşnām dehed be-cāy-ı būse Ān nīz be-şad kirişme vu nāz"[49]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Tercümesi	"Ey aşk çalgıcısı sazını çal O sevgili ağyâr ile dost oldu Bûse vermek yerine bana küfreder Onu da yüzlerce cilve ve nazla yapar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Terciibend'in ikinci bendinin ilk iki beytidir.

[47] "Hüsn-i Hat Cemiyeti" Görsel 551: https://osf.io/kj8wy/.
[48] Diğer bir nüshada "henūz" şeklinde geçmektedir.
[49] Fahreddîn-i Irâkî, *Külliyât-ı Şeyh Fahrüddîn İbrâhîm-i Hemedânî el-mütehallas be-Irâkî*, nşr. Saîd Nefîsî (Tahran: İntişârât-ı Gülşâî, 1362), 239.

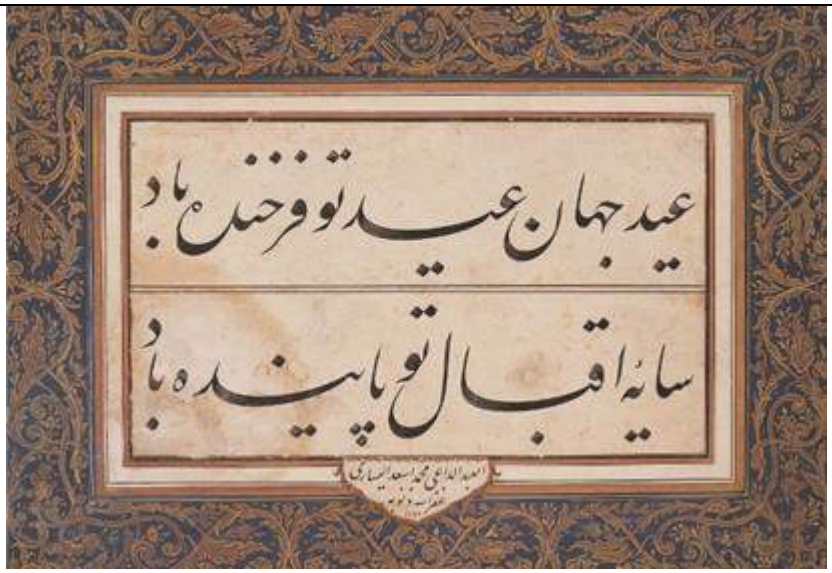

Görsel 552: Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu[50]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1186/1772-1773
Manzumenin Şairi	Bâkî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Fānī'st cihān der-ū vefā nīst Bāḳī heme ū'st cümle fānī'st"[51]			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	"Dünya fânidir ve onda vefa yoktur Bâkî O'dur, her şey fânidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Esmâ-i Hüsnâ içeriklidir. Ketebe.org'da farklı bir tarihte yazdığı levha da mevcuttur. Hulûsi Yazgan da yazmıştır. Bu beytin Bâkî'nin yüzüğünde yazılı olduğu söylenmektedir. *Osmanlı Müellifleri*'nde Bursalı Mehmed Tâhir Bey'in aktardığına göre, Bâkî'nin hâteminde (mühründe) bu beyit nakşolunmuştur. Bâkî, bir yandan kendi mahlasını da ifade eden ve gördüğünde ona yalnızca Allah'ın bâkî olduğunu hatırlatan, îham sanatı içeren bu beyti daima yanında taşımak istemiştir.[52]

[50] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 136.
[51] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 2/53.
[52] Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, 1972, 2/53.

Görsel 553: Ketebe[53]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1181/1767-1768
Manzumenin Şairi	Kemâleddîn İsmâil İsfahânî[54]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Kemâleddîn İsmâil İsfahânî*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿİd-i cihān ʿīd-i tu ferḫunde bād Sāye-i iḳbāl-i tu pāyende bād"[55]			
Nazım Şekli	Kaside			
Tercümesi	"Cihanın bayramı, senin bayramın mübârek olsun İkbâlinin gölgesi dâim olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nevrûz'a bir medhiyedir. *Türk Hattatları*[56] ve *Ömrümün Bereketi 1*'de de bulunmaktadır.[57] Büyük Selçuklular ve Hârizmşahlar'ın son dönem kaside şairlerinden olan Kemâleddîn İsfahânî'nin Nevrûz'u tebrîk ettiği bir kasidenin matlaʿ beytidir.

[53] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 553: https://osf.io/3x7ku/.
[54] Hayatı hakkında bilgi için bk. Adnan Karaismailoğlu, "Kemâleddîn-i İsfahânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).
[55] Ganjoor, "Kemâleddîn İsmail İsfahânî" https:// ganjoor.net/kamal/ghasidek/sh35 (Erişim 6.08.2024).
[56] Rado, *Türk Hattatları*, 182.
[57] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/292.

Görsel 554: Türk Hattatları[58]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1167/1754
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"În kuhne ribāṭ-rā ki ʿālem nāmest Ārāmgeh-i eblaḳ-ı ṣubḥ u ṣāmest Bezmî'st ki vāmānde-i ṣad Cemşîdest Gūrî'st[59] ki tekyegāh-ı ṣad Behrāmest"[60]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"İsmi âlem olan bu eski kervansaray Gece gündüzün siyah beyaz yatağıdır (Sabah ve akşamın alaca atının ârâmgâhıdır) Yüzlerce Cemşîd'den miras kalan bir eğlencedir Yüzlerce Behrâm'ın yaslandığı kabirdir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Ömer Hayyâm'ın şiirlerinde sıklıkla dünyanın fânîliğinden bahsettiği gözükmektedir. Cemşîd ve Behram da bu dünyadan geçip gitmiş, eski Fars hükümdarlarındandır. Bu isimlere telmihte bulunulmuştur.

[58] Rado, *Türk Hattatları*, 184.
[59] Ganjoor'da "ḳaṣrī'st" şeklinde yazılışı mevcuttur. "Ġūr", "zebra, kabir" anlamlarına gelmektedir. Kabir anlamından dolayı "ġūr" kelimesinin esas alınması daha doğrudur.
[60] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, 168.

Görsel 555: Harflerin Aşkı[61]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1207/1792
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fâʿ (3. mısra) Mefʿûlün / Fâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yār āmed guft ḫāste mī-dār dilet Dāʾim be-umīd beste mī-dār dilet Mā-rā be-şikestegān naẓarhā bāşed Mā-rā ḫ^{v}āhī şikeste mī-dār dilet" [62]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Sevgili geldi ve dedi ki: Yaralı tut gönlünü Daima umuda bağlı tut gönlünü Bizim gönlü kırıklara nazarımız var Bizi istersen, kırık tut gönlünü"			

[61] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 212-213.
[62] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 23.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Nazar tasavvufi anlamıyla kullanılmıştır. Hak nuru ile bakış, lütufkâr ve keremli bakış, teveccüh ile bakma anlamlarında kullanılmıştır. "Kırık kalplerdeyim" sözüne telmih bulunmaktadır.[63] Mehmed Nazif Bey'in Sâmi Efendi'den 1325/1907 yılında aldığı Taʿlîk icazetnâmesi *Ömrümün Bereketi 1*'de bulunmaktadır.[64] Milli Saraylar koleksiyonundadır. Aynı tarihte Hatib Ömer Vasfi Efendi de bu şiirle icazetnâme almıştır.[65] İkisi de Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda halka gösterime açılmış olan levhalardandır. Mehmed Bâhir Yesârî'nin (Bâhir Özok) 1332/1913-1914 yılında yazmış olduğu hali A. Kişi Koleksiyonu olarak mevcuttur. Envanter numaraları TSMK-GY321-122, TSMK-GY321-123 ve TSMK-GY.324 olan levhaların, *Son Hattatlar*'da kayıtlı üç hali mevcuttur.[66]

[63] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 1/501.
[64] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/16.
[65] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/44.
[66] İnal, *Son Hattatlar*, 200; 218.

Görsel 556: Ömrümün Bereketi 1[67]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	İbn-i Yemîn[68]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İbn Yemîn*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Merd bāyed be-her kucā bāşed ʿİzzet-i hᵛīşten nigeh dāred Heme kes-rā zi-hᵛīş bih dāned Hīç kes-rā ḥaḳīr ne-şumāred"[69]			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Bir kimse, nerede olursa olsun kendi izzetine sahip çıkar Herkesi kendinden daha iyi bilir, hiç kimseyi hakir görmez"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Mert bir insanın taşıması gerektiği özelliklerden bahsetmektedir.

[67] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/295.
[68] Hayatı hakkında bilgi için bk. A. Naci Tokmak, "İbn Yemîn-i Tuğrâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999).
[69] İbn Yemîn-i Fermûyedî, *Dîvân-ı Eşʿâr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*, nşr. Hüseyinali Bâstânî-Râd (Tahran: İntişârât-ı Kitâbhâne-i Senâî, 1344), 399.

Görsel 557: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[70]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir. - Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"Maṭar ger ne vāṣıl be-deryā şeved Kucā ḳaṭre lüʾlüʾ-i lālā şeved" "Ṣadef-rā ki bīnī zi-dürdāne pur Ne ān ḳadr dāred ki yek dāne dür"[71]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Yağmur eğer denize kavuşmazsa damla nerede parlak bir inci olur İçi incilerle dolu gördüğün sedef bir tane inci kadar kıymetli değildir"			

[70] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 110.
[71] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 312.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. "Der-Medh-i Sultan Ebû Saîd" başlığı verdiği manzumesinden bir beyittir. Ebû Saîd Mirzâ'ya ithafen yazılmıştır.

Birinci beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir. İkinci beyit ise Saʿdî-i Şîrâzî'nin, *Bostan*'ındandır. Birinci beyitte nüsha farklılığı dolayısıyla değişiklikler bulunma ihtimali kuvvetle muhtemeldir fakat hattat beğenmiş olduğu iki farklı şairin manzumesini bir levha formunda birleştirmiş de olabilir.

Aynı dönem Kâtibzâde Mehmed Refî' de yazmıştır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da mevcuttur. Ann Arbor, MI, II. Abdülhamid Koleksiyonu numara 439'dadır. Mehmed Esʿad Yesârî, bu manzumeyi bir farklı versiyonda daha 1171/1757'de yazmıştır.[72]

[72] İnal, *Son Hattatlar*, 410.

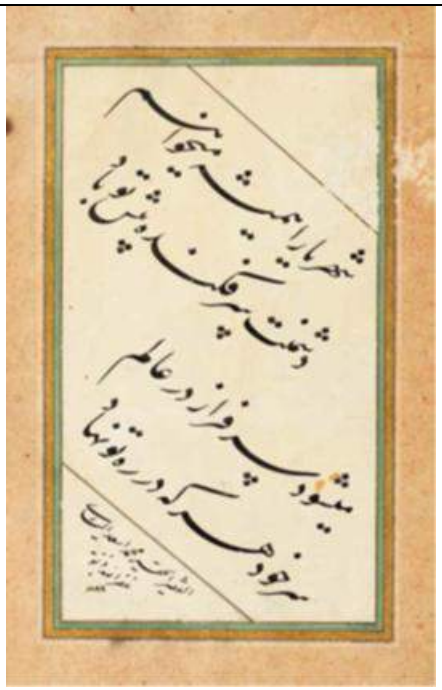

Görsel 558: Ketebe[73]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1182/1768-1769
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab īn sāye-i İlāhī-rā Āfītāb-ı sipihr-i şāhī-rā Ber-serīr-i beḳā mumkin dār Ber-sipihr-i ḫulūd rūşen dār"[74]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Ey Rabbim bu İlâhî gölgeyi, beka tahtının üzerinde mümkin kıl Ve sultanlık semâsının ebedî güneşini parlak tut"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Mâil kıta formundadır. *Son Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[75] Birinci mısra üçüncü ile ikinci mısra dördüncü ile anlamlandırılmaktadır. Kâtipzâde Mehmed Refi''nin yazmış olduğu hâli *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da mevcuttur.[76]

[73] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 558: https://osf.io/7tpk5/.
[74] Nûreddîn Abdurrahmân bin Ahmed Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, nşr. A'lâ Hân Efsah-zâd (Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1999), 1/172.
[75] İnal, *Son Hattatlar*, 410.
[76] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 359.

Görsel 559: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[77]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1186/1772
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"*Şehriyār*ā! Hemīşe mī-ḫᵛāhem Düşmenet ser-fikende pīş-i tu bād Mī-şeved ser-firāz der-ʿālem Ser-i ḫod her ki der-reh-i tu nihād"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey sultanım! Düşmanın başı her zaman senin önünde eğik olsun isterim Her kim senin yoluna baş koyarsa tüm âlemde seçkin olur"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. "Ser" kelimesi "ser-fikende/baş eğen", "ser-firâz/başınıkaldıran" ve "ser-i hod/kendi başına giden" şeklinde üç yerde de farklı kelimeler ve anlamlarda kullanılmıştır.

[77] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 118.

Görsel 560:Osmanlı Hat Sanatı Tarihi[78]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1167/1754
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Derūn-ı pür ṭamaʿ *Cāmī* mezen dem[79] Ki der-ṭabʿ-ı fülān mumsik kerem nīst Eger mīzān-ı inṣāf āverī-pīş Ṭamaʿ der-ḫısset ez-imsāk kem nīst"[80]			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Ey Câmî, içinde bu kadar hırs ve tamah varken filan cimrinin zâtında cömertlik yoktur diye iddia etme Eğer adalet terazisini ortaya koymak istersen cimrinin cimriden tamâhı az değildir"			

[78] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 166.
[79] Aslında taʿn şeklindedir.
[80] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/396.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[81] Levhadaki manzumenin hemen hemen her mısrasında bazı kelimeler eserde farklıdır. Nüsha farklılığından olabileceği gibi Mehmed Esʿad Yesârî'nin kelimelerde değişikliğe gitmiş olabileceği de düşünülmektedir. İmâd'ın yazdığı kıta ve Yesârî Esʿad Efendi'nin İmâd'ı taklit ederek Dedezâde Mehmed Efendi'den aldığı Taʿlîk icazetnâmesi TSMK-GY, 324-27 a'da kayıtlıdır.[82]

[81] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 362.
[82] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/113.

Görsel 561: Türk Hat Sanatından Seçmeler[83]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Esʿad Yesârî	Yazıldığı Tarih: 1200/1786
Manzumenin Şairi	Mirza Muhammed Velî Deştî-i Beyâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Velî Deşt Beyâzî*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tā çend zi-men remīde bāşī Bā-ġayr-ı men āremīde bāşī Behr-i tū şenīdeem suḫanhā Şāyed ki tū hem şenīde bāşī"			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ne zamana kadar benden ürküp kaçacaksın Benden başkasıyla huzurlu olacaksın Senin hakkında işittiğim sözleri Belki sen de işitmişsindir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 3*'te de bulunmaktadır.[84]

[83] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 357.
[84] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1989, 3/401.

3.2.6. Kâtibzâde Mehmed Refî‘

Görsel 562: Harflerin Aşkı[85]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâtibzâde Mehmed Refî‘	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bāz hevā-yı çemenem ārizū’st Cilve-i serv u semenem ārizū’st Nükhet-i gul-ra çi kunem ey nesīm Būy-i ez-ān pīrehenem ārizū’st”[86]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	“Gönlüm yine gül bahçesini arzulamakta Servi ile yaseminin cilveleşmesini arzulamakta Ey sabah yeli, gülün kokusunu ne yapayım Benim tek arzum, o gömlekten bir koku alabilmektir”[87]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Hz. Yakup ve Hz. Yusuf’un gömlek hikâyesine telmih bulunmaktadır. Seyyid Şükrullah Efendi’nin Taʿlîk hatla yazmış olduğu hali de *Son Hattatlar*[88]ve *Türk Hattatları*[89]’nda mevcuttur.

[85] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 175.
[86] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/308.
[87] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 175.
[88] İnal, *Son Hattatlar*, 477.
[89] Rado, *Türk Hattatları*, 178.

Görsel 563: Türk Hat Sanatından Seçmeler[90]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâtibzâde Mehmed Refîʿ	Yazıldığı Tarih: 1132/1720
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her ān ki cānib-i ehl-i vefā[91] nigeh dāred Ḫudāş der-heme ḥāl ez-belā nigeh dāred Geret hevā'st ki maʿşūḳ ne-gseled peyvend Nigāh dār ser-i rişte tā nigeh dāred"[92]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Vefa ehlinin tarafını gözeten kimseyi, Allah cümle belâdan korur Eğer sevdiğin muhabbet bağını koparmasın istiyorsan ipin ucunu gözet ki o da gözetsin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Kalem Güzeli, *Türk Hattatları*[93] ve *Türk Hat Sanatının Şaheserleri*'nde mevcuttur.[94] *Türk Hattatları*'nda da Mehmed Refî''den elli yıl sonra Mustafa Râkım'ın taklid ettiği hali mevcuttur.[95] Gazelin matlaʿ beytidir.

[90] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 390.
[91] Kelimenin aslı Ḫudā'dır.
[92] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, nşr. Pervîz Nâtil Hânlerî (Tahran: İntişârât-ı Hârezmî, 1940), 1/252.
[93] Rado, *Türk Hattatları*, 170.
[94] Derman, *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*, 23.
[95] Rado, *Türk Hattatları*, 171.

Görsel 564: Ketebe[96]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâtibzâde Mehmed Refîʿ	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Nīst ġamem k'ez-ḫased ehl-i suḫan Leb ne-guşāyend be-taḥsīn-i men Kāse-i çīnī ki ṣadā mī-kuned Ḫod ṣıfat-ı ḫīş edā mī-kuned"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Söz sahipleri, hasetlikten dolayı hayırlı bir şey söylemiyorlarsa gamlanmam Porselen bir kase çınladığı zaman kendi sıfatını ortaya koyar"[97]			

[96] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 564: https://osf.io/gnzws/.
[97] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 142.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Son Hattatlar*'da bulunmaktadır.[98] Konya İzzet Koyunoğlu Müzesi ve Abdurrahman el-Uveys Koleksiyonundadır. Manzumenin şairi bilinmemektedir. Üçüncü ve dördüncü mısralar darb-ı meseldir. İrsâl-i mesel sanatı vardır. İnsanın içinde ne varsa dışına o yansır, anlamında kullanılmaktadır.

Bu manzume, icazetnâme olarak da yazılmıştır. Hattatlar tarafından yazılmak için çokça tercih edilmiştir. Mehmed Esʿad Yesârî tarafından verilen bir Taʿlîk icazetnâme örneği Şevket Rado'nun hazırladığı *Türk Hattatları*'nda da mevcuttur.[99] XVII. yüzyılda 1088/1677 tarihinde Hüseyin Feyzi Efendi de yazmıştır. XVII. yüzyıl eserleri bu çalışmamıza dahil edilmemiştir. *Harflerin Aşkı* adlı eserde mevcuttur.[100] Hulûsi Yazgan da yazmıştır.[101] Sadreddin-zâde Mehmed Hayrullah Efendi de 1191/1777 yılında Taʿlîk hattıyla yazmıştır.[102]

[98] İnal, *Son Hattatlar*, 411.
[99] Rado, *Türk Hattatları*, 20.
[100] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 143.
[101] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 94.
[102] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 135.

Görsel 565: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[103]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâtibzâde Mehmed Refîʿ	Yazıldığı Tarih: 1128/1716
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Bostan*			
Vezni	Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	"Şenīdem ki Cemşīd-i ferrūḫ-sirişt Be-ser çeşme-ber be-sengī nüvişt Ber-īn çeşme çun mā besī dem zedend Be-reftend tā[104] çeşm ber-hem zedend"[105]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Duydum ki iyi ahlaklı, güzel huylu Cemşid Bir çeşmenin başına şöyle yazdırdı Birçok kişi bizim gibi gelip bu çeşmenin başında nefeslendiler Göz açıp kapayıncaya kadar kalıp gittiler"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndedir.[106]

[103] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 107.
[104] Bazı nüshalarda ta, bazılarında çun diye geçmektedir.
[105] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 327.
[106] Mikdat Kasap, *Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi Hayatı ve Eserleri* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 34-35.

Görsel 566: Türk Hat Sanatından Seçmeler[107]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâtibzâde Mehmed Refiʿ	Yazıldığı Tarih: 1150/1738
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Esbāb-ı nā-murādi-i mā bī-nihāyetest Hengām-ı dest-gīri vu vaḳt-i ʿināyetest” “Yek imrūzest mā-rā naḳd-i eyyām Ber-ū hem iʿtimādī nīst tā şām”[108] Tersem şevī melūl eger şerh-i ān dehem K’eflās tā çi pāye vu ġam tā çi ġāyetest”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Mutsuzluğumuzun sayısız sebebi vardır, şimdi ise yardım etme ve ihsanda bulunma zamanıdır ‘Bize verilen sadece bugünümüz var, ona da akşama kadar itimâd edilmez’ “Yoksunluğumun ne ölçüde olduğunu ve kederimin seviyesini izah etsem korkarım ki üzülürsün”[109]			

[107] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 187.
[108] Nizâmî-i Gencevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Hakîm Nizâmî-i Gencevî*, nşr. Vahîd Destgerdî (Tahran: Kitâbhâne-i Senâyî, 1335), 189.
[109] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 186.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonundadır.

Aradaki beyit Nizâmî'ye ait olmakla beraber diğer beyitlerin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Kâtibzâde Mehmed Refî''nin kendi şiiri olabilir.

3.2.7. Veliyyüddîn Efendi

Görsel 567: Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar[110]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Şeyhülislâm Veliyyüddîn Efendi	Yazıldığı Tarih: 1142/1729
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Bostan*			
Vezni	Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿul			
Transkripsiyonlu Metin	"Şutur-beççe bā-māder-i hᵛīş guft Zi-reften bes āẖer zamānī be-ẖuft Be-guft er be-dest-i menestī mehār Ne-dīdī kesem bār-keş der-ḳaṭar"[111]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Deve yavrusu annesine söyledi ki 'Bu kadar yürümek yeter artık uyuma zamanı' Annesi de dedi ki 'yular benim elimde olsa idi Kimse benim hayvan sürüsü içinde yük taşıdığımı görmezdi'"[112]			

[110] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 361.
[111] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 436.
[112] Sadi bu hikayede kadere imanı vurguluyor. Her Şey Allah'ın emrinde. Kaza ve kaderin Allah tarafından olduğuna işaret etmektedir.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Allah'ın takdiri içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Ann Arbour MI, II. Abdülhamid Koleksiyonunda NR. 439'da da bulunmaktadır. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin 1202/1788'de yazmış olduğu hâli de *Son Hattatlar* da *(İÜNEK-H1482)* mevcuttur.[113] Şekerzâde Seyyid Abdülvehhab Efendi'nin 1225/1810'da yazmış olduğu hâli de *Son Hattatlar* da mevcuttur. [114]

[113] İnal, *Son Hattatlar,* 435.
[114] İnal, *Son Hattatlar,* 482.

3.2.8. İmamzâde Ahmed Efendi

Görsel 568: Ketebe[115]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: İmamzâde Ahmed	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bu'l-ʿacebīhā-yı ḫıyālet be-best Çeşm-i ḫıredmendī vu ferzānegī"[116]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Senin hayalinin tuhaflığı aklın ve bilgeliğin gözlerini kapattı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Mâil kıta formundadır. A. Kişi Koleksiyonundadır. Bu beytin başına bu duanın yazılması da estetik ve incedir. Şair, "Senin hayalini düşünmek bile aklı aşıyor, ayıplarımızı ört ve günahlarımızı bağışla", diyerek Allah'a dua ve niyazda bulunmaktadır.

[115] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 568: https://osf.io/psufm/.
[116] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 896.

3.2.9. Seyyid Şükrullah Efendi

Görsel 569: Son Hattatlar[117]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Şükrullah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1197/1782
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫaṭ-ı ḫūb ey birāder dil-peẕīrest Çu rūḥ ender-ten-i bernā vu pīrest Eger munʿım buved ārāyiş-i ū'st Ve ger muflis mer ū-rā dest-gīrest"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey kardeşim, güzel yazı gönül ferahlatandır; hem genç hem ihtiyara hayat bahşeden ruh gibidir Eğer zenginse, güzel yazı onun süsü olur; fakirse ona yardımcıdır"[118]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat ve nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. İcazet kıtasıdır. Envanter numarası TSMK-GY321-118'dir. Şükrullah Efendi'nin Yesârî Esʿad Efendi'den aldığı icazet tasdikidir. Dürrîzâde Mehmed Râşid Efendi'nin 1203/1888-1889 tarihli yazmış olduğu hâli Kerem Kıyak Koleksiyonu'ndandır. *Son Hattatlar*[119] ve *Harflerin Aşkı*[120] adlı eserlerde de mevcuttur.

[117] İnal, *Son Hattatlar,* 478.
[118] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından,* 216.
[119] İnal, *Son Hattatlar,* 465.
[120] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından,* 216-217.

Görsel 570: Ketebe[121]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Şükrullah Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tā dilem-rā pā der-ān kū beste şud Rāh-ı reftārem zi-her sū beste şud Nāḳa-i ʿazm-i cihān peymāy-rā Ber-ser-i ān kūy zānū beste şud"[122]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Gönlüm sevdiğimin mahallesinde saplanıp kaldıkça yolum her taraftan bağlandı Bütün cihanı dolaşabilmek kudreti olan deve bile, sevdiğimin mahallesine gelince, dizleri bağlandı, diz üstü çöküverdi"[123]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Hz. Peygamber'in devesinin diz çökme hikâyesine telmih bulunmaktadır. Mâil kıta formundadır. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Bu manzumeyi, XVII. yüzyılda, 1095/1683 tarihinde Siyâhî Ahmed Efendi yazmıştır.[124] XVII. yüzyıl olduğu için çalışmamıza dahil edilmemiştir.

[121] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 570: https://osf.io/4ye36/.
[122] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/405.
[123] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 104.
[124] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 105.

Görsel 571: Ketebe[125]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Osman Üveysî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Selmân-ı Sâvecî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Selmân-ı Sâvecî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Seḥergāh bulbulī āvāz mī-kerd Hemī nālīd u bā-gul rāz mī-kerd Be-her āhī ki mī-zed der-ġam-ı yār Me-rā bā-ḫīşten dem-sāz mī-kerd”[126]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	“Seher vaktinde bir bülbül ötüyordu İnliyordu ve güle sırrını anlatıyordu Yârinin gamından dolayı çektiği her bir âhta Beni de kendine dert ortağı ediyordu”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Gazelin matlaʿ beytidir. Mâil kıta formundadır.

[125] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 571: https://osf.io/w75xz/.
[126] Selmân-ı Sâvecî, *Külliyât-ı Selmân-ı Sâvecî*, nşr. Abbâsalî Vefâî (Tahran: Encümen-i Âsâr ve Mefâhir-i Ferhengî, 1376), 282.

3.2.10. Mehmed Abdülbâkî

Görsel 572: Divan Edebiyatı[127]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Abdülbâkî	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (2. ve 3. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Hū Ser rişte-i devlet ey birāder be-kef ār V'in omr-i girāmi be-ḫasāret me-guzār Dāʾim heme cā bā-heme kes der-heme kār Mīdār nuhufte çeşm-i dil cānib-i yār"[128]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ey kardeşim, devletin ipini elinde tut Bu değerli ömrünü zararla ziyanla geçirme Her yerde herkesle her işin başında (her neyle meşgulsen) Gönül gözünü sadece sevgiliye karşı açık tut, diğer şeylere gözünü kapat"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[127] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 572: https://osf.io/qzgfj/.
[128] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 45.

Görsel 573: Ketebe[129]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Abdülbâkî	Yazıldığı Tarih: 1130/1717-1718
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (1. ve 4. mısra) Mefʿūlün / Fāʿīlün / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Şūḥī be-kirişme ġāret-i cānem kerd Tārāc-ı dil-i bī-ser u sāmānem kerd Derdī dārem ki pīş-i kes ne-t’vān guft Ḥālī’st me-rā ki şerḥ ne-t’vānem kerd”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Bir şuh dilber naz ederek canımı yağmaladı Huzursuz ve perişan gönlümü talan etti Öyle bir derdim var ki kimselere söyleyemem Öyle bir hâlim var ki kimselere açıklayamam”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. Mîr İmâd’ı takliden yazmış olabilir.

[129] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 573: https://osf.io/er9f5/.

3.2.11. Ahmed el-Kâtib

Görsel 574: Türk Hattatları[130]

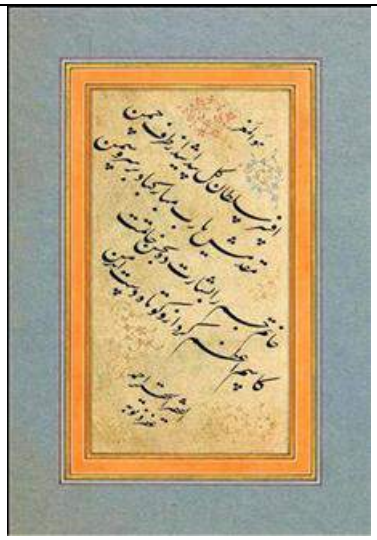
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ahmed el-Kâtib	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nizâmî-i Gencevî – Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî - Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Dîvân-ı Hakîm Nizâmî-i Gencevî - Külliyât-ı Dîvân-ı Şems* -?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"İlāhī[131] tā cihān-rā āb u rengest Felek-rā devr u gītī-rā direngest"[132] "Ey nusḫa-i nāme-i İlāhī ki tuyī[133] V'ey āyine-i cemāl-i şāhī ki tuyī Bīrūn zi-tu nīst her çi der-ʿālem hest Ez-ḫod be-ṭaleb her ān çi hʷāhī ki tuyī"[134]			

[130] Rado, *Türk Hattatları*, 154.
[131] Farklı nüshalarda "Ḫudāyā" şeklinde de geçmektedir.
[132] Nizâmî-i Gencevî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Hakîm Nizâmî-i Gencevî*, 133.
[133] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6185"Allah, Âdem'i kendi sûreti üzere yarattı..." hadîsinden bir iktibas bulunmaktadır. Kitâbu'l-İstîzân, 1.
[134] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, nşr. Bedîüzzamân Firûzânfer (Tahran: Neşr-i Râd, 1372), 2/1426.

	"Be-ḥaḳḳ-ı seyyid-i evlād-ı Ādem Hemīşe ber-murādet bād-ı ʿālem"[135]
Nazım Şekli	Rubai - ?
Tercümesi	"Ya Rab, bu dünyada hayat ve güzellik var oldukça felek dönecek dünya var olacak" "Ey İlâhî mektubun nüshası olan sen Senin suretin, Hakk'ın cemâlinin aynasıdır Dünyada olan her şey senin dışında değil Ne istiyorsan kendinden iste çünkü istediğin her şey zaten sensin" "Peygamber Efendimiz'in hakkı için her zaman bu âlem murâdına olsun"

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Mâil kıta formundadır. *Bâbâ Efdal Kâşânî*'de geçen 192. rubai ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Dîvân-ı Şems*'inde ise 1759. rubai şeklinde gözükmektedir. Necmeddîn-i Razî'nin *Mirsâdu'l-İbâd*'ında da geçmektedir. Mecdüddîn-i Bağdadî, Şeyh Mahmud Şebüsterî Rızâ Kulı Han Hidâyet gibi şairlere de ait gibi gösterilmektedir. Dolayısıyla şairi tam tespit edilememiştir.

[135] Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Dua içeriklidir.

Görsel 575: Hattatlarımız Blog[136]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Ahmed el-Kâtib	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Efser-i sulṭān-ı gul peydā şud ez-ṭarf-ı çemen Maḳdemeş yā Rab mubārek bād ber-serv u semen Ḫātem-i Cem-rā beşāret dih be-ḥusn-i ḫātimet K'ism-i Aʿẓam kerd ez-ū kūtāh dest-i Ehrimen"[137]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Gül padişahının tâcı çimenlikten göründü Ya Rabbi gelişi selviye de mübarek olsun yasemine de Süleyman'ın mührüne âkıbetinin hayrolduğunu müjdele İsm-i Aʿzam onu Şeytanın elinden kurtardı"[138]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Baharın gelişini müjdelemektedir. Medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Gazelin matlaʿ beyti ile üçüncü beytinden oluşmaktadır.

[136] "Hattatlarımız Blog" Görsel 575: https://osf.io/269r4/.
[137] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/780.
[138] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/398.

3.2.12. Kadı Mehmed Efendi

Görsel 576: Türk Hattatları[139]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kadı Mehmed Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Tuhfetü'l-Ahrâr*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Pīş ki ez-ebr-i ṣafā nem ne-būd Ruste-i gil safvet-i Ādem ne-būd Būd cihān yek-be-yek āyinehā[140] Belki ser-ā-ser heme gencīnehā" [141]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Safâ bulutunda damla olmazdan Âdem'in arılığının gülü açmazdan önce (Saflığının balçığı tam yaratılmadan önce) Cihanda başka başka aynalar vardı Belki de baştan başa hepsi hazineydi"[142]			

[139] Rado, *Türk Hattatları*, 141.

[140] Anlam itibarı ile "Mahlukâtı yarattım ki, bana bir ayna olsun..." sözünü anımsatmaktadır. Şair bu söze işaret etmiş olabilir.

[141] Mollâ Câmî, *Mesnevî-i Heft Evreng*, nşr. Dâd Alî Şâh Câbulkâ (Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1378), 1/500. "Gencîne" kelimesi "Küntü kenzen maḫfiyyen: Ben gizi bir hazine idim" sözüne işaret etmektedir. Bu söz bazı kaynaklarda hadis şeklinde Hz. Muhammed'e (bk. Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/311.) bazı kaynaklarda da Hz. Alî'ye nispet edilir. (bk. Mehmet Büküm, *Şii Attâr-ı Tûnî'nin Tasavvufî Risalesine Hüseyin Nazmî-zâde'nin Şerhi Şerh-i Kenzü'l-Ârifîn* (Ankara: Sonçağ Akademi, 2023), 141.)

[142] Molla Câmî, *Sûfilere Armağan-Tuhfetü'l-Ahrâr*-, çev. Yusuf Öz (İstanbul: Kurtuba Kitap, 2009), 97.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd, âlemin yaratılışı ve düzeni ile ilgilidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Şair bu yaratılış düzenini açıklarken ayna mazmununu kullanmıştır. Tüm mahlukatın yaratılışı, Esmâ-i Hüsnâ'nın mazharı ve aynasıdır. Bu tarz ve konuda manzumeler hattatlar tarafından levhaları için sıkça tercih edilmiştir.

3.2.13. Pir Mehmed Efendi

Görsel 577: Türk Hattatları[143]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Pir Mehmed Efendi	Yazıldığı Tarih: 1117/1705
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bāz ā sāḳiyā ki hevā-ḫᵛāh-ı ḫidmetem Muştāḳ-ı bendegī vu duʿā-gūy-ı devletem Her çend ġarḳ-ı baḥr-ı gunāhem be-ṣad cehet Tā āşinā-yı ʿışḳ-ı tuem[144] z’ehl-i raḥmetem” [145]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	“Ey sevgili, yine gel sana hizmet etmek arzusundayım Kulluğuna iştiyâkım var ve senin varlığının duacısıyım Her ne kadar bütünüyle günah denizine batmış olsam da Senin aşkınla tanıştığımdan beri bağışlananlardan oldum”			

[143] Rado, *Türk Hattatları*, 130.
[144] Nüsha farklılığı olabilir. “Tuem” yerine “şudem” geçmektedir.
[145] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/628.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içeriklidir. Levha, gazelin matlaʿ ve üçüncü beytinden oluşmaktadır. Bir mürşide, sevgiliye seslendiği, niyazını dile getirdiği bir manzumedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İlk mısradaki anlatımıyla Ebû Said Ebu'l-Hayr'ın "Gel ne olursan gel" şiirini de andırmaktadır. Son mısrası ise insanın ne kadar günahkar olsa da samimiyetle tevbe ettiğinde günahlarının bağışlanacağına olan inancını ifade etmektedir.

3.2.14. Abdurrahim Medhîzâde Efendi

Görsel 578: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[146]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdurrahim Medhizâde Efendi	Yazıldığı Tarih: 1200/1785
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. mısra) Mefʿūlün / Fāʿīlün / Mefāʿīlü / Feʿūl (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey ʿazm-i sefer-kerde Ḫudā yār-ı tu bād Luṭf-ı ezel u ebed meded-kâr-ı tu bād Încā çu nigehdār-ı ġarîbān būdî Her cā bāşî Ḫudā nigehdār-ı tu bād”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ey yola çıkmak isteyen, Allah yardımcın olsun Ezelî ve ebedî olan Allah’ın lütfu işini rast getirsin Burada garibanı gözettiğin gibi Her nerede olursan Allah da seni gözetsin”			

[146] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu’ndaki Levhalar ve Resimler*, 196.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dua ve niyaz içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İran'da mezar taşlarına da yazılan bir manzumedir. Hz. Hüseyin, Mekke'den giderken Abdullah b. Muti' buna benzer bir şiir söylemiştir. Manası ile bu şiire tıpatıp benzemektedir. Birçok internet kaynağında Hz. Hüseyin menâkıbnâmelerinde yer almaktadır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da XVII. yüzyıl hattatlarından Durmuşzâde Ahmed Efendi'nin 1107/1695-1696 tarihinde yazmış olduğu Taʿlîk hâli de mevcuttur.[147] Ann Arbor, MI, II. Abdülhamid Koleksiyonudur.

[147] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 356.

3.2.15. Abdülbâkî Ârif Efendi

Görsel 579: Türk Hattatları[148]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdülbâkî Ârif Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Nizâmî-i Gencevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Faʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tecrube kerdem zi-her endīşe-ī Nīst nīkūter zi-seḫā pīşe-ī Ḫāş zi-behr-i kerem āmed direm Ber-guzer-i ḳāfıye īnek kerem"[149]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Her bir düşünceyi tecrübe ettim ki cömertlikten daha güzel bir hüner yok Kafiyeye uysun diye 'kerem' için 'direm' geldi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Arapzâde Mehmed Behçet Efendi'nin 1258/1842-1843 yılında yazmış olduğu hâli de Kalem Güzeli'nde mevcuttur.

[148] Rado, *Türk Hattatları*, 121.

[149] Eserlerinde tespit edilememiştir fakat *Lugat-nâme-i Dühhudâ*'da Nizâmî-i Gencevî'ye ait olduğu geçmektedir. bk. Alî Ekber Dihhudâ, *Lugat-nâme-i Dühhudâ* (Tahran: Müessese-i İntişârât ve Çâp-ı Dânişgâh-ı Tahran, 1377), "Pîşe", 4/5994.

3.2.16. Sultan III. Mustafa

Görsel 580: Ömrümün Bereketi 4[150]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Sultan III. Mustafa	Yazıldığı Tarih: XVIII. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (1., 2. ve 3. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Men şāḫ-ı dıraḫt-ı sāye-perverd niyem Men hīç ḥarīṣ-i bāde vu nerd niyem Ger ber-ser-i serkeşān bā-zūr-ı bāzu Miʿcer ne-nihem hemçu zenān merd niyem”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ben gölgede yetişmiş (nazlı büyümüş) ağacın dalı değilim Ben şarap ve tavlanın hırslısı hiç değilim Toplum düzenini bozanların başına bilek zoruyla Kadınların taktığı eşarptan takmazsam adam değilim”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Toplumsal bir mesaj içermektedir. Mâil kıta formundadır. Mustafa Uzun Koleksiyonunda da mevcuttur.

[150] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/524.

Görsel 581: Hat Sanatı & Hattatlar Topluluğu[151]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sultan III. Mustafa	Yazıldığı Tarih: XVIII. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ān Ḫudāyī ki mālik-i mulkest Leyse fi'l-mulki ġayrihī mālik"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"O öyle bir Allahtır ki tüm mülkün sahibidir Ondan başkası mülke mâlik değildir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Bir mısrası Farsça bir mısrası Arapça'dır. Mülemmaʿ beyitlerden bir tanesidir.

[151] "Hat Sanatı & Hattatlar Topluluğu" (Erişim 05 Haziran 2024) Görsel 581: https://osf.io/nva9b/.

3.3. XVIII - XIX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler

XVIII. ve XIX. yüzyıl aralığında yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu 22 adet Farsça manzume levhası tespit edilmiştir. Manzumeleri, bu yüzyılda Mahmud Celâleddin, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi başta olmak üzere İsmail Zühdü, Arapzâde Mehmed Saʿdullâh, Arapzâde Mehmed Behcet Efendi, Esʿad Muhlis Paşa, Çemşîr Hâfız Mehmed Sâlih Efendi gibi hattatlar levha formuna aktarmıştır. Bu manzumelerin yazı çeşidi Taʿlîk, Celî Taʿlîk, Sülüs ve Celî Sülüs olmuştur. Levhalarda kullanılan bu yazı çeşitleri, metnin anlamını ve verdiği mesajı pekiştiren unsurlar olarak öne çıkmaktadırlar.

Bu yüzyıl aralığında levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Nizâmî-i Gencevî, Feridüddin Attâr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Saʿdî-i Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî, Emir Hüsrev Dihlevî, Molla Câmî, Nisârî-i Tûnî, Molla Ümîdî Tehrânî vd. Osmanlı hattatlarının tercih ettiği başlıca manzumeler, Hâfız, Saʿdî, Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Ömer Hayyâm ve Mevlânâ'nın manzumeleri olmuştur.

Seçilen manzumelerin konuları ise genel hatlarıyla şunlardır: Nasihat içerikli yedi, münâcât türünde dört, sevgili ve aşk içerikli üç, Hz. Ali'ye medhiye türünde iki, tevhid, dünyanın geçiciliği, medhiye, tarih, insanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade eden ve dükkân içine asılan manzumeler ise birer tanedir. Dördü gazellerden, altısı mesnevilerden, biri kıta, biri kaside, biri tercîbend ve biri rubailerden seçilmiştir.

XVIII. ve XIX. yüzyıl aralığında yazılan Farsça manzume levhaları dönemin estetik anlayışını ve kültürel etkileşimlerini yansıtan önemli bir unsurdur. Genellikle ahlâkî değerleri vurgulamak ve dinî-tasavvufî konuları ifade etmek amacıyla seçilmişlerdir. Bu eserler, dönemin kültürel zenginliğini ve edebî mirasını bugüne taşıyan değerli belgeler olarak günümüzde de büyük bir öneme sahiptir.

3.3.1. İsmâil Zühdü Efendi

Görsel 582: Hattat İsmâil Zühdü Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri [152]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Türkçe	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Men be-her cemʿiyyetī nālān şudem Cuft u bed ḥālān u ḫoş ḥālān şudem Herkesī ez-ẓann-ı ḫod şud yār-i men Ez-derūn-ı men ne-cust esrār-ı men Sırr-ı men ez-nāle-i men dūr nīst Līk çeşm u gūş-rā ān nūr nīst"[153]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Ben her cemiyette ağlar idim, kötü huylu olanlarla da, iyi huylu olanlarla da birlikte idim Herkes kendi zannınca benim dostum oldu, kimse içimdeki gerçek sırları aramadı Benim sırrım feryâdımdan uzak değildir lâkin gözde ve kulakta onu anlayacak nûr yoktur"			

[152] Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 193.

[153] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, haz. Ahmet Çelik, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013), 1/33; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, haz. Selçuk Eraydın - Mustafa Tahralı, çev. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004), 1/76-78.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Özel Koleksiyondur.[154] Mesnevî'nin 5, 6 ve 7. beytinden müteşekkil bir levhadır. Neyin inleyerek konuştuğu, içini döktüğü kısımdır. Ney aslında insanı ifade etmektedir ve insan da hayat boyu belli aşamalardan geçmektedir. Hattatın levha formuna aktarmak için bu beyitleri seçmesi dikkat çekicidir.

[154] Karataş, *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, 193-194.

Görsel 583: Türk Hattatları[155]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Zühdü Efendi	Yazıldığı Tarih: 1192/1778
Manzumenin Şairi	Mîr Seyyid Şerîf Cürcânî[156]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āfitāb-ı şerʿ-i millet Saʿd-ı Teftāzān[157] çu reft Āb-ı çeşm āmed çu seylu beleġa'-seyli zebāh Aḳl-rā pursīdem ez-tārīḫ-i sāl-i rıḥleteş Guft tārīḫeş yekī kem ṭayyeballāhu şerāh"			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Milletin şeriatinin güneşi olan Saʿd-ı Teftâzânî vefat edince iş işten geçti ve gözyaşları sel gibi akıp ortalığı kapladı Akla onun vefat tarihini sordum, dedi ki tarihi "tayyeballâhu serâh"[158] sözünden bir eksiktir" (793'ten bir az yani 792)			

[155] Rado, *Türk Hattatları*, 186.
[156] Hayatı hakkında bilgi için bk. Sadreddin Gümüş, "Cürcânî, Seyyid Şerîf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993).
[157] Hayatı hakkında bilgi için bk. Şükrü Özen, "Teftâzânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011).
[158] "Toprağı tertemiz olsun" demektir, duaî fiildir, ebced harfleriyle yazıldığı zamanda ölüm tarihini vermektedir.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Vefat üzerine yazılmış tarih manzumelerindendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

Bu beyit, XIV. yüzyılda yaşamış Horasanlı bir âlim olan Sa'd-ı Teftâzânî'nin vefatına ithafen Cürcânî tarafından yazılmış ve beytin sonunda "Tayyeballâhu serâh" ifadesiyle de tarih düşürülmüştür. Düşürülen tarih de beytin sonuna "793" olarak rakamla eklenmiştir.[159] Teftazânî'nin çağdaşı Cürcânî, Teftazânî'nin eserlerinden çokça faydalanmıştır ve birbirlerini pek çok yönden etkilemişlerdir.

[159] Özen, "Teftâzânî", 40/300.

3.3.2. Dürrîzâde Mehmed Râşid Efendi

Görsel 584: Ketebe[160]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Dürrîzâde Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1201/1786-1787
Manzumenin Şairi	Attâr-ı Nîsâbûrî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Pendnâme*			
Vezni	Manzumenin orijinali vezinlidir ama hattat manzumeyi değiştirdiği için vezin bozulmuştur. Detaylı bilgi aşağıda verilmiştir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Der-ān ki çehār çīz nişān-ı bed-baḫtī'st Kāhilī, cāhilī, nā-kesī, bī-kesī"			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Dört şey bedbahtlığın alâmetidir Tembellik, câhillik, bayağılık ve kimsesizlik"[161]			

[160] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 584: https://osf.io/y4dbp/.
[161] Feridüddîn-i Attâr, *Pendnâme*, çev. M. Nuri Gençosman (İstanbul: MEB Yayınları, 1993), 16.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

Attâr-ı Nîsâbûrî'ye atfedilen *Pendnâme* isimli Mesnevî'den iki beytin nesir halinde bir şerhidir. Bu beyitlere telmihte bulunmaktadır. Hattat, bu beyitleri kendisi özetleyip levha formuna aktarmış da olabilir. Aslı şöyledir:

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
"Çār çīz āṣār-ı bed-baḫtī buved
Cāhilī vu kāhilī seḫtī buved

Bī-kesī yu nā-kesī her çār şud
Baḫt-ı bed-rā īn heme āṣār şud"

3.3.3. Mehmed Hocazâde Efendi

Görsel 585: İstanbul Antik Sanat[162]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Hocazâde	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ġamet imrūz ġam-gusār-ı menest ʿIşḳ-ı tū ʿayş-ı rūzgār-ı menest Ger esīrem kunī vu ger be-kuşī İḫtiyār-ı tu iḫtiyār-ı menest"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Senin gamın bugün benim sevincimdir Senin aşkın ömrümün eğlencesidir Beni esirin de etsen öldürsen de Senin dileğin benim dileğimdir (Emrin başım gözüm üstünedir)"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[162] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 585: https://osf.io/94w8h/.

3.3.4. Şerif İhyâ Yahyâ Efendi

Görsel 586: Ketebe[163]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Şerif İhyâ Yahyâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1212/1797-1798
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Māliş-i duşmen er hemī ḫᵛāhī Bāyed evvel şudenet duşmen-i māl Z’ān ki menḳūl ez-ehl-i ʿaḳl buved Duşmen-i māl hest duşmen-i māl”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Düşmana ceza vermek istiyorsan, önce mal, servet düşmanı olmalısın Akıl sahiplerince söylenegeldiği gibi servetin düşmanı olmak, düşmanı cezalandırır”[164]			

[163] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 586: https://osf.io/ak95u/.
[164] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 80.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Aynı zamanda İhyâ Efendi'nin 1212/1797 tarihinde Yesârî Mehmed Esʿad Efendi'den aldığı Taʿlîk icazet kıtasıdır. *Son Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[165] Muhtemeldir ki bu manzumeyi yazan Osmanlı hattatlarımız, Mîr İmâd'ı taklid ederek yazmışlardır. Mîr İmâdu'l-Hasenî'ye ait manzume *Harflerin Aşkı*'nda mevcuttur.[166]

[165] İnal, *Son Hattatlar,* 432.
[166] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 81.

3.3.5. Mehmed Sâlih Efendi

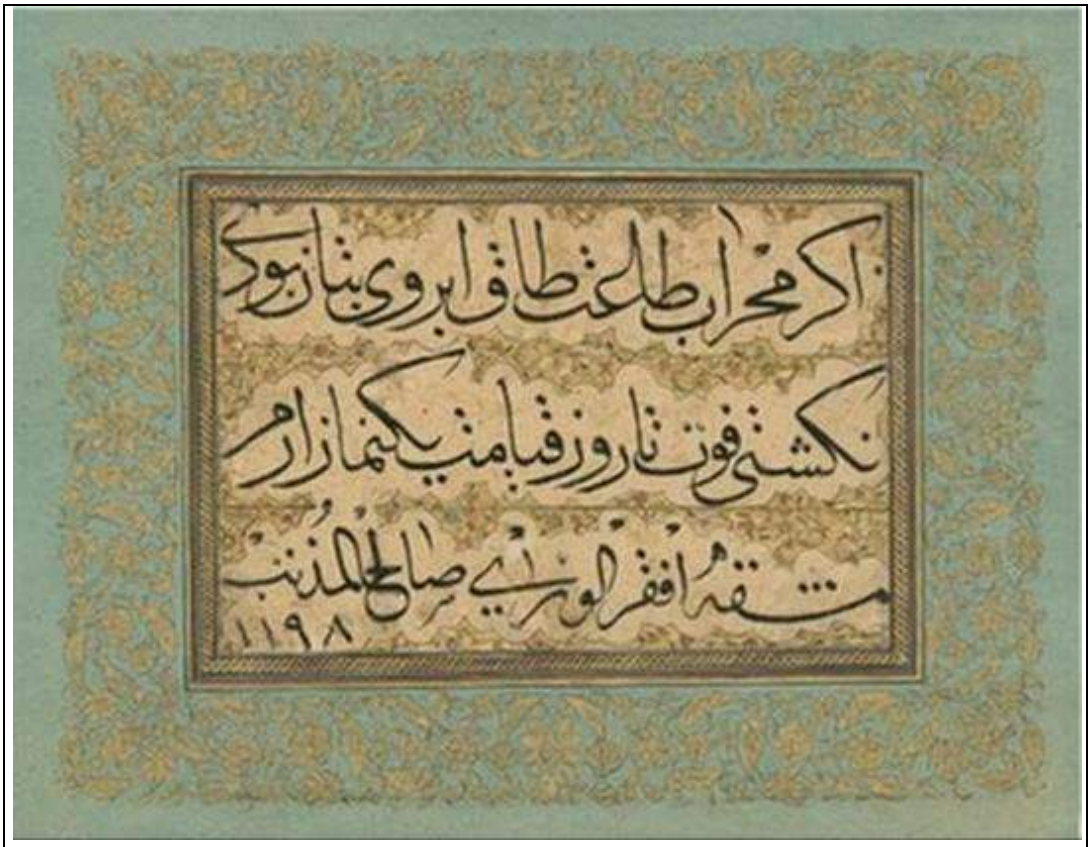

Görsel 587: ?[167]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Sâlih Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ādemī-zāde-i ki bī-hünerest Ne-berī ẕan ki bih zi-gāv u ḫarest Hunerī bāyedet k'ez-ān lāfī Buved ān ger çi būriyā bāfī"			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Hüner sahibi olmayan insanoğlu Zannetmeyesin ki inek ve eşekten daha iyidir Sana bahsedeceğin bir hüner gerek Hasır bile örsen"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Aynı zamanda icazet kıtasıdır. Bir meslek erbabı olmanın, bir sanatta ustalaşmanın insan için önemli olduğu ifade edilmektedir. Hattat bu manzumeyi levhalaştırarak hem hünerini insanlara göstermiş hem de insanlara estetik ve görsel olarak herkesin bir hüner sahibi olması gerektiğini vurgulamıştır.

[167] https://osf.io/9zr87/

Görsel 588: Ketebe[168]

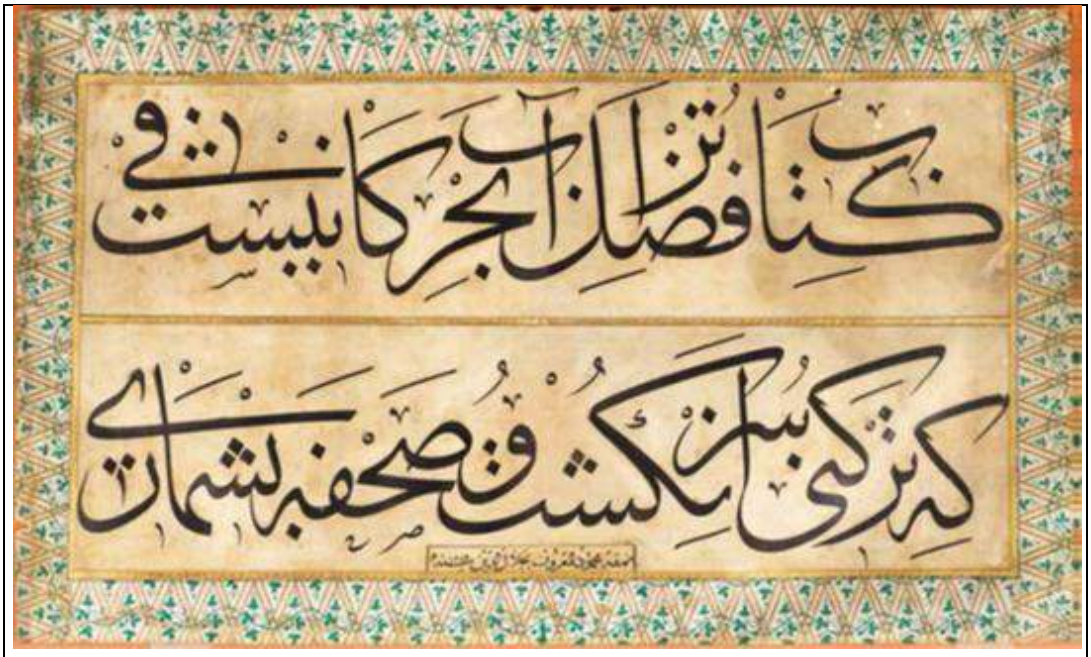
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Sâlih Efendi	Yazıldığı Tarih: 1198/1783-1784
Manzumenin Şairi	Nisârî-i Tûnî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Eger miḥrāb-ı ṭāʿat ṭāḳ-ı ebrū-yī butān būdī Ne-geştī fevt tā rūz-i ḳıyāmet yek-nemāz ārem"[169]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Eğer güzellerin kaşlarının kemeri ibadetin mihrâbı olsaydı Kıyamet gününün sabahına kadar tek namaz kaçırmazdım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür.

[168] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 588: https://osf.io/rh5av/.

[169] Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî, *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*, haz. Zebîhullâh Sâhibkârî ve Âmine Fahr Ahmed (Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1389), 7/4406.

3.3.6. Mahmud Celâleddin

Görsel 589: İbnülemin Mahmud Kemal İnal[170]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: 1214/1799
Manzumenin Şairi	Molla Ümîdî Tehranî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Kitāb-ı faẓl-ı tu-rā āb-ı baḥr kāfī nīst Ki ter kunī ser-i enguşt u ṣaḥfe be-şumārī”[171]			
Nazım Şekli	Kaside			
Tercümesi	“Senin ilminin kitabı için denizlerin suyu yetmez Hatta parmağının ucunu ıslatıp sayfalarını çevirmeye dahi”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. Meşhur olmuş bir beyittir. Hz. Ali için yazılmış bir kasidedendir.

[170] Kargılı, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*, 109.
[171] Alî Ekber Dihhudâ, *Lugat-nâme-i Dühhudâ* (Tahran: Müessese-i İntişârât ve Çâp-ı Dânişgâh-ı Tahran, 1377), “Ümîdî-i Tahrânî”, 3/2391.

Görsel 590: Kalem Güzeli[172]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mahmud Celâleddin	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. ve 2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab be-ʿibādāt-ı Resūlü'ş-Şeḳaleyn Yā Rab be-ġazā kunende-i Bedr u Ḥuneyn ʿIṣyān-ı me-rā du nīm kun der-ʿAraṣāt Nıṣfeş be-Ḥasan be-baḫş u nıṣfeş be-Ḥuseyn"[173]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Yâ Rab insanlar ve cinlerin Resûlünün ibadeti hürmetine Yâ Rab Bedir'de, Huneyn'de gazâ edenlerin hürmetine Benim günahlarımı bağışla ve ikiye bölüver Arasat'ta[174] Yarısını Hasan'ın hatrı için affet, diğer yarısını da Hüseyin'in hürmeti için"[175]			

[172] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 590: https://osf.io/r9y47/.
[173] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 80.
[174] Kıyamet günü, kıyamet sahrası.
[175] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 284.

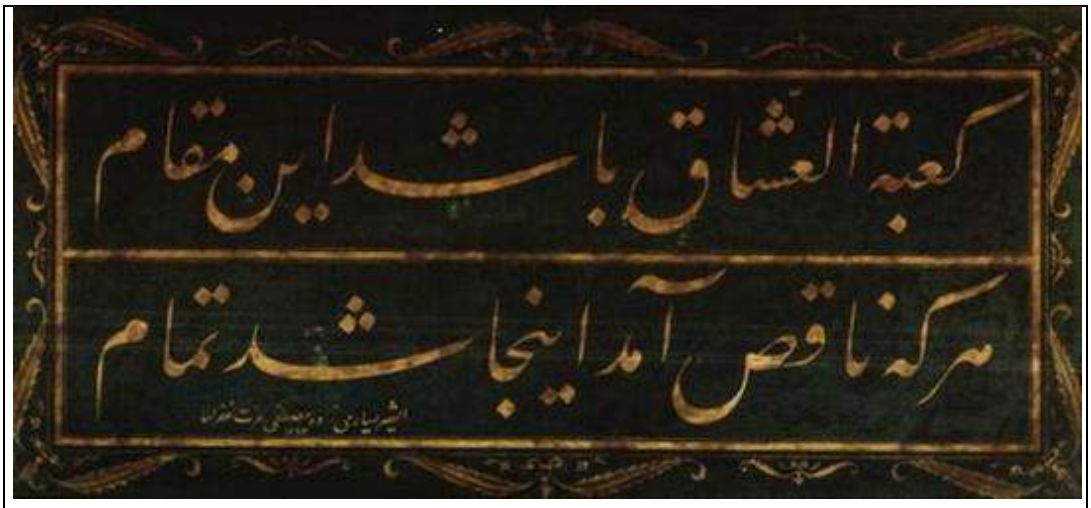
Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Çebi Koleksiyonundadır.[176] Şiirin aslı şöyledir:

"Yā Rab be-risālet-i Resūlü's̱-s̱eḳaleyn
Yā Rab be-ġazā kunende-i Bedr u Ḥuneyn
ʿIṣyān-ı me-rā du ḥisse kun der-ʿAraṣāt
Nīmī be-Ḥasan be-baḫş u nīmī be-Ḥuseyn"

Hattat, kelime tasarrufunda bulunmuş olabilir. Bu rubainin son iki mısrasını Şefik Bey de, Mahmud Celâleddin ile aynı kelimeleri kullanarak kaleme almıştır. Çalışmamızda o da mevcuttur. Levhanın baş kısmında "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin bir münâcâtından" ibaresi yazılıdır. Fakat Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr'a ait bir rubaidir.

[176] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 44.

3.3.7. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi

Görsel 591: Mevlânâ Müzesi[177]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1243/1827
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Kaʿbetü’l-uşşāḳ bāşed īn maḳām Her ki nāḳıṣ āmed īncā şud temām”[178]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Tercümesi	“Âşıkların Kaʿbesidir bu makam Her kim nâkıs gelirse tamamlanır”			

[177] “Mevlânâ Müzesi - Dergâhın Yâdigârları”, ts. (Erişim 06 Nisan 2022) Görsel 591: https://osf.io/nvgys/.
[178] Serdaroğlu, *Esʿad Muhlis Paşa ve Dîvânçesi’ndeki Tasavvufî Remizler*, 33-34.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ Dergâhı'na bir medhiyedir. Zer-endûd levhalardandır. Yesârizâde Mustafa İzzet'e Mîr Mehmed Emin tarafından verilen icazet tasdikidir.

Esʿad Muhlis Paşa'nın dîvânçesinde geçen bir tercîbendin mütekerrir beytidir. Manzumenin başlığı şöyledir: "Medīne-i Ḳonya'da Celāleddīn-i Rūmī Ḥażretlerinüñ Türbeleri Ḳapusı Üzerine Mevżūʿ ve Molla Cāmī Cenāblarınuñ Olmaḳ Üzere Rivāyet Olunan Maṭlaʿ-ı Tercīʿ Şūretiyledür ki Maḫṣūṣ Levḥaya Yazdırılup Türbe-i Şerīfe Ḳapusınuñ Ṣaġ Ṭarafuna Taʿlīḳ itdirilmişdür."[179]

Bu eser, Mevlânâ Müzesi'nde farklı hatlarla yazılmış hâlde iki yerde asılıdır. Birincisi, müzede türbe girişindedir. XVIII. yüzyıla ait bir eserdir. İkincisi, XIX. yüzyıla ait, Yesârizâde Mustafa İzzet imzalıdır ve müzede gümüş kapının üzerindedir. Envanter Numarası 271'dir. Eser hakkında birçok rivâyet mevcuttur. Mevlevî kaynaklarında Molla Câmî'ye ait olduğu söylenen bu beyit için şöyle bir menkıbe anlatılmaktadır: "Molla Câmî, Mevlânâ Dergâhı'na altı kez ziyarete gelmiş ancak dergâha girememiştir. Yedinci ziyaretinde dergâha girmesine izin verilince başındaki başlığı huzura doğru atarak bu beyti söylemiştir. Çoğu çalışmada Molla Câmî'nin bu beyti, Mevlânâ'nın türbesini ziyareti esnasında söylemiş olduğu rivâyet edilmektedir. Câmî'nin Anadolu'ya gelip gelmediği hususu, Fatih Sultan Mehmed'in onu İstanbul'a gelmesi için iknaya çaba sarf ettiği fakat Câmî'nin Anadolu'ya gelmediği kaynaklarda yazılı olduğu düşünüldüğünde bu beytin Molla Câmî'ye âidiyeti kesin değildir. Birçok örneği yazılmış olan bu beytin en eski yazım tarihli, Yesârizâde Mustafa İzzet imzası olan levha çalışmaya dahil edilmiştir. Manzumenin altında ketebe kaydı "El fakîr Yesârîzâde Mustafa İzzet gufiralehümâ" şeklinde yer almaktadır. Bu beyit Abdurrahman Câmî ile birlikte Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr'a da atfedilmektedir. Zaman içerisinde Mevlevî mensuplarınca çok kullanılan bu beytin yazılmış olduğu levha, türbe girişinde asılı tutulmaktadır.

[179] Serdaroğlu, *Esʿad Muhlis Paşa ve Dîvânçesi'ndeki Tasavvufî Remizler*, 33.

Görsel 592: Harflerin Aşkı[180]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1202/1788
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Tuhfetü'l-Ahrâr*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Faʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ger keşedet şāne be-ser pençe-şīr Keşmekeş-i ū kuned ez-cānet sīr Bih ki ḥarīfān kef rāḥet nehend Merḥem-i luṭfet be-cerāḥet nehend"[181]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Eğer arslan, pençelerini senin omzuna koyup seninle güreşiyorsa Onunla dövüşmek seni canından bezdirir Senin merhem gibi lütfunun karşılığında sana yara açan dostlarından[182] daha iyidir"			

[180] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 292.
[181] Mollâ Câmî, *Mesnevî-i Heft Evreng*, 1/516.
[182] Harif hem düşman hem dost anlamındadır.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Envanter numarası TSMK, GY, 324/17'dir. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*[183] ve *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*[184] adlı eserlerde de mevcuttur. Abdülfettah Efendi'nin 1262/1846 yılında yazmış olduğu hali *Son Hattatlar*'da[185] ve *Ömrümün Bereketi 2*'de bulunmaktadır.[186] Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin babası Mehmed Esʿad Yesârî'den aldığı icazettir. Yakın yıllarda Abdülfettah Efendi'nin de 1262/1846 tarihli Taʿlîk icazetnâmesi vardır.[187] Her ikisi de bu manzumeyi icazetnâme olarak yazmıştır. O yüzden bu Taʿlîk icazetnâmenin bir başka hususiyeti de şudur: Yaşlı hâlinde talebeliğe kabul ettiği Abdülfettah Efendi'nin de istidadını herhalde çok takdir etmiş olmalı ki kendi icazeti için kullandığı bu İmâd kıtasını, sonuncu talebesi için de münasip bulmuştur.[188]

[183] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 449.
[184] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 173.
[185] İnal, *Son Hattatlar*, 42.
[186] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/434.
[187] İnal, *Son Hattatlar*, 42.
[188] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 293.

Görsel 593: ?[189]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1243/1827
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Be-feṯḥ-i ṭılsım-ı ism-i Celāl-i ẕāt-ı ecel Be-keşf-i kenz-i nihān-ı Cemāl-i ḥüsn-i ezel Be-dih fenā-yı beḳā-yı taʿayyünem yā Rab Ki tā şevem be-hevā-yı tu maḥv-ı ke’l-evvel”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Zât-ı ecel Celâl isminin sırrını açarak Hüsn-i ezel cemâlinin gizli hazinesini ortaya çıkar Bana fenayı bekayı âşikâr eyle yâ Rab Senin isteğin üzerine evveldeki gibi mahvolayım”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Münâcât ve Esmâ-i Hüsnâ içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Hattatın kendi dua içerikli manzumelerinden olabilir.

[189] https://osf.io/g753w/

3.3.8. Arabzâde Mehmed Saʿdullâh Efendi

Görsel 594: Kalem Güzeli[190]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Arabzâde Mehmed Saʿdullâh	Yazıldığı Tarih: 1208/1793
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Dîvân-ı Saʿdî*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫuftegān-rā ḫaber ez-miḥnet-i bīdārān nīst Tā ġamet pīş ne-y-āyed ġam-ı merdum ne-ḫorī Her çi der-vaṣf-ı tu gūyend be-nīkūyī hest ʿAybet ānest ki her rūz be-ṭabʿ-ı digerī"[191]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Uyuyanların, uyanıkların çektiği zorluklardan haberi yoktur Karşına gam keder çıkmadıkça sen de insanların gamına üzülmezsin Seni vasfetmek için söyledikleri her şeyde iyilik vardır Kusurun her gün başka bir mizaçta olmaktır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. İcazet kıtasıdır. *Son Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[192] Gazelin, sekizinci ve dokuzuncu beyitlerdir.

[190] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 594: https://osf.io/h3rj4/.
[191] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 869.
[192] İnal, *Son Hattatlar*, 468.

3.3.9. Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi

Görsel 595: Son Hattatlar[193]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿIşḳ-ı tu nihāl-i ḥayret āmed Vaṣl-ı tu kemāl-i ḥayret āmed Bes ġarḳa-i baḥr-i vaṣl k'āḫer Hem ber-ser-i ḥāl-i ḥayret āmed"[194]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Senin aşkın hayret fidanıdır vuslatın da hayretin kemâlidir Vuslat denizine gark olmuş niceleri nihâyet hayrete vardılar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Ömer Sırrî Efendi 1146/1733'de meşk murakkası şeklinde yazmıştır. Mehmed Esʿad Yesârî'nin Mâil Taʿlîk kıtası da TİEM'de bulunmaktadır.[195]

[193] İnal, *Son Hattatlar*, 481.
[194] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/352.
[195] Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 176.

3.3.10. Osman Şâkir Efendi

Görsel 596: Ketebe[196]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Osman Şâkir Efendi	Yazıldığı Tarih: 1231/1815-1816
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Guşāde bād dem-ā-dem be-şādi în dergāh Be-fażl-ı eşhedü en lā ilāhe illallāh”			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	“Açılsın her zaman sevinçle bu dergâh Eşhedü en lâ ilâhe illallâh’ın bereketiyle”			

[196] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 596: https://osf.io/rmtxu/.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dükkân içine asılan zer-endûd manzume levhalarındandır. Ebubekir Mete Koleksiyonundadır. "Güşâde bad" duâî bir fiildir. "Açılsın her seherde besmeleyle dükkânımız" şeklinde niyaz içerikli levhaların Türkler arasında yaygın olduğu gibi İran'da da bu şekilde, bu beytin bazı kelimeleri değiştirilmiş hâliyle meşhur olmuştur. İran'da camilerde, türbelerde, kapı üstlerinde, kitabelerde yazılmış hâlde çokça kullanılmıştır. "Dem-ā-dem" yerine "hemīşe", "şādī" yerine "devlet" ile de yazılmaktadır. Bununla ilgili Topkapı'da da üç tane kitabe vardır. Dünyanın farklı yerlerinde bu beyit önemli sayılan yerlerin giriş kapısı üzerlerine yazılmaktadır. Fars ve Türk çoğunluklu İstanbul, Kazvin, Azerbaycan, Özbekistan, Afganistan, Kâşân, Meşhed gibi çeşitli şehir ve bölgelerde, bu kitabenin yazımı oldukça yaygındır. Selçuklu zamanlarından itibaren gelmiş olduğu düşünülebilir. Bir Müslümanın evi veya dükkânının kapısının üzerine asması adet haline gelmiş bir beyittir.[197]

[197] Detaylı bilgi için bk. Murtazâ Rıdvanfer - Dârvîş Zülfikârî, "'Güşāde-bād be-devlet hemīşe īn dergāh' Ketibeî Pür Besâmed-i der-i Cihân-ı Fârisî", *Mutâlaât-ı Asyâ-yı Sagîr* 5 (1397), 39-56.

3.3.11. Seyyid Abdülvehhab Efendi

Görsel 597: Son Hattatlar[198]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Şekerzâde Seyyid Abdülvehhab Efendi	Yazıldığı Tarih: 1225/1810
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Pursed ez-Mīr ʿİmād ʿAlī bend Be-çi ḥarf ḫāme tecrube bihter Guft be-sīn kerd Mīr ʿAlī vu Ḥuseyn Līk be-yā vu ʿayn ez-u bihter”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Ali, Mîr İmâd’dan harflerin bitiştirilmesini sordu Hangi harfle kalemi (eli) tecrübe etmek evlâdır Mîr Ali ve Hüseyin dedi ki sin harfi Ancak yâ ve ayn harfleri ondan (sin) evlâdır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat sanatı ile ilgilidir. Mâil kıta formundadır. Hattat kelimelerden bazılarında tasarrufta bulunmuştur ya da hüsn-i hatla ilgili olduğu için hattatı aynı zamanda şairi olan bir manzumedir. Şekerzâde Seyyid Abdülvehhab Efendi, İran hattatlarından Mîr İmâd ve Hüseyin’e telmih bulunan manzumeyi levha formuna aktarmıştır.

[198] İnal, *Son Hattatlar*, 482.

3.3.12. Mehmed Behcet Efendi

Görsel 598: Son Hattatlar[199]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Behcet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1258/1842
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Rūz-ı maḥşer buved siyāh çu ḳīr Çehre-i munkirān rūz-ı Ġadr Şukr-i lillāh ki nīstem munkir Be-velā-yı emīr-i küllü emīr”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Mahşer günü yüzleri zift gibi kara olacak Gadîr-i Hum gününü inkâr edenlerin yüzü Allah’a şükürler olsun ki ben münkir değilim Emîrler emîri Ali’nin velâyetine yemin olsun ki”			

[199] İnal, *Son Hattatlar*, 601.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Babası Saʿdullâh Efendi'den aldığı icazet kıtasıdır. Debîr-i Aʿlem Sâvec-i Bülâğî'ye ait *Çâresâz* adlı eserde geçtiği yazılmaktadır fakat doğruluğu tespit edilememiştir. Debîr-i Aʿlem Sâvec-i Bülâğî, Kaçar dönemi şairlerindendir. Levhada yazılı manzume, Şiilerin Gadîr-i Hum olayına bakış açılarını ve Hz. Ali'ye olan muhabbetlerini derinden yansıtmaktadır. Benzer manzumeler levha formunda yazılmak için hattatlar tarafından sıkça tercih edilmiştir. Bu da Sünnî Osmanlı hattatlarının Hz. Ali'ye verdikleri önemi ifade etmektedir.

3.3.13. Seyyid Mehmed Bâhir Efendi

Görsel 599: Türk Hattatları[200]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Bâhir	Yazıldığı Tarih: 1272/1855
Manzumenin Şairi	Nizâmî-i Gencevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mahzenü'l-Esrar*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey heme hestī zi-tu peydā şude Ḫāk-i żaʿīf ez-tu tevānā şude Zīr-nişīn-i ʿalemet-i kāʾināt Mā-be-tu ḳāʾim çu tu ḳāʾim be-ẕāt"[201]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Ey zayıf toprakların güç aldığı tüm varlıkları var eden Allahım Kâinat sancağının altında senin zâtınla kâim olduğun gibi biz de seninle var olduk"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Mesnevî'nin birinci ve ikinci beytidir.

[200] Rado, *Türk Hattatları*, 212.
[201] Nizâmî-i Gencevî, *Mahzenü'l-Esrâr-ı Hakîm-i Nizâmî-i Gencevî*, nşr. Hasan Vahîd Destgerdî (Tahran: Matbaa-i Armağan, 1320), 7.

Görsel 600: Ketebe[202]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Bâhir	Yazıldığı Tarih: 1278/1861-1862
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Tîġ-i lā der-ḳatl-i ġayr-ı Ḥaḳ be-rānd Der-niger z'ān pes ki baʿd ez-lā çi mānd Mānd illāllāh bāḳī cumle reft Şād bāş ey ʿışḳ-ı şirket-sūz-i zeft"[203]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Lâ kılıcı, Hak'dan başka her şeyi keser atar, bir bak Lâ'dan sonra bir şey yüz gösterebilir mi Geride sadece İllallâh kalır, diğer hepsi gider, İkiliği yakan aşk onları tertemiz eder"[204]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Mâil kıta formundadır.

[202] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 600: https://osf.io/uqfsg/.
[203] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, haz. Ahmet Çelik, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018), 5/360.
[204] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf*, haz. Âmil Çelebioğlu (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000), 5/131.

3.3.14. Esʿad Muhlis Paşa

Görsel 601: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri [205]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Esʿad Muhlis Paşa	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Emir Hüsrev Dihlevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Eş'âr*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey firāḳ-ı tu yār-i dīrīne Ġam-ı tū ġam-gusār-ı dīrīne Derd-i tū mīhmān-ı her rūze Dāġ-ı tū yādgār-ı dīrīne"[206]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey ayrılığı eski bir yâr olan sevgili Gamın kadîm dert ortağımdır Derdin her günümün misafiri Yaran kadîm bir hatıradır"			

[205] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 181-182, 312.

[206] *Dîvân-ı Kâmil Emîr Husrev Dihlevî*, haz. M. Dervîş (Tahran: Çâphâne-i Sâzmân-ı İntişârât-ı Câvidân, 1361), 525.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Gazelin matlaʿ ve hüsn-i matlaʿ beytinden oluşmaktadır. Eserine etrafını on iki beyitlik "Firâk (Ayrılık)" üzerine yazılmış Farsça bir gazelin çevirdiği söylenilmektedir. Bu beyitler fotoğraf kalitesinin düşük olması nedeniyle okunamamıştır. Sol alt köşede "Muhlis âl-i Muhammed Esʿad" ifadesi mühür biçiminde imza olarak yer almıştır. Münevver Ayaşlı koleksiyonundadır.[207]

[207] Subaşı, "Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri", 182.

Görsel 602: Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri [208]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Esʿad Muhlis Paşa	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fâʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“În ʿâlem fânî’st vefâ nîst der-ū În kohne cihânî’st çihâ nîst der-ū Ḫʸâhî ki der-în ḫâne imâret sâzî În âb-ı revânî’st revânîst der-ū”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Bu âlem fanidir onda vefa yoktur Bu eskimiş dünyada neler yok ki Bu dünya evinde kendine bir yapı inşa etmek istersen Bil ki bu bir akarsudur içindekiler de akar gider”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır. “Muhlis âl-i Muhammed Esʿad” ifadesi mühür biçiminde imza olarak yer almıştır. Münevver Ayaşlı koleksiyonundadır.[209]

[208] Subaşı, “Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”, 182, 313.
[209] Subaşı, “Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”, 182.

3.4. XIX. Yüzyılda Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler

XIX. yüzyılda yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu yirmi dört adet Farsça manzume levhası tespit edilmiştir. Manzumeleri, bu yüzyılda Ali Haydar Bey, Kazasker Mustafa İzzet Efendi başta olmak üzere Sultan Abdülmecid, Çarşambalı Ârif Bey, Mehmed Şefik Bey, Muhsinzâde Seyyid Abdullah Efendi, Abbas Kemal, Abdurrahman Nâcim, Zâhide Selmâ Hanım ve Nâsiye Hanım gibi hattatlar levha formuna aktarmıştır.

Bu manzumelerin yazı çeşidi Taʿlîk, Celî Taʿlîk ve Celî Sülüs olmuştur. Bu yüzyılda levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Bayezid-i Bistâmî, Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Saʿdî-i Şîrâzî, Emir Hüsrev Dihlevî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî, Fürûğî-i Bistâmî, Örfî-i Şîrâzî.

Seçilen manzumelerin konuları ise genel hatlarıyla şunlardır: Münâcât türünde dokuz, medhiye türünde üç, sevgili ve aşk içerikli dört, naʿt, Hz. Ali ve evlâdına medhiye, nasihat, esmâ-i hüsnâ, fahriye türlerinde ve kadere iman, tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içerikli ise birer tanedir. Levhalara yazmak için seçmiş oldukları manzumelerin dört tanesi gazellerin matlaʿ beyitlerinden iki tanesi maktaʿ beyitlerinden oluşmaktadır. Yedisi gazel, altısı rubai, biri mesnevi, biri müfred ve biri terbîlerden seçilmiştir. Bu levhalar, Osmanlı Devleti'nin sanat ve edebiyat dünyasında önemli bir yer tutmuş ve günümüze kadar gelen değerlerini korumuş kültürel belgeler arasında yerini almıştır.

3.4.1. Ali Haydar Bey

Görsel 603: Son Hattatlar[210]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: 1238/1822
Manzumenin Şairi	Hayderî-i Tebrizî / Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Fetihnâme-i Gucerât / Külliyât-ı Saʿdî / Bostan*			
Vezni	Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	"Cihānet be-kām u felek yār bād Cihān āferīnet nigehdār bād[211] Be-kām-ı tu bādā heme kār-ı tū Ḫudāvend-i gītī nigehdār bād"[212]			
Nazım Şekli	Terbiʿ			
Tercümesi	"Cihanın gönlünce olsun, feleğin sana yar olsun Cihanı yaratan Rab seni daima korusun"[213] "Bütün işin gönlünce olsun Cihanın hükümdarı seni daima korusun"			

[210] İnal, *Son Hattatlar*, 416.
[211] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 311.
[212] Birebir bu beyit değil ama bu beyte benzer hali hem Saᶜdî'nin eserinde hem Şehnâme'de geçmektedir fakat kelime farklılıkları mevcuttur.
[213] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Bostan ve Gülistan*, çev. Kilisli Rıfat Bilge (İstanbul: Meral Yayınevi, 1980), 24.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Hattatlar tarafından icazet kıtası olarak çokça yazılmıştır. Ali Haydar Bey'in 1238/1822'de Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den aldığı icazet kıtasıdır. *Kalem Güzeli*'nde de mevcuttur.[214] Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'nin 1238/1823 yılında Dürrîzâde Mehmed Esʿad'a verdiği Taʿlîk icazetnâmesi ise TSMK-GY, 321-30 a'da kayıtlıdır.[215] Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda halka gösterime açılmış olan levhalardan birisidir. Milli Saraylar koleksiyonundadır. Ahmed Hamdi Efendi'nin Taʿlîk kıtası da *Son Hattatlar*'da mevcuttur.[216] Mehmed Aziz Rifâî'nin 1321/1903 yılında yazmış olduğu hâli de *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*'nda mevcuttur. [217]

İlk beyit Saʿdî'nin Ebû Bekir ibn Saʿd ibn Zengî'ye yazmış olduğu bir medhiyedendir. Aynı vezin ve aynı konu olduğu için bir nazire olabilir. Alt beyit ise Hayderî-i Tebrizî'ye aittir.[218] Saʿdî'nin beytine naziredir.

[214] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1972, 1/153.
[215] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/121.
[216] İnal, *Son Hattatlar*, 110.
[217] *Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu*, 146.
[218] Ali Rıza İmâmî, "Hayderî-i Tebrîzî ve Fetih-nâme-i Gucerât", *Nâme-i Ferhengistân - Vîje-nâme-i Şibhikara* 2/3 (1393), 51.

Görsel 604: Türk Hattatları[219]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Bī-edeb merd key buzurg şeved Ne buzurgī celālet-i nesebest Bā-edeb bāş tā buzurg şevī Ki buzurgī netīce-i edebest"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Edepsiz insan ne zaman büyür Hayır (büyümez) büyüklük soyun celâlindendir Edepli ol ki büyüyesin Ki büyüklük[220] edebin sonucudur"			

[219] Rado, *Türk Hattatları*, 214.
[220] Buzurg, Farsçada büyüklük demek olup burada kıymet, değer olarak geçmektedir.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

Aslına göre bazı kelime değişiklikleri mevcuttur. Aslı şöyledir:

Bī-edeb merd key şeved mihter
Gerçi ū-rā celālet nesebest

İkinci beyit ise darb-ı mesellerde kayıtlıdır. Şair, manzumenin ilk mısrasında istifham-ı inkârîye başvurmuştur.

Görsel 605: Ömrümün Bereketi 2[221]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Bi’şnev īn ney çun ḥikāyet mī-kuned Ez-cudāyīhā şikāyet mī-kuned K’ez neyistān tā me-rā bubrīde-end Ez-nefīrem merd u zen nālīde-end Sīne ḫ ᵛāhem şerḥa şerḥa ez-firāḳ Tā be-gūyem şerḥ-i derd-i iştiyāḳ”[222]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	“Dinle neyden ki neler anlatır Ayrılıklardan nasıl şikâyet eder Beni kamışlıktan kestiklerinden beri Feryâdımdan herkes inlemektedir Özlem derdini anlatabilmek için Ayrılıktan parça parça olmuş bir yürek isterim”			

[221] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/437.
[222] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, 2013, 1/33; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, 2004, 1/71, 73, 74.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Galata Mevlevîhanesi Müzesi'ndedir.[223] Ali Haydar Bey'in hazırlamış olduğu zer-endûd levhalardandır. Aynı levhanın, *Ömrümün Bereketi 2*'de Yesârîzâde'ye ait olduğu söylenmektedir.[224] Mesnevî'nin ilk üç beytini ihtiva etmektedir.

[223] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 57.
[224] Derman, *Ömrümün Bereketi 2*, 2/437.

Görsel 606: Ömrümün Bereketi 1[225]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Haydar Bey	Yazıldığı Tarih: 1279/1862
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey dil-i men çun besī dārī ṭamaʿ z'ān şāh-ı dīn Nakş-ı ān gul çun nigīn pinhān miyān cān-ı nigīn Ey ki mī-cūyī be-cān ān ḥüsn u ān şemʿ-i cemāl Çun ney āteş-zen be-cān mān cān-ı ḳurbān-ı nigīn"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey gönlüm! Madem ki o din padişahına tamah etmektesin, o gülün nakşını mühür gibi olan ruhunda saklı tut Ey cân u gönülden o güzelliği ve nur saçan yüzü arayan insan Ney gibi inleyen canımız Resûlullâh'a fedâ olsun"[226]			

[225] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/36.
[226] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 472.

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Son Hattatlar*[227] ve *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de[228] bulunmaktadır. "Nigîn" yüzük, yüzük taşı anlamındadır. Yüzüğün en değerli kısmı, üzerine oturtulan kıymetli taşlarıdır. Allah'ın habibi ve kâinatın gözbebeği olan Hz. Peygamber de yaratılış dairesinin yüzük taşı gibi en değerli varlığıdır ve edebiyatımızda Hz. Peygamber için kullanılan edebî bir motiftir.[229] Levhaya yazılmak üzere seçilen bu manzumede aynı zamanda istiare bulunmaktadır.

[227] İnal, *Son Hattatlar*, 417.
[228] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 473.
[229] Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, 323.

3.4.2. Sultan Abdülmecid

Görsel 607: Kalem Güzeli[230]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sultan Abdülmecid	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Fürûğî-i Bistâmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Fürûğî-i Bistâmî*			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilātü / Müfteʿilin / Faʿ			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḫᵛast ki Mecnūn esīr-i silsile bāşed"[231]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Mecnûn istedi ki, o silsilenin esiri olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hattatların levha formunda yazmak için tercih ettiği kadere iman içerikli manzumelerden bir tanesidir. Emin Barın Koleksiyonundadır. Tazminlerinde altıncı numaradadır. Beytin tamamı şu şekildedir:

Ān ki müselsel nümūd ṭurre-i Leylī
Hᵛāst ki Mecnūn esīr silsile bāşed

Şâh-ı Nâsıruddîn'e de nispet edildiği de söylenmektedir. Şâh-ı Nâsıruddîn'e ait bir şiir olduğuna, Charles Vernay'ın *Poésies Nationales et Religieuses Françaises Italiennes, Turques et Persanes* adlı eserinden ulaşılmıştır.[232] Fürûğî-i Bistâmî de dîvânında tazmin etmiştir.[233]

[230] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 607: https://osf.io/9ctqm/.
[231] Fürûğî-i Bistâmî, *Dîvân-ı Fürûğî-i Bistâmî*, nşr. Saîd Nefîsî (Tahran: İntişârât-ı Câvidân, 1342), 117.
[232] Charles Vernay, *Poésies Nationales et Religieuses Françaises Italiennes, Turques et Persanes* (Paris: A. Franck, 1860), 398.
[233] Fürûğî-i Bistâmî, *Dîvân-ı Fürûğî-i Bistâmî*, 117.

3.4.3. Mehmed Rifʿat Efendi

Görsel 608: Hattatlarımız Blog[234]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Rifʿat Efendi	Yazıldığı Tarih: 1273/1856
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab be-Muḥammed u ʿAlī vu Zehrā Yā Rab be-Ḥuseyn u Ḥasan-ı āl-i ʿabā Ez-luṭf ber-ār ḥācetem der-du serā Bī-minnet-i ḫalḳ yā ʿaliyye'l-aʿlā"[235]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Yâ Rab, Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Fatımatü'z-Zehra'ya yemin olsun ki Yâ Rab Hüseyin, Hasan ve âl-i abâya yemin olsun ki Kabul et hacetimi iki cihanda da lütfunla Yüceler yücesi Rabbim minnetim olmasın yaratılmışa"[236]			

[234] "Hattatlarımız Blog" Görsel 608: https://osf.io/cn7vm/.
[235] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 2.
[236] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 14.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Zer-endûd levhalardandır. Sünnî ve Şiî hadis kitaplarında yer alan bir rivâyete göre, Hz. Peygamber, Ümmü Seleme'nin evinde iken, "Ey Ehl-i beyt! Allah kusurlarınızı giderip sizi tertemiz yapmak ister" (el-Ahzâb 33 / 33) mealindeki âyet nâzil olmuş, bunun üzerine Peygamber Hz. Ali'yi, Fatıma'yı, Hasan ve Hüseyin'i abasının altına alarak, "Allah'ım, benim ehl-i beytim işte bunlardır; bunların kusurlarını gider, kendilerini tertemiz yap!" diye dua etmiştir.[237]

Âl-i abâya, Ahzâb sûresi 33. âyette de "ehl-i beyt" olarak değinilmiştir.[238] Şiîler, ehl-i beyt'in sadece beş kişilik âl-i abâdan ibaret olduğuna inanırlar. Sünnîler ise Peygamber'in zevcelerinin, kızlarının, hatta Selmân-ı Fârisî'nin de ehl-i beyt'e dahil olduğu kanaatindedir. Yine Şiîler Hz. Peygamber'in yapmış olduğu dua sayesinde âl-i abânın günahtan korunduğunu iddia ederler; halbuki Sünnîler peygamberlerden başka hiç kimsenin masum olamayacağına inanırlar. Şiîler bu hadiseye dayanarak Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'den sonra insanların en faziletlisi ve halife olmaya en layık kimse olduğunu ileri sürerler. Şiîlik'te âl-i abâya bu derece önem verilmesi, konunun aşırı uçlar tarafından tehlikeli bir şekilde istismar edilmesine ve etrafında bazı batıl inançların vücuda gelmesine yol açmıştır. Şiîler çok erken bir tarihte âl-i abâyı kutsileştirmiş, daha sonra bazı mutasavvıflar da aynı görüşü paylaşmıştır. Hatta bazı Bâtınî ve Hurûfîler âl-i abâyı bir el şeklinde resmetmişler, bunun orijinal harfleriyle الله lafzının remzi olduğuna inanmışlar ve

"Nām-ı Aḥmed nüsḫa-i īcāda bismillāhdur
Pençe-i āl-i abā ʿayniyle bir Allah'dur"

demişlerdir. El şeklindeki Hamse-i Âl-i abâ'ya dinî mahiyetteki bazı İran sancaklarında da rastlanmaktadır. Yezîd'i lânetlemek ve âl-i abâyı ululamak için bahis konusu zümrelerin muhabbetnâme, selamnâme ve destan adıyla yazdıkları manzumelerde de sık sık âl-i abâ tabirine rastlanmaktadır.[239]

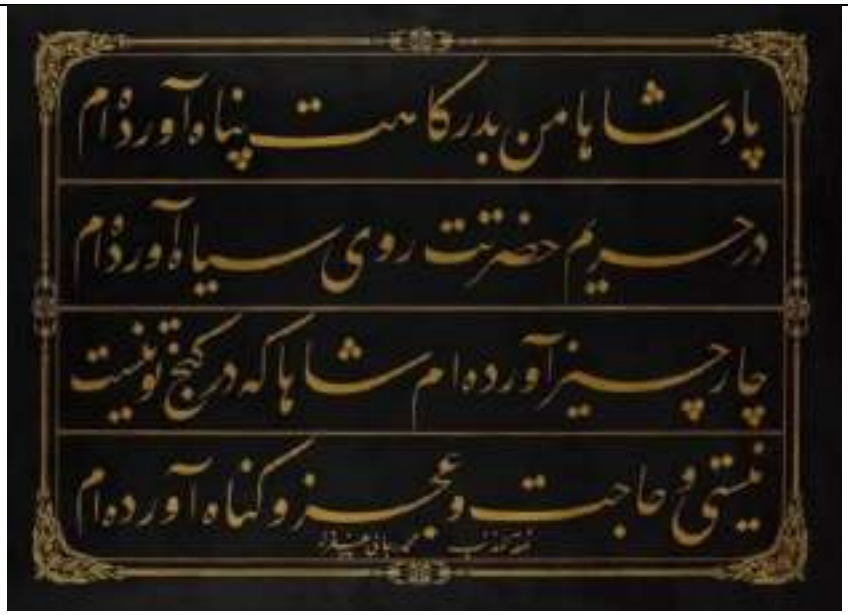
[237] Süleyman Uludağ, "Âl-i Abâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/306.
[238] Ahzâb 33/33. "Ey peygamber ailesi! Allah sizi sadece günah kirlerinden arındırmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor."
[239] Uludağ, "Âl-i Abâ", 2/307.

Müjgan Cumbur'un hazırlamış olduğu makalede, bu rubainin Bursalı Mustafa Eşref Paşa adında bir Osmanlı paşasının dîvânından olduğu söylenmektedir. Cunbur, bu Osmanlı paşasının dîvânının başına bu rubaiyi koyduğunu şöyle ifade etmektedir: "Dîvânına dahi ehl-i beyt sevgisiyle başlayan bu kumandanın dîvânının başındaki rubaidir".[240] Ehl-i beyt sevgisi sadece manzumelere aktarılmakla da kalmamış, hüsn-i hat sanatına da yansımıştır. Onlar için yazılmış dua, medhiye, mersiye içerikli manzumeler özenle seçilip levhalara aktarılmıştır. Fatıma'nın eli sembolü de hat sanatına da aktarılmıştır. Çalışmamıza bu türdeki eserler de kaydedilmiştir.

Rubaideki "berâr" kelimesi, "berâverden"denin kısaltmasıdır ve şiirlerde bu şekilde geçmektedir.

[240] Cunbur, "Klasik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi", 932.

3.4.4. Recâî Efendi

Görsel 609: Ketebe[241]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Recâ'î Efendi	Yazıldığı Tarih: 1290/1873-1874
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Pādişāhā men be-dergāhet penāh āverdeem Der-ḥarīm-i ḥażretet rūy-ı siyāh āverdeem Çār çīz āverdeem şāhā ki der-kunc-i tu nīst Nīstīyy u ḥācet u ʿacz u gunāh āverdeem"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey padişahım dergâhına sığınmaya geldim Huzuruna kararmış bir yüzle geldim Ey şahım, sende olmayan dört şeyle geldim Yokluk, ihtiyaç, acizlik ve günah"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Mevlânâya ait olduğu rivâyet edilmektedir.[242]

[241] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 609: https://osf.io/wa8sh/.
[242] Mustafa Aşkar, "Anadoluda Bir Nakşî Şeyhi: Çankırılı Astarlızâde Mehmed Hilmi Efendi'nin Tasavvuf Anlayışı", *Çankırı'nın Manevî Mimarları*, haz. İbrahim Akyol - Abdülselam Arvas - Gürkan Dağbaşı - Fatih Güzel - Fatih Sona (Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2017), 145.

3.4.5. Kazasker Mustafa İzzet Efendi

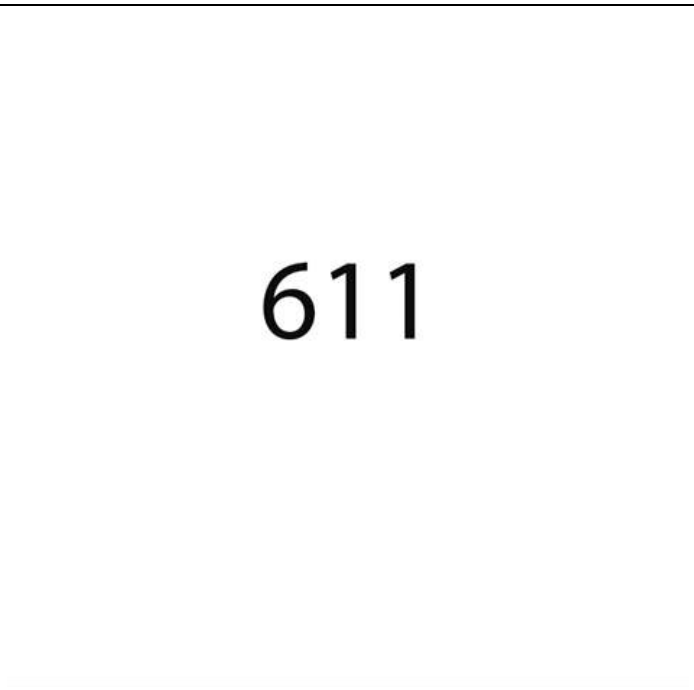

Görsel 610: Ketebe[243]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey geşte dilem hezār yāre Ez-tīġ-i ġamet hezār pāre Nezdīk be-murdenem zi-şevḳet Be'gzār zi-dūr yek neẓāre"[244]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey gamının kılıcıyla gönlümü binlerce parçaya ayırıp yaralayan sevgili Aşkından ölmek üzereyim, uzaktan da olsa bir nazar eyle"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Câmî'nin, *Dîvân-ı Eş'âr* adlı eserindeki bir gazelinin matlaʿ beytiyle üçüncü beytidir.

[243] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 610: https://osf.io/emx8p/.
[244] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/738.

Görsel 611: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[245]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: 1288/1871
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"İmrūz cemāl-i tū bī-perde ẓāhirest Der-ḥayretem ki vāʿde-i ferdā çi ḥācetest"[246]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Bugün senin cemâlin perdesiz, âşikâr bir şekilde göründü Hayretteyim ki yarının vaʿdine ne hâcet"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu levha ve çalışmada hemen arkasından gelen diğer levha, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet* adlı eserde manzumesi ve bulunduğu yer bilgisi de verilerek kaydedilmiştir. Hazırlanan eserde aktarıldığına göre varlığından emin olunan bu levhaların asılları bulunamamıştır. Araştırılmış fakat hem görsellerine hem de levhalarda yer alan manzumelerin şairlerine ulaşılamamıştır.

[245] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 127.
[246] Özer, *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*, 127.

Görsel 612: Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet[247]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kazasker Mustafa İzzet Efendi	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Allāh be-feryād-ı men-i bī-kes res Fazl u keremet yār-ı men-i bī-kes bes Herkes be-kesī vu hazretī mī-nāzed Cuz hazret-i tu ne-dāred īn bī-kes kes"[248]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ey Allah'ım kimsesiz olan benim imdadıma yetiş Ancak senin fazlın ve keremin yârdır bana Herkes birine veya bir hazrete nazlanır Bu kimsesizin kimsesi yok senden başka"[249]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir.

[247] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*, 49.
[248] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*, 49.
[249] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 179.

3.4.6. Mehmed Şefik Bey

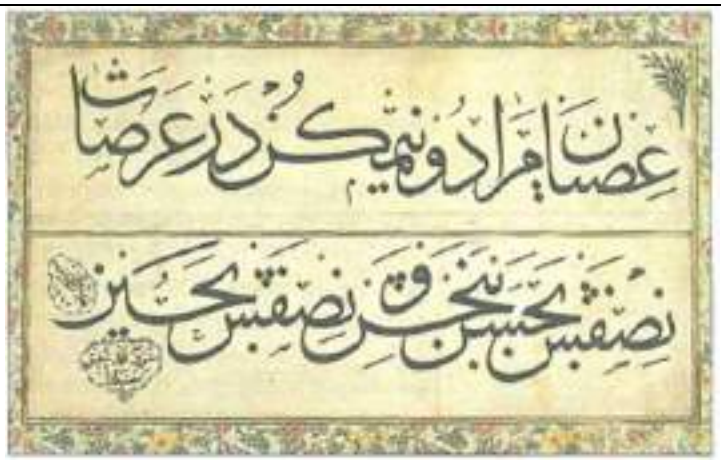
Görsel 613: Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonundaki Hat Levhaları [250]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1279/1863
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḳaṣd-ı şohret ne-būd *Cāmī*-rā K'īn heme naẓm-ı ābdār nuvişt Behr-i aḥbāb ber-ṣaḥīfe-i dehr Nukte-i çend yādgār nuvişt"[251]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Cami'nin bütün bu akıcı şiirleri yazmaktan maksadı, şöhret değildi Dostlar için zamanın sayfalarına hatıra olarak birkaç nükte yazmaktı" [252]			

[250] Raziye Yılmaz, *Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonundaki Hat Levhaları* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 59.
[251] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/338.
[252] Yılmaz, *Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonundaki Hat Levhaları*, 59-60.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Fahriye içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Son Hattatlar*'da Abdülkadir Efendi'nin yazmış olduğu hâli mevcuttur.[253] Mehmed Behcet Efendi'nin yazmış olduğu hâlinin de yakın tarihlerde hatta daha önce olması muhtemeldir. Bu manzume, onun Yağlıkçızâde Abdülkadir Bey'den aldığı icazet kıtasıdır. O da *Son Hattatlar*'da mevcuttur.[254] Gazelin hüsn-i makta' ve makta' beyitleridir.

[253] İnal, *Son Hattatlar,* 384.
[254] İnal, *Son Hattatlar,* 601.

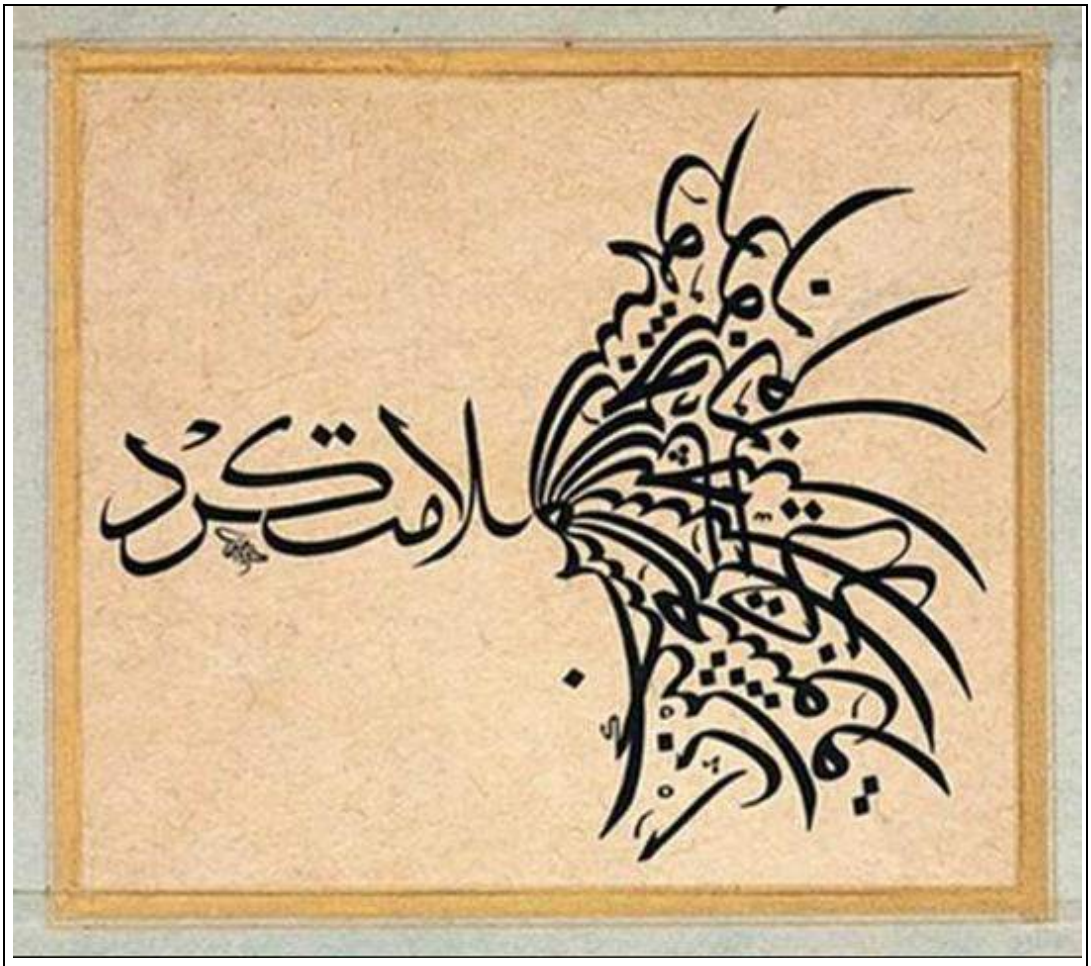

Görsel 614: Son Hattatlar[255]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1267/1850-1851
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿIṣyān-ı me-rā du nīm kun der-ʿAraṣāt Nışfeş be-Ḥasan be-bahş u nışfeş be-Ḥuseyn"[256]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Benim günahlarımı bağışla da iki hisseye bölüver Arasat'ta Yarısını affet Hasan'ın hatrına yarısını da Hüseyin'in hürmetine"[257]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "sevvede..." ile düşülmüştür. Bu mısralar, Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr'ın bir rubaisinin son iki mısrasıdır. Kelimelerin bir kısmı aslına göre değişmiştir. "Mehmed Şefik Bey, Mahmud Celâleddin Efendi'yi takliden yazmıştır" denilmektedir fakat Mahmud Celâleddin'in yazmış olduğu hâline ulaşılamamıştır. Bu eser, İstanbul Üniversitesi Koleksiyonunda mevcuttur.[258]

[255] İnal, *Son Hattatlar*, 307; "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 614: https://osf.io/pjgft.
[256] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 80.
[257] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 284.
[258] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, 119.

Görsel 615: Ketebe[259]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Şefik Bey	Yazıldığı Tarih: 1287/1870
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Men-i miskīn-rā maʿşūḳ-ı men[260] mest-i maḥabbet kerd Miṣāl-i merdum-i Mecnūn meşḥūr-i melāmet kerd"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Sevgilim zavallı beni muhabbetine sarhoş eyledi Aşktan mecnûn olanlar misâli melâmet ehlinin meşhurlarından eyledi."[261]			

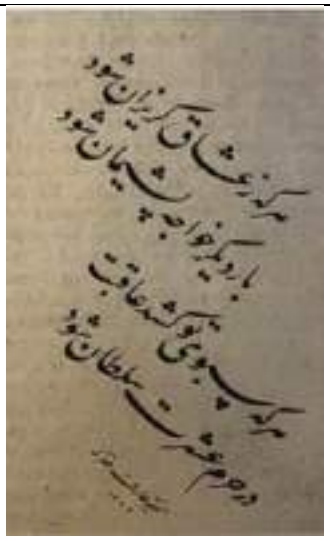
[259] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 615: https://osf.io/9pzc3/.
[260] Aslında bazı yerlerde "sermest" şeklinde geçmektedir.
[261] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 458.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Melâmîlik içeriklidir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Envanter numarası TSMK-GY 321 / 63'tür. Bu beyti yazan kişinin Hâfız'dan çok etkilendiği, ikinci mısranın da Melâmîlerin özelliklerinden biri olan "kınayanın kınamasından korkmamak" anlamını içerdiği düşünülmektedir.[262]

Tek mim harfi ile 11 kelime (men, miskīn, maʿşūḳ, mest, maḥabbet, miṣāl, merdüm, Mecnūn, meşḥūr, Melāmet) yazılmıştır. Levha, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de mevcuttur. Kelimelerinin çoğu mim harfiyle başlayan bu beyitte, Şefik Bey, mim gözünü bir çiçeğin orta noktası kabul ederek bütün harfleri merkezden muhite doğru oradan çıkarmış ve böylesine etkileyici bir şekilde göze ahenkli görünecek şekilde yerleştirmiştir. Üst tarafta harflerin karışık ve intizamsız duruşları, beyitte adı geçen Mecnun'un kıssasında olduğu gibi kuşların yuva yaptığı dağınık saçlı bir başı da hatırlatmaktadır. Beyit ağaç formundadır.[263] 1296/1879 yılında da formunu biraz daha değiştirerek tekrar yazmıştır. İBB Atatürk Kitaplığı Hüsn-i Hat koleksiyonu 722 numarada bulunmaktadır.[264]

[262] Nihat Azamat, "Melâmet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/24.
[263] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 458.
[264] Korkmaz, *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*, 74.

3.4.7. Çarşambalı Ârif Bey

Görsel 616: ?[265]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1283/1866-1867
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her ki zi-ʿuşşāḳ gurīzān şeved Bār-ı dīger ḫᵛāce peşīmān şeved Her ki sebū-yı tu keşed ʿāḳıbet Der-ḥarem-i ʿişret-i sulṭān şeved"[266]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey efendi, âşıklardan kaçan kimse bir kere daha pişman olur Senin testini taşıyan kişi nihâyet padişahın işret haremine girer"[267]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Gazelin matlaʿ beyti ile üçüncü beytini kaleme almıştır.

[265] https://osf.io/4xseq/
[266] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, 1372, 1/402.
[267] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Dîvân-ı Kebîr*, haz. Abdülbâkî Gölpınarlı (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992), 5/41.

Görsel 617: Ketebe[268]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1288/1871-1872
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Faʿ (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey Ḫālıḳ-ı ẕü'l-Celāl u ey Bār-ı Ḫudāy Tā çend revem der-be-der-u cāy-ı be-cāy Yā ḫāne-i ümmīd me-rā der ber-bend[269] Yā ḳufl-i muhimmāt me-rā der be'gṣāy"[270]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ey yüce yaratıcım, ulu Rabbim Daha ne kadar oradan oraya kapı kapı dolaşayım Ya umut evinin kapısını kapat bana Ya da niyaz kapılarının kilitlerini aç bana"[271]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır.

[268] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 617: https://osf.io/zq4gv/.
[269] Şiirin aslında "der-derbend" iken levhada der-ber-bend şeklindedir.
[270] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*, 89.
[271] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 314.

Görsel 618: Son Hattatlar[272]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Çarşambalı Ârif Bey	Yazıldığı Tarih: 1295/1878
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fâʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ez-dilber-i bī-vefā cudāyī bihter V’ez silsile-i ġameş rehāyī bihter Yārī ki sitem-gerest u bīgāne-perest Bā ū ne-kuned kes āşināyī bihter”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Vefasız sevgiliden ayrılmak daha iyidir Gamının zincirinden kurtulmak daha iyidir O yâr ki sitem eden ve yabancıları (başkasını) seven Onunla hiç kimse tanışmasa daha iyidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı “raḳamehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Kubbealtı Vakfı Koleksiyonundadır.

[272] İnal, *Son Hattatlar*, 64.

3.4.8. Abdurrahman Nâcim

Görsel 619: İstanbul Antik Sanat[273]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abdurrahman Nâcim	Yazıldığı Tarih: 1278/1861
Manzumenin Şairi	Örfî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Örfî-i Şîrâzî*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey nuh felek zi-ḫırmen[274]-i ṣunʿ-ı tu dāne-ī V'ez-ḳaṣr-ı kibriyā-yı tu ʿarş āsitāne-ī Pervāzgāh-ı ṭā'ir-i ṣanʿat kucā buved Murġī[275] ki dāred ez-du cihān āşiyāne-ī"[276]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey (Allahım) dokuz felek senin yaratılış harmanından bir tohumdur Ve arş senin yücelik sarayının eşiğidir İki cihanda da yuvası olan sanat kuşunun pervazgâhı neresidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Gazelin matlaʿ beyti ve üçüncü beytidir. Zer-endûd levhalardandır.

[273] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 619: https://osf.io/w5zmc/.
[274] Bir diğer nüshada "ḫūşe" şeklinde geçmektedir.
[275] Diğer nüshada "cāyī" şeklinde geçmektedir.
[276] Örfî-i Şîrâzî, *Dîvân-ı Örfî-i Şîrâzî* (Kanpur: Matbaʿ-ı Feyz-i Menbaʿ-ı Münşî-i Kanpur, 1880), 111.

3.4.9. Zâhide Selmâ Hanım

Görsel 620: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[277]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Zâhide Selmâ Hanım	Yazıldığı Tarih: 1296/1878-1879
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Der-ḥarīm-i Ḥarem-i Kaʿbe-i vaṣleş ne-resī Dest der-dāmen-i evlād-ı ʿAlī tā ne-zenī”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Hz. Ali evlatlarına yardımcı olmadıkça (Allah’ın) Kaʿbesinin haremine varamazsın”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali ve evladına medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Kadın hattatlarımız içinde ismi en önce akla gelenlerden olan Zâhide Selma Hanım’ın bu levhası ve aynı manzumenin olduğu bir başka levhası *Son Hattatlar*’da bulunmaktadır.[278] Muhtemelen aynı kalıptan çıkartılmış ve aynı yıl yazılmıştır. Kağıdındaki yer yer görülen rutubet izlerine rağmen temiz kalmıştır. İkinci mısranın alt tarafına koyduğu imzasının sonunda Mehmed Emin Âlî Paşa’nın kızı olduğunu da zikretmiştir. Manzumenin muhtevasına bakıldığında şairinin Hz. Ali’ye muhabbet besleyen bir zât olduğu anlaşılmaktadır.

[277] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 8.
[278] İnal, *Son Hattatlar*, 471.

3.4.10. Eşrefzâde (İncirli) Dergâhı Şeyhi Nazîf Efendi

Görsel 621: Divan Edebiyatı[279]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Nazîf Efendi[280]	Yazıldığı Tarih: 1253/1837-1838
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yā Rab duʿā-yı ḫaste-dilān mustecāb kun"[281]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey Allah'ım, gönlü yaralıların duasını kabul eyle"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Levha formunda yazılmış olan bu mısra, gazelin makta' beytinin ikinci mısrasıdır.

[279] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 621: https://osf.io/728nz/.
[280] Hayatı hakkında bilgi için bk. Abdurrezzak Tek, "Bursa'da Kâdirî Tekkeleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1 (2010), 151-152.
[281] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/790.

3.4.11. Eyyûbî Mehmed Râşid Efendi

Görsel 622: Alif Art[282]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Eyyûbî Mehmed Râşid Efendi	Yazıldığı Tarih: 1225/1810
Manzumenin Şairi	Emir Hüsrev Dihlevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil ʿışḳ-ı tu-rā mürīd bādā heme omr Der-dīd-i tu nā-pedīd bādā heme omr Luṭfī kerdī zi-mā rehandī mā-rā Elṭāf-ı tu ber-mürīd[283] bādā heme omr" [284]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Gönül ömrünce senin aşkının müridi olsun Bütün ömrün senin gözüne görünmez olsun Bir lütfettin de bizi bizden kurtardın Lütufların ömrü boyunca müridlerin üzerine olsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Mâil kıta formundadır.

[282] "Alif Art Müzayede" Görsel 622: https://osf.io/kqtuw/.
[283] Bazı yerlerde "mezīd" şeklinde geçmektedir.
[284] Câmî, Emîr Hüsrev-i Dihlevî'ye ait olduğunu ifade etmektedir. bk. Mahmud Âbidî, "Şerh-i Câmî Ber-Beytî İrfânî Ez- Emîr Hüsrev-i Dihlevî", *Mutâlaât-ı İrfânî (Dânişgede-i Ulûm-i İnsânî Dânîşgâh-ı Kâşân)* 91 (1391), 130.

3.4.12. Abbas Kemal Efendi

Görsel 623: Son Hattatlar[285]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abbas Kemal Efendi	Yazıldığı Tarih: 1267/1851
Manzumenin Şairi	Emir Hüsrev Dihlevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Emîr Hüsrev Dihlevî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey hem-nefesān ki pīş-i yārīd Īn şukr çerā ne-mī-guzārīd[286] Ger mī-kuşedem fedā-yı ūyem Zinhār be-rūy-ı ū me-y-ārīd" [287]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ey sevgilisinin yanında olan âşıklar Bunun şükrünü niçin yerine getirmiyorsunuz Eğer beni öldürüyorsa canım ona feda olsun Sakın ha onun yüzüne vurmayın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Gazelin matlaʿ beyti ile dördüncü beytinden oluşmaktadır. Abbas Kemal Efendi'nin icazetnâmesidir.

[285] İnal, *Son Hattatlar,* 381.
[286] *Dîvân-ı Kâmil Emîr Husrev Dihlevî*, 173.
[287] İlk beyit gazelin matla[c] beyti olmakla birlikte incelenen nüshada hattatın levhaya almış olduğu ikinci beyit bulunmamaktadır. Fakat Ganjoorda bu ikinci beyit aynı gazelin dördüncü beyti olarak gözükmektedir. Bk. Ganjoor, Emîr Husrev Dihlevi, https://ganjoor.net/khosro/gozide/ghazalamkh/sh583 (Erişim 19.05.2024).

3.4.13. Muhsinzâde Abdullah Efendi

Görsel 624: Divan Edebiyatı[288]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Muhsinzâde Abdullah Efendi	Yazıldığı Tarih: 1291/1874
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mef῾ūlü / Mefā῾ilün / Fe῾ūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Murġān-ı çemen be-her ṣabāḥī Ḫ῾ānend tu-rā be-ıṣṭılāḥī”			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	“Bahçenin kuşları her sabah seni isimlerinle zikrederler”			

[288] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 624: https://osf.io/ha7xz/.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Esmâ-i Hüsnâ içeriklidir. Sebe Suresi 10. Âyetten bir iktibas bulunmaktadır.[289] Kuşların Allah'ı zikri edebiyatta çokça yer almaktadır. Saʿdî'nin *Gülistân-ı Saʿdî*'sinde de bu anlamda bir mısrası bulunmaktadır: "Murġ tesbīḥ gūy u men ḫāmūş[290]/Kuş Allah'ı tesbih eder, bense sessiz kalırım". Bu konuda "'Güşāde-bād be-devlet hemīşe īn dergāh' Ketibeî Pür Besâmed-i der-i Cihân-ı Fârisî" isimli bir çalışmada, bu manzumenin İran'da yaygın bir kitabe olarak kullanıldığı bilgisi verilmektedir. Yapılan araştırmalarda ise Çin'den Afrika'ya birçok yerde ve hatta Selçuklulardaki tarihî yapılarda da kullanıldığı söylenmektedir. Şahsî evlerde, umûmî mekânlarda bu levhanın yaygın olması Fars dilinin Türkler ve diğer milletler üzerindeki etkisini göstermektedir.[291] Manzumenin şairi bilinmemektedir. Birçok kişiye atfedilmektedir.

[289] "… "Ey dağlar! Onunla birlikte tesbih edin. Ey kuşlar! Siz de!" dedik…" Sebeˀ 34/10.
[290] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî,* 104.
[291] Rıdvanfer - Zülfikârî, "'Güşāde-bād be-devlet hemīşe īn dergāh' Ketibeî Pür Besâmed-i der-i Cihân-ı Fârisî", 50.

3.4.14. Nâsiye Câriyeleri

Görsel 625: Türk İslâm Eserleri Müzesi[292]

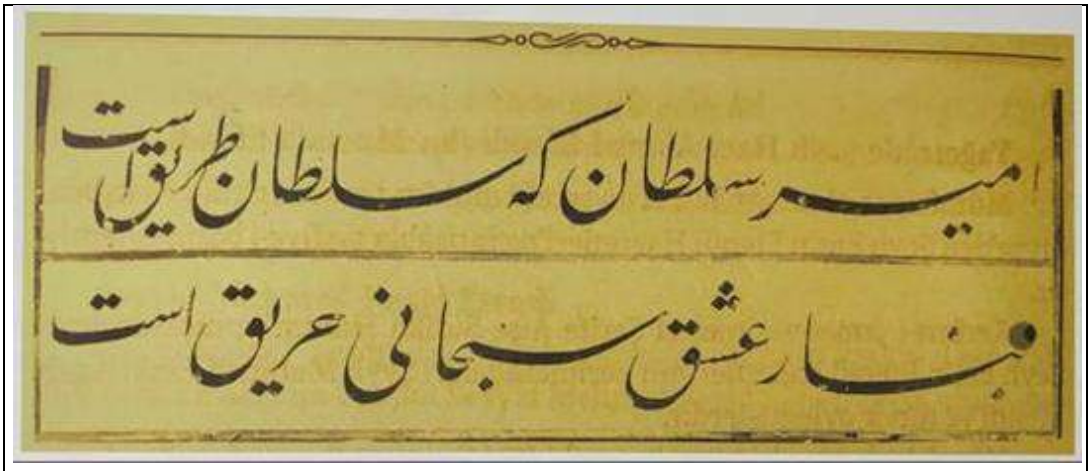
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Nâsiye Hanım	Yazıldığı Tarih: 1305/1887-1888
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿūlün / Fāʿūlün / Fāʿūlün / Faʿūl			

[292] Şengül, *19. Yüzyıl Türk Kadın Hattatları*, 184-185.

Transkripsiyonlu Metin	“Şebī behr-i tārīḫ-i Sulṭān-ı Dīn Be-māndīm der-bend-i fikret girev Demī ṣubḥ-dem hātifī müjde dād Ki ez-behr-i tārīḫ çendīn me-dev Du dest-i inābet çu ber-dāştī Hemīn ferd ber-ḫʷān u derhem me-şev İlāhī şehinşāh-ı ʿAbdülḥamīd Çu imsāl bīned besī sāl-i nev”
Nazım Şekli	Kaside
Tercümesi	“Bir gece dinin sultanının serencâmı için Fikrinin bendinde rehin kaldık Sabahın erken bir vaktinde gâipten gelen bir ses şöyle müjde verdi: Taht serencâmı için bu kadar koşturup durma Ellerini tevbe ve dua için açınca Bu beyti oku, kederlenme (rahatla) İlâhî şâhlar şâhı Abdülhamid Bu yıl gibi nice yeni yıllar görsün”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Sultan Abdülhamid’in doğum günü tebriki için yazılmış bir kasidedir.

3.4.15. İmzasız Bir Levha

Görsel 626: Emir Sultan Câmîi ve Külliyesi

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: İmzasız	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Emīr Sulṭān ki sulṭān-ı ṭarīḳest Be-nār-ı ʿışḳ-ı Subḥānī ḥarīḳest”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Yolun Sultanı olan Emir Sultan, İlâhî aşkın ateşiyle yanmaktadır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Emir Sultan’a yazılmış bir medhiyedir.

3.5. XIX - XX. Yüzyıl Aralığında Yaşayan Hattatların Levhalarında Farsça Manzumeler

XIX–XX. yüzyılda yaşamış olan Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu doksan bir adet Farsça manzume levhası tespit edilmiştir. Manzumeleri, bu yüzyılda Abdullah Haşim Bey, Ali Sırrî Efendi, Aziz Rıfâî, Sâmi Efendi, Celal Bey, Feyhaman Duran, Hâfız Mehmed Vehbî Efendi, Hâlid Bey, Hâmid Aytaç, Hasan Tahsin Hilmi Efendi, Hulûsi Yazgan, İsmâil Hakkı Altunbezer, Kemâl Batanay, Mâcid Ayral, Mahmud Bedreddin Yazır, Mehmed Ali Kastamonî, Mehmed Emin Yazıcı, Mehmed İhsan Efendi, Mehmed Nazif Bey, Mehmed Rıza Bey, Mehmed Sa'îd Fennî Efendi, Murtaza Elker, Mustafa Halîm Özyazıcı, Necmeddin Okyay, Rıfat Yazgan, Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî gibi hattatlar levha formuna aktarmıştır. Osmanlı'dan Cumhuriyete halkanın son zincirleri Hulûsi Yazgan, Kemâl Batanay, Necmeddin Okyay, Mustafa Halîm Özyazıcı, Sa'di Belger ve Şeref Akdik gibi hattatlar iki farklı yönetim biçimine de şahit olmuş isimlerdir. Osmanlı'nın yıkılması ilk başlarda sanatlarını etkilememiş, daha sonraları Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında bir nevi eski yazı sanatı olması sebebiyle sanatlarını icra etmekte zorlanmışlar, hat sanatı bir süre küçük bir çevreye hitap etmiş fakat kendisini korumuş, tarihimizi yansıtmaya devam etmiştir. Bu süreçte hazırlanan levhalarda Farsça manzumeler hem geleneksel İslâm sanatının bir parçası olarak hem de dönemin kültürel ve edebî mirasının bir yansıması olarak büyük önem taşımıştır. XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başları, bu edebî mirasın hat sanatı yoluyla yaşatılmaya devam ettiği bir dönem olarak öne çıkmıştır.

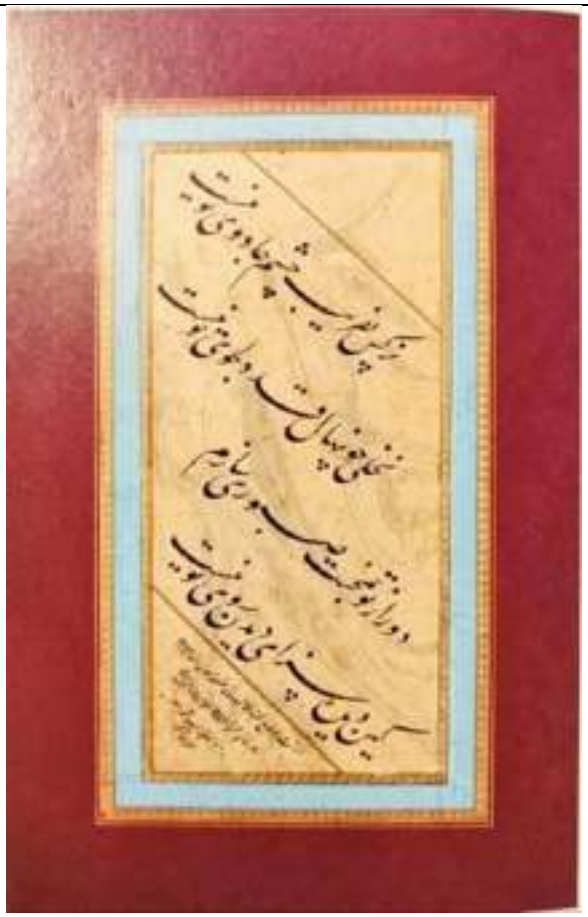
Bu manzumeler, daha çok Celî Taʿlîk ve Taʿlîk olmakla beraber Sülüs ve Celî Sülüs yazı çeşitleri ile kaleme alınmıştır. Hattatlar bu manzumeleri zarif yazı çeşitleri ile yazarken metinlerin anlamını pekiştirmek ve görenlere, okuyucularına derin manevî hisler bırakmak için özen göstermişlerdir. Bu yazı çeşitleri, manzumelerin ruhunu yansıtan ve onları daha etkileyici kılan unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Bu yüzyıl aralığında levhalar için seçilmiş manzumelerin şairleri şunlardır: Ömer Hayyâm, Nizâmî-i Gencevî, Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Saʿdî-i Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî, Sâ'ib-i Tebrîzî vd.

Seçilen manzumelerin konuları ise genel hatlarıyla şunlardır: Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye on beş, nasihat içerikli on beş, sevgili ve aşk içerikli manzumeler

on üç, tevhid ve vahdet-i vücud içerikli manzumeler dokuz, münâcât altı ve naʿt altı adettir ve çeşitli birçok konuda hüsn-i hat levhaları bulunmaktadır. Bu manzumelerin yirmi biri rubailerden, yirmisi gazellerden, on beşi mesnevilerden, beşi kasidelerden, kıta, muhammes, müfredlerden seçilmiştir.

Geniş halk kitlelerine hitap eden bu levhalar, camilerde, tekkelerde, medreselerde ve hatta evlerde asılarak günlük yaşamın bir parçası hâline gelmiştir. Bu durum, Farsça manzumelerin sadece edebî bir zevk değil aynı zamanda manevî değer olarak da kabul edildiğini göstermektedir. Farsça manzumelerle süslenmiş levhalar tüm bu özellikleriyle Türk sanat ve kültür tarihinde kalıcı bir yer edinmiştir. Bu levhalar, Osmanlı Devleti'nin kültürel zenginliğini ve edebî mirasını bugüne taşıyan değerli belgeler arasında yer almıştır.

3.5.1. Sâmi Efendi

Görsel 627: Son Hattatlar[293]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Sâmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1274/1857
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fâʿ (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Nergis be-firîb-i çeşm-i cādū-yı tu nîst Naḫlî çu nihāl-i ḳadd-i dil-cūy-ı tu nîst Dūr ez-tu be-mihnet-i ṣabūrî sāzem K’în dîde sezā-yı dîden-i rūy-ı tu nîst”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“(Ey sevgili,) nergis senin büyüleyen gözlerin kadar gönlümü çeldirmiyor Hiçbir hurma ağacı senin fidan boyun kadar gönlümü cezbetmiyor Senden uzakta sabrın verdiği sıkıntıya sabrediyorum Ki bu gözler senin yüzünü görmeyi hak etmiyor”			

[293] İnal, *Son Hattatlar*, 286.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır. İcazet kıtasıdır. Sâmi Efendi'nin Mehmed Bahir Efendi'den tasdik mahiyetinde aldığı icazetnâmedir. Bu manzumeyi İran sahasında Mîr İmâd da yazmıştır. İlk yazan hattatın Mîr İmâd olduğu ve Mîr İmâd'ın hem hattat hem de şair olduğu düşünüldüğünde manzumenin ona ait olması muhtemeldir. Envanter numarası TSMK-GY321-124'tür. Topkapı Sarayı Hazine Koğuşu'nda halka gösterime açılmış olan levhalardan birisidir. Hurma ağacı, edebiyatta kutsal kabul edilen uzun boylu bir ağaçtır ve sevgili uzun boyuyla hurma ağacına benzetilir. Bu manzumede sevgili genelden farklı bir mazmun ile ifade edilmiş ve Sâmi Efendi bu etkileyici manzumeyi levha formuna aktarmıştır.

3.5.2. Mehmed Nazif Bey

Görsel 628: Divan Edebiyatı[294]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1320/1902
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî[295]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*[296]			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil[297] ez-aġyār ḫālī kun çu ʿazm-ı kūy-ı mā dārī Naẓar ber-ġayr-ı mā me'fken çu ḳaṣd-ı rūy-ı mā dārī"			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Eğer bizim mahallemize yöneldiysen gönlünü ağyârdan boşalt Eğer bizim yüzümüze bakmaya niyet ettiysen bizden gayrısına nazar eyleme"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tekkelere asılan manzume levhalarındandır. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de bulunmaktadır.[298] Bu levha, Divan Edebiyatı Müzesi'nin bulunduğu Kuledibi Mevlevîhanesi'ndeki türbelerden birinde asılı durmaktadır.[299]

---

[294] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 628: https://osf.io/8pvbe/.
[295] Burçak Dura, *Mecmûʿa-i Âyin-i Şerîf (İnceleme Metin)* (Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 54 Mecmûada [25b]'de "Destûr Yâ Hazret-i Mevlânâ Hak Dost Dost" başlığı altında yazılı olan manzumenin ilk beytidir.
[296] Mevlânâ'ya ait olduğu birçok yerde geçmektedir. *Dîvân-ı Şems*'te geçtiği yazmaktadır fakat bulunamamıştır. Hangi eserinde olduğu tam tespit edilememiştir.
[297] Bazı yerlerde "reh" şeklinde de geçmektedir.
[298] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 572.
[299] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 573.

Görsel 629: Son Hattatlar[300]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: XIX – XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Rızâ Kulı Han Hidâyet[301]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Tezkîre-i Riyâzü'l-Ârifîn*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra) Mefʿûlün / Fāʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Yek ḫaṭ be-huner yekī be-ʿayb ender keş V'angeh tutuḳ ez-Cemāl-i ġayb ender keş Çun cilve-i ān Cemāl bīrūn zi-tu nīst Pā der-dāmen u ser be-ceyb ender keş"[302]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Bir hünerini görüyorsan bir kusurunu da gör O zaman Cemâl-i Hak'tan bir gayb perdesi kaldırırsın Hakk'ın tecellîsi senin dışında olmadığı için Huzurunda eğil ve tefekkür et"			

[300] İnal, *Son Hattatlar*, 454.
[301] Hayatı hakkında bilgi için bk. A. Naci Tokmak, "Rızâ Kulı Han", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008).
[302] Rızâ Kulı Han, *Tezkire-i Riyâzu'l-Ârifîn*, ts., 56.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Türk Hattatları*'nda da mevcuttur.[303] Bu manzumenin muhtevası için "Allah ile insan arasındaki perde dünya değil kulun kendi nefsidir" denilmiştir. Perde, tasavvufta; Hak ile kul arasındaki engel, âşıkı maşûkundan ayıran hususlar, kalbe yerleşen ve hakikatlerin orada tecelli etmesine engel olan her şey olarak ifade edilmektedir[304]

[303] Rado, *Türk Hattatları*, 244.
[304] Ömer Dilmen, "Yûnus Emre'nin Dîvân'ında Perde Metaforu", *BİLAR: Bilim Armonisi Dergisi* 4/2 (Aralık 2021), 80.

Görsel 630: ?[305]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mujde ey dil ki Mesīḥā-nefesī mī-āyed Ki zi-enfās-ı ḫoşeş būy-ı kesī mī-āyed Curʿaī dih ki be-meyḫāne-i erbāb-ı kerem Her ḥarīfī zi-pey-i multemisī mī-āyed"[306]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Müjdeler olsun ey gönül, İsa nefesli geliyor Onun güzel nefeslerinden birinin kokusu geliyor Bir yudum ver ki kerem ehlinin meyhânesine Her bir dost bir talep için geliyor"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "meşşeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Hz. İsa'nın nefesine telmih vardır. Meyhane mazmunu kullanılan manzumelerdendir ve hattat bu etkileyici manzumeyi levha formuna aktararak insanlara görsel olarak da kalıcılığını ulaştırmıştır. Gazelin matlaʿ beyti ve hüsn-i makta' beytinden oluşmaktadır. Kelimelerinde değişiklikler mevcuttur.

[305] https://osf.io/b54nw/
[306] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, 1940, 1/486-487.

Görsel 631: ?[307]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Nazif Bey	Yazıldığı Tarih: 1322/1904-1905
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her ki ū-rā hidāyet-i ezelī'st Ber-ṭarīḳ-i Nebīyy u rāh-ı velī'st Īn ʿaṭıyye be-her kesī ne-dehend Ḥubb-i īşān ʿaṭā-yı lem-yezelī'st"[308]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Her kim ezelden hidâyete erdiyse Peygamber sünneti ve velâyet yolundadır Bu hediyeyi herkese vermezler Onların sevgisi sonsuz bir ihsandır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Niyaz içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Kemâl Batanay'ın yazmış olduğu hâli *Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız: Yusuf Ömürlü Koleksiyonu*'nda mevcuttur.[309] Mehmed Nazif Bey'in yazmış olduğu levhayı takliden yazmıştır. Manzumede manası itibarı ile Kehf sûresi 17. âyetten bir iktibas bulunmaktadır.[310]

[307] https://osf.io/vh9au/
[308] Mîr Muhammed Eşref Hüseynî Âmilî, *Fezâyilü's-sâdât, Yâ Berterî Hânedân-ı Risâlet u İmâmet* (İsfahan: Bahâr-ı Kulûb, 1393), 232.
[309] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 164-165.
[310] "... Allah kime hidayet ederse işte o doğruyu bulmuştur..." Kehf 18/17.

3.5.3. Mehmed Ali Kastamonî

Görsel 632: "Kastamonî Mehmed Ali Efendi"[311]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Ali Kastamonî	Yazıldığı Tarih: 1340/1921
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿul			
Transkripsiyonlu Metin	"Çihl sāl ʿomrem be-ḫaṭ şud telef Ser-i zülf-i ḫaṭ n'āyed āsān be-kef Zi-meşkeş demī her ki ġāfil nişest Çu reng-i ḥenā reft ḫaṭṭeş zi-dest"			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Kırk yıl ömrümü hat yazmakla harcadım Hattın zülfünün ucu kolay ele geçmez Her kim bir an meşk etmekten gafil olursa Hattı elinden kınanın rengi gibi çekip gider"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hüsn-i hat sanatı ile ilgilidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Kadı Ahmed Gaffârî'ye ait olduğu söylenmektedir fakat aidiyeti tespit edilememiştir.

[311] "Kastamonî Mehmed Alî Efendi" Görsel 632: https://osf.io/cvp5z/.

3.5.4. Hâlid Bey

Görsel 633: Son Hattatlar[312]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâlid Bey	Yazıldığı Tarih: 1323/1905
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ān Ferīdun-ı cihān-ı maʿnevī Bes buved burhān-ı ḳadreş Meṣnevī Men çi gūyem vaṣf-ı ān ʿālī-cenāb Nīst Peyġamber velī dāred kitāb"[313]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"O mana kâinatı hükümdarının kadr u kıymetini Mesnevî ortaya koymaktadır O yüce yaradılışlı insanı nasıl vasfedeyim, peygamber değildir ammâ kitabı (Mesnevî'si) vardır"[314]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya yazılmış bir medhiyedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Hangi eserinde olduğu tespit edilememiştir. Halid Bey'den önce Salih Nailî Efendi de yazmıştır. Tarih belirtmediği için çalışmaya Hâlid Bey'inki dahil edilmiştir.

---

[312] İnal, *Son Hattatlar,* 101.
[313] Halef Nas, "Yeni Türk Şiirini Besleyen Bir Kaynak: Mevlânâ", *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi* 5/2 (31 Aralık 2021), 224.
[314] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 277.

3.5.5. Abdullah Hâşim Bey

Görsel 634: Ketebe[315]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdullah Hâşim Bey[316]	Yazıldığı Tarih: 1340/1921-1922
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her sāl ki tāft mihr-i Nevrūz Baḫt-ı tu bulend bād u fīrūz Bā-evc-i şeref seret ḳarīn bād Ḫaşm-ı tu çu ḫāk teh-nişīn bād"			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Her yıl Nevruz güneşi doğduğunda senin bahtın yüce ve uğurlu olsun Başın şeref zirvesine yakın olsun, düşmanın toprak gibi yere serilsin"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. İmzasını "Aḥḳaru'l-ḫalḳ Hāşimü'l-Mekkī" şeklinde düşmüştür. Süheyl Belviranlı Koleksiyonundadır.

[315] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 634: https://osf.io/9u3qz/.
[316] Hayatı hakkında bilgi için bk. Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 28 Ağustos 2014, "AHKAR, Abdullah Hâşim Bey".

Görsel 635: Phebus Müzayede[317]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdullah Hâşim Bey	Yazıldığı Tarih: 1337/1918
Manzumenin Şairi	Abdullah Hâşim Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Genc-i rāḥat ger be-cūyī der-cihān pūr-kār bāş Hīç ne bār-ı kesī ber-keş ne ber-kes bār bāş Tā ne-bīnī rūy-ı zişt u ne’şnevī ḥarf-i duruşt Rūzhā der-ḫʷāb u şebhā tā seḥer bīdār bāş Bāde-yi bezm-i buzurgān hāvi-yi derd-i serest Ger be-ʿişret māyilī hem meclis-i ḫammār[318] bāş Her ki-rā bisyār bāşed dūst hīçeş dūst nīst Dilberī be’gzīn u dūr ez-şoḥbet-i aġyār bāş			

[317] “Phebus Müzayede” Görsel 635: https://osf.io/yd95w/.

[318] “Çok şarap içmiş kimse, mürşid, İlâhî aşk şarabı ile kendinden geçmiş olan âşık” anlamlarına gelmektedir.

	Ger ne-mī-ḫʷāhī esīr u mubtelā-yı ġam şevī Rāz-ı ḫod ne fāş kun ne maḥrem-i esrār bāş Ger selāmet ḫʷāhi ez-āsīb-i devrān hem çu serv Ser be-tāb ez-naḳd u māl āzāde vu bī-bār bāş Aḥḳar er ḫʷāhī ki sāzī bā-felek dūlāb-vār [319] Bāde ḫʷār u eşk bār u nāledār u zār bāş” Ḳıṭʿa – Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün “Her naḫl-i ārizū ki zemīn-gīr-i dil buved Ber-kendemeş zi-bīḫ u burīdemeş bār u berk Ne ez-viṣāl şād u ne ġamgīnem ez-firāḳ Der-dil kunūn ne-mānd be-cūz ārizū-yı merg”
Nazım Şekli	Gazel - Kıta
Tercümesi	“Eğer kolaylıkla bir defîne aramak istiyorsan bu cihanda çok çalış Ne kimsenin yükünü taşı ne de kimseye yük ol Eğer çirkin yüz görmek ve ağır söz işitmek istemiyorsan Gündüzleri uykuda geçir, geceleri de sabaha kadar uyanık kal Ulların eğlence meclislerindeki şarap çokça baş ağrısı yapar Eğer bu eğlenceye dahil olmak istersen şarap sunanların meclisinde ol Çok dostu olan kimsenin hiç dostu yoktur Bir sevgili seç ve ağyârın sohbetinden uzak dur Gamın esiri ve mübtelâsı olmak istemiyorsan eğer Ne kimseye sırrını aç ne de kimsenin sırrına mahrem ol Eğer servi gibi cihanın sıkıntılarından selamete çıkmak istiyorsan Mal ve paradan yüz çevir, onun gibi âzâde ve meyvesiz ol Ey Hakîr, eğer kaderinle iyi geçinmek istiyorsan Şarap iç, gözyaşı dök, feryâd u figân eyle” Kıta “Hurma ağacı gibi gönlüme yer eden her arzumu kökünden koparıp meyvesini ve yaprağını kestim Ne kavuşmaktan mutluyum ne ayrılmaktan hüzünlü Şimdi gönlümde ölüm arzusundan başka bir şey kalmadı”

[319] “Kader” anlamında çokça kullanılmaktadır.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Levhada iki farklı manzume bulunmaktadır. İkinci manzume daha çok ölümü temenni içerikli bir manzumedir. Mâil kıta formundadır.

İbnülemin'e göre, şiirlerinde "Aḥḳar" mahlasını kullanan Abdullah Hâşim Bey'in güzel şiirleri vardır fakat bu şiirleri derleyip düzenleyememiştir. Türk, Arap ve Fars lisanlarında nazım ve nesre muktedir ayrıca hatt-ı Taʿlîkte mahir iyi bir hattattır, diye ifade etmiştir. Yazılarının altında çoğunlukla "Aḥḳaru'l-Ḫalḳ Hâşimü'l-Mekkī" şeklinde imzası bulunmaktadır.[320]

[320] Hayatı hakkında detaylı bilgi için bk. İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, 1969, 1/580-581; Arslan, "AHKAR, Abdullah Hâşim Bey".

Görsel 636: Alif Art[321]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abdullah Hâşim Bey	Yazıldığı Tarih: 1294/1877
Manzumenin Şairi	Abdullah Hâşim Bey			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Zīver-i tāc-ı faḫr-i ehl-i yaḳīn Ẕāt-ı pāk-i Cenāb-ı Saʿdüddīn”			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	“Ehl-i yakînin övünç tâcının süsü Zâtı pâk olan Cenâb-ı Sa‘düddîndir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Tekke ve dergâhlara asılan manzume levhalarındandır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür.

[321] “Alif Art Müzayede” Görsel 636: https://osf.io/d8n9r/.

Görsel 637: İstanbul Antik Sanat[322]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Abdullah Hâşim Bey	Yazıldığı Tarih: 1337/1918
Manzumenin Şairi	Hâlid-i Nakşibendî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Kasâyid-i Hâlid-i Nakşibendî*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Temennā-yı ḳabūleş dārem u dānem ki nā-ehlem Meded yā rūḥ-ı Şāh-ı Naḳşibend u Ġavṣ-ı Geylānī"[323]			
Nazım Şekli	Kaside			
Tercümesi	"Ehli değilim biliyorum ama onun beni kabul edeceğini temennî ediyorum Yetiş, ey Şâh-ı Nakşıbend ve Gavs-ı Geylânî'nin ruhu"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Tekke ve dergâhlara asılan manzume levhalarındandır. Kasâyid kısmında "Şah Abdullah'ın Medhi" başlığı düşülmüş kasidenin elli beşinci beytidir. Hâlid-i Nakşibendî, şiirlerinde mürşidi Şah Abdullah-ı Dihlevî'ye olan muhabbetini çokça dile getirmiştir.[324]

[322] "İstanbul Antik Sanat" Görsel 637: https://osf.io/rz3ey/.
[323] Ganjoor, "Hâlid-i Nakşibendî" https:// ganjoor.net/khaled/ghaside/sh5, (Erişim 03.06.2022).
[324] Ayrıntılı bilgi için bk. Abdulvahap Yıldız, "Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin Şiirlerinde Şâh Abdullah-ı Dihlevî Sevgisi", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2017), 187-203.

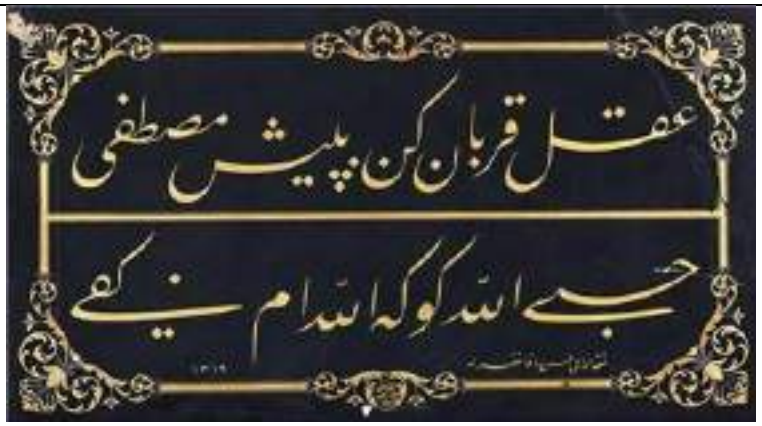
Görsel 638: Son Hattatlar[325]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Abdullah Hâşim Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿOmrem be-hevā-yı leb-i mey-gūn bu'gẕeşt V'ez-dil be-ġam-ı hicr besī ḫūn bu'gẕeşt Bu'gẕeşt civānī be-ṣad efsūs u henūz Āgeh ne-ṣudem k'īn du se dem çūn bu'gẕeşt"			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ömrüm o şarap rengi (kırmızı) dudaklarına kavuşma isteğiyle geçti Ayrılık gamınla yüreğim ne çok kanadı Gençliğim yüzlerce pişmanlıklar ve keşkelerle geçti ve hâlâ Ben bu kısacık ömür hızla nasıl geçti anlayamadım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Mâil kıta formundadır.

[325] İnal, *Son Hattatlar*, 423.

3.5.6. Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi

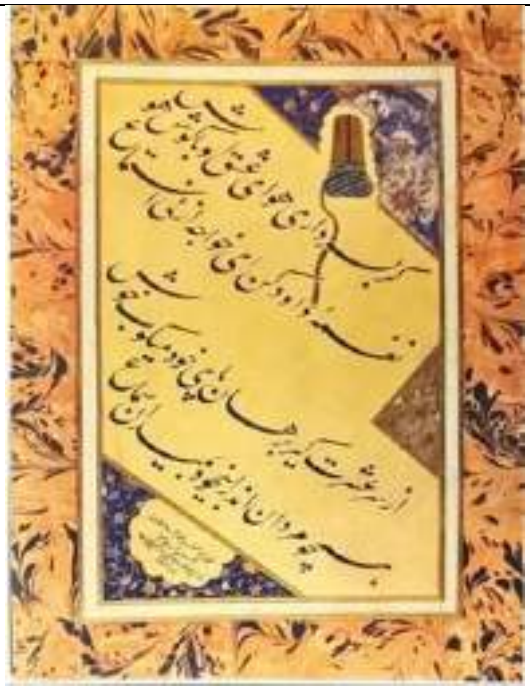
Görsel 639: Divan Edebiyatı[326]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi	Yazıldığı Tarih: 1319/1901-1902
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"ʿAkl ḳurbān[327] kun be-pīş-i Muṣṭafā Ḥasbiyallāh gū ki Allāh*em kefā*"[328]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Aklı Hz. Peygamber Mustafâ'nın huzûrunda kurban et, Hasbiyallâh de Allah bana kâfîdir"[329]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Zer-endûd levhalardandır. Manası itibarıyla "hakikat yalnızca peygamberimizdir" demektedir. Beyit mana itibariyle Tevbe sûresi 128-129. âyetlerinden iktibas bulunmaktadır.[330]

[326] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 639: https://osf.io/bgy9e/.
[327] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, haz. Ahmet Çelik, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018), 4/166; Kimi nüshalarda "hayrân" geçmekteyken Hind nüshalarında "hayran" yerine, "kurban" geçmektedir. bk. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, haz. Selçuk Eraydın - Mustafa Tahralı - Necdet Tosun, çev. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008), 7/405.
[328] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, haz. Osman Türer- Mustafa Tahralı - Sâfi Alpaguş, çev. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008), 4/359.
[329] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, 2008, 7/405.
[330] "And olsun size içinizden *öyle bir peygamber* gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir, size çok düşkündür, Mü'minlere karşı şefkat ve merhamet doludur. Buna rağmen yüz çevirirlerse *de ki: "Allah bana yeter, O'ndan başka ilah yoktur, ben yalnız O'na güvenip dayanırım***;** O, büyük arşın sahibidir." Tevbe 9/128-129. Nisâ 4/81.

3.5.7. Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî

Görsel 640: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[331]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1341/1922
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ger be-ser dārī hevā-yı ʿışḳ-ı ū bā-gūş-i hūş Naġme-i Dāvūd kun ey ḫᵛāce ez-ney istimaʿ Ez-ser ʿişret-gīr-i bürhān pāy-i ḫod mīkūb ḫoş Hemçu merdān enderā bī-ḫod be-meydān-ı semāʿ”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Ey efendi, onun aşkını arzuluyorsan, akıl kulağı ile dâvûdî nağmesini neyden dinle Başından eğlenceyi at, dünyaya bağlı kalma, ayağını hoş bir şekilde vurmaya başla ve kendini kaybetmiş bir şekilde hakikat arayışındaki insanlar gibi semâ meydanına gir”			

[331] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 15.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair manzumelerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Mevlevîlerin semâ âyinini tasvir etmektedir. Mecâz-ı mürsel sanatı mevcuttur. Hz. Davud'un sesinin güzel olmasına telmih vardır. Mevlevîlerin başlarına takmış oldukları sarığa, sikkeye ve bu sarığa sarılan sargıya destar denilmiştir. Levhanın en başına çizilmiş olan destarın ser kelimesinin tam üzerine düşmesi de oldukça manidardır.

Görsel 641: Son Hattatlar[332]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1338/1919
Manzumenin Şairi	Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Men ʿāşıḳ-ı bīmār-ı tuem destem-gīr Dīvāne-i dīdār-ı tuem destem-gīr Her çend ki men bī-ser u pāyem ammā Uftāde-i derbār-ı tuem destem-gīr”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ben senin hasta aşığınım tut elimi Senin yüzünün dîvânesiyim tut elimi Her ne kadar serseri olsam da Senin huzûruna düştüm tut elimi”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair manzumelerdendir. Mâil kıta formundadır. Ebû Said Ebu’l-Hayr’ın rubailerinden biri ile çok benzemektedir. Mevlânâ’nın *Dîvân-ı Kebîr*’indeki rubailerinden 918. rubai ile de çok benzemektedir. İkisine de atfedilmektedir.

[332] İnal, *Son Hattatlar*, 402; “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 641: https://osf.io/wjk39.

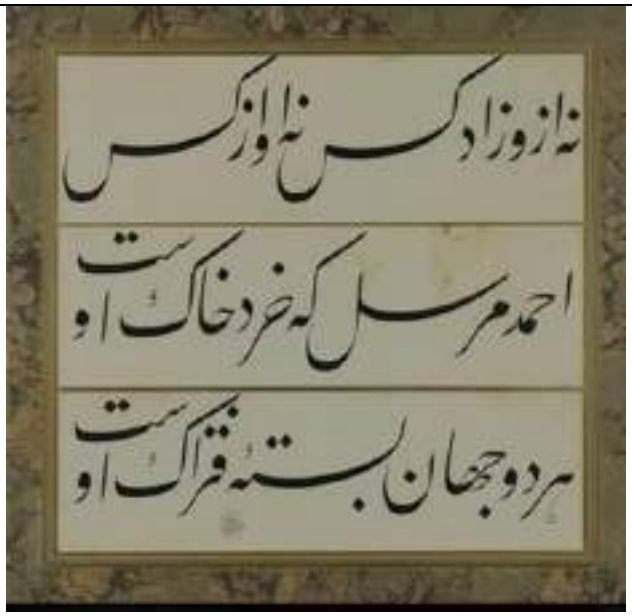

Görsel 642: Alif Art[333]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1849/1930
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Meşʿal-i bezm-i ġamest āh-ı şerer-fiken-i mā Hest çūn sīne-i pur-āteş-i mā gulşen-i mā Cāy-ı her sāye-nişīn nīst feżā-yı dil-i mā Ki çerāġ-ı seḥerest dāġ-ı dil-i rūşen-i mā”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Bizim alev saçan âhımız gam meclisinin meşalesidir Bizim ateş dolu göğsümüz gibi gül bahçemiz var Bizim gönlü fezâmız herkesin konaklayacağı bir yer değildir Kalbimizi aydınlatan yaramız seher kandili gibidir”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İnsanın dertli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Ketebe kaydı “naẓmuhū ve nemmeḳahū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İkinci beyitte Hz. İbrahim’in ateşlere atıldığı olaya telmih vardır. Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî’nin kendi şiirlerinden birisidir.

[333] “Alif Art Müzayede” Görsel 642: https://osf.io/3qh6v/.

Görsel 643: Hattatlarımız Blog[334]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1319/1901
Manzumenin Şairi	Senâ'î / Nizâmî-i Gencevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Tarîku't-Tahkîk / Mahzenü'l-Esrar*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne ez-ū zād kes ne ū ez-kes"[335] Aḥmed-i Mursel ki ḫıred ḫāk-i ū'st Her du cihān beste-i fitrāk-ı ū'st"[336]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Ne ondan kimse doğmuştur ne O kimseden doğmuştur (O doğmamış, doğurmamıştır)" "Resûl olarak gönderilen Ahmed o ki akıl onun yolunun toprağıdır İki cihan da onun atının terkisine bağlıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[334] "Hattatlarımız Blog" Görsel 643: https://osf.io/kfqad/.
[335] Senâî, *Tarîku't-Tahkîk* (Kütübhâne-i Meclis-i Şuarâ-yı Millî: 25280, 78/459), 2. "Lem yelid ve yûled: Doğurmamış ve doğmamıştır" âyetinden bir iktibastır. İhlâs 112/3.
[336] Nizâmî-i Gencevî, *Mahzenü'l-Esrâr-ı Hakîm-i Nizâmî-i Gencevî*, 21.

Görsel 644: Son Hattatlar[337]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî	Yazıldığı Tarih: 1337/1918
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (2., 3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Būdest ki mest-i mey-i gulgūn Ḫayyām Be’stūde ez-ān-mey zi-ḥad efzūn Ḫayyām Ez-cām-ı tevellā-yı ʿAlī men mestem Mest-i mey-i engūr nīyem çūn Ḫayyām”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Hayyâm gül renkli şarabın sarhoşuydu Ve haddinden fazla överdi o şarabı Ben ise Ali’nin aşkının sarhoşuyum Hayyam gibi üzüm sarhoşu değilim”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Şiîlere ait bir manzumedir. Rubai formunda ve her mısra ayrı vezindedir.

[337] İnal, *Son Hattatlar*, 402, 449.

3.5.8. Aziz Rifâî

Görsel 645: Ömrümün Bereketi 4[338]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Sülüs-Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1338/1919
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir. – Ken‘an Rıfâ‘î			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fâʿ (Farsça Rubai) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün (Türkçe Beyitler)			
Transkripsiyonlu Metin	“Der-ʿayn-ı ʿAlî sırr-ı ʿaliyyü’l-ālāest Der-lām-ı ʿAlî remz-i veliyyü’l-vālāest Der-yā-yı ʿAlî nukte-i Ḥayyu’l-Ḳayyūm Ez-nūr-ı Ḫudā nūr-ı ʿAlî hem peydāest” Türkçe beyitler: Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün “Ben nār-ı enallāhı görüp eyledüm īmān Cānānımuñ ʿaynı ile ḳaşuñda nümāyān” … Meryem dehenî dilberimüñ lebleri ʿÎsā[339] Ölmüşleri Miʿrāc-ı viṣāliyle ider gün gibi iḥyā”[340]			
Nazım Şekli	Rubai - ?			

[338] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/290-291.
[339] Hz. İsa’nın şifalı nefesine ve Hz. Meryem’e telmih vardır. Dilberin suskunluğunu, Hz. Meryem’in suskunluk orucu tutmasına, sevgilinin dudaklarını, Hz. İsa’nın Allah’ın izni ve dualarıyla ölüleri diriltmesine benzetmektedir.
[340] Kenan Rifâî, *İlâhiyât-ı Ken‘an*, 111; Derman, “Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali”, 282-283.

Tercümesi	“Ali’nin ayn harfi yücelerin yücesinin sırrıdır Ali’nin lâm harfi yüce velînin işaretidir Ali’nin yâ harfi(nde) Hayyu’l-Kayyûm’un ince manası saklıdır Ali’nin nûru Allah’ın nûrundan aşikar olmuştur” “Ben ‘enallâh’ ateşini görüp Allah’a inandım Sevgilimin gözü ile kaşında görünen Meryem ağızlı güzelimin dudakları İsa Ölmüşleri vuslata kavuşma ile gün gibi canlandırır”

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Bir diğer manzume vahdet-i vücûd anlayışını yansıtmaktadır. “Meded Yā ʿAlī” Müsennâ (Çift ve karşılıklı yazılmış aynalı yazı) şeklinde Celî Sülüs ile hazırlanmıştır. Ortada gözüken çifte kılıçlarda “Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā ẕülfiḳār/Zülfikar’dan keskin kılıç, Ali’den daha cesur, yiğit yoktur” yazmaktadır. Kılıçların arasında daire içinde “Fāṭımatü’z-Zehrā” ve “Ḥasan”, “Ḥüseyn” isimleri bulunmaktadır. Levhanın ebrulu dış pervazındaki köşelere çihâr-yâr-ı güzîn, bunların arasına Farsça Rubai ve Türkçe beyitler yazılmıştır. Yine içinde Nâdî ʿAliyyen manzumesi ve “Zikru ʿAliyyün ibâdetün” hadisi mevcuttur.

Suskunluk orucu tutan sevgilinin dudakları ile Hz. Meryem’e ve canlandırabilme mucizesiyle Hz. İsa’ya telmih bulunmaktadır. Hattat imzasını, “Bende-i ʿāl-i Nebī Mehmed ʿAzīz Rıfāʿī” şeklinde atmıştır. Sağ üst köşede lafza-i Celâl, sol üst köşede ism-i Nebî yazıları yer alan “Hadîce Cenân” ve “Ümmî Kenʻan” ifadeleri bu levhanın anılan Rıfâî Dergâhı için yazıldığını göstermektedir. Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı Ekrem Hakkı Ayverdi Hat Koleksiyonundadır.[341] *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*’da da bulunmaktadır.[342]

[341] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/290-291.
[342] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 249.

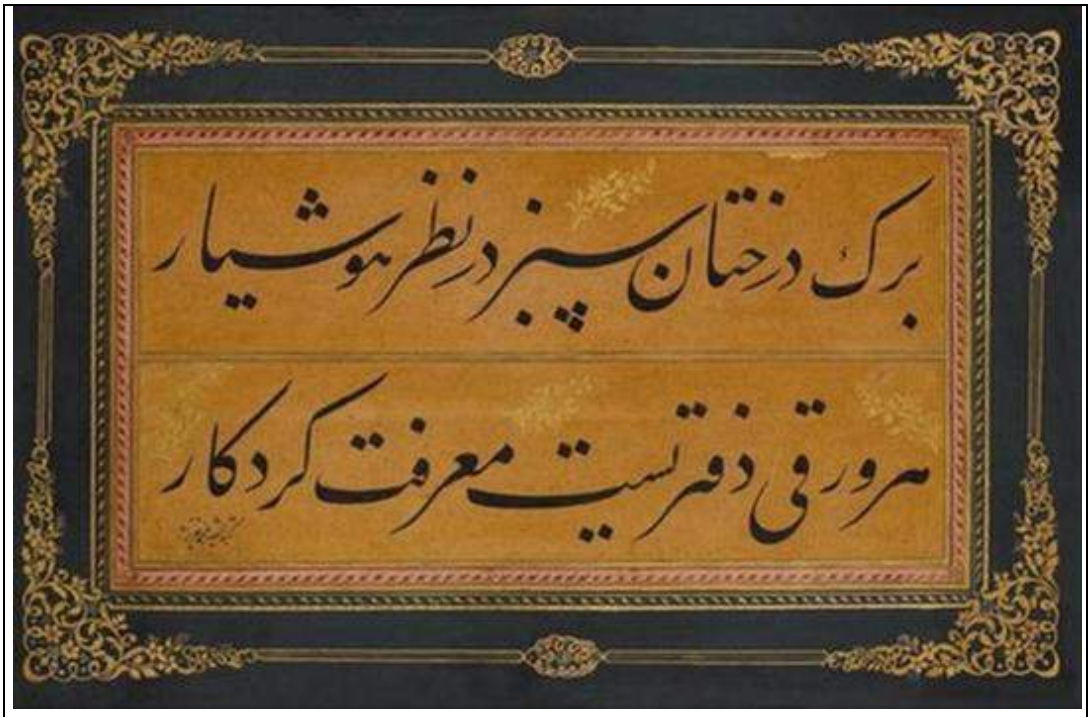

Görsel 646: Sadberk Hanım Müzesi[343]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk - Sülüs	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1333/1915
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ			
Transkripsiyonlu Metin	“Der-ʿayn-ı ʿAlī sırr-ı ʿaliyü’l-ālāest Der-lām-ı ʿAlī remz-i veliyyü’l-vālāest Der-yā-yı ʿAlī nukte-i Ḥayyu’l-Ḳayyūm Ez-nūr-ı Ḫudā nūr-ı ʿAlī hem peydāest” Ortasında “Yā Ḥażret-i Seyyid Sulṭān Aḥmed er-Rıfāʿī” yazmaktadır.			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ali’nin ayn harfi yücelerin yücesinin sırrıdır Ali’nin lâm harfi yüce velînin işaretidir Ali’nin yâ harfi(nde) Hayyu’l-Kayyûm’un (olan Allah’ın) ince manası saklıdır Ali’nin nûru Allah’ın nûrundan âşikâr olmuştur”			

[343] *Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi*, 44-45.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. “Meded Yā ʿAlī” Müsennâ (Çift ve karşılıklı yazılmış aynalı yazı) şeklinde Celî Sülüs ile hazırlanmıştır. Ortada gözüken çifte kılıçlarda “Lā fetā illā ʿAlī lā seyfe illā ẕülfiḳār/Zülfikar’dan keskin kılıç, Ali’den daha cesur, yiğit yoktur” yazmaktadır. Ortada Rıfâî Tâc-ı Şerîfi, altında “Ya Hazret-i Pir Seyyid Ahmed er-Rıfâî”, dört halifenin adı, Fetih âyeti, Allah, Muhammed, kılıçların arasında daire içinde “Fāṭımatü’z-Zehrā” ve “Ḥasan”, “Ḥüseyn” isimleri bulunmaktadır. Dış pervazda ise Farsça kıta mevcuttur. Tasavvuf ve tarikatlere dair tekkelere asılmak amacıyla yazılan levhalardandır.

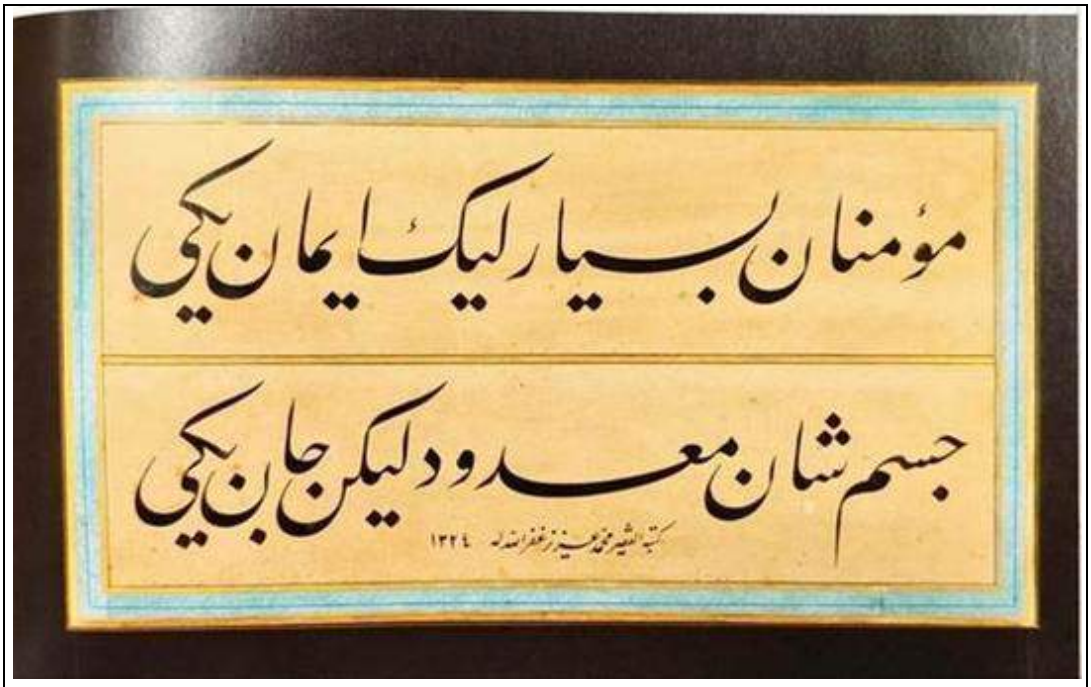
Görsel 647: Ketebe[344]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1320/1902-1903
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Dîvân-ı Saʿdî*			
Vezni	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Berg-i dıraḫtān-ı sebz der-naẓar-ı hūş-yār Her varaḳī defterī'st maʿrifet-i Kirdgār"[345]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Akıl sahipleri için ağaçların her bir yeşil yaprağı, Allah'ın mârifet defterinden bir sayfadır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Galata Mevlevîhânesi Müzesinde bulunmaktadır.[346] Şiirin aslında bazı kelime değişiklikleri mevcuttur:

"Berg-i dıraḫtān-ı sebz pīş-i Ḫudāvend hūş
Her varaḳī defterī'st maʿrifet-i Kirdgār"[347]

[344] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 647: https://osf.io/jexcr/.
[345] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 706.
[346] Yavuz Özdemir, *Galata Mevlevîhânesi Müzesi*, ed. Süleyman Berk (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 2018), 274. Özdemir, *Galata Mevlevîhânesi Müzesi*, 274.
[347] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 1083.

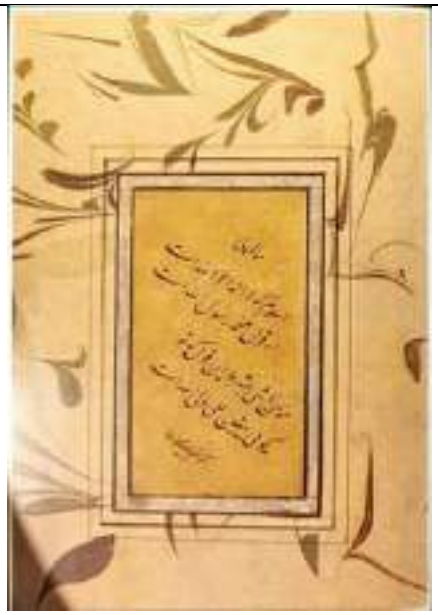
Görsel 648: Tarihu Fenni'l-Hat Medârisühü ve Ruvvâduhu[348]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Aziz Rifâî	Yazıldığı Tarih: 1324/1906
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Muʾminān bisyār[349] līk īmān yekī Cism-i şān maʿdūd līken cān yekī"[350]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"İnananlar çoksa da imanları tektir Cisimleri çoksa da canları tektir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Vahdet-i vücûd anlayışını yansıtan manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Hüseyin Gündüz Koleksiyonundadır.

[348] Muhittin Serin, *Tarihu Fenni'l-Hat Medârisühü ve Ruvvāduhu* (İstanbul: IRCICA, 2020), 508.
[349] Mehmet Kanar'ın hazırlamış olduğu çalışmada "maᶜdūd" şeklindedir. bk. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, 2018, 4/104.
[350] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, 2018, 4/104.

3.5.9. Ali Sırrî Efendi

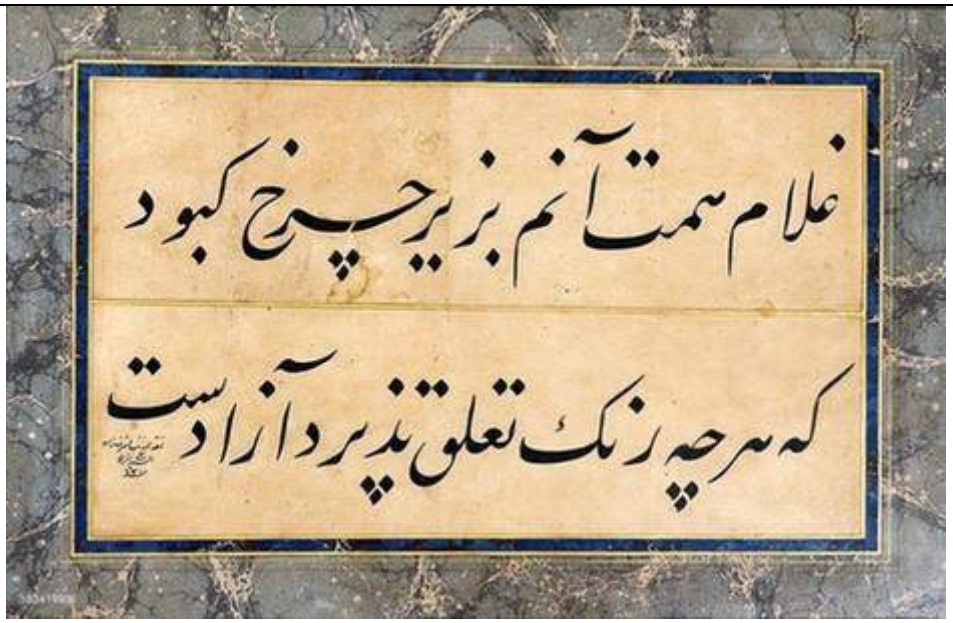

Görsel 649: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu [351]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Ali Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1321/1903
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"İslām ki lā ilāhe illallāhest Ez-ḳavl-i Muḥammedun Resūlullāhest Muʾmin bāşī̄ be-şarṭ-ı īn ḳavl ki tū Gūyī̄ be-yaḳīn ʿAlī̄ veliyyullāhest"			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Allah'ın elçisi Hz. Muhammed'in kavlince İslâm, 'Lâ İlâhe illallâh''tır Kalben inanarak 'ali veliyyullâh'tır' de ki ancak o şartla müʾmin olursun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Şia'nın anlayışına ve Şiî inanışlarına göre kelime-i tevhide dair bir manzumedir. Kelimelerde değişiklikler yapılmış benzer çokça Farsça manzume bulunmaktadır.

[351] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 14.

Görsel 650: Divan Edebiyatı[352]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Ali Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1300/1882-1883
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ġulām-ı himmet-i ānem bezīr-i çarḫ-ı kebūd Zi-her çi reng-i taʿalluḳ pezīred āzādest"[353]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Mavi gökkubbe altında taalluk rengini kabul eden her şeyden âzâde / özgür olan kimsenin himmetinin kuluyum"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair muhabbet içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Şair, "be-zīr-pezīr"'de kelime oyunu yapmıştır. Gazelin hüsn-i matlaʿ beytidir. Kâmil Ülgen'de 1952-1953 yılında yazmıştır. Ketebe.org'da mevcuttur.

[352] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 650: https://osf.io/h7w3n/.
[353] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, 1940, 1/90.

Görsel 651: Son Hattatlar[354]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Ali Sırrî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1321/1903
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Pādişāhā leşker-i tevfīḳ hem-rāh-ı tu end Ḫīz eger ber-ʿazm-i tesḫīr-i cihān reh mī-kunī Bā-çunīn evc-i kemāl ez-pīşgāh-ı salṭanat Āgehī vu ḫidmet-i dilhā-yı āgeh mī-kunī"[355]			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Ey Padişahım, tevfik ordusu senin yoldaşındır Cihanı ele geçirmeye azmettiysen ayağa kalk yürü Bu kadar yücelikle saltanat huzurundan Haberdarsın ve haberdar olan gönüllere hizmet ediyorsun"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Devlet büyüklerine medhiye içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Kubbealtı Vakfı Koleksiyonundadır. "Der-Medḥ-i Şāh Manṣūr Āḥarīn Pādişāh-ı Āl-i Muẓaffer" başlıklı medhiyedir.

[354] İnal, *Son Hattatlar,* 473.
[355] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, nşr. Hâşim Rızâ (Tahran: İntişârât-ı Kave, 1341), 243.

3.5.10. Hasan Tahsin Hilmi Efendi

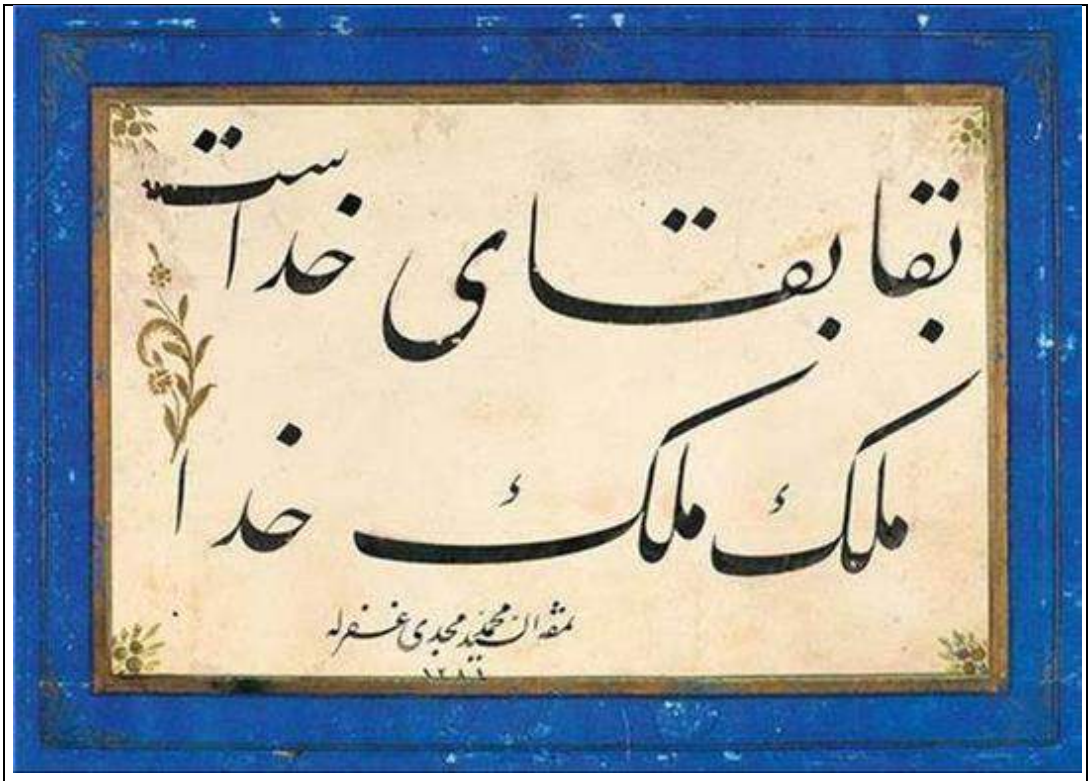
Görsel 652: Ketebe[356]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Sülüs	Hattatı: Hasan Tahsin Hilmi Efendi	Yazıldığı Tarih: 1313/1895-1896
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey Bār-ı Ḫudā be-ḥaḳḳ-ı hestī Şeş çīz me-rā meded firistī ʿİlm u ʿamel u ferāḫ-destī Īmān u emān u ten-durustī"[357]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey Hazret-i Allah, varlığın hakkı için Şu altı şeyi bana yardıma gönder İlim, amel ve el açıklığı İman, emniyet ve beden sağlığı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Eserde, "Ebu Said tarafından diğer şairlerden alıntılanan dağınık beyitler" başlığı altında toplanmış beyitlerdendir. Daha sonra Hattat Mehmed Rıza Efendi ve Kemâl Batanay da yazmıştır.

[356] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 652: https://osf.io/2qewm/.
[357] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 119.

3.5.11. Seyyid Mehmed Mecdî Efendi

Görsel 653: Ketebe[358]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Seyyid Mehmed Mecdî Efendi	Yazıldığı Tarih: 1284/1867-1868
Manzumenin Şairi	Sultan Ahmed Sencer			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Beḳā beḳā-yı Ḫudā'st mulk mulk-i Ḫudā"[359]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Beka dediğin Allah'ın bekasıdır, mülk dediğin ise Allah'ın mülkü"			

[358] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 653: https://osf.io/3hgep/.
[359] Muhammed bin Ebî Tâlib Mecdî, *Zînetü'l-Mecâlis* (Tahran: Kütübhâne-i Senâyî, 1362), 242.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı “nemmeḳahū...” ile düşülmüştür.

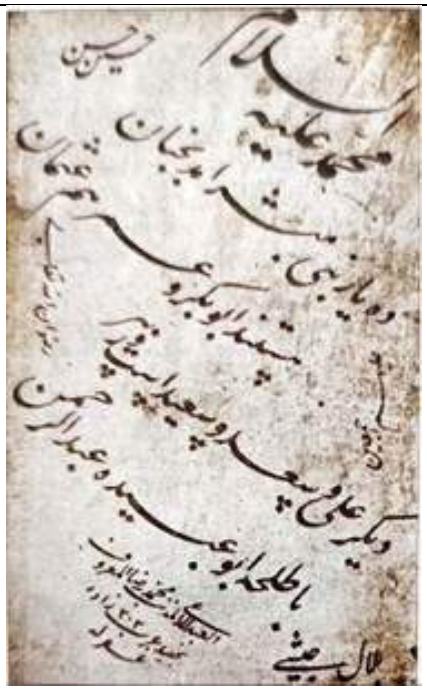
Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

“Çü merg tāḫten āverd hīç sūd ne-kerd

Beḳā beḳā-yı Ḫudā’st mülk mülk-i Ḫudā”

Sultan Sencer’e ait olduğu ve ölüm döşeğindeyken söylediği rivâyet edilmektedir. Ölüm anındaki teslimiyeti ifade etmektedir. Sultan Mahmud Gaznevî ve Melikşâh’a da atfedilmiştir. Bir gazelin son mısrasıdır.

3.5.12. Mehmed Rıza Bey

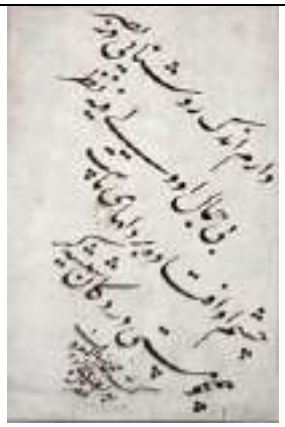
Görsel 654: Son Hattatlar[360]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Rıza Bey	Yazıldığı Tarih: 1303/1893
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (3. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Deh yār-ı Nebī mubeşşir āmed be-cinān Hestend Ebū Bekr u ʿÖmer hem ʿOs̱mān Dīger ʿAli vu Saʿd u Saʿīdest u Zübeyr Bā-Ṭalḥa Ebū ʿUbeyde ʿAbdurraḥmān”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Hz. Peygamber’in cennetle müjdelenen on dostu Hz. Ebûbekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) hem Hz. Osman (r.a), başka Hz. Ali (r.a), Hz. Saʿd ibn Ebî Vakkâs (r.a), Hz. Saʿîd ibn Zeyd (r.a), Hz. Zübeyr ibn ʿAvvâm’dır. (r.a) Hz. Talhâ ibn Ubeydullah (r.a) ile Hz. Ebû Ubeyde ibn Cerrâh (r.a), Hz. Abdurrahmân ibn Avf (r.a), Hz. Bilâl-i Habeşî (r.a), Allah hepsinden razı olsun”			

[360] İnal, *Son Hattatlar*, 466.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Aşere-i mübeşşerenin isimlerini içermektedir. Mâil kıta formundadır. Başlarken "Muḥammed ʿaleyhi's-selām" ve "Ḥasan" "Ḥüseyin" isimlerini de yazmış, "ʿAbdurraḥmān" isminden sonra "Bilāl-i Ḥabeşī rıḍvānullāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn" şeklinde eklemede bulunmuştur.[361]

[361] "ᶜAbdurraḥmān" ismiyle rubai bitmiş, hattat devamında daha küçük harflerle "Bilāl-i Ḥabeşī" ismini de eklemiştir. Diğer tarafına da "rıḍvānullāhi teᶜālā ᶜaleyhim ecmaᶜīn" dileğini eklemiştir.

<table>
<tr><td colspan="5">
Görsel 655: Son Hattatlar[362]</td></tr>
<tr><td>Levha Hakkında Genel Bilgiler</td><td>Dil: Farsça</td><td>Yazı Çeşidi: Taʿlîk</td><td>Hattatı: Mehmed Rıza Bey</td><td>Yazıldığı Tarih: 1307/1889</td></tr>
<tr><td>Manzumenin Şairi</td><td colspan="4">Kemâl-i Hucendî[363]</td></tr>
<tr><td>Manzumenin Bulunduğu Eser</td><td colspan="4">Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî</td></tr>
<tr><td>Vezni</td><td colspan="4">Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün</td></tr>
<tr><td>Transkripsiyonlu Metin</td><td colspan="4">“Dārem endek rūşenāyī der-başar
Bī-cemāl-i ū velī fīhi naẓar

Çeşm-i ū uftāde ber-dilhā-yı māst
Hemçu mestī der-dukān-ı şīşe-ger”[364]</td></tr>
<tr><td>Nazım Şekli</td><td colspan="4">Gazel</td></tr>
<tr><td>Tercümesi</td><td colspan="4">“Gözümde azıcık göz aydınlığı var
Onun cemâli yok ama nazarı var

Bakışı gönüllerimize düştü
Cam ustasının dükkânındaki bir sarhoş gibi”</td></tr>
</table>

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Gazelin matlaʿ ve beşinci beytinden oluşmaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Şair, son mısrada sarhoşun bakışlarını, sevgilinin baygın bakışlarına; camcı dükkânını da kırılmamasına özen gösterilen bir kalbe benzetmiştir. İstiare bulunmaktadır. İnsanın gönlü acı çektikçe, kırılan cam parçalarının tene batması ve acıtması gibi can yakar. Sevgilinin bir bakışı için canının yanmasını göze almasını ifade etmektedir.

[362] İnal, *Son Hattatlar,* 466.
[363] Hayatı hakkında bilgi için bk. M. Nazif Şahinoğlu, “Kemâl-i Hucendî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).
[364] Kemâl-i Hucendî, *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, nşr. Ahmed Keremî (Tahran: İntişârât-ı Mâ, 1372), 206.

Görsel 656: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[365]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Rıza Bey	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Feʿilâtün / Mefâʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dil serā-perde-i muḥabbet-i ū'st Dīde āyine-dār-ı ṭalʿat-i ū'st Men ki ser der-ne-y-āverem be-du kevn Gerdenem zīr-i bār-ı minnet-i ū'st Faḳr-ı ẓāhir me-bīn ki *Ḥāfıẓ*-rā Sīne gencīne-i muḥabbet-i ū'st"[366]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Gönül onun muhabbetinin haremidir Göz onun yüzünün ayna tutucusudur İki cihana da baş eğmem Boynum onun minnet yükünün altındadır Hâfız'ın zâhir fakrine bakma Gönlü onun muhabbetinin hazinesidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Gazelin matlaʿ, hüsn-i matlaʿ ve makta' beyitlerinden oluşmaktadır.

[365] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 11.
[366] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, 1940, 1/136.

3.5.13. Mehmed Saîd Fennî

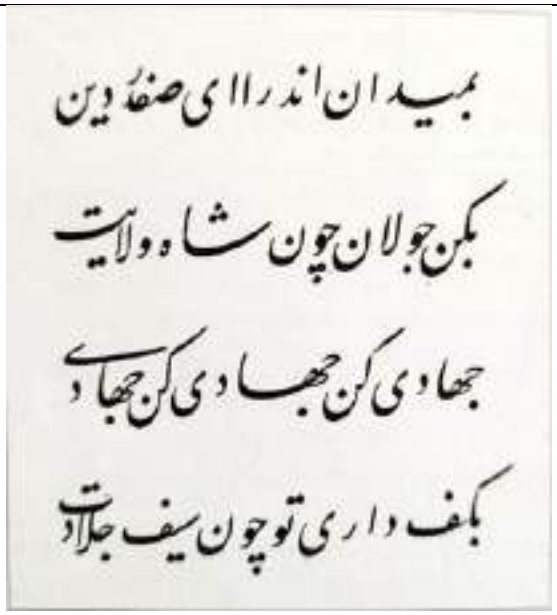
Görsel 657: Ketebe[367]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed Sa'îd Fennî	Yazıldığı Tarih: 1312/1894-1895
Manzumenin Şairi	Abdi Beg Şerârî-i Hemedânî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Abdi Beg Şerârî-i Hemedânî*			
Vezni	Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ġam-gīn ne-şeved ṭab'-ı gul ez-nāle-i bulbul Feryād-ı gedā revnaḳ-ı bāzār-ı kerīmest"[368]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Gül, bülbülün ağlayıp inlemesinden dolayı üzülüp gamlanmaz Cömertlerin pazarına canlılık veren dilencilerin feryadıdır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Birbirine bağımlı ve birbirlerini etkileyen unsurlardan bahsetmektedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. A. Kişi Koleksiyonundadır. Sebk-i Hindî üslûbunda bir şah beyittir. Cömert kimsenin tavrı gülün tavrına benzetilmiştir. Bu yönüyle beyitte mecaz-ı Mürsel bulunmaktadır. İkinci mısradaki "revnaḳ-ı bāzār-ı kerīmest" darb-ı meseldir. İktibas bulunmaktadır.

[367] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 657: https://osf.io/5zd6u/.
[368] Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî, *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*, haz. Zebîhullâh Sâhibkârî ve Âmine Fahr Ahmed (Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1389), 4/2228. Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî, *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*, 1389, 4/2228.

3.5.14. Celâl Bey

Görsel 658: Son Hattatlar[369]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Celal Bey	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Be-meydān ender ā ey Ṣafder-i Dīn Be-kun cevlān çun Ṣāh-ı Velāyet Cihādī kun cihādī kun cihādī Be-kef dārī tu çun seyf-i celādet"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey din kahramanı meydana gel Velilerin şâhı gibi deverân eyle Yiğitlik kılıçı elindeyken Cihâd eyle, cihâd eyle, cihad"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir.

[369] İnal, *Son Hattatlar*, 403.

3.5.15. Hulûsi Yazgan

Görsel 659: Türk Hattatları[370]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1336/1917-1918
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1., 3. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ(2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Dey şāne zed ān māh-ı ḫam-ı gīsū-rā Ber-çihre nihād zulf-i ʿanber-bū-rā Puşīd bedin ḥīle ruḫ-ı nīkū-rā Tā her ki ne maḥrem ne şināsed ū-rā"[371]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"O ay yüzlü taradı dün saçının büklümünü Yüzüne salıverdi amber kokulu zülüflerini Gizledi bu hileyle güzel yanaklarını Kim mahrem değilse, tanımasın diye onu"[372]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Hâmid Aytaç'ın yazmış olduğu hali de Kalem Güzeli ve Fikriyat'ta[373] bulunmaktadır.

[370] Rado, *Türk Hattatları*, 268.
[371] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 3.
[372] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 18.
[373] M. Uğur Derman, "Taʿlîk Hattının Unutulmaz İsmi: Mehmed Hulûsi Yazgan - 9 Mart 2018", *Fikriyat* (Erişim 06 Haziran 2022) Görsel telif: https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2018/03/09/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-27.

Görsel 660: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[374]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1346/1927
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (2., 3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ger ẖayr kunî vu żayr maḥsūb-ı menî Zehrî vu şifâʾî heme maṭlūb-ı menî Der-rūz-ı ezel men be-tu dil dādem u bes Maḥbūb-ı menî ẖūb-ı menî ẖūb-ı menî”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Hayır da yapsan zarar da versen ben sana güveniyorum Şifâmı da versen zehrimi de versen ben yine seni talep ediyorum Ben ezel günü sana gönlümü verdim, başkasına değil Ey benim sevgilim, benim güzelim güzelim”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[374] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 20.

Görsel 661: Kalem Güzeli[375]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1339/1920-1921
Beytin Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*?*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ez-hīç kesī ḫᵛīş [zi]-ten bā-ḫaberem Ez-hīç kesī bih niyem illā beterem Her çend be-ḥāl-i ḫᵛīş der mī-nigerem Yek ḥabbe ne-y-erzed zi-ḳadem tā be-serem"			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Kimseden değil sadece kendimden haberdârım Ben kimseden iyi değilim hatta daha da beterim Her ne kadar kendi hâlime baksam da Baştan ayağa bir tohum kadar değerim yok"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Melâmîlik içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*[376] ve *Harflerin Aşkı*'nda da bulunmaktadır.[377]

[375] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 661: https://osf.io/c263x/.
[376] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 185.
[377] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 369.

Görsel 662: Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu[378]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1346/1927
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	Ḥażret-i Mevlānā ve mevle'l-ʿārifîn Muḥammed Celālu'l-ḥaḳḳı ve'l-milleti ve'd-dīn ḳuddise sırrıhu'l-yaḳīn mī-fermāyend: "Bāz ā bāz ā her ān çi hestī bāz ā Ger kāfir u gebr u put-perestī bāz ā Īn dergeh-i mā dergeh-i nevmīdī nīst Ṣad bār eger tovbe şikestī bāz ā"[379]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Yine gel, yine gel; ne olursan ol, yine gel Kâfir, ateşperest, putperest olsan da yine gel Bizim bu dergâhımız umutsuzluk dergâhı değildir Tevbeni yüz kere bozmuş olsan da yine gel"[380]			

[378] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 18.
[379] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 4.
[380] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Rubailer*, 19.

diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere dair muhabbet içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Bir rivâyete göre de Efdalüddîn Kâşânî'ye aittir.[381] Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mevlevîlik ile özdeşleşmiş bir manzumedir. Levha formunda yazmak için seçmiş olduğu manzume kadar imzası ile de Mevlevîliğe intisabını göstermektedir. Hulûsi Yazgan levha formuna aktarmak amacıyla seçtiği bu manzumeleri çileli geçen bir ömrün son dönemlerinde yazmıştır. Yaygın olarak Mevlânâ'nın söylemiş olduğu bilinen bu levhada da hiçbir zaman Allah'tan ümit kesilmemesi ifade edilmektedir. Allah'ın rahmet kapısının, dönülmemesi gereken ilâhî bir dergâh olduğu belirtilmektedir. Hüsn-i hat ile de daha çok insana ulaşmaktadır.[382]

Bu manzumeyi birçok hattat yazmıştır. Hattatlardan Hâfız Mehmed Vehbî Efendi'nin yazmış olduğu hâli Ketebe.org'da mevcuttur. Mâil Taʿlîk kıta formundadır. Necmeddin Okyay'ın 1378/1958 tarihinde Mail Taʿlîk kıta ile levha formunda yazmış olduğu hâli de *Ömrümün Bereketi 4*'te mevcuttur.[383] Saʿdî Belger 1971 ve 1974 yıllarında yazmıştır. Birinci beyitte mısraların yer değişikliği ve kelime değişikliği mevcuttur. Mustafa Halîm Özyazıcı da 1375/1955-1956 yılında yazmıştır. Ketebe.org'da mevcuttur.

[381] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/253.
[382] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 73.
[383] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/253.

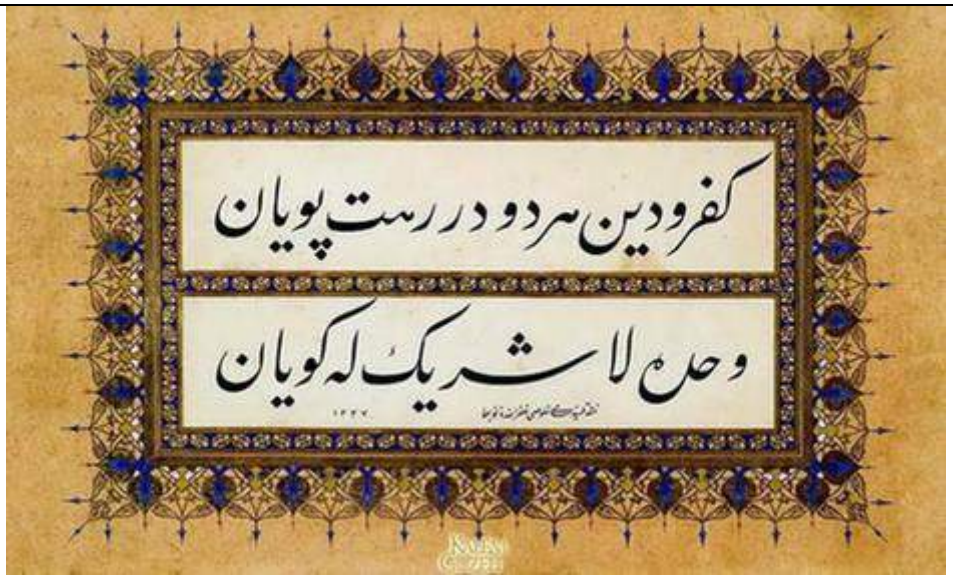

Görsel 663: Ketebe[384]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1335/1916-1917
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlün / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sulṭān-ı Rusül Şeh-i ʿArafnāk Hādī-i Sübül Delîl-i Süllāk Der-ḥakḳ-ı tū guft Ḥaḳ Teʿālā *Levlāke lemā ḫalaḳtü'l-eflāk*[385]"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey Peygamberler sultanı, Hakk'ı hakkıyla bilenlerin şahı Manevî yolun önderi, manevî yolcuların kılavuzu Hak Teʿâlâ senin hakkında buyurdu ki 'Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım'"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Mâil kıta formundadır. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Bestesini Ahmed Avni Konuk'un yaptığı Rûy-ı Irâk Ayin-i Şerîfi'nde üçüncü selamın son kısmı, beşincisidir.[386] Son mısrada iktibas mevcuttur. Necmeddin Okyay da yazmıştır.

[384] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 663: https://osf.io/qcbyw/.
[385] Akcaoğlu, *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*, 2019, 3/389.
[386] "Âsitâne", *Semazen Yayın Grubu* 3 (Mart 2010), 53.

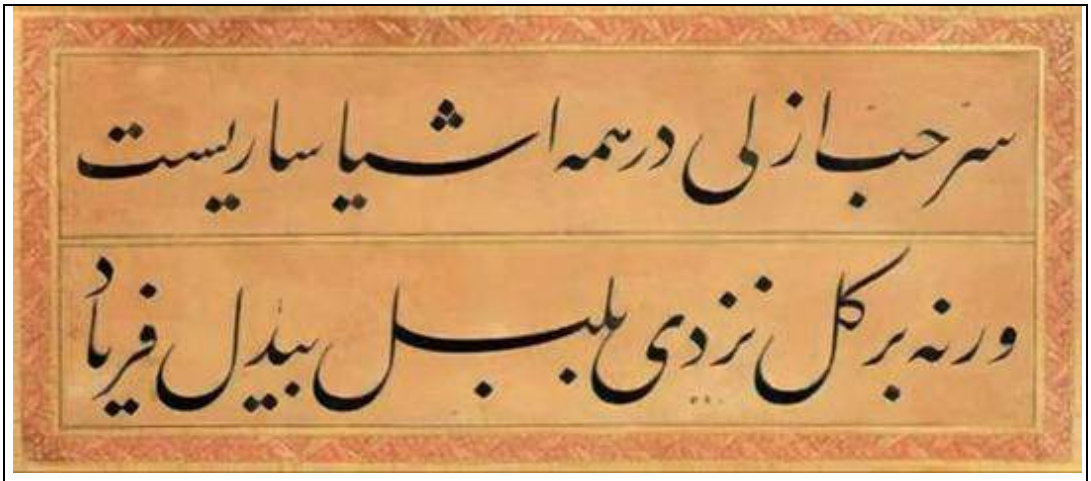

Görsel 664: Kalem Güzeli[387]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1337/1918
Manzumenin Şairi	Senâ'î[388]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Hadîkatü'l-Hakîka*			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Kufr u dīn her du der-rehet pūyān Vahdehū lā şerīke leh gūyān"[389]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Küfür ve iman, her ikisi de Allah'tan başka ilah yoktur diyerek senin yoluna koşmakta"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Emin Barın Koleksiyonundadır.[390]

[387] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 664: https://osf.io/z29wj/.
[388] Hayatı hakkında bilgi için bk. Saime İnal Savi, "Senâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009).
[389] Senâî, *Hadîkatü'l-Hakîka ve Şerîatü't-Tarîka (Fahrînâme)*, nşr. Meryem Hüseynî (Tahran: Merkez-i Neşr-i Dânişgâhî, 1382), 1.
[390] Berk, *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*, 65.

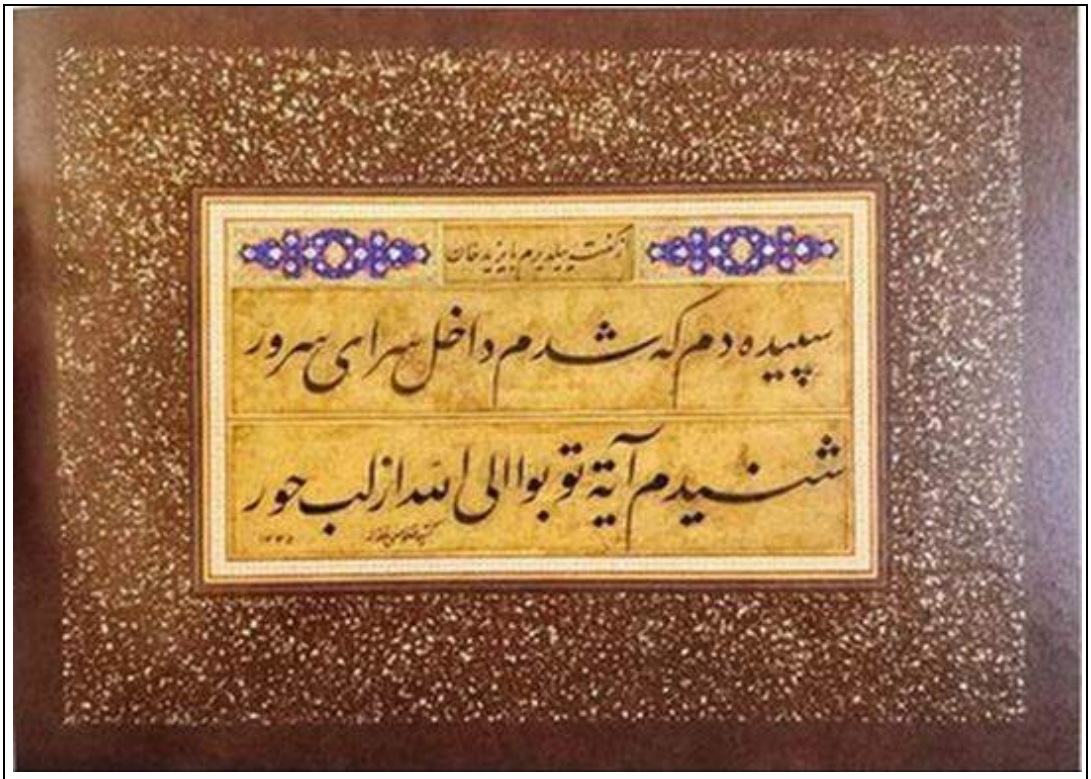

Görsel 665: Divan Edebiyatı[391]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Molla Ahmed Muhammed Mehdî el-Nerâkî[392]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Câmiʿu's-Saʿâdât*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sırr-ı ḥubb-ı ezelī der-heme eşyā sārī'st V'er ne ber-gul ne-zedî bulbul-i bī-dil feryād"[393]			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	"Ezelî muhabbetin sırrı tüm eşyâya sirâyet etmektedir Öyle olmasa gönlünü kaptırmış (âşık) bülbül, gül için feryat etmezdi"[394]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir.

[391] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 665: https://osf.io/7knxs/.
[392] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mustafa Öz, "Nerâkī, Molla Ahmed", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[393] Muhammed Mehdî el-Nerâkî, *Câmiʿu's-Saâdât*, ed. Seyyid Muhammed Kelânter (Daru'n-Numân li't-tabâ'ati ve'n-neşr, ts.), 3/119.
[394] Hasan Tevfik Marulcu, "Kınalızâde Ali Çelebi'de Ahlâkîliğin Dinamiği Olarak Îmân - Kelâm Ahlâk İlişkisi Bağlamında Bir Değerlendirme" (Uluslararası Kınalızâde Ailesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Isparta: SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2012), 372.

Görsel 666: Türk Hat Sanatından Seçmeler[395]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk - Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1335/1917
Manzumenin Şairi	Zahîr Fâryâbî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Zahîr Fâryâbî*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Sepīde-dem ki şudem dāḫil[396]-i serāy-ı surūr Şenīdem āyet-i *tūbū ilallāh*[397] ez-leb-i ḥūr"[398]			
Nazım Şekli	Kaside			
Tercümesi	"Sabah vakti sevinç sarayına dâhil olduğumda hurilerin dudağından tūbū ilallāh âyetini işittim"[399]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Kasidenin matlaʿ beytidir. Kaside, Tebriz'de medfun Zahîr Fâryâbî'ye aittir. Hulûsi Yazgan levhayı yazarken başına "Yıldırım Bâyezid Hân'ın Sözünden" başlığı eklemiştir. Bu söz Yıldırım Bayezıd'a da atfedilmiştir.

[395] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 592-593.
[396] Bazı yerlerde ilk mısrada "dāḫil" kelimesi yerine "maḥrem" kullanılmıştır.
[397] Tahrim 66/8. "Tevbe ederek Allah'a dönün".
[398] Zahîr Fâryâbî, *Dîvân-ı Zahîr Fâryâbî*, nşr. Hâşim Rızâ (Tahran: İntişârât-ı Kâve, ts.), 1.
[399] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 592.

Görsel 667: Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında[400]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hulûsi Yazgan	Yazıldığı Tarih: 1327/1909
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Kebîr*			
Vezni	Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Dānī semāʿ çi būd ṣavt-ı belā[401] şenīden Ez-ḫᵛīşten burīden bā-vaṣl-ı ū resīden Dānī semāʿ çi būd aḥvāl-i dūst dīden Ez-perdehā-yı lāhūt esrār-ı Ḥaḳ şenīden Dānī semāʿ çi būd mānend-i Şems-i Tebrīz Çeşmān-ı dil guşūden envār-ı ḳuds dīden"			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Semâ'nın 'evet' sözünü işitmek olduğunun farkında mısın Kendini (bu dünyadan) koparıp onun vuslatına erişmektir Semâ'nın, dostun hâlinden anlamak olduğunun farkında mısın Lâhût perdelerinin arasından Hakk'ın sırlarını duyabilmektir Semâ'nın Şems-i Tebrîzî gibi kalp gözünü açmak ve mukaddes nurları görmek olduğunun farkında mısın"			

[400] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 97.
[401] Aʿraf 7/172'deki "belâ" sözünden bir iktibas bulunmaktadır.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içerikli manzumelerdendir. Mevlevîlerin semâ âyinini tasvir etmektedir. Eserde yeri tespit edilememiştir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Hulusi Efendi'nin Yenikapı Mevlevîhanesi'ndeki semâhâne için levha formunda yazmış olduğu dokuz beyitlik Semâ gazelinden üç beyittir.

3.5.16. Rıfat Yazgan

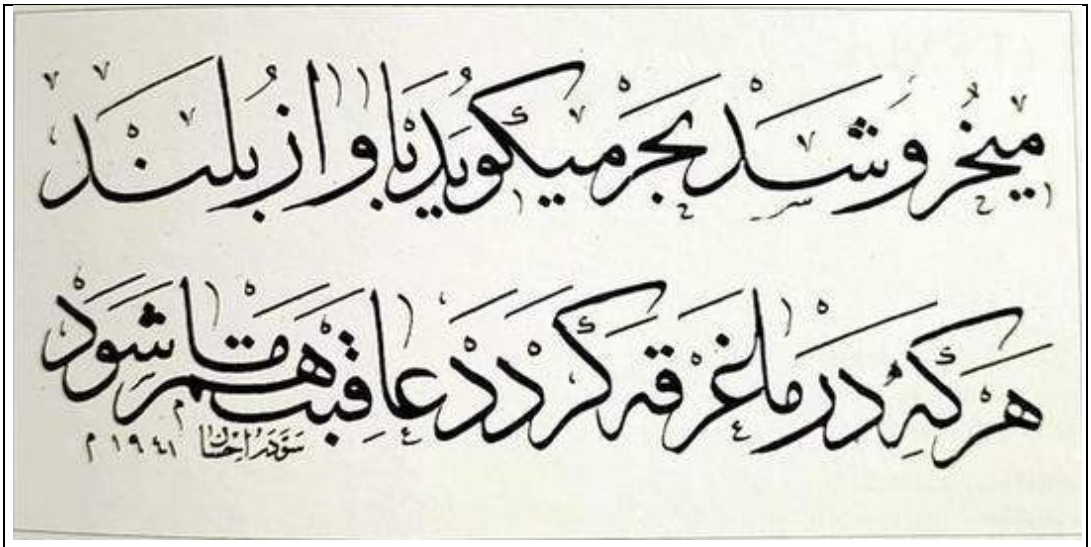
Görsel 668: Galata Mevlevîhânesi Müzesi[402]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk - Celî Taʿlîk	Hattatı: Rıfat Yazgan	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü /Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Baʿd ez-vefāt zi-turbet-i men der-zemīn me-cūy Der-sīnehā-yı merdum-i ʿārif mezār-ı māst”			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	“Vefâtımızdan sonra kabrimizi yeryüzünde aramayın Bizim mezarımız ârif kişilerin gönlüdür”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içerikli manzumelerdendir. Divan Edebiyatı Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır. Necmeddin Okyay’ın 1373/1953 yılında yazmış olduğu Celî Taʿlîk levha, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*[403]*; Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*[404] *ve Ömrümün Bereketi 4*[405] eserlerinde bulunmaktadır. Levhanın baş kısmında Mevlânâ’ya ait olduğu ifade edilmektedir. Söylenildiğine göre merasimlerden ve şekilcilikten yakınan Mevlânâ hasta yatağında herkese bunu söylemiş ve vasiyet etmiştir. Onun için asıl önemli olan, ona gönülden bağlanmak, gönüllerde bulunmak ve onu ziyaret etmektir. Türbe ziyareti ise sadece şekilcilik ve merasimden ibarettir.[406]

[402] Özdemir, *Galata Mevlevîhânesi Müzesi*, 273. Özdemir, *Galata Mevlevîhânesi Müzesi*, 273.
[403] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 33.
[404] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 105.
[405] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/252.
[406] Fevzi Günüç, *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*, 33.

3.5.17. Mehmed İhsan Efendi

Görsel 669: Son Hattatlar[407]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: Mehmed İhsan Efendi	Yazıldığı Tarih: 1941
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Mī-ḫurūşed baḥr mī-gūyed be-āvāz-ı bulend Her ki der-mā ġarḳa gerded ʿāḳıbet hem mā şeved”[408]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Deniz coşup yüksek sesle diyor ki Her kim bizde boğulursa sonunda bizden olur”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Şâh Nimetullah Velî’ye ait olduğu da söylenmektedir. Bir diğer çalışmada da Selmân-ı Sâvecî’nin şiirlerinde gözükmektedir.[409] Ketebe kaydı “sevvede...” ile düşülmüştür.

[407] İnal, *Son Hattatlar*, 141.
[408] Ferişteh Âbyâr, “Ber-resî Cilvehâ-yı Tabîat Der-Gazeliyât-ı Selmân-ı Sâvecî”, *Fasılnâme-i Nakd, Tahlîl ve Zîbâyî-Şinâsî-i Mütûn* 7/1 (2024), 67. Âbyâr, “Ber-resî Cilvehâ-yı Tabîat Der-Gazeliyât-ı Selmân-ı Sâvecî”, 67.
[409] Âbyâr, “Ber-resî Cilvehâ-yı Tabîat Der-Gazeliyât-ı Selmân-ı Sâvecî”, 67. Âbyâr, “Ber-resî Cilvehâ-yı Tabîat Der-Gazeliyât-ı Selmân-ı Sâvecî”, 67.

3.5.18. Mehmed Emin Yazıcı

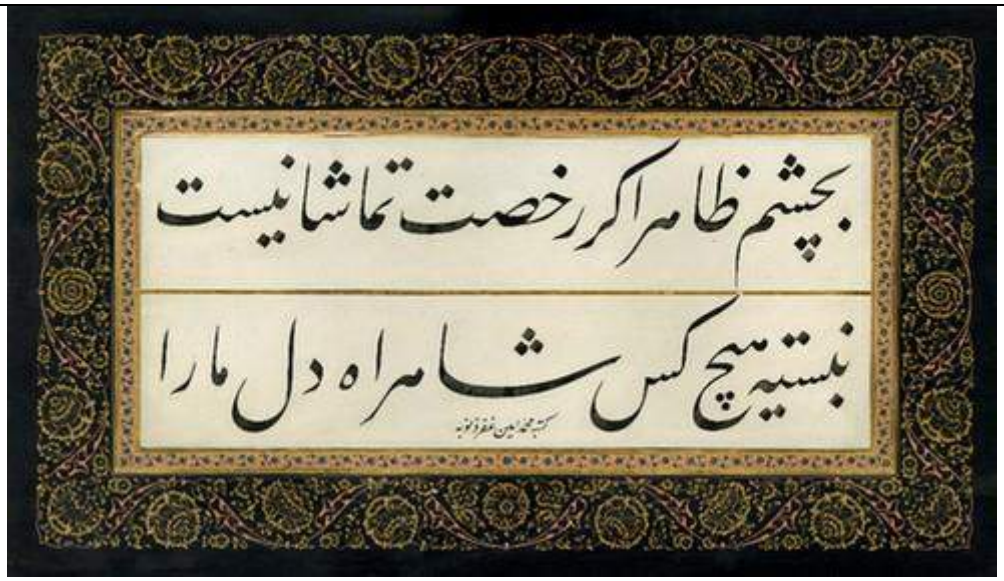
Görsel 670: Ketebe[410]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Emin Yazıcı	Yazıldığı Tarih: 1351/1932-1933
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ẕerrehā dīdem dehān-şān cümle bāz Ger be-gūyem ḫurde-şān bāyed dirāz"[411]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Zerreler gördüm ağızları hep açık; eğer onların yemeğini de söyleyecek olsam sözü uzatmam gerekir"[412]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Atom ve elektron mazmunlarını barındırmaktadır. Beyte yapılan şerhe göre maddenin en küçük, gözle görülemeyecek hâli olan "zerre"lerin lokmaları da elbette kendilerinden pek küçük olacaktır ki bu zerreler ağızlarını açıp onları yiyebilsinler. Bunlara mikrop da dahildir. Dolayısıyla Zilzâl sûresi 7. âyetinden de iktibas bulunmaktadır.[413] Bu zerrelerin gıdalarının da kendilerine mahsus gıdalardan olması gerekir. Dolayısıyla bu mesele atom ve elektron nazariyesine dayanmaktadır. Abdurrahman Depeler Koleksiyonundadır.

---

[410] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 670: https://osf.io/3qepr/.
[411] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, haz. Ahmet Çelik, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013), 3/510.
[412] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, haz. Selçuk Eraydın - Mehmet Demirci - Mustafa Tahralı - Sâfi Arpaguş - Necdet Tosun, çev. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006), 5/24.
[413] Zilzâl 99/7-8. "Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu (karşılığını) görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür."

Görsel 671: Seyit Ahmet Depeler

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mehmed Emin Yazıcı	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Sa'ib-i Tebrîzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Sa'ib-i Tebrîzî*			
Vezni	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Be-çeşm-i ẓāhir eger ruḫṣat-ı temāşā nīst Ne-beste [est] hīç kes şāh-rāh-ı dil-i mā-rā[414]"[415]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Zâhîrî gözümüzün bakma izni yoksa da Kimse kalbimizin şâh yolunu bağlamadı"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf ve tarikatlere muhabbet içerikli manzumelerdendir. Bir tasavvuf terimi olan keşf aklın ve duyuların yetersiz kaldığı ilâhiyyât konularında doğrudan bilgi edinme anlamındadır.[416] Beyitte anlam itibariyle keşif ve ilham yoluna değinilmektedir. Sebk-i hindî örneğidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[414] Beytin aslında kelime "dilhā-rā" şeklindedir.
[415] Sâib-i Tebrîzî, *Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî* (Tahran: Müessese-i İntişârât-ı Nigâh, 1374), 1/109. Sâib-i Tebrîzî, *Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî*, 1/109.
[416] Süleyman Uludağ, "Keşf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25/315.

3.5.19. İsmâil Hakkı Altunbezer

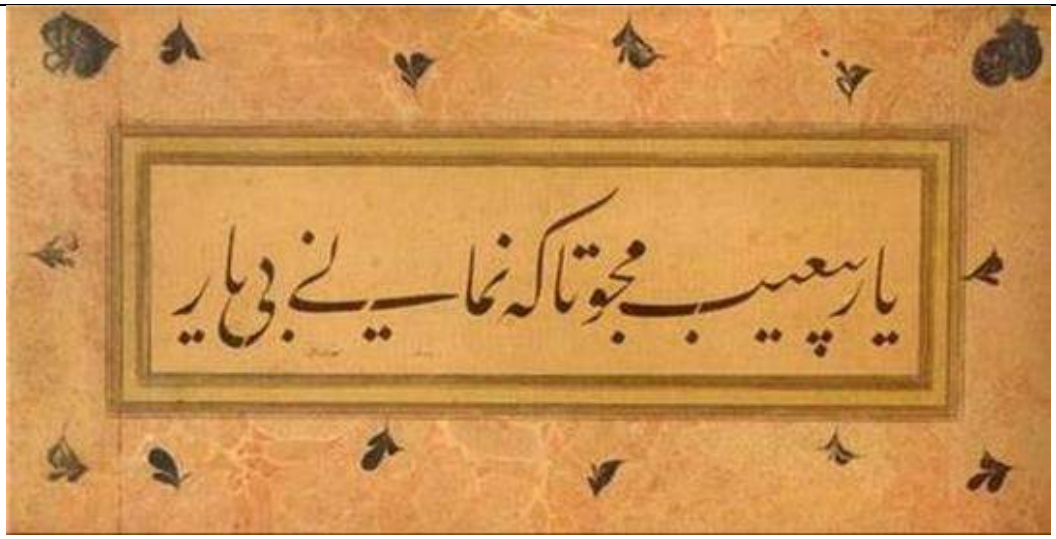
Görsel 672: Süleyman Berk[417]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Sülüs	Hattatı: İsmâil Hakkı Altunbezer	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müstef`ilün / Müstef`ilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Allāhu bes bāḳī heves”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	Allah yeter, geri kalanı hevestir			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tevekkülü nasihat etmektedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Bu söz Türkçe ve Farsça kaynaklarda sıkça kullanılmıştır. Günümüzde de kullanılmaktadır. Şöyle ki “bes” Farsça bir sözcüktür ve “Allâhu bes”, “Allah bana yeter” anlamındadır. Arapça karşılığı “Hasbiyallâh”’tır. Buna dair çokça âyet-i kerimeden iktibas bulunmaktadır.[418] Birçok şair şiirlerinde bu sözü kimi zaman direkt kimi zaman anlamı itibariyle redif ve ifadeyi kuvvetlendirmek için tekrar eden mısra olarak kullanmışlardır.

[417] “Hattat Berk” Görsel 672: https://osf.io/st7x6/.
[418] Zümer 39/36. “Allah kuluna kâfi değil mi?...”. Âl-i İmrân 3/173. “… Allah bize yeter …” gibi çeşitli ayetlere de dayanmaktadır.

3.5.20. Hâfız Mehmed Vehbî Efendi

Görsel 673: Divan Edebiyatı[419]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Vehbî Efendi	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Kânûnî Sultan Süleyman			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Muhibbî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Yār-ı bī-ʿayb me-cū tā ki ne-mānī bī-yār"[420]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ayıpsız yâr arama ki yârsız kalmayasın"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Arapça bir darb-ı mesel olan "Men ṭalebe eḫan bi-lā ʿaybin beḳā bi-lā eḫin: Kusursuz dost arayan dostsuz kalır" sözüne de işaret etmektedir. Telmih bulunmaktadır. Gazelin makta' beytinin son mısrasıdır. Aslı şöyledir:

"Bī-vefā yāruñ Muḥibbī cevrüni maʿzūr ṭut

Yārsuz ḳalur cihānda ʿaybsuz yār isteyen"

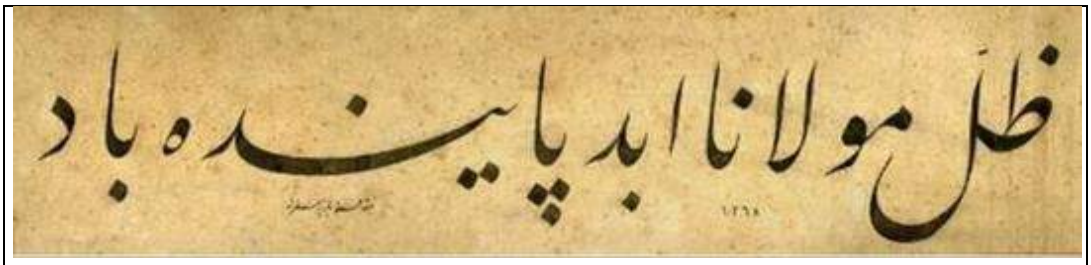
Yine aynı anlamda Türkçe hâlini Hayâlî Bey ve Ahmed Paşa da dîvânlarında söylemiştir:

"Yārsuz ḳalmuş cihānda ʿaybsuz yār isteyen"[421]

---

[419] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 673: https://osf.io/z9s8a/.
[420] Kânûnî Sultan Süleyman, *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*, 2/1345.
[421] Kocatürk, *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*, 6; *Berceste Beyitler Zînetü'l-Mecâlis*, 152.

3.5.21. Mahmud Bedreddîn Yazır

Görsel 674: Ketebe[422]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mahmud Bedreddin Yazır	Yazıldığı Tarih: 1368/1949
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Mesnevî-i Maʿnevî*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ẓıll-i Mevlānā ebed pāyende bād"[423]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Mevlânâ'nın gölgesi dâim olsun"[424]			

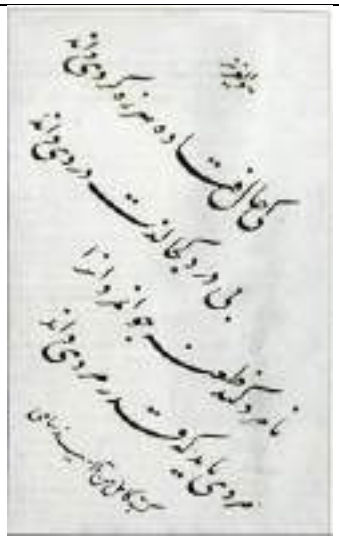
Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Din ve tasavvuf büyüklerine medhiye içeriklidir. Mevlânâ'ya yazılmış bir medhiyedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır.

İlk mısrası ile birlikte anlamı daha oturmaktadır. Bir önceki mısrası ile beraber şöyledir:

"Z'īn çunīn ḳaḥṭ-ı seh sāle dād dād
Ẓıll-i Mevlānā ebed pāyende bād"[425]

[422] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 674: https://osf.io/68dxe/.
[423] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, haz. Ahmet Çelik, çev. Mehmet Kanar (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013), 2/315.
[424] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, haz. Osman Türer - Mustafa Tahralı - Sâfi Arpaguş, çev. Ahmed Avni Konuk (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006), 3/175.
[425] Bu müflis, zindan içinde üç seneden beri kıtlık vukû'una sebep oldu; bu kıtlıktan dâd ve feryâd! Kadı efendinin sâye-i adli bizim gibi zulüm-dîdelerin üzerinde daim ve bâkî olsun." bk. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, 2006, 3/175. Bu müflis, zindan içinde üç seneden beri kıtlık vukû'una sebep oldu; bu kıtlıktan dâd ve feryâd! Kadı efendinin sâye-i adli bizim gibi zulüm-dîdelerin üzerinde daim ve bâkî olsun." bk. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, 2006, 3/175.

3.5.22. Kâmil Ülgen

Görsel 675: Son Hattatlar[426]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kâmil Ülgen	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (2. ve 3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Key ḥāl-i futāde herze-gerdî dāned Bî-derd kucā lezzet-i derdî dāned Nāmerd kuned ṭaʿne civān-merdān-rā[427] Merdî bāyed ki ḳadr-i merdî dāned"[428]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Düşenin halini boş gezen ne vakit anlar Dertsiz olan derdin lezzetini nerede tadar Nâmert mert insanları ayıplar kınar Mertliğin kadrini bilen bir mert gerek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Ahlakî değerler ile ilgilidir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[426] İnal, *Son Hattatlar*, 160.
[427] "Nāmerd be çīzī ne-ḫared merdān-rā" Bu mısra eserde bu şekilde geçmektedir.
[428] Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*, 31.

3.5.23. Mâcid Ayral

Görsel 676: Ketebe[429]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mâcid Ayral	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Derdā! Derdā! Hezār derdā! Derdā! K’imrūz ne-dārem ḫaberī ez-ferdā Ferdā ki şevem ferd zi-bīgāne vu ḫᵛīş *Rabbi erḥam lī ve lā teẕernī ferdā*[430]”[431]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Eyvah eyvah! Binlerce eyvah ki eyvah! Bugün haberim yok yarın hakkında Yarın (kabirde) tek başıma kalınca Rabbim! Acı bana! Beni yalnız bırakma”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı “ḥarrerahū...” ile düşülmüştür. Albayrak Hat Koleksiyonundadır. Son mısrasında âyetten bir iktibas mevcuttur. Bu hâliyle birinci mısrasında değişiklikler bulunmaktadır ve vezne uymamaktadır. Aslı şöyledir:

Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl

“Derdā vu hezār bār derdā derdā”

[429] “Ketebe - Hat Sanatı Eserleri” Görsel 676: https://osf.io/ych7g/.
[430] Enbiya, 21/89. “… Rabbim, beni yalnız bırakma!”.
[431] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/849.

3.5.24. Mustafa Halîm Özyazıcı

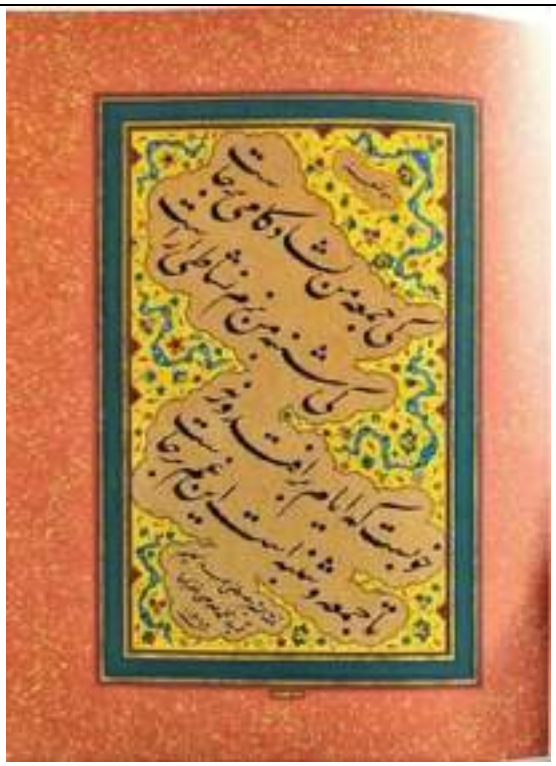

Görsel 677: İslâm Hat Sanatı[432]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1377/1957
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekbere’st”			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	“Gönül, ululuk ve celâl sâhibi olan en yüce Allah’a nazargâhıdır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Kimisi bu mısranın, Mevlânâ’ya ait olduğunu kimisi de Hüseyin Vaiz-i Kâşifî’ye ait olduğunu söylemektedir. Hüseyin Kâşifî’nin *Lübb-i Lübâb-ı Manevî* adlı eserinde[433] ve *Mesnevî*’de geçmektedir.[434]

[432] “İslam Hat Sanatı” Görsel 677: https://osf.io/agyue/.
[433] Molla Hüseyin Kâşifî, *Lübb-i Lübâb-ı Ma’nevî*, nşr. Seyyid Nasrallah Takavî (Tahran: Büngâh-ı Efşârî, 1319), 36.
[434] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, 2008, 4/117.

Görsel 678: Son Hattatlar[435]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943
Manzumenin Şairi	Nazîrî[436]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Eş'âr*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Faʿ (2. ve 3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Key Cumʿa-i men be-şād-kāmī ber-ḫā'st Key Şenbe-i men bezm-i neşāṭ̄ ārā'st Ḫūbest ki eyyām ber-ufted v'er ne Tā Cumʿa vu Şenbeest īn ġam ber-ḫā'st" [437]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ne zaman benim Cuma günüm mutlulukla kalıyor ki Ne zaman Cumartesi günümü mutluluk eğlencesi süslesin İyi ki zaman geçiyor yoksa Bu keder zaten Cumadan Cumartesiye kalıyor"			

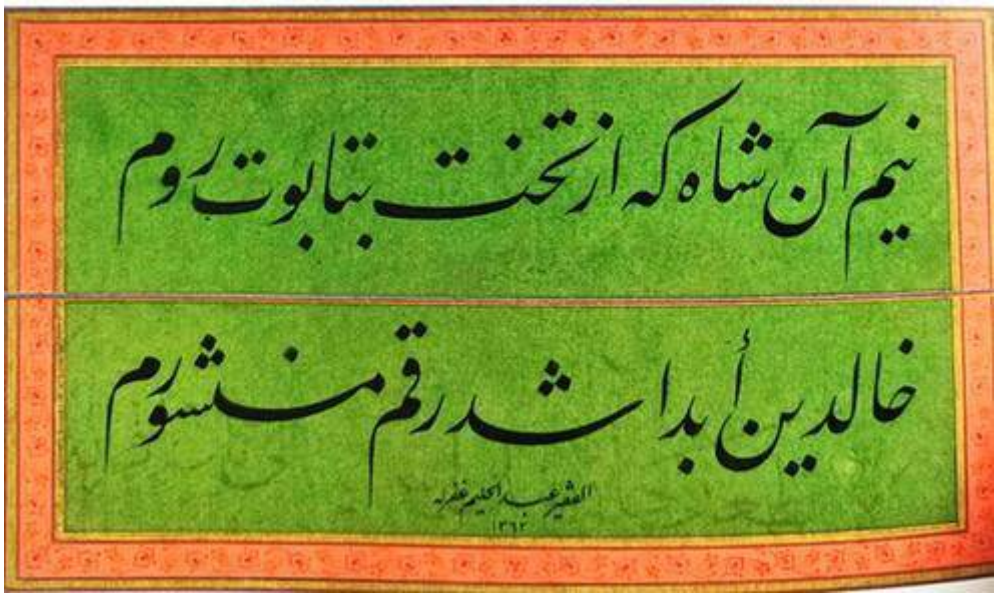
[435] İnal, *Son Hattatlar*, 608.
[436] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Mehmet Kanar, "Nazîrî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006).
[437] Nazîrî-i Nîşâbûrî, *Dîvân-ı Nazîrî-i Nîşâbûrî*, nşr. Muhammed Rızâ Tâhirî (Tahran: Müessese-i İntişârât-ı Nigâh, 1379), 534.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini ve hüznü vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Muhammed el-Murr Koleksiyonundadır.

Şiirin aslı şöyledir:

"Key Şenbe-i men be-şād-mānī ber-ḥā'st
Yā Cumʿa-i men bezm-i Neşāṭī ārā'st
Ḫūbest ki eyyām-ı ber-ufted v'er ne
Tā Şenbe vu Cumʿa hest īn ġam-ı ber-ḫā'st"[438]

[438] Nazîrî-i Nîşâbûrî, *Dîvân-ı Nazîrî-i Nîşâbûrî*, 534.

Görsel 679: Son Hattatlar[439]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1362/1943-1944
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Niyem ān şāh ki ez-taḫt be-tābūt revem *Ḫālidīne ebeden* şud raḳam-ı menşūrem"[440]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Ben tahttan kalkıp tabuta gidecek padişah değilim Kaderim 'hâlidîne ebedâ' 'cennette ebedî kalacaklar' arasında yazılmıştır"[441]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Fahriye içeriklidir. Uğur Derman Koleksiyonundadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*'de de bulunmaktadır.[442]

"Ḫālidīne fīhā ebedā" ifadesi geçen âyetlerden iktibas bulunmaktadır.[443]

[439] İnal, *Son Hattatlar*, 606.
[440] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, 1372, 1/617.
[441] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 666.
[442] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 666.
[443] Tevbe 9/22. "Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır"; Beyyine 98/8. "…İçinde devamlı kalacakları…".

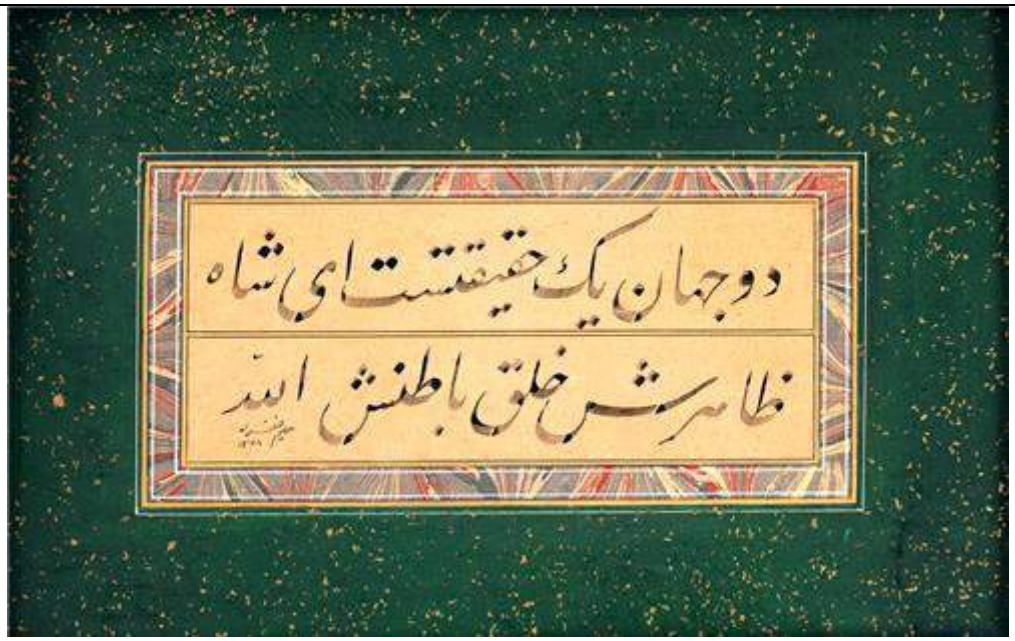
Görsel 680: Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında [444]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: 1361/1942
Manzumenin Şairi	Senâ'î			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūl			
Transkripsiyonlu Metin	"Kesī k'eş ḫıred reh-numūnest hergiz Be-gītī reh u resm-i ulfet ne-verzed Ki ṣoḥbet nifāḳ'īst yā ittifāḳī Dil-i merd-i dānā ez-īn her du lerzed Ki ger ḫod nifāḳ'īst cān-rā be-kāhed Ve ger ittifāḳī be-hicrān ne-yerzed"[445]			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"O kimse ki hiçbir zaman aklı ona yol göstermedi Bu dünyada yoluyla, âdetiyle dostluk edemez Sohbet nifak için mi ittifak için mi Akıllı kişinin kalbi bunun her ikisinden de sakınır, titrer Eğer nifaksa ömrü azaltır Eğer ittifaksa ayrılığa değmez"			

[444] Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 201.
[445] Rızâ Kulı Han, *Tezkire-i Riyâzu'l-Ârifîn*, 251.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. İranlı şairleri ele alan tezkirelerden biri olan *Tezkire-i Riyâzu'l-Ârifîn*'de Senâ'î'ye ait olduğu geçmektedir.[446]

[446] Rızâ Kulı Han, *Tezkire-i Riyâzu'l-Ârifîn*, 251.

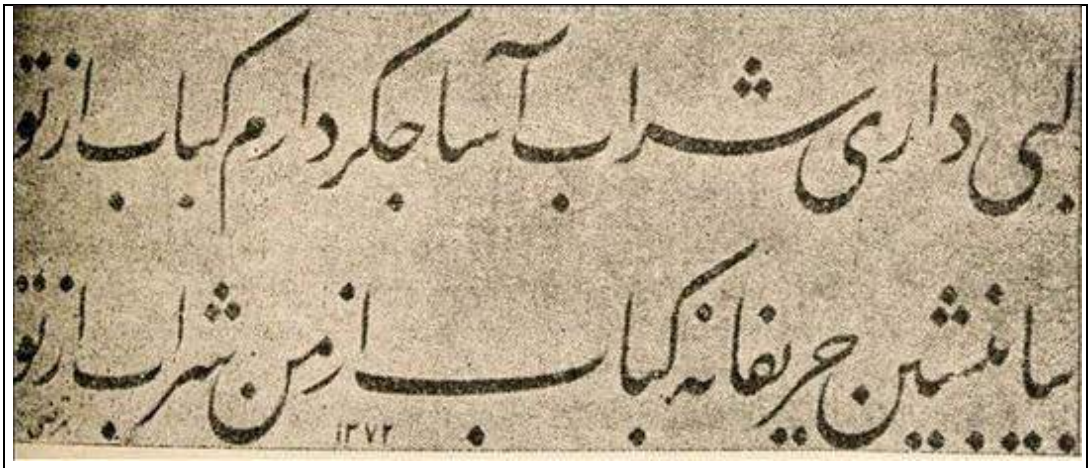
Görsel 681: Divan Edebiyatı[447]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Mustafa Halîm Özyazıcı	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Du cihān yek ḥaḳīḳatest ey şāh Ẓāhireş ḥalḳ bāṭıneş Allāh”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“Ey şâh iki cihanın tek hakikati vardır Zâhiri halk bâtını Allah’tır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Vahdet-i vücûd içeriklidir. Bu beyti yazan şairin İbn-i Arabî’nin *Fusûsu’l-Hikem*’inden etkilenerek yazdığı anlaşılmaktadır. Zira onun düzyazıyla yazdığını manzum bir şekilde ifade etmektedir.[448]

[447] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 681: https://osf.io/znb93/.
[448] Dâvûd-ı Kayserî, *Şerh-i Mukaddime-i Kayserî Ber -Füsûsu’l-Hikem*, nşr. Seyyid Celâleddîn Âştiyânî (Tahran: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1380), 271.

3.5.25. Murtaza Elker

Görsel 682: Son Hattatlar[449]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Murtaza Elker	Yazıldığı Tarih: 1372/1952
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Lebī dārī şarāb-āsā ciger dārem kebāb ez-tū Bi-y-ā be-nşīn ḥarīfāne kebāb ez-men şarāb ez-tū"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Senin şarap renkli (kızıl) dudağın benim de senin yüzünden (aşkının ateşinden) kebap olmuş bir ciğerim var Gel oturalım dostça yanmak benden şarap senden"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Bu beyitle yakın anlam içeren çokça beyit bulunmaktadır. İran'dan Attâr Nişâbûrî, bizim şairlerimizden de Ahmed Paşa'nın aynı manayı içeren şiirleri bulunmaktadır.

Ahmed Paşa'nın buna benzer beyti şöyledir:

"Laʿlini ver Aḥmed'e al oda yanmış gönlüñü
Gel berü ʿıyş idelüm senden nemek benden kebāb"

[449] İnal, *Son Hattatlar*, 185.

3.5.26. Feyhaman Duran

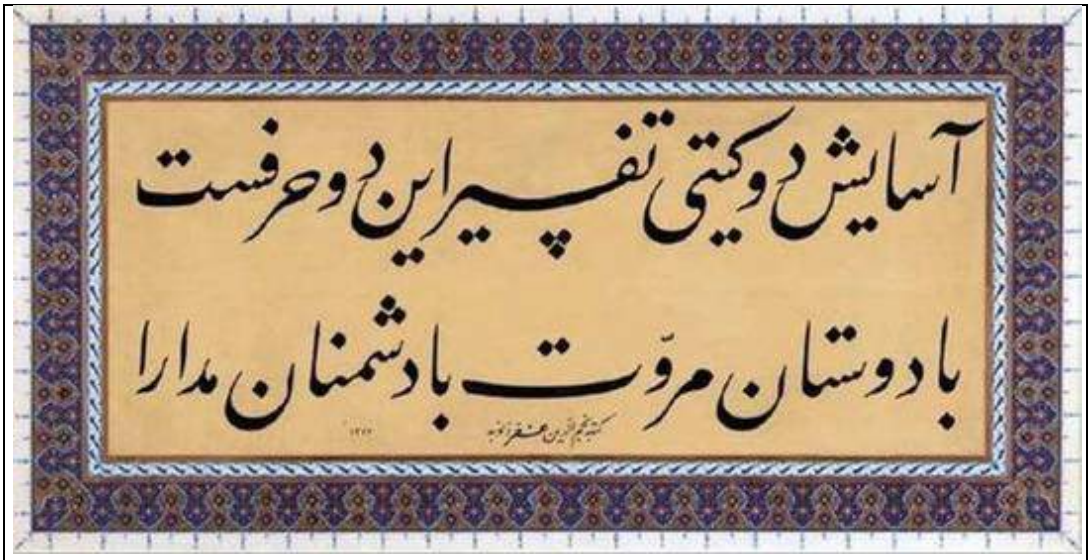
Görsel 683: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi[450]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Feyhaman Duran	Yazıldığı Tarih: 1363/1944
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (1. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fāʿ (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Ey zulf-i tū ḫalḳa ḫalḳa çun ḫalḳa-i cīm Şīrīn dehenet şeker ez-ḫalḳa-i mīm Bed-ḫᵛāh-i tu-rā hemçu ḳalem mī-ḫᵛāhem Mātem-zede vu rū-siyeh u ten du nīm”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Ey zülfü cîm harfi gibi halka halka olan sevgili Senin tatlı ağzın mîm harfi gibi bir şekerdir Düşmanın kalem gibi (siyah) olsun isterim Yaslı, yüzü kara ve beli iki büklüm”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Mâil kıta formundadır.

[450] Elcil, *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*, 135.

3.5.27. Necmeddin Okyay

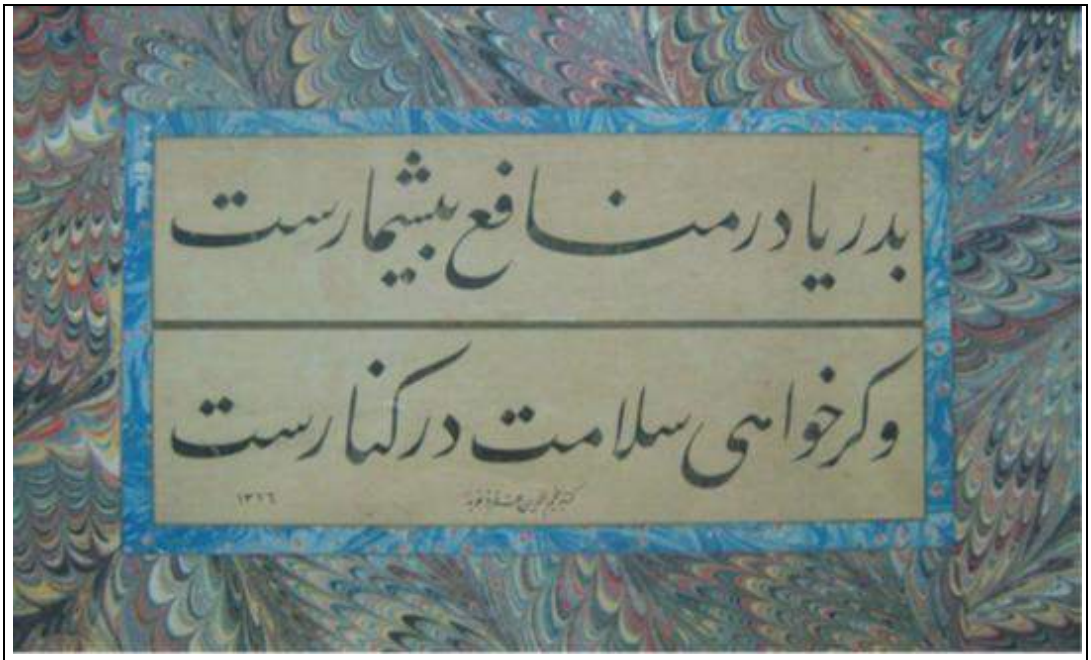

Görsel 684: Divan Edebiyatı[451]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: XIX-XX. yüzyıl
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mef ʿūlü / Fāʿilātün / Mef ʿūlü / Fāʿilātün			
Transkripsiyonlu Metin	"Āsāyiş-i du gītī tefsīr-i īn du ḥarfest Bā-dustān muruvvet bā-düşmenān mudārā"[452]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Her iki cihanın huzur ve sükûnu şu iki sözün tefsirinden ibarettir: Dostlara iyilik ve ihsanda bulunmak; düşmanlarla iyi geçinmek"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu'nda mevcuttur.[453]

[451] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 684: https://osf.io/afpwb/.
[452] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız*, 1940, 1/26.
[453] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 100.

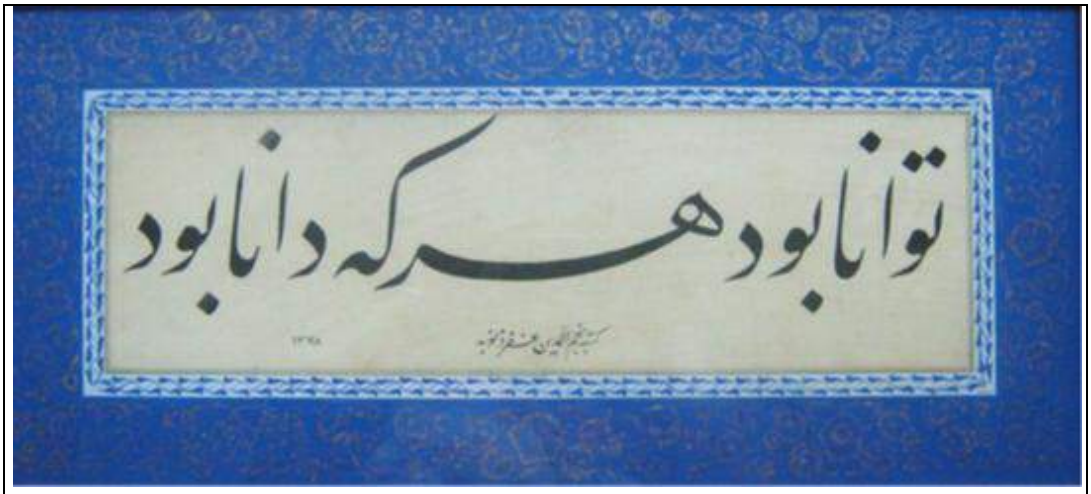

Görsel 685: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[454]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1376/1956
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî*[455] */ Gülistan*			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Be-deryā der-menāfīʿ bī-şumārest Ve ger ḫ̲ʷāhī selāmet der-kenārest”[456]			
Nazım Şekli	Müfred			
Tercümesi	“Denizde sayısız menfaatler olsa da selamet istersen kıyıda dur”[457]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Meşhur bir beyittir. Saʿdî’nin bu beytinin ikinci mısrasının son kısmı, “selāmet der-kenārest” bir tabir olarak da dilimize girmiştir.[458]

[454] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu’ndaki Levhalar ve Resimler*, 329.
[455] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Gülistân-ı Saᶜdî*, nşr. Hasan Enverî (Tahran: Dânisgâh-ı Peyâm-ı Nûr, 1372), 82.
[456] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 40.
[457] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Gülistan (Şark İslâm Klasikleri)*, çev. Hikmet İlâydın (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991), 47. Saᶜdî-i Şîrâzî, *Gülistan (Şark İslâm Klasikleri)*, 47.
[458] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Gülistan (Şark İslâm Klasikleri)*, 322. Saᶜdî-i Şîrâzî, *Gülistan (Şark İslâm Klasikleri)*, 322.

Görsel 686: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[459]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1378/1958
Manzumenin Şairi	Firdevsî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şehnâme*			
Vezni	Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"Tevânâ buved her ki dânâ buved"[460]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Bilgi sahibi olan güç sahibidir"[461]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. *Şehnâme*'nin âğâz-ı kitâb kısmındadır. Hüsn-i makta' beytinin ilk mısrasıdır.

[459] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 331.
[460] Firdevsî, *Şehnâme-i Firdevsî*, nşr. Pervîz Atabegî (Tahran: İntişârât-ı İlmî ve Ferhengî, 1375), 1/4.
[461] Firdevsî, *Şehnâme*, çev. Necati Lugal (İstanbul: MEB Yayınları, 1994), 1/38.

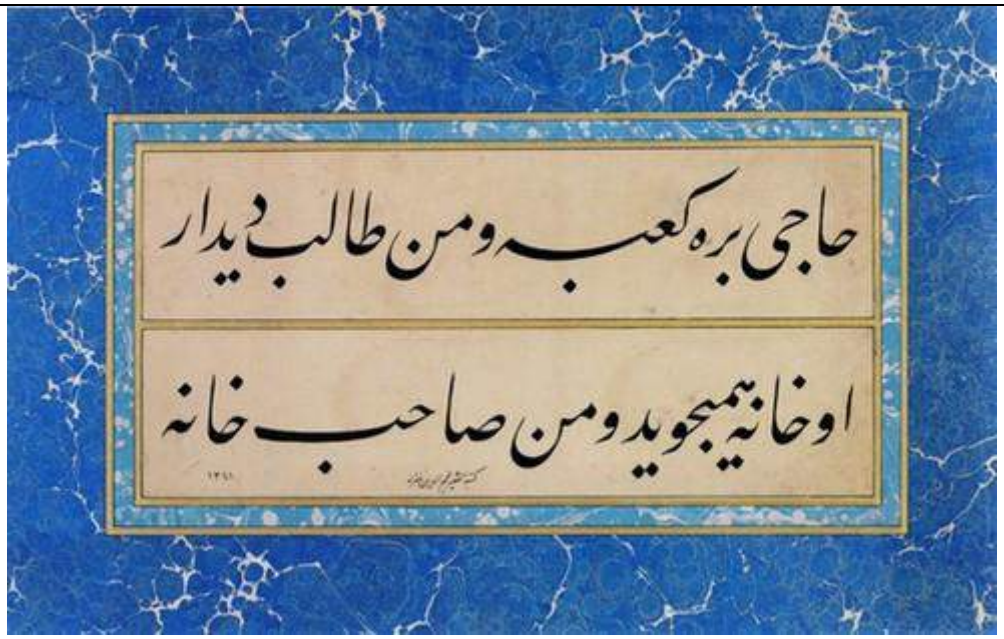
Görsel 687: Ömrümün Bereketi 1[462]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1377/1957
Manzumenin Şairi	Saʿdî-i Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Saʿdî / Gülistan*			
Vezni	Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"Benī ādem aʿżā-yı yek-dīgerend Ki der-āferīneş zi-yek gevherend Çu ʿużvī be-derd āvered rūzgār Dīger ʿużvhā-rā ne-māned ḳarār Tu k'ez-miḥnet-i dīgerān bī-ġamī Ne-şāyed ki nāmet nehend ādemī"[463]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Ademoğulları birbirinin uzvu gibidir Ki bir zâttan, özden yaratıldılar Felek bir uzva zarar verirse diğer azalarda huzur, sükûnet kalmaz Sen ki başkasının acısına dertlenmiyorsan Senin isimine insan demek yakışık almaz"			

[462] Derman, *Ömrümün Bereketi 1*, 2017, 1/352.
[463] Saᶜdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saᶜdî*, 31.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Birleşmiş Milletler Binasında toplantı odasının duvarında asılı olduğu rivâyet edilmektedir.[464] Manzumede "Ademoğulları birbirinin uzvu gibidir" hadisinden iktibas bulunmaktadır.[465]

[464] *Iran Editorial Front Page*, "Zarif Narrates Story of Iranian Carpet Hung up on UN's Wall" (2017); "Bani Adam", *Wikipedia* (Erişim 15 Mayıs 2024).
[465] Sofuoğlu, *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, 1989, 13/6004"Kitâbu'l-Edeb", 41.

Görsel 688: Divan Edebiyatı[466]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1341/1922
Manzumenin Şairi	Şeyh Bahâyî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Külliyât-ı Şeyh Bahâyî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Ḥācī be-reh-i Kaʿbe vu men ṭālib-i dīdār Ū ḫāne hemī-cūyed u men ṣāḥib-i ḫāne”[467]			
Nazım Şekli	Muhammes			
Tercümesi	“Hacı Ka‘be yoluna giderken ben sevgiliyi görmeyi talep ediyorum O ev arayışında bense ev sahibinin arayışındayım”			

[466] “Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri” Görsel 688: https://osf.io/nxcs2/.
[467] Şeyh Bahâyî, *Külliyât-ı Şeyh Bahâyî* (Urmiye: Kitâb-fürûşî-i Mahmûdî, 1345), 77.

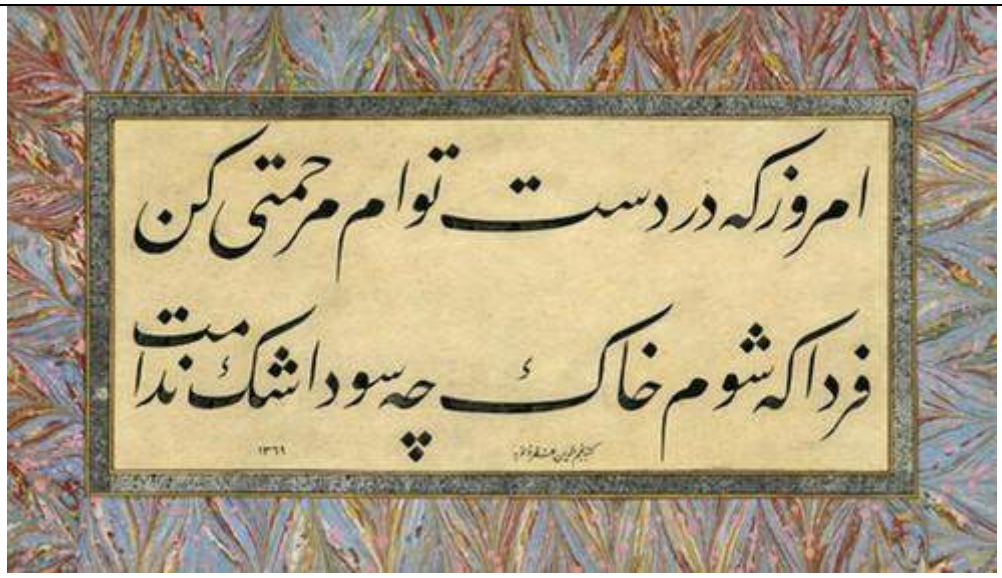
Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Şeyh Bahâyî'nin *Dîvân-ı Eş'âr-ı Şeyh Bahâyî*'sinde iki farklı bendden alınmış mısralardır. İkinci mısra bendleri bağlayan mısradır.

Mevlânâ'nın *Dîvân-ı Şems*'inde geçen bir gazelde aynı anlamı barındırmaktadır:

"Ey ḳavm-i be-ḥac refte kucāyīd kucāyīd
Maʿşūḳ hemīn cā'st bi-y-āyīd bi-y-āyīd

Ger ṣūret-i bī-ṣūret-i maʿşūḳ be-bīnīd
Hem ḫᵛāce vu hem ḫāne vu hem Kaʿbe"[468]

[468] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, 1372, 1/274. "Ey hacca giden topluluk! Neredesiniz, neredesiniz? Sevgili burada, gelin gelin! Sevgilinin tasvir edilemeyen yüzünü görürseniz efendi de sizsiniz, ev de sizsiniz, Kâbe de siz!"

Görsel 689: Ketebe[469]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1369/1949-1950
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfiz*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	"İmrūz ki der-dest-i tuem merḥameti kun Ferdā ki şevem[470] ḫāk çi sūd eşk-i nedāmet"[471]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Bugün ben senin ellerindeyken merhamet et bana Yoksa yarın toprak olursam pişman olup ağlaman ne fayda[472]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Sami Tokgöz Koleksiyonundadır. Yine Necmeddin Okyay'ın 1373/1953 tarihli bir levhası daha vardır.[473]

[469] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 689: https://osf.io/8ehru/.
[470] Dîvânda "ferdā ki şudem" diye geçmektedir.
[471] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, 1940, 1/196.
[472] Hâfız-ı Şîrâzî, *Hâfiz Dîvânı*, haz. Abdülbaki Gölpınarlı (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992), 47.
[473] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 128.

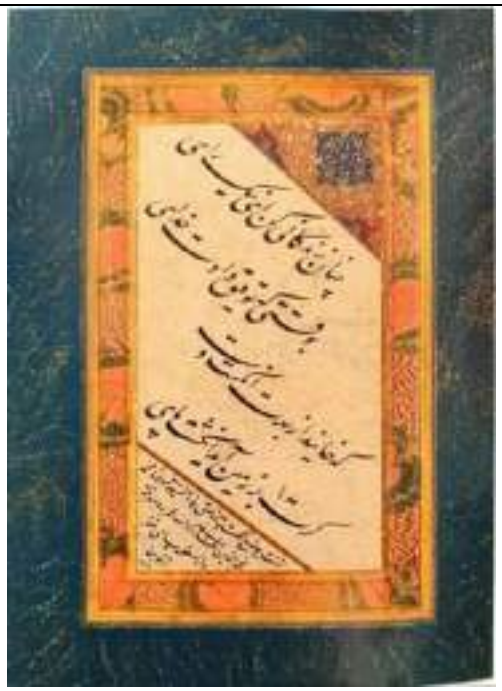

Görsel 690: Türk Hat Sanatından Seçmeler[474]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlün / Mefâʿîlü / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Putḫāne vu Kaʿbe ḫāne-i bendegī'st Nāḳūs zeden terāne-i bendegī'st Miḥrāb u kenīsā[475] vu tesbīḥ u ṣalīb Ḥaḳḳā ki heme nişāne-i bendegī'st"[476]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Puthâne de Kaʿbe de kulluk evidir, Kilisede çalınan çanlar kulluğun şarkısıdır Mihrab da kilise de tesbih de haç da hepsi birer kulluk nişânesidir"[477]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. Türkpetrol Vakfı Koleksiyonundadır. *Ömrümün Bereketi 4*'te bulunmaktadır.[478] Okyay'ın bu manzumeyi 1910'larda yazdığı tahmin edilmektedir.

[474] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 641.
[475] Diğer nüshalarda "zünnâr u kilisâ" şeklindedir. Kenîsâ, kilise anlamındadır.
[476] E. H. Winfield, *The Quatrains Of Omar Khayyam* (London: Trübner & Co, 1883), 25.
[477] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 641.
[478] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/96.

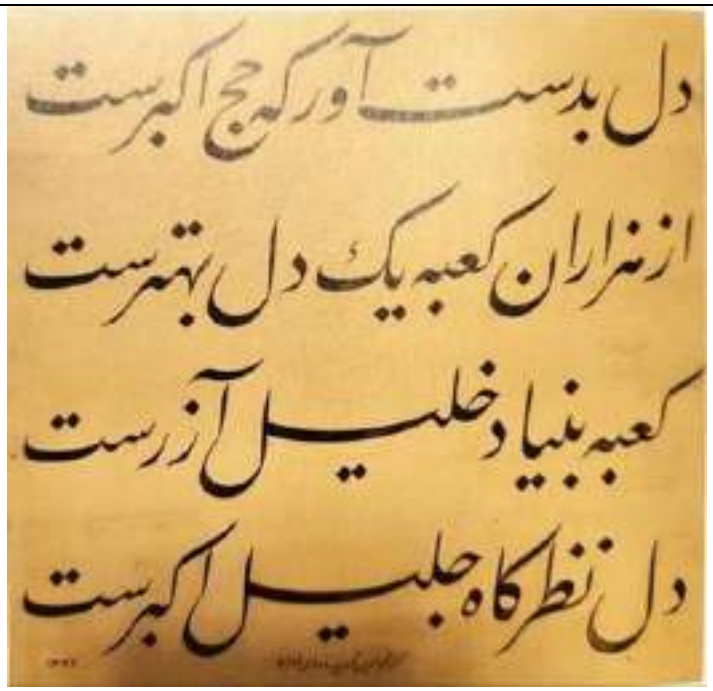
Görsel 691: Son Hattatlar[479]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1323/1905
Manzumenin Şairi	İbn Yemîn[480]			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı İbn Yemîn*			
Vezni	Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûlün / Feʿûl			
Transkripsiyonlu Metin	"Çunān zindegānī kun ey nīk-rāy Be-vaḳtī ki tevfīḳ[481] dādet Ḫudāy Ki ḫāyend ez-behret[482] enguşt-ı dest Geret ber-zemīn āyed enguşt-ı pāy"[483]			
Nazım Şekli	Kıta			
Tercümesi	"Ey iyi düşünce sahibi olan insan, Allah'ın sana tevfîk verdiği zamanda öyle yaşa ki Eğer ayağın taşa değerse (bir zarara uğrarsan) insanlar senin için üzülüp el parmaklarını kemirsinler"			

[479] İnal, *Son Hattatlar*, 460.
[480] Hayatı ve eserleri hakkında bilgi için bk. Tokmak, "İbn Yemîn-i Tuğrâî".
[481] Bir diğer nüshada "ikbâl" şeklinde geçmektedir.
[482] Bir diğer nüshada "hasret" şeklinde geçmektedir.
[483] İbn Yemîn-i Fermûyedî, *Dîvân-ı Eş'âr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*, 532.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Mâil kıta formundadır. Uğur Derman Koleksiyonundadır. *Türk Hat Sanatından Seçmeler* [484], *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*[485] ve *Ömrümün Bereketi 3*'te bulunmaktadır.[486] Necmeddin Okyay, kıtalarıyla meşhur olan İbn Yemin'in bir kıtasını levha formunda yazmıştır. Bu yazdığı kıta, Necmeddin Okyay'ın Sâmi Efendi'den aldığı Taʿlîk icazetnâme kıtasıdır.

[484] Derman, *Türk Hat Sanatından Seçmeler*, 75.
[485] *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, 41.
[486] Derman, *Ömrümün Bereketi 3*, 3/116.

Görsel 692: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[487]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1953
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Dil be-dest āver ki Ḥacc-ı Ekberest Ez-hezārān Kaʿbe yek-dil bihterest Kaʿbe bunyād-ı Ḫalīl-i Āzerest Dil naẓargāh-ı Celīl-i Ekberest”			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	“Gönül kazan, zira gönül kazanmak Hacc-ı Ekber sevâbını bahşeder Bir gönlü kazanmak, binlerce kez Ka‘be’yi ziyaret etmekten yeğdir Ka‘be, Azeroğlu İbrahim’in inşâ ettiği bir binadır Halbuki gönül, yüce yaratıcının nazargâhıdır”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’ye atfedilmektedir.

[487] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 112.

Görsel 693: Ketebe[488]

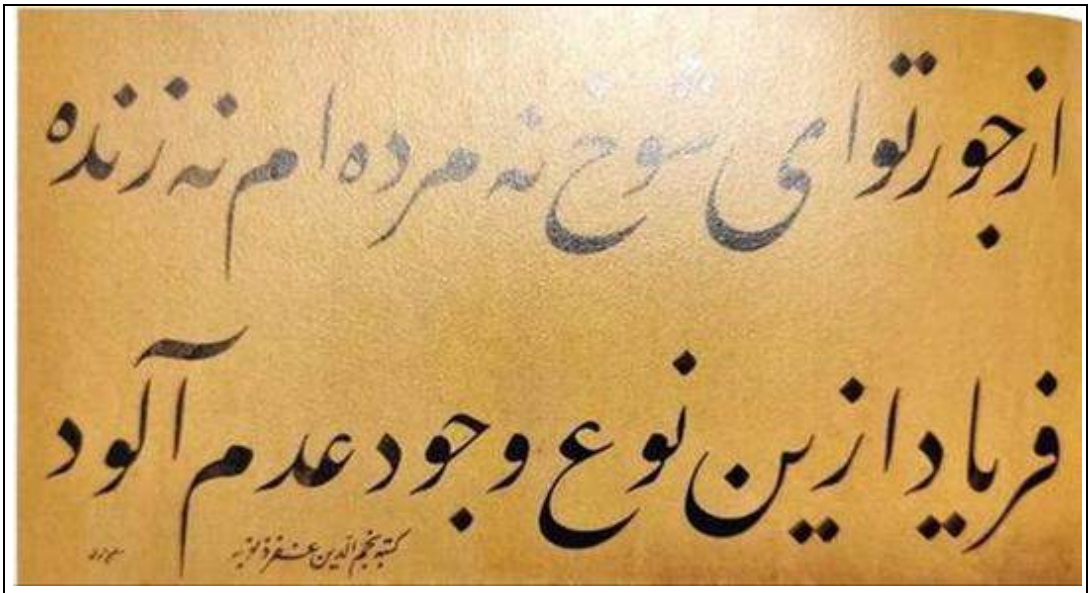
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1371/1951-1952
Manzumenin Şairi	Fuzûlî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Eş'âr*-ı Fârisî			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ne ez-behr-i Ḫudā taʿmīr-i mescid mī-kuned zāhid Berā-yı ḫod-fürūşī-hā'st īn tezyīn-i dukkāneş Me-gū tesbīḥ gerdānest enguşt-i riyā pīşe Pey-i dunyā ḫarīden mī-şumāred naḳd-i īmāneş"[489]			
Nazım Şekli	Kaside			
Tercümesi	"Zâhid Allah için mescid onarmaz Bu dükkânın süslenmesi kendini satanlar (iki yüzlü riyâkârlar) içindir Onun riyâkâr parmakları arasında çevirdiği tesbihe bakma İmanının parasını dünya hatırı için sayar durur"			

[488] "Ketebe - Hat Sanatı Eserleri" Görsel 693: https://osf.io/dwpur/.
[489] Fuzûlî, *Dîvân-ı Fârisî-i Fuzûlî* (Tahran: İntişârât-ı Dûstân, ts.), 19.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Fuzûlî'nin zâhid tipi hakkındaki yorumunu içeren manzumelerdendir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da mevcuttur. Emin Barın Hat Koleksiyonudur.[490] Kalem Güzeli'nde mevcuttur. *Kaside-i Enîsü'l-Kalb* adlı kasidesinde Hakânî-i Şirvâni'ye cevap olarak yazılmıştır. 134 beyitten oluşan bir kasidedir.

Rind ve zâhid, Fuzûlî'nin şiirlerinde genel olarak çokça değindiği bir konudur. Bu manzume de zâhid hakkındaki anlayışını ifade etmektedir. Necmeddin Okyay ya birisinin isteği üzerine ya da bu fikre katıldığını ifade etmek için Fuzûlî'nin bu beytini levha formuna aktarmıştır.

[490] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 383.

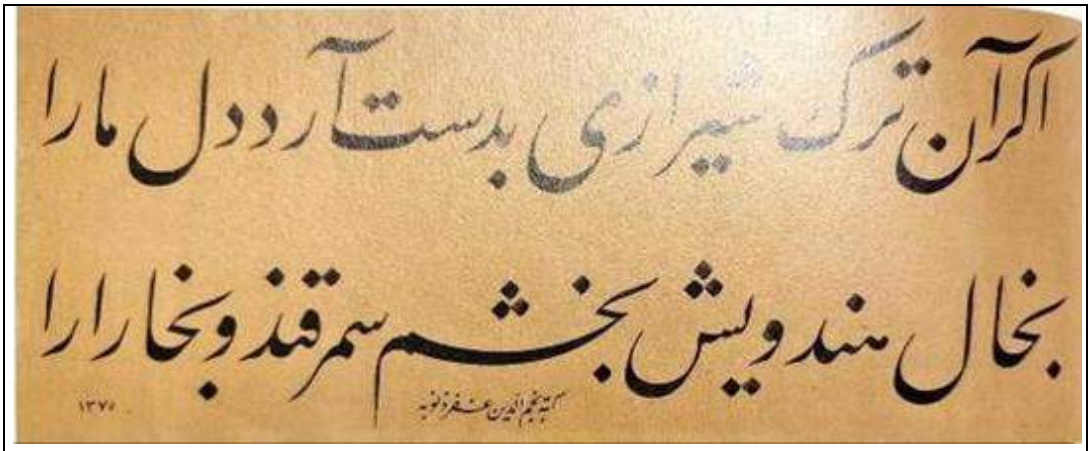

Görsel 694: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[491]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Yavuz Sultan Selim			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Fârisî*			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ez-cevr-i tu ey şūḫ ne murdeem ne zinde Feryād ez-īn nevʿ vucūd-ı ʿadem-ālūd"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey sevgili, senin cefândan ne ölüyüm ne diri Feryâdım yokluğa karışmış böyle varlıktan"[492]			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[491] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 122.
[492] Yavuz Sultan Selim, *Yavuz Sultan Selim Dîvânı*, çev. Ali Nihat Tarlan (İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1946), 142.

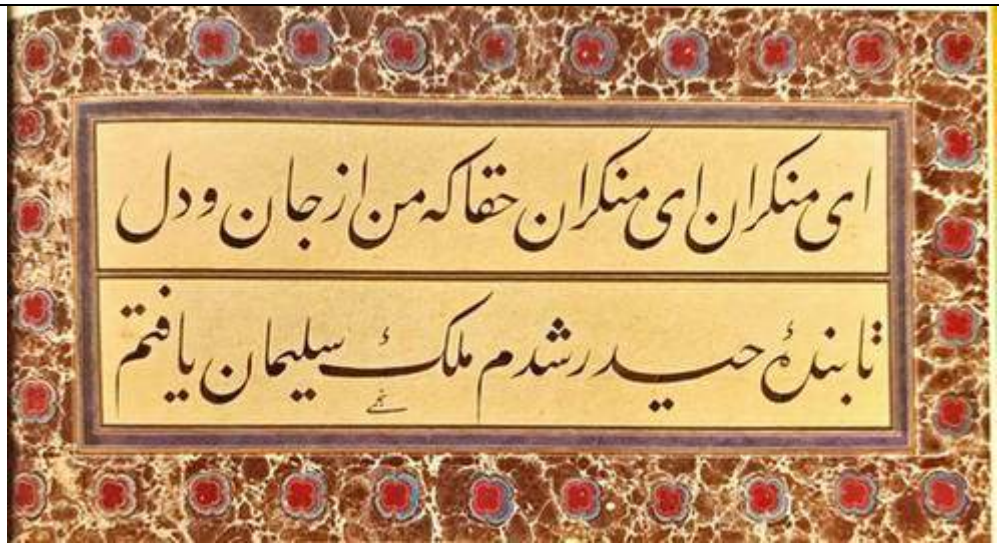

Görsel 695: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[493]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1375/1955
Manzumenin Şairi	Hâfız-ı Şîrâzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâfız*			
Vezni	Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Eger ān Türk-i Şīrāzī be-dest āred dil-i mā-rā Be-ḫāl-i Hindūyeş baḫşem Semerḳand u Buḫārā-rā”[494]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	“O Şirazlı Türk güzel, lütfedip gönlümüzü alırsa Yanağındaki kara ve küçük bene Semerkand’ı da bağışlarız Buhârâ’yı da”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgili ve aşk içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Gazelin matlaʿ beytidir.

[493] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 124.
[494] Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfiz*, 1940, 1/22.

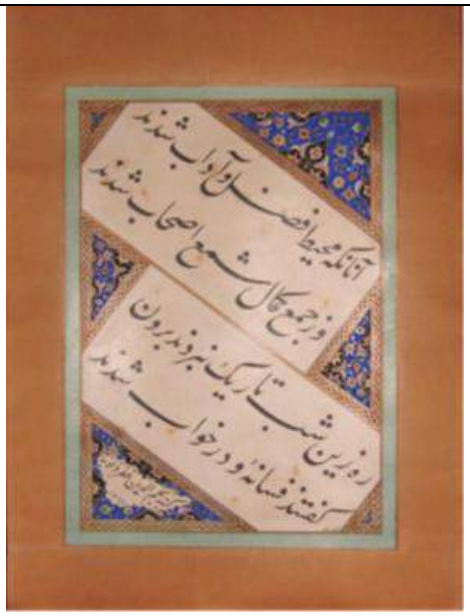

Görsel 696: Ömrümün Bereketi 4[495]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Müstef ilün / Müstef ilün / Müstef ilün / Müstef ilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ey munkirān, ey munkirān! Ḥaḳḳā ki men ez-cān u dil Tā bende-ī Ḥaydar şudem mulk-i Süleymān yāftem"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Ey inkarcılar, ey inkarcılar! Ne zaman ki ben gerçekten Haydar'ın (Hz. Ali'nin) candan ve gönülden kölesi oldum, Hz. Süleyman'ın mülkünü elde ettim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hz. Ali'ye medhiye içeriklidir. Uğur Derman Koleksiyonundadır. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye atfedilmektedir.

[495] Derman, *Ömrümün Bereketi 4*, 4/336-337.

Görsel 697: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[496]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1366/1947
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ānān ki muḥīṭ-i faẓl u ādāb şudend V'ez[497] cemʿ-i kemāl şemʿ-i aṣḥāb şudend Reh zīn şeb-i tārīk ne-burdend birūn[498] Guftend fesāne-ī vu der-hᵛāb şudend"[499]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Onlar ki erdemli ve görgülü oldular Olgunluk gösterip dosta ışık saldılar Geceden gündüze bir yol bulamayınca Bir masal söylediler uykuya daldılar"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın vefasızlığını ve geçiciliğini vurgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[496] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*, 314.
[497] Bazı nüshalarda "der" şeklinde geçmektedir.
[498] Bir diğer nüshada "rûz" şeklinde geçmektedir.
[499] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, 82.

Görsel 698: Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu[500]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1366/1947
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (1., 2. ve 4. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Der-dehr her ān ki nīm nānī dāred V’ez-behr-i nişest āşiyānī dāred Ne ḫādim-i kes buved ne maḫdūm-ı kesī Gū şād be-zī ki ḫoş cihānī dāred”[501]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Bu dünyada her kimsenin yiyeceği yarım bir ekmeği varsa Oturmak için bir yuvası, evi varsa Ne birine hizmet ediyor ne de birinden hizmet görüyor ise Ona de ki senin dünyan hoştur, mutlu bir şekilde yaşa”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Nasihat içeriklidir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[500] Oker Karagöz, *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu’ndaki Levhalar ve Resimler*, 316.
[501] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*, 235.

Görsel 699: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[502]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1372/1952
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûlün			
Transkripsiyonlu Metin	“Hüve’ş-Şâniʿ el-Muṣavvir” “Ez-girye zi-her cā ki guẕeştīm çemen şud V’ez-żaʿf be-her cā ki nişestīm vaṭan şud Her seng ki ber-sīne zedem nakş-ı tu bi-grift Ān hem ṣanemī behr-i perestīden men şud”			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	“O yapandır, şekil verendir” Geçtiğimiz her yer gözyaşımızdan çimenlik oldu Zaafımızdan oturduğumuz her yer vatan oldu Sîneme vurduğum her taşa senin nakşın işlendi O taş da tapınmam için benim putum oldu”			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[502] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 150-151.

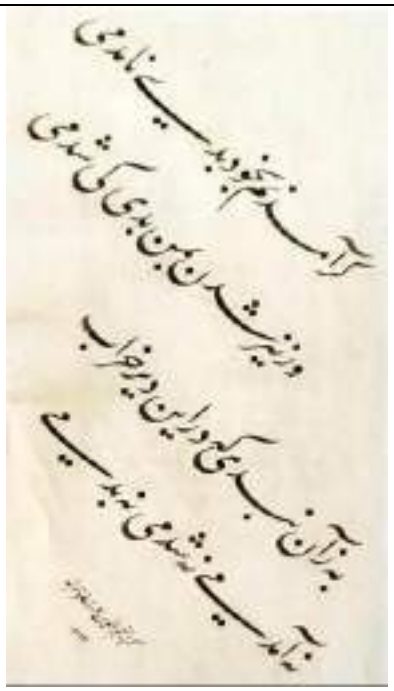

Görsel 700: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[503]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Dārende çu terkīb-i ṭabāyī ārā’st Ez-behr-i çi efkendeş ender kem u kā’st Ger nīk āmed şikesten ez-behr-i çi būd V’er nīk ne-y-āmed īn suver ʿayb-ı ki-rā’st”[504]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Her şeyin sahibi dünyayı yarattığı zaman Neden eksikliği ve noksanlığı da verdi ona Eğer yaptığı iyi olduysa kırıp dökmek niye Ve eğer yaptığı iyi olmadıysa bu ayıp kime”			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kaderi sorgulamaktadır. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[503] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 152-153.
[504] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm be-Pârsî vu be-Turkîyy-i Âzerbaycânî* (Los Angeles: Bîneş Nevîn, 2001), 12.

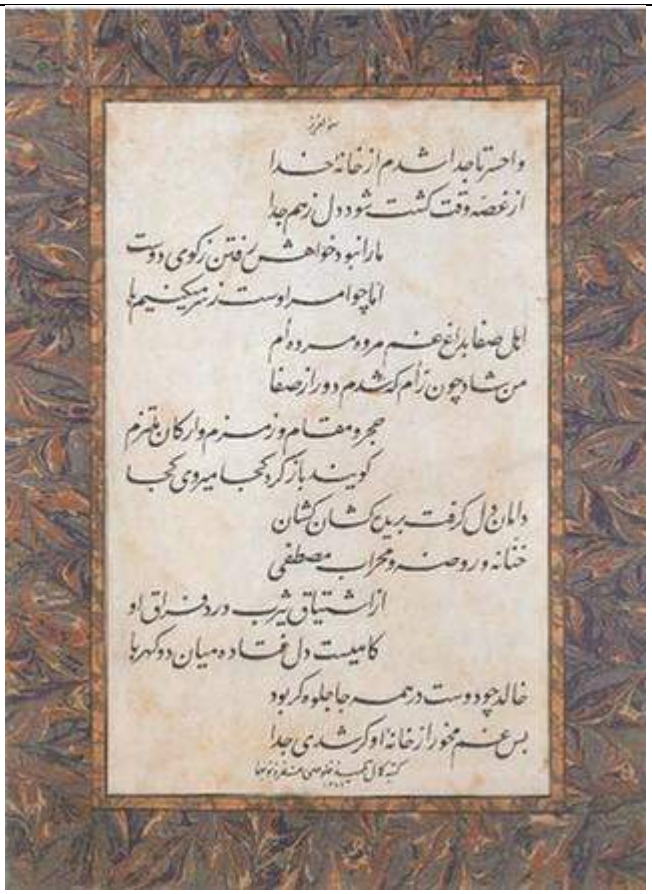
Görsel 701: Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu[505]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Necmeddin Okyay	Yazıldığı Tarih: 1373/1953
Manzumenin Şairi	Ömer Hayyâm			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlü / Feʿûl (1. ve 2. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlü / Feʿûl (3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Ger āmedenem be-ḫod budī n'āmede-mī V'er-nīz şuden be-men budī key şude-mī Bih z'ān ne-būdī ki der-īn deyr-i ḫarāb Ne āmede-mī ne şude-mī ne bude-mī"[506]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Gelmek eğer elimde olsaydı gelmezdim dünyaya Ve gitmek de elimde olsaydı gitmezdim dünyadan Bu harap dünyada şöyle olsa daha iyi olmaz mıydı Ne gelseydim dünyaya ne gitseydim ne de olsaydım"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Kaderi sorgulamaktadır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Mâil kıta formundadır.

[505] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu,* 154-155.
[506] Ömer Hayyâm, *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm be-Pârsî vu be-Turkîyy-i Âzerbaycânî,* 50.

3.5.28. Kemâl Batanay

واحسرتا جدا شدم از خانهٔ خدا
از غصه وقت گشت شود دل ز هم جدا
ما را نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر اوست ز سر میکنیم ها
اهل صفا ببرج غم مرده مرده ام
من شاد چون زام که شدم دور از صفا
هجر و مقام و زمزم و ارکان ملتزم
گویند باز کرده کجا میروی کجا
دامان دل گرفته بدین کشان کشان
خنانه و روضه و محراب مصطفی
از اشتیاق شب در و فراق او
کامیست دل فتاده میان دو کهربا
خالد چو دوست در همه جا جلوه گر بود
بس غم مخور از خانه او گر شدی جدا

Görsel 702: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[507]

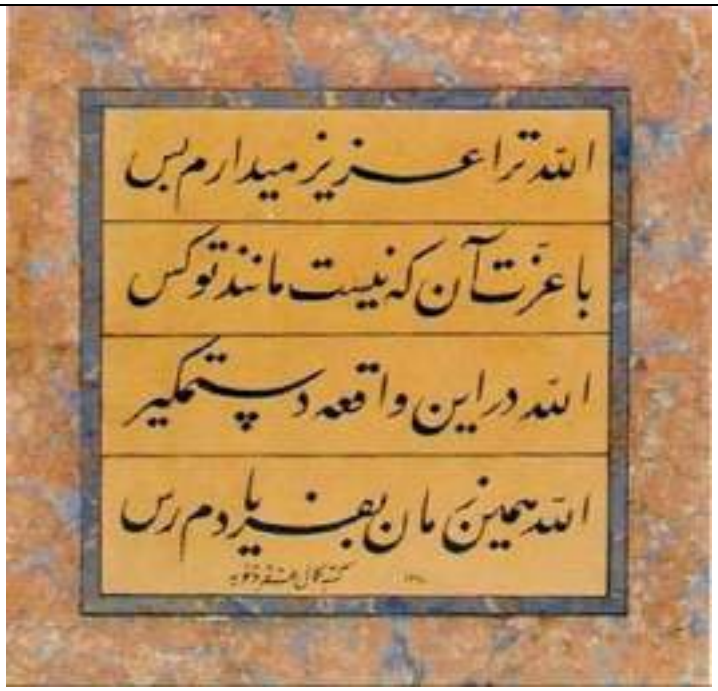
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1384/1964
Manzumenin Şairi	Hâlid-i Nakşibendî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Hâlid-i Nakşibendî*[508]			
Vezni	Mefʿûlü / Fāʿilātü / Mefāʿîlü / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Vā ḥasretā cudā şudem ez-ḥāne-i Ḫudā Ez-ġuṣṣa vaḳt geşt şeved dil zi-hem cudā Mā-rā ne-būd ḫᵛāhiş-i reften zi-kūy-i dūst Ammā çu emr-i ū'st zi-ser mī-kunīm pā Ehl-i Ṣafā be-dāġ-ı ġam-ı Merve murdeem Men şād çun ziem ki şudem dūr ez-Ṣafā Hicr u Maḳām u Zemzem u Erḳān-ı Mültezem Gūyend bāz gerd kucā mī-revī kucā			

[507] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 168-169.
[508] Ganjoor, "Hâlid-i Nakşibendî" https:// ganjoor.net/khaled/ghazal/sh1 (Erişim 04.08.2024).

	Dāmān-ı dil girift burīde keşān keşān Hannāne vu Ravża vu Miḥrāb-ı Muṣṭafā Ez-iştiyāḳ-ı Yesrib derd-i firāḳ-ı ū [beyt] Kāhī'st dil futāde miyān-ı du kehrubā Ḫālid çu dūst der-heme cā cilve-ger buved Bes ġam me-ḫor ez-ḫāne-i ū ger ṣudī cudā"
Nazım Şekli	Gazel
Tercümesi	"Eyvahlar olsun ki Ka'be'den ayrıldım Zaman kederle geçti ve gönlüm iki parçaya bölündü Sevgilinin mahallesinden gitmek istemezdik Ancak emir ondan olunca başımızı ayağının altına koyarız Ehl-i Safâ Merve'nin gamının acısından ben ölmüşüm Ben nasıl Safâ'dan uzaklaşıp mutlu yaşayabilirim ki Hacerü'l-esved, Makâm-ı İbrahim, zemzem ve Ka'benin köşeleri[509] (selamlama köşesi) "Geri dön, nereye gidiyorsun, nereye?" dediler Gönül eteğimi sürükleye sürükleye yırttılar (Gönlüm orada kaldı) Hannâne, Ravza ve Mescid-i Nebî'nin mihrâbı Gönül Medine'nin hasretiyle Ka'be'den ayrılma acısıyla İki değerli taş arasına düşmüş bir saman gibidir Ey Hâlid! Dost her yerde tecellî etmektedir Öyleyse onun hanesinden ayrı düştüm diye gam çekme"

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Hâlid-i Nakşibendî'nin Kâbe'den ayrılışına yazmış olduğu bir manzumedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Muhiddin Serin-Tevfik Demiroğlu Koleksiyonundadır**.**

[509] "Kabe'nin dört rüknü" anlamındadır.

Görsel 703: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[510]

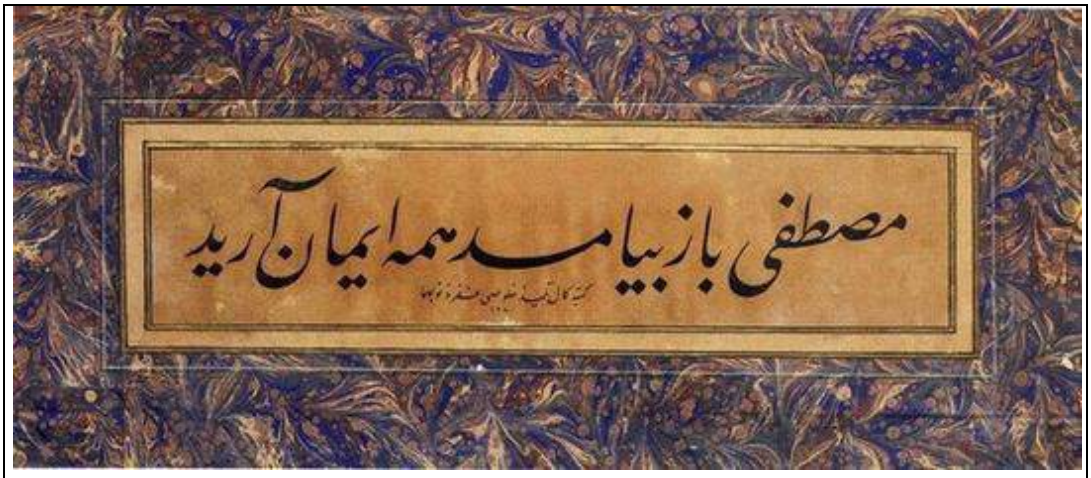
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1390/1970
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlün / Fāʿ (1., 3. ve 4. mısra) Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl (2. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	“Allāh tu-rā ʿazīz mī-dārem bes Bā ʿizzet-i ān ki nīst mānend-i tu kes Allāh der-īn vāḳıʿa destem-gīr Allāh hemīn zamān be-feryādem res”			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	“Yâ Rabbî ben sadece seni azîz bilirim, bu bana yeterli Ey izzet sâhibi olan Rabbim senin benzerin yoktur Yâ Rabbî bu olayda elimden tut, bana yardım et Ey Allah’ım tam bu anlarda feryâdımı duy”			

[510] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 170-171.

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgili edebî türlerdendir. Münâcât türündedir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Tevfik Demiroğlu Koleksiyonundadır. Bir internet sayfasından ulaşılan bilgiye 7 Nisan 1956 yılında Büyük Doğu'nun 14. cilt, 9. sayısında yayınlanan bilgiye göre bir yandan Sultan Abdülhamid'e atfedilen bu kıta, bir yandan da Nakşîliğin önde gelen isimlerinden ve tarikate ismini veren Şah-ı Nakşıbend'e atfedilmiştir. Şeyh Bahaeddin'e (Şah-ı Nakşıbend) de atfedilen bu kıtayı, Abdülhamid Han, Beylerbeyi Sarayı'nda geçirdiği esaret anlarında bir kâğıt parçasına yazmıştır. Sultan Abdülhamid'in kızı, bu kıtayı annesi görünce sormuş, Abdülhamid de hüzünlü bir sesle okumuş, manasını da ifade etmiştir. Annesi bu Farsça rubaiyi alıp saklamak istediğini söyleyince Abdülhamid manzumeyi yazdığı kağıdı eşine vermiştir. Bu vesikayı bizzat kızı Ayşe Sultan, İsmail Hâmî Danişmend'e göstermiştir. İsmail Hâmî Danişmend de başka hiç kimsede ve hiçbir yerde bulunmasına imkân olmayan bu vesikayı, kendi gazetesi olan Büyük Doğu'da yayınlamıştır. Nitekim vesikanın altındaki yazı, Hükümdarın kızı Ayşe Sultan'a ait olup aynen şöyledir:

> "Pederim cennetmekân Sultan II. Abdülhamid Han hazretlerinin Beylerbeyi Sarayı'nda ikametleri esnasında bir ân-ı me'yûsiyetlerinde yazıp validem Müşfîka Kadınefendi'ye vermiş oldukları bu had-ı Hûmayunlarını büyük tarihşinâs muhterem İsmâil Hâmî Dânişmend Beyefendi'ye teberrüken ihdâ ediyorum."
>
> 12 Şubat 1953 Ayşe binti Sultan Abdülhamid Han

Tarihi de verilmiş olmasına ve araştırılmasına rağmen derginin o sayısına ulaşılamamıştır.

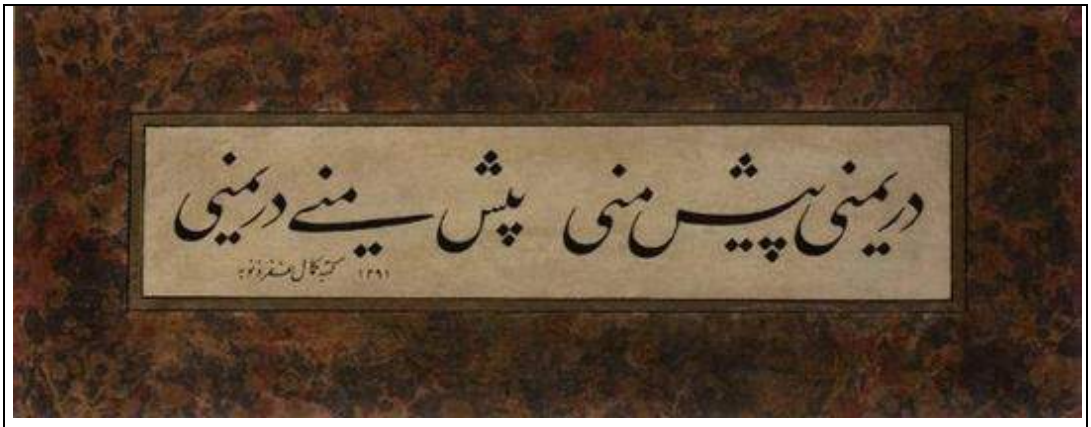

Görsel 704: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[511]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Şems*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	“Muṣṭafā bāz be-y-āmed heme īmān ārīd”[512]			
Nazım Şekli	Terciibend			
Tercümesi	“Mustafa geri geldi, hepiniz de iman ediniz”[513]			

Levhada yer alan manzumenin konusu Hz. Peygamber ile ilgilidir. Naʿt türündedir. Ketebe kaydı “ketebehū...” ile düşülmüştür. Dinçer Dalkılıç Koleksiyonundadır. Tercîât bölümünde dördüncü tercîbenddir.

[511] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 129.
[512] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, 1372, 2/1207.
[513] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Dîvân-ı Kebîr*, haz. Abdülbaki Gölpınarlı (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992), 7/280.

Görsel 705: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[514]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1391/1971
Manzumenin Şairi	Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr*			
Vezni	Vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (kafiyeli) sözlerdendir.			
Transkripsiyonlu Metin	"Der-Yemenī pīş-i menī Pīş-i menī der-Yemenī"[515]			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Yemen'dedir yanımdadır, yanımdadır Yemen'dedir."			

[514] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 131.
[515] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr*, 96.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Sevgi ve muhabbet içeriklidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Aydın Yüksel Koleksiyonundadır. *Son Hattatlar*'da da bulunmaktadır.[516] Beytin farklı versiyonları mevcuttur. Bu versiyonlarda mısraların yerleri değiştirilerek yazılmıştır. Rubainin parçalanmış hâli şeklindedir. Fârisîlerde atasözü olarak da günlük hayatlarında kullanılmaktadır. Türkçe'de "gözden ırak olan gönülden de ırak olur" sözünün tam zıttıdır. Birçok internet kaynağında aktarıldığına göre Emir Sultan'ın bir şiirinin çevirisidir:

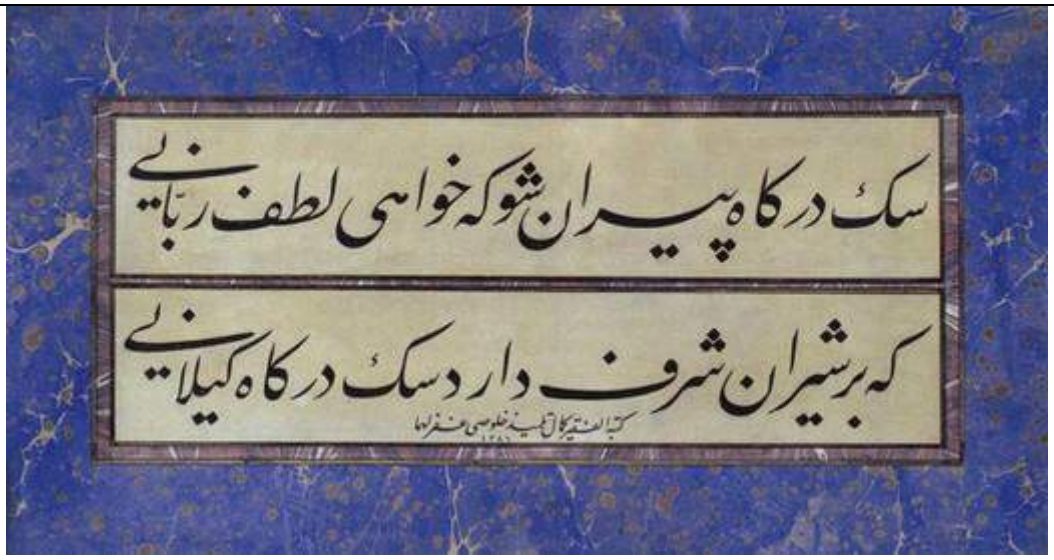
"Eğer ki gönlün benimle olursa, Yemen'de bile olsan yanımdasın. Eğer ki gönlün benimle değilse, yanımda bile olsan uzaktasın."

İşte bu meşhur söz, Üveysü'l-Karânî'nin Resûlullah'a (s.a.v.) uzaktan olan muhabbeti gibi, mürşidinden cismen uzakta bulunduğu hâlde muhabbetin eseri olarak mânen ona yakın olmayı ifade etmektedir. Zaman içerisinde darb-ı mesel olmuştur. Naʿt türünde bir manzume olabilir. Çünkü bu olaya işaret etmektedir.

Rubainin aslı şöyledir:

Mefʿūlü / Mefāʿilün / Mefāʿīlü / Feʿūl
"Ger der-Yemenī çu bā-menī pīş-i menī
Ger pīş-i menī çu bī menī der-Yemenī
Men bā-tu çunānem ey nigār-ı Yemenī
Ḫod der-galatam ki men tuem yā tu menī"[517]

[516] İnal, *Son Hattatlar,* 349.
[517] Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr,* 96.

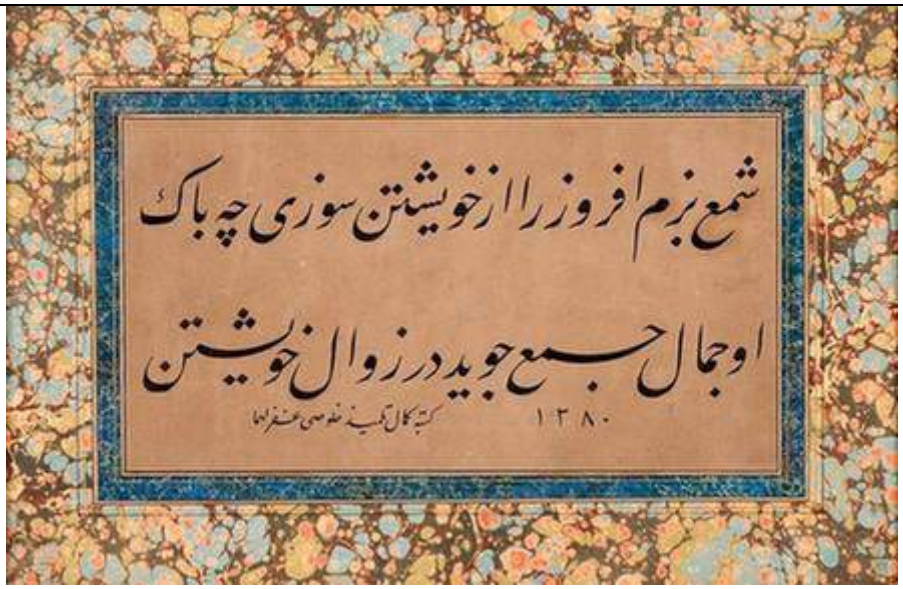

Görsel 706: Türk Hat Üstadları 3 - Kemâl Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız[518]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1386/1966
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün			
Transkripsiyonlu Metin	"Seg-i dergāh-ı pīrān şev ki ḫᵛāhī luṭf-ı Rabbānī Ki ber-şīrān şeref dāred seg-i dergāh-ı Geylānī"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"İlâhî bir lütuf istersen pirlerin dergâhının köpeği ol Geylânî dergâhının köpeği arslanlardan daha şereflidir"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Tasavvuf büyüklerinden Abdülkadir Geylânî'ye medhiye içeriklidir. Tekkelere asılan manzume levhalarındandır. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür. Ekrem Hakkı Ayverdi Hat Koleksiyonundadır. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*'da da mevcuttur.[519] İlahi formunda da bestelenmiştir. Şeyh Rızâ-yı Talebânî ve Şâh Osman Sirâceddîn-i Sânî'ye ait olduğu rivâyet edilmektedir.

[518] Serin, *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*, 160-161.
[519] Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, 388.

Görsel 707: Divan Edebiyatı[520]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Kemâl Batanay	Yazıldığı Tarih: 1380/1960
Manzumenin Şairi	Seyyid Mehemmed Hüseyin Şehriyâr			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Şehriyâr*			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Şemʿ-i bezm efrūz-rā ez-ḫᵛīşten-sūzī çi bāk Ū cemāl-i cemʿ cūyed der-zevāl-i ḫᵛīşten" [521]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Bir toplumu aydınlatan mum kendini yakmaktan neden korksun ki Kendisini fedâ etmesi, yanması ile toplumun cemâlinin güzelliğinin arayışındadır"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Topluma faydalı kimselerin tavrı ile ilgilidir. Ketebe kaydı "ketebehū..." ile düşülmüştür.

[520] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 707: https://osf.io/7e9fr/.
[521] Seyyid Mehemmed Hüseyin Şehriyâr, *Şehriyâr* (Tahran: Kitâbfurûşî-i Hayyâm, 1342), 1/9.

3.5.29. Hâmid Aytaç

Görsel 708: Harflerin Aşkı[522]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Sülüs - Celî Sülüs	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: ts.
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Beldetün Ṭayyibetün" [523] "Le-tüfteḫanne'l-Ḳosṭanṭıniyyetü fe-le-niʿme'l-emīrü emīruhā ve-le-niʿme'l-ceyşü ẕālike'l-ceyşü" "Būm-ı nevbet mī-zened ber ṭārem-i Efrāsiyāb Perde-dārī mī-kuned der-ḳaṣr-ı Ḳayṣer ʿankebūt"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Kostantıniyye (İstanbul) elbette fetholunacaktır. Onu fetheden emîr ne mübârek emîr, askerleri de ne mübarek askerdir." (Hadis-i Şerîf) "Baykuş, Afrâsiyâb'ın göğünde nöbet tutar; örümcek de Kayser'in sarayında perdecilik yapar"			

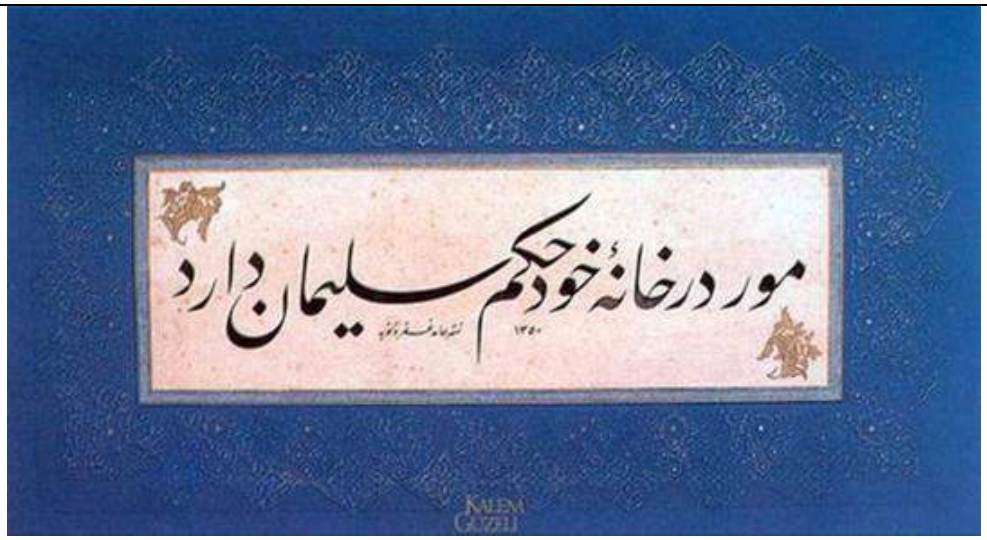
[522] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 409.
[523] Sebe' 34/15. "Ne güzel bir belde".

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Dünyanın geçiciliğini vurgulamaktadır. Telmihler barındırmaktadır. Efrâsiyâb, İran milli destanında İran düşmanı olarak gösterilen Turan hükümdarıdır. Kayser ise Roma ve Bizans imparatorları için kullanılan unvandır. Manzumede geçen ifadeye göre Kayser'in sarayında imparatorun kapısında bekleyen ve içeri gireceklere kapı perdesini açanlar örümcekler, Efrasiyab'ın kapısında ise baykuşlar nöbetçisi olmuştur, yani ikisinin de şöhreti geçmiş, sarayları terk edilmiş gibi bir anlam çıkmaktadır. Bu beyit birçok kişiye atfedilmiştir. Enverî de atfedilenlerden bir tanesidir. Rivâyete göre Fatih'in İstanbul'u fethinden sonra Bizans imparatorunun sarayına karşı okuduğu beyittir. Fatih Sultan Mehmed, kasr-ı Kayser'in viranesini görünce Enverî'ye ait olan bu şiiri okumaktan kendini alamamıştır, diye anlatılmaktadır.[524] Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinden sonra okuduğu rivâyet edilen bu beyti, Recep Tayyip Erdoğan da Ayasofya'nın müzeden camiye dönüştürüldüğü açılış konuşmasında okumuştur.[525] Dolayısıyla tarihî bir değeri mevcuttur. Hâmid Aytaç, zamanın bu iki şöhretli ismini (Efrâsiyâb ve Kayser'i) Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'un fethi hadisiyle birleştirmiş, hikâyeyi tamamlamış ve levha formuna aktarmıştır. Levha, İstanbul'un fetih yıl dönümü dolayısıyla tasarlanmıştır.

Levha hakkında, beyit ve hadisin arasındaki üst boşluğa "bir güzel şehir" manasına gelen "beldetün tayyibetün" âyeti ince tevkîʿ hattıyla yazılmıştır ve bu, ebced hesabıyla İstanbul'un hicrî fetih yılı olan 857'yi vermektedir. Akşemseddin Hazretleri'nin padişaha işte bu hesapla tebşiratta bulunduğu rivâyet edilmektedir. [526] Levhanın sol kısmında yazılmış olan Kostantıniyye hadisi aynı zamanda Ayasofya Camii kitabelerinden bir tanesinde de yazmaktadır. Ortadaki dairevî boşluğa Fatih'in tuğrası kendi devrindeki üslûba göre çekilmiştir. Bu latif hat terkibine hattatının tarih koymayışına mukabil Süheyl Ünver tarafından 1963'te fetih zamanındaki Mayıs çiçeklerini andırır şekilde bezenmiş ve murabba (kare) biçimine tamamlanmıştır.[527]

---

[524] "محمد دوم", *Wikipedia* (Erişim 16 Mayıs 2024).
[525] Recep Tayyip Erdoğan, "Ayasofya Manifestosu", *Ayasofya Camii* (Erişim 16 Mayıs 2024).
[526] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 408.
[527] *Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından*, 408.

Görsel 709: Kalem Güzeli[528]

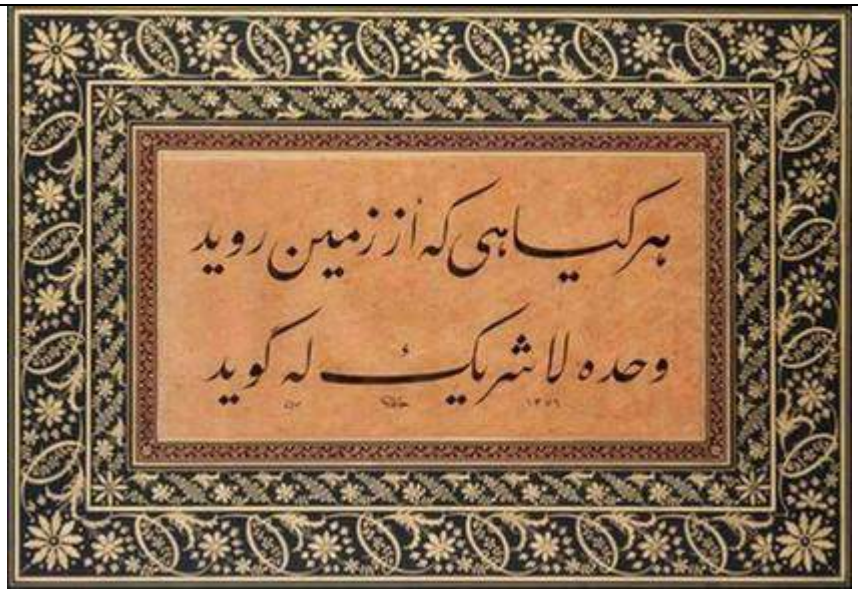
Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1350/1931
Manzumenin Şairi	Sa'ib-i Tebrîzî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Sa'ib-i Tebrîzî*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Mūr der-ḫāne-i ḫod ḥukm-i Süleymān dāred"[529]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Karınca kendi evinde Süleymân'ın gücüne sahiptir."			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Güç, iktidar konulu manzumelerdendir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. Hâlet Efendi'nin *Dîvân-ı Hâlet Efendi/Zînetü'l-Mecâlis* adlı eserinde de geçmektedir.[530] Gazelin üçüncü beytinin ikinci mısrasıdır. İlk mısra ile beraber şöyle geçmektedir:

"Merkez ez-dāyire-yi engüştār fermān dāred
Mūr der-ḫāne-i ḫud ḥükm-i Süleymān dāred"

Neml sûresi 18. âyetten bir iktibas[531] ve Kânûnî Sultan Süleyman ile karınca hikâyesine (Süleyman'dan hakkın alır karınca) de telmih bulundurmaktadır.

[528] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 709: https://osf.io/xdcqb/.
[529] Sâib-i Tebrîzî, *Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî*, 1/631. Sâib-i Tebrîzî, *Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî*, 1/631.
[530] Hâlet Efendi, *Dîvân-ı Hâlet Efendi*, nşr. Seyyid Mehmed Nâil (İstanbul: Takvimhâne-i Âmire, 1258), 39.
[531] Neml 27/18. "(Süleyman askerleriyle) Nihayet karınca vadisine geldiklerinde bir karınca şöyle dedi: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; aman, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin!"

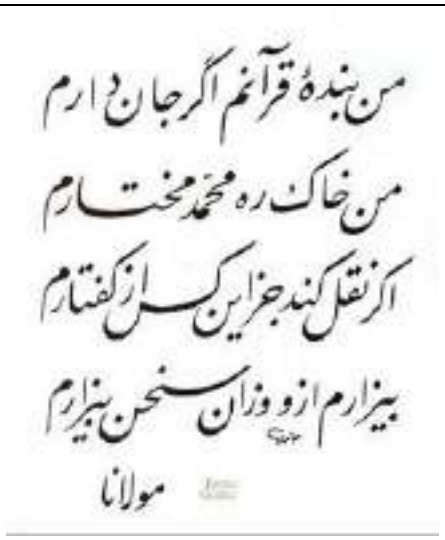

Görsel 710: Divan Edebiyatı[532]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Celî Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih:1376/1956
Manzumenin Şairi	Şairi tespit edilememiştir.			
Manzumenin Bulunduğu Eser	?			
Vezni	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Her giyāhī ki ez[533]-zemīn rūyed Vaḥdehū lā şerīke leh gūyed"			
Nazım Şekli	?			
Tercümesi	"Yerden biten her bitki 'vahdehu lâ şerîke leh' (o tektir, ortağı yoktur) der"			

Levhada yer alan manzumenin konusu Cenâb-ı Allah ile ilgilidir. Tevhid türündedir. Şebüsterî, Nâsır Hüsrev, Hekîm Şebüsterî gibi birçok kişiye atfedilmiştir.

[532] "Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri" Görsel 710: https://osf.io/v4xpy/.
[533] Çoğu yerde "der-zemîn" olarak da geçmektedir.

Görsel 711: Kalem Güzeli[534]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1378/1958-1959
Manzumenin Şairi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Şems*			
Vezni	Mefʿûlü / Mefâʿîlü / Mefâʿîlün / Fāʿ (1. mısra) Mefʿûlü / Mefâʿilün / Mefâʿîlün / Fāʿ (2., 3. ve 4. mısra)			
Transkripsiyonlu Metin	"Men bende-i Ḳurʾānem eger cān dārem Men ḫāk-i reh-i Muḥammed-i Muḫtārem Ger naḳl kuned cuz īn kes ez-guftārem Bīzārem ez-ū v'ez-ān suḫan bīzārem"[535]			
Nazım Şekli	Rubai			
Tercümesi	"Ben yaşadığım sürece Kurʾân'ın kölesiyim, Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) yolunun tozuyum Kim bunun dışında benden bir şey naklederse o sözden de o sözü söyleyenden de şikâyetçiyim"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Mevlânâ'nın fikriyatını ifade etmektedir. Necmeddin Okyay da yazmıştır.[536] Mesnevî'nin Farsça şerhlerinden birinde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye ait olduğuna dair bir bilgi bulunmaktadır. [537]

[534] "Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı" Görsel 711: https://osf.io/m34fz/.
[535] Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*, 1372, 1/1387.
[536] *Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu*, 119.
[537] Muhammed Takî Caᶜferî, *Tefsîr ve Nakd ve Tahlîl-i Mesnevî-i Celâleddîn Muhammed-i Belhî* (Tahran: İntişârât-ı Sihâmî, ts.), 740.

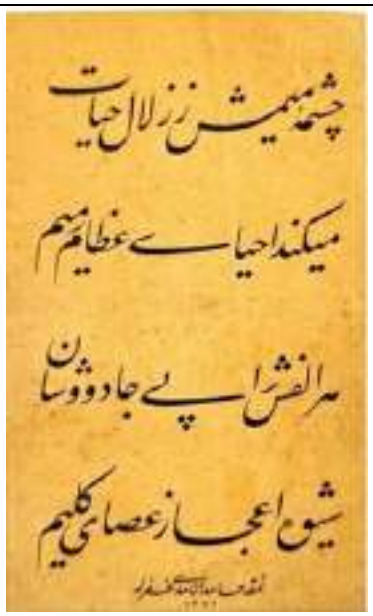

Görsel 712: Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli 3[538]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1360/1942
Manzumenin Şairi	Mihrî-i Herevî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Mihrî-i Herevî*			
Vezni	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Ḥall-i her nukte ki ber-pīr-i ḫıred[539] muşkil būd Āzmūdīm be-yek curʿa-i mey ḥāṣıl būd Guftem[540] ez-medrese porsem sebeb-i ḥurmet-i mey Der-i her kes ki zedem bī-ḫod u lā-yaʿḳıl būd" [541]			
Nazım Şekli	Gazel			
Tercümesi	"Akıl hocalarına (sahiplerine) zor gelen her meselenin çözümünü Bir yudum şarap ile çözmeye çalıştım Şarabın hürmetini medreseden sorayım dedim Her kimin kapısını çaldıysam kendinden geçmiş ve sarhoş idi"			

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. İlâhî aşk içeriklidir. İçki ile ilâhî aşk ve cezbenin mutasavvıflarda ve ulemada baskın olduğu anlatılmaktadır. Mâil kıta formundadır.

[538] Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*, 1989, 3/403.
[539] Hazırlanan çalışmada "muġan" şeklinde geçmektedir.
[540] Hazırlanan çalışmada "reftem" şeklinde geçmektedir.
[541] Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî, *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*, 1389, 4/3972. Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî, *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*, 1389, 4/3972.

Görsel 713: Son Hattatlar[542]

Levha Hakkında Genel Bilgiler	Dil: Farsça	Yazı Çeşidi: Taʿlîk	Hattatı: Hâmid Aytaç	Yazıldığı Tarih: 1372/1952
Manzumenin Şairi	Molla Câmî			
Manzumenin Bulunduğu Eser	*Dîvân-ı Molla Câmî*			
Vezni	Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün			
Transkripsiyonlu Metin	"Çeşme-i mīmeş zi-zulāl-i ḥayāt Mī-kuned iḥyā-yı ʿıẓām-ı ramīm[543] Her elifeş-rā pey-i cādūveşān Şīve-i iʿcāz-ı ʿaşā-yı kelīm"[544]			
Nazım Şekli	Mesnevi			
Tercümesi	"Mîm pınarı (pınar gibi olan mîm harfi) tatlı hayat suyundan Çürümüş kemikleri diriltir Onun (Besmele'nin) her elifi büyücüler için Mûsâ'nın asası gibi mûcizevîdir"			

[542] İnal, *Son Hattatlar*, 116.
[543] Yâsîn 36/78. Âyetin "çürümüş kemikler" kısmından bir iktibas mevcuttur.
[544] Câmî, *Dîvân-ı Molla Câmî*, 1/177.

Levhada yer alan manzumenin konusu diğer konularla ilgili edebî türlerdendir. Besmele'ye yazılmış bir medhiyedir. Ketebe kaydı "nemmeḳahū..." ile düşülmüştür. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde kayıtlıdır. Envanter numarası H1221'dir. Besmelenin vezni de şiirle aynı vezinde Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün'dür. "Bismillahirrahmanirrahim"'i açıklamak için 19 harfi üzerine yazdığı Mesnevî'sinin iki beytini levha formuna aktarmıştır. "Biz de bu mucizeye şahit olmak için yeniden Besmele ile başlayalım, gözümüze gönlümüze sirâyet eden perdeleri kaldırsın" şeklinde yorumlanmıştır.

SONUÇ

Çalışmamızda, Osmanlı dönemine ait XVIII-XX. yüzyıllar arasında Osmanlı hattatlarının yazdığı manzume levhaları tespit edilmiş ve bu levhaların içerikleri ele alınmıştır. İncelenen levhalar, İslâmî değerlerin, âyet ve hadislerin hat sanatı aracılığıyla estetik bir biçimde ifade edilmesinin yanı sıra, toplumun edebî açıdan da zengin bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu eserler, tarihimizde sadece birer sanat eseri olarak değil aynı zamanda edebî metinler olarak da önemli bir yere sahiptir. Osmanlı toplumunda icra edilen ve geliştirilen hüsn-i hat sanatı, dinî, edebî ve estetik bir ifade biçimi olarak değerlendirilmiştir. Hattatlar, levhalara işledikleri manzumeler aracılığıyla aktarmak istedikleri maddî ve manevî mesajları topluma iletmişlerdir. Bu bağlamda hüsn-i hat levhalarında yer alan manzumeler, Osmanlı döneminin dinî ve edebî hayatının incelenmesinde önemli bir kaynak olmuştur. Bu çalışmayla Osmanlı hat sanatının manevî ve kültürel boyutları hüsn-i hat levhaları üzerinden gün yüzüne çıkarılmıştır.

Osmanlı dönemi hüsn-i hat levhalarında yer alan Türkçe ve Farsça manzumelerin çeşitli yönleriyle incelendiği bu çalışmada, manzume levhalarındaki dinî ve edebî değerler ile yansıttıkları kültürel ve sanatsal zenginlik tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkçe ve Farsça manzume levhaları, Osmanlı kültürünün iki önemli unsuru olan şiir ve hüsn-i hattı bir araya getirerek, her iki dilin de inceliklerini ve estetik anlayışını yansıtan nadide örnekler sunmaktadır. Bu manzume levhalarının dinî ve kültürel bağların güçlenmesine, sanat ve edebiyatın gelişimine önemli katkılarda bulunduğu görülmüştür. Hüsn-i hat sanatı aracılığıyla Osmanlı toplumunun edebî dünyasına ışık tutulmuş, sanat ve edebiyatın kültürel ve estetik boyutları ele alınmıştır. Bu çalışma ile hüsn-i hat levhalarında önemli bir konuma sahip olan manzume levhaları bir araya getirilerek, bu levhaların kültürel mirasımızdaki yerinin anlaşılmasına mütevazı bir katkı sunulacaktır.

Belirlenen eser, müze ve elektronik kaynaklar incelendiğinde Türkçe manzume levha sayısı 540, Farsça manzume levha sayısı 173 olarak tespit edilmiştir. Buna göre çalışmanın ana sınırları olarak belirlenen kaynaklarda XVIII-XX. yüzyıllar arasında

yalnızca Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu manzume levhası sayısı toplamda 713'tür. Çalışma için belirlenen eserler, müzeler ve elektronik kaynaklar incelendiğinde bu veri ortaya çıkmıştır. Daha kapsamlı bir ekip çalışmasıyla bu sayının daha da artacağı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda Osmanlı'da gelişen hüsn-i hat sanatının hikâyesinin dîvân şiirinin hikâyesi ile büyük benzerlikler taşıdığı kanısına varılmıştır. Hattatlarımız, İran hattatlarından hat sanatında etkilendikleri gibi, İran şairlerinin şiirlerini levha hâline getirme konusunda da önemli ölçüde etkilenmişlerdir.

Türk hattatlarının, hüsn-i hat ile levha formunda manzume yazımını arttırmaya başladıkları yüzyıl, XVIII. yüzyıl olmuş, XIX. ve XX. yüzyıllar ise manzume yazımının arttığı dönemler olmuştur. XVIII. yüzyılda yaşanan Lâle Devri, XIX. yüzyılda Osmanlı'nın yüzünü Batı'ya çevirmesi ve yenileşme hareketlerinin başlaması, toplumun her alanında köklü değişimlere yol açmıştır. Dolayısıyla Lâle Devri ile belirginleşen bu süreç, Doğu kültürünün önemli bir unsuru olan hat sanatına da yeni yorumlar kazandırmıştır.

XVIII. yüzyılda tekke, dergâh ve tarikatler; levha geleneğinin benimsenmesinde ve popülerlik kazanmasında en etkin rolü üstlenmiştir. Bu geleneğin yaygınlaşmasına hizmet eden manzumelerin çerçevelenip duvarlara asılması, levha tasarımının görsel ve estetik değerini arttırmıştır. Levha geleneğinin yaygınlaşması, hüsn-i hat sanatında manzume yazımına imkân tanımıştır. Çalışma esnasında XVIII. yüzyılın dönem özelliklerini yansıtan birçok manzum hat levhasına ulaşılmıştır. Hattatlar, bir tarikat mensubu olup olmamaları fark etmeksizin, tarikatlere ve tasavvuf büyüklerine dair yazılan manzumeleri levha formuna aktarmışlardır. Bu durum, Osmanlı kültüründe tasavvuf, şiir ve hüsn-i hattın birbirleriyle etkileşim içinde olduğunu göstermektedir.

Osmanlı döneminde XVIII. ve XIX. yüzyıllar, hat sanatında altının kullanımının artması ile gösterişli zer-endûd levhaların ortaya çıktığı dönemler olmuştur. XIX - XX. yüzyıllarda Osmanlı sanatının gözdesi hâline gelen ve estetik değeri çok yüksek olan zer-endûd levhalar, hat sanatında önemli bir yer edinmiştir. Osmanlı hattatlarının yazmış olduğu 58 adet zer-endûd manzume levhası tespit edilmiştir. Osmanlı elitinin estetik anlayışının bir göstergesi olarak genellikle koyu

zemin üzerine altınla kaplanmış harfler, yazının içeriğinin en güzel şekilde sunulmasını sağlamıştır. Müzelerde, camilerde, türbelerde, özel koleksiyonlarda karşılaşılan bu ayrı kıymetteki eserler, o devirlerin gözdesi olmuştur.

Levhalar için seçilen manzumeler, Cenâb-ı Allah'ı konu edinen manzumeler, Hz. Peygamber'i konu edinen manzumeler ve diğer konularla ilgili manzumeler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Ayrıca, dükkân içlerine asılmak amacıyla yazılan manzume levhaları da önemli bir yer tutmaktadır. Bu levhalar, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli bir rol oynayan ahîlik kültürünü yansıtmaktadır. Bu dinî-ictimaî teşkilatın ahlâkî ve ticarî kaideleri, levhalara yansıyan konular arasında yer alır. Mensuplarında bulunması gereken vefa, doğruluk, emniyet, cömertlik, tevazu, ihvana nasihat, onları doğru yola sevk etme, affedicilik ve tevbe; kaçınılması gereken şarap içme, zina yapma, yalan söyleme, gıybet etme ve hile yapma gibi olumsuz vasıflara dikkat çeken manzumeler de hüsn-i hat levhalarında yer bulmuştur.

Levhalar için seçilen manzumeler ağırlıklı olarak nasihat, münâcât, naʿt, medhiye, sevgili ve aşk ile tarih konularını kapsamaktadır. Bu bağlamda hattatların levhalarına yazmak için tercih ettikleri manzumeler, genellikle halkın estetik zevkine hitap eden, Allah'ı ve Resûlünü hatırlatan, öğüt ve tavsiyeler içeren, dönemin önemli şairlerinin kaleme aldığı eserlerden oluşmaktadır.

Türkçe ve Farsça manzume levhalarının çoğunluğunu nasihat içerikli manzumeler oluşturmuştur. Cenâb-ı Allah'ı konu edinen manzumelerin büyük kısmı münâcâttır. Bununla birlikte tevhid, vahdet-i vücûd ve esmâ-i hüsnâ içerikli manzumelere de rastlanmaktadır. Hz. Peygamber'i konu edinen manzume levhalarında ise özellikle naʿtlar ön plandadır. Hz. Ali'ye medhiyeler ve Hz. Hüseyin'e mersiyeler de sıkça tercih edilen konular arasında yer almaktadır. Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'e duyulan sevginin, hat sanatında Sünnî Osmanlı hattatları arasında belirgin bir şekilde yer alması da oldukça önemlidir. Evlilik, doğum, fetih gibi çeşitli konularda yazılmış tarih manzumeleri, hattatlar tarafından büyük ilgi görmüştür. Hatta şairliği olan hattatlar, tarih manzumeleri nazmedip bunları levha hâline getirmişlerdir. Tasavvuf büyüklerine yazılan medhiyelerden, özellikle Mevlânâ'ya, Abdülkadir Geylânî'ye ve Hâlid-i Nakşibendî'ye yazılan levhalar, çalışmanın azımsanmayacak bir kısmını oluşturmuştur. Tarikat pîrleri için hazırlanan levhalar arasında en çok Mevlânâ

Celâleleddîn-i Rûmî hakkında yazılan manzumelere rastlanmıştır. Manzumelerde Mevlevîlik, Kâdirîlik ve Nakşibendîlik üç esas tarikat olmuştur. Vahdet-i vücûd nazariyyesi, melâmetîlik anlayışı gibi çeşitli tasavvufî meseleler, manzume levhalarında halkın hem gözüne hem de gönlüne hitap edecek şekilde sunulmuştur. Hüsn-i hat levhalarında yer alan manzumelerdeki bu konu çeşitliliği, hattatların ve halkın estetik anlayışlarının yanı sıra edebî zevkinin de gelişmiş olduğunu göstermektedir. Hüsn-i hat ve edebiyat, Osmanlı Devleti dönemi boyunca iç içe girmiş ve bu durum halkın kültürel ve edebî algısını derinleştirmiştir.

Manzume levhalarında en çok kullanılan vezinler, Türklerin sıklıkla tercih ettiği "Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün", "Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün" ve "Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün" vezinleri olmuştur. Nazım biçimlerinden daha çok gazel, kaside, kıta, rubai ve müfred tercih edilmiştir. Gazel ve kasidelerdeki matlaʿ, hüsn-i matlaʿ, maktaʿ ve hüsn-i maktaʿ beyitleri, levhalarda en çok talep gören kısımlar arasında yer almıştır. Aynı zamanda vezni bulunmamakla beraber şiir gibi gözüken secîli (iç kafiyeli) sözlerin de 17 adet örneği tespit edilmiştir.

Osmanlı hattatlarının yazmış oldukları Türkçe manzume levhalarında, Yûnus Emre, Şeyhî, Necâti Bey, Fuzûlî, Nevʿî, Azmîzâde Hâletî, Nâbî, Koca Râgıb Paşa, III. Selim, Şeyh Gâlib, Nedîm, Kethüdâzâde Ârif Efendi, Hasan Âkif Efendi, Ketencizâde Mehmed Rüşdî, Edirneli Ahmed Rüşdî, Mehmed Emîn Hümâyî, Üsküplü Ahmed Vâlihî Efendi, Nâmık Kemal, Yahyâ Kemâl Beyatlı, Ziyâ Paşa, Mustafa Selâmî, Abdurrahim Nizameddin Merzifonî, Alvarlı Muhammed Lütfi ve Süleyman Nazif gibi şairlerin manzumeleri tercih edilmiştir. Farsça manzumelerde ise toplumumuzda etkisini ve önemini hala muhafaza eden Ebû Saʿîd Ebu'l-Hayr, Ömer Hayyâm, Zahîr Faryâbî, Nizâmî-i Gencevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Saʿdî-i Şîrâzî, Emir Hüsrev Dihlevî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî, Şeyh Bahâyî, Örfî-i Şîrâzî ve Sa'îb-i Tebrizî gibi şairler tercih edilmiştir. Çeşitli kaynaklardan araştırılsa ve her ne kadar bulmak için gayret edilse de şairleri tespit edilemeyen bazı manzumeler de bulunmaktadır. Levhalarda şairleri tespit edilemeyen bu manzumeler Türkçe manzume levhalarında daha fazladır. Bazı levhalarda yer alan manzumelerle ilgili, çeşitli çalışmalarda ve elektronik kaynaklarda verilen yanlış bilgiler tespit edilmiş; doğru bilgileri bulunup teyit edilerek kaynak olarak gösterilmiştir.

Tez kapsamında yapılan analizler, Osmanlı dönemi hattatları ile Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde köprü görevi gören hattatların yazdığı Türkçe ve Farsça manzume levhalarındaki kültürel, dinî ve edebî unsurların nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Bu çizginin daha net anlaşılabilmesi için önceki yüzyıllar ile XX. yüzyılda tüm hattatların yazdığı manzume levhalarının tespit edilmesi, incelenmesi ve karşılaştırılması daha uygun olacaktır. Ancak bu, çok daha kapsamlı başka çalışmaları gerektirmektedir. Dolayısıyla tezin kapsamı dışındaki manzume levhalarının incelenmesiyle bu konu daha ayrıntılı bir biçimde ele alınabilecektir.

Bu tez, Osmanlı dönemi hattatlarının yazdığı Türkçe ve Farsça manzume levhalarının günümüz toplumlarına aktarılmasına ve yorumlanmasına önemli katkılar sunmakta; tarihî ve kültürel mirasımızın modern toplumlarla buluşmasına aracılık edeceği ümit edilmektedir. Manzume levhaları üzerine yapılacak daha kapsamlı çalışmaların ise bu kültürel zenginliği daha derinlemesine incelenmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

DİZİN

Abbas Kemal Efendi, 368, 1046
Abdi Beg Şerârî-i Hemedânî, 1093
Abdullah Hâşim Bey, 1063, 1064, 1067, 1068, 1069
Abdullah Zühdî Efendi, 354
Abdurrahim Medhizâde Efendi, 980
ʿAbdurraḥmān, 1089, 1090
Abdurrahman Efendi, 760
Abdurrahman Nâcim, 1042
Abdurrahman Sami Paşa, 326, 330, 387
ʿAbdülʿazīz, 332
Abdülaziz Mecdî, 603, 610
Abdülaziz Mecdî Dîvânı, 603, 610
Abdülbâkî Ârif Efendi, 982
Abdülbâkî Dede, 706
Abdülbâkî Saʿdî, 257
Abdülfettah Efendi, 378, 379, 381
ʿAbdülḥaḳ, 583
Abdülhak Hâmid Tarhan, 599, 811, 879
Abdülhak Molla, 583
ʿAbdülḥamīd, 1050
Abdülḳādir, 816
ʿAbdülḳādir, 571, 816
Abdülḳādir el-Geylānī, 504
ʿAbdülḳādir el-Geylānī, 350
Abdülkadir Saynaç, 709
Abdürrahim Nizâmeddîn Merzifonî, 841
Ādem, 201, 581
ʿAdlī Maḥmūd, 301
Ahdî-i Bağdâdî, 337
Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı, 337
Aḥmed, 616
Ahmed Cenâb Efendi, 549
Ahmed el-Kâtib, 973, 975
Ahmed Ferhad Efendi, 437, 438
Ahmed Necîb, 269
Ahmed Re'fet Efendi, 401, 616, 618, 619
Aḥmed Rıfāʿī, 363
Aḥmed-i Muḫtār, 242
Aḥmed-i Mursel, 1075
ʿālem-i İsrā, 327
ʿAlī, 227, 256, 281, 304, 307, 338, 371, 448, 461, 506, 537, 567, 582, 584, 922, 932, 1009, 1027, 1043, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080, 1083, 1089
ʿĀlī, 744
Alî, 489
āl-i ʿabā, 781, 1027
Ali Haydar Bey, 316, 317, 318, 319, 320, 322, 324, 1018, 1020, 1022, 1024
Ali Hoca Dîvânı, 242
Ali İlhâmî, 552
Ali Rıza Erhan, 242
Ali Rûhî Bey, 480
Ali Sırrî Efendi, 1083, 1084, 1085
Ali Şîr Nevâî, 654
ʿAliyyü'l-Murtażā, 781
Alvarlı Muhammed Lütfi, 882, 883
Arabzâde Mehmed Behcet Efendi, 307
Arabzâde Mehmed Saʿdullâh, 265, 267, 1005
Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn, 996
ʿAraṣāt, 1036
Arisṭo, 565
Arnavut Mehmed Ali Ulvî Efendi, 304, 306
Āṣaf, 401
Âşık Yûnus, 606
aṭlas u dībā, 649
Attâr-ı Nîsâbûrî, 990
ʿAvnī, 652
Avnî, 272, 640, 699, 701, 788, 891
ʿAvni, 700, 702, 788
Avrupa, 709
Aydın, 852
Āyet-i *İnnā fetaḥnā*, 485
Āyet-i *Ẕā'iḳatü'l-mevt*, 491
ʿAzīz Maḥmūd Hüdāyī, 814
Aziz Mahmud Hüdâyî, 445, 877, 878

Aziz Rifâî, 567, 570, 571, 572, 573, 574, 576, 578, 1077, 1079, 1081, 1082
Azmîzâde Hâletî, 225, 353
Azmîzâde Hâletî Dîvânı, 225, 353
bāb-ı ʿAlī, 842
Bābü's-Selām, 904
Baġdād, 254
bāġ-ı cinān, 201
Bağdatlı Rûhî, 247, 269, 624, 803, 812
Bağdatlı Rûhî Dîvânı, 247, 269, 624, 803, 812
Bahtî, 186
Bahtî Dîvânı, 186
Bāḳī, 711
Bâkî, 711, 792, 838, 888, 944
Bâkî Dîvânı, 792, 838, 888
Bedâyiü'l-Bidâye, 654
Bedr, 998
Bedri Efendi, 439
Behrām, 946
Belîğ Mehmed Emîn, 598
Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı, 598
Beyt-i Maʿmūr, 274
Beyżāvī, 780
Bilāl-i Ḥabeşī, 1090
Bosnalı Dimetokalı Vahdetî, 256
Bostan, 962, 965, 1018
Bū Bekr, 304
Buḫārā, 1140
Burc-ı Ḥamel, 491
Bursalı Mehmed Râşid Efendi, 552
Bursalı Tâlib, 752
Bursalı Tâlib Dîvânı, 752
Bünyāmin Ayāşī, 410, 414
Bütün Şiirleri 3 Hep Yahur Hiç, 599
ᶜAbdurraḥmān, 1090
Cābir, 372
Cāmī, 954, 1034
Câmi'u's-Saʿâdât, 1102
Câzim Efendi, 312
Cebrāʾīl, 197
Celal Bey, 1094
Cemile Câriyeleri, 406
Cemşīd, 946, 962
Cenāb-ı Saʿdüddīn, 1067
Cennātü ʿAdn, 263
Cezmi, 634, 677, 695
Cibrīl, 487
Cibrīl-i Emīn, 263
Cihāngīr, 894
Cihangîr, 897
Cumʿa, 1117
Çamlıca, 599
Çarşambalı Ârif Bey, 369, 370, 371, 372, 374, 375, 1039, 1040, 1041
Çavuş Ahmed Şükrî Efendi, 353
Çedikçi Süleyman Çelebi, 644
Çelebizâde Âsım, 807
Çelebizâde Âsım Dîvânı, 807
Çırçırlı Ali Efendi, 442, 443, 444, 445, 446, 448, 449, 451, 452, 453, 454, 456, 458, 459, 460, 461, 462, 463
Çiçek, 844
Çörekçizâde Ahmed Vehbî Efendi, 281
Dārā, 300, 332, 792, 857
Dâstân-ı Leylâ vü Mecnûn, 240
Debernūş, 552
Dedezâde Mehmed Saîd, 936
Dedezâde Mehmed Saîd Efendi, 933, 934
Delīl-i Süllāk, 1100
dergāh-ı Geylānī, 1154
dergāh-ı Ḥāḳānī, 295
dergāh-ı Mevlānā Celāleddīn, 283
dergāh-ı Naṣūḥī, 534
dergeh-i Mevlānā, 284
dergeh-i Monlā, 284
Dîvânçe-i Abdurrahmân Sâmî, 330, 387
Dîvânçe-i Esʿad Muhlis Paşa, 348, 659
Dîvânçe-i Îsâzâde, 290
Dîvâne Mehmed Çelebi, 479
Dîvân-ı Abdi Beg Şerârî-i Hemedânî, 1093
Dîvân-ı Bâkî, 711
Dîvân-ı Emîr Hüsrev Dihlevî, 1046
Dîvân-ı Emir Şâhî-i Sebzivârî, 942
Dîvân-ı Enverî, 658
Dîvân-ı Eş'âr, 1014, 1117
Dîvân-ı Eş'âr-ı Fârisî, 1137
Dîvân-ı Eş'âr-ı Irâkî, 943
Dîvân-ı Fârisî, 1139

Dîvân-ı Fürûğî-i Bistâmî, 1026
Dîvân-ı Hâfız, 958, 975, 978, 1006, 1044, 1059, 1084, 1085, 1092, 1125, 1132, 1140
Dîvân-ı Hâlid-i Nakşibendî, 1147
Dîvân-ı Hamdî, 616
Dîvân-ı Hâmî-i Âmidî, 511
Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatâyî, 932, 941
Dîvân-ı İbn Yemîn, 949, 1134
Dîvân-ı İlâhiyât, 445, 606, 607, 877, 878
Dîvân-ı İlhâmî, 552
Dîvân-ı İzzet Bahâr-ı Efkâr, 378
Dîvân-ı Kâzım Paşa, 487
Dîvân-ı Kebîr, 1104
Dîvân-ı Kemâleddîn İsmâil İsfahânî, 945
Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî, 1091
Dîvân-ı Kemterî, 361
Dîvân-ı Mehmed Râşid Efendi, 498
Dîvân-ı Mihrî-i Herevî, 1161
Dîvân-ı Molla Câmî, 952, 954, 957, 969, 1031, 1034, 1114, 1162
Dîvân-ı Muhibbî, 1111
Dîvân-ı Nâbî, 773
Dîvân-ı Nâdirî, 197
Dîvân-ı Örfî-i Şîrâzî, 1042
Dîvân-ı Sa'ib-i Tebrîzî, 1109, 1158
Dîvân-ı Saʿdî, 933, 1005, 1081
Dîvân-ı Selâmî, 781
Dîvân-ı Şems, 1151, 1160
Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî, 1039
Dîvân-ı Şeyh Rızâ Talebânî, 571
Dîvân-ı Velî Deşt Beyâzî, 956
Dîvân-ı Zahîr Fâryâbî, 1103
Dîvân-ı Zekâyî, 367
Dîvân-ı Zübeyde Fitnat Hanım, 503
Diyār-ı Rūm, 419
Dömeke, 482
Dürrîzâde Mehmed Râşid Efendi, 990
Ebā Eyyüb-i Enṣārī, 921
Ebābekr, 412
ebnā-yı Ādem, 600
Ebū Bekr, 1089
Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, 937, 947, 971, 998, 1027, 1033, 1036, 1040, 1086, 1095, 1098, 1113, 1152
Ebū ʿUbeyde, 1089
Ebûbekir Kânî, 201, 249
Ebūbekr, 461
Edīb, 816
Edirneli Ahmed Neşâtî, 751, 861
Edirneli Ahmed Rüşdî, 466
Edirneli Ahmed Rüşdî Dîvânı, 466
Efrāsiyāb, 1156
Ehl-i Beyt, 790
ehl-i melāmet, 803
Ehrimen, 975
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, 608, 609, 621
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Dîvânçesi, 609, 621
Emīr, 425, 430
Emīr Sulṭān, 419, 430, 1051
Emir Hüsrev Dihlevî, 1014, 1045, 1046
Emir Şâhî-i Sebzivârî, 942
Enderunlu Vâsıf, 641
Enverî, 658
Erḳān-ı Mültezem, 1148
Erzurumlu İbrahim Hakkı, 460, 628, 712
Esʿad Muhlis Paşa, 348, 659, 1014, 1016
Esedullāh-ı Velī, 256, 584
Eski Şiirin Rüzgarıyla, 646, 691, 726, 764, 873
evlād-ı Ādem, 974
evlād-ı ʿAlī, 462, 506
Eyyûbîzâde Şeyh Mehmed Nevâ, 395
Fahreddîn-i Irakî, 943
Faḫrī, 703
Faḫr-i Rusül, 189
Fahri Rüstem, 394
Faik Âli Ozansoy, 846
fānūs-ı felek, 197
Fārābī, 565
Faruk Nafiz Çamlıbel, 663
Faṣīḥ, 207, 574
Fasîh Ahmed Dede, 207, 574
Fatih Dîvânı, 272, 640, 699, 701, 788, 891
Fatih Sultan Mehmed, 272, 640, 699, 701, 788, 891

Fātiḥ-i Ḫayber, 781
Fātiḥ-i Ḫayber ʿAliyyü'l-Murtażā, 781
Felāṭun, 279, 565
Ferīdun, 1062
Ferid Bey, 560
Fetihnâme-i Gucerât, 1018
Feyḥamān, 709, 710
Feyhaman Duran, 711, 712, 713, 715, 1124
Filibeli Bakkal Ârif Efendi, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 475, 476, 477
Firdevsî, 1127
Freng, 792
Fuʾād, 874
Fuad Hulusi Demirelli, 742
Fuʾād Şemsī, 794
Furûğî-i Bistâmî, 1026
Fużūlī, 819, 821, 823, 827, 829, 831
Fuzûlî, 240, 352, 446, 597, 630, 664, 665, 666, 766, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 834, 839, 854, 864, 892, 893, 1137
Fuzûlî Dîvânı, 597, 630, 664, 666, 766, 818, 822, 824, 826, 830, 834, 839, 854, 892, 893
Gālib, 911
Ganîzâde Mehmed Nâdirî, 197
Ġavṣ-ı Geylānī, 1068
Ġazāyī, 769
Ġazā-yı Bedr u Ḫayber, 300
Gazâyî, 768
Ġaznevī, 301
Gelibolulu Mustafa Âlî, 744
Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı, 744
Gevher-Nigîn, 489
Göñül, 854
Güfte Mecmuası, 292, 334, 335, 336
Gülistan, 1126, 1128
Gülşenī, 242
Hacı Bayrām, 415
Hacı Bayram Velî, 756
Ḥacı Bayrām-ı Velī, 414
Hacı Bektâş-ı Velî, 570, 645, 724
Ḥacı Ḥalīm Beg, 740
Hacı Mustafa Sâfî, 384
Hādī-i Sübül, 1100
Hadîkatü'l-Hakîka, 1101
Hadîkatü's-Sü'edâ, 352
Ḥāfıẓ, 874, 918, 1092
Hâfız Abdülahad Vahdetî Bey, 384, 385
Hâfız Hasan Rifʿat Trabzonî, 396
Hâfız Hasan Rüşdî Trabzonî, 397
Hâfız Hasan Tahsin Efendi, 509, 511, 512, 513
Hâfız Mehmed Ârif Vehbî, 402
Hâfız Şaşı Osman Efendi, 612
Hâfız-ı Şîrâzî, 958, 975, 978, 1006, 1044, 1059, 1084, 1085, 1092, 1125, 1132, 1140
Hâkânî Mehmed Bey, 671
Hâki Efendi, 587
Ḫalīl, 500, 619
Ḫalīl-i Āzer, 1136
Ḫaliç, 871
Ḫālid, 465
Hâlid Bey, 536, 1062
Hâlid-i Nakşibendî, 1068, 1147
Halîfezâde Mehmed Şâkir Efendi, 314
Halil Recâî Öğdevin, 660
Ḥāmī, 511
Ḥāmid, 440, 600
Hâmid Aytaç, 879, 881, 882, 883, 885, 886, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 897, 898, 899, 901, 903, 904, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 913, 914, 916, 917, 918, 920, 921, 922, 923, 1156, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162
Hâmî-i Âmidî, 511
ḫāne-i Ḫudā, 1147
Hannāne, 1148
Harâbât, 401, 536, 543, 590, 676, 696, 717, 783, 876
Ḥarameyn, 213
Ḥarem-i Kaʿbe, 352, 1043
Harput Dîvânı, 591
Harputlu Abdülhamid Hamdî Efendi, 591
Ḥasan, 998, 1027
Hasan Âkif Efendi, 349
Hasan Rızâ Dîvânı, 494

Hasan Rızâ Efendi, 494, 538, 540, 543, 544, 545, 546, 547
Hasan Sırrî Efendi, 464
Hasan Tahsin Hilmi Efendi, 507, 1086
Ḥasen, 1036
Hâşim, 582
Ḫātem-i Cem, 975
Ḫayālī, 649
Hayâlî Bey, 648
Hayâlî Bey Dîvânı, 648
Ḫayber, 781
Ḥaydar, 412, 1141
Ḥaydarī, 448
Hayderî-i Tebrizî, 1018
Ḫayrī-i Naḳşibendî, 635, 636
Hayriyye, 535
Ḫayyām, 874, 1076
Ḥayyu'l-Ḳayyūm, 1077, 1079
Ḥażret-i ʿAbdülḥamīd Ḫān, 482
Ḥażret-i Cābir, 372
Ḥażret-i Kerrār, 485
Ḥażret-i Mevlānā, 291, 359
Ḥażret-i ʿOs̱mān, 304
Ḥażret-i Seyyid Sulṭān Aḥmed er-Rıfāʿī, 1079
Ḥażret-i Sulṭān Emīr, 424
Ḥażret-i Vālide Sulṭān, 215
heft āsumān, 201
Heyecan ve Sükûn, 663
Ḫıżr, 903
Hicr, 1148
Hilâlî-i Çağatâyî, 932, 941
Hilye-i Hâkânî, 671
Hindūyeş, 1140
Hoca Neş'et, 252
Hoca Neş'et Dîvânı, 252
Hulûsi Yazgan, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 589, 590, 591, 593, 596, 1095, 1096, 1097, 1098, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104
Ḥuneyn, 998
Ḥuseyn, 1009, 1036
Ḫusrev, 857
Hüdâî Dede, 359
Hüdāyī, 877
Hülâsâtu'l-Hakâyık, 882, 883
Hülâsatü'l-İhlâs, 667
Hüseyin Efendi, 465
Hüseyin Keşfî Efendi, 466
Ḥüseyn, 361, 364, 487, 574, 998, 1027
Ḥüseyn-i Kerbelā, 207, 574
I. Ahmed, 186
II. Gazi Giray Han, 768
II. Selim, 673
II. Selim Dîvânçesi, 673
III. Selim, 188, 454, 921
İbn Kemâl, 274, 314, 853
İbn Yemîn, 1134
İbni Kemâl Dîvânı, 853
İbn-i Mesʿūd, 280
İbn-i Yemīn, 414
İbn-i Yemîn, 949
İbnülemin Mahmud Kemâl İnal, 709
İbrahim Alâeddin Bey, 359, 360, 361, 363, 364
İbrahim Şinâsi, 614, 615, 618
İbrahim Vahdî, 929
İḥyā, 209
İlâhiyât-ı Ken'an, 567, 843
İlhāmī, 189
İlhâmî, 188, 454, 921
İlhâmî Dîvânı, 188, 454
İmām-ı enbiyā, 549
İmamzâde Ahmed, 967
Īrān, 283
ʿĪsā, 1077
Îsâzâde Seyyid Mehmed Saʿdeddîn Efendi, 290, 443
İskender, 332
İsmāʿīl Efendi, 780
İsmâil b. Hüseyin eş-Şehrî, 525
İsmâil Hakkı Altunbezer, 612, 614, 615, 1110
İsmâil Hâmî Dânişmend, 761
İsmâil Refîk Efendi, 932
İsmâil Sâdık Kemâl Paşa, 407, 409, 410, 412, 413, 414
İsmâil Safâ, 528
İsmâil Zühdü Efendi, 201, 203, 205, 207, 986, 988
ʿİsmet, 514
İstanbul, 871
Kaʿbe, 235, 274, 283, 284, 451, 1000, 1130, 1133, 1136

ḳāb-ı ḳavseyn, 616
Kadı Mehmed Efendi, 976
Ḳādirī, 254
Kalkandelenli Sabrî, 635
Kāmil, 814
Kâmil Akdik, 597, 598, 599, 603, 604, 606, 607
Kâmil Ülgen, 1113
Kânî Dîvânı, 201, 249
Kânûnî Sultan Süleyman, 248, 507, 546, 632, 738, 858, 1111
Karamanlı Kâmî Mehmed Efendi, 331, 845
Kasâyid-i Hâlid-i Nakşibendî, 1068
Kâtibzâde Mehmed Refî‘, 957, 958, 960, 962, 963
Ḳayṣer, 1156
Kazasker Mustafa İzzet Efendi, 291, 292, 325, 326, 327, 328, 330, 331, 332, 334, 335, 336, 1031, 1032, 1033
Kāẓım, 780
Kebecizâde Mehmed Vasfî Efendi, 261, 1006
Keçecizâde İzzet Molla, 378
Kefeṣṭatyuş, 553
Kemāl, 407, 411, 852, 874
Kemâl Batanay, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 848, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 873, 875, 876, 877, 878, 1147, 1149, 1151, 1152, 1154, 1155
Kemâleddîn İsmâil İsfahânî, 945
Kemâlî Dîvânı, 747
Kemâl-i Hucendî, 1091
Kemâlpaşazâde, 274, 306, 314, 853
Kemâlpaşazâde Dîvânı, 274
Kemterī, 361
Kemterî, 361, 448
Kemterî Dîvânı, 448
Ken‘an Rıfâ‘î, 567, 843
Kenʿān, 568, 843
Kendi Gök Kubbemiz, 806, 832, 870, 871, 894, 918
kenīsā, 1133
Kethüdâzâde Ârif Efendi, 341
Kethüdâzâde Ârif Efendi Dîvânı, 341
Ḳıṭmīr, 553
Kilârî Mehmed Nutkî Bey, 343
Kirdgār, 197, 1081
Kitāb-ı Münzel, 281
Koca Râgıb Paşa, 625, 689, 737, 755, 802
Koca Râgıb Paşa Dîvânı, 625, 689, 737, 755, 802
Koniçeli Mûsâ Kâzım Paşa, 371
Ḳonya, 283
Köprülüzâde Mahmud Cemil Bey, 471
Körfez, 646, 647
Ḳubbe-i Ḫaḍrā, 283
Kuşadalı İbrahim Halvetî, 516
Külliyât-ı Dîvân-ı Şems, 1056, 1119
Külliyât-ı Saʿdî, 933, 962, 965, 967, 1005, 1018, 1081, 1126, 1128
Külliyât-ı Selmân-ı Sâvecî, 970
Külliyât-ı Şeyh Bahâyî, 1130
Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî, 240, 446
Lâmi‘î Çelebi, 368
Lâmi‘î Çelebi Dîvânı, 368
Lârendeli Şeyh Dâlî Dede, 438
Latîfî, 898, 899
Lebîb Efendi, 397
Leclāc, 604
Leme‘ât, 480
Leylā, 652, 691, 851
Leylâ ve Mecnûn, 665, 820, 828, 864
Leyle-i İsrā, 549
Leyle-i Ḳadr, 426
Leyle-i Miʿrāc, 660
Loḳmān, 589
Lütfullah Efendi, 196, 931
M. Nureddin Artam, 758
Ma‘rifetnâme, 460, 628, 712
Mâcid Ayral, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 1114
Mâhir İz, 809
Mahmud Bedreddin Yazır, 620, 621, 623, 624, 1112
Mahmud Celâleddîn, 229, 231, 233, 235, 237, 239, 240, 242, 244, 246,

247, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 259, 260, 997, 998
Maḥmūd Kemāl, 795
Maḥmūd-ı Dānā, 300
Mahzenü'l-Esrâr, 1012, 1075
Mâkâlî Mustafa Bey, 721
Maḳām, 1148
manṣūru'l-livā, 209
Mecnūn, 652, 691, 851, 1026, 1037
Mehmed Abdülbâkî, 971, 972
Mehmed Abdünnâfi' Efendi, 404
Mehmed Âkif, 801, 808
Mehmed Ali Hilmi Dedebaba, 842
Mehmed Ali Hilmi Dedebaba Dîvânı, 842
Mehmed Ali Kastamonî, 522, 524, 525, 527, 528, 1061
Mehmed Bâhir Efendi, 310, 529
Mehmed Behcet Efendi, 1010
Mehmed Emin Hümâyî, 509
Mehmed Emin Yazıcı, 610, 611, 1108, 1109
Mehmed Es'ad Yesârî, 184, 186, 188, 192, 937, 939, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 949, 950, 952, 953, 954, 956
Mehmed Fehmî Efendi, 516, 518, 520, 521
Mehmed Hocazâde, 992
Mehmed İhsan Efendi, 1107
Mehmed Nazif Bey, 489, 490, 491, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 506, 1056, 1057, 1059, 1060
Mehmed Nûrî Efendi, 393
Mehmed Râşid Efendi, 376, 377, 498, 1045
Mehmed Rıza Bey, 1089, 1091, 1092
Mehmed Rifʿat Efendi, 352, 1027
Mehmed Sa'îd Fennî, 1093
Mehmed Saʿdî Bey, 372
Mehmed Sâlih Efendi, 995, 996
Mehmed Sâlih Rifʿat Efendi, 215
Mehmed Şâkir Nâ'ilî, 398
Mehmed Şefik Bey, 337, 338, 339, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 1034, 1036, 1037
Mehmed Şemsî Efendi, 211
Mehmed Şevket Vahdetî, 351
Mehmed Şevkî Efendi, 366, 367
Mehmed Tâhir Efendi, 270, 272, 274, 276, 278, 279
Mehmed Vânî, 261
Mehmed Zihnî Efendi, 309
Mekşelīnā, 552
Mensiyyât, 528
Mernūş, 552
Merve, 1147
Meryem, 1077
Merzifonlu İbrâhîm Cûdî, 512
Mesīḥ, 1059
Meşnevī, 1062
Mesnevî-i Maʿnevî, 986, 1013, 1022, 1070, 1082, 1108, 1112
Mesʿūd, 844
meşḥūr-i melāmet, 1037
Meşrūṭiyyet, 593
Mevlānā, 286, 287, 291, 310, 369, 434, 567, 587, 707, 848, 873, 922, 1112
Mevlānā, 287
Mevlānā Celāleddīn, 283
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, 688, 986, 1013, 1022, 1039, 1056, 1070, 1082, 1104, 1106, 1108, 1112, 1119, 1151, 1160
Mīr ʿAlī, 1009
Mīr Ḥüseyin Kāẓım, 735
Mīr ʿİmād, 1009
Mıṣr, 209, 585
Miḥrāb, 1133
Mihrābād, 646, 647
Miḥrāb-ı Muṣṭafā, 1148
Mihrî-i Herevî, 1161
Mîr Ali Herevî, 934
Mîr Mehmed Sâlih Rifʿat, 215
Mîr Seyyid Şerîf Cürcânî, 988
Miʿrāc, 881, 1077
Mirza Muhammed Velî Deştî-i Beyâzî, 956
Mişlīnā, 552
Molla Ahmed Muhammed Mehdî el-Nerâkî, 1102

Molla Câmî, 952, 954, 957, 969, 976, 1000, 1002, 1031, 1034, 1062, 1114, 1162
Mollā Celāleddīn, 573
Molla Ümîdî Tehranî, 997
Mollā-yı Rūm, 404, 514, 706
Muallim Nâci, 532, 667, 753
Muḥammed, 1027, 1083
Muḥammed-i Muḫtār, 1160
Muhammediye, 729
Muḥarrem, 500
Muḥibbî, 858
Muhibbî, 248, 507, 632, 738, 858
Muhibbî Dîvânı, 507, 546, 632, 738
Muhiddin Tanır, 531
Muhsinzâde Abdullah Efendi, 389, 1047
Muhsinzâde Seyyid Abdullah, 387
Muʿîdî Hasan Çelebi, 670
Murâdî, 800
Murtażā, 352
Murtaza Elker, 1123
Mûsâ b. Ebu'l-Gâzân yahud Hamiyyet, 753
Mûsâ Kâzım Karabekir Paşa, 559
Mûsâ Kâzım Paşa, 487
Mûsâ Kâzım Paşa Külliyâtı, 371
Muṣṭafā, 1070
Mustafa Halîm Özyazıcı, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 670, 671, 673, 675, 676, 677, 678, 679, 681, 682, 684, 686, 688, 689, 690, 691, 693, 695, 696, 697, 699, 701, 703, 706, 707, 1116, 1117, 1119, 1120, 1122
Mustafa Hilmî Efendi, 280
Muṣṭafā ʿIṭri, 901
Mustafa Nazif Irmak, 901
Mustafa Râgıb Tuğtekin, 840
Mustafa Râkım, 217, 219, 221, 223, 225, 227
Mustafa Selâmî, 781
Mustafa Seyfî Efendi, 433
Mustafa Vehbî Efendi, 211, 212
Muvakkitzâde Muhammed Pertev, 318
Muvakkitzâde Muhammed Pertev Dîvânı, 318
Müntehâbât-ı Eş'ârım, 614, 615, 618
Müştâk Baba, 903
Müştâk Dîvânı, 903
Nâ'ilî-i Kadîm, 719, 860
Nâ'ilî-i Kadîm Dîvânı, 719, 860
Nābī, 905
Nâbî, 270, 342, 391, 459, 535, 650, 773, 805, 840, 904
Nâbî Dîvânı, 270, 391, 459, 650, 805, 840, 904
*Nābi*yā, 651
Nāʾilī, 860
Naḳş-bendān, 460
Nakşî Efendi, 197
Nām-ı Aḥmed, 545
Nâmık Kemâl, 217, 422, 545, 634, 677, 686, 695, 859
Nâmık Kemâlzâde Ali, 440
Naẓīf, 333
Nazîf Efendi, 1044
Nazîrî, 1117
Necâti Bey, 560
Necâti Bey Dîvânı, 560
Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ, 340
Neccârzâde Şeyh Mustafa Rızâ Dîvânı, 340
Necîb, 679
Necmeddin Okyay, 721, 723, 724, 726, 727, 729, 731, 732, 733, 734, 735, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 747, 748, 750, 751, 752, 753, 755, 756, 758, 760, 761, 763, 764, 766, 767, 768, 771, 773, 777, 779, 780, 781, 783, 785, 786, 787, 788, 790, 792, 794, 798,799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 1125, 1126, 1127, 1128, 1130, 1132, 1133, 1134, 1136, 1137, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146
Necmī, 735, 740
Nedîm, 681, 732, 767, 836
Nedîm Dîvânı, 681, 732, 767, 836
Nefʿî, 324, 739
Nemrūd, 619

Neşāṭī, 861
Neşâtî Dîvânı, 751, 861
Nev‘î, 540
Nev‘î Dîvânı, 540
Nevā’ī, 655
Nevbahârım, 509
Nevres-i Kadîm, 328
Nevres-i Kadîm Dîvânı, 328
Nevrūz, 1063
Neyzen Tevfik, 723, 790, 907
Nisârî-i Tûnî, 996
Nizâmî-i Gencevî, 982, 1012, 1075
Nūreddīn, 326
Nûreddîn Cerrâhî Türbesi, 326, 327
Nûri Korman, 625, 626, 627, 628, 630, 631, 632, 634, 635
nüh felek, 207
ʿOs̱mān, 281, 307, 412, 461, 1089
Os̱mān Celāleddīn, 514
Osman Kemâlî Efendi, 747
Osman Nevres, 382
Osman Şâkir Efendi, 1007
Osman Şems Efendi, 799
Osman Şems Efendi Dîvânı, 799
Osmanlı Müellifleri, 721
Osmanzâde Tâ’ib, 886
ʿÖmer, 281, 304, 307, 412, 461, 611, 1089
Ömer Ferid Kam, 779, 889
Ömer Hayyâm, 643, 929, 946, 1133, 1142, 1143, 1145, 1146
Ömer Lütfî Efendi, 535
Ömer Vasfi Efendi, 559
Örfî-i Şîrâzî, 1042
pençe-i āl-i ʿabā, 482
Pendnâme, 990
Pertev, 284
Pertev Paşa, 282, 288
Pertev Paşa Dîvânı, 282, 288
Pîr Mehmed Efendi, 978
Puṭẖāne, 1133
Râbiâ Hâtûn, 761
Râcî, 543
Raḥmeten li’l-ʿālemīn, 366
Ravża, 1148
Râzî Efendi, 804
Recâ’î Efendi, 1030
Recâ’îzâde İbrahim Şefîk, 310, 369
Recâ’îzâde İbrahim Şefîk Dîvânı, 310, 369
Refref, 549
Resūlallāh, 188, 201
Resūl-i Kibriyā, 188, 366
Resūl-i Müctebā, 189
Rıfat Yazgan, 1106
Rıżā, 340
Rızâ Kulî Hân Hidâyet, 1057
Riḳḳat Ḫanım, 735
rind, 918
Risale-i Tarik-i Nakşibendî, 460
Rubailer, 731, 771, 869
Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm, 929, 946, 1133, 1142, 1143, 1145, 1146
Rūḥī, 481
Rūḥu’l-emīn, 593, 687
Rūḥu’l-ḳudüs, 810
Rūşenī, 242
rūz-ı Ġadīr, 1010
Rübâb-ı Şikeste, 734
Sa‘dî Belger, 838, 839
Sa’ib-i Tebrîzî, 1109, 1158
Sâbit, 720
Sabrī, 482
Sabrî Bey, 482, 485
Saʿd, 1089
Saʿdī, 372
Ṣādıḳa’l-Vaʿdi’l-Emīn, 366
Saʿdî, 290
Saʿdî Dîvânçesi, 443
Saʿd-i Teftāzān, 988
Saʿdî-i Şîrâzî, 933, 962, 965, 967, 1005, 1018, 1081, 1126, 1128
Ṣafā, 1147
Safahat, 801, 808
Ṣafder-i Dīn, 1094
Ṣafvet, 500
Sahaflar Şeyhîzâde Ahmed Nazif, 332
ṣaḥrā-yı Kerbelā, 487
Saʿīd, 1089
Sāmī, 326
Sāmī Paşa, 599
Sâmi Efendi, 480, 482, 485, 487, 1054
Sami Mortan, 611
Sarı Danişmendzâde, 841

Selīm Ḫān, 209
Selīm İlhāmī, 921
Selîmî, 673
Selmân-ı Sâvecî, 970
Semāḥat, 852
Semerḳand, 1140
Senâ'î, 1101, 1120
Senâyî-i Gaznevî, 1075
Serbestzâde Ahmed Hamdî İskilibî, 616
Server Dede, 453
Seyyid Hâfız Mahmud Es'ad Efendi, 311
Seyyid Mehemmed Hüseyin Şehriyâr, 1155
Seyyid Mehmed Bâhir, 1012, 1013
Seyyid Mehmed Burhâneddîn Belhî, 562, 563, 564, 565, 566, 1071, 1073, 1074, 1075, 1076
Seyyid Mehmed Emin Zihnî Efendi, 308
Seyyid Mehmed Mecdî Efendi, 1087
Seyyid Mehmed Nûri Efendi, 391, 392
Seyyîd Mehmed Zeki Mevlevî, 358
Seyyid Nizamoğlu, 452, 462, 506
Seyyid Nizamoğlu Dîvânı, 452, 462, 506
Seyyid Osman Üveysî Efendi, 970
Seyyid Şükrullah Efendi, 968, 969
Ṣıddīḳ, 281, 307
Sıhhat-âbâd, 886
Sidre, 549
Sirāfīl, 810
Subhatü'l-Uşşâk, 898, 899
Sûfîzâde Hasan Vefâ Efendi, 532, 534, 1070
Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd Ebu'l-Hayr, 937, 947, 971, 998, 1027, 1033, 1036, 1040, 1086, 1095, 1098, 1113, 1152
Sulṭān ʿAbdülḳādir, 816
Sultan Abdülmecid, 1026
Sultan Ahmed Sencer, 1087
Sulṭān Emīr, 429
Sulṭān Ḥamīd, 485
Sultan II. Mahmud, 263
Sultan III. Ahmed Han, 679
Sultan III. Murad, 800
Sultan III. Murad Dîvânı, 800
Sultan III. Mustafa, 897, 983, 984
Sulṭān Maḥmūd Ḫān, 283, 300, 303
Sulṭān Selīm, 209
sulṭān-ı Risālet, 300
Sulṭān-ı Rusül, 1100
Sūmenāt, 301
Sūre-i *İnnā Fetaḥnā*, 392
Sūre-i ve'ş-Şems, 283
Süleymān, 401, 589, 850, 858, 1141, 1158
Süleyman Çelebi, 661, 733, 909
Süleyman Nazif, 748, 884
Süleyman Vasfî Efendi, 550
Sünbül Sinān, 567
Sünbülzâde Vehbî, 763
Sünbülzâde Vehbî Dîvânı, 763
Ṣaʿbān, 346
Şâh-ı Dervîş, 932
Şāh-ı Mürselīn, 389
Şāh-ı Naḳşibend, 1068
Şāh-ı Sikender, 792
Şāh-ı Velāyet, 1094
Şâhidî İbrâhim Dede, 308
Şâir Eşref, 777
şarāb-ı Kevs̱er, 742
Şāz̲enūş, 552
şeb-i Miʿrāc, 480
Şeb-i yeldā, 691
Şefīʿa'l-Müz̲nibīn, 366
Şefīḳ, 310
Şefik Bey, 340, 341
Şeh-i ʿArafnāk, 1100
Şeh-i Cem, 215
Şehnâme, 1127
Şehriyâr, 1155
Şehriyār, 953
Şekerzâde Seyyid Abdülvehhab Efendi, 1009
Şems, 567, 873, 922
Şemseddîn Sivasî, 254, 398, 547
Şemseddîn Sivasî Dîvânı, 398, 547
Şemsî Dîvânı, 211
Şems-i Tebrīz, 1104
Şemsü'l-Mekātib, 406
Şenbe, 1117

Şeref Akdik, 717, 718, 719, 720
Şerif İhyâ Yahyâ Efendi, 209, 993
Şeyh Abdülbâkî Efendi, 434
Şeyh Ahmed-i Muhtâr, 472
Şeyh Ali Sırrî Efendi, 514, 515
Şeyh Bahâyî, 1130
Şeyh Gâlib, 286, 287, 320, 363, 866, 867, 890, 910, 911, 922
Şeyh Gâlib Dîvânı, 286, 287, 320, 363, 866, 867, 890, 910, 911, 922
Şeyḫ Ḫālid, 378
Şeyh Mehmed Atâ'ullah Dede Efendi, 479
Şeyh Mustafa Zekâyî Efendi, 534
Şeyh Nazif, 573
Şeyh Rızâ Talebânî, 571
Şeyḫ Saʿdüddīn, 426
Şeyḫ Şāzelī, 276
Şeyhî, 322
Şeyhî Dîvânı, 322
Şeyḫu'l-İslām Ḥażret-i Ḫayrī, 593
Şeyhülislâm Veliyyüddîn Efendi, 965
Şeyhülislâm Yahyâ, 623, 656, 913
Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı, 623, 656, 913
Şīrāz, 918
Şükrī Efendi, 376
Ṭalḥa, 1089
Ṭarīḳ-i Celvetī, 814
Târîh-i Kadîm Şiiri, 734
Tarîku't-Tahkîk, 1075
Taşlıcalı Yahyâ Bey, 235, 451
Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvânı, 235, 451
Tefvîznâme, 628
Tevfik Fikret, 734
Tezkîre-i Riyâzü'l-Ârifîn, 1057
Ṭopḳapı, 871
Tuḥfetü'l-Ahrâr, 976, 1002
Ṭūr, 788
Tūrān, 283
Ṭursun, 854
Türbe-i Ḥażret-i Bünyāmin Ayāşī, 410
Türk, 559
Türk-i Şīrāzī, 1140
Uġur, 844
Ümmī Sinān, 375
Üngürüs, 792
Üsküdār, 871, 894
Üsküdarlı Sırrî Efendi, 385
Üsküdarlı Sırrî Efendi Dîvânı, 385
Üsküdarlı Şeyh Mustafa Zekâ'î Efendi, 367
Üsküplü Ahmed Vâlihî Efendi, 627
Vahdetî Dîvânı, 256
Vankulu Mehmed Efendi, 389
Vâridât-ı Süleymân, 644
Vecīhī Paşa, 410
Vehbī, 402
Vehbî Efendi, 1111
Veliyyüddîn Efendi, 194
Vesîletü'n-necât, 661, 733, 909
Veys el-Ḳarānī, 278, 345
Vukû'âtnâme, 525
Yaḥyā, 623, 657
Yahyâ Kemâl Beyatlı, 638, 646, 690, 691, 726, 731, 748, 764, 771, 786, 806, 832, 869, 870, 871, 873, 894, 918
Yahyâ Nazîm, 184, 589
Yahyâ Nazîm Dîvânı, 184, 589
Yaʿḳūb, 186, 868
Yaman Dede, 354
Yavuz Sultan Selim, 914, 1139
Yazıcıoğlu Mehmed, 729
Yemen, 278
Yemenī, 1152
Yemlīḥā, 552
Yenişehirli Avnî Bey, 652, 787, 810, 868
Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı, 652, 787, 810, 868
Yeñişehr, 485
Yesārīzāde, 284, 296, 303
Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi, 282, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 294, 295, 297, 299, 300, 303, 304, 1000, 1002, 1004
Yesrib, 1148
Yezīd ibn-i Yezīd, 307
Yezīdī, 338
Yūnānī, 482
Yūnus, 480
Yûnus Emre, 550, 607, 620, 693, 724, 875, 920

Yûnus Emre Dîvânı, 693, 875, 920
Yusuf Sabri Efendi, 422
Zâhide Selmâ Hanım, 1043
Zahîr Fâryâbî, 1103
Ẕāt-ı Muṭlaḳ, 636
Zâtî, 221
Zâtî Dîvânı, 221
Zehrā, 1027
Zekâyî Dîvânı, 534
Zemzem, 1148
Ẕilḥicce, 636
Ziyâ Paşa, 401, 536, 590, 676, 696, 717, 783, 876
Zübeyde Fitnat Hanım, 503
Zübeyr, 1089
Züleyḫā, 868
Zülfî, 366
Zülfî, 366

KAYNAKÇA

Abduvaliyeva Er, Elvina. *Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.

Abdülkadir Geylânî. *Risalet-i Gavsiyye*. çev. el-Hac Hüseyin Vedad. İstanbul, 1985.

Âbidî, Mahmud. "Şerh-i Câmî Ber-Beytî İrfânî Ez- Emîr Hüsrev-i Dihlevî". *Mutâlaât-ı İrfânî (Dânişgede-i Ulûm-i İnsânî Dânîşgâh-ı Kâşân)* 91 (1391), 125-138.

Ablak, Muhammed Tarık. *Hattat Hâfız Kemâl Batanay'ın Târih Manzûmeleri*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi, 2016.

Âbyâr, Ferişteh. "Ber-resî Cilvehâ-yı Tabîat Der-Gazeliyât-ı Selmân-ı Sâvecî". *Fasılnâme-i Nakd, Tahlîl ve Zîbâyî-Şinâsî-i Mütûn* 7/1 (2024), 63-78. https://doi.org/10.22034/caat.2024.193931

Acar, Gülsüm Tuba. *Türk Hat Sanatında Zerendûd Levhalar*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Aclûnî. *Keşfü'l-Hafâ*. Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, 1932.

Ahmed Mürşidî. *Diyarbekirli Ahmed Mürşidî Pendnâme*. haz. Mehmet Sait Mermutlu. İstanbul: Büyüyenay, 2012.

Ak, Coşkun. *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*. 1/2 Cilt. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001.

Ak, Coşkun. *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*. 2/2 Cilt. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001.

Ak, İsmail. *Nasihatnâme-i Sıdkî: İnceleme-Metin*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Ak, Murat. *Osmanlı'nın Son Döneminde Manzum Bir Nasihatnâme Maksûd-ı Nasihat*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2018.

Ak, Murat. *Şair ve Peygamber Naʿt Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019.

Akcan Karagöz, Sadice. *XVII. Yüzyıl Tasavvuf Edebiyatında Tevhidler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Akcaoğlu, Faik (ed.). *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*. çev. Mustafa Genç. 3/4 Cilt. Beka Yayınları, 2019.

Akcaoğlu, Faik (ed.). *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*. çev. Mustafa Genç. 1/4 Cilt. Beka Yayınları, 2019.

Akcaoğlu, Faik (ed.). *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*. çev. Mustafa Genç. 4/4 Cilt. Beka Yayınları, 2019.

Akcaoğlu, Faik (ed.). *Keşfü'l-Hafâ Aclûnî*. çev. Mustafa Genç. 2/4 Cilt. Beka Yayınları, 2019.

Akçakale, Gülbahar. "Halil Recai Öğdevin". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 18 Mayıs 2018. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ogdevin-halil-recai

Akkaya, Hüseyin. *Nevres-i Kadîm ve Türkçe Dîvânı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1994.

Akkuş, Mehmet. "Eski Edebiyatımızda Tevhid Manzumeleri". *İlahiyat Ekseni* 3/5 (2000), 14-15.

Akpınar, İsa - Yaşar, Önder. "Ahdî-i Bağdâdî'nin Derlediği Şiir Mecmuası". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi* 14 (2021), 148-192.

Akpınar, Şerife. "Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi '3469' Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası". *Turkish Studies* 10/8 (2015), 341-384.

Aksoy, Hasan. "Mevlid (Türk Edebiyatı)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/482-484. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Aksoy, Hasan. "Neyzen Tevfik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/72-73. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Aksoy, Hasan. "Şemseddin Sivâsî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/523-526. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Aksoyak, İsmail Hakkı. *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Dîvânlarının Tenkitli Metni*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.

Aksoyak, İsmail Hakkı. "Manastırlı Celâl'in Satranç Terimleri ile Yazdığı Gazeli". *Türklük Bilimi Araştırmaları* 18 (01 Ocak 2005), 7-16.

Aksoyak, İsmail Hakkı. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 26 Aralık 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rusdi-ahmed-efendi

Aksoyak, İsmail Hakkı. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 19 Ocak 2015. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vasif-vasif-osman-bey

Akün, Ömer Faruk. "Fıtnat Hanım". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/39-46. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Akün, Ömer Faruk. "İbnülemin Mahmud Kemal". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/249-262. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

Algül, Hüseyin - Azamat, Nihat. "Emîr Sultan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/146-148. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Ali el-Kârî. *Mirkâtu'l-Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*. 4/9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2002.

Ali el-Kârî. *Mirkâtu'l-Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*. 3/9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2002.

Ali Emîrî. *Tezkire-i Şuᶜarâ-yı Âmid*. haz. İdris Kadıoğlu. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018. https://osf.io/7dgzj

Alparslan, Ali. "Kıta". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/505-506. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Alparslan, Ali. *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1. bs., 1999.

Altıkulaç Demirdağ, Refika. *Abdülhak Hâmid'in Eserlerinde Millî ve Felsefî Unsurlar*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.

Alvan, Mustafa Hakan. "Âşıkların Matemi: Kerbelâ". *Sabah Ülkesi Kültür - Sanat ve Felsefe Dergisi* 53 (2017), 96-105.

Anadol, Ayşen (ed.). *Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2012.

Arlı, Halime. *Hüsn-i Hat Levhalarında Edebî Hikemî Muhtevâ (Türkçe Levhalar)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Arslan, Mehmet. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 28 Ağustos 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahkar-abdullah-hasim-bey

Arslan, Mehmet. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 28 Haziran 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cemil-kopruluzade-mahmud-cemil

Arslan, Mehmet. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 29 Ağustos 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lebib-mehmed-lebib-efendi-istanbullu

Arslan, Mehmet. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 01 Ocak 2015. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mustak-mustak-baba-bitlisli

Aslan, Ahmet. "Sabık el-Berberî'nin Hayatı ve Ömer b. Abdülaziz'e Yazdığı Nasihat İçerikli Kasidesi". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36/36 (2016), 143-163.

Aşkar, Mustafa. "Anadoluda Bir Nakşî Şeyhi: Çankırılı Astarlızâde Mehmed Hilmi Efendi'nin Tasavvuf Anlayışı". *Çankırı'nın Manevî Mimarları*. haz. İbrahim Akyol - Abdülselam Arvas - Gürkan Dağbaşı - Fatih Güzel - Fatih Sona. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2017.

Atik Gürbüz, İncinur. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. ed. Mustafa İsen vd., 19 Aralık 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-muid-hasan-celebi

Atik Gürbüz, İncinur. "İBB Atatürk Kitaplığı 'K403' Numaralı Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 22 (2019), 37-110.

Atik Gürbüz, İncinur. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 02 Ekim 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nafi-yahya-celebizade-mehmed-abdunnafi

Atik, Necmi. "Antalya Kaleiçi (Etnografya Müzesi -12- Meşhur Hattatlara Ait Hüsn-i Hat Yazıları -9-)". *Gazete Bir* (23 Ocak 2020).

https://www.gazetebir.com.tr/yazarlar/necmi-atik/antalya-kaleici-etnografya-muzesi-12-meshur-hattatlara-ithusn-i-hat-yazilari-9/7035/

Atik, Necmi. *Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Hayatı, Eserleri ve Divançesi (İnceleme-Metin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.

Avcı, İsmail. "Balıkesirli Mehmed Gazâlî'nin 'Türk Kadın Şairleri' Başlıklı Yazı Dizisi Üzerine". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19/36 (Aralık 2016), 31-80.

Avcı, İsmail. "Saᶜdî'nin Atasözü ve Vecîze Derlemesi: Berceste Mısralar ve Güzide Beyitler". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 41 (2019), 339-378.

Avcı, İsmail. "'Yıkılupdur Bu Cihân Sanma ki Bizde Düzele': Sultan III. Mustafa'nın Meşhur Nazmına Yazılan Nazireler". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 61/1 (Temmuz 2021), 61-84.

Aydemir, Yaşar. "Methiye (Türk Edebiyatı)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/410-411. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Aydın, Abdullah. "Nâbî ve Vehbî'nin Nasihat Ederken Çocuklara Yaklaşım Tarzları". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 3/5 (Mart 2016), 1-11. https://doi.org/10.17822/omad.2016516902

Aydoğdu, Orçun. *Zeynelâbidîn Reşîd ve Ali Rûhî'nin Hayatı, Sanatı, Eserleri (Veys Paşazâdeler)*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Ayvazoğlu, Beşir. "Bir hazine: Türk Hat Sanatından Seçmeler". *Karar Yayıncılık* (21 Ocak 2018). https://www.karar.com/yazarlar/besir-ayvazoglu/bir-hazine-turk-hat-sanatindan-secmeler-6003#

Ayyıldız, Şuayıp. *İsmâil b. Hüseyin Vukûᶜât-nâme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mezuniyet Tezi, 1981.

Azamat, Nihat. "Kemâlî Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/234-236. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Azamat, Nihat. "Melâmet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/24-25. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Azamat, Nihat. "Osman Şems Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/473-475. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Azîz Mahmûd Hüdâyî. *Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*. haz. Mustafa Tatcı - Musa Yıldız. İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2005.

Azmî-zâde Hâletî. *Azmî-zâde Hâletî Dîvânı (Giriş ve Dîvân'ın Tıpkıbasımı; Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*. haz. Bayram Ali Kaya. Harvard: Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003.

Bahâyî, Şeyh. *Külliyât-ı Şeyh Bahâyî*. Urmiye: Kitâb-fürûşî-i Mahmûdî, 1345.

Bâkî. *Bâkî Dîvânı*. haz. Sabahattin Küçük. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ts.

Bâkî. *Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım)*. haz. Sabahattin Küçük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. bs., 2015.

Balcı, Musa. "Attâr ve Pendnâme'si Üzerine". *Akademik-Us* 2/1 (2018), 33-63.

Balcı, Musa. "Sıbyân Mektepleri'nde Farsça ve Nasîhat-ı Hukemâ Adlı Risale/Persian And Book of Nasihat-i Hokema at Sibyan Schools". *Şarkiyat Mecmuası* 28 (Temmuz 2017), 1-42.

Bardakçı, Ramazan. *Musa Kâzım Paşa (Hayatı-Sanatı ve Külliyatı)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

Baş, Münire Kevser. *Lâmiî Çelebi'nin Şerh-i Muammeyât Alâ Esmâ-i Hüsnâ'sı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.

Batıman, Nurettin. "Namık Kemal'in Bir Manzumesi ve Alman İdealizmi". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 3/1-2 (2012), 153-161.

Bedestânî, Ayşe. *17. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Bektaş, Ekrem. *Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Hayatı - Sanatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*. Antalya: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.

Bektaş, Ekrem. "Nâbî Muakkibi Diyarbakırlı Şâirler". *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 10/2 (Mayıs 2018), 733-761.

Bektaş, Ekrem. "Pertev'in Hoca Neşᵉet Biyografisi". *Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (2011), 181-205.

Beliğ, İsmail. *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eşᶜâr*. haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1985.

Benli, Şeyma. "Dört Dörtlük Öğütler: Dört Sayısı Üzerine Kurulmuş Türkçe Mensur Nasihatnamelerin Mukayesesi ve Kâtip Ali Efendi'nin Pendnâme'si". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 4/4 (Aralık 2020), 1069-1092. https://doi.org/10.34083/akaded.829135

Berk, Süleyman. *Devlet-i Aliyye'den Günümüze Hat Sanatı*. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2013.

Berk, Süleyman. *Hattat Hâmid Aytaç Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.

Berk, Süleyman. "Râkım Efendi, Mustafa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/428-429. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Berk, Süleyman. "Tasarımı ve Metniyle Farklı Bir Baskı Hilye-i Şerîfe". *Dini Araştırmalar Dergisi* 20/51 (2017), 169-185.

Beyatlı, Yahya Kemal. *Eski Şiirin Rüzgarıyla*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1962.

Beyatlı, Yahya Kemal. *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1974.

Beyatlı, Yahya Kemal. *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü, 1983.

Beydilli, Kemal. "Selim III". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/420-425. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Bilkan, Ali Fuat. *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993.

Bilkan, Ali Fuat. *Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993.

Bozyiğit, Esra. *Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı (İnceleme - Tenkitli Metin - Nesre Çeviri - Sözlük)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.

Bulut, Gülperi. *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi 8358 Numaralı Şiir Mecmûasının Tanıtımı ve Transkripsiyonu (1-183. Sayfalar)*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Bursalı Mehmed Tâhir Bey. *Osmanlı Müellifleri*. haz. A. Fikri Yavuz - İsmail Özen. 2 Cilt. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.

Bursalı Mehmed Tâhir Bey. *Osmanlı Müellifleri*. haz. A. Fikri Yavuz - İsmail Özen. 2 Cilt. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.

Bursalı Mehmed Tâhir Bey. *Osmanlı Müellifleri*. haz. M. A. Yekta Saraç. 2/3 Cilt. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2016.

Büküm, Mehmet. *Nazmî-zâde'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî ve Nâbî'si*. 1/2 Cilt. Manassas: Central Eurasian Studies Workgroup, 2023.

Büküm, Mehmet. *Şii Attâr-ı Tûnî'nin Tasavvufî Risalesine Hüseyin Nazmî-zâde'nin Şerhi Şerh-i Kenzü'l-Ârifîn*. Ankara: Sonçağ Akademi, 2023.

Bülbül, Tuncay. "Muhibbî'nin 'Gibi' Redifli Gazeline Ebussuûd Efendi'nin Bilinmeyen Bir Naziresi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 17 (2016), 1-12.

Büyükkarcı Yılmaz, Fatma. "On Sekizinci Yüzyıldan Bir Kırkambar: Elîfîzâde Feyzî Mecmuası". *Turkish Studies* 8/9 (Yaz 2013), 833-877. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5441

Ca^{c}ferî, Muhammed Takî. *Tefsîr ve Nakd ve Tahlîl-i Mesnevî-i Celâleddîn Muhammed-i Belhî*. Tahran: İntişârât-ı Sihâmî, ts.

Câmî, Nûreddîn Abdurrahmân bin Ahmed. *Dîvân-ı Molla Câmî*. nşr. A'lâ Hân Efsahzâd. 2 Cilt. Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1999.

Cebecioğlu, Ethem. "Hoca Ahmed Yesevî". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (ts.), 87-132.

Ceyhan, Âdem. "Âlim ve Şair Bir Osmanlı Müderrisi: Pîr Mehmed Azmî Bey ve Eserleri". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 1 (1999), 239-282.

Ceyhan, Âdem. "Fikret'in Tarih-i Kadîm ve Tarih-i Kadîm'e Zeyl Şiirlerinin Meydana Getirdiği Bazı Tesir ve Reaksiyonlar". *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu*. ed. Hasan Gökçe. 333-386. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2015. https://isamveri.org/pdfdrg/D236234/2015/2015_CEYHANA.pdf

Civelek, Yakup. "Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Vankulu Lügatı". *EKEV Akademi Dergisi* 1/3 (Kasım 1998), 355-362.

Coşkun, Eyüp - Ensar, Ferhat. "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Bulgaristan'daki Bazı Kültür Merkezleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 43 (2007), 145-176.

Coşkun, Vildan S. "Zâtî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/150-151. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Cunbur, Müjgân. "Klasik Edebiyatımızda Ehl-i Beyt Sevgisi". *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi* 8/24 (07 Ocak 1996), 909-960.

Çağlar, Mustafa. *Ziya Paşa'nın Harâbât'ı (2. Cilt, İnceleme-Metin-Dizin)*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Çağrıcı, Mustafa. "Nasihat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/408-409. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Çakır, Mustafa Sefa. *Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin)*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Çalka, Mehmet Sait. "Safî Mustafa Efendi'nin Gülşen-i Pend Mesnevisinde Din Görevlilerine Nasihatleri". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/1 (2008), 242-250.

Çandır, Kâzım. *Enis Behiç Koryürek'in Hayatı, Sanatı, Eserleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.

Çapan, Pervin. "Recâî-zâde İbrâhim Şefîk Dîvânı'nda Mevlâna Ve Mevlevîlik". *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu 14-16 Aralık 2006 Konya*. 41-86. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2007.

Çavuşoğlu, Ali. *İrşat Ekseninde Pendname (Türkçe-Farsça)*. Kayseri: Laçin Yayınları, 2011.

Çeçen, Halil. *Fitnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı İnceleme - Metin*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

Çeçen, Mehmet Korkut. "Koniçeli Kâzım Paşa". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/2 (2008), 15-34.

Çedikçi Süleyman Çelebi. *Vâridât-ı Süleyman*. haz. Enis Behiç Koryürek. İstanbul: Pulhan Matbaası, 1956.

Çelebi, İlyas. "Kemalpaşazâde (Eserleri)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/245-247. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Çelik, Ahmet. "Osmanlılar Döneminde Fars Edebiyatının Türk Edebiyatı Üzerindeki Etkisi". *I. Uluslararası Türk-İran Dil ve Edebiyat İlişkileri Sempozyumu*. İstanbul: Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü, 2012.

Çetin, Nihad M. "Arap (Yazı)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/276-309. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Çınarcı, Mehmet Nuri. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz - Sibel Üst, 09 Aralık 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayi-hudayi-hudayi-dede-seyh

Çıpan, Mustafa. "Fasîh Ahmed Dede". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/213-214. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Çıpan, Mustafa. *Fasîh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, ts.

Dağdeler, Coşkun. *Bursa Vakıf Kültürü Müzesi Hat Levhaları*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Danış, İlhami. "Fezâil-i Cihâd Mecmuası'ndan II. Viyana Seferine Bakmak: Dördüncü Mehmed'in Nemçe Seferi Menzilnâmesi ve Osmanlı Ordusu". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 18 (Güz 2021), 33-90.

Dâvûd-ı Kayserî. *Şerh-i Mukaddime-i Kayserî Ber -Füsûsu'l-Hikem*. nşr. Seyyid Celâleddîn Âştiyânî. Tahran: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1380.

Demir, Eyyüp. *Mecmûa-i Eşᶜar Millî Kütüphane 06 MİL YZ A9854 (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Demirbağ, Ömer. *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.

Demirel, H. Gamze. *18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme - Tenkitli Metin - Tahlil) 1. Cilt*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.

Demirhan Erdemir, Ayşegül. "Abdülhak Molla". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/210-211. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Derman, M. Uğur. "Bir Levhanın Hatırlattıkları". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* 413 (Mart 2008), 13-17.

Derman, M. Uğur. "Hat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Derman, M. Uğur. "Hattat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Derman, M. Uğur. "İsmâil Zühdü, Yeni". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/125-126. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Derman, M. Uğur. "Mâhir Hoca'dan İzler". *Kubbealtı Akademi Mecmuası* 4/1 (1975), 15-26.

Derman, M. Uğur. “Medresetü’l-Hattâtîn”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/341-342. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Derman, M. Uğur. *Medresetü’l-Hattâtîn Yüz Yaşında*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1. bs., 2015.

Derman, M. Uğur. “Medresetü’l-Hattâtîn’in Açılışına Dâir Mühim Bir Belge”. *XV. Türk Tarih Kongresi Ankara: 11-15 Eylül 2006*. 4/1681-1691. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.

Derman, M. Uğur. “Okyay, Mehmed Necmeddin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/343-345. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Derman, M. Uğur. “Ondokuzuncu Yüzyılda Türk Hat Sanatı”. *Türk Hattatları*. İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, 1984.

Derman, M. Uğur. “Osmanlı Hat Sanatında Hz. Ali”. *Tarihten Teolojiye: İslam İnançlarında Hz. Ali*. haz. Ahmet Yaşar Ocak. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005.

Derman, M. Uğur. “Osmanlı Hat Sanatında Tarikat Pirleri”. *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sûfîler*. haz. Ahmet Yaşar Ocak. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005.

Derman, M. Uğur. *Ömrümün Bereketi 1*. 1/4 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 4. bs., 2017.

Derman, M. Uğur. *Ömrümün Bereketi 1*. 1/4 Cilt. İstanbul, 2019.

Derman, M. Uğur. *Ömrümün Bereketi 2*. 2/4 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019.

Derman, M. Uğur. *Ömrümün Bereketi 3*. 3/4 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019.

Derman, M. Uğur. *Ömrümün Bereketi 4*. 4/4 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2021.

Derman, M. Uğur. “Taᶜlîk Hattının Unutulmaz İsmi: Mehmed Hulusi Yazgan - 9 Mart 2018”. *Fikriyat*. Erişim 06 Haziran 2022. https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2018/03/09/hat-sanatinin-buyuk-isimleri-27

Derman, M. Uğur. “Tarîkatler ve Hat Sanatı 1”. *Fikriyat* (28 Temmuz 2023). https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2023/07/28/tarikatler-ve-hat-sanati-1

Derman, M. Uğur. *Türk Hat Sanatından Seçmeler*. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi, 1. bs., 2017.

Derman, M. Uğur. *Türk Hat Sanatının Şâheserleri*. haz. M. Uğur Derman. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. bs., 1990.

Derman, M. Uğur. “Türk Hat Sanᶜatında Celî Kavramı -2”. *Fikriyat*. Erişim 01 Ocak 2024. https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2023/06/02/turk-hat-sanatinda-celi-kavrami-2

Derman, M. Uğur. “Türk Hat Sanʿatında Celî Kavramı-2”. *Fikriyat Gazetesi*. Erişim 01 Ocak 2024. https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2023/06/02/turk-hat-sanatinda-celi-kavrami-2

Derman, M. Uğur. “Yesârî Mehmed Esad”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/486-487. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Derman, M. Uğur. “Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi ve Osmanlı Kitâbelerine Getirdikleri-2”. *Fikriyat*. Erişim 05 Haziran 2023. https://www.fikriyat.com/yazarlar/ugur-derman/2022/06/17/yesarizade-mustafa-izzet-efendi-ve-osmanli-kitabelerine-getirdikleri-2

DİA. “Kethüdâzâde Ârif Efendi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. TDV Yayınları, ts.

Dihhudâ, Alî Ekber. *Lugat-nâme-i Dühhudâ*. 4/15 Cilt. Tahran: Müessese-i İntişârât ve Çâp-ı Dânişgâh-ı Tahran, 1377.

Dihhudâ, Alî Ekber. *Lugat-nâme-i Dühhudâ*. 3/15 Cilt. Tahran: Müessese-i İntişârât ve Çâp-ı Dânişgâh-ı Tahran, 1377.

Dikmen, Melek. “Nasihat Edebiyatına Dair Bir Eser: Sa’dî’nin Pendnâmesi”. *Journal of International Social Research* 9/43 (Nisan 2016), 166-166. https://doi.org/10.17719/jisr.20164317596

Dilmen, Ömer. “Yûnus Emre’nin Dîvân’ında Perde Metaforu”. *BİLAR: Bilim Armonisi Dergisi* 4/2 (Aralık 2021), 78-91.

Diriöz, Meserret. “Nevî”. *Türkoloji Dergisi* 7/1 (1997), 83-100.

Doğan, Faruk. “Türk Kültür ve Edebiyatında Nasihat ve Nasihat ile İlgili Bir Bibliyografya Denemesi”. *JASSS Studies-The Journal of Academic Social Science Studies* 17/99 (2024), 161-176.

Dönmez, Zeynep. “Vefatının 40. Yılında Buharalı Bir Hak Dostu: Haki İzler (1887-1975)”. *Merhaba Gazetesi - Akademik Sayfalar* (25 Mayıs 2017).

Duman, Muhammed. “Osmanzâde Tâ^{ə}ib Re^{ə}is-i Şâ^{ɛ}irân mıydı?” *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 62/1 (2022), 17-41.

Dura, Burçak. *Mecmû^{ɛ}a-i Âyin-i Şerîf (İnceleme Metin)*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Durdu, Mustafa. *Türk Edebiyatında Nasihat*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Durmuş, İsmail. “Methiye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/406-408. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Dündar, Ahmet İhsan. *Osmanlı Dönemi Arapça - Türkçe Sözlükleri, Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Terceme-i Sıhâh-ı Cevherî Adlı Eseri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.

Ebû Bekir Kâni. *Kâni Dîvânı*. haz. İlyaz Yazar. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017. https://osf.io/nfx76

Ebû Sa‘îd Ebu’l-Hayr. *Rubailer*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Şule Yayınları, 2013.

Ebû Sa‘îd Ebu’l-Hayr. *Suhanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa‘îd Ebu’l-Hayr*. nşr. Saîd Nefîsî. Tahran: İntişârât-ı Kütüphâne-i Şems, 1334.

Elcil, Fatih. *Feyhaman Duran ve Koleksiyonu Hatlarının Çağdaş Türk Resmine Yansımaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

Eliaçık, Muhittin. *Tokatlı Kânî Divanı'nın Tenkitli Metni (Hayatı, Kişiliği, Vazifeleri, Eserleri, Dili, Sanatı ve Üslubu)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, ts.

Emir Şâhî Sebzevârî. *Dîvân-ı Emir Şâhî Sebzevârî*. nşr. Saîd-i Hamîdiyân. Tahran: İntişârât-ı İbn-i Sînâ, 1348.

Enverî. *Dîvân-ı Enverî*. haz. Said Nefîsî. Tahran: Nigah Yayınevi, 1337.

Erdem, Melike. *Bursalı Tâlib ve Dîvânı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1994.

Erdoğan, Mehtap. *Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013.

Erdoğan, Recep Tayyip. "Ayasofya Manifestosu". *Ayasofya Camii*. Erişim 16 Mayıs 2024. https://www.ayasofyacamii.gov.tr/tr/ayasofya-manifestosu

Ergun, Sadeddin Nüzhet. *On Dokuzuncu Asırdan Beri Bektaşi - Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*. 3 Cilt. İstanbul: İstanbul Maarif Kitaphanesi Matbaası, 1956.

Ersoy İnci, Petek. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Ali Yakıcı - Emine Çakır, 27 Aralık 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemteri-rasid-ali

Ersoy, Mehmed Âkif. *İstiklal Marşı'nın 100. Yılında Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyatı Safahat*. haz. Necmettin Turinay. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2021.

Erten, Saniye Rukiye. *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Erünsal, İsmail E. "Vâlihî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/499-500. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Erzen, Mehmet Halil. *İhyâ Dîvânı ve Tahlîli: İnceleme-Tahlil-Tenkitli Metin*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.

Esad Muhlis Paşa. *Dîvânçe-i Esad Paşa*. Istanbul, Taşbaskı., 1268.

Estekanchi, Haleh. *Türk ve Fars Edebiyatlarının Modernleşme Süreci (Benzerlikler-Etkileşimler)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.

Fahreddîn er-Râzî. *Tefsîr-i Kebîr: Mefâtihu'l-Gayb*. çev. Suat Yıldırım vd. 23 Cilt. İstanbul: Huzur Yayınevi, 2002.

Fahreddîn-i Irâkî. *Külliyât-ı Şeyh Fahrüddîn İbrâhîm-i Hemedânî el-mütehallas be-Irâkî*. nşr. Saîd Nefîsî. Tahran: İntişârât-ı Gülşâî, 1362.

Fatih Sultan Mehmed. *Avnî (Fatih) Dîvânı*. haz. Muhammed Nur Doğan. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. Erişim 10 Şubat 2024. https://osf.io/4gyez

Fatih Sultan Mehmed. *Fâtih Dîvânı ve Şerhi*. haz. Muhammet Nur Doğan. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.

Feridüddîn-i Attâr. *Pendnâme*. çev. M. Nuri Gençosman. İstanbul: MEB Yayınları, 1993.

Fevzi Günüç. *Mevlânâ Müzesi Abdülbâkî Gölpınarlı Kütüphanesi Levhalar Kataloğu*. haz. Fevzi Günüç. Konya: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1999.

Fığlalı, Ethem Ruhi. "Hüseyin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/518-521. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Firdevsî. *Şehnâme*. çev. Necati Lugal. 1/4 Cilt. İstanbul: MEB Yayınları, 1994.

Firdevsî. *Şehnâme-i Firdevsî*. nşr. Pervîz Atabegî. 1/4 Cilt. Tahran: İntişârât-ı İlmî ve Ferhengî, 1375.

Fuzûlî. *Dîvân-ı Fârisî-i Fuzûlî*. Tahran: İntişârât-ı Dûstân, ts.

Fuzûlî. *Fuzûlî Dîvânı*. haz. Abdülhakim Kılınç. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.

Fuzûlî. *Hadîkatü's-Suadâ*. nşr. Umûm-ı Dünyâ Ehl-i Beyt Cemiyeti. Kum: Çâphâne-i Emîr, 1995.

Fuzûlî. *Hadîkatü's-Süedâ*. haz. Şeyma Güngör. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

Fuzûlî. *Külliyyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî*. İstanbul: TBMM Kütüphanesi, TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu.

Fuzûlî. *Leylâ ve Mecnûn*. haz. Muhammet Nur Doğan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.

Fuzûlî. *Leylâ ve Mecnûn*. haz. Muhammet Nur Doğan. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. Erişim 09 Şubat 2024. https://osf.io/fkwd3

Fürûğî-i Bistâmî. *Dîvân-ı Fürûğî-i Bistâmî*. nşr. Saîd Nefîsî. Tahran: İntişârât-ı Câvidân, 1342.

Göçgün, Önder. "Süleyman Nazif'in Yeni Bulduğumuz Bir Beyti". *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Dergisi* 251 (1984), 171-172.

Gök, Taner. "Bir Osmanlı Bilgini Kethüdâzâde Ârif ve Dîvânı". *Türkiyat Mecmuası* 22/1 (2012), 17-30.

Gökpınar, Perihan. *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Mârifetnâme'sinde Tasavvufî Hayat*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Gölpınarlı, Abdülbâki. *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2005.

Gölpınarlı, Abdülbâki. *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983.

Gönel, Hüseyin. "Divan Şiirinde Sevgiliye Dair". *Turkish Studies* 5/3 (2010), 208-222.

Gövsa, İbrahim Alaettin. "Mühür Edebiyatı". Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. *Mühür Veritabanı*. 11 Şubat 2022. Erişim 04 Şubat 2024. https://muhur.yek.gov.tr/arastirma-notlari/5/muhur-edebiyati

Güleç, İsmail. "Ârâyı Bilmek mi Arayabilmek mi?" *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi TÜRKDED-5* 3/2 (2022), 25-40.

Güleç, İsmail. "Hamdî ve Naatları". *Yedi İklim Edebiyat, Kültür, Sanat Aylık Dergi* 194 (Mayıs 2006), 183-187.

Güleç, İsmail - Kılıç, Erdal. *Osmanlı Şiirinden Bir Demet Şarkı*. İzmir: Duvar Yayınları, 2023.

Gülpınar, Hatice. *Dîvân-ı Selâmî*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Gültekin, İbrahim. "Kasidelerde Hz. Ali ve Hz. Ali'ye Dair Unsurların Kullanımına Yönelik Tespit ve Değerlendirmeler". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 62 (Ocak 2013), 15-44.

Gültekin, İbrahim. "Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Divanı'nda Nasihatname Türünde Yazılmış Şiirler ve Bu Şiirlerin Konuları, Dili ve Üslûbuna Dair Bazı Hususiyetler". *Turkish Studies* 8/9 (2013), 1525-1552.

Gümüş, Mustafa Yunus. "'Rindin Dîni' Rind-Zâhid Çatışmasının Dînî Yönü". *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 22/1 (2023), 85-103.

Gümüş, Sadreddin. "Cürcânî, Seyyid Şerîf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/134-136. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Günay, Fatih. "Râşid Mehmed Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/463-465. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Günay, Fatih. *Râşid (Vakʿanüvis) Hayatı, Edebî Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001.

Günaydın, Talha - Kaptan, Mirac Betül. "Şiirleri Bestelenen Sultan Şairler ve Sultanlarda Peygamber Sevgisi". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 10/5 (03 Kasım 2023), 1550-1585.

Gündoğdu, Ertuğrul. *Mahir İz'in Hayatı, Eserleri ve Muallimliği*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Güngör, Zülfikar. *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebeviler ve Nesimi Mehmed`in Gülistan-ı Şemail`i*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2000.

Gürer, Abdülkadir. *Şeyh Gâlib Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993.

Gürgendereli, Müberra. "Klasik Edebiyatımızda Mesel Haline Gelmiş Bazı Berceste Mısralar". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 21 (2003), 85-97.

Güven, Abdullah Muaz. “Osmanlı’nın Son Döneminde Manzum Bir Nasihatnâme: Maksûd-ı Nasihat - Murat AK”. *Hadis ve Siyer Araştırmaları* 4/2 (2018), 165-170.

Güvenen, Ebru. *Mahfil Mecmuasındaki Şiirler Üzerinde Bir İnceleme*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Hâce Muhammed Lutfî. *Hulâsatü’l-Hakâyık ve Mektûbât-ı Hâce Muhammed Lutfî*. haz. Hüseyin Kutlu - Hasan Mazlumoğlu - İ. Hakkı Canat - Hüseyin Doğru - Esma Biçer. İstanbul: Damla Yayınevi, 2011.

Hâfız-ı Şîrâzî. *Dîvân-ı Hâfız*. nşr. Hâşim Rızâ. Tahran: İntişârât-ı Kave, 1341.

Hâfız-ı Şîrâzî. *Dîvân-ı Hâfız*. nşr. Pervîz Nâtil Hânlerî. Tahran: İntişârât-ı Hârezmî, 3. bs., 1940.

Hâfız-ı Şîrâzî. *Hâfız Dîvânı*. haz. Abdülbaki Gölpınarlı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992.

Hâkânî Mehmed Bey. *Hilye-i Hâkânî*. İstanbul: Mahmûd Bey Matbaası, 1307.

Hâlet Efendi. *Dîvân-ı Hâlet Efendi*. nşr. Seyyid Mehmed Nâil. İstanbul: Takvimhâne-i Âmire, 1258.

Hatipoğlu, Haydar. *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi*. 10 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012.

Hayâlî Bey. *Hayâlî Bey Dîvânı*. haz. Ali Nihat Tarlan. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1945.

Hilâlî-i Çağatâyî. *Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatâyî*. nşr. Saîd Nefîsî. Tahran: Çâphâne-i Senâî, 1337.

İbn Kennân. “Yevmiyyâtü Şâmiyye: el-Havâdîsü’l-Yevmiyyeti min Târîhi Ehade Aşra ve elfe ve Mieh”, ts. https://shamela.ws/book/397

İbn Yemîn-i Fermûyedî. *Dîvân-ı Eş‘âr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*. nşr. Hüseyinali Bâstânî-Râd. Tahran: İntişârât-ı Kitâbhâne-i Senâî, 1344.

İçli, Ahmet. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 26 Mart 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zulfi

İçli, Ahmet. “Zülfî ve Şiirleri”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan Armağan Sayısı* 2/1 (Şubat 2019), 182-204.

İçten, Nihal. *Fuzuli ve Mezhebî Görüşleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

İlgürel, Mücteba. “Ahmed I”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/30-33. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

İmâmî, Ali Rıza. “Hayderî-i Tebrîzî ve Fetih-nâme-i Gucerât”. *Nâme-i Ferhengistân - Vîje-nâme-i Şibhikara* 2/3 (1393), 35-52.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*. 2/4 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*. 1/4 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal. *Son Hattatlar*. haz. Mahmut Sami Kanbaş. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.

İnan, Afet. *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*. haz. Arı İnan. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.

İpekten, Halûk. "Azmîzâde Mustafa Hâletî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 4/348-349. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

İsen, Mustafa. "Mersiye (Türk Edebiyatı)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/218-219. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

İspir, Meheddin. "Şeyhî Divanı'ndaki Kasidelerin Edebî Türler ve Tarzlar Açısından İncelenmesi I (Dînî Türler)". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 24 (2008), 103-126.

Kaçalin, Mustafa S. "Vankulu". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/513. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kaçar, Mücahit. *İbni Kemâl Dîvânı'nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi - Belâgat - Üslûp ve Dil Özellikleri - Muhtevâ)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.

Kadızâde Mehmed İlmî. *Kadızâde Mehmed İlmî'nin Siyasi Nasihatnâmesi*. çev. Recep Yiğit - Sibel Özil Erdağı. İstanbul: Klasik Yayınları, 2023.

Kadir, Cuma. *Şeyh Rızâ Talebânî'nin Türkçe Şiirleri (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, İnceleme, Gramer ve Sözlük)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Kalkandelen, Ayşe Hilal. "Pendnâmeler Işığında İnsânî Değerler". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (2015), 286-305.

Kalkışım, M. Muhsin. "Şeyh Galib". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/54-57. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Kalkışım, M. Muhsin. *Şeyh Gâlib Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992.

Kanar, Mehmet. "Nazîrî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/459. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Kânûnî Sultan Süleyman. *Muhibbî Dîvânı - Bütün Şiirleri*. haz. Kelmal Yavuz - Orhan Yavuz. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016.

Kara, Mustafa. "Diyarbakırlı Bir Aile: Süleyman Nazif ve Faik Âli". *Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Kasım 2023), 329-336.

Kara, Mustafa. "Gül Risalesi". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (1993), 11-23.

Kara, Mustafa. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Derviş Tekke ve Hüzün*. Bursa: Verka Yayınları, 2019.

Kara, Mustafa. “Yahya Kemal ve Sessiz Gemi”. *Türkiye Yazarlar Birliği*. 30 Kasım 2021. Erişim 17 Şubat 2024. https://www.tyb.org.tr/yahya-kemal-ve-sessiz-gemi-21539yy.htm

Karabey, Turgut. “Tarih Düşürme”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/80-82. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Karacabey, Selim. “Muhteva, Sıhhat ve Mesajları Açısından Bursa Ulucami’de Yer Alan Hadisler”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (2011), 97-125.

Karagöz, Mustafa Sıddık. *Samiha Ayverdi’nin Romanlarında İnsan*. Istanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Karagözlü, Volkan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mustafa İsen vd., 12 Mayıs 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dali-seyh-dali-dede-kartal-dede

Karagözlü, Volkan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz vd., 15 Ocak 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rumi-sari-danismendzade-seyh-abdurrahim

Karahan, Abdülkadir. “Enderunlu Vâsıf”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/189-190. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Karahan, Abdülkadir. “Fuzûlî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/240-246. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Karahan, Abdülkadir. “Nâbî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/258-260. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Karahan, Abdülkadir. “Tercüme Edebiyatından Numu neler Üzerinde Çalışmalar - Câmî’nin Arba‘în’i ve Türkçe Tercümeler I”. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4/4 (Temmuz 2012), 345-371.

Karaismailoğlu, Adnan. “Kemâleddîn-i İsfahânî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/233. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Karaismailoğlu, Adnan - Yakup Şafak (ed.). *Mevlânâ Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.

Karakaş, Abdullah. *Alî’nin Gevher-Nigîn’i (İnceleme-Metin)*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Karaköse, Saadet. “Dîvân Şiirinin Matematiği”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 56 (2016), 941-979.

Karaköse, Saadet. “Klasik Edebiyatımızda On Sekiz Bin Âlem Mefhumu”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 5/2 (2016), 687-704.

Karaman, Gülay. “Hasan Rızâ (1849-1920) Hayatı Edebî Kişiliği ve Dîvân’ındaki Şiirlerin Dinî Tasavvufî Muhtevası”. *Turkish Studies* 12/7 (2017), 169-194.

Karaman, Gülay. *Hasan Rızâ Dîvânı (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Karataş, Ahmet. “Türk-İslâm Edebiyatında Anahatlarıyla Tevhid Anlayışı Mende Olan Âşikâr Sensin”. *Din ve Hayat Dergisi* 21 (2014), 126-129.

Karataş, İbrahim. *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî ve Dîvânı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Karataş, Uğur. *Hattat İsmâil Zühdî Efendi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Kargılı, Abdullah (ed.). *İbnülemin Mahmud Kemal İnal*. haz. Osman Özsoy. İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021.

Kasap, Mikdat. *Kâtibzâde Mehmed Refî' Efendi Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Kâşifî, Molla Hüseyin. *Lübb-i Lübâb-ı Ma'nevî*. nşr. Seyyid Nasrallah Takavî. Tahran: Büngâh-ı Efşârî, 1319.

Kaya, Aslıhan. *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Mil Yz A 3904 Numaralı Mecmua-ı Terkib-i Bend Ve Terci-i Bend Adlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-Mestap'a Göre Tasnif)*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Kaya, Ayşe. *Dîvân-ı Selâmî*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.

Kaya, Bayram Ali. "Neşâtî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/18-19. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Kaya, Bayram Ali. "Taşlıcalı Yahyâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/156-157. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Kaya, İbrahim. "Kemal Paşazade'nin Pendname'si". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/2 (2010), 65-79.

Kaya, İbrahim. "Paşazade'nin Siyasetname Özelliği Gösteren Pendname'si ve Bu Eserdeki Yönetimle İlgili Görüşler". *Dil ve Edebiyat Dergisi* 1/2 (2012), 48-58.

Kayaalp, İsa. "Kânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/306-307. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Kayalık Şahin, Duygu. "Gencü'l-Esrâr İsimli Manzum Nasihatnamede Cehennem Tasvirleri". *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (2022), 79-112. https://doi.org/10.18498/amailad.1077897

Kaygısız, Ömer Faruk. *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Kazan, Hilal. "19. Asırda Bir Kadın Hattat Şerife Fatıma Zehra Hanım". *Toplumsal Tarih Dergisi* 252 (Aralık 2014), 22-25.

Kazan, Hilal. "Hüsn-i Hat Sanatında Ehl-i Beyt". *Din ve Hayat TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 23 (Ekim 2014), 92-95.

Kazan, Şevkiye. "Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyândaki Türkçe Şiirler". *Semazen.net*. Erişim 11 Kasım 2023. https://semazen.net/sefine-i-nefise-i-mevleviyandaki-turkce-siirler-sevkiye-kazan/

Kazan, Şevkiye. *Üsküdarlı Sırrî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Dîvânı (Tenkitli Metin-İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebî*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003.

Kazancıoğlu, Habibe. "II. Meşrutiyet Döneminde Özel Bir Türk Okulunun Kayıt Kılavuzu: 'Şemsü'l-Mekâtip'". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (ts.), 26-48.

Keleş, Reyhan. "Ömer Nasuhî Bilmen'in Kur'ân-ı Kerîm'den Dersler ve Öğütler Adlı Eserinde Geçen Türkçe Şiirler ve Kaynakları". *EKEV Akademi Dergisi* 20/65 (K 2016), 451-468.

Keleş, Reyhan. "Türk Edebiyatı'nda Nasihat". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 44 (2010), 183-209.

Keleş, Reyhan. "Türk Edebiyatı'nda Nasihat / Advice in Turkish Literature". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 44 (2011), 183-209.

Kemâl-i Hucendî. *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*. nşr. Ahmed Keremî. Tahran: İntişârât-ı Mâ, 1372.

Kemikli, Bilal. "Öğüt Almak Nasihatname Geleneğine Dair". *Peygamberimiz ve Gençlik*. ed. Elif Erdem - Hale Şahin. 167-173. Ankara: DİB Yayınları, 2018.

Kenan Rifâî. *İlâhiyât-ı Ken'an*. haz. Yusuf Ömürlü. İstanbul: Baha Matbaası, 1974.

Kesik, Beyhan. *Abdurrahmân Sâmî Paşa ve Şiirleri (Dîvânçesi)*. Giresun: İksad Yayınevi, 2022.

Kesik, Beyhan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. İ. Hakkı Aksoyak vd., 26 Mart 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lutfi-kilari-mehmed-lutfi-bey

Kılıç, Erdal. *Mecmûa-yı Letâif Fî Sandukati'l-Meᶜârif (Metin ve Değerlendirme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.

Kınalızâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü'ş-Şuᶜarâ*. haz. Aysun Sungurhan. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.

Kırkkılıç, Ahmet. *Sultan Üçüncü Murâd (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1985.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Doğumunun Yüzüncü Yıl Dönümü Dolayısıyla Namık Kemal Şahsı - Eseri - Tesiri*. Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi, 1940.

Kıyçak, Özgür. *Sıhhat-âbâd Osman-zâde Tâ'ib Ahmed, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Sıhhat-âbâd Adlı Kırk Hadîs Şerhi*. ed. Orhan Kaplan. İstanbul: Kesit Yayınları, 2018.

Kiremitçi, Ferdi. "Klasik Türk Edebiyatı Manzum Nasihatname Geleneğinin Son Hacimli Örneği: Muhammed Şerîfî ve Pend-i Gülistân Mesnevisi". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 8/19 (2017), 176-206.

Kocakaplan, İsa. *Nâmık Kemal*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2009.

Kocatürk, Olcay. *Nev'î'nin Şiirinde İlim: "Netâyicü'l-Fünûn" Merkezli Bir İnceleme*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Kocatürk, Vasfi Mahir. *Dîvân Şiirinde Meşhur Beyitler*. Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1963.

Koç, Murat. "Tanzimat Dönemi Yazarları ve Çamlıca". *İlmi Araştırmalar* 8 (Ocak 2014), 145-176.

Koçak, Lokman. *Hüsn-i Hat ile Dîvân Şiirinin Müşterekleri ve Hüsn-i Hattın Dîvân Şiirine Tesirleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Koçin, Abdulhakim. *Türk Edebiyatında Münâcât*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Koçkuzu, Ali Osman. "Havkale". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 16/536. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Korkmaz, Hatice Kübra. *Mehmed Şefik Bey'in Hayatı ve Eserleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Korkmaz, İbrahim. *Ömer Ferid Kam'ın Hayatı, Eserleri ve Vahdet-i Vücûd Anlayışı*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Koyuncu, Fatih. "Alaşehirli Makâlî Mustafa Bey ve Mecmualardaki Bazı Şiirleri". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Prof. Dr. Mahmut Kaplan Armağan Sayısı* 9/2 (Ekim 2011), 303-324.

Köksal, M. Fatih. "Yavuz Sultan Selîm'in Türkçe Şiirleri". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 40 (2019), 267-326.

Köseoğlu, Sinan. *Zekâyî Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Kurdoğlu, Veli Behcet. *Şâir Tabibler*. İstanbul: Baha Matbaası, 1967.

Kurt, Halil. "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın 'Risâle-i Tarik-i Nakşibendî' Adlı Eseri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/51 (Ağustos 2017), 1269-1281.

Kut, Günay. "Ali Şîr Nevâî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/449-453. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Kutlar, Fatma S. "Saʿdî ve Dîvânçesi". *Türkoloji Dergisi* 16/2 (Mayıs 2003), 193-219.

Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 22 Kasım 2013. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadi-isazade-seyyid-mehmed-sadeddin

Kuybu, Belkıs. "Osman Kemâlî Efendi'nin Dîvânı'nda Vahdet-i Vücûd Düşüncesi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Bahar 2019), 124-146.

Küçük, Abdurrahman. "Beytülma'mûr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/94-95. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Küçükyıldız Gözelce, Damlanur. "Bektaşi Bir Halk Şairi Ali İlhami ve Divan'ı". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 105 (Mart 2023), 175-213.

Kürkçüoğlu, Kemal Edip. *Osman Şems Efendi Dîvânı'ndan Seçmeler*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1996.

Kütük, Rıfat. "Kayserili Mutasavvıf Şair Seyyid Mehmed Şemsî (Şemseddîn) Efendi ve Divanı". *Turkish Studies* 3/2 (2008), 487-514. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.327

Macit, Muhsin. *Nedîm Dîvânı (İnceleme-Tenkidli Metin)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1994.

Maktal Erbaş, Aynur. "Esnaf Geleneğinde, Dükkânları Anlamlandıran Yazılardan Örnekler". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı (2021), 843-863.

Marulcu, Hasan Tevfik. "Kınalızâde Ali Çelebi'de Ahlâkîliğin Dinamiği Olarak Îmân - Kelâm Ahlâk İlişkisi Bağlamında Bir Değerlendirme". Isparta: SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2012.

Mecdî, Muhammed bin Ebî Tâlib. *Zînetü'l-Mecâlis*. Tahran: Kütübhâne-i Senâyî, 1362.

Mehmet, Ahmet Molla. "Hüseyin Vassâf'ın Sefîne-i Evliyâ'sındaki Rumelili Sufi Şairler". *4. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı - 1*. İstanbul: İlem vd., 2018.

Mehmet Emin Hümâyî. *Nevbahârım*. nşr. Mehmed Ali (Emin'in Biraderi). İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1301.

Mermer, Ayşe Nur. *On Dokuzuncu Yüzyıl Mevlevî Şâirleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Mermutlu, Mehmet Sait. *Ahmed Murşidi'nin Pendnamesi (Tenkitli Metin)*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1996.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Dîvân-ı Kebîr*. haz. Abdülbâkî Gölpınarlı. 5/7 Cilt. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Dîvân-ı Kebîr*. haz. Abdülbaki Gölpınarlı. 7/7 Cilt. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*. nşr. Bedîüzzamân Firûzânfer. 2 Cilt. Tahran: Neşr-i Râd, 1372.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Külliyât-ı Dîvân-ı Şems*. nşr. Bedîüzzamân Firûzânfer. 2 Cilt. Tahran: Neşr-i Râd, 1372.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî*. çev. Mehmet Kanar. haz. Ahmet Çelik. 1/6 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî*. çev. Mehmet Kanar. haz. Ahmet Çelik. 3/6 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî*. çev. Mehmet Kanar. haz. Ahmet Çelik. 2/6 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî*. çev. Mehmet Kanar. haz. Ahmet Çelik. 5/6 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî*. çev. Mehmet Kanar. haz. Ahmet Çelik. 4/6 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf*. haz. Âmil Çelebioğlu. 5/6 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. Ahmed Avni Konuk. haz. Selçuk Eraydın - Mustafa Tahralı. 1/13 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. Ahmed Avni Konuk. haz. Selçuk Eraydın - Mehmet Demirci - Mustafa Tahralı - Sâfi Arpaguş - Necdet Tosun. 5/13 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. Ahmed Avni Konuk. haz. Osman Türer - Mustafa Tahralı - Sâfi Arpaguş. 3/13 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2. bs., 2006.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. Ahmed Avni Konuk. haz. Selçuk Eraydın - Mustafa Tahralı - Necdet Tosun. 7/13 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. çev. Ahmed Avni Konuk. haz. Osman Türer- Mustafa Tahralı - Sâfi Alpaguş. 4/13 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.

Mezâkî Süleyman Dede Bosnevî. *Mezâkî Divanı*. haz. Ahmet Mermer. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2021.

Mîr Muhammed Eşref Hüseynî Âmilî. *Fezâyilü's-sâdât, Yâ Berterî Hânedân-ı Risâlet u İmâmet*. İsfahan: Bahâr-ı Kulûb, 1393.

Mollâ Câmî. *Mesnevî-i Heft Evreng*. nşr. Dâd Alî Şâh Câbulkâ. 1/2 Cilt. Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1. bs., 1378.

Molla Câmî. *Sûfîlere Armağan-Tuhfetü'l-Ahrâr-*. çev. Yusuf Öz. İstanbul: Kurtuba Kitap, 2009.

Mollahaliloğlu, Fatma. *XVI. Yüzyıl Divanlarında Nasihat*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2023.

Muallim Nâci. *Hülâsatü'l-İhlâs*. İstanbul: Matbaa-i Ebuzziyâ, 1304.

Muhammed Mehdî el-Nerâkî. *Câmi'u's-Saâdât*. ed. Seyyid Muhammed Kelânter. Daru'n-Numân li't-tabâ'ati ve'n-neşr, ts.

Mum, Cafer. "Koca Râgıp Paşa'nın 'Söyler' Redifli Gazeli Üzerine Üslûp İncelemesi". *Türk Dünyası Araştırmaları* 118/233 (2018), 105-122.

Mühürdâr Ali Efendi. *Vakᶜanâme-i Caᶜfer Paşa Koca Cafer Paşa'nın Serhad Yılları (1688-1697) (İnceleme - Tenkitli Metin)*. haz. Abdülhadi Uysal. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.

Müştâk Baba. *Müştâk Baba (Dîvân)*. haz. Mehmed Kemal Gündoğdu. Istanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.

Nâbî. *Hayriyye*. haz. Mahmut Kaplan. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019.

Namık Kemal. *Cezmi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.

Nâ'ilî-i Kadîm. *Nâ'ilî-i Kadîm Dîvânı*. haz. Haluk İpekten. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019. https://osf.io/eq6sm

Nas, Halef. "Yeni Türk Şiirini Besleyen Bir Kaynak: Mevlânâ". *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi* 5/2 (31 Aralık 2021), 219-235.

Nazik, Sıtkı. *Şemseddin Sâmî'nin Kâmûsu'l-Aʿlâm Adlı Eserinin V. ve VI. Cildinde Geçen Osmanlı Şâirlerinin Biyografileri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Nazîrî-i Nîşâbûrî. *Dîvân-ı Nazîrî-i Nîşâbûrî*. nşr. Muhammed Rızâ Tâhirî. Tahran: Müessese-i İntişârât-ı Nigâh, 1379.

Nazlı, Atiye. "Cemal Sürey[y]a'nın Yazın Dünyasında Folklor İronisi". *Frankofoni* 41 (2022), 91-100.

Necati Bey. *Necati Beg Divanı*. nşr. Ali Nihat Tarlan. İstanbul: MEB Yayınları, 1997.

Nedîm. *Nedîm Dîvânı*. haz. Muhsin Macit. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017. https://osf.io/sqe8h

Neşâtî Ahmed Dede. *Neşâtî Dîvânı*. haz. Mahmut Kaplan. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019.

Nevâyî, Ali Şîr. *Bedâyiü'l-Bidâye*. haz. Vahit Türk-Jabbor Eshonkul. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2023.

Nevʿî. *Nevʿî Divan*. haz. Mertol Tulum - M. Ali Tanyeri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.

Nihat Ozan Köroğlu - Sibel Karaman. "Dâru'l-Elhân Külliyâtı, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi ve Zekâî Dede Efendi Külliyâtında 'Ney' Sazının Geçtiği Güfteler Üzerine Bir İnceleme". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 71 (2021), 97-122.

Niyazî-i Muhammed Mısrî. *Mawâidü'l-İrfan - İrfan Sofraları*. çev. Süleyman Ateş. Ankara: Emel Matbaası, 1971.

Nizâmî-i Gencevî. *Külliyât-ı Dîvân-ı Hakîm Nizâmî-i Gencevî*. nşr. Vahîd Destgerdî. Tahran: Kitâbhâne-i Senâyî, 1335.

Nizâmî-i Gencevî. *Mahzenü'l-Esrâr-ı Hakîm-i Nizâmî-i Gencevî*. nşr. Hasan Vahîd Destgerdî. Tahran: Matbaa-i Armağan, 2. bs., 1320.

Noyan, Bedri. "Balım Sultan Erkân-namesi Merkezli Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 40 (2006), 53-104.

Odunkıran, Fatih. *Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (İnceleme-Metin)*. Istanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.

Odunkıran, Fatih - Alpaydın, Bilal. "'Kalem Olsun Eli Ol Kâtib-i Bed-tahrîrin' yahut Lügat-ı Cûdî'de Yer Alan Manzum Şevâhid Üzerine". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 13 (2014), 167-210.

Okçu, Naci. "İzzet Molla, Keçecizâde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/561-563. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Oker Karagöz, Füsun. *Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu'ndaki Levhalar ve Resimler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Onan, Necmettin Halil. *İzahlı Dîvân Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991.

Oral, Haluk. *Şiir Hikâyeleri*. ed. Rûken Kızıler. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

Ömer Hayyâm. *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm*. haz. Hüseyin Dâniş - Rızâ Tevfîk. İstanbul: Evkaf Matbaası, 1340.

Ömer Hayyâm. *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm be-Pârsî vu be-Turkîyy-i Âzerbaycânî*. Los Angeles: Bîneş Nevîn, 2001.

Öngören, Reşat. "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/441-448. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Örfî-i Şîrâzî. *Dîvân-ı Örfî-i Şîrâzî*. Kanpur: Matbaᶜ-ı Feyz-i Menbaᶜ-ı Münşî-i Kanpur, 1880. sohalibrary.com/item/view/189404

Öz, Mustafa. "Nerâkī, Molla Ahmed". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/558-559. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Öz, Mustafa. "Zülfikar". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/553-554. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Özalp, N. Ahmet. *Bilgelikler Dîvânı*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 1. bs., 2012.

Özcan, Abdülkadir. "Lâle Devri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/81-84. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Özcan, Abdülkadir. "Osmanzâde Ahmed Tâib". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/2-4. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Özcan, Ali Rıza. *İstanbul'un 100 Kitābesi*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011.

Özcan, Nuri. "Baykara, Abdülbaki". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/246-247. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Özcan, Nuri. "Irmak, Mustafa Nafız". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. EK-1/575. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Özcan, Nuri. "Nakşî Mustafa Dede". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/334-335. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Özcan, Nuri. "Tâlib Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/506. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Özcan, Tahsin. "Veliyyüddin Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/40-42. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Özdemir, Canan. *Seyyid Nizamoğlu Divanı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996.

Özdemir, Mehmet. *Neccâr-zâde Rızâ Divanı'nın Edisyon Kritiği*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.

Özdemir, Yavuz. *Galata Mevlevîhânesi Müzesi*. ed. Süleyman Berk. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 2018.

Özen, Şükrü. "Teftâzânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/299-308. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Özer, Murat. *Ayasofyanın Nişânesi Kazasker Mustafa İzzet*. İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi: 8, 2020.

Özervarlı, M. Sait. "Melek (İslâm İnancında Melek)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/40-42. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Özgül, M. Kayahan. *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler - V Muallim Naci Efendi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2016.

Özkafa, Fatih. *Hat Sanatı Osmanlı'dan Bugüne*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2023.

Özkan, Ömer. *Divan Şiiri Penceresinden Osmanlı Toplum Hayatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2007.

Özköse, Kadir. "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Tevekkül, Teslim ve Tevfiz Anlayışı". *Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu (16-18 Kasım 2011 Erzurum) Bildiriler*. 356-368. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2012.

Öztekin, Özge. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 20 Mayıs 2013. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/celebizade-asim-ismail

Öztekin, Özge. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Osman Horata - M. Fatih Köksal, 14 Mayıs 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zekai-seyh-mustafa-efendi

Öztoprak, Nihat. "Klasik Türk Edebiyatında Yüz Hadisleri Hazırlayan Sebepler ve Manzum Yüz Hadisler". *Hazreti Peygamberi Sanatla Anlatmak*. ed. Talip Avcı - Serkan Akdeniz. 285-341. Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2018.

Öztürk, Ali. "Muallim Nâci'nin (1849-1893) 'Hülâsatü'l-İhlâs' İsimli İhlâs Sûresi Tefsiri". *İslâmî İlimler Dergisi* 7/2 (Güz 2012), 109-140.

Öztürk, Murat - Öntürk, Tolga. "Vanlı Dîvân Şâiri Sa'dî Abdülbâkî ve Şiirleri". *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 50 (2020), 249-278.

Öztürk, Yılmaz. *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Divan'ının Tenkitli Metni*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Özyıldırım, Ali Emre. "Sahaf Bosnalı Hâfız Mustafa'nın Derkenar-Risale Şeklinde Atasözü Ve Kelâm-ı Kibar Derlemesi". *Müteferrika* 46 (K 2014), 97-123.

Paksüt, Fatma. "Merhum Dayım Hamdi Yazır". *Elmalılı M. Hamdi Yazır Sempozyumu*. 109. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://isamveri.org/pdfdrg/D033414/1991/1993_PAKSUTF.pdf

Pala, İskender. "Belîğ, Mehmed Emîn". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/417. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Pala, İskender. "Lâle Devri (Edebiyat)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/84-85. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Pala, İskender. "Nasihatnâme". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/409-410. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Palabıyık, M. Hanefi - Keleş, Reyhan. "Şeyh Ebü'l-Hasan-i Harakânî nin Nûru'l-Ulûm Adlı Eserinde Nasihat". *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2014), 21-45.

Parlakkılıç Mucan, Ayşe. "IV. Murad İçin Yazılmış Manzum Bir Nasihat-nâme: Kâdirî Hüseyin'in Miftâh-ı Cennet'i". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 53 (2021), 231-245.

Parlakkılıç Mucan, Ayşe. *Türk İslâm Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler ve Urlalı Ya'kûb Oğlu Hüseyin'in Miftâh-ı Cennet'i*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020.

Parlakkılıç Mucan, Ayşe. *Türk İslâm Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler ve Urlalı Ya'kûb Oğlu Hüseyin'in Miftâh-ı Cennet'i*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020.

Parlatır, İsmail. "Faik Âli Ozansoy". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/100-101. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Pekolcay, A. Necla. "Mevlid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/485-486. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Pertev Paşa. *Dîvân-ı Pertev Paşa*. El Yazması. TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu: TBMM Kütüphanesi, 1934: 488.

Polat Aktaş, Neslihan. "Necâtî Bey'in/Mevlânâ Sâkî'nin Bir şiiri Üzerine Düşünceler". *Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 25 (2020), 853-865. http://dx.doi.org/10.15247/dev.2878

Polat, Ali. *Ömer Hayyâm ve Rubaileri*. ed. Ali Güzelyüz - Ahad Mortaz. İstanbul: A4 Ofset, 2008.

Polat, Esma. "Nâdirî Dîvânı'nda Yer Alan Naʿt Vasıflı Gazeller". *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/19 (2020), 63-81. https://doi.org/10.34189/asbd.7.19.005

Polat, Esma. *XVII. Yüzyıl Divanlarında Nasihat*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Polat, Esma - İslamoğlu, Abdulmecit. "17. Yüzyıl Dîvânlarında Dünyanın Geçiciliğine Dair Nasihatler". *Turkish Studies* 13/9 (2018), 213-238. https://doi.org/10.7827/turkishstudies.13793

Porsuk, Pubeysa. "Ahmed Hilmî ve Gülzâr-ı Tabîᶜat Adlı Divançesi". *Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslâmî ve Politik Bilimler Dergisi* 5/1 (Haziran 2020), 90-142.

Rado, Şevket. *Türk Hattatları*. İstanbul: Tifdruk Matbaacılık, 1984.

Rıdvanfer, Murtazâ - Zülfikârî, Dârvîş. "'Güşāde-bād be-devlet hemīşe īn dergāh' Ketibeî Pür-Besâmed-i der-i Cihân-ı Fârisî". *Mutâlaât-ı Asyâ-yı Sagîr* 5 (1397), 39-56.

Rızâ Kulı Han. *Tezkire-i Riyâzu'l-Ârifîn*, ts.

Saᶜdî-i Şîrâzî. *Bostan ve Gülistan*. çev. Kilisli Rıfat Bilge. İstanbul: Meral Yayınevi, 12. bs., 1980.

Saᶜdî-i Şîrâzî. *Gülistan (Şark İslâm Klasikleri)*. çev. Hikmet İlâydın. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991.

Saᶜdî-i Şîrâzî. *Gülistân-ı Saᶜdî*. nşr. Hasan Enverî. Tahran: Dânisgâh-ı Peyâm-ı Nûr, 1372.

Saᶜdî-i Şîrâzî. *Külliyât-ı Saᶜdî*. nşr. Muhammed Ali Fürûğî. Tahran: İntişârât-ı Hermes, 1385.

Safi, İhsan. "Faruk Nafiz Çamlıbel'in Sanatında Yahya Kemal Beyatlı'nın Etkisi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 2/4 (Kasım 2015), 1-10.

Sâib-i Tebrîzî. *Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî*. 2 Cilt. Tahran: Müessese-i İntişârât-ı Nigâh, 1374.

Sakoğlu, Kadir. *Keçiören Estergon Kalesi Kültür Merkezi Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Hat Levhaları*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Saraç, M. A. Yekta. "Kemalpaşazâde (Edebî Şahsiyeti)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/244-245. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Sarıbıyık, Mustafa. *Mâverdî'nin Nasihatü'l-Mülûk'ü ve Siyâsî Görüşleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

Savi, Saime İnal. "Senâî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/502-503. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Selçuk, Bahir. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. ed. Mustafa İsen vd., 11 Kasım 2021. https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mensiyy%C8%83t-ismail-safa

Selmân-ı Sâvecî. *Külliyât-ı Selmân-ı Sâvecî*. nşr. Abbâsalî Vefâî. Tahran: Encümen-i Âsâr ve Mefâhir-i Ferhengî, 1376.

Senâî. *Hadîkatü'l-Hakîka ve Şerîatü't-Tarîka (Fahrînâme)*. nşr. Meryem Hüseynî. Tahran: Merkez-i Neşr-i Dânişgâhî, 1382.

Senâî. *Tarîku't-Tahkîk*. El Yazması. Kütübhâne-i Meclis-i Şuarâ-yı Millî: 25280, 78/459.

Serdaroğlu, Gülçin. *Esad Muhlis Paşa ve Dîvânçesi'ndeki Tasavvufî Remizler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.

Serin, Muhittin. *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2. bs., 2003.

Serin, Muhittin. "Sâlih Efendi, Çemşîr Hâfız". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/38. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Serin, Muhittin. *Târîhu Fenni'l-Hat Medârisühü ve Ruvvâduhu*. İstanbul: IRCICA, 2020.

Serin, Muhittin. *Türk Hat Üstadları 3 - Kemal Batanay Bestekâr, Tambûrî, Hattat, Hâfız*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1. bs., 2006.

Serin, Muhittin. "Yâkūt el-Müsta'Sımî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/291-293. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Sevgi, Ahmet. "Latifî ve 'Subhatü'l-Uşşâk'ı". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1 (1993), 47-92.

Sevgi, Ahmet. "Molla Câmî'nin 'Erbaᶜîn'i ve Türkçe Manzûm Tercümeleri". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 6 (1999), 1-145.

Seyyid Mehemmed Hüseyin Şehriyâr. *Şehriyâr*. 1/3 Cilt. Tahran: Kitâbfurûşî-i Hayyâm, 1342.

Sezen, Gülşen. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 26 Ağustos 2013. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nasir-seyyid-abdulbaki-nasir-dede

Sivâsî, Şemseddîn. *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı*. haz. Recep Toparlı. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2015.

Sofuoğlu, Mehmed. *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*. 1/16 Cilt. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1987.

Sofuoğlu, Mehmed. *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*. 13/16 Cilt. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1989.

Sofuoğlu, Mehmed. *Ebû Abdillah Muhammed ibn İsmâîl el-Buhârî - Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*. 16/16 Cilt. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1989.

Solmaz, Süleyman. *Ahdî ve Gülşen-i Şuᶜarâ'sı (İnceleme - Metin*. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018. https://osf.io/qz7b5

Soykut, İ. Hilmi. *Unutulmaz Mısralar*. İstanbul: Sönmez Neşriyat A.Ş. Yayınları, 1968.

Sönmez, Faruk. “Abdülmecîd Sîvâsî’nin İmâm Ebû Hanîfe’ye İsnad Edilen Nasihatnâme Tercümesi”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (2022), 119-143.

Sönmez, Faruk. “Hayriyye ve Lutfiyye Tesirinde Yazılmış Bir Mesnevi: Kilisli Hâmî’nin Nasihat-nâme’si”. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/1 (2021), 104-121.

Sönmez, Faruk. “Şair Emre’nin Tercüme-i Pend-nâme-i Attâr Adlı Tercümesi’nde Allah İsimlerinin Kullanım Biçimleri”. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10 (2023), 63-89.

Söylemez, İdris. “Ahlâki İlkelerin Klasik Türk Şiirindeki Yansımaları ‘Pendnâme-i Sa’îd’ Örneği”. *Din, Düşünce ve Ahlâk II*. ed. Bayram Kanarya vd. 779-807. İstanbul: Nida Yayıncılık, 2022.

Stebler Çavuş, M. Zeliha. “Türk Edebiyatında Mersiyeler”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 38 (3008), 131-138.

Subaşı, M. Hüsrev. “Ayaşlı Esʿad Muhlis, Saʿdullâh ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”. *Ayaş ve Bünyamin Ayaşî (Tarihte - Günümüzde Ayaş ve Bünyamin Ayaşî Sempozyumu) Ayaş, 2-4 Temmuz 1993) -Bildiriler-*. haz. Mustafa Süzen-Kâmil Şahin. Ankara: Ayaş Belediyesi Yayınları, 2018.

Sultan I. Ahmed. *Bahtî Dîvânı*. haz. İsa Kayaalp. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019.

Süer, Fatih Ramazan. *Şemseddîn Sivâsî Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.

Süleyman Çelebi. *Mevlid*. haz. Faruk K. Timurtaş. İstanbul: MEB Yayınları, 1990.

Sümbüllü, Yusuf Ziya. “Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış”. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2/2 (Mart 2015), 1-7.

Sünbülzâde Vehbî. *Sünbülzâde Vehbî Dîvânı*. haz. Ahmet Yenikale. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017. https://osf.io/jwtvr

Sürgeç, Celal. “Müderris Abdülhamid Hamdî Efendi (1245-1320/1829-1902)”. *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput’a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*. 39-49. Elazığ: Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2015.

Sürün, Mustafa. “İstanbul Merkez Efendi Külliyesi Haziresi ve Mezar Taşları”. *İslâm’da Medeniyet Bilimleri Tarihi*. 2/201-255. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, 2021.

Şahin, Ebubekir Sıddık. *Keçeci-zâde İzzet Molla’nın Divanları: Bahâr-ı Efkâr ve Hazân-ı Âsâr*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.

Şahin, Kamil. “Ahmed Hamdi, Serbestzâde”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/72-73. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Şahinoğlu, M. Nazif. "Kemâl-i Hucendî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/226. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Şen, Cafer. *Fuat Hulûsi Demirelli'nin Poetikası ve Şiirleri*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2017.

Şengül, Ayşe Reyhan. *19. Yüzyıl Türk Kadın Hattatları*. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Şentürk, M. Hüdai. "Vuḳūᶜāt-ı Tertīb-i Şāhāne-i Devlet-i ᶜOsmāniyye-i ᶜAliyye İsmāᶜīl b. Hüseyyn eş-Şehrî". *Türk Tarih Belgeleri Dergisi* 24/28 (2003), 1-64.

Şeyh Gâlib. *Şeyh Gâlib Dîvânı*. haz. Naci Okçu. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, ts. https://osf.io/8wr9q

Şeyhî. *Şeyhî Dîvânı*. haz. Halit Biltekin. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018. https://osf.io/rdc8f

Şeyhülislam Yahyâ. *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*. haz. Hasan Kavruk. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. Erişim 07 Şubat 2024. https://osf.io/8tj6c

Şimşek, Halil İbrahim. "Neccârzâde Rızâ Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/483-484. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Şinasî. *Müntahabat-ı Eş'ârım Divan*. haz. Muallâ Anıl. Ankara: Akba Kitabevi, 1945.

Tahralı, Mustafa. "Kenan Rifâî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/254-255. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî. *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*. haz. Zebîhullâh Sâhibkârî ve Âmine Fahr Ahmed. 7/7 Cilt. Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1389.

Takıyyüddîn Muhammed Evhadî Hüseynî Dekkâkî Belyânî. *Arafâtü'l-Âşıkîn ve Arasâtü'l-Ârifîn*. haz. Zebîhullâh Sâhibkârî ve Âmine Fahr Ahmed. 4/7 Cilt. Tahran: Mîrâs-ı Mektûb, 1389.

Tanman, M. Baha. "Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp Ümmî Sinan Tekkesi)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/311-313. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Tanman, Mehmet Baha (ed.). *Büyük Mecidiye Camii ve Ortaköy*. İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları, 2014.

Tarhan, Abdülhak Hâmid. *Abdülhak Hâmid Tarhan Bütün Şiirleri*. haz. İnci Enginün. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013.

Tarhan, Abdülhak Hâmid. *Abdülhak Hâmid Tarhan Tiyatroları 6 Kanbur*. haz. İnci Enginün. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002.

Tarhan, Abdülhak Hâmid. *Abdülhak Hâmid Tarhan'ın Şiirleri 3 Hep Yahut Hiç / İlham-ı Vatan*. haz. İnci Enginün. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1999.

Tarlan, Ali Nihat. *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 10. bs., 2018.

Tayyar-zâde Atâ. *Osmanlı Saray Tarihi Târîh-i Enderûn*. thk. Ali Şükrü Çoruk. haz. Mehmet Arslan. 4/5 Cilt. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2010.

Tek, Abdurrezzak. “Bursa’da Kâdirî Tekkeleri”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1 (2010), 143-182.

Tek, Zeynep. “Atasözünden Poetikaya: Şinâsi ve Ziyâ Paşa’nın Şiirlerinde Söylemlerarası Bir Unsur Olarak Atasözleri”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 33 (Güz 2022), 91-111.

Terkin, Talha. *Geleneğin İntikali Açısından Türkülerde Nasihat: TRT Türkü Repertuvarı Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. haz. Abdullah Uçman - Hasan Akay. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.

Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. Rize: Salkımsöğüt Yayınevi, ts.

Tilavov, Abdulmurat. “Ali Şîr Nevâî Eserlerinde İlâhî Aşk”. *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* 48/564 (Ekim 2020), 86-89.

Tok, Vedat Ali. “Biz bülbül-i muhrik-dem-i gülzâr-ı firâkız Âteş kesilir geçse de sabâ gülşenimizden Selîmî”. *Diyanet Dergi*.

Tok Yıldız, Havva. *Merzifonlu İbrâhîm Cûdî Dîvânı (İnceleme-Metin-Sözlük) [1b-43a]*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Tokmak, A. Naci. “İbn Yemîn-i Tuğrâî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/448-449. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Tokmak, A. Naci. “Rızâ Kulı Han”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/64-65. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Toprak, M. Faruk. “Mersiye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/215-217. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Tosun, Cengiz. *Ali Rıza Erhan’ın Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Tosun, Necdet. “Seyyid Nizamoğlu”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/73-74. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Tunadurur, Melike. *Edirneli Ahmed Rüşdî Dîvânı*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Turan, Lokman. *Yenişehirli Avnî Bey Dîvânı’nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şuᶜarâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1998.

Türköz, Elif. “Anonim Osmanlı Kroniği’nde Yer Alan Atasözleri ve Günümüz Atasözlerine Yansımaları”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 7 (2022), 52-70.

Uçman, Abdullah. “Mehmed Ali Hilmi Dedebaba”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/440. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Uçman, Abdullah. “Muallim Nâci”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/315-317. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.

Uludağ, Erdoğan. “Fuzûlî’nin Gazellerinde Bir Güzellik Unsuru Olarak Yanak”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türk Dili ve Edebiyatı (Turgut Karabey Armağanı)* Özel Sayı-3 (2016), 15-68.

Uludağ, Hümeyra. *Osmanlı Hat Sanatında Tekke Yazıları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Uludağ, Süleyman. “Âl-i Abâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/306-307. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Uludağ, Süleyman. “Keşf”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/315-317. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2012.

Uzun, Mustafa İsmet. “Câize”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/28-29. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Uzun, Mustafa İsmet. “Ganîzâde Mehmed Nâdirî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/355-356. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Uzun, Mustafa İsmet. “Hâkānî Mehmed Bey”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/166-168. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Uzun, Mustafa İsmet. “Hilye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/44-47. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Uzun, Mustafa İsmet. “İz, Abdullah Mahir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/501-503. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Uzun, Mustafa İsmet. “Kürkçüoğlu, Kemal Edip”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/571-572. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Uzun, Mustafa İsmet. “Mecmua”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/265-268. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Uzun, Mustafa İsmet. “Tevhid”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41/24-26. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Uzun, Mustafa İsmet. “Ya‘kūb (Türk Edebiyatı)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/276-277. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Uzun, Mustafa İsmet. “Yazıcıoğlu Mehmed Efendi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/362-363. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Uzun, Mustafa İsmet - Özcan, Nuri. “Nazîm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/452-453. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Uzun, Şerife. *16. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı’nda Tevhid*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.

Ülker, Muammer. *Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987.

Üngün, Sevim. “Vahîd Mahtûmî ve Mora Fetih-nâmesi”. *Tarih Dergisi* 15/20 (2011), 101-116.

Ünver, İsmail. “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *Türkoloji Dergisi* 11/1 (1993), 51-89. https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000144

Ünver, Süheyl. “Geçen Yüzyılın Dükkan İçi Levhaları”. *Turing Dergisi* 35 (ts.), 9-12.

Üzüm, İlyas. “Hüseyin (Literatür)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/521-524. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Vernay, Charles. *Poésies Nationales et Religieuses Françaises Italiennes, Turques et Persanes*. Paris: A. Franck, 1860.

Winfield, E. H. *The Quatrains Of Omar Khayyam*. London: Trübner & Co, 1883.

Yakışır, Akif. *Mehmed Ali Hilmi Dedebaba Dîvânı*. Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Yakıt, İbrahim. “Mevlevîlikte ve Mevlevîhânelerde Ebced Hesabının Rolü”. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi II. Milletlerarası Osmanlı Devleti’nde Mevlevîhâneler Kongresi Özel Sayı* 2 (Mayıs 1996), 31-41.

Yapar Ünal, Berrin. “Hat Sanatında Müselsel Yazılar”. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 10/1 (2020), 106-118.

Yatman, Mustafa. *Osman-zâde Tâib Dîvânı’ndan Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.

Yavuz Sultan Selim. *Yavuz Sultan Selim Divanı*. çev. Ali Nihat Tarlan. İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1946.

Yazıcıoğlu Mehmed. *Muhammediye*. haz. Âmil Çelebioğlu. 4/4 Cilt. İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977.

Yazır, Mahmud Bedreddin. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*. nşr. Uğur Derman. 1/3 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1972.

Yazır, Mahmud Bedreddin. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*. nşr. Uğur Derman. 2/3 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1974.

Yazır, Mahmud Bedreddin. *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyetinde Kalem Güzeli*. nşr. Uğur Derman. 3/3 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1989.

Yekbaş, Hakan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 25 Mayıs 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/akif-mustak-hasan-akif-efendi

Yekbaş, Hakan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 11 Aralık 2020. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/safi-haci-mustafa-safi

Yekbaş, Hakan. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. ed. Mehmet Arslan - Mehtap Erdoğan, 03 Nisan 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/akif-mustak-hasan-akif-efendi

Yeniterzi, Emine. *Divan Şiirinde Na't*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Yeniterzi, Emine. "Na't (Türk Edebiyatı)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/436-437. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Yıldırım, İsmail - Yazıcı, Mehmet Yunus. "Nevbahârında Göğekini Biçen Bir Şair: Mehmed Emîn Bey ve Şiirleri". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 5/2 (Ağustos 2021), 717-752.

Yıldırım, Yusuf. *Osman Şems Efendi, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (Metin-İnceleme-Tahlil)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.

Yıldız, Abdulvahap. "Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin Şiirlerinde Şâh Abdullah-ı Dihlevî Sevgisi". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2017), 187-203.

Yıldız, Alim. "İbrahim Gülşenî'nin Pendnâmesi". *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2002), 57-95.

Yıldız, Alim. "Şemseddin Sivasî'nin Bilinmeyen Bir Eseri: Pendnâme". *Erdem* 69 (2015), 101-112.

Yıldız, Fatma. *Hattat Çırçırlı Ali Efendi'nin Eserleri ve Hat Sanatına Katkıları*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Yılmaz, Kadir. *1556 Tarihli Muhammediye İnceleme-Metin-Dizin*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.

Yılmaz, Kadri Hüsnü. *Hâmî Ahmed (Diyarbekrî) Dîvânı İnceleme-Metin*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Yılmaz, Kadri Hüsnü. *Türk Edebiyatı EserlerSözlüğü*. ed. Mustafa İsen vd., 23 Şubat 2014. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/valihi-kadizade-ahmed-valihi-celebi

Yılmaz, Kâşif. *Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1996.

Yılmaz, Kaşif. *III. Selim (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*. Edirne: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2001.

Yılmaz, Raziye. *Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonundaki Hat Levhaları*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Yılmaz, Şeref (ed.). *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü*. haz. M. Atâ Çatıkkaş. 3. Cilt Cilt. İstanbul: Sütun Yayınları, 2009.

Yiğiterol, Ömer Faruk. "18. Yüzyılda Yazılmış Bir Nasihat Kitabı: Levhnâme". *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 4/1 (Haziran 2019), 100-122. https://doi.org/10.20486/imad.615043

Yörür, Ali. "Pertev Mehmed Sa'îd Paşa'nın Mevlevîlikle İlgili Manzum Tarihleri". *Toplum Bilimleri Dergisi* 25 (2019), 249-261.

Yûnus Emre. *Dîvân*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2021.

Yûnus Emre. *Dîvân-ı İlâhiyât*. haz. Mustafa Tatcı. İstanbul: Kapı Yayınları, 2012.

Yûnus Emre. *Yûnus Emre Dîvânı - Seçmeler*. haz. Mustafa Tatcı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2021.

Yücer, Hür Mahmut. "Sünbül Sinan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/135-136. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Zahîr Fâryâbî. *Dîvân-ı Zahîr Fâryâbî*. nşr. Hâşim Rızâ. Tahran: İntişârât-ı Kâve, ts.

Zâtî. *Zâtî Dîvânı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*. nşr. Mehmed Çavuşoğlu - M. Ali Tanyeri. 3 Cilt. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1987.

Zavotçu, Gencay. "Yahya Kemâl Beyatlı'nın Neo-Klasik Şiirleri". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6/2 (2003), 137-143.

"Ahmed Raci". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/fahmethilmi

"Akif Sarıer". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/akifsarier

"Alif Art Müzayede". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.alifart.com/

"Artam Müzayede". Erişim 03 Haziran 2024. https://artam.com/

Âsâr - Hüsn-i Hat Eserleri Sergisi- Abdurrahman Kılıç Koleksiyonu. İstanbul: Fatih Belediyesi Sanat Yayınları, 2021.

"Âsitâne". *Semazen Yayın Grubu* 3 (Mart 2010).

"Aytuğ Talha Yıldız". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/AytugTalha

Wikipedia. "Bani Adam". Erişim 15 Mayıs 2024. https://en.wikipedia.org/wiki/Bani_Adam

Berceste Beyitler Zînetü'l-Mecâlis. haz. Mehmet Atalay. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017.

"BİKSAD Sanat". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/biksadsanat

"Defter-i Uşşak Blog". Erişim 03 Haziran 2024. https://defter-i-ussak.blogspot.com/

"Der-sanat Galeri". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.facebook.com/profile.php?id=100046230492499

"Divan Edebiyatı - Hat Sanatı ve Divan Şiiri". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.facebook.com/Divan.Edebiyat

Dîvân-ı Kâmil Emîr Husrev Dihlevî. haz. M. Dervîş. Tahran: Çâphâne-i Sâzmân-ı İntişârât-ı Câvidân, 1361.

Vikipedi. "Dömeke Muharebesi". Erişim 01 Ocak 2024. https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6meke_Muharebesi

"Dönenler Camii". haz. Mustafa Kalyon. Erişim 17 Aralık 2023. https://www.kutahya.bel.tr/tarihiyerler.asp?islem=goster&id=7

"Edebî İstirahatgâh". Erişim 05 Haziran 2024. https://www.facebook.com/profile.php?id=100067058815028

Güzel Sanatlar Akademisi Hat Koleksiyonu. haz. M. Uğur Derman. İstanbul: MSGSÜ-IRCICA, 2023.

"Ḫālıḳ intiḳāmıñ dest-i ʿabdiyle alır". *Berceste*. *TRT 2*. Yayın Tarihi 11 Şubat 2023. https://www.trt2.com.tr/edebiyat/berceste/berceste-or-7-bolum-134455

Harflerin Aşkı - Kerem Kıyak ve Mustafa Balcı Koleksiyonlarından. haz. Mahmud Sami Kanbaş. İstanbul: Korpus Kültür Sanat Yayıncılık, 2014.

Harflerin Sanata Yansıması Hüsn-i Hat Sergisi. haz. Hüseyin Gündüz - Faruk Taşkale. DEMSA Group, 2017.

"Hat Sanatı & Hattatlar Topluluğu". Erişim 05 Haziran 2024. https://hatsanati-hattatlar.blogspot.com/

"Hattat Berk". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/hattatberk

"Hattat Mustafa Rakım". Erişim 04 Haziran 2024. https://www.facebook.com/profile.php?id=100063894182948

Hattat, Neyzen ve Bestekâr Kadıasker Mustafa İzzet Efendi (1801-1876). haz. M. Uğur Derman. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Topkapı Sarayı Müzesi, 2015.

"Hattatlarımız Blog". Erişim 03 Haziran 2024. http://hattatlarimiz.blogspot.com/

Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref. haz. K. Onan. İstanbul: Bütün Kitabevi, 1961.

"Hipster Dede Efendi". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/canhipster

"Hüsn-i Hat Cemiyeti". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.facebook.com/husnihatcemiyeti

IX. Vakıf Haftası Kitabı Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerde Yer Alan Türk-İslâm Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara). haz. İbrahim Ateş - Sadi Bayram - Mehmet Narince. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1992.

"İbrahim Özkan". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/ibrahim_ozkan61

"İdris Mahfi". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/idrismahfi/status/711870626613633024

"İlim ve Medeniyet". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.ilimvemedeniyet.com/paleografya-okumalari-7.html

"İslam Hat Sanatı". Erişim 03 Haziran 2024. https://tr.pinterest.com/

"İslam Sanatları". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/islam_sanatlari

"İstanbul Antik Sanat". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.istanbulantiksanat.com/

"İstanbul Müzayede". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.istanbulmuzayede.com/

"İzzet Akyol". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/izakyol

"Kalem Güzeli - Türk Hat Sanatı". Erişim 03 Haziran 2024. http://kalemguzeli.org

"Karin Sanat". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.facebook.com/KarinSanat

"Kastamonî Mehmed Alî Efendi". Erişim 04 Haziran 2023. https://www.kastamonur.com/kastamoni-mehmed-ali-efendi/

"Kastamonur". Erişim 05 Haziran 2024. https://www.kastamonur.com/

"Ketebe - Hat Sanatı Eserleri". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.ketebe.org/eserler

"Klasik Türk Sanatları Vakfı". Erişim 05 Haziran 2024. https://www.ktsv.com.tr/sanatkarlar/117-hamit-aytac

Kubbealtı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonundan Seçme Eserler Sergisi Sadberk Hanım Müzesi. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı, 2000.

"Livejournal". Erişim 03 Haziran 2024. https://zon-tik.livejournal.com/609465.html

"Marifet iltifata tabîdir / Müşterisiz metâ zâyidir". *Berceste*. *TRT2*. Yayın Tarihi 24 Mart 2020. https://www.trt2.com.tr/edebiyat/berceste/berceste-or-13-bolum-1475949

"Melih Sadık". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/Melihsadik

"Mevlânâ Müzesi - Dergâhın Yâdigârları", ts. Erişim 06 Nisan 2022

"Mohamed Abdallsalam". Erişim 05 Haziran 2024. https://www.flickr.com/photos/mohamedabdallsalam/

Facebook. "Muhammed Hazmî Uşşâkî". 04 Temmuz 2016. Erişim 13 Temmuz 2024. https://www.facebook.com/groups/1571758696422411/posts/1692271744371105/?paipv=0&eav=Afasj9XUMulCT7gEEzL0d53r9-lOl9OOAZqNgQGamiMmyLWuvLOV3iM5cG5gPT0hNIU&_rdr

"Muzaffer Efendi". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/MuzafferOzak

Nâbî'nin Türkçe Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin). haz. Ali Fuat Bilkan. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1993.

"Nağme-i Aşk Blog". Erişim 05 Haziran 2024. http://nagmeiask.blogspot.com/

"Nefs Antika ve Müzayedecilik". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.nefsmuzayede.com/

"Osmanlıca Lisanı Blog". Erişim 03 Haziran 2024. https://osmanlicalisani.blogspot.com/

"Ottoman Imperial Archives". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/OttomanArchive

"Phebus Müzayede". Erişim 03 Haziran 2024. https://phebusmuzayede.com/

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler. haz. M. Uğur Derman. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, 2002.

"Salt Araştırma". Erişim 04 Haziran 2024. https://archives.saltresearch.org/

"Sancak Müzayede". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.sancakmuzayede.com/

"Sirâyet-i Sanat". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/sirayetisanat

"Şerbetçi Fatih Bey". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/erginfth

"Tarih Arşivi". Erişim 05 Haziran 2024. https://x.com/tariharsivi

"Tarih Lügati". Erişim 03 Haziran 2024. https://x.com/tarihlugati

Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi. haz. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1999.

Tercümetü'l-Leâlî. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 01350.

"Turkish Islamic Calligraphy - Instagram". Erişim 03 Haziran 2024. https://www.instagram.com/turkishislamiccalligraphy/

Uzluk Ailesi Armağanı. haz. Haşim Karpuz - Ahmet Çaycı - Serdar Ceylan. Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, 2017.

Vefatının 35. Yılında Hattat Necmeddin Okyay. haz. Süleyman Berk. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A. Ş. Yayınları, 2011.

Iran Editorial Front Page. "Zarif Narrates Story of Iranian Carpet Hung up on UN's Wall" (2017). https://ifpnews.com/zarif-narrates-story-iranian-carpet-hung-uns-wall/

"محمد دوم". *Wikipedia*. Erişim 16 Mayıs 2024. https://fa.wikipedia.org/wiki/%D9%85%D8%AD%D9%85%D8%AF_%D8%AF%D9%88%D9%85